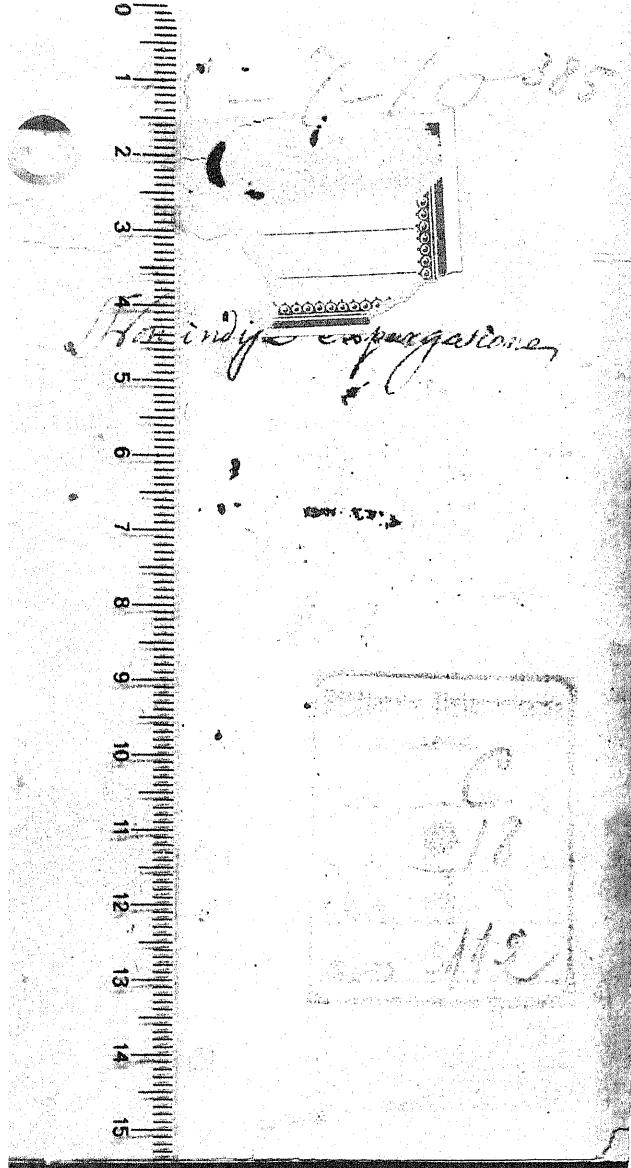

Caenquadernacion dos reales y el
tres

AVREVM

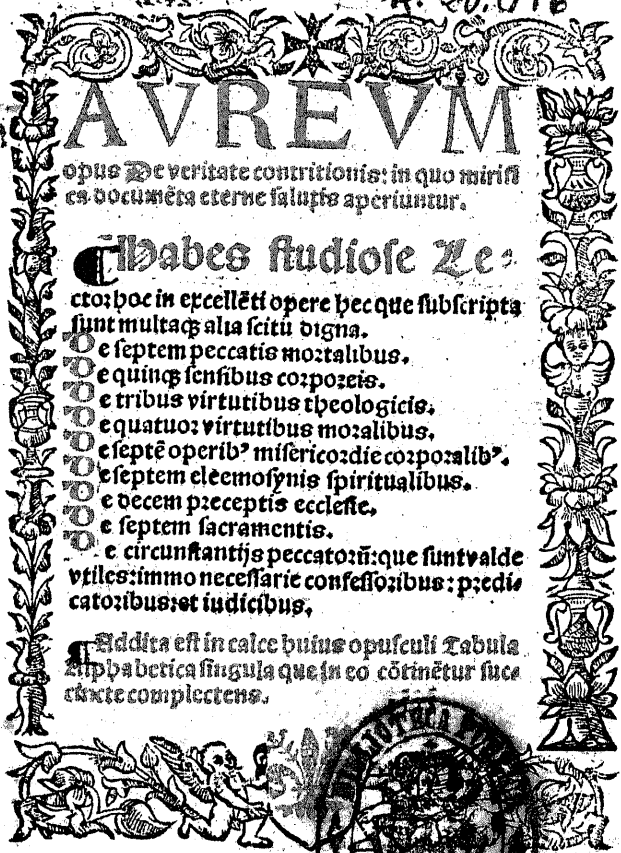
opus De veritate contritionis: in quo mirifica documenta eterne salutis aperiantur.

¶ Habes studiose Lecto

cro: hoc in excellēti opere hec que subscripta sunt multaq; alia scitu digna.

- ¶ e septem peccatis mortalibus.
- ¶ e quinq; sensibus corporis.
- ¶ e tribus virtutibus theologis.
- ¶ e quatuor virtutibus moralibus.
- ¶ e septē operib^{us} misericordie corporalib^{us}.
- ¶ e septem elemofynis spiritualibus.
- ¶ e decem preceptis ecclesie.
- ¶ e septem sacramentis.
- ¶ e circumstantijs peccatorū: que sunt valde vtilis: immo necessarie confessoribus: predicatoribus: et iudicibus.

¶ Ad dita est in calce huius opusculi Tabula Alphabētica singula que in eo cōtinētur succēcte complectens.

Ad Illustrissimi ac optimi pncipē, d. d. Lud. saluciarū ma-
chionē ac Neapolita. vice regē, D. sui ppenū Dardanū. S.

Lato philosophorum

Diuinceps dñs gratias agere solebar qđ tēpo-
ribus socratis nat⁹ esset: nec me hercle imerit
to illo em̄ pceptore ea ad sapientē te studiū sū
damēta tacerat: vt oim postea p̄sensu p̄horū
de⁹ appellat⁹ fuerit. Quāob̄iē cū multa sint
optatissime pnceps qđ deo optimo maximo gr̄e. a me quosq̄
agēde sint hoc potissimū est qđ mihi consuetudine tua vt itaq̄
ap̄b te honorifice eē p̄tulerit. Inter cetera qđ huc me uulsi-
me: idices gaudē illō maxime mihi exoptatū fuit: qđ Jo. lu-
douicū vidualū de mōte regalī diuī dñici sacris initiāz p̄hite
ac theologie studijs excellētē: hic inueniriz; vt em̄ ē natura sa-
cilliz human⁹. ytor p̄sepe hōis p̄suetudinez: si fieri posset nū
q̄ ab eo vscedere vellē. Itz em̄ sp̄ aliqd noui qđ antm̄ ob̄le-
ctet: qđ ad dei cognitōnē alliciat: qđ sacraz ac obscuraz tra-
rū mysteria aperiat. Et qm̄ te iā mihi totū ap̄nit qđ luculētī-
sima ingenij sui monumēta nup̄ mihi legēda tradidit: vt de
vitaris cōt̄ritiōe: de electoz a reprobis cognitōe: de mysteriō
rū salutatiōis angelice explanatiōe: de sapie ac q̄st̄iōe et gr̄
nissimē ac disertissime disputat: et eo vñ tēperamētō: vt breui-
ter lucide cōsistitōe oīa p̄p̄hēdat. Rogauī hōiez vt libū hūc
bone frugis plentū: oib⁹ xp̄i militiā fidei p̄s̄tētib⁹ necessariū
publice legēdum emittet. R̄s̄dit nōi tuo lap̄idē d̄dicatū qđ
vñ supra oēs: pncipes eēs q̄ sacris l̄ris oblectaretis: et qđ oē
t̄ps̄ p̄ter illū: qđ i ea facultate sp̄deret: qđ dei optimi cultū do-
ceret: amissuz putares. Quāob̄iē tua erit clarissime. p̄nceps
vt tāi virt̄ doctrina sepulta maneat dare operā: vt liber hic ru-
le auspicijs i mille trāssūdāt exēplaria. Reliqui ē vt l̄ras ac
studia sp̄a: qđ potes bñficijs āplectarī. Habes tu qđ dē corp̄
cū fodes et strenuos milites: qđ bello si op⁹ ē viaris q̄z opa
ip̄eritū tueariz: et q̄ ex p̄culis eripe te: ac p̄ aliqđ t̄ps̄ vitā tibi p̄-
ducere possint. Uex em̄ uero q̄ te a reu ob̄litiōe ad imortalē
gl̄iaz v̄dicare possint: p̄ter eos q̄ disciplinis sese excoluerit:
tueniēs neminē. Hos igit clarissimoz v̄torū exēplo officijs
sibi dimittas. African⁹ ille sup̄tor. Q. Ennius rātope adama-
ult vt ei⁹ status sc̄ipsonū i monumētō cōdiuoluerit. S; quid
exēplis te oneret: qđ nō dīcā dīcē: s; nec hōzā qđ p̄mittis: i q̄
doctoz holim disputatiōib⁹ nō iteris i qđ qđ ita excellis: vt
dubitū sit melior ne rei bellice dur̄ an p̄hēdētis. Qđ si sub au-
spicijs tuis diuī mihi eē p̄tulerit: inter postreimas fortassis
laudes tuas olim nō annumerabit te. Dardanū gl̄ie tue stu-
diosissimū beneficijs p̄secutū fuisse: quando qđ ea est ingenio-
rum natura vt nisi principū p̄s̄idio sustētent̄ corrūat̄ neces-
sē sit. Vale ornamētū ac m̄sarū mearum p̄s̄idum.

Reverendo ac magnifico cōsilio illustrissimi et excellēti p̄nu-
cipis dñi: dñi Ludouici marchionis saluciarū atq̄ vice regis
neapolitani. Franciscus cauacia iuris v̄riusq̄ doctor p̄fati
ti p̄ncipis cōsiliarius: assēsizq̄ vicarius generalis. S. p. d.

Am plura laudabilia

opera reuerendi magnificiq̄ patres: per ve-
nerandū patrem optimū sacre theologie do-
ctoz eximium magistrum Jo. Ludouicū v̄-
ualdū ordinis predicatorū editat nouiter fo-
rent imp̄tenda: consulit atq̄ laudat hūc
tractatum de veritate contritiōis a reuerentia sua compli-
tatum: arri imp̄tentiū ante omnia esse tribuēdū. Hic enim
tractatus est tot⁹ aureus mira deuotione relucens. Excedit
q̄z p̄oculadubio cunctas p̄h̄sicas disciplinas: vt pote p̄t̄mā
summāq̄ philosophiam continens: que sola animas s̄t̄ien-
tes ad fontē perhenitis vite dirigit. P̄h̄sice quidem discip̄l-
ne in cenosis riualis bibere dicitur: q̄ naturalia tantūmodo
speculantur vt sunt cognoscibilia lumine naturalis ratiōis.
Ideo si aliquas veritates docent hoc sit per longa tempora:
et cum multozum errorum admixtione. Sed hec nostra philo-
sophia sitibundas animas sic recreat: sic reficit: sic consolat:
vt breui tempore nudaz veritatē que christus est sine erroris
nebula possit ostēdere. Et cū opus istud adeo elmatū: adeo
ingenue et accurate castigatum sit: vt nihil addi vel detrahi
possit: ad ipsum capescendū atq̄ perlegendū magnificētijs
vestros hozoz. Quas in domino bene valere opto.

Tractatus De veritate cōtri

tionis in quo multa aurea notabilia cōtinētur: valde necessaria anime sicut ac deum desideranti. Ad illustrissimum ac clementissimū principem dominum: dominum Ludovicū marchionem salutaris per fratrem Joannem Ludovicū: p̄ualdum de monte regali ordinis predicātorum sacre theologie professorem.

Incipit prologus.

Noniam fun

damētū tori p̄fectiōis n̄re Ludouice p̄nceps illustris sine ac clemētissime ē cor dīs cōtritiō q̄ pp̄rie v̄tēstant doctores catholici ē sanua salutis: eo q̄ sit nobilitor ac potior pars sacramētalis penitentię: sine q̄ nullū hōim pōt eē saluū te ste Chriſt. Idcirco v̄t dignitas v̄sa ad plenariā indulgētā tubilei aptū ac correctū seip̄am disponere va-

Chilostomus.

Cōtritiō h̄t similit̄ h̄tūc.

¶

leat. Et̄ā v̄t vestre humanissime petitiōni satisfacere descripsi sub breuit̄ quor̄ z quāta requirūtur ad verā cōtritiōnē q̄ ad celestes thesauros indulgētiarum cōsequēdos necessaria presupponitur immo sine ipsa factū est nihil inaz v̄t verū factear. Cordialis cōtritiō est medicina illa celestis efficacissima q̄ sola felleos humores a stomacho lāguētis anime facit euomere. Et est lausculū suauissimū quo nostray medicant marū morbidas egritudines h̄sant cordis salubiter curat. Ipsa quoq̄ dicit cādor eterne lucis q̄ tenebras culpārū horribiles v̄no semel imperu fugare sufficit: h̄s em̄ cōtritiō infinitā virtutē ex charitate qua inforzat. Et ideo dolor cōtritiōnis q̄stūcūq̄ parū fuerit dūmodo attingat verā cōtritiōnis rōnē oēs culpā delet. Teste b̄to Thoma l. iij. li. iij. az di. xvij. vbi q̄rit. Ultra cōtritiō parua sufficit ad delendū magna peccata. Sed q̄n̄ talis cōtritiō habeat ab hōie mortalis cōditio scire nō sufficit nec intellectu humanū hoc ip̄m attingere pōt. Quis sol⁹ de hoc scit z cui voluerit reuelare v̄t dicem⁹ in sequētib⁹: sua fauēte gr̄a hoc tñ scio q̄ omnes sum⁹ prout z inclinat ad dolorē p̄ritiōis minorē debito q̄ nō liberat a gehēnarv̄ Indr̄ Joānes gerson cācellari⁹ parisiēsis in compēdio theologie. Propterea vera cōtritiō dicit fons aque salutis lymplissim⁹: quo carnalī dēsideriōz rabies extinguūt quo nihil

S. Thomas hō nullo mō potest scire se h̄re cōtritiōnē. Joā. gerson.

metū nll p̄nāri nll obrabili nll d̄n̄is hōi digni eē p̄t. Ip̄a q̄ pe recte Cypria. oia ligata soluit oia clausa fferat: oia aduersa Cyprian⁹. Et mittigar: oia lāguēda sanar: oia p̄nā d̄n̄is illucida: oia fracta cōsō ffecta cōtritiō: oia mortua viuificat. Apperēda ē igit ab oib⁹ p̄ritiō q̄n̄ cōtritiō q̄n̄ salubris aiaz. medicta q̄ maior p̄culo v̄erat a la q̄ cor p̄ cui Lactantij subito adhibēda ē curatio: v̄t ait Lactantij n̄ā p̄ solā p̄ritiō. D̄n̄s iesus n̄ ē aia peccatrix recōciliat creatori suo. Cū em̄ d̄n̄s ies⁹ sit tot⁹ tot⁹ benign⁹: clemēs z benign⁹ eos q̄s ad se veniē p̄p̄icit repellere n̄m̄ p̄t q̄ q̄n̄ d̄i p̄plicet ei ipudētia p̄cōis tñ p̄z ei erubescētia penitētis. M̄bi credat fidelis aia z nullaten⁹ dubitet: q̄m̄ d̄n̄s te sus aie sicuti ac dēsi desiderat. tot⁹ let⁹ ac festin⁹ occurrit ce lesti roze circūfusū v̄nguētis optimis delibuit: aiaz recreat fatigatā: esurītē reficit: sitiētē potat: ardē sp̄nguar: terrenorū oblitā sūsp̄s immemorē: h̄nc ambrosij l. de bono mortis z. v. ait. Cognoscam⁹ ergo q̄s fruct⁹ z cibos epulēt de q̄bus v̄e delectat. Delectat ei si q̄s mortificet p̄ctā suā obliteret culpā suā sepellat atq̄ abole factat iniquitates suas. Ut ait ois laus s̄ari sacramētū pateat euidēter. dicim⁹ verā p̄ritiōnē esse sum̄mā illā ac nobilissimā philosophiā q̄ cōsistit in cognitiōe sui de q̄ deuotissim⁹ doctor Bernard⁹. sup̄ cantica. sermo. xxvij. ait. Scio neminē absq̄ sui cognitiōe saluari de q̄ nimirū m̄ salutis h̄s illas ois z timor d̄i q̄ ip̄e sciat inuitū sapientia ē z salutis. Ideo dignū ē v̄t p̄t cognoscam⁹ iustibilia aie n̄re q̄ valcam⁹ eē idoneū ad cognoscendū iustibilia dei. Et non iusticiam⁹ cognoscere nō s̄ip̄os p̄fecto sup̄ba mēs n̄ra apprehēdere non poterit ea q̄ sunt sup̄ia nos. Precipui ergo ac p̄ncipales speculū ad vidēdū deū est aia rōnalis inueniēs seip̄am. Quapropter Hugo. l. ii. de aia Indr̄. Melior est si seip̄sum cognoscat q̄ si te neglecto curs⁹ syderū vires herbarū p̄plexiones hōim naturas aialū celestis oim ac terrestriū: oiz iciaz habeat multi em̄ m̄ta scūt z seip̄os nescit cū tñ sūma p̄hia sit cognitiō sui. S̄z h̄n̄ at hōies mirari alta mōriū cacumina. te ste Aug. Ingētes q̄s stuc⁹ maris z altissimo lapsus fluminis z oceanū abitur z gyros syderū z reliquū seip̄os nec mirant. Reueratōim carū difficillimū est seip̄m cognoscere: v̄t ait mag⁹ Basilij. Quis mēs ip̄a satis acute aliena delicta cōtempnās tardior est erga suorū cognitiōnē vitiorū. Idcirco Aug. in li. de vera z falsa p̄nāteffat apre q̄ cognoscat seip̄os sicut sē per peccat ita semp̄ plozāt v̄t tota eoz v̄ta tētatio videat: et p̄lact⁹ sup̄ terrā. Dignabil⁹ ē clemētia v̄ra p̄ndres nobilissime Angula q̄ scribitur: nō solū legere s̄ m̄te retinere v̄t magis ac mag⁹ t̄notio v̄ra augeat actā dē iustio diuini lūmis nobilissimā aiaz v̄ras illustrare dignet. Si ei aiaz negligam⁹ iqt Chriſt. Io. nec corp⁹ saluar poterim⁹. Nō tñ aia p̄ corp⁹. S̄z corp⁹ p̄o aia factū ē. Qui q̄ q̄ p̄mū ē negligit: q̄s ifer⁹ ē extollit virū q̄ corū p̄it. Qui nō ordinē seruat z q̄ p̄mū est colit et si negligat q̄d p̄m est. Per p̄mū salutē saluabitur z secūndum.

Ambrosius.

Bernard.

Op̄v̄t p̄mū cognoscam⁹. nō s̄ip̄os q̄ dei.

Augustinus.

Sal⁹ corp⁹ r̄a dependet a salute aie.

Chilostom⁹ Sal⁹ corp⁹ d̄p̄dēt a: a salute anime.

De his q̄ in isto ipe tractanda sunt. Etia agit de infirmitate sine excusatione auctoris contra mordaces et obloquētes.

Quia initium eundi ad

virtutes arduus est intra illud reddit i ardua virt. Ad vitia no sine labore dilabimur i q̄ 3. Jo. 3o cogēda e virtutes volūtatis nre p̄ animi imperiū vt diligētē p̄tēnt iniquitates cordis nri p̄ verā salutē cōmittēdes. Q̄ p̄fecto genē e mox semp̄ i

Felicitas est p̄p̄ cogitare. Ambrosius. 3dem.

Cōstitutio etiam fundamētū eterne salutis.

Quique requirunt ad p̄ritiōnē de q̄b̄ agitur i isto opere. Primum requisitum. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum.

Nota.
Auctoris excusatio.

pcōs vivere. S̄z p̄uerti addiz ieluz i p̄z felicitas ē h̄a vita ac certissima sal. teste magno Amb. Et sicut iad̄ ait i lib. d̄ apolo. d̄ d̄. c. 1. Mōne multo asalib̄ deteriores existimādi sunt q̄ se i flagitijs suis tacti et putat i igne eē h̄ntis vbi lapsus ē criminis. Ad legitte s̄ disponēdū cor sie peccatrici vt p̄ se i cōtūtiū humiliatū. I. gratū d̄o plura requirunt. vt scribūt doctorēs catholici q̄ i scriptis suis ad explanādū h̄c p̄ritiōis materiam vario mō p̄cedūt. Q̄s tñ vident organa sp̄sūcū. quāsi vno ore resonāt dicētes p̄ritiōes fore p̄ncipiū ianuā ac fūdā mētū eterne salutis. 3o si peccarū aia saluari cupit totz real. sumptis vtrib̄ conari d̄z ad acquiritōnē tantū thesaurū. Cūz p̄ solā cōtūtiōnē etiā si oia p̄cā mōdi p̄mississet saluari possit. **C**unctis s̄ postpositis. dicim̄ q̄ ad veram p̄ritiōnē a q̄ tota hoiz sal. depēdet q̄nc̄ requirūt. de q̄b̄ i hoc ope agere itēdim̄. **P**rimo eī requirit̄ vna diligēs recordatio sine discussio oīz p̄cōrū moralū. De q̄ tria dubia valde necessaria videbim̄. i. q̄ explanatōe p̄cā notabilia memorari digna p̄ recreatiōe h̄a guēris ac iūctēs ate agim̄. **S**ecūdo requirit̄ vtr̄ dolo sine d̄tatione singuloz moralū. ille vt d̄ q̄libet moralī sp̄sūcū p̄ritiōi h̄at. vte q̄z plura documēta d̄ dolore p̄ritiōis d̄o ad iūctāre explicabim̄. **T**ertio necessaria e vna ḡnal. p̄ritiō sine d̄tatione tā de obliū. s̄ ignozāz moralū. Et qd̄ agere d̄eat hō i tali p̄p̄tate tā circa obliū s̄ ignozata ibi clare ostēda mus. **Q**uarto expedit̄ p̄cōrū h̄carvex. p̄positū directū circa tria abstinēdi. p̄tē d̄ tractūne satisfaciēdi. Et de his tribz p̄cā notabilia tāgūt sub breuit̄. **Q**uinto necessariū ē motū. **B**erī arbitriū tēdēt i deū sup̄ oia sibi d̄tēt i q̄ p̄sistit p̄temētū vt p̄ritiōis. Mā talis dilectio dei sup̄ oia facit velle cēf cū cta bōa fallacia p̄ntio vite p̄o deū. **P**ocē s̄ s̄t quōz requisita ad verā p̄ritiōnē i q̄b̄ p̄sistit p̄o sapia ac sūma p̄his et p̄ter oia salus acyita ele rōnat. S̄z tāte p̄tūz efficaciā nemo p̄pedere p̄t nisi ille q̄ toto mētū cōuatu ac d̄tētia corāz p̄uerit̄ ad d̄tēz suz p̄z. Tūc eī pp̄ lumis claritate q̄ illudrat et suā felicitatez agnoscat. lūmē qd̄ ecco corde nō inuēdēt intelligit. **H**ic 3. Jo. 1. q̄. l. d̄. s̄. ho. c. xli. ait. Mō p̄ ad p̄p̄tādū deū mēs eē libera q̄ d̄siderijs huī mōdi et cupiditatib̄ libet. Mox em̄ alta p̄p̄tate poterit̄ oculū quē p̄uis claudit. **C**eterz s̄ctorz nullate

has dubito. Nec scripta nra paterem morib̄ p̄lmoz. q̄ vt ait Hiero. i epistola ad p̄sistā d̄yaconē. Qui scribit multos assu mit iudices. S̄z cū nobilissim̄ ac clemētissim̄ p̄nceps cui hoc op̄ scribit velle vt libroz i p̄ressorib̄ tradat vt plurib̄ p̄ssi. p̄culdubio tot habebit iudices q̄ lectores. **I**dem vt securi eat i publicū dignū ducti obloquētib̄ humilliter rōdēre. s̄z difficile s̄t i mo ipolē vt abiq̄ hoiz mozi q̄ p̄trāteat huī. vt re curricula. teste Hier. S̄t appēdō nulli q̄ lo se doctos onta q̄ vt i q̄ Hier. S̄z vllū hoiz ē e suā laudē q̄rētū alioz vllē facere. Mā q̄ i aliis vtu p̄tōe se laudari putat vt p̄lmoz. s̄t mēte hebētes. **T**obmuloze loq̄tes. vt pote loq̄itate faciēdi extimātes. **A**erbz qd̄ p̄strepūt atq̄ suis illas buccis fumos ac nebulas auditōib̄ spargūt. s̄z tēu balbutiētes et q̄i multū n̄ hil dicit. S̄t alij curioz q̄ testāte s̄t. s̄llybz sapientes audit̄. **C**uriosi lectrāt nō vt p̄tātē q̄rāt. s̄z vt faciēdi s̄mōis copagoscat. mo re p̄oetaz q̄ magis p̄p̄ositionē hoiz q̄ suāz vitatis sequūt. **N**ōnulli fere i cunctis q̄ p̄t requirere. i. p̄p̄sistioz sunt ac scrupulosi p̄tōres ad mordēdi s̄ ad itelligēdi d̄tēri adueri. **A**nsficiā. eruditū p̄ fallitate. eloquētes vt ipugnēt vtr̄. Et dēmis calūniatores multi d̄fēsoz. aut rarus. **T**ūc iglt cunctis vna r̄fissio sufficiat. nra itētio est. h̄s illi s̄llo q̄i p̄ yma sedere more diuinaz scripturaz vt ad celestia scādēte mereamur. Mā d̄ s̄t vltē valde seculares. s̄e a diuinitis. quā p̄p̄tās nec oz natūle. nocinoloz hoiz. eget eī lūmē suo clara et illustr̄ appeat. **T**e ste s̄z h̄e. **M**el. ē h̄a rustice. s̄z salis ornate d̄cēt. **M**oret em̄ h̄a sapia ipumēs. hoiz abtū atq̄ s̄t. ac fūco mōdiat loq̄nte illatis s̄mōib̄ p̄ozat̄. **T**ota q̄p̄ p̄p̄iane religiois disciplina i q̄ Leo. papa nō i abidātia h̄bi. nō i astutia disputēdi. nec i appetitū laudis et glie. s̄z i h̄a ac voluntaria h̄uillitate s̄t. **Q**uā d̄s iel̄ s̄b ytero m̄f̄is v̄t ad sup̄p̄tētiū crucis. p̄ oī s̄ortitudie et elegit et docuit. **N**ec p̄sumo vellet noui expōitōz aut doctor s̄p̄sū diriger̄ ad scribēdi. q̄ tāz i p̄p̄tana religioe tot tātas p̄cesserūt p̄ clara igentia. vt n̄hil d̄ci aut scribi possit q̄ p̄ d̄ctū s̄t. i mo rectū ac lipidi. **E**t id̄circo q̄ t̄p̄ib̄ nō s̄ris aliq̄d calamo exp̄mere conāt. **N**o recitatorēs s̄ doctores existimādi s̄t. Mā teste **E**gldio romāo q̄ alioz d̄cā refer̄t po et d̄cēdi s̄t recitatorēs s̄ doctores. S̄z ad id̄ tendim̄ ad id̄ conamur vt d̄ agro tā diuinaz scripturaz s̄ s̄ctorz doctorz q̄l̄ fragrātes. rosaz manipulos. p̄ recreatiōe tān p̄ncipio collige re valeam. **Q**ui qd̄ h̄ solū ad d̄fēre d̄i i sacris s̄ris me puo cat s̄z p̄tūne excitat ad scribēdi. **N**ec mix si claritudo tān p̄ncipio sacras s̄ras ipozitūna h̄ā sollicitudine venerat. q̄ vt vtrū sateat a teneris āntis optūmū moztib̄ h̄uras. cuncto h̄uillōz ornata. atq̄ acerrimis s̄raz s̄udis eruditā s̄t. cūl̄ merita. clara gesta. atq̄ digna exercitia p̄mēdo nō auiditate cōfēgne de laudis. s̄z charitate semina de vitas. 3o s̄t iūa locūda s̄ne

Hierony.
Alios mordere ē s̄gnū i p̄ritie.
Curiosi lectātes et leuiti.
Auctor respōdet i cunctis.
Hierony.
Aldoz.
Leo papa.
Qui scribunt magis recitatorēs sunt doctores.
Egldius.
Iuuet̄ bene exercitia s̄is valeat.

Oratio.
Seneca.
M. p. n. i. in
p. n. p. e. r. e. r. i. t.
u. o. s. a. c. r. a. r. u. m. l. l.
t. e. r. a. r. u. m.

Cicero.

Anthot petit
derisores: no
derisores: aut
idglos.

ctus stipata merito inuentione tenet pfecto bde pueritines
que semel ceperit: qd i adolecencia caput in matura etate fer
uat iuxta illud O. n. i. q. semel est ibuta reces seruat odorē te
sta diu. educatio ei r disciplina teste seneca mores facit r idsa
pit vnu qd qd didicit: nil ego pntati? nil opabili? nil deniq
melli? pncipe cui tātaq gētiliū miritū sal? pī exercatio sacra
līrūū ee a q vera sapia out q penit? ad regimē cūctū qd p
cipar? necessaria fore dignoscit: restāte spūctō q p salomonē
ait p me reges regnāt r lesū aditores iuxta decernit. Per me
pncipes i perāt r potētes decer nūt iustitū. hic Cicero? pncē
pio pmi libit de re militari ita inq. Neq emi queq opz ma
gis vel meliora scire vel plura q pncipei cui? doctrina o s b
p. p. d. esse subiectus. ¶ Demū totis reassumpti vīrib? obsecro
eos q scripta nostra disuabunt plegere v nō sint faciles ptra
me pcpitare temeritatis suam more illoz q nullo dogmate
fulti. Audacissimo qdē seio r magis amaritudis q dilectio
nis infāmāt: aut detrahūt: aut irridēt: aut more canū extrū
tūū exteri? lingua extēdit: vt ait hieronym? s hoc a pūlecto
ribus charo corde exposito: vt si qd distonū aut nō recte pla
tū in his atq alijs scripturis nō inuenerit. Ima correctio
nis vere charitatis dignent abradere. Et errorē meū mihi iū
mare nō tardēt aut vīuayocē si ples aut scriptura si abis fue
ro. Si aut a pnti vīa psterit me eē sublatū eōsdē hūititer fla
gitō: vt p culpis meis dñm iesuz xpm ac purissimā virgine de
pcent quaten? remissiois grām consequi merear.

Oratio deuotissima pparatoria ad cōrtritionem a diuersis
exercpta doctouibus.

Contritio dat
a solo deo r
grēda a deo.

Migitur valeamus pectora nra dñi
gēti? discurrere atq culpaz
nīaz laqos dissoluere ac memorari. expedit
olno vt pī? corda nra ad supni luminis cle
mētā erigam? quā in oib? eē inuocādā tam
gētilis p hī q doctores catholici testātur nā
lux illa diuine grē que iustificat iptos dat a
solo deo cui? volūtas est pura ac simplex cā oiz meritōz a q
spūales diuinitie atq oīa dona grāz tāq a fontali pūctio in
nob? descēdit. Idcirco dignū ē vt hoc celeste mun? vere contri
tōis grām? ab eo q sol? cōferre pōt. Quapropter toto cordis
desiderio hortor: pcor: suadeo: vt peccatūz ai r corā imagine
crucifixi orōnē sequēre stēris gētib? iūctis manib? accessus p
ora lachrymis distincte cū deuota cordis atētiōe pferat sic
dicēs. O altitudo diuinitaz sapie r scie dei. O trinitas lau
dabilis vnitas mirabilis p fil? r spūctūs. O dñe scitissima
ac purissima vgo maria aduo caritē pctōz clemētissima. Ad
vos qz scōz? āgeloz cohortes cherubi atq seraphin. Et pa
riter ad vos celestes militū scōz? scīāz qz oim. Ego scelerō?

Incipit o. s. o.

hōmūcto in scelerū meoz sepukhio iacēs erigo liberos corā
dia oculos. Ad vos supplices porrigō magi? Ad vos suspi
ro iad vos cōiugio. vobz totis reassumptis vīrib? cōcupisco.
Sed magis ad te dñe iesu xpe fili dei vni q me a laqō eterne
mortis liberasti: r p effusione tui p̄ctō si sanguinis vīuificasti.
Ego pctōz oim i grauitissim? meritoz pauptim? flagitioz abū
dāntissim? firmo pposito ac deliberata volūtate ad correctō
nē vite melioris recurro ad clemētissimā bonitatē tue mīam.
In cui? aspectu p̄ctor me velle ad ouile ouis tuarū redire
cū sis pastor ille verus q nobilissimā atam tuā p ouib? tuis
dedisti q scio nec dubito q puritate metas adolecētie: cursu
iūctūtis pgressū atq oīa tpa meānos: mēses: dies: horas
ac momēta singula timore tuo deposito trāsgressus iuxta dñm
nis legib? declinādo. Iustitias tuas pphanādo. grāz tuā ab
hūclādo dona spūctū r iustas oēs atq ecclie sacra p̄nendō ab
p̄chis cōiētus malis dedi primō meo occasione peccādi
peccātibz p̄siliū auxiliū r fauorē. Et quo indignationē tuā
incurrisse atq a p̄ortio supnoz ciuū separātū me videro.
ergo vehemēter dñe iesu r toto corpe p̄remisco ne dicas mi
hi O hōim infelicissime. Quid debui tibi facere r nō feci? Non
eras r ex nihilo creauit te. Peccasti r diaboli seruū te feceras r
redemi te. In mūdū circūtu cū ip̄is currebās r elegi te. Erra
bas vagādo p multa picula r liberauit te. Ambulabas p tene
bras ignorātie r docuit te. Dederā tibi grām in cōspicu meo
r volebā facere apud te mansiōnē tu vero desperisti me: nō
solū sermones meos s3 meipm p̄cisti retrosum r ambulā
sti post cōcupiscētias tuas. Idcirco dñe iesu benignissime do
mine iesu iugitissime. dñe iesu dulcissime. Per merita sacra
tissime passionis tue p̄ illos acerbissimos dolores purissime
genitricis tue: p̄ gemit? r lachrymas scōz? ap̄oloz indulge
m̄hi succurre languenti atē. reqre onē perditā a sacro grege
tuo enagātē. Et cōcede m̄hi in hoc oculo p̄nie vex cordis do
lorē ac firmā peccatoz meoz p̄punctionē. Da obsecro oculis
meis fontē lachrymaz vt culpas meas eo q merentur dolo
re flere valeā. Auge desiderū meū r da q peto qm si cuncta
q fecisti m̄hi dederis nō sufficit seruo tuo nisi teipm dederis.
Deu deu dñe de? qualē me fecisti r qualez iterum me feci. In
peccātis cōcept? r nat? erā r ablutū me: sed ego peiorib? for
didant me. Expertus sum in memē ipso horroz pctōz meo
rū. Insupportabile qz si canis putrid? fetet hōibz graui? tū
pctōz fetet dea r angelis. Ideo dulcissime iesu corā te expan
do oēs iniquitates meas: qz tu sol? potest delere: omnia scelera
p̄ca. Nō em abscōdo s3 onō do: nō excuso s3 accuso. Ego re? ego
accusator me? Ego sum q peccauit i celū r corā te nec sum di
gnus vocari filius tu? Ego sum q peccauit sup numerū arene
maris. Ego sum q amisi vñ me iuste dānare potes: tu tñ non
amissisti vñ pctōz qz iustificare soles. Darce s3 p̄ce m̄hi dñe

Quid requiritur ad veram contritionem.

es va sal? q no vis mori peccatis. Ecce dñe Iesu xpe corā grā
uillimo sp̄ctu tuo exhibeo aīas meā p̄tū mīserib? desol
rā: pōdere peccatū grauatā delictorū sordib? fedatam. O peccā
mea innumerabilia esis & magna valde: nisi a vobis absol
uat qd erit me? Nā supbia rebellat: auaricia pigritia puris
vit: p̄sumptio iudicat: p̄sicia moderat: gula scitit: inuidia mur
murat: ligua detrahit: iracūdia prurbat: ambitio irridet: rae
dia tepescit: ocul? p̄cipit: hīc video iudicē iratū ih̄ne ange
los: hīc demones fremētes. Cōsidero eterna gaudia video
pata supplicia: nō timor me turbat: horroz aggrēdit: p̄sicia ac
cusat: idolor opprimit: tremor inaudit: cogitationes sc̄repāt fuge
re nō lz: q me diuertit ignoro: o cecā s̄fantiā: p̄phāā temerit
tatē. Scio & nullaten? dubito q sola libertas ē nō fūre peccā.
Et scio q q̄ facti peccā seru? ē peccā. Et iterum: aīa q̄ peccauerit
īp̄a moriet. Et nihilomin? fragilis īmo volubilis mēs mea a
peccā n̄ abstinēt s̄z a scelere ī scel? surbūdo īpetu d̄llabit. Qua
pp̄t p̄fundor ī memētīp̄one dīgn? sūz ad celi oculos meos le
uare: s̄z ī m̄tomagis dign? sūz illos p̄orādo cecare. iō recorda
re clemētīssime dñe ac iustīssime: q̄ sp̄s iudex q̄stis s̄s ad
me iudicā dñes nihilomin? mīsericors dñs ad īdulgēdū: & so
lus creator ad p̄seruādū: ac ver? redēptor ad me liberādū. Et
iō dñe Iesu p̄ infinitā bonitatis tue clemētīā dispone cor meū
vt p̄e sit p̄tū & hūilitatū. Quaten? oīs sp̄uritas peccōz elimi
na tibi grata sint opera mea. Et pariter ī hora mortis mee fū
tus p̄sido gr̄e tue secur? corāz rigoroso examine tui dīstricti
iudicij oppere valeā qui es b̄ndictus p̄ eterna secula. Amen.
¶ Quāt ad verā p̄ritiōnē requir̄ p̄mo vna diligēs recorda
tio siue discussio peccōz mortaliū. De q̄ tria dubia lōga & pul
chra explanāt. I q̄b? mltā curiosā ac digna memorāz p̄tinēt.

Bernard?

In primis igit p̄siderādū est q̄ nemo re
p̄ere sit sūm? vt ait Ber. Ideo
oporet vt peccōz gradatim p̄cedat ad acq̄sitionēz
hūius thesauri p̄ritiōis. Qua etiā diuinū lumen
gradatim in nos descēdit. Et p̄p̄ea dona sp̄salia
in nos descēdere dicunt. Unde Jacob? .i.c. Omne donū opti
mū & omne donū p̄fectū desursum est descēdēs a p̄e luminis.
Idcirco necesse est vt peccōz cōtrario mō p̄ seipm lumen diuine
gr̄e in dēi reducāt gradatiz ascēdēdo iuxta illū d̄antū. Ibi
de p̄tute in v̄ritatē videbit de? deoz ī syon. i. in plenitudine
cōtēplatiōis vt dicit gl̄os. hīc Iñdor? in .ij. lib. de summo bo. c.
xxxv. ait. Qui iordū nate p̄tates p̄prehēdere nitit cito pericli
tāt: hec ē causa in rez natura. vt q̄cūq; velocitē ad p̄fectū ten
dēt sine dubio celeriter fiant. Sicut herbe q̄ tāto festini?
est quāt celerit? crescit. Et p̄o p̄tra arbores alta radice p̄
date iō p̄durāt diutius: q̄ gradatim ad p̄fectū pueniunt. hec
Iñdor? .i. c. Ergo ad acq̄sitionē vere cōtritiōis debito or
dīne procedam? expedit a modicis ac minimis incipere vt ad

ad p̄fectū
datim a p̄
das

Quid requiritur ad veram contritionem. Fo. vi.

altiora scandere valeamus. Et ideo oportet primo vt pecca
tor diligenter interiora cordis sui discutiat: sic vt fiat vna
diligens recordatio vel discussio omnium peccatorum mor
taliū de q̄b? peccatū aīa nō fuit prius sufficienter cōtrita
& humiliata. Nā teste Chrysostom? nulla pro salute aīe rōna
lis pōt esse talis exhortatio qualis est peccatorū recogitatio.
Sed ad maiore euidētā eorū q̄ dīcēt. Ia iuxta dubia nobis
deserenda occurrūt. Et primo v̄rū ista peccōū discussio sit oī
go siue p̄ncipiū vere cōtritiōis. Scō q̄o aut qualiter aut
q̄s mod? obseruari debet ī tali discussioe. Tertio q̄ra esse de
bet talis recordatio siue discussio peccatorum.

Chrysost.

discussio

Circa primum dubij plura occurrē
rent ad scribendum
q̄ p̄per materie dignitatē semper ep̄ubarē ra
tio deserēt. Sed ne videar grauarē eos q̄ scri
pta n̄ ad ignabunt p̄legere intēto sub breuibz
singula p̄strīngere. Et forsītā hec v̄rū p̄ode
runt: q̄ teste Grego. Sepe alimenta q̄ minus sufficīant
sumuntur. Cunctis ergo omissis. Pro resolutione hui? dubij
considerandum est q̄ tota intentio nostra fert ad clarē ostē
dēdū p̄ correctioē vite melioris lāguētis ac s̄ntētiatē. P̄āc
tuissimam: sanctissimam: p̄sūssimam: meritisimam deo part
ter & angelis grauissimam conclusionē: vt dicitur q̄ fons oī
gi: causa: & fundamentum salutis aīe r̄ationalis: est iei
psūm ac p̄p̄ias īnīquitates recognoscere. Et ideo pro obtinen
da gr̄a sp̄s sancti nulla melior: nulla gratio: nulla iustior pōt
fieri exhortatio q̄ ipsa peccōz nostrorū recogitatio. Talis q̄p̄
pe peccōz discussio siue exātiatio p̄p̄tē dī: & est p̄ncipiū salu
tis ac vere p̄ritiōis. Hec veritas multis varijsq; modis p̄
tūat. Et primo p̄ aureas sentētias tā sc̄dūm doctozū q̄ dī
uīnarū scripturaz. Et sc̄dūm p̄ famōsissimā exēpla grauiss
imorū peccōz q̄ tāde p̄ sui recognitionēz saluati sunt. Et Tertio
vidēbim? q̄lter ad discutēdū ac rememorādū p̄pas iūq̄ua
tes exētamur exēplo aq̄le: ceruicis: serpētis: q̄ hec tria aīa
lia renouant ad iūcturē. Et in p̄mis igit serē opz q̄ oīs do
ctozes cath̄olici quasi tūbe ip̄sī sancti affirmāz: q̄ ad placan
dū irā oī p̄orētis ac mīserēz: vel nullū efficit: i. emēdū h̄rē: p̄o
test q̄ p̄cā suā recognoscere ac memorari. vñ Aug. in libello

Georgi?

fr̄damētiā

Quo placat
ira dei.

August.

de cordis p̄ritiōe sic ait. Quātomagis q̄ intelligit malā suā
tāto ampl? suspirat & gemit. Meditatio. s̄q̄dē parit p̄clam:
p̄sica cōpūctiō: cōpūctio deuotiō: deuotiō p̄mendat oīz
nē. Meditatio hō ad cognitiōē sui illuminat. In cōpūctio
ne vero ex p̄sideratiōe maloz suoz cor ītēlo dolorē tangit. Iñdor?
hec Aug. Idē testat Iñdor? in .ij. lib. de sum. bo. c. xij. vbi dīc
tūtes p̄ritiōnē dicit sic. Cōtritiō est cōpūctio cordis a hūill
tas mēte cū lacrymis ventens de recordatiōe peccāz timore
iudicij. In quibus verbis tria de cōtritiōe tāq̄nt ad Iñdo. t̄ner.

Iñdor?

Diffinitio cō
tritiōis.

Primum.
Secundum.
Tertium.
Petrus de Tarentasia.

Gregorius.

Augustinus.

Jo. os aureum.

Seneca.

Signa potissimum
penitentia
est peccata sua
recognoscere

Primo enim exprimit rationes nois dicens. Contritio est humilitas
mens. Sicut enim superbia est in istis ois peccatis per quae homo sensus sui
inherens a mandatis diuine legis recedit. Sic homo peritius per humi-
litate appropinquat ad deum et a proprio sensu recedit humilitate.
Secundo tangit modum exterioris ipsius contritionis sic dicens. Cum lachry-
mis venis. Quamamquam peccatrix a la recordatione proprie
iniquitatis et deinde ab ultimo cordis trahit suspiria et precepit in la-
chrymas. Sed nota quod iste effectus lachrymarum exterior non est de
necessitate sed de bene esse ut lachrymae peritiorum in illis. Sen-
dist. xvij. Tertio exprimit principia contritionis est subtingit de
cess. Mentens de recordatione peccati et timore iudicij. Nam
consideratio proprie iniquitatis ac timor iudicij dei excitant
penitentiam ad cordis contritionem ut latius explicabimus. Sed nota
ta hic quod timor sine spe non contritionem sed desperationem non potest
facere ut dicit sanctus Thomas in. iij. sen. dist. xvij. vbi querit.
vtrius contritio sit dolor de peccatis voluntarie assumptis. Et idem
peritiorum me dicit esse contra contritionis. Etiam Gregorius. i. l. iij. li. mo-
raliu. c. xvi. sic ait. Dux peccati quisque quod fecit intelligit dum
prauitatis suae nequitiam subtiliter pensat merore mere obui-
ditur et quasi percusso serene letitiae seris oem in se tranquillita-
te cordis penite turbine deuastat. Iterum in. li. moraliu. c. xij. ita
inquit. Inquit. Sepe autem ita mens in culpe recordatione concutit ut ad
penitentiam non itelli perpenetrationem illius longe grauius quam pilus capta fuerat vigeat.
Et deprehensa trepidat seque ipsas varijs motibus impulsas plura
simul genus peccati. Adertit quidem ne vincat tetationibus sed resistens hoc ipsum
quod longo labore certaminis affligitur phorescit. hec Gregorius.
Propterea Augustinus in sermone. v. de letanija excitat tepidos ac
frigidos sensus nostros ad cogitandum propria sic dicens. Penitenti-
mum genus peccati est non intelligere peccata. Quos quidem cognoscenti-
tes criminis sui recordantur domino per penitentiam penitentiam. Nullus magis plangit
de peccatis dignus est quam qui putat se non habere quod plangat.
Vult enim delictorum genera sunt et ob hoc piculosa et magis no-
xia sunt que non estimant esse peccata. Nulli enim malum facilius de-
cipit quam cum non intelligit esse malum. hec Augustinus et Jo. os aureum in
epistola ad hebreos et habet de pe. dist. iij. c. Judas ita inquit.
Magnus est ut quis peccata sua agnoscat memoria eorum pleneretur
ter resineat. Nulli inuenit peccatorum tale remedium sicut eorum con-
tinuata memoria. hec Chrysostomus hic Seneca moralis ad lucillum
in epistola. xxvii. sic ait. Initium est salutis cognitio peccati. Egredie
miti hoc dixisse vult episcopus. Nam qui peccare. se nescit corrigi
non vult deprehendas te oportet ante emendationem hec Seneca. Est
penitentia perfectio nobilissima ac potissima penitentia signa imo iter oia iustitia
sua mirabili quam peccata sua recognoscere. Ut Dauid in psalmo
ait. Quia iniquitatem meam ego cognosco et peccatum meum contra me est semper.
Qui enim potest recognoscere iniquitatem suam ille solus potest dolere.
teste magno Ambrosio. Et sicut idem scribit in lib. de apologia. Da-
uid. c. l. v. Sicut plerique lapsibus suis quod glant et putant ea laudi

esse quod criminis sunt. Si quis alienum contumaxit hoc et publi-
ce femine expugnauit affectus. Si vidue propositum aliquid fraude
mutant. Alii nece hominis latrocinij. i. iudicij et rapinam vinere pu-
tat esse peccatis. Nonnulli circumventre ac fallere. et arbitrat esse sa-
pienter. Et his oibus nullus potest dicere cum Dauid. Quia iniquitatem meam
ego cognosco. Et ille solus potest dolere quod fecerit. Adenare quod deliquit
que suauitatis propugnat. Et pariter infra ita subiungit. Inclipes enim
lectat erroribus suis et nouis vetera obumbrando peccatis se exi-
mat adiuuari. Ideoque exultat in crimine. At homo sapiens aduer-
sum se iudicat esse delictum suum et tam hostiles acies. Ita lapsus
culpam suam aduersantium modo sibi arbitrat oblidere. Quicquid
prouenerit quodque creperuerit culpa ei propria semper occurrit quodque
fuerit delictum aut lectum. si de delictum putat. Quidquid inuenerit se nu-
tu se oculis signari putat. Si epuletur. si cogiterit. ore ac de
preceat an oculos eius semper est error proprius et mortuus oibus cul-
pa pulsat conscientiam. Nec quietescere nec obliuisci sciunt. Velut
grauis sensor exagitat se errore perpetuo. Oia igitur aduersa
habet quae ipse sibi displicet. Ipse sui accusator ipseque. In re illa est.
nec inuenit quod fugiet. Quippe se purget et stimulat. Et hoc bo-
ne mentis est. vult sentire peccati. Nam quae expresse dolentia sunt non
sentitur dolore acerbitate quod est immedicabilis. egritudine
Qui autem aliquid dolore plangunt sicut dolori sensu non carere. Ita
etiam non carere sanctitatis profectu. Vbi enim doloris sensus ibi etiam
sensus est vite. Sentire enim vitalis vigoris ac muneris est. Vbi
ille qui errorem suum non agnoscat. insanit. furit. desipit. Qui
autem agnoscit vitios respicit non respicit remedia sanitatis. Et
ipse restringit penitentem eum culpe de ipsa semper cogitat et cogitan-
do seipsum condennat. Iustus enim in primo delicto sermonis accusator est
sui. hec oia Ambrosio. Quia scia aperte dicit intelligit quod scia viri sapie-
ntis semper propterea culpas discutit. varios quod remotus ac stimu-
los parit. Contra homo insipiens quod peccat ex habitu delictat in
crimine et negligit sanitatis remedia. Iterum Ambrosio. vi. lib.
Examerio. c. vii. pulchre hortat nos ad diligenter in-
teriora cordis nostri sic dicens. Nosce teipsum O homo tibi ante de-
ipsum scito. hec est non quies lacertos habere. non quies corpis for-
titudine. non quies passiones aut quies potentia. sed qualem ani-
mam ac mentem. vbi oia consilia perficant ad quam operum fru-
ctus referret. hec Ambrosio et Ber. i. li. de psal. c. i. ait. Ex eo ei vnus
quisque iustus et incipit ex quo sui accusator extiterit. Quapropter le-
gitimus sciam illum regem Ezechiam quod vult audire oburgatione estale
eripere i fontem lachrymarum plenitudine excitant non recognoscens
seipsum igemuit ad dominum dicens Esa. xxxvii. Recordabor tibi oem
anos meos in amaritudine anime meae. Amaritatem namque aia pec-
catrix cum se recognoscit creatori sui grauius offendit et ex ta-
li amaritudine quam tam diuina inspiratio subtrahit quodda sua
ne medicamentum perficit et inde praeipit in lachrymas hic singuli hinc
gemit hic crebra suspiria in mortaliolo perficit oterunt. Et idem

Sapienter vi-
ri semp hinc
morsus placet
tie.

Penitentium si-
gnu ore est
pungis peccati.

Ambrosius.

no

Augustinus. ad fragrantiam adozamentorum huius tam salua
 rificere medicine excitat sensus nostros in libro qui dicitur
 la paradisi sic dicens. O felices lachryme per quas macu
 le interioris purgantur per quas peccatorum incedia extinguunt. Deant
 efficacia lachrymarum sic. **Gregorius.** sic logetur et sic dicitur. In lachrymis agnoscit. O anima sponsa
 tuum. Implectere desiderasti. Et iterum. O bone Iesu deo
 fili dulces iste lachryme que ex memoria et desiderio tui exierunt
 dulces erit gaudium quod ex manifesta civitate capiet. Si adeo
 est dulce flere pro te quod dulce erit gaudere de te. Sed quod huius te
 creta colloqua ferim in publicis. Carum carnales affectus huius col
 lus consumur exprime. Inerperit ralla non intelligit. hec Augustinus.
 O vere res mirabilis. Et huius medicinalibus officii medicina
 corporalis ex venenosa medicina mortalis. Et ex venenosa
 peris huius corde pritis medicina officii salutaris. Et sicut ait
 morosis doctor Gregorius. l. viii. li. moralium. c. xvi. Talis quippe
 amaritudo prope veritatis cordi in portum ingerit illucra quod
 amittit. Distinctio proa hec iudice ostendit: supplicitorum minus incu
 tit: pauore animi ferit: pudore pfundit: mori illucit: increpare
 quee nocte securitatis turbat. Que enim pudor bona pulcritudine
 bonis illi mala induit enserat quod mire ab eo pudor quod gram
 to nutrit quod ronto substat in pudore dicitur: est: quod pudor
 gra vocat: quod sequit ipse vocat: noluit. Et infra subligit sic.
Idem. Habet in corde tuorum amaritudo sine lingua sua quod tanto eis
 subit: loquitur ante et inter: audit. hec Gregorius. Quod ergo illa in
 corde hominis sunt. Sciebam est tunc deus est pro gratia cordi huiusano pre
 se. teste Gregorius. Quod dicit homo tunc seipsum magis acuire: ac dispo
 nere ad confessionem quam sensit deus inveni operari. Tunc etiam ve
 nit ambrosius in libro de bono mortis. Incipit descendere roa spiritus
 sancti: atque iam desinit salubris vnguentum huius ac dicitur facta
 flagrat longe lateque redolentia gratia spiramina. Et sicut ait ber
 nardus sup canticum. Paupertate mansuetudine: sicut renouat i aia
 Sicutudo quod a imago eternitatis. Et prope tunc dicitur adesse
 virtus diuina ait Castiodorus. quod desicere cepit presumptio huius
 na. Quod ei maior dignitas in seruo dei est potest quam proia infirmitas
 ee recognoscere atque in suis iuribus aut meritis nulla huius ducta.
 Quod bernardus sup canticum ferunde. x. sic. Et si vnguentum puritatis de
 lecta multa complectens. Quod sibi dolore pigritiam aia facit: quod mo
 net ad confessionem: ipsa amara recordatio peccatorum suorum. Hoc iustit
 vnguentum aia sibi officit multum irreuita criminibus. Et cum incipit cogi
 tare vias suas colligit: peritatis in mortaliolo plicie sue multas
 ac varias spes peccatorum suorum. Et intra: sicut peccatorum omnia sunt
 oia coque igne quod a pnie et dolor: ut possit dicere cum propheta. Co
 caluit cor meus intra me et in meditatione mea exardescet ignis.
 Et hoc vtiq; est vnguentum quod aia peccatrix sue querelosa: pulmo dicitur
 cordis de per plagis suis reatibus: adhibere. Primum vnguentum
 cili deo est spiritus peribularis. Et infra ita: subligit. Quod est huius
 iperneda nec vllis exprimada huius in vinctio cuius odor non solum ho

*Infirmus
 deo spiritus
 carnis
 bulat qd...*

mines provocat ad correctionem: et angelos ad exultationem
 inuitat. hec bernardus. Si igitur vult Seneca animus nosse r
 quoridie ad rationem reddenda est vocanda tunc profecto laudabi
 lior est animus teste Augustino cui nota est infirmitas proia quod
 ea non respecta mentia mundi vltas syderis fundamenta terrarum
 et fastigia celorum scrutat. Et vere frustra cordis oculis erigit
 ad videndum deum: ut ait Hugo quod nonnulli ydonei: et ad videndum seipsum
 Redi ergo ad cor tuum et subtiliter discute teipsum. Considera vnde
 venis: quo tendis: quid vis: quid agis: quid id amittis: quod
 tui quoridie proficis vel quibus deficiis: quod cogitationibus mag
 nis incensaris. Quibus affectibus frequenter irasceris: vel quibus tem
 perationis machinis a maligno spiritu acriter impugnaris. Et cum
 totis perioris et exterioris huius status et habitus quibus possibile
 est plene cognoveris: non solum qualis sis: verum etiam qua
 lis ee debeas de cognitione sui poteris subleuari ad contem
 plationem dei. propterea eximitur propheta dicit: intelligens
 quibus valeat apud deum ha humilitas sine recognitione infirmi
 tatis prope i psalmi xxxi. ait. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam
 mea: deus: tu remisisti impletatem peccati mei. O clemencia misere
 cordis dei. O huius aurea et admiranda. Quod enim dicitur confitebor: sed
 ait confitebor: non loquitur in presentibus: sed in futuro: ut daret. itelligit quod
 prius huius anxiis propositum confitebor. Et quod tale propositum in casu necessi
 tatis huius confessione effectum. Et id Augustinus exponens hec huius dicitur
 super et admiranda ait. O magna pietas dei ut ad solam promissionem
 peccati dimiserit. Quod dicitur promittat: et tunc iam deus audit in corde.
 quia ipsum dicere quasi quoddam pronunciare est. Notum
 enim pro opere reputatur. Explana ergo sic verba dauid.
 Dixi. id est in corde meo firmiter deliberavi: firmiter pro
 posui: firmiter statui: peccata mea rememorata: dissimulata at: precogi
 tata confiteri: ut corde sine ore fatear in iustitiam meam. aduersum me
 faccussando meipsum et non alium. Et statim tu solus et non alius pro dulcedi
 ne me remissisti impletatem peccati mei. Et huius meique si peccauere
 ro hoc ipse meus et. vii. Ezechiel. xviii. c. Aia quod peccauerit ipsa mo
 rietur. Illi non portabit iniquitatem fratris: et non portabit iniquitatem
 filii. Et pietas ipsi erit super eum. Si vero a peccato surrexerit: hoc
 erit me: et dura dicitur gratia. Id est. Aia. si iustitiam facit. Ego sicut sum
 ipse et non alius: quod deo iustitiam tuas pro me. sup. pro me honoris
 dicitur et glificandus. Et nota quod hic dicit Salas Ego sicut sum. ad maiorem
 confessionem eius quod dicit. Cuius est deus. Et tu remisisti impletatem peccati
 mei. Talis est seipsum. Remissio peccati est ex mera gratia dei: et peccati ipu
 tat facti. quod d. Absit a me deus ut retorquas peccatum meum in te. Et
 dicit. Tu deus quod me idumeto huius fragilitate: onerasti culpa. Et
 dicit. Absit deus dicitur confessione vel in super corpus celestium: siue
 huius siue mulier: siue diabolus: aut dispo: aut oxidatio. vel ple
 rio ad peccatum meum impulit. Quod ralla cogitare dicitur: aut credere
 confiteri. iustitiam meam aduersum me: et te sicut boni: siue iustitiam

*Dauid. Quis
 tui valeat pro
 deo recogno
 scere proia i
 quitatez.*

*Augustinus. Pul
 cra. explana
 tio sup illud
 dicitur. Dixi
 confitebor aduer
 sum me.*

*Pulchra alio
 cutio peccato
 cum deo.*

Furtive in sericordē d' malicia incusare ad excusandas excusa-
tiones i peccatis. Et dicitur illicet ac purgatione in triplici q
fundamentū salutis nre est scilicet q ppria peccata recognoscere.
¶ Tres reges magni peccatores excitāt nos ad recognoscēdura
pprias iniquitates. Et primo pponit exēplū David: et agēde
laudibus de lapsu artis de penitētia eiusdem.

De laudibus
ac meritis
David.

Secundo pro correctione vite meliora
sitiētis ac laqueis aie p
dam p exēpla famosissima. Quod ad placādūz
irā oipotētis dei nullū efficacī remediū haberi
pōt q peccata sua recognoscere hoc aut ostēdimus
exēplo trisi regū q cū essent magni peccatores p
recognitionē saluati sunt. Quorū gesta i scripturis scilicet des-
scribunt r suo exēplo cūcti peccatores excitent ad ipē venire. Hi
sunt David Ezechias nabuchodonosor. Et videam' primo
de rege David. fuit igit' David rex iherusalē pphetaz exi-
mus fili' Jesse oisrute ac gra p'dict'. Hic erat natura pi' be-
nign' misericors liberalis. Magnanim' pulcher valde atq
angelice aspect' iarte musica peritissim'. In bellicis reb' ex-
prissim' ac victoriosissim' corpe optime disposit'. Fortis val-
de vt pote q leones viros ac gēgates interfecit. r qui mille ad-
uersus se machinas superauit. In eo qppe tā digna tāq ad-
mirāda fuerūt charismata q raro i vno hōie p'ligunt. Nā i ne-
gotiis secularib' valde idone' fuit r nihilomin' i p'p'latō-
ne rex diuinaz tot' erat magnific' ac diligētissim'. In eo pla-
ter relucebat hā māsuetudo r hūilitas: s' nō mln' regia digni-
tas ac meritis sublimitas. Nāq ab hōie lras didicit. r in psal-
mos r hymnos metrico carmine subtilissime scripsit. Si fuit
fragilis ad culpā fuit tñ fortior ad veniā. Si potuit tot hoies
occidere: potuit tot lachrymas fundere. Si fuit vigilās i pa-
scēdis gregib' fuit et vigilāssim' in resēdis pplis. Hic est
vir elect' secūds cor dñi de q Samuel ppheta dixit ad saul:
vt ptz. i. Reg. xliij. c. Quēsiuit sibi dñs virū iuxta cor suū. r pce-
cepit ei dñs vt eēt dux sup pplz suis eo q nō seruauerit q pce-
pit dñs. Et brauiter David ppe abidātiā tātoz charismatū
merito pōt stupor i hōiano gñe q i eo infusum. est qēqd natu-
raliter est capax hōianū gen' vir tā i bonis naturalib' q gra-
tuitis excellētiā ornāt'. Et idcirco nobilissimus dignissi-
mus p'stātissim' pphetaz dicit' est q quē sp'ssict' ap' h' ac sub-
limi' p modū diuile laudis suā mirabilē edidit ppheta. hinc
hieronimus ad paulinū de oibus diuine hystorie libris ita
inquit. David Simphonides noster pindar' r Alche'. Plae-
que quoqz Catulus atqz seren' rps lra personat r i decachor-
do psalterio ab iheris excitat resurgētē. hec hieronym'. In
quibus h'bis hieronym' assimilat David qnqz poetaz lrico-
rū noi bus eo q lrico metro psalteriū h'ebraice scripsit. Dicit
autem lric' qui lrica scribit. Et pprie lrica dicunt carmi-
na q lra

Quāte subli-
mitatis fue-
rit David,

David fuit
elect' secūds
cor dei.

David dicit
eximi' ppheta
tari'.

Quid hie f.
sentit de dō.

David dicit liri-
cus r quō.

na q lra cōstant' sicut sunt carmina oratiū. Hieronymus ergo
vocat dauid symonidē aut symphonidē: qz ipse lricē scripsit Jsidorus:
apud hebreos sicut symonides apd grecos. Jsidor' quoqz i
vi. li. ethimo. c. ij. dicit sic. Oēs psalmi apud hebreos metrico
carminē cōstāt esse compositi. Nā i more romanū sicut r greci
pindari: nūc alij tāq currūt nūc elegiaci p'lonā nūc sappho-
nitēt trimetro vt tetrametro pede icēdētes. Hec Jsidor'. Jole-
phus etiā hystoric' hebre' in. vij. li. antiq'ratū. c. xvj. inq'. Da Jusephus:
uid em' vir fuit optim' r oisrute plen' quas esse opz i regi De lapsu da-
uid q' cōstātū gēnū cōmittē sal'. Vide ibi vis laudes mi uid ad multa
rfficas qz scribit Juseph' de virtutib' ac meritis dō quas tā scelera r pecc-
ceo cābreuitat'. Si nō optas plura videre de eodem lege ex cata.
planatonē recit' dixeris recollectionē nraz sup psalmos pe-
nitētiāles. ¶ Postq' dicit' sub pedib' de virtutib' ac meritis Juseph' exeu-
dauid dignū est vt p recreationē ac correctionē laqueis aie ali fat dō qz po
qua sublingam' de lapsu eiusdē ad multa scelera r grandia test.
pctā. Quāvis ergo dauid placuerit deo ppter religiositatem Quat' dauid
māsuētudinē ac bonitatē suā. Nihilomin' nō potest excusari Quat' dauid
quin' multa horribilia peccā cōmiserit: quoqz indulgētū specu peccatū p in
tus ē: qz vere recognouit deū grauit' offendisse: Juseph' iusticiā. ij. Re-
hystoricus hebreus fere vbiqz conetur excusare eū a labe pec-
caatorū. Unde in. vij. li. antiq'ratū iudae. ca. xvj. dicit q dauid
nil oīno in vita suā: preter i casu vrozis vie deliquerit. Cui'
dicitur miramur Non em' pōt excusari dauid a peccō iustitie
quādo p'cipitāter p'tulit sententiā vt bona hereditatis. Mi-
phiboseth fili' Jonate darent illi seruo adulatori iac mēdo
Sibe cui dixit dauid. Tus sint oīa q fuerūt miphiboseth: vt
habe. ij. Regū. xvj. c. Clarū est q tunc dauid male p'cipitāter
ac iniuste iudicauit: vt dicit ibidē nicolaus de lyra. Tuz quia
syba mentitus est: violare p'z scbi Regū. xij. c. Ubi miphibo-
seth se excusauit apud regem dauid. Tum qz dāro q verū di-
xisset tamen miphiboseth erat pius audlēs: aut veritas ali-
ter erat dilucidāda anteq' cōdemnaretur. Jdeo moyses teste
Gregorio instruens nos nō ex corde nostro: s' ex p'cepto di-
uino cōdēnationis sententiāz proferamus: quere las populū
semper ad dñz in tabernaculū ingressus deferebat r iuxta ca-
que dñs imperabat iudicia p ponebat. Hinc gregorius ait: et
habetur. xj. q. iij. Sumopere precauendū est vt rectores eccle-
siaz r qui publica iudicia exercēt in dicēdis sentētijs: nullate-
sus leuitate aut furore ducti sint p'cipites. Sed causis pius
diligenter ventilatis: cū res que ignorabat plentier ad nos-
tram venerit. Tunc diuina r humana lex resoluat: s' m qz ibi
constitutū est personarū acceptiōne remota diffinitus sentē-
tia pferat. Hec gregorius. Et propterea varro ait. Impertite
signū est exigere cito fieri qd difficillimū est. Et socrates dice-
re iotebat. Celoz consiliū sequitur penitētia. Et seneca inquit.
Ingenia recta debilitat iracūdia. Et iterum. Frater factū cō-

de iniustitia

Moyse's ser-
uabat grant
tati dādo se
teriam.

Gregori'
attendat fide-
ces

filij putat ex isto facto dauid das ex p̄p̄is regibus ac p̄ncipi-
 bus apertissimū. quātū sint periculosi adulatores ac betra-
 ctōres. Cū em̄ dauid esset iaz p̄ sanctus et iustus nihilomin⁹
 ex verbis sibe adulatoris fuit ita capt⁹ ac verbis eius men-
 dactibus a deo inuoluit⁹ vt daret sentiam iustā in audita parte.
 Et qd̄ pei⁹ est. postq̄ dauid audiuit d̄ ephibosef h̄ se excu-
 santē nō retractauit totū qd̄ tā intus indicauerat: sed euba
 seruū pessimū fecit equalē dño suo quē tamen debuisset sus-
 p̄dere. ppter falsam accusationē dñi sui de crimine lese ma-
 iestatis: v̄dicit Nico. de lyra. Hinc d̄m̄ Hieronym⁹ ad Cellā
 t̄a l̄ epistola q̄ incipit. Vetus scripture celebrata sentia est: di-
 cit sic. Nihil em̄ tam iniquetate animi nihil est qd̄ ita inoblem-
 temeraria assensu mētis seq̄. Hinc em̄ crebere dissentiones.
 Hinc odia iustia nascuntur. hoc est qd̄ sepe de amido facit il-
 micos dñi cōcordes quidē sed credulas alias male loq̄ lingua
 dissociat. At cōtra magna qules animi: magna est maris gra-
 uitas nō temere de quoq̄ sinistrā quid audire beatusq̄ est q̄
 ita se cōtra hoc vitium armanit⁹: vt apud eū detrahere nemo
 audeat. hec Hieronym⁹. Iterū in eadem epistola dicit sic. In
 multis maxime isto tpe regnat. Hoc vitium adulandi quod
 q̄ grauissimū est h̄santitatis ac beneuolentie loco dūct̄ eoq̄
 fit vt iam q̄ adulari nescit aut inuidus aut superbus putē.
 Est sane grande ac inuibile artificium laudare alterū in cōmē-
 dationē sui et decipiēdo animi sibi obligare v̄cepti. Etia h̄ie
 ronym⁹ ad Rusticū monachū in epla q̄ incipit. Nihil xp̄iano
 felici⁹ cui p̄mittunt regna celoz. dicit sic. Ne credas laudato-
 rib⁹ tuis imo irrisorib⁹ aure ne libere accommodea q̄ te cum
 adulationib⁹ fouerit: quodā mō impotē mētis effecerint: si
 subito respereris aut cōtonariū dephendes post te colla cur-
 uari. Aut manu agitari aures a tui. Aut estuantē canis p̄en-
 di linguam. hec beatus Hieronymus. Et optas videre plu-
 ra de hoc vicio adulationis vide antess sententias dñi hie-
 ronymi in epistola ad Demetriadē que incipit. Et summo
 ingenio pariq̄ fretus sciētia. Et iterum in epistola magna
 ad Eustochium virginem que incipit. Audi filia et vide etc.
 Alterū p̄cedēdo in casu nro peccauit dauid q̄ supbia: va-
 nā gloriā et auariciā: qñ tactus aura humani fauoris fecit nu-
 merare pplm̄ a danyso ad versabe vt scribit̄. Reg. xliij. c.
 In quo etiā facto peccauit p̄ inobediētia q̄ transgressus est
 mādatū dñi: qd̄ habet Exod. xxx. ca. Cui p̄cipit moyſi sic. Qm̄
 tuleris summas filioz isrl̄ iuxta numerū dabūt singult p̄cib⁹ p̄
 atibus suis dño et nō erit plaga in eis cū fuerit recēssit. Hoc
 est nō fuit obseruati a dauid i ista nūeratiōe siue descriptio-
 ne. Idcirco facta nūeratiōe populi p̄cussit cor dauid est vt di-
 cit. Regum. xliij. cap. Id est conscientia reprehendit. eum.
 Unde dicit. peccauit valde i hoc facto. Et quo redargutus

Reges et ip-
 cipes dñt ex-
 pellere adu-
 latores a cu-
 rīs suis.
 Hieronym⁹.
 Quātoz ma-
 iorūq̄ sunt
 detractōres.

desubia

Dauid pec-
 cauit p̄ super-
 biam et auar-
 itā.

Regum.

fuit asad p̄pheta et facta est ingea plaga in p̄p̄o. Nam oca-
 cilli sunt per angelum. lex. nulla virozum vt dicitur ibidem.
 Plura alla pctā grauiora h̄s amittit dō q̄ describitur. Reg.
 xij. c. xij. c. Nā primo peccauit adulterādo cū bersabee vro
 re v̄te et h̄e fidelissimū serui sui. Erat q̄ppe multus pulchra
 valde q̄ ex dauid in illo cotu p̄cepit filii. Et sicut ioseph⁹ h̄y
 storie hebre⁹. vij. li. antiq̄tatis iudaice. c. vij. str. Quāto dō
 est natura iusti atq̄ religiosus et p̄sas leges. magna virtute
 seruaret. Nihilomin⁹ vidēs multitermē specie valde pulcher
 ritas ac cōctis feminis p̄ponendā cui⁹ pulchritudine stupēs
 p̄cupiscētiā retinere nō potuit. Est aut̄ adulterū valde horri-
 bile pctm̄ atq̄ grauissimū. Nā in peccatis q̄ sūt p̄tra p̄ximū
 primū penale. i. dignū pena etiā mortis est homicidiū. Sed
 est adulterū. Mai⁹ q̄ppe est q̄ furū: rapina: mōdācū et alijs
 plurib⁹. Propterea oēs leges detestant̄ hoc scel⁹: lex nat̄ra
 isrl̄: lex ciuilib⁹: lex mosaica: lex p̄phetica: lex canonica: lex euā-
 gelica. Ideo ois hō cauere d̄ ab hoc pctō. Hic clemēs papa.
 Et h̄. xxxij. q. v̄. Quid inq̄t in oibus pctis adulterio graui⁹
 est. Secundū namq̄ in penis obtinet locū. hec ille. Etia h̄te
 grauitatis sit hoc scelus ostendit. i. Thomas in. i. ij. q. lxxij.
 ar. y. i. respōdē ad primū arg. vbi dicit sic. Adulterio nō solū
 p̄tinet ad pctm̄ luxurie: sed etiā p̄tinet ad pctm̄ iniusticie: q̄
 r̄ ad hoc p̄t ad auariciā reduci: vt glo. dicit ad ephe. v. cap.
 Sup̄ illud. Ois fornicator aut immū⁹ aut auar⁹. Et sic gra-
 uis est adulterū q̄ furū q̄o homini ē carior v̄oz q̄ res pos-
 sessa. Et q̄ adulterū dauid habuit multas deformitates et
 fuit duplex adulterū: q̄ v̄traq̄ pars erat cōiugata taz tpe q̄
 Bersabee: ideo fuit grauissimū. Secūdo peccauit dauid p̄
 simulationē et ypocrisim. Est em̄ ypocrisis s̄z Tho. in. i. ij. q.
 lxx. ar. ij. Simulatio aliene p̄sone sicut cū pctō: simulat p̄-
 nā iusti. Ideo ypocrita teste ill̄ docto greco sermone. latine si-
 mulator interpret̄: q̄ cū int⁹ mal⁹ sit: bonū se palā ostēdit ypo-
 crisim fallum. crissim indiciū interpretatur. Quāte aut̄ grauitatis
 sit talis simulatio ostēdit Marc⁹ tullius i. li. lib. de officijs sic
 dicēs. Oēs aliud gēs et aliud simulātes p̄dici: improbi ma-
 lidoſi sunt: nullū igit̄ eoz factū p̄t esse v̄tile cum sit toruicis
 in. natum. hec tullius. Sic dauid cum esset tūc peccator: ma-
 gn⁹ simulabat se iustū et bonū. Ideo volens abscōdere scelus
 suū misit ad ioab p̄ncipem exercitus sui dicens. Vitte ad
 me p̄ viam ethem. Ideo em̄ misit pro eo vt ipse vias dormi-
 rer cum v̄rore sua: sic peccatum dauid occultaret. Tertio
 peccauit dauid vicio duplicitaris. Nā duplicitas cordis est
 aliq̄ ostēdere et aliud intēdere. Ita cordis duplicitas ē mag-
 num scelus deo et homibus exosum. Sūt em̄ virt̄ duplices sicut
 venatorēs tendentes infidias et fraudes de q̄bus dicitur
 Eccl. ij. c. Ne duplici corde et labijs celestis. Et iterū. y. c. Om-
 nis peccator probatur in duplici lingua. Hoc vicio fuit ma-
 b

Dō peccauit
 adulterādo.
 Adulterū ē
 horribile pec-
 catum.

Oēs leges
 testatur adul-
 terium.

Dō peccauit
 p̄ simulatio-
 nē et ypocri-
 sim.

Dauid pecca-
 uit v̄ vicio dū-
 plicitatis.

en latus dauid. Nā postq̄ venit vias ad dauid quēstuit ab eo fraudulēter. An recte ageret ioab r populus. Vocastit malitiose dixit. ne vias p̄ciperet cām sūt aduētus. Unsi quidēz offēdebat verbo sed corde aliud intendebat. Ex quo p̄z grauitas peccati dauid quide re tā enozmi fidelē irrisit seruum. Hinc marcus tullius in. ii. lib. officiorū ait. Nec vlla permittes vite maiori inueniri pōt q̄ in malicia simulatio intelligētie. Quarto peccauit dauid in mō occultādi peccatum suū. Cū em̄ modus sit quedā discretio regulās oēm discipuli naz sine quā virtutes sunt vitia. Vel scōm Tho. Modus est terminatio adiacens rei. Vel est quedā mēsurā actus humanarum. Ideo q̄to aliq̄ peccatū pelozī modo cōmittit tanto grauius a sanctis doctorib⁹ iudicaturiq̄ act⁹ moralis relecti p̄speciē a modo r a fine. p̄pterea dauid volēs abscondere peccatū suū habuit turpē modū imo pessimū. Nā volebat i traducere falsuz heredē ipsi vite. Et ideo inducēbat illi ad dormiēdū cū vxore sua: vt fill⁹ nascitur⁹ ascriberet ei. Qui to peccauit dauid inebriādo viā. Cū enim vias esset valde de uotus r rect⁹ corā dño recusauit descēdere in domū suā: nec voluit dormire cū vxore sua vt dicit in textu. Ideo dauid vocauit eū vt comederet r biberet corā serz tūc inebriauit eū fa cles p̄ternos suos occulte sibi dare potū inebriantium. In qua re peccauit dauid moraliter. vtpote inferēdo nō solum iniuriā r cōtumeliā tam iusto militi: sed etiā notabile nocumētū r damnū: quia ebrietas obnubilat et. extinguit fere lumē rōnis quo secernitur homo a bestiis. Ideo Osee. iij. c. dicit fornicatio r ebrietas auferit cor. propterea filie Loth que inebriarunt patrē suū vt habet Gene. xix. ca. Non excusant a peccato mortali quīs haberēt piā intentionem. teste beato thoma in. iij. sentent. dist. xxij. in expositione littere. Sed Loth credidit immunis fuisse a peccato mortali. tam p̄pter ebrietatē q̄ p̄pter incestū vt dicit Thomas in. ii. q. cl. ar. iij. Et idcirco nota q̄ inebrietate duo attendi possunt scz defect⁹ cōsequēs r act⁹ p̄cedēs. ex parte autē defectus consequentis in quo ligat⁹ vsus rationis ebrietas habet excusare peccatuz inq̄tum causat. inuoluntarium per ignorantiam. Sed ex parte actus p̄cedētis videt esse distinguēdū: qz si ex actu illo p̄cedente subsequuta est ebrietas sine peccato. Tunc peccū sequēs excusat totaliter a culpa sicut forte accidit de loth. Si autē actus p̄cedēs fuit culpabilis. sic nō totaliter excusat aliq̄s a pctō sequētī quo scilicet reddīt voluntariū exyolūtate p̄cedētis actus inq̄tū scilicet aliq̄s dās operā rei illicite incidit i sequēs peccū. Diminuit tñ sequēs peccatū sicut diminuit ratio voluntariū. Unde Augusti. cōtra Faustū dicit q̄ loth culpōd⁹ est nō inq̄tū ille incestus: sed q̄tū ebrietas meruit. Sexto peccauit dauid facies horribile homicidii non qdē ex impetu tres sed tractate r appētate cum longa ac

Dauid pecca
cauit turpissi
mo modo,
thomas.
Quid ē mod⁹

Dauid pecca
uit inebriādo
viam.

Ebrietas ex
tinguit lumē
rōnis.

Dauid fuit
homicida nō
ex impetu tres
cum lōga dis
cussione anti
mi.

Multiplex discussio animi qd pelus est. Quāta aut sit grauitas hui⁹ peccati satis liquet ex graui punitione primi homicide Cayn. Et em̄ homicida destructor humani generis: qz exterminat hōiez factū ad imaginē dei r similitudinē sui. Istō igitur tam horribili pctō fuit maculatus dauid. Nā videns q̄ non poterat inducere viā ad dormiendū cum berfabee vt significatam suā tegeret: sic scripsit epistolam ad ioab dicens. Ut poneret viā ex aduerso belli vbi fortissimum erat preliū vt sic occideret qd ē factū est. Ex quo p̄z grauitas hui⁹ homicidii ex multiplici circūstātia: ag grauitas peccū. Nō em̄ suffecerit dauid tot acritate iniquitates cōmisse in viā tam piūm ac iustū militē: sed illi p̄ditore fecit occidere. Septimo peccauit dauid: qz nō solum viā: occidit: sed occasione mortis sue plures alij serui sui in illo p̄ito sterfecti sunt: r pariter multi vulnerati r percussī atqz alia plurima damna r mala facta sunt: vt solet fieri ab vtrāqz pte bellantib⁹. Considerat em̄ grauitas culpe ratione nocumētū cōsequētis. Vbi est ergo malus dānsibi est malus peccū: ceteris paribus: r qz in illo cōstitit tot damna secuta sunt: quozū oim ipse dauid causa fuit. Ideo peccū ei⁹ iudicab⁹ grauiūm. Quia ille facit rem: cui⁹ auctoritate sit. Hinc paul⁹ ad Ro. i. ca. Dignū sunt morte nō solum q̄ faciūt earū q̄ cōsentitit faciliūbus. Octauo peccauit dō viam. vti dō scandalizando ac infamando viam in aspectu ioab. fama autē est nobilissim⁹ thesaur⁹: immo p̄ciosior cūctis rebus rēpōnātib⁹: vt infra latius patebit. Et ideo hoc respectu grauitate peccauit dō. Cū em̄ ioab per ip̄met viā accepisset iosephus epistolā dō. Creditur ioab q̄ vias offendisset grauitate regē ex quo esset dignus morte. Hinc iosephus in. vij. lib. antiq̄tatis iudaice. ca. vij. dicit q̄ dauid significauit p̄ epistolā suā vitionis modū: ne fieret vias in suo scelere manifest⁹. Ioab autē cū sceleret viā cōstantē militem ac magnanimē q̄ magis eligeret moriē q̄ turpiter fugere: posuit eum in loco vbi erat onus preliū sicqz mortu⁹ est. Nono peccauit dauid p̄ negligentia sine p̄ cōtemptū siue per diuturnitatē t̄pis scādo in miseria tantoz pctōrum quasi p̄ annū. Quia a tpe quo peccauit dauid adulterādo cū berfabee vsqz ad rep̄hensionē factā p̄ nathā trāstuit fere annus. Hoc p̄z ex hociqz fill⁹ quē cōceperat berfabee iam nat⁹ erat. Propterea nathā dixit ad dauid. Fillus q̄ natus est tibi morte moiet vt dicit. ij. Re. r. ca. hic boetius in. iij. lib. de consolatiōe. profa. iij. dicit sic. Si nequitas miseros facit miserio: sit nec sic est diuturnior neq̄. Decimo grauitas pcti dauid iudicāter eo q̄ mltre deformitates fuerit aggrauātes peccū suū. Nā illa culpa ē: grauior in qua trāsgressio est multiplicior: pura in qua sunt multe trāsgressiones sicut in hoc peccato dauid in quo fuit excessus culpa rū multarū siue iniustiarū r iniuriarū. Ideo peccatū ei⁹ fuit grauiūm. Et illa culpa vel iniuria dicitur maior que

Dauid occidit plures ppter mortem vze. j

Dauid peccauit infamans vti infamans dō viam.

Dauid peccauit inebriādo viam.

Dauid peccauit inebriādo viam.

Dauid peccauit inebriādo viam.

Boetius:

Dauid haebuit mltas deformitates i peccō suo.

ny rudo

Dauid fuit valde igrar in facto. Ute. Petri ds habuit spale repugnantia.

Francis de 2 ds r Matha ppheta mita rit ad eu Matham pponit pabolam r cocludat 2 ds. Dauid pult iniam contra seipsum.

Mathan arguit ds d fecit suo accrimd. Nota qd na tha tagit oes circustantias r grauantes peccu dauid.

est indignior vel irrationabilior: puta qd facit contra est a quo bona recepit cu teneamur bnfacere bnfactorib? nris: qd nihil est qd sic indignatione puocet altissimi dei. sicut ingrati tudo qd est ver? vna sicca s. foie pietatis: teste Bernardo. Dd aut fuit valde igrar i fetu. Ute ta enomiter ager pra est a quo bnficiu vere amozis: vere dilectionis: fe fidelitatis sus cepitio rone hui? grau? offendit deū r primis hoi factis. Ampli? grauatis fuit peccu dauid ppter specialē repugnātia ac? peccu qd ipse qd postus fuit a deo custos iusticie ad pu nicidū r corrigēdū vitia r pctāta enomiter violauit iustitiā. Et sic pte deformitates fuerūt aggrauantes peccu Dauid. hec igit oia tā graua scelera ac tāte enomitates fuerunt idulta ac relaxata ipi Dauid qd vere recognouit seipm atq; in recordatione pprie iniquitatis ingemuit. Sj videamus sub bienibus ordiē rei geste. Nā mortuo Uia deuo tissimo milite introduxit Dauid Berfabee i domū suā. Et facta est illi vxor qd peperit illi filiu. Has ho nuptias de nō l. benter i sperit: vt inquit Iosephus vbi supra. Ideo iras? Dauid vehementer misit ad eu Mathā ppheta qd teste Iose pho erat vir urban? r sapiens. Hic ventena ad dauid obitur gationē acerrimā fecit eidē assignādo oēs deformitates tā horēdi sceleris. Et primo pposuit r familiarē parabolā nō solū vt apperit? r dēnaret eu: sed vt ipse 3 seipm pferret sententiam: qd nescies quid diceret. Rir ergo. Responde mihi iudicium. Duo viri erāt in ciuitate: vnus erat diues et aliter pauper. Et diues habebat oues et boues plurimos valde. Pauper aut nihil habebat oīno pter vna ouē paruulā quaz emerat r nutruerat. Cū aut peregrin? venisset ad diuitem voluit diues exhibere paruulū pegrino: sed reseruas oues suas tulit ouē pauperis et pparauit cibos hoi qui venerat ad se. Iratus Dauid aduersus hoies illi nimis dixit ad natham. Uluit dñs qm filius mortis est vir qd fecit hoc ouē reddet in quadruplum. Talem sententiaz ptenitit Dauid qd cū esset in lege Moyfi peritissimus nonerat illud qd scribit Exodi. x. c. Si qd furat? fuerit bouē ac ouē r occiderit vel vēdiderit qns boues pro vno boue restituerit: r quatuor oues pro vna oue. Tūc Mathā redarguens dauid assignauit omnes deformitates ac circustantias ppetrati sceleris. Ita dicit. Tu es ille vir qui fecisti hanc rem. Ideo hec dicit dominus de? israel. Ego vni te de domo saul: r dedi tibi domū dñi tui. Quare ergo cōtēpisti hūc dñi vt faceres mali i conspectu meo. Uia ethes pmissi gladio r vxorē illi? accepisti i vxorē tibi r interfecisti eu gladio filioz Amō. Quā obid nō recedes gladi? de domo tua vsq; i sempiternū. Exrollas vxores tuas i oculos tuos: dabo pmo tuo: r dormiet cū vxorib? tuis i oculos solū. In qd? vbi assignauit Mathā septē circustā tias aggrauantes peccu ds: qd et disquisitio sur ab eo qd: qd

rit pntas: vt latu? apiem? i sequitib? Dito agit Mathā circustā tia pde peccatū cū ait. Tu es ille vir qd fecisti hanc. r Edo ran gir circustantias ita? ac dignitacū subdit. Ego vni te i regē supisil? Tertio expmit circustantia crimis ppetrati cū ait. Quar pēpisti hūc dñi vt faceres volūtatē i ppectu meo vna ethes. Furor dñi ira pmissi gladio. Quarto tagit circustantia fin? cū subiugit di. scit cū ds et si Et vxorē illi? accepisti tibi i vxorē. Hoc sine interfecisti eū vt occiperes vxorē ei? in vxorem suā. Quinto tagit circustantia. Mortu filius medi sub qua intelligit circustantia loci r circustantia tps cum Berfabee. subdit. Interfecisti eu gladio filioz Amō i tpe belli r i loco certaminis r nō occidit veneno vel gladio tuo s; gladio aile. no. s. filioz amō. Iste igit pmiatioes qd dixit Mathā ventura qur ptes r te sup Dauid ad pug iplete sunt. Nā gladi? furoris dñi volūto: qd sceleris venit i domū dauid. Qd fil? nat? ex adulterio que eius? peperit berfabee mortu? est iuxta hūc Mathā. Et abalon fil? i? interfecit Amō fratrem suū ppter stuprā thamar sororis sue vt habet. ij. Reg. xij. c. Ierū abalon fil? dauid insurrexit co tra patrē suū volēs inuadere regnū r occidere eu vt bi. ij. Re. Salomō occi dit adoniam s; em eius sup mortē tue. iij. filij dñi oc cisi sūt i vltio nē sceleris.

Salomō occi dit adoniam s; em eius sup mortē tue. iij. filij dñi oc cisi sūt i vltio nē sceleris. Dauid an? dices nathā? expauit. Dauid reco gnouit peccu suū et merō? gent? gent? crebra suspitias: stillātes lachrymas: verā cor d? pntione ac ois pfectionē ipsi? ds. Jlico subiugit di. Mo qd trāstulit a te peccū tuū nō moxierit qd dicat spūs pfa horū b? i la pctā miferis in qd doloze cord? teipf? r cognosce: id dñs si bi culpa remittit r penā mitigar. Nā cū sis homitida pessim? esāppe morte dign? s; pp dolo: s; ut acerbitatē ac pntidias i tate nō moxierit i ppa pōa s; fil? qd nat? e mortē. ds igr p hūc pta aluissimā elegit pntas: rē cecinit ps. Misere mei dñs de? magnā miaz tuā. Qui pō nobilissim? ac diuicissim? e. iij. i. p. sal. Ap? valde ad ipe rādū dñi nā miaz. Ideo meo mētis sollicitu: dñe ac puritate exigit eo qd affectu spūali ac diuina pta

no

Chrysolostomone plen⁹ sit. Hinc Chrysolostom⁹ in descriptione hui⁹ psalmi
 mus de dauid pulchra ad tã graua p⁹ca. Ita inq⁹ dauid talis ac rãt⁹ spissit gram
 dicit. Habes in iuuenili etate senior q⁹ deuicit bella: q⁹ mille aduer
 sus se machinas supauit post sobrietate: post modestia: post
 castitate cũ obrinisset regnũ & g⁹tes subiugasset & par vnt
 uersa tenerent: sic negligetior ac senior fact⁹ p⁹spexit eminus
 ex aduerso mullerẽ se lauãtẽ. Aperuit in: vanitate oculos & su
 cepit lectũ sagitte. Audiãt curiosi q⁹ pulchritudines cõsiderãt
 alienas. Audiãt q⁹ spectaculis infamãt theatralit⁹. Dauid
 talis ac tãtus lesus est & tu putas te ledi non posse q⁹ minie
 credo speculo pieceris in specie alienã. Hec chrysolostomus.

Hieronym⁹ de dauid pulchre loquitur.
 Hieronym⁹ quosq⁹ i epistola ad Salutinã de morte nebridiũ
 epla icipit. Vereor ne officiu⁹ putei ambulo: dicit sic. Dauid
 ante det & salomo amabilis ei⁹ vlti⁹ sũt q⁹ hõles: vt & ruthe
 nobis q⁹ ad cautionẽ & ex⁹pla plenitudis ad salutẽ pberet.
 Quis in vita lubrica lapsus nõ meruit. Hec hier. Et dicit p⁹
 ex⁹plo dõ q⁹ tra sit h⁹ seip⁹ ac p⁹pas iniquitates recognoscere.
 Ex⁹plum de rege Ezechia q⁹ recognoscẽs deum grauit⁹
 offendisse. singulit⁹ & gemitibus ac fletu magno misericor
 diam a domino consecutus est.

Laus ezechie.
 Scriptura sa
 cra.
 Ezechias na
 scit de pessim
 o p⁹re sicut
 abraam.

Consequenter dicimus q⁹ nil
 melius nil salu
 bri⁹ p⁹ salute aie peccatrici fieri pot⁹ q⁹ seip
 sum hũiliare ac recognoscere. Vocast⁹ p⁹
 ex⁹plo scitissimi regis ezechie. Qui vt scribit
 ioseph⁹ hystoriz⁹ hebre⁹ in. ix. lib. a. iniquitatis
 iudaice. ca. xliij. Natura benign⁹ iustus ac
 valde religiosus fuit. De cui⁹ laudib⁹ ac meritis scribit
 ad plensũ. iij. Reg. xvij. x. r. xx. c. Et itez. in. q. ii. Paralip. xxix.
 xxx. xxxi. & xxxij. c. Et itez. esate. xxxvij. xxxvij. & xxxij. c. fuit
 oppe ezechias oprim⁹ fili⁹ de pessimo p⁹re Achã genit⁹: sicut
 pariter legim⁹ scitissimũ p⁹rem abraã genitorẽ pessimum ha
 buisse. I. tharã luteoz deoz cultozẽ vt ait Chrysolost. Melig⁹
 ezechias graui lãgore detent⁹ egrotauit vsq⁹ ad mortem vt
 scribit⁹ Esate. xxxvij. & iij. Reg. xx. & ij. Paralip. xxxij. c. Nõ
 em poterat periculũ mortis enadere p⁹ viã nature. vñ Josa
 ph⁹ in. x. lib. anti⁹ tatis iudaice. ca. iij. dicit q⁹ lãgno ille gra
 uis erat atq⁹ a medicis desperat⁹ a deo q⁹ nec ipse ezechias d
 se nec ei⁹ amici ipse vlti⁹ iustinebat. Ipse igit sic egrotat⁹ at
 q⁹ in lecto decubere venit ad eũ Salas ppheta missus ex p⁹
 te det. q⁹ dixit illi. Ezechia dispone domui tue. i. ordina nego
 cia regnũ tu p⁹ p⁹ q⁹ morieris tu & nõ viues. In hoc loto
 cũ peccant⁹ p⁹ occurrit dubitatio. Cũ et pena scq⁹ culpã: q⁹ sicut ait hiero
 superbiã & i. lib. sup. dicheã ppheta. Scdm ordĩnẽ p⁹ca: sic ordo pea
 nar. Ideo q⁹rit. Nũq⁹ ezechias peccũ aliq⁹ horribile p⁹misit
 eo q⁹ tã grauis lãgor ei accidit: pro rãtione nota q⁹ lte Eze

chias quibus natura esset totus p⁹ clemẽs ac religiosus nõ tñ
 p⁹ excusari a p⁹to vane glie: iactãte vel supbie. Nã dr. ij. pa
 rali. xxij. ca. q⁹ nõ luxa bñficia q⁹ acceptat detribuit. q⁹ ele
 nati est cor ei⁹. Et idcirco factã est p⁹ra. eũ ira det⁹ p⁹ra inã
 & hier⁹ vñ: Si ibidẽ. Itẽz. supbiũ ezechias q⁹ rex babilonia
 misit ei f⁹as & munera p⁹ legatos suos vñ. iij. Reg. xx. c. dicit
 q⁹ letat⁹ est in aduẽtu ipsoz: intellige leticia incepta q⁹ pcedit
 ex vana glia elatioẽ mēis: vt exponit Nico. de lyza. So q⁹ tã
 tus rex de tam longinquis partib⁹ miserit ad eũ tã solenne
 legatos & munera. Et q⁹ ezechias erat diues & inclit⁹ valde

Ezechias
 habes thesauros plurimos argẽt⁹ & auri & lapidis p⁹ciõs: aro
 erat diues
 mati & armorũ diuersi g⁹is: vt h⁹. q. Paralipomenon. xxxij.
 c. Ideo ad sui ostentionẽ iactãtiam ostẽdit oẽs thesauros inũ
 tã reg⁹ babilonia & oẽm magnificẽtiã suã: vt scribitur Esate
 xxxij. ca. & iij. Reg. xx. ca. Et sicut dicit rabbi salomon. Nõ lo
 q⁹ ostẽdit eis oia q⁹ erant in thesauris suis & domo sua iactã
 q⁹ crederent ac reuerẽditime seruabant in tẽplo q⁹ nullo mō
 erãt g⁹itibus ostẽdenda. Sed ppter huiusmodi p⁹ca elatio
 nis & iactãte nõ fuit ezechias tã graui languore a dño cul
 sus: q⁹ ista post sanationẽ ei⁹ euenerit vt dicit in locis palle
 gatis. Ideo ad questionẽ diuersi diuersa dicit. Nã rabbi sa
 lomõ opinat⁹ q⁹ ezechias recusauerit vrozem accipere q⁹ qdẽ
 facere nõ debuit: ne linea dauid i regno deficeret q⁹ in chãsto
 p⁹ succedẽtes gnationes ppetuari debebat & ppter hoc fuit tã
 graui infirmitate a dño castigat⁹. Cũ cũ lãgore fatigaret se
 ste iosepho rogauit deũ: vt ei paruo tpe viã cõcederet donec
 filios habere posset. Cui miser⁹ fuit de⁹ & accepit vrozẽ ex q⁹
 genuit manassen. Et sicut scribit Hieronym⁹ in. xi. lib. expla
 nationũ esate. ca. xxxvij. So em̄ tempore ezechias filios non
 habebat. Naz post mortem elus manasses cũ duodecẽs esset
 ahozũ regnare cepit in iudea. Ex quo p⁹ptenũ est: post tertiu⁹
 anũ concessẽ vite manassen esse generatũ. Hec Hieronym⁹.

Rabbi salo
 mon.

Ad q⁹ões di
 uersi diuersa
 dicunt.
 Rabbi salo
 mō.

Alia opinio
 de ezechia.
 Sũt aliq⁹ d⁹ dicit q⁹ deus p⁹ter q⁹ corripit & castigat quos dili
 git. Et idcirco cũ ezechias esset vir iust⁹ ac timẽs deũ fuit a
 dño castigat⁹ ne reũ p⁹perari felicitate corrup⁹ in luxuria
 laberet ac dei p⁹cepta cõtineret sicut illi maiores nri q⁹ sepe
 (vt ait Lactãti⁹) his terrentis ac fragilib⁹ bon⁹ enervati ober
 rauerũt a disciplina legis vinculaq⁹ ruperũt. Hinc hierony
 mus ad castriãũ ait. Scim⁹ factos viros egrotantib⁹ mi
 seris ac egestate torqueri. Et ierũ. Magna tra est cũ pecca
 torib⁹ non irascitur deus. Cũ & in ezechie ad hier⁹: Ita inq⁹
 non irascar tibi zelus me⁹ recessit a te. Ierũ hieronym⁹ in. xi.
 lib. explanationũ esate sup. ca. xxxvij. ait. Quẽ diligit domi
 nus corripit & castigat oẽm filiu⁹ quem recipit. Ne eleuet
 Ezechie post incredibiles triumphos infirmitate corporis sui
 visitauit & audit se esse mortuũ vt cõuersus ad dñm flectat
 sententiã. Hec hieronym⁹. Magister vero hystoriarum post
 Hieronymũ dicit q⁹ Ezechias post inopinabilem ac incredi

Rabbi salo
 mon.

Alia opinio
 de ezechia.

Opinio ma
 gistr⁹ hysto
 riar⁹ & hiero
 nymi.

no

billem triumphū de percussione exercitus senna cherib: quā
 scdm Josephū in decimo libro antiquitatis iudaice. capt. iij.
 gratificas hostiam cum omni populo suo celebraverit dño: nō
 tñ sufficiens aut dignas gratias prout excellētia tantē vi-
 ctorie merebat. Idā et alio elar? esse nec canticū cantavit vt cō-
 fuerat antq̄ patres in sã admirādo prodigijs. Unde post
 q̄ filij israel liberati sunt de manu egyptiāz irāscitēte p me-
 diā sicci maris: moyses cū eis cecinit canticū dicēs. Cantem
 dño gloriā em magnificat? est equis et ascensorē proiecit ma-
 re. Exod. xv. c. Sic patit̄ anna mater samuela quia filij ob-
 tinuit a dño etiam canticū edidit dicēs. Exultat cor meū in
 dño. vt h̄. j. Reg. ij. c. Sic purissima virgo post mysteriā scar-
 nationis xpi per gabrielem nobilissimū archangelū denūcia-
 tū aureū edidit canticū dicēs. Magnificat aia mea dñm L. i.
 c. Sic zacharias sic symeō sic ceteri pres p seceptis benefi-
 cijs nobilissima ediderūt cantica. Hinc hier. in. xj. li. explana-
 tionē facit. pphete. c. xxiij. dicit sic. Tradunt hebrei ideo
 egrotasse ezechia qm̄ post inauditā victoriā iudeorū et assyriū
 regis interitum nō cecinit laudes dño quas cecinit moyses
 p h̄raone submerio: et delibora interfecto ysaiar? et anna genit-
 rīo samuele. Rursumq̄ post corporis sanitatē et signi magnitudi-
 nē offerri aliā occasionē supple quā vt pūdes et dei cultre
 vitare debuerat: nec mōstrare alienigenis diuitias suas q̄
 deo tribuere possederat. Ex quo iuxta leges quoq̄ ppropo-
 gie dīscim? nō mittēdas margaritas ante porcōs nec danū
 sanctū canib? hec hier. Idcirco illā debitā reuerētiā quā cō-
 fuerat feci pres referre dño: bonorū oim largitorū non egit
 ezechias q̄ mirabiliter ac inopinabiliter a terroribus senna-
 cherib liberat? est. Et ideo nō mirū egrotavit vq̄ ad mortē.
 At quē cūvenisset etas et mirare et mortē dicēs. Dispōde do-
 mi tu eq̄ moxeris tu z nō vives. At ezechias audītis verba
 etate p̄sternat? aīo ac fract? in lachrymas querit facē suā ad
 parietē vt denot? oraret. Et recognoscēs se grauit̄ deliquisse
 hūilliter oravit ad dñz et dixit. Obsecro dñe memēto q̄lo q̄lo
 ābulaueris corā te in v̄tate et in corde p̄fecto: qd̄ bonū ē i
 oculis tuis feceris. Nota q̄ ista nō d̄t ezechias ad iactātiā: s̄ ma-
 gis per gratiarū actionē vt exponit nicol. de lya. post hiero-
 nymū q̄si recognoscere ex gr̄a dei talia egisse. Hic hiero. l.
 li. vbi supra d̄t sic. Cōuertit ezechias facē suā ad parietes: q̄
 ad tēplū tre nō poterat: ad parietē aut tēplū iuxta qd̄ salomō
 palatū extruxerat. Vel absolute ad parietem ne lachrymas
 suas assidētib? ostēdare videret. Aut certe iuxta hieremias: ad
 cor tūū parietē cor appellat vt tota mente dñm deprecaretur.
 Erat. Obsecro dñe memēto q̄lo quō ābulaueris corā te in v̄-
 ritate et in corde p̄fecto: qd̄ bonū est in oculis tuis fecerim.
 Audīetis se eē moxerū nō p̄cat vitā et annos plurimos sed
 in dei iudicio qd̄ velit p̄tare dimittit. P̄auerat enim idcirco

Anna m̄ sa-
 muella canit
 Purissima
 go cecinit ca-
 ticum.
 Sic zachar-
 rias? symeō.

Hiero. et he-
 brel.

Reuerit ad
 historiam.
 Ezechias ef-
 fudit lachry-
 mas.

Nota verba
 hieronymi

deo placuisse salomonē q̄ annos vite non perierit ampliores
 s̄ iux? ad dñm narrat opa sua quō ambulauerit corā eo et ve-
 ritate et in corde p̄fecto. Felix sciētia q̄ afflictionis tpe bonorū
 operū recordat. Beati em̄ mūdo corde qm̄ ipm̄ demm̄ videbat.
 Ezechias? iuenit itaq̄ ezechias sicut magno: vt dicit stat. Etas.
 xxiij. c. Et merū. liij. Regū. xv. c. q. d. O dñe deus si nunc pec-
 cator p̄ iactātiā aut relatiōē mētis. Aut si nō dignos est gra-
 tias vt tu agaudiamerent beneficia mihi seruo tuo largiter
 p̄cessa. Obsecro indulge: p̄are remitte. O clemētis miseritiam.
 dei. O felices lachryme p̄ quas pctōz incedit extingunt. Nā
 autē q̄ egredere et etas mediā partē attrij: et ecce fact? est ser-
 uo dñi ad eū dilectō. Reuertere et dicit eze. Hec dicit dñs dei da-
 uid p̄tis tui. Audiat orōnē tuā et vidit lachrymas tuas. Ecce
 sanauit pedie tertia ascēdes tēplū dñi: ad es̄t die b? tuis quē
 dicit annos. Et de manu regis assyrioz cui? redisti times li-
 berabo te et iactate h̄āc p̄t me et p̄t dauid seruū meū. Hinc
 hiero. cōmemorāns h̄āc mirabile quērsio nez ezechie iuxta ad
 Thesp̄phonē vbi dicit qd̄ ep̄ta ic̄p̄it. P̄sumptionē meā ex-
 cusare conar. dicit sic. Legam? etas p̄pheta. Et necessarii
 ezechie regis aptū hūic cause gram? exēplū cui moxitoru ana-
 ni. xv. ad superiorē vitā p̄p̄is fletib? et p̄phete p̄b? angus-
 tur. Quis accepta t̄rā n̄r̄to: gr̄a non pctōm̄ voluptatib?
 nō delictib? s̄ s̄oī dñi indulgē vite spacīa. hūillit et saner? exi-
 buit. hec hiero. Liquet ergo ex dicitis q̄ recognoscere seipm̄
 ac peccata sua est efficacissimū remediū ad placādū irā oīpō-
 rentis dei. Ad maiorē tñ euidentiā eoz que dicitā sunt de
 dauid et ezechia. Considerandū est q̄ iste ezechias sup oēs re-
 ges veteris testamētū videt laudib? extollit. Nam dicit de eo
 iij. Regū. xviij. c. sic. Ezechias in dño deo suo speravit. Itaq̄
 post eum nō fuit similis ei de cunctis regib? iudaes: sed neq̄ in
 his qui ante eū fuerūt. hec ibi. Que verba nō sunt sic itellē-
 da: vt ezechias fuerit sanctorū dauid q̄ fuit ante eū. Vel iē sue
 qui fuit post euz. Sed est sensus q̄ inter reges nō fuit similis
 ei quo ad aliā quā particularia. Sicut em̄ stella a stella differit
 claritate teste paulo. iad Cor. xv. c. Sic homo differit ab ho-
 mine quo ad quēdā particularia desideria: vt quo ad certas
 affectiōes aut p̄luatas gratias. Unde m̄is̄ aperiunt duo
 hoīes in corporall̄ dispositiōe ex toto similes in quo maxime
 rēllēt sapiētia dei. Sed maior adhuc differētia inueniēdū
 est illib? nostris quō ad virtutū merita. Hic quidē in. i. li. d̄ ar-
 te amādū inq̄. p̄ctorib? mores tot sunt q̄ i oībe figure. Pro-
 pterea hieronym? i p̄nciplo. xj. li. explanatiōis etate dicit sic.
 Difficile imo impossibile est placere oībus. Nec ista virtutū
 p̄sentētiāz diuersitas est. hec hiero. De quolibet etiā sancto
 illud dicit p̄ter. Eccl. xliij. c. Nō est inuentus similis illi qui
 p̄feratē legē exēcti. Sicut ergo in humanis corporib? in a-
 me sunt dissimilitudines sic et adus maiores sunt merū

Etas.
 Ezechias? o-
 gnotat p̄p̄s c-
 metē. idūgē
 etiam.

Reuertit et as
 no dñi ad eū
 dilectō. Reuer-
 tere et dicit eze.
 Hec dicit dñs dei
 dauid ad eze-
 chias ad eze-
 chias? placat?

Nota de eze-
 chia et dauid.

Magna laus
 ezechie.
 Ezechias nō
 ē sanctorū dñs

paulus.

Oratio
 Hieronymi.

Ezechias ex-
cedit oēs re-
ges q̄ ad aliq̄
particularia.

Nota q̄ tres
reges valde
placuerunt
deo.

rietates teste Marco Tullio. Et plerūq̄ diuersitate corporū
diuersitas sequitur animi. Et idē dicit de ezechia q̄ nō fuit
similis ei de cūctis regib⁹ iuda. Intellige quo ad q̄dā parti-
cularia magna ac insignitara q̄ egit. Nā. iij. Regū. xviij. c. dicit
q̄ dissipauit excelsa et cōstruit stamas et lucos: iudicidit et cōse-
git serpētē enēsi quē fecerat moyses: cūi⁹ casua subdit. Si q̄dē
ysrēl ad illud rēp⁹ filiū israel adolebāt et icēsum. Et q̄ in abse-
ntu illi⁹ filiū israel fuerunt sanati a morbo⁹ serpētū: vt habet
cruert. xij. c. Ireg. iij. Regū. xij. c. Et esate. xxvij. c. dicit q̄ ad
pces ei⁹ angel⁹ dñi vna nocte percussit. c. lxxv. milla virosū de
exercitu sēnacherib. Et itē ad pces ei⁹ orauit efatas a retro
cessit sol de cē lincis i horologio Achaz p̄ quas descēderat: vt
habet efate. xxvij. c. Et. iij. Regū. xx. c. Dura alta admiran-
da ezechias egit: i q̄d⁹ nemo ex regib⁹ p̄dē dicit filis illi. Sic
igit tres reges q̄ valde placuerūt dño p̄pter religiositatē suā
q̄ p̄p̄os suos induxerūt ad penitentiā et ad cultū vni⁹ v̄i dei de
structos cultū ydolatrie. Vt sunt daniel ezechias et iofas. In
quorū laudē dicit Ecclēstici. xij. c. p̄ter daniel ezechias et iofas
omēs pctm̄ cōmiserūt. Intellige de pctō ydolatrie vel i se-
vel in alijs: q̄ clare cōstat q̄ nec daniel nec ezechias p̄nt excu-
sari a ceteris peccatis: de quibus hic supra mēto facta est. Nec
de rege ezechia dicta sufficiant.

Exemplū de rege Nabuchodonosor q̄ post innumerabiles
impletates deposit⁹ fuit a dignitate regis et rabid⁹ ac demēs
effect⁹ est. Sed tandē eleuans oculos ad celū in recordatione
proprie iniquitatis ingemuit: scq̄ salutē adēpnus fuit.

Uperest vt videam⁹ de tertio rege scz nabuchodonosor qui post
multa scelera p̄cāz et recognouit scip̄z. Nā peni-
tentiā suam agēs tātas sudit lachrymas q̄ ex ni-
mīs stetit⁹ oculi eius q̄si caro facti sunt: in q̄ vt
magi hystoria. Hic igit nabuchodonosor in sc̄m
fuit diuine iusticie. Vt bellicosissim⁹ fortunatissim⁹ ac victo-
riossim⁹ quē de⁹ fecit virgā furoris sui ad flagellā dñi v̄p̄z
no. fuit bellic- israel: ac gētes plurimas. Iō hieremie. xxv. c. Dñs vocat eū ser-
uissim⁹ et nū suū. d. Nec dicit dñs de⁹ exercitū. p̄ eo q̄ nō audistis ver-
bam dei. Ecce ego mittā et assumā nabuchodonoro. regē babylo-
nis serūū meū sup̄ terrā isrlā et sup̄ habitatores ei⁹ et sup̄ oēs
p̄ta totum. natiōes q̄ in circuitu illi⁹ sunt. Nota q̄ i istis v̄bis nabucho-
donosor q̄ erat idolatra et gēillis dicit seru⁹ dei in p̄tē ereq̄ba-
tur diuinā iusticiā. Hic hiero. in. v. l. explanatiōni hieremie
p̄phete ad Eusebiū sup̄ hoc passu dicit sic. Dñs vocat seruū
scrip̄tura sa suū nabuchodonosor nō sicut seruus vocat⁹ vt p̄phete et oēs
qui de nabu līrati. Sc̄z q̄ et ap̄ls loquit⁹ q̄ tradidit iathane vt dīcāt nō
nulli dubiū ē. Nec hiero. p̄pterea diuersimodo de scripture sa

Nota dñr
de nabucho-
donosor.
Nota dñr
hysto-
ria.

ere loquitur de illo nūc bona: nūc mala. Cui⁹ gesta i plerisq̄
locis habent signāter i li. Judith. iij. iij. iij. r. v. ca. Et iterū i
li. li. Regū. xviij. c. Et i li. li. parat. xxvij. c. Ireg. in
iij. li. Sidre. daniel. i. iij. iij. r. iij. ca. Sed q̄dā dicit de eo. hoc Hieremias.
vex est q̄ nabuchodonosor execat⁹ sup̄bia istud op⁹ minime
rū dei sic ordina⁹ voluit attribuere sue potētē faciēs ex arro-
gātia et elarib⁹ atq̄ odio personāz q̄ facere debuisset ex obe-
diētia dei tm̄sō fraudulēter se habuēt officio suo. p̄opter do. pugnantē
q̄ hieremie. xviij. c. Et sic. Maledict⁹ hō q̄ facit op⁹ dei frau-
dulēter. Et maledict⁹ q̄ p̄bet gladiū suū a sanguine. hec i. i. repar. et de bel.
Intellige q̄ ille q̄ parat iuste p̄tūde quā iubet de⁹ ereq̄ dicit lauit eum
tur maledict⁹ vt exponit Robert⁹ holcosh. Hic nabuchodo-
nosor putauit p̄tra Altharat reges medorum q̄ subiugauerat
multas gētes iperio suo quē in cāpo magno circa eufrazē ex
Judith. toto debellauit. Iō ex tā solēti victoria exaltat⁹ est regnū na-
buchodonosor et cor ei⁹ eleuati⁹ est nimis. Tandē post pluri
ma bella obtinuit p̄ticias et regna multa. Et sicut habetur nosor eleuat⁹
Judith. q. c. Timor illi⁹ ceciderat sup̄ oēs inhabitantes ter-
ra. Sz q̄ terrena p̄p̄ritas facit plerūq̄ hoīem a rōne deuolū dūctū hono-
rē et soluit hūanas mētes. Idcirco nabuchodonosor post rem.
q̄ adep⁹ est monarchiā totū⁹ orbi⁹ elat⁹ i maximā sup̄biam Daniel.
ruit i mēte cecitate: sic vt nō erubuerit diuinū sibi honorem Nabuchodo-
nor p̄par. Vt Judith. iij. c. Sz q̄ ip̄e p̄cepit oēs deos terre exter
nosor fecit sta-
minare vt ip̄e sol⁹ diceret de⁹. Et daniel. iij. ca. scribit. Quatr
nabuchodonosor fecit statuā aureā. lx. cubitozū quā statuit i q̄rit
cāpo p̄uincie babylois: vt a cūctis p̄p̄is tribu⁹ et liguis ado-
rare. Intellige hic q̄ iō hoc fecit vt ip̄e i illa statua adoraret: Hierony.
vt exponit hiero. Vt i explanatiōe sup̄ danielē p̄phētā ad p̄a Josephus de
machib⁹ et marcellā: sup̄ illō daniel. iij. c. Nabuchodonosor. Sazo Cesare
cit statuā aureā dicit sic. Uelox obliuio veritat⁹ vt q̄ dudi ser-
uū dei q̄si deū adorauerat nūc statuam fieri sibi iubet vt ip̄e Josephus
adore⁹ i statuā: q̄ alit aurea sit et infiniti p̄der⁹ illō i cā est vt Nabuchodo-
nosor vidētib⁹ creet et res inanis adore⁹ vt de⁹ dñi vnūsq̄q̄ no. h̄silitat.
suā p̄ferat auariciā. hec Hiero. Sic de Sazo celare refert iō
seph⁹ in. xvij. li. antiq̄tatis iudatice. c. xvj. q̄ p̄re magnitudine Quāta fuerit
dignitatis hūanū p̄didit intellect⁹ et sese volebat diuinitare sup̄bia nabu-
q̄ vera ē honorari. et in. c. iij. et iudē lib. scribit Joseph⁹ q̄ idēz chodo.
Sazo impator iussit vt simulachrū ei⁹ erigeret in tēplo dei
hierosolymis: q̄ntis hoc scel⁹ non p̄fecerit Sazo sz ibidem.
Et q̄ pctm̄ idolatrie est oim pctōz grauissimū ac permixtū
deo exossū. Idcirco de⁹ q̄ excelsus ēz humilia respicit hūc: su-
p̄bissimū regē dep̄sult a sede magnitudis sue. Et q̄ p̄sump̄t
fieri de⁹ fact⁹ est bestialis. Nā teste danielē. iij. c. Cū semel na-
buchodo. in aula babylois cū p̄ncipib⁹ ac militib⁹ plurib⁹ de-
ambulare: et vult alter lucifer erect⁹ in sup̄biā dicit. Nonne
hec ē babylon ciuitas magna quā ego edificauit i arbore for-
titudinis mee et in gl̄ia decoris mei: q̄si dicit. Quid mihi p̄g

In ore totō? Quis resistere? Quis nocere? Quis desicere me poterit? Cū adhuc sermo esset in ore eius. Et ecce vox de celo publice efficitur audientibus irruit sup eū dicens. Tūc dicit Nabuchodonosor. Regni tui trānsibit a te et ab hoib⁹ efficitur tui cū desisti et tertio erit habitatio tua. Fenu qñ bos comedes et tēptē ipa mutabunt sup te donec scias q dñc excedit i regno hominū et culcūq voluerit det illud. Daniel. iij. Tūc subito ea dē hora alienat⁹ mēte medēs furēs ac rabid⁹ efficit⁹ et ab hostib⁹ adiect⁹ a fenu vt bos comedat donec capilli ei i illudine aq̄az crescant: q nō tōdebat et vngues ei⁹ qñ vngues aulū. Itaq̄ q̄d d danielē dñū carū fuerat ad puz p̄pleū ē. Hic hie. In expla natiōe sup danielē. iij. c. dicit sic. Hystoria qdē manifestata ē et nō magna interpretatiōe indiget. q ad offensam dei Nabuchō. p̄susi amētiā septē annis ter byssa aialia vixerit et herbaz radicit⁹ alit⁹ sit ac postea misericordia dei restituit et regnū laudauerit et glorificauerit regē. cellaz oia opēta ei⁹ vera et vie ei⁹ iudicia et graditēs in supbia pōt hūillare: hec Hiero. Circa hęc hystoria ac tam sup p̄dā. nouitate factam de isto Nabu. q a cellitudine regie dignitatis in istā miserā egestatis acferitatis puerus est occurrit multē dubitates. Et p̄mo cū esset p̄cūssus hīs amicis confanguineos: ferē dīcurrere p̄silnas et cāpō: cur salū nō fuit a p̄cipib⁹ ac militib⁹ suis reclusus in aliq̄ loco vel ligat⁹ vt decētus ob regis dignitatē p̄seruaret⁹: pro rāione. Nota q̄ hec hystoria vera ē vt dicit oia doctores catholici. Nec ē locutio parabólica vt quidā heretici dicerē p̄sumpserunt: q̄s pulchre ac valde reprobat hieronym⁹ in explanatione sup danielē. iij. c. Quia ergo Nabuchō. scilicet re rē p̄speraz deprauat⁹: atq̄ ex superbia in totū execat⁹ fuit. Ideo vt nec rectā dignitatē: nec dñuz suū dño recognoscere sed: pot⁹ insanitā diuinā sibi honorē vsurpauit. Ideo vt cū regiē ac p̄ncipes suo exēplo totā dñitē sui dñi depēdere a dño deo tanq̄ sui iūmisti firmiter crederē: repēte in demētā cecidit: sū suā imaginatiōne i bestia trāslat⁹ est. Intellige hie: qz videbat sibi q̄ esset bestia. Nō ergo corporis mutationē sū mētē alienatōne passus ē vt exponit hieronym⁹ sup danielē: i. scilicet Thomas qd regē cypr̄ in ij. li. de regimine p̄ncipiū. c. xvj. Idē dicit magister hystoriarū ad iūgēs q̄ etiā ablat⁹ fuit ei vlns lingue ad loquēdū. Quāta aut fuerit illa demētā ostēdit hieronym⁹ in explanatione sup danielē. c. iij. vbi dicit sic. Magna miserie p̄solatio qñ i tormentis posit⁹ scilicet p̄spera securitatis Nabuchodonosor tūc furoris sitz amēte vt maloz ipe bonoz quē ei des⁹ p̄miserat nō fuerit recordat⁹. hec hiero. Quare autē nō fuerit reclusus ab amicis vel seruis suis in p̄cipib⁹ am li gatus cathenis vt solent furēs ac demētēs. Dicit ad hoc q̄ daniel q̄ forebat illis dieb⁹ publice cōfessio p̄p̄s diuulgabat

vt sup tam grandi nouitate facta i rege suo nullo modo admirarentur. Quia oportēs deus qui est rex regū et dñs dñantūz Daniel p̄dā hec oia iuste p̄misi euentre illi vt seipsum recognosceret: qz rit oia q̄ enescrptis est. Imple facies eoz ignominia: et querēt nomen tuū nerunt nabuchodo. Ideo solet dñs deponere potētes s̄ sede et exaltare hūiles. ad iūgēs q̄ tādē peracta penitētia i regnū restitueret. Mā gñq̄ vbi abundauit p̄m̄ sup abūdat diuina grā. Suadebat quoz ne illi recluderēt aut ligaret⁹ s̄ p̄ campos et siluas dīcurrere p̄mitterēt. tum vt cōpleret oraculū vocis propheticē tū qz dñs curā sui gereret ne a bestiis occideret. Et iā cū esset furibūdis ac demēs forsitā ex ligamine aut cōstructione egri tūdo ip̄a magis grauari posset. Si aut aliq̄s q̄reret q̄o creddibile est q̄ nabuchodonosor tāto ipe comederet fenu vt her baz qñ bos: cū fuisset more regio delicate nutritus. Rñde sic. Illa furibūda rabies a q̄ dñe abas sic ip̄s inuauit vt q̄ p̄m̄ erat et aspera ac difficilia in tali demētā essent grata atq̄ facta. Furta em̄ s̄z htero. vbi sup. facit hostes multa agere et pati. Dicit em̄ furta a fertio: qz ferit corda hoīz et reddit ea. cōmota. Ideo aliq̄ sunt dīlectabilia hoī furioso q̄ sano sunt hoīz ibi lia. P̄nc hier. in explanatione sup danielē. iij. c. dicit sic. Quis em̄ amētes hostes nō cernat istarū vntoz aiantū i agris vt reuelo eis q̄ siluestrib⁹: et vt cōfita p̄terea cū credibilib⁹: et grece et romane hystorice accidisse hoīb⁹ p̄didit. Sillā quoq̄ et chimerā ydesm quoq̄ atq̄ cetera: nro: aues: et feras: flores et arbores: stellas et lapides factos ex hoīb⁹ narrent fabule. Quid mirū est si ad ostēdā potentā dei et humillandā regū superbiā: hoc dei iudicio sit patratū. hec hiero. Videmus etiā mulieres p̄nātes in q̄bus est deordinata natura comedere nociua: vt carbones et terrā et plura alta immūda et corrupta. Et cogita insup quat p̄ncipes ac milites: nec nō p̄p̄t oia videntur dñm suū quasi mōstrū stabāt. stupefacti. Ideo dicit magister hystoriarū q̄ multi egrediebant⁹: et videbāt eū p̄ cāpōs et siluas dīcurrere. Sol⁹ daniel nō egrediebāt⁹: qz toto ipe alienationis ei⁹ ofoni p̄ eo vocabat. P̄ncipes quoq̄ suos hortabāt: vt elemēter p̄p̄os regerēt vsq̄ quo i regnū restituerēt. Itē magister hystoriarū subiūgit q̄ ad p̄ces danielis anni septē quos toridē dixerat tēpora in septē mēses versū sunt. In q̄b⁹ pl. diebus insanitā pattebatur: post alios. pl. ruerus ad cor suū fiebat ac supplicabat deo. Et iterū: per alios quadraginta reuertebat in insanitā donec septē mēses complerent. Post quos reuocat⁹ est. Non tamen regnauit: sed statuti sunt p̄ eo septē iudices et vsq̄ ad finē septē annoz p̄ntam egit. panē et carnē nō comedēs et vinū non bibēs legumētib⁹: nisi v̄tēbat et herbis iuxta p̄siliū danielis: hec magister hystoriarū. Tādē cōpleto septē annoz spacio nabuchodonosor seip̄s vere hūillauit. Ideo tā oculos corporis q̄ mētē lenauit ad celū atq̄ i re cordatiōe itaq̄ iniquitatū ingemuit. P̄nc hiero. in explana

Sup ista hystoria monentur dubia. Questio.

Rñso gōnis. Hierony. In ista Nabu nos p̄ncipes ac milites innumerabiles q̄o p̄m̄issus ē tāto ipe cho. vt regib⁹ ac p̄ncipib⁹ suis reclusus in aliq̄ loco vel ligat⁹ vt decētus ob regis dignitatē p̄seruaret⁹: pro rāione. Nota q̄ hec hystoria vera ē vt dicit oia doctores catholici. Nec ē locutio parabólica vt

Hiero. et scilicet probat hieronym⁹ in explanatione sup danielē. iij. c. Quia ergo Nabuchō. scilicet re rē p̄speraz deprauat⁹: atq̄ ex superbia in totū execat⁹ fuit. Ideo vt nec rectā dignitatē: nec dñuz suū dño recognoscere sed: pot⁹ insanitā diuinā sibi honorē vsurpauit. Ideo vt cū regiē ac p̄ncipes suo exēplo totā dñitē sui dñi depēdere a dño deo tanq̄ sui iūmisti firmiter crederē: repēte in demētā cecidit: sū suā imaginatiōne i bestia trāslat⁹ est. Intellige hie: qz videbat sibi q̄ esset bestia. Nō ergo corporis mutationē sū mētē alienatōne passus ē vt exponit hieronym⁹ sup danielē: i. scilicet Thomas qd regē cypr̄ in ij. li. de regimine p̄ncipiū. c. xvj. Idē dicit magister hystoriarū ad iūgēs q̄ etiā ablat⁹ fuit ei vlns lingue ad loquēdū. Quāta aut fuerit illa demētā ostēdit hieronym⁹ in explanatione sup danielē. c. iij. vbi dicit sic. Magna miserie p̄solatio qñ i tormentis posit⁹ scilicet p̄spera securitatis Nabuchodonosor tūc furoris sitz amēte vt maloz ipe bonoz quē ei des⁹ p̄miserat nō fuerit recordat⁹. hec hiero. Quare autē nō fuerit reclusus ab amicis vel seruis suis in p̄cipib⁹ am li gatus cathenis vt solent furēs ac demētēs. Dicit ad hoc q̄ daniel q̄ forebat illis dieb⁹ publice cōfessio p̄p̄s diuulgabat

Questio. Daniel fotebat ipe i Nabuchodonosor.

Questio.

Hierony. Scilicet monentur dubia. Questio.

P̄p̄t mirabā tur de nabuchodonosor magister hystoriarum. Magister hystoriarum.

Nabuchō. Idē dicit magister hystoriarū. Tādē cōpleto septē annoz spacio nabuchodonosor seip̄s vere hūillauit. Ideo tā oculos corporis q̄ mētē lenauit ad celū atq̄ i re cordatiōe itaq̄ iniquitatū ingemuit. P̄nc hiero. in explana

De penitētia regis nabuchodonosor.

tionē sup danielē dicit sic. Nisi oculos leuasset ad celi: sensu
pistini nō recepisset. Quāsi dicit sensus sibi reddidit: nō dicit
nō formā se amississe sēz mentē. hec hīero. In circo de restitu
tione sui in gradu pristini ipse nabuchodonosor de se ita in
quit vt scribit in danielē. iij. c. Isit post finē dicit ego nabu
chodonosor oculos meos ad celū leuauit sent me reddidit
est mihi altissimo bndictz viuente in sempiternū laudant
z glorificauit: qz potestas ei? ptās eterna: qz ipō tpe sent me?
reuerfus est ad me z ad honorē regni mei decorēqz puenit. Et
penitentiaz figura mea reuerfa est ad me. Et optimates mei z magistra

Nabuchodo. multa dicit de se z prouocat cūctos ad penitentiaz

us mei reāserūt me z in regno meo restitūt sum: z magnificētia amplior addita ē mihi. Nūc igit ego nabuchodonosor laudo z magnifico z glorifico regē celi: qz oia opa eius vera z oēs vie ei? iudicia: z gradiētes in supbia pōt humillare. hec oia daniel in psona nabuchodonosor. Patet itaqz ex dictis qz si valoris ac meritū sit seipm ac p pias iniquitates recogno scere: qz ex hoc solo nabuchodonosor saluāt est. Hinc hīero nym? in explanatōe sup danielē. iij. c. pertractās illud. Foris tā ignoscer de? delictis suis: ita inq̄r. Cū bñs daniel p̄cl? futu roz de snia del dubitet. rē temerariā facit q̄ audacter p̄ciōt bus indulgentiā pollicentiā q̄ leuora pctā commiserūt. Legimus in hieremia p̄ceptū p̄plo iudeoz. v̄ozēt p̄ babilonia qz in pace eoz sit pax captiuoz. hec hīero. Et itēz scribēs hīeronymus ad athletā de institutiōe pante silite sue in epla q̄ in cipli. Bñs apls scribit ad colimphios ibi est dicit hīeronymus nabuchodonosor saluāt: ita inquitens. Nūc est sera p̄fessio: ita pro de cruce trāsūt in paradisu: nabuchod. rex babilōis post efferatōnē corpis z beluarū in heremo p̄ictū menē recepit sanā. hec hīero. Augustinus qz idē tenet. Ideo. xij. q. iij. c.

Quare nabuchodo. salua saz. Nōne post innumerāspietates flagellat? penituit: et re gni qd p̄siderat rursus accepit. Pharaō autē i ip̄sio ē flagellatus durior effectus q̄ perijt. hic mihi rōnē reddat q̄ diuini p̄filiū n̄m̄i alie sapienti corde diiudicat. Cur medicamentum vniū mediet manu cōfectū aliū ad iteritū aliū valuerit ad salutē. Nisi qz xpi bonus odor iunū: alijs est odor vite i vitā. alijs est odor mortis i morē. Quārum ad naturā s̄bo hoies erāt: q̄si ad dignitatē ambo reges: q̄si ad cām ambo cap̄i n̄i del p̄p̄m possidebāt. q̄si ad penā ambo flagellis clemēter admonitū. Quid ergo fines eoz fecit esse diuersos. Nisi qz vn? del manu sentiēs in recordatiōe p̄p̄ie inlq̄tas igemuit. Alter libero p̄tra del misericordissimā veritatē pugnauit a bitio. hec Aug. Et pariter scriptura sacra tenet i? fauorē saluā in? nabuchod. Nā terminat hystōriā ei? vera p̄fessio: hūillitate: p̄nia: ac sui recognitiōe. Ideo saluāt ē. hec de trib? regi bus: magnis pctōib? sed penitētib? veydant d̄ ezechia et nabuchodonosor: p̄ recreatiōe peccatrice ale de cā sufficiāt.

Scripturę fate: p̄nia: ac sui recognitiōe. Ideo saluāt ē. hec de trib? regi bus: magnis pctōib? sed penitētib? veydant d̄ ezechia et nabuchodonosor: p̄ recreatiōe peccatrice ale de cā sufficiāt.

De penitētia marie magdalene.

De seraphica peccatrice maria magdalena que rememio ratis se graua cōmississe dolore cordis expauit. deinde fracta in lachrymas mirandā egit penitētiā. Et plura tangunt que exortant peccatores ad spem impetrandi fiduciam.

Est quā dixim? de tribus regibus que per recognitiōnē sui mirabiliter saluari sunt. Dignus est vt de seraphica ac nobilissima magdalena que toti mundo exemplum penitētie data est. aliqua subiungamus.

Quia z ipsa rememorans inq̄tates suas ingemit ad dñm: ad subito flauit ip̄s eius z fluxerūt aq̄ in abū dantia z torrentes inundauerūt. hec igitur seipsam vero? cordis exāmie recognoscēs dignā penitētiā incitauit atqz ad tāā sublimitatē grē p̄pter excellētā p̄ritiōis: sine peruenit: vt i eterna gl̄ia sup cūctas angeloz cohortes: cherubin ac seraphim post purissimā v̄ginem collocari meruerit. Sz vides mus. qua arte aut industria ad id peruenerit. paucis accipe. Nā z ip̄s post varios lapsus hūane fragilitatē rememoras se graua cōmississe vehemēter igemuit ac dolore cordis expauit. Deinde cogitās a grā gl̄ia lapsa fuerit valde de se erubuit. Itē q̄si egra ad medicū salutis cucurrit. Itē effusis crinibus flexis genib? delectis lumb? sacros pedes xpi ar? strigens cōplextib? eos lachrymarū ymbrib? lauit. Atqz in hunc modū se totaliter indignā ostēdēs post tergū dñi lesu. suffusus: pudore ac merore vultū tenebat. sicqz tota tristis voce lugubri misz a dño p̄cabat. Cui tādē p̄ redēptiōe suoz factio: nō auz: nō argētū: nō lapides preciosos: nō cetera bōa falla cia: s; m̄to pot? de intemis viscerib? lōga suspirio trahens atqz salutarib? intra se succusa singultib?: amarus fier? hos gemit? pia lamēta ac dulces lachrymas obtulit sicqz felleos hūores pctōz: a stomacho languētis ate euomere digna fuit Itē i v̄apentitudie sic accēsa: exarsit i xpi amorē. At subito me retrix z adultera: arrogās z superba? effecta ē hūillior ac ho nestior v̄gib? Tāta q̄ppe abū dāta lachrymarū exve hemētia p̄ritiōis: ab oculis ei? fluxit vt lauari potuerit pedes vni? hois xpi nudis pedib? incedētis. O felices gemit? p̄ q̄s pctōz icē dia extinguit. Sz mag? o felices lachryme seraphice peccatrice q̄ ad tergē dñi sordes toti? inlq̄tas struēt sacri habuerit baptisat. Hinc moralis doctor Greg. hui? scitissimē peccatrice p̄ilegiatā p̄uersionē p̄ract? i omelia etus dē dicit sic. Cogitādi mihi de marie p̄nia flere mag? liber q̄ aliqd dicerē. Cū? em? vel sapeū pct? ille hui? peccatrice lachryme ad exēplū penitētiā nō emolliat? Cōsiderauit nāqz qd fecit z noluit moderari qd faceret. Sup p̄uātes igressa ē. nō iussa ve nit inter epulas lachrymas obtulit. Dicitē q̄ dolore ardet q̄ flere iter epulas nō erubescit. Sz ecce qz turpitudinis sue maculas asperit lauāda ad fōtē inle cucurrit p̄uātes nō erubuit.

Maria magdalena p penitentia exaltat sup omnes angelos.

Mirabilis cōuersio marie magdalene.

Nota totū.

Magdalena fudit habundantia lachrymarum.

Gregorius.

De

Nā q̄ iemerit̄as ḡuit erubescere itus in hilē eē credidit q̄
 h̄ecē. *1. reg. 101. h̄ec ē. Et p̄ doctoz hieronym̄ oñdit q̄*
ta fuerit efficacia p̄nitētiōis ac h̄ic lachrymar̄ h̄ic iellissimē
peccatrici: sermō ad furā i ep̄la q̄ incipit. Obsecras fuis i
sup̄p̄rope caris. Ita dicit. Meretrix illa i euāgelio baptiza
ta lachrymis suis. Si crime q̄ m̄kos an̄ decepat pedes dñi ter
gēs i aīa. Et. Nō h̄uit crispātes mitras nec stridētes calceos
los: nec ornatuōio fulgīatos. Quāto ei fedior t̄ro p̄chri
o: fuit. h̄ec Hier. Scellētiā q̄z fidelē eiusdē peccatrici: vigili
tiā: sollicita dñe d̄lectionē ac v̄nactatē ardētissime charita
tis describit hieronym̄ i ep̄la ad p̄ncipiā i expōne tili p̄lat.
Erucant cor meū. Ep̄la incipit. Scito me p̄ncipiā i x̄po filia.
Vol̄ excolit ac maḡ i marīa magdalēnā sup̄ oēs ap̄los sic d̄
oēs. Sacerdotes i uel crucifigūt s̄lū d̄nē: et maria magdalēna
ne p̄ior ad crucē: v̄nguēta parat q̄rit i tumulo: ocellant̄ in
terrogatōibz recognolet: p̄git ad ap̄los: rep̄tū nōciat: illi d̄
bitānta p̄fidit. Vere p̄rg: h̄ec turris cādoz: i liban̄ q̄ r̄p̄
cit facie damasci sanguinē v̄z saluatoris ad facci p̄nīaz p̄no
cātē. h̄ec Hiero. Taceo tu has sp̄ssēt̄ augustinū i ambro
sū ac cetera eccl̄ie x̄pi luminaria: q̄ nō s̄lū vehēmētā p̄nitio
nis: abū d̄nā lachrymar̄: mirādā p̄nitaz: itate peccatrici: stu
pētūz p̄ excellētā suoz charismatū. nūc laudū. p̄ p̄henē
nūc agelic: p̄nitūz: nūc h̄o ap̄lic: pullesq̄s illā afferūt b̄n me
ritā. Illud r̄ba q̄z frācisē petrarcha vir s̄ i diuinito scripta
ria q̄z i caribz s̄lū eruditissim̄. Ret̄hor q̄z i p̄h̄ ac poeta ce
leberim̄ fuit. h̄ic p̄ oē ip̄a vite sue marīa magdalēnā mita
reuerētia coluit dicit: dignū eē p̄ctō: ē ad peccatricē recurre
re. Cui meritissimā gesta v̄i correcti: imitari possit suo exē
p̄lo vitā solitariā aggressi. Et. In q̄ v̄sq̄ ad mortē tā i ofonibz
q̄z meditatiōibz atq̄ acerrimō sacroz s̄p̄z studio p̄fenera
uit. Et sicut relatu digno p̄p̄e potui i heremitorio suo a gr̄i
parauit obij: in d̄no. Cur oim̄ p̄culdubio suo r̄pe deserrissim̄
m̄ ac docuissim̄. Multa q̄z volumina m̄oīarū dignissimā s̄
lo elegāntissim̄ sc̄p̄it q̄z nomē suū imortale posterj relīq̄t.
Sz q̄z tā dign̄ vir accusat q̄z pluriūz auidis amore culūsdā
adolescētule fuerit cap̄: iquā ip̄e laurā notat q̄ p̄ lozeta dice
bat. Pro cuius amore tā fues q̄relas: h̄ebtes voces: s̄duātiā d̄
fidētia: laim̄ta p̄limar: nūc lera: nūc tristitia: nūc ad astra rapit
a subito i frā p̄iterni: d̄e extrēo i extremūsa calido i frigidūsa
a luce i tenebras p̄rā s̄r. Nūc maria trāsgredit̄ nūc v̄bes d̄
currit. v̄velut i partēs p̄tingit se nō posse accipere neq̄ de ip̄oss
bilitate solari: neq̄ ex difficultate: remediūz more illoz q̄ v̄i
eta carnis furibz h̄o i petu sequit̄. q̄z natura ē l̄gr̄er̄ iudicis
modū nescire: r̄de m̄tōtiēs carere nec alibz cogitare q̄z d̄ illi
gūt. Hoc falsū ē: r̄ tā dign̄ vir iuriā patit. Nā credim̄ h̄mōi
p̄bositates de idūtria q̄rūdā p̄chmatas de q̄z itelligit illud
hieron. i ep̄la ad furtam q̄ ait. Maloz solariū ē bonos carpe
dū peccātiū m̄t̄ iudicē p̄rat q̄z minut̄ d̄lectoz: p̄z i igni

Nipule cito p̄fescit i exidās s̄āma deficiētibz nutritiss̄ pau
 lari emouit. *Ad h̄i crede ait hiero. Nō ē eiusdem virt̄ aureos*
nūmos. p̄bare v̄na degustare i p̄p̄as itelligere. Nec possū hierony
m̄ v̄t̄ idē testat̄. opipare. cōdē r̄ v̄ber ad saturitatē: veste pul
la: rubicid̄z gentis lceder̄: v̄roē ad herēz p̄plexibz: i speculari
gētia. Nō em̄ h̄ūana m̄s p̄o: ē libera ad p̄tēplādū celestia q̄
desiderūs carnalibz inhyat. Pura est i tēra scriptura sacra: iō
cū puritate cordis ē q̄rēda. Recti q̄z laura quā frācisē petr
cha v̄nitā i toto orbe fuisse testat̄: nō lubricā adolecētulā: s̄z
figurā alicui v̄itatē rep̄rat. Ut coronā victorie designat q̄ i
poit legitie certat̄. Aut sapiāz v̄notat q̄ caro corde diligēda
ē. eo q̄ ip̄a sola nos br̄os efficiat. Multaq̄z tā dign̄ vir i h̄ūa
nis vitā s̄lugere: atq̄ oia loca i q̄bz v̄rissima magdalēna p̄uer
sata fuit reuerētē iustraret. Tādē ad spelūcā illā deuotissim̄
mā i q̄ suā p̄git p̄niam declinavit. Ibiq̄ pauz diebz i lachry
mis ad deuotionē p̄manēs ob sue p̄grinatōis memoriā tri
gita fex h̄ic p̄ modū ofonis ornatissimē edidit. Quos q̄dē ego
ip̄ecū eūdē spelūcā v̄sitarē ab exēplari i oratorio illic app̄o
penē tā oblite rato v̄z trāscribere potui. Nā locū ille h̄ūid̄ ē
valdē v̄pore i rupe altissimā i q̄z p̄nue s̄r̄sillarta saxa: q̄ h̄ūi
ditas mater ē corruptōis. h̄ec sunt carmina q̄ h̄ic i tra subū
goīaz ob reuerētiā seraphice peccatrici: q̄z eius qui edidit.
Dulcis amica dei lachrymis illacere nostris:
Atq̄ humiles attende preces: nostraq̄z salut
Consule. Namq̄z potes: nec em̄ tibi tangere frustra
Perrissimū. gemitaz pedes perfundere sacroz
Et nitidū siccare comis: ferre oscula plantis
Inq̄ capat domini p̄ciosos spargere odores:
Nectibi congressus p̄imos a moue relurgens
Et voces audire suas i membra videre
Immortale decus: lumen habitura per eum:
Nec quicq̄z dedit etherē rex christus olympi
Viderat ille cruci herentem: nec d̄tra pauentem
Iudalce tormenta manus iturbeq̄z furentis:
Jurgia i insultus equantes verbera linguas
Sed messam in trepidāq̄ simul digitisq̄z cruentoz
Tractantem clauos: implentem vulnera sterni.
Pectora rudentem. violentis candida pugnis.
Tellentem flayos manibus sine mora capillos
Viderat hec inquam: dum pectora fida suozum.
Diffugerant pellente metu: memor ergo reuulsi.
Te primam ante alios: tibi se p̄ius obmilit v̄nt
Te quoq̄z digressus terris: ad astra reuerens
Isis tria iustra: tibi nunq̄z mortalis egentem
Ruppe sub hac almit tam longo in tempore solle
Diuinito contenta epulis i rose salubri.
Hec domus antra tibi stillantibus humida saxo

Laura rep̄e
 sentat iust
 gnificat.
 frācisē pe
 trarcha vene
 rat sacra loca
 magdalene.
 Carminē orna
 tissimā frācisē
 sci petrarche
 i laudē marie
 magdalene.

Augustinus
 ambrosio et ce
 seri doctores
 miranda dicit
 de illa.

Frācisus pe
 trarcha ma
 gdalēnā mi
 ta reuerētia
 laus franci
 ci petrarche
 amor ad q̄z
 q̄z cogita
 mantē.

Frācisus pe
 trarcha inu
 riā patit.

Mortifico tenebrosa stu tecta aurea regum
Delicias omnes ac ditia vicerat arua
Hic inclusa libens longis vestita capillis
Ceste carens alla rer denos passa decembres
Diceris hic non fracta gelum: nec victa pauore
Namq; fames: frigus: durum quoq; fara cubile
Dulcia fecit amor: spesq; altro pectore fixa
Hic hoim non visa oculis stipata ceterulis
Angelica: septemq; die subnecta per horas
Celestes audire choros: alterna canentes.
Carmina corporeo de carcere digna fuit.

Hec de beatissima ac sanctissima maria magdalena dicta sunt vt
peccatrix aia exeplo ei? ad recognitiōm pctā sua mag? ac mag?
excitēf atq; ad spē ipe rādū fiduciā antmet. Nemo s? diffidat
null? desperet null? deficiat: si aut cupiditate vict? aut libidi
ne impulsus: aut errore decepr? aut vt coact? ad iniusticie viā la
psum ē. Qu? teste lactatio potēduci ac liberari: si en? penitent
actioz: 2 ad meliora quersus satisfactat deo. Hic Castodor? su
p illō psal. Pro nihilo saluos facies illos. Et sic. Quid em me
ruit latro vt sic padisū velocē itroiret? Quid publican? q? repē
te de tēplo absolu? extulit? Ille dedit p fessiois subitū: vortū q?
donauit 2 p mīū. Et petr? rauēnas i fimoē ait. Quis i scro pec
cauit enozim? paulo? Quis i religioe grauit? petro? Illi th p
pilas meruerunt. nō solū miseris: s; scitast. Propes pau
lus ap̄s p̄siderans occulta mysteria dei fatef se oīz debitorē
dicēs ad Ro. j. c. grēc; barbar; sapiētib; 2 insipiētib; debitor sū
S; dē alios p̄p̄timos ḡnissimos pctōres nois p̄mte. ppe re
cognitiōis ac penitudis i optios mores irāssē de pessimis
teste leōe papa. Ex ebriosis sobrios. ex crudelib; mīdicordes
Ex rapacib; largos. ex incōtinentib; castos: ex iracūdis placē
dos: 2 renacib; liberales: ex loq̄tib; tacturnos: ex timidis au
daces. Ex negligētib; sollicitos: ex sup̄bissimis clemētissimos
ex ferocib; factos cē trāq̄los. Cū q̄s viles fecit: carnat? pcy
p̄fecta. Descim? q̄ speciosos sp̄alita sit a factura ḡra. Et s;
oīz hō scitū 2 benign;. B̄tis q̄dē vt declinet p̄hibita. Benig
n? vt factat sp̄erata. Et sicut ait petr? rauēnas. Multa sūt q̄
de iudicio dei hoies ignorāt: q; forte q̄ vos laudat; ille rep̄hē
dit: 2 q̄ vos rep̄hēdat; ille laudabit. Hic hiero. ad thessphonē
vbi cū ep̄la icipit. p̄fessitōes meā excusare conarer. ita iqr.
Quis h? p̄sumptiois sp̄is q̄ iatā in aīo nō opat audaciā? Ut
cū scōs hoies de leuib; ēvulp; videam? eā punitos: 2 nos q̄
tidie i maiorib; 2 p̄tib; deliquē: s; eternos i media dānatiōe
fore credam?. Quāq; lene nūq; sit deū etiā i eriguo p̄tenere q̄
nō tm ad q̄litate pcti respicit: s; ad p̄one pctū. Propē qd̄ hoī
nō solū iē dēdū ē q̄ sit qd̄ iubeat; s; q̄ sit ille q̄ iubeat. Exclu

Lactatius
Castodor?
De latrone
rus est.
petr? rauē
nas.
Paulus.
Recognitio
sūt miranda
opēratū.
Leōe papa.

Petrus rauē
nas.

Aurea verba
Hieronymi.

la pctā 2 maiora faciam. facillis est enim omisso minor de difficile et tu
licroz. Qui dū aīali sapia occupat q̄los: sp̄alem intelligen- dicitū huma
nā 2 cōsuetudinē diuine legis ignorāt q̄ sepe pctm. ostendit: nox acuum.
qd̄ nobis nō videt esse pctm. 2 illic pietatē factū vbi nos opus
impieratis ostēdim?. Saul 2 iofaphat reges fuerūt ppli i rē:
ē dū miambis quos de? oderat p̄stitit de? offēnsaz in ope
pietatis incurrit. Ecōtrario. p̄hinees filiq; leui grāz dei hu
mana cede 2 suoz p̄uidio meruerūt. Vides q̄s ad hūanis
sensibus per n̄am imperitiā discrepat diuina s̄ntia: vt nobis
interdū celestis iudicis dispensationē i nesciētib; iniusta vi
deantur: q̄ per causatū sciētū iuste satis 2 recte facta p̄ban
tur. Rursus ea q̄ nō iudicio bōna p̄bant ap̄ deū iplerūq; re
proba 2 ingrata vident. Quis hodie p̄ris abrahe exēplo: in
noxiā volēs trucidare filiū: hūano iudicio nō crederet? msa
nus? Ecōtra. Quis i tactu arche diuine iunitatis oīz hoim
s̄ntia dānaret. Hec hiero. Qua s̄ntia apte dāf intelligi q̄ diffi
cile sit ferre iudiciū 2 de statu salutis vntuiculusq; temere iu
dicare. Itē q̄ se existimat stare videat ne cadat: q; p̄sumptuo
sis ac sup̄bis p̄os p̄tatis d̄t. Amen dico vobis publicani et
meretricēs p̄cedēt vos i regno celoz. Propterea moralis do
ctor Greg. reddēs nos cautos p̄ponit nobis mirabile exēplū
de stephano 2 paulo. Nā cū stephan? cōsentire imo adiung
re paulo lapidaret. Tūc stephan? erat oīno bon? a paul? vi
debat penitus malus. Et iñ i aspectū dei paul? q̄ sic videba
tur mal? erat stephano nō solū merito: s; etiā p̄mio p̄ponen
dus. Itē Hiero. scribēs ad furiā de p̄ginitate seruāda: I ep̄la
q̄ icipit. Obscraui iñ 2 supplicē de p̄caris. dicit sic. Nō q̄rēt
in p̄stantis iñtia: sed finis. Paulus male cepit sed bene fini
uit. Iude laudant iñtia: sed finis p̄ditioe dānat. Hec hier.
Itē hier. ad amicū egrorū in ep̄la cōsolatoria que incipit.
Quāq; certissime nouerim dicit sic. Sepe videm? fordidatos
improperio venisse in candore. Ferrūq; s̄tu obductū in anti
quā factē splēdescere. Vidim? aurū argentūq; siāme discipuli
na purgari: et arbores trūcatis cultū leuissimo renouescere:
amentisq; p̄gultis ornari. Vidim? insectū dicitē sterilia reuo
cari: ex hausto stipite exire radicē 2 frugē maximā cōmita
ri: hēc hier. Criso. q̄s in descriptioe psal. i. pulchre ostēdit q; la
p̄s iustoz est maxima spes peccatoz sic dicēs. Dei em̄ ius
seruicordia hūano generi p̄uidētis faciēs bene gesta sancto
rū 2 peccantū negligētis in melius cōmutauit: vt alioz vul
nera alijs puldeat sanitarē. Et iusti naufragiū fiat peccatoz
stabilior port?. Quādo em̄ iustū peccasse legero 2 penituisse
iā non desperabo de mea salute. Et cū audio diaboli de celo
cadentē illius ruina mihi sit occasio resurgendi. Propter hoc
em̄ sp̄s sanct? nō solū bñ gesta sanctoz: sed negligētias me
morauit: nō aut p̄pter illos hñ: sed p̄pter eos q̄ simili passio
ni obnox; erat: hēc chrisostom?. Ex dictis p̄t; q̄ famolisima
c. 14

Que ap̄d hoā
mines viden
tur reproba.
sūt grata deo

Gregorius.
Exēplū nota
bile de paulo
2 stephano.

Ubi abundat
pctm abūdas
grā.

Nota totū.

se clarissima exēpla sēte virtutis sit seipm ac pprias inq̄ta res discutere atq̄ veraciter detestari p̄ dolorē contritionis. De aquila: ceruus atq̄ serpente. Et primo quomodo aquila ad iuuentutem renouatur. Sic peccator ad gratiam p̄ veram contritionem.

Tertio superest vt pro recreatione languētis ac silentia aie ad moralia magis declinemus: q̄ cum intentio nostra feratur ad principaliter ostendendū q̄ inter oīa remedia acquirē de salutis nullū efficacius sit q̄ seipm ac pctā ppria recognoscere: p̄fecto sermone moralēs ac exēplares multomagis sunt vtilēs tum quia actiones sunt sup̄florū: tum q̄ magis mouent & inclinant affectum: vt a virtute in virtutē progrediarur. Idcirco videamus qualiter ad discutiendū ac rememorandū pprias inq̄tates puocemur exēplo aquile cerui atq̄ serpentis. Nā hec tria aialia renouantur vt videbim⁹: sed non tñ renouant ad immortalitatem. Nā aīe rōnalis tante est dignitatis vt per sui recognitionē dō solū ad immortalitātē: sed etiā ad vitā eternā q̄ est longe p̄stabilius renouari possit. Et q̄ p̄mo de aquila agendū est. Id scire op̄z s̄m Ambro. in. v. lib. Exameron cap. xvij. q̄ aquila d̄r auis regalia. Vincēt⁹ vero in speculo naturali lib. xvj. c. xxxij. Ita inquit. Aquila est res autem sicut leo ferarū & bos lumētōz. Oēs app̄e auēs nobiles eavi sa p̄mescunt. Et q̄ inueniatur sex aquilaz generū de q̄b⁹ plene scribit magnus albertus in. xxiij. lib. de aialibus. id no ta q̄ loquitur hic de nobili aquila qui latine herod⁹ quasi heros autē vocat. Hec igit nobills aquila prout a diuersis scriptorib⁹ colligere potui d̄r sentio grauaf. tria sc̄pue dāna incurrit. primo grauaf aie eius: & p̄nas quib⁹ ad predam ire solebat amittit. Secōdo obducitur caligine oculi ei⁹. Tertio rostrū onere ac reuolutione granata cibū capere non p̄t & inde lāguēscit. Et quodā naturali mō ex industria a deo si bi data reparaf vt iuuentis fiat iuxta illud d̄r in psal. cij. Re nouabit vt aquile iuētus tua. Cursus quippe naturalis rerum est quedā motio creature ad p̄ceptū diuinū. Cum igitur senuerit aquila querit fontem aque viue & cōtra eū volitat in altū vsq̄ ad ethera sollo vt dicitur p̄hysicolog⁹ & papias: ibi q̄ alas suas incēdit. Simul quoq̄ caliginē oculorū in radijs solarib⁹ erurit. Tunc demū velociter descendēs in fontem se immergit: statz tōra innotatur. Ita vt alarū vigore: oculorū splendore: & rostro ad saxa limato restauratur in mellis. Hinc hieronym⁹ ad p̄sidiū diaconem in epistola q̄ incipit. Hieronym⁹ p̄sidiū frat̄r salutē dicit sic. Aquila q̄ senue rit grauaf iofius p̄ne & oculi queritq̄ fontē & erigit p̄nas & colligit in se calorē sic oculi ei⁹ sanantur. Et in fontē se ter mergit atq̄ ita ad iuuentutē redit. hec hieronymus. Sū

Aquila ceruus & serpens renouantur.

Aquila & rep autum.

Aquila tria dāna incurrit.

Aquila cū senuerit q̄rit sō tem aq̄ viuē.

Hieronym⁹ de aquila q̄d senit.

Nūq̄ dicitur q̄ aquila senescitibus p̄nis & ebetatio visur: solum ascendēs visus & alas cōtra solē acuit rotiensq̄ in fontē aqua renouat vt se immergit. Sic pariter trib⁹ vicibus credit visus tur rer: & non eius & plume & rostrū: cum autem adhuc quarto atentauerit amplius. tunc mouitur. Et videamus quid magnus albertus de reno Magn⁹ albertus aquile dicit qui in naturalī p̄hysicophia sūt p̄tinus sūt vt cep̄ & monarcha. Vir eruditissim⁹ ac sc̄ssim⁹ tñ in diuinis sc̄ssim⁹ ac scripturis q̄ in cōtēis p̄hysicis disciplinis nulli suo tpe secū eruditissim⁹ dus. Postq̄ similis nemo surrexit q̄ aīe de nigromātia accu aquila renouatur inturia: patitur vt tam excellens qui ob magnitudinē tur sic secū dū doctrine ac sapiētie magnus dicitur est. Hic igitur in. xxiij. li. magn⁹ albertus animalibus: de aquila ita scribit Jorath & adellmus dicitur tum. aquilam quādo senescit: rēpore quo pulli iam grandes facti venari solent & possunt considerare fontis lympiditate scaturitionis ebullitionē: & super illā directe in altū extolli vsq̄ ad verticē aerts interstitiū q̄ est h̄ vocauim⁹ in li. metheoroz. Et cū ibi incaluerit quasi eruri videtur. Et subito demissis ac retractis alis ruit in fontis frigiditātē: & ex frigido exteri⁹ resurgit de fonte & ad nidū quē ibi vicinū habet cōuolat: & inter alas pullos tecta resoluitur in sudorē. Et sic exure dicit antiquat⁹ habitū depositis p̄nis veterib⁹: & rursus induit nouit⁹: interim dō nec recreuerint sustēnt p̄da pullos. Et ad hoc alud nescio dicere nisi q̄ mirabilia nature m̄ta sūt: sed q̄ vidi in duobus herodis in terra nostratibus non cōcordat: q̄ ille domesticē erant: & ad modū allarū autim raptum mutabant. Dicit etiā quidā hāc aquilā rostrū nimis aduncū & recuruū & vngues ad lapidē deponere & acnere q̄ Moraliter a hec p̄da hebetata fuerint instrumēta. & hoc quidē cōperruz quita significat esse verū. hec albert⁹. Moraliter ista aquila regalis: p̄ctōrē car peccatorū: p̄ solā cōrritōnē effect⁹ est totus regalis: q̄ fili⁹ eterni regit iesu xpi. Cū app̄e hō pctōr: quasi aquila volitat in altuz q̄ p̄ p̄ceptationē rex diuinarū alas siue p̄nas. i. cogitatio. Oculi peccatorū & effectus sursum erigit: celestia degustado. Et p̄sequēter totis renouā nes in sperā solis eleuare d̄r: q̄n per deuotas meditatio. tur. ne vite mētē trāsgredit. Cū ergo pctōr: p̄ ardorē charitatis in dit in fontē solē iusticie xpm sic accēsus fuerit: tunc seipm totū immergit passionis xpi denote recogitauerit. Que passio recte d̄r fontis indeficitis eo q̄ sit speculū oīm virtutū, origo & causa oīm meritorū. Quō renouā gūētis aie nobilissimū remediū. Et itā aquila idest aīa rōnalis tur potentie alas suas idest tres potētias suas: intellectu: mōtōrā: volū: ante: & ceteri volūtās ad p̄dā peccatorū ire solebat: p̄tute tantū sacramētū renouat ad statū gratie salutaris. Cādē p̄ rostrū: q̄le incur

Secreta nature sunt miranda.

Moraliter a hec p̄da hebetata fuerint instrumēta.

Oculi peccatorū & effectus sursum erigit: celestia degustado.

Quō renouā gūētis aie nobilissimū remediū.

De proprietatibus aquile.

nati ad pectus subgubia peccatoris designat. quia p amore p... pte excellente ad terrena desideria incurvat: q curritas sol... qm peccator seipsum ac ppositu amore sui inordinatu all... dit ad petram: petra autem erat christus.

Aquila habet decem proprietates: quas spiritaliter ha... bere debet homo contritus.

Aquila habet volatus altitudinem

Alter homo contritus et humillatus dicitur aquila ppter decem ppeta... tes eius. Primo aquila habet volat' altitudinē. Volat qppe altissime ppter esce p'p'ationē et autē emulatōez: teste magno Alberto vbi supra. Propterea abbas ppheta clamās cōtra populum ydumeorum ait. Si exaltatus fueris vt aquila: et inter sydera posueris nidum tuum: quasi dicat. volat et nidificat i locis altissimis: tamen iude retrahā rediit dñs. Ideo aquila dicit nobilissima: vt pote aulz regina. Propterea iohānes euāgelista q excellētia diuine nature i xpo alt' su blimi' sub illi' atq' pfecti' descripsit figurat p aquilla in alt' tū volantē: vt p'z Ezechiel. j. c. Ideo hiero. in plogo sup Jo hāne ait. Iohānes euāgelista assumptis pennis aquile ad altiora festinās de hō vite dīputat. Naz ipse est de quo dā uid' psal. ait. Ascēdit sup cherubin et volauit volauit sup pē nas vēroz. Iohānes qppe volauit sup cherubin: q' diuinitā tē xpi pre ceteris euāgelistis i cōtēplatione rez diuinaz sub illi' speculādo trāscēdit atq' mirabili' descripsit. Unde aug. de illo ait. Si alt' ironisset tot' mūd' capere nō potuisset. Et hiero. ad paulinū p'byterū inq't. Iohānes rustic' p'lica tor in doctus. Et vnde obsecro vos illa. In pncipio erat verbum et verbum erat apud deū. hoc docet' plato nesciuit. hec eloquēs demosthenes ignorauit. hec hiero. p'z. Itaq' et dicitis q aquila hz volatus altitudinē. In q' notatiōe inētia zē platōnis quam hz habere hō g'rit' q' hūllar' tam circa spūa illa q' qia alia que p'cernunt statū ppe salutis. C' s'bo: aquilla hz oculoꝝ viuacitatē mirabilē. Et ideo aquila ab acumine oculorum vocata. est: vt Isidorus et magus albert' testantur.

Johānes euāgelista cōparatur aquile et quomodo.

Aquila habet volatus altitudinem

Nam Isidorus in. xij. c. primo. c. vii. dicit aquilla tanti esse cōtuitus vt cum super maria immobilit penna feratur: nec hu manis pateat obrutibus de tanta sublimitate pisciculos nat rare videat. Etiam Job. xxxix. c. dicitur q aquila de inaccessibleibus rupibus p'emplatur escam: et de longe oculi' p'piciat. Mag gn' ait albert' in. xxiij. li. de animalib' dicit aquila habere tres acuitates. nam maxie viget acumtne vis' q' dicit solā in ro sa sine lachrymatione pōt inspicere. S'cbo viget acumtne i re. Fractūdia em est maxie et supba. Tertio viget acumtne i nstrū mētoꝝ venādi. hz em nostrū z acumina vnguis acutissima. Moralis hō gregorius in. xxi. li. moral. ca. c. v. ita inq't. Cōtra rē quippe autū visū actus aquile superat: ita vt solis radios suos in se eluso oculos nulla laicis sue corrūcatōe reuerberat' cla

Gregorius.

De proprietatibus aquile. Fo. xxi.

dat. habet em aquila oculos supra modū ardētes et croceos: vt iquit albert'. et ideo qm domesticat' predā videt leporū inter frutecra latēte atq' p'siderari possit ab hoīe vel a canib'. In le contemp' q' figurat' intelligētia rerū diuinari: q' hō vere p'rit' hz do res diuinas. scētū p'fiscit. qua dirigit' in agēdis. ideo ad veri solis radi os liberos cordis oculos erigit: atq' oia que sūfidei dulcedi aquila in suo ne spūali degustat. de q' ait dō in psal. Gustatez. videte qm suauis est dñs. Tertio aquila sup oēs aues est i suo volatu locissima. vt cursu velocissima. Nā sic famelica fuerit ad instar sagitte vo lat ad cibū. Et cū i sublimē fuerit eleuata inde rorētis more ad p'dā de cēdit: vt inq't Isidor'. Propterea dicit' xxviii. c. dicit' tur aquila volare cū impetu. z Job. i. c. describit' aquila velocit' volare ad predā. z Abacuh. j. c. dicit' q aquila festinās est ad comedē dicit' q' hāc intelligi p'optitudo bene operādi quā habere' hz hō q' vere est p'ritus z hūllar': q' teste Ambrosio sup Lucā. j. c. Nē dicit' tarda molim'ia p'fiscit' grā. Quarto aquila: vt inq't albert' vbi supra. Predā suā valde cōtāt alijs aut' ited si p' da nō suffecerit. primo tōz sibi auem. deprimat et comedat. Ex q' admonemur: vt s'm dilectionē charitatis. cōicem' p'rimis nostris tā bona ate. q' corporis: q' regia crede mihures est succurrere lapsa.

Aquila diuidit predā alijs animalib'.

Officiū q'ppe liberalitatis. teste Seneca ē em petet' dare deos imitari. Si ergo deos imitatis: da etiā igras. Naz z sceleratis sol ozit: p'ratris maria parēt. Quinto aquila i locis arduis ponit nidū suū: vt inq't b'ns Job. xxxix. c. Cūbi nō est accessus hoim vt bestiarū: et hoc facit ex industria naturali ne' pulli sui rapiā' ab hoīe vt a bestijs denozēt. In q're denozat' vt debem' cordis nostri desideria ad alta dirige re: atq' opa meritoria i tuto reponere. Intra illud. Thesaurizat' vobis thesauros i celo: vbi neq' erugo neq' rinea demo lit: et vbi furēs nō effodiūt neq' furā. Mat. vi. c. Sexto, aquila cū senuerit renouat' ex industria a deo sibi datat' vt dixim' q' q' itellit' g'm' studij interne emēdationis ac verū p'positū abstinēdi a futuro illi' q' i corde p'rit' est. Nam talis cōp'scritio boni p'positū cauēdi a futuro: teste Grego. Facit asaz hoc rescere purpurā: desiderare cilitiū: amare lachrymas: fugere risum: magna agere humilia loq' iuste operari: z sup p'cis it mere ac tremere. Septimo aquila hz mēbroꝝ pulcritudinē. Naz teste magno alberto in. xxiij. li. de animalib' aquila grādus est valde tota nigralis i senectute ac cineritate in dozo: z su p' alas puerat: et est pedū valde croceoz et longoz et fortituz vnguis. Et ē magni nostri cinerel ad nigredinē declināt. In quol' figurat' decor virtusū. qui recuperat' ab hoīe virtute p'ri tionis. Naz hōi g'ritio restituit' tres virtutes theologicē: fides: spes: charitas. Et s'ituz morales prudētia: iusticia: vte perātia: fortitudo. Et septē dona spūscit' atq' excellētia diuine s'p'it' cui' spūscit' fugat oēm p'ctōz turpitudinē. Octauo aquila inimicis serpēt. Nā vbi cūq' ex alto illi' p'pexerit impe

Aquila in loco iustissimo ponit nidū suū. Aquila ex industria in arduis renouat'. Aquila hz mēbroꝝ pulcritudinez.

officiū q'ppe liberalitatis. teste Seneca ē em petet' dare deos imitari. Si ergo deos imitatis: da etiā igras. Naz z sceleratis sol ozit: p'ratris maria parēt. Quinto aquila i locis arduis ponit nidū suū: vt inq't b'ns Job. xxxix. c. Cūbi nō est accessus hoim vt bestiarū: et hoc facit ex industria naturali ne' pulli sui rapiā' ab hoīe vt a bestijs denozēt. In q're denozat' vt debem' cordis nostri desideria ad alta dirige re: atq' opa meritoria i tuto reponere. Intra illud. Thesaurizat' vobis thesauros i celo: vbi neq' erugo neq' rinea demo lit: et vbi furēs nō effodiūt neq' furā. Mat. vi. c. Sexto, aquila cū senuerit renouat' ex industria a deo sibi datat' vt dixim' q' q' itellit' g'm' studij interne emēdationis ac verū p'positū abstinēdi a futuro illi' q' i corde p'rit' est. Nam talis cōp'scritio boni p'positū cauēdi a futuro: teste Grego. Facit asaz hoc rescere purpurā: desiderare cilitiū: amare lachrymas: fugere risum: magna agere humilia loq' iuste operari: z sup p'cis it mere ac tremere. Septimo aquila hz mēbroꝝ pulcritudinē. Naz teste magno alberto in. xxiij. li. de animalib' aquila grādus est valde tota nigralis i senectute ac cineritate in dozo: z su p' alas puerat: et est pedū valde croceoz et longoz et fortituz vnguis. Et ē magni nostri cinerel ad nigredinē declināt. In quol' figurat' decor virtusū. qui recuperat' ab hoīe virtute p'ri tionis. Naz hōi g'ritio restituit' tres virtutes theologicē: fides: spes: charitas. Et s'ituz morales prudētia: iusticia: vte perātia: fortitudo. Et septē dona spūscit' atq' excellētia diuine s'p'it' cui' spūscit' fugat oēm p'ctōz turpitudinē. Octauo aquila inimicis serpēt. Nā vbi cūq' ex alto illi' p'pexerit impe

De proprietatibus aquile.

In velocissimo descendit: illisq; vnguib; dilatant: In quo daf
telligi vigilatia qua habere dz ho cōtrito pro custodiis tant
thesauri ne a toruoso serpēte hoste suo diriplat: q; teste Gre
gorio. Hosi nostri malicia sara arte se palliat: vt pleriq; an
te decepte mētis oculos culpās virtutes fingat: vnde quisq;
quasi expectet p̄mita: vnde eterna dign; est inuentre tormēta
hec gregori;. ¶ Mono aquila filioꝝ suoz sollicitudinē mi
rabile. Nam cū ex loco ad locū vult pullos suos trāsserre sup
humeros portat eos. Non em̄ timet i pte superioris: sed t̄mā
inferiorū ne emittant sagitte. Ideo ponit pullos suos sup hu
meros: vt si casus accideret ipsa p̄cipit recipiat sagittas q̄ vult
p̄curant. Et iā aquila ex amore pullos suos excitat ad volādū.
Uñ deūto. xxxij. c. vi. Sicut aquila puocās ad volādū pullos
suos r sup eos voltās. Et pariter i nido suo gāmaz ponit: vt
scribit Magn; albert; vbi sup: vt puto ad tēperamētū calorū
Sic etiā grues a quēdā aues lapides inter oua ponit: vt idē
dicit. Iterū aquila fm̄ ambrosiū in. v. li. exameron. c. viii. et J̄s
dōsū in. xij. lib. lib. ethi. c. vi. pullos suos vngue su sp̄s rā
dīs solis obicit: quos videt immobilē tenere actem: vt di
gnos sui generis p̄seruat. Si quos vō obtusi inflectere vide
rit quasi de generis abicit: qua re daf itelligi sollicitudo: ac
vigilatia qua habere debet hō p̄rit: circa primoz suoz salu
tem: q; teste Gregorio sup ezechielē. Nulli oipotēti deo tale
sacrificiū offerre pōt: quale est zelus aiaz. ¶ Decimo aquila in
ter oēs aues nō timet tonitrua. Uñ qdam p̄hl teste magno ier
berto in. xxv. li. de aialibus vbi loq̄tur de diacone. Dicit s q;
tem inter aues: r laurū inter plāras nō fulminari: sicut ecōtra
rio dicit diacones timere tonitrua: r hec aialia septies fulfil
nari. Et hoc datur itelligi q; homo vere cōtritus cōsidēter
sperat in dño: q; habet gratiā eius pio scuto quo p̄sigit q̄s
aquila a iaculis r fulminib; diuersarū tēptationū. Propterea
David in psal. xc. ait. Qui habitat in adiutorio altissimi i p̄
tectione dei celi cōmorabit. Et iterū Scapulis suis obdura
bit tibi: sub pēnis ei; i gabis. Scuto circūdabit te. Nitas ei;
nō timebis a timore nocturno: hinc Leo papa i sermone. viij.
decimi mēsis: q; teip̄t p̄sidia militie xp̄ianēta alt; fremit
aduersari; r cruētas inimicitias ad q̄eras cōuertit. Insidias;
vt q; vincere famez gelu flāmie ferroq; nō poterat octo tabe
facere: cupiditatib; r rētrētr. ambicioz: isaret: voluptate: coz
rūperet. Sz hō malis atq; alijs oib; destrued; h; acties xp̄ia
na potētes munitiones r arma victricia deo s̄struere milites
suos sp̄i nitas: vt māsuendo irā: largitas auariciā: benigni
tas extiguat i iudiciū. Cōmutate em̄ dextera excelsi corda mult
toꝝ redit: i nouitate vetustas: r de iniquitat; famulitas i iustit
dite iusticie. Subegit luxuriā: p̄tinetia: hūilitas arrogantiā p̄
pulsauit: q; ipudicicia sordierat castitate mituerit. h; Leo.
¶ Sedis patet p̄petates aqle q̄s sp̄ualitē r v̄ritatē p̄būitat.

Aquila h; filioꝝ suozum sollicitudinez mirabilem.

Aquila non timet tonitrua.

De proprietatibus cerui.

Ceruus habet decē proprietates q; i hōie cōtrito inueniri debent: r quibus excitatur ad recognitionem sui.

Consequenter hōmo contritus comparatur ceruo propter decem proprietates eius. Primo ceruus cum fuerit vulneratus multis sagittis currit ad fontes aquarum: r querit ibi pabula amara herbe bitami: cuius virtute tela a vulneribus repelluntur r vulnera eius curantur. Ideo J̄s. in. xij. lib. ethi. c. s. dicit sic. Cerui bitami herbam prodiderunt. nam ea passi. excutiunt acceptas sagittas sic peccator cum se viderit multis ac varijs modis a sagittis peccatorum vulneratus conari dz per pabuli amaritudina vere contritionis inuentre dominum lesum: xp̄m cuius misericordia peccatorum vulnera sanant. Est enim dñs les; rā pi; r misericors (teste cassiodoro) vt nefcit differre quē cōpuncto corde sibi senserit supplicare. ¶ Secūdo ceru; vt ait J̄s. vbi supra erectis aurib; acute audit: submissis aut audit nihil. Sic pctōꝝ virtute p̄tritiōis erigit aures cordis ad alta celoz. atq; p̄ auditū vere fidelē degustat quādā dulcedinē rē r̄ diuinā: quā nō poterat p̄cipere dñi pus ad secularia desi
Ceru; acute derta porrigeret aures. Tūc em̄ teste Bernar. Aures bone audit. s̄t q̄ libenter audit: vtilia prudēter discernit audita: obediēter operat̄ itellecta. ¶ Tertio cerui vt scribit albert; i. lxxij. lib. de aialib;. Menenata iacula fugit. ideo si i locū eoz iaculōꝝ recedit. In q; re daf itelligit: vt homo tota virtute sua oc
Cassiones ac oia peccatoꝝ genera fugiat: q; i hoc solo cōsistit sal; nōstra vt p̄ncipijs restiam;. ¶ Inc Eccl̄. xij. c. vi. Quasi a facie colubī fuge pct̄m: r si accesseris ad illa su set pct̄t. q. d. Sicut coluber inficit hōiem q; sibi appropinquerit: sic pct̄m i torreat a iam. Si ergo accesseris ad pct̄m p̄ ofensum suscipiēte in volūdo r ligādo p̄ actū r p̄suetudinē: q; q̄les sunt act̄ rales habit; subsequit. ¶ Inc augu. in li. enchiridō ait. Pct̄a q̄s magna r horēda cuz in p̄suetudine venerit: aut parua esse: aut nulla credat̄ vsq; adeo vt nō solū nō accūtādō: verū ut supponat etiā p̄dicāda diffamādēq; vident. ¶ Quarto cerui sui Greg. fm̄ gregoriū. In. xxx. li. moza. c. xxxij. qm̄ in agmine suo ambulā: vel q̄n flumina trāssēt p̄pter pastū: si magna ē laritudo quā trāssare cupiūt: capiti suoz onera: toris p̄cedētū supponit: sibi ip; iuicē succedētes laborē p̄derit oīno nō sentit. Idē h; angu in explanatiōe psal. xij. Et albert; in. xij. li. de aialib; in q; ad monemur: vt aplicā doctrinā cauta obseruatiōe custodiā: quāb;. Alter alteri onera portare: r sic adimplebitis legē xp̄i. Ideo Grego. sup ezechie ait. Nulla sunt bona q; agim; si nō equanimiter primoz mala tollerā. ¶ Quinto i ceruo nota tur in sine quoddā agilitat; ac velocitas: teste Augu. i expla natiōe psal. xli. Melior em̄ in cursu est alijs aialib;. Et h; r bias bñ dispositoz pedes duos ad saltādū ex fouea aut ex latroz vltra spinas. Ita p̄petas agilitatis quēnt pot̄ p̄ri

Ceruus cum fuerit vulneratus querit fontes aquarum.

Ceru; acute

Ceruus onera alteri cer-

Ceruus est valde agilis in suo cursu.

to q̄ fallit vltra spinas diuicias tollēdo affectū cordis sui a secularib⁹ desiderijs. Et fallit extra lusu carnalis cupiditate: et extra foueā supbie. hinc dauid i psal. xviij. Qui p̄fecit pedes meos tāq̄ fūos et sup̄ excelsa statūes me id est p̄fecit affectū meos vtrāsilīat̄ spinosa et vmbrosa ipsam ēra et p̄licā hui⁹ in sūdi. Et sic fallit scēt ceru⁹ claudius. Sa. xxxv. ca. C. Sero ceru⁹ mutat cornua: v̄ dicit Albert⁹. vbi sup̄. Per cornua sūt fm̄ Aug. in explanatiōe psal. lxxiij. dignitates sublimitates ac potestates sup̄bia intelligunt. Cū dauid i eodē psal. Dixit inq̄s nolite inique agere et deliquētib⁹ nolite exaltare cornua q̄. d. si fecistis iniquitatē nolite eā defendere p̄ elationē et sup̄bia v̄ exponit Aug. cornu vestrū de iniquitate est: cornu xpi de maiestate est. Et iterū. Nolite extollere in altis cornu vestrū. i. in perbiā potētiā. Nolite loq̄ aduersus deū iniquitatē. i. de rrahē do vel murmurādo de his q̄ agit in ordine prudentie sue: v̄ quare hūc humiliat̄ vel hūc exaltat̄: q̄ tādē cornua pctōy frā gentur ab illo. Ideo subdit dauid in fine eiusdē psal. Et oia cornua pctōy p̄fringā et exaltabunt cornua iusti. Sup̄ quo dicit Aug. cornua pctōy dignitates sunt sup̄bioy: cornua iusti munerā sunt xpi. Et tā amos. vi. c. i. p̄sona sup̄bioy ait. Māq̄ i fortitudie nra assipitissim⁹ nobis cornua. i. potestate et p̄ales acq̄sūt in nobis p̄p̄ta p̄tute et industria. Nec p̄petas cernocū p̄uenit hōi p̄tito: q̄ mutat cornua. i. deponit sup̄bia vanā gloriā et secularē potētiā p̄ sui recognitionē et p̄p̄le v̄oluntatis de restationē. Hinc paul⁹ ad colocen. iij. c. Nolite mēiri inuicē expollitēs vos veterē potētiā cū actib⁹ suis et induētēs nouū eum q̄ renouat̄ in agnitionē dei fm̄ imaginē ei⁹ q̄ creauit̄ est. Et ad Ro. vi. c. Sicut em̄ exhibuistis mēbra v̄ra seruire iniquitatē et iniquitatē ad iniquitatē. Ita nūc exhibete mēbra vestra seruire iustitie i sanctificationē. C. Septimo ceru⁹ natura est siluestris. i. habitās i siluis et montib⁹ vbi sunt loca deserta et sicut plena. Cū dauid psal. clix. Inq̄. Mōtes excelsi cernis petra refugij herinatij. q. d. Sicut mōtes excelsi sunt refugia cernis: q̄ ibi i siluis habitāt et sibi habēt refugij: sic petra cauernosa ē refugij herinatij. Est aut̄ herinatus aial p̄nū sp̄t nosuz q̄ etiā dicit̄ eritius. Et hac ceru⁹ p̄petate admonemur vt velim⁹ p̄fugere ad siluas et ad mōtes et ad loca solitaria vana ac seculares hōy societates relinquēdo: q̄ teste Seneca Solitudinē querit q̄ vult cū innocētib⁹ viuere. Et sicut Aug. inquit. Minus voluptatib⁹ stimulat q̄ nō ē vbi frequētia est voluptatū et minus auaricie molestias patit q̄ diuicias non videt. Et q̄ hieronym⁹ ad rusticū monachū in epla q̄ incipit. Nichil xp̄iano felici⁹ cui p̄mittunt regna celoz dicit sic. Qui iam solitariū vitā rephēdim⁹? Minime quippe quā sepe laudam⁹. Sed de ludo monasterioy huiuscemodi volum⁹ egredi milites q̄s herem̄ dura rudimēta nō terreat. Qui specimē p̄uersitatis sue multo tpe didicerint. Qui oiz fuerit inimic

Ceru⁹ mutat cornua.

Aug.

Ceru⁹ est habitus siluestris.

Quid vult herinatus. Seneca.

et primi oiz fuerit. quos nec esuriet aliq̄: nec saturitas superant: qui paup̄ate letant: quoz habit⁹ sermo v̄rit⁹: in celsus doctrina: virtutū est. hec hiero. C. Octauo cor ceru⁹ semis obcessit. Cū magnus albert⁹ in. xxij. li. de aialib⁹. post platearū dicit q̄ os cordis ceru⁹ excelsū et puluerizatū valet p̄tra caridiam. Est aut̄ cardiacā passio quidā morbus qui dicit̄ pulvis cordis. q̄n enim quis patitur pulsū cordis dicit̄ cordiacus: vel cardiac⁹: a καρδιαυ grece q̄ latine dicit̄ cor. q̄n hanc os cordis p̄pter. sicut. Ita potestas ceru⁹ uenit homini in triso cui⁹ cor v̄rā cōtitionē solidat et p̄forat in aduersis tollerādis. Hanc ossē cordis soliditatē habuit paul⁹ q̄ ad Ro. viij. c. ait Ceru⁹ sum em̄ q̄ neq̄ mors neq̄ vitameq̄ angelic⁹ p̄ncipat⁹: neq̄ p̄tutes: neq̄ instantia: neq̄ futura: neq̄ fortitudo: neq̄ altitudo: neq̄ p̄fūdū: neq̄ creatura alta poterit nos separe a charitate dei q̄ ē xp̄o iesu dño nro. Et iterū ad Ro. v. c. Gloriamur in tribulationib⁹ scilicet q̄ tribulatio patiētiā opat̄. C. Nono ceru⁹ h̄z in se multa medicinalia. Mā fm̄ albertū in. xxij. li. de aialib⁹. Cerebrū et sepū ceru⁹ p̄tra pulsum cordis valere dicit̄ et doloī anchazū et laterū: et p̄fert ad reparatiōē fracture et lenificat eā. Sepū aut̄ ceru⁹ si cui⁹ eo fiat vniclo vermes fugar. Sāgula aut̄ ceru⁹ frigus cū oleo si fiat ex eo cristere sanat̄ testinoz: vlcera: et remouet sicut̄ antiquū. Et potest cū vino valet p̄tra apostemata. venenata. Cerebrū et lenificat apostemata dura si sunt in musculis et cordia: tum curaz. Serpētēs etiā fugit odor cornū ceru⁹. si ide et vnde caput dom⁹ suffumiget. Dicit̄ etiā plateari⁹ et ysaac q̄ cornu ceru⁹ decoctū cū aceto si moueat in ore sedat doloī dentis et cōsolidat̄ gignas. Et tā cornu ceru⁹ cōbūstū si potest cū melle co melle expellit p̄mes. plures alia admtrāda scribit̄ albert⁹. In eo. li. q̄ facio causa breuitat̄. Hec t̄ḡl viri⁹ sanariū q̄ est in ceruo p̄titionē designat̄: q̄ h̄z p̄tite sanādū oēs egritudines pctōy. Hinc dauid in psal. cxlvi. ait. Qui sanat̄ p̄titos corde p̄ p̄titionē et alligat p̄titiōes eoz. Nota q̄ cor aie peccatricis nō pot̄ cu quomodo. rari a dño nisi fuerit p̄titiū. Ideo expedit aino vt cor p̄tiet et p̄tigit si sanari debeat. Sed dicit̄: quō p̄tigit aut̄ cōterit̄. cor: h̄n deo fm̄ aug. sup̄ isto passū q̄ p̄terit̄ penitēdo: p̄tēdo: punitēdo. Sicut et medic⁹ teste aug. ibidē frāgit̄ q̄ totū ē et facit vuln⁹ nouo vt corrigat et solidet distorta mēbra vt tādē p̄tra santras reformet. Sic facit nostraz medic⁹ aiaz: q̄ frāgit cor p̄titionē. deinde alligat vulnera pctōy infundendo oleū misericordie sue. Et sic uenit illō dauid in psal. l. Sa crificiū deo spūs p̄tribulat⁹ cor p̄titiū et h̄siliatū de⁹ nō despicies. C. Decimo ceruus iunescit et renouat̄. vnde plini⁹ teste magno alberto in. xxij. li. de aialibus dicit̄. q̄ cum ceruus sentit se grauari senectute spiritu per nares serpentes de cauernis extrahit̄: et cū veneno diffuso per corpus estuare se sentit fontem petis limpīdum bibit et sic a vetustate pellis pau

Ceru⁹ obcessit i corde.

Ceru⁹ habet multa medicinalia.

Cor aie cura p̄titionē et quomodo.

Ceru⁹ renouatur et q̄so.

Aliter renouat ceruus.

Ceru^o comedit serpentes.

latum expoliatus iuuenescit. Sed iste modus renouationis quem ponit plinius non placet albertus: ut ostendit ibidem. Ideo sunt alij qui dicunt quod ceruus cum uult renouari aut ab infirmitate curari comedit serpentes. In Isido. in. xij. lib. ethymo. c. i. dicit sic. Ceruus serpentes inimici cum se grauatos infirmitate perferunt spiritu nariu eos extrahit de cauernis et su pata pante uenit eoz pabulo reparant. Hiero. qz in explanatiōe psal. cxi. dicit quod ceruus serpentes occidit et ipos comedit. Sūt alij qui dicūt quod ceruus ubi serpentē agnouerit esse implet os suū aquis effunditq; i foramine. Deinde eū quodā oris sui spiramē ne serpentes foras attrahit et pedib; suis cōculcās ipos interfect. Etā Grego. in. xxx. li. moralib. c. xxx. ita inquit. Ceruoru motus est iuctos serpentes extinguere eozūq; mēbra morib; dilaniare. Hāc parit ceruoz naturā p̄memorat pater doctorū. Hiero. in expōne psal. xij. Ad renatos i uigilia pasche. Ep̄la incipit. Oē psalteriū sagaci mēte plusstrās ubi dicit sic. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū ita desiderat aīa mea ad te deus. Ceruoz natura est ut serpētū uenena p̄tēnent. quin potius naribus suis eos extrahūt de cauernis ut iterficiāt atq; dilacerēt eū uenena inceptit irinsec^o estuare. Et quia eos nō possunt occiderē nisi a ardore ac incēdiū tollerāt tunc illi fontes desiderāt et purissimis aq; seruētia uenena restinunt. hec Hiero. Et spūaliter iste ceruus qui morū serpētū uenena tollerat sitis ardore et fontes aquarū desiderat aīa de notat peccatricē qui morū uortuosi serpētū ueneno estuat p̄cōru. Et idcirco recognōcēs se grauis cōmissile: quasi sp̄atiēs querit fontē uisū aque salutaris: dñs Iesus ut ardore sitis extinguat: tūc dolor sūt medicina doloris. Sicut s̄ maria magdalena testat Greg. dicens. Sed ecce qui turpitudinis sue maculas asperit lauāda ad fontē me cūcurrat: p̄uātes nō erubuit. Hinc Aug. in explanatiōe psal. xij. dicit sic. Ceruus serpentes necat et post serpētū interemptiōē maiore siti nardescit p̄emptis serpētib; ad fontes acrit^o currit. Serpentes uicia tua sunt: sicut me serpentes iniquitatis et sic amplius desiderabis fontē uitatis. Et infra. itēz subdūgit sic. Interfice in te quicquid contrariū est uitati: desiderata uide delecteris desiderata ad fontes aquarū: quia h̄z de^o ubi te reficit et implet uenietē iad fecit tē post interēptiōē serpentū. itaq; uelocē ceruus. hec Aug. Etā chulofsom^o pulchre hortat aliam peccatricē ad fontē aque uie: dñs iesum in sermone de p̄fessōe qui icipit. Cōstitemini dño qm̄ bon^o: sic di. Quare nō cōsulit tibi o p̄cōr: ubi licet ubi q; ofensus est iudat: ubi ad miserādū dñs ip̄e parat^o ē. Mā si ille qui cōtētus est misereri nollet rogares ut uellet: ip̄e misereri desiderat. Ideo si q̄s offēdit regādo nō desinat. Licet p̄tite et cui peccare nō licuit. Licet perere uenā cui nō licuit p̄trahere culpas. Indulgētā postulet qui mādāta p̄tēpsit. uenā optet qui legis iusta d̄pexit. Cōfessio reddat quod p̄cām d̄straxerat.

Nota de ceruo quo spūaliter significat animam.

Caret p̄nsa quod delictorum macula torrida uis. Serpens uir^o factiōis antidoto recuret. p̄cōz uenit p̄cā m̄tā depellat ut uel dñs que nobis uicia fecerat trahidū: reddat obsequia digna placatū. Et quā nobis fuerat peccatus offensus p̄fessōe nobis misericors reddat et pius. hec Chulof. p̄z itaq; ex dicit de decē p̄prietatib; cerui: que in hote primo inuenti debent. Serpens renouatur. Sic peccator per cōfessionē.

Unum peccator ex p̄lo serpentis excitat ad recognitiōē sui. Ad maiore autē euidētā p̄fessōe rādū est p̄m. Isido. in. xij. lib. ethymo. c. iij. quod serpēs totū suū uenena q̄ ḡna tot. p̄cōdes q̄t ip̄es totū uolentes quoz colores h̄nt. Et dicit serpēs a serpo serp̄is serpi. Est autē serpere lactenter. incedere uel ventre repere. Ideo serpēs nomen accepit: quia occultis alessibus serpit. nō aperitis passib;: sed squamarū minutissimis n̄sibus repit. Et igit serpēs ut tradit Isidor^o. ubi supra astur^o ualder: cuncta aīantia quādā uiuacitate sensus excellit. Idcirco nō mirū si p̄ os p̄tūis dicit nobis. Estote prudentes sicut serpentes. Mat. c. c. Etā Gen. iij. c. dicit quod serpēs erat calidior cētis aīantiabus terre quod fecerat dñs. Et quia serpens dicitur calidus: sicut prudens p̄pter astutiā dyaboli qui in illo agebat doli ut exponit bñs Tho. in. ij. q. q. c. ad. iij. arg. tamē etiā itelligi pōt de uiuacitate sensus respectu aīantiū ut dicunt est. Et ideo prudentia uel astutiā serpentis in plurib; ostēdit. Mā sicut dicitur ut Isido. quod serpens gustu fenticuli deponit fenecurē. Pariter serpēs prudentia ostēdit teste Hiero. in ep̄la ad p̄sidiū dyaconē: qui ante hyemē circa se colligit segetes ut illis escā h̄beat. Autēna q̄t reitat quod serpentes de cauernis suis post hyemē egredietes trahūt oculos suos sup fenticulū ut illuminent. Aug. uero in explanatiōe psal. xij. sup illo uerbo. Auertit linguas suas sicut serpentes: dicit sic. In serpēte maxima astutiā est et doli nocēdi. propterea etiā serpi. Nō em̄ uel pedes h̄z ut ei^o uelstrata eū uenit audiant. In ei^o trinare uelut leuis est tractus sed nō est rectus. Ita ergo serpentes repit et serpit ad nocēdum habētes occultis uenens et sub leui cōtracta. hec Aug. Sicut aīpiū serpēs est astuta ualde: quod teste Isido. in. xij. lib. ethy. c. iij. ne audiat scātorē: uñ aūre i terrā p̄mit: alterā uero da obrurat et operit. Atq; ita uoces illas magicas nō audiet nō erit de cautēna ad incātantē. Idē dicit aug. in explanatiōe psal. lvi. q̄. Hic dicitur in eodē psal. att. Furor illis p̄m similitudinē serpentis sicut aspides surde et obrurant: aures suas. Astutiā q̄z ostēdit serpēs dū totū corpus obijcit p̄ capite ut h̄z Isido. ubi supra. Et sicut ait Hiero. ad p̄sidiū dyaconē. Serpens caput suū celat: quia p̄tūit ubi selt eē morte suā. Item Hiero. super Mat. c. c. explanans illud. Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe dicit sic. Serpens astutus

Tot sunt serpētū uenena q̄t genera. Serpēs uiciā citate cuncta aīantia excēllit.

ita ponit in exordia: quoto corpore occultat caput: illud i qd
vita e. ptegit. Ita nos in toto periculo corpis caput nrm q
xps est custodiam. Simplicitas colubay. et spulicat specie.
Demostat. Un r apls dicit. Malicia pnuil estote. hec Bero.
Et quod pty gra sit affirma serpente q totu corpus obijct p ca
pire. Ideo si serpente caput est duob' euaserit digita nihilo
min' vinit esse. Plinio. Sed si hoc vep. sit nescio: hoc scio q
magn' albert' i pleriq' locis dicit plintu' intra falsissima die
pisse: vt piz l. xlii. li. de a falib' vbi albert' loq' de aue q' d' ar
dea. Sic etiā in multis alijs locis improbat est. pleriq' et dicit
albert' se oppositū p'basse eoz q' plinius scribit. **¶** Sz rōctis
omissis dicim' puta diuersis collegim' auctorib' q' naturas
reze diligēt' indagat. Serpēs asuria ac puidētia sua se
renouat. Cū fuerit morbo v' lento grauat' caligatur ocler'.
Et cū vult fieri nou'. Palo q' draginta dieb' ac noctib' abstin
et a cibo donec cutis relaxet in eo. Scōo herbā quādā ama
rissimā cōedit qua puocat ad vomitū vt sic h'bores putridos
ac vrilētos euomat. Tertio i quā se totū imergit vt cutis af
pera mollificet. Quarto foramē v' scissurā angustā querit i id
de se vehemēter agustat ac corpe cor tribulat. Tādē vtolēter
scissurā v' foramē ingredit' r ātū quā pellē incipēs a capite se
excolādo depōnit. Sicq' reassumit vires: ac mē vifus: r ap
petitū comedēdi. De hac renouatiōe serpēt' dicit h'ier. ad p
sidū dyaconē ita scribit. Anguis qn' senuerit pdit aspectus.
Et si voluerit redire ad iuuetutē: ieiunat q' draginta dieb' vt
relaxet pellis ei' r sic agustū foramē inq'rit: vt dū nitit exte.
inde pellē senectut' dimittat. hec h'iero. **¶** Doct' r. Hia pecca
trix morbo pctōz grauata qdā mō senescit. 3o vt ad graz re
uerat' exēplo serpēt' dz pmo p abstinētā carnē suā domare
q' rāte h'ur' est abstinētia ieiunij teste Ambro. vt si serpēs
spūū hōis ieiunij gustauerit morit'. Idcirco si spūo suo ieiun
nus hō terrenū inierit sic serpētē q' magis ieiunio iusticie
spūalē. Scōo expedit vox amaritudinē p' tritūdis assumat
q' sola p'ritio facit felleos h'bores pctōz euomere. Tertio
pctōz in aquā morte serpētis imergit: qn' ex recordatiōe p' p
iniquitat' ingemiscit r resoluit in lacrimas: r inde sūt lacrym
e q' duriciā cordis humectāt. Quarto p' artū foramē ingred
tur. alo qn' ad sacm p'fessōis accedit r debitā restitutionē q'
est p' iusticie p'ficir. Sicq' aia rōnalis ad iuuetutē noue vte
tota reintegrat. Ad istā renouationē iuuetutis modo p' te
locuto hortat nos paulus ap'ls in epla ad Ephe. itij. c. ita d
cēs. Renouamini sūt spū mēis veste r induite non h' homi
nē q' h' m'beum creatus est in iusticia r scitiate. veritatis. q' d'.
Quāuis hō q' sit ad naturā sensitiuā ex p'cessu etatis tendat
ad corruptionē: q' oē cōpositū ex p'rar' hō' necesse est corrupi
atū natura intellectiua aīe rōnalis renouari pōt p' sūt. reco
gnitiōē ac pctōz d'icussioez vt dixim'. 3o paul'. ij. ad Cor.
ij. c. ait:

Serpēs renouatur quomodo.

Ita spūaliter renouatur morose serpēntis.

Resistitio e difficilis Paulus hortat iad' renouationē iuuetutis.

ij. c. ait. Licet hīs q' foris est noster hō corripat' hīs hīs q' in
tus est renouat' de die in diē. Hec de aq'la: ceruo ac serpēte p
recreatione stitētia ac languētis aīe dicta sufficiāt. Et sic p'z
ex oib' supradictis qualiter ad verā p'ritiōē requir' vna di
ligens examinatio vel discussio pctōz. Et q' talis examinatio
est potissimū remediū in acq'isione cōtritiōis. Et q' ipa dicit
tur origeniana p'ncipūac fundamētū vere penitentiā r p
cōsequens patet resolutio prime questiois.

Questio scōa in qua agit de mō q' obseruari dz i discuf
sione vel examinatiōe pctōz mortalit'. Et qualr talis discuf
sio fieri dz ardentē ex toto corde. Et diligētē quo ad omnia
pctōz g'na. Atq' integraliter quo ad pctōz circūstāttas. Tra
dicunt etiā regule valde viles r pulchra documenta ad dis
cernendum grauitatem peccatorum.

Secundo loco mota fuit qō. Cū de mō q' ob
est discussio illa seruari debet
vel examinatio de pctis q' est p'paratoria ad in examina
cōtritiōē fieri debeat de oib' pctis mortalit' hōne pctōz.

3o p' recreatione languētis aīe dicitur.
Quō aut qualiter vel q's modus a penitētie
obseruari dz i tali examinatione vt ad verā
cōtritiōē puenire valeat. p'io solutiōe hui' deuotissime qō
nis occurrit h'ba doctōis Ambrosij q' p'petrās illud Cā. ij. Ambro.
ca. Introdurit me rex i cellā vinarā r ordinauit in me char
tatē dicit sic. peccat q' p'posere agit. Nā scire qd' facias r ne
scire ordinē faciēdi nō est p'fecte cognitiois r ordinis namq'
ignozantia cōturbat meritōz formā. hec Ambro. Cū h' debi
tus mod' e ordo seruet in hac tā meritōsa discussiōe pctōz
ab eo q' verā q'rit p'ficere p'nam: dicitm' q' ois pctōz dz seuer o
cordis examine intima cordis sui discutere ac seipsum reco
gnoscere exēplo illius qui intras domū obscurā ac tenebro
sā: nō statiz videt ea q' i illa sūt: nisi q' d'cat r moret' alt' p' tūlū.
Sic pariter hō pctōz q' oculos mētis sue reflectit super tene
bras q' p'ctentiā suā nō pōt in mōmēto singla recognoscere re domū ob
nisi gradatim ac diligenter pctā sua inq'rat vel discutat oia scurā conlicē
rememorando. In qua discussiōe tria obseruare dz. Primo tē sine.
vifiat ardētē ex toto corde. Secundo diligētē quo ad oia
pctōz g'na. Tertio integraliter quo ad pctōz circūstāttas.
¶ Expedit igit' primo vt peccatrix aīa peccata sua ardentē
recognoscat ex toto corde. Un' iohel p'pheta. ij. c. ait. Cōuer
timini ad me in toto corde v'fo. Et nota q' iohel nō dicit. Cō
uertimini ad me in pte cordis vestri: sed signanter dicit in to
to corde: q' homo veraciter r integraliter debet cōteri de oī
tibus peccatis que in memoria habet. **¶** Moyses quoq' ad hō' eē integra ex
tare p'p'z israel ad dilectionem dei non dixit. Diliges dñm toto corde.
deū tuum ex parte cordis tui: sed ita inq'it. **¶** Deut. vj. cap. **¶** Illi
scōo h' m' de h' ruz ex toto corde tuo r ex totali q'ima tua r ex

ij. c. ait:

tota fortitudine tua. Que verba per os veritatis replicant. Mat. xxi. Marc. xii. Luc. x. c. Sed multo magis replicari debent ac caro corde conseruari ab eo qui veram, optat hęc contritionem. Quia nobilissimis remedijs est contra peccata cor suū recognoscere & conuerrere illud in amorē ac dilectionē dei: teste bto Thoma hinc Greg. ait. Tanto amplius peccata rubico cōsumitur: pto peccatis cor magno charitatis igne concremat. Idcirco pro correctione vite mellioris videamus cur opouet nos si saluari cupim⁹ per verā dilectionē conuerti ad dñm ex toto corde: put iohel ppheta: moyses: tres enā geliste scz Mathe⁹ Marc⁹ & Lucas testatur. Pro responsione occurrunt nobis septez rationes: in quibus q̄ magna sit dignitas cordis hūani: quāta eius nobilitas q̄ ingens ratio q̄ magnum sacramentum aperlemus. Primo dicimus q̄ decentissimum ac iustissimum est vt omnis homo conuertatur ad dñm ex toto corde rōne primogeniture. Quia sicut cor humanū inter oēs pres corporis pmo cōpaginat ac generatur in vtero matris s̄m Tho. ij. q. xxxij. ar. ij. Et magnū alberti i. lib. de aialib⁹ tractatu. ij. c. lxxij. Sic deo cor pmo debet quasi primogenitū: q̄ primogēta ei de iure debent vt p3 Erod. xij. c. Idcirco p salomonē b: puerbiōz. xxiij. cap. fill (iq̄) pbe mihi cor tuū. Que p̄ba sunt diligēter notāda. Nam salomō peccatōe alloquit in p̄sona dei: q̄ dicit. O fill mi p creationez. O fill mi p informationē. O fill mi p redēptionem: pbe mihi cor tuū. Nota q̄ nō dicit pbe mihi manū v̄l pedē. Aut caput aut cerebrū: s̄ signāter dicit pbe mihi cor tuū. s. p. veram dilectionē ac deuotionē. Est em̄ dñs s̄lūs cui dā auī q̄ vt fert cum pacif de p̄da cōedit solūmō cor. Sic de⁹ a nobis pacif cōtū modo corde p̄ dilectionis. V̄l de⁹ gloriofus est quasi homo zelotipus. Est em̄ zelotipia amor inordinatus q̄ oīx ex amore nō patēte confortis in re amata. Et p̄pterea hō zelotip⁹ nō pmittit vt pro: sua aliū diligat. Nā si aliquid suspicet de ea: erigit oēs sensus: & ascultat hinc inde & respicit eūtes & redētes: nūc istū nūc illū interrogat. plerūq; etiā fingit se longius ire. Si aut aliqd̄ inhoneste inuenerit: tūc furēs aufert ei vestes & localla v̄l expellit vel occidit eam. Sic sp̄ualiter facit de⁹ aie rōnali. Jo in scripturis sanctis de⁹ b: zelotip⁹. vñ

Questio. De dignitate cordis humani.

Prima ratio.

Cor pmo generat in vtero matris.

Deus petit a nobis cor.

zelotipia est amor inordinatus.

De⁹ b: zelotipus & quare.

Sp̄s est sponus.

Exodi. xx. cap. ait. Ego sum dñs deus tuus fortis zelotes. Et iterū. xxxiij. c. ait. Nō est adorare deū alienū: dñs zelotes nōmē ei⁹ de⁹ est emulatoz: hec ibi q̄ dicit. Nolo quouisimō vt hō fornicet cū dijs alienis: v̄l indebite occupat aut diligat bona creata: sed hoc volo vt in p̄a dilectione me cōctis reb⁹ p̄ponat ex toto corde. Hinc Aug. in lib. q̄ b: scala paradisi. q̄ liber incipit. Cū die quadā dicit sic. Caue tibi. O sta sp̄sa xpi quō auertat se sp̄sū. Nō lōge abijt & si nō vides esū p̄se th videt te plen⁹ oculis aī & retro. nūq̄ potes eū latere. Hic etiā circa re nūctos suos sp̄s q̄ si saga cillimos exploratores

vt videat quō absente sp̄so puerferis vt accusent te corā sp̄o. Aliqua signa lasciuie & scurrilitatis in te deprehenderit zelotipus est sp̄sū iste: si forte aliū amatoz accepertis. si alijs placere studueris statim discederis te & alijs adhibebit adole scētulis. Delicatus est sp̄sū iste nobilitas & diues speciosus forma p̄ filijs hoim. Et iō non nisi speciosas dignatur h̄re sp̄sū. Si viderit in te maculā sive rugam: statim auertit oculos nullā em̄ immūdiā p̄t sustinere. Et ergo casta: eko verecūda & humilis: vt sca sp̄so tuo merearis frequēter v̄l stari: hec aug. p̄pheta crisostom⁹ sup math. xxiij. c. Ita inq̄r. Diligere deū ex toto corde ē. vt cor tuū nō sit inclinātū ad aliquid rei dilectionē magis q̄ dei: quasi dicat. Nō delecteris in specie hui⁹ mōdi amplius: q̄ in deo: non in honorib⁹: non in auro: in amicis nō in ceteris bonis fallacib⁹: s̄ p̄e hīs otibus deū ames. Si autē in aliquo horū occupat⁹ fuerit amor cordis tui iā non ex toto corde deū amas: q̄ p̄ quanta parte cor tuū fuerit ad aliā rem: pro tāta parte minus est ad deū. Et iā aug. i. xxi. lib. de ciuitate dei. c. xxvj. Ita inquit. Nihil in edificio sponitur fundamento. Quisquis itaq; sic habet in corde sp̄s: vt ei terrena & tēporalia: nec ea q̄ licita sunt atq; cōcessa sponat: fundamentū h̄z xpm. Si autē d̄ponit & si videatur h̄re fidē xpi: nō est tñ in eo fundamentū xpi: cui talia sponunt. Quāto magis si salutaris p̄cepta contēpnens cōmittat illicita: etiā nō sponuisse xpm: sed postposuisse p̄ncipū: quem post habuit imperantē sive p̄cedentē. Dū cōtra eius imperata sine cōcessa suā per flagitia delegit explere libidinē. Si q̄ itaq; xpian⁹ diligit meretricē ei⁹ adherē vnū corp⁹ effectur iā fundamentū nō habet xpm. Si q̄ aut diligit vxorē suā: si s̄m xpm q̄ ei dubitet in fundamentō eē xpm. hec Aug. p̄z ex dicit q̄ debem⁹ ex toto corde diligere dñm rōne primogeniture. Cōsecido cōuertimur ad dñm ex toto corde rōne p̄cipij voluntarij: q̄ sicut cor est p̄mū p̄ncipij oīm mēbroz ac v̄triusq; vitalis & est p̄mū p̄ncipij mot⁹ in aīal mouēs alla mēbra corporis: sic volūtas mouet oēs potērias aīe rōnalis ad act⁹ suos. Hinc Augu. in lib. qut b: manuale de sp̄o dei: dicit sic. Vnicuiq; pp̄ia volūtas est causa sive dñariōis vel saluatiōis. Et ideo nihil diuis bona volūrate deo offerē. Bona volūtas deū ad nos deducit & nos in eū dirigit. Per bonā volūtatē deū diligim⁹: deū eligim⁹: ad deū currim⁹: ad deū puenim⁹ & eū possidem⁹. O bōa volūtas p̄ quā ad dei similitudinē reformamur & ei siles efficiamur. Ita amabilis est deo bōa volūtas: vt ipse in corde habitare non velit in q̄ bona voluntas nō fuerit. Bōa volūtas illi⁹ summe maiestatis trinitatē ad se inclināt. hec aug. Cōuertere ergo ad dñm deū tuū ex toto corde tuo. i. ex toto motu volūtatē tuē q̄ mot⁹ hic designatur nominē cordis vt intelligat ista cōuersio s̄m totam intellegētā & recordationē ac dilectionē intellect⁹ memoriē & vo-

Zelotes.

Quid sit dilegere deum ex toto corde.

Secunda ratio. Cor est p̄ncipij oīm mēbroz.

Per bonā voluntatem reformamur ad dei similitudinem.

**Pulchra qd
de trib⁹ port⁹
est anime.**

In tanto, ideo dextero. liij. ca. di. sic. Cuius querit dñs dñi de
tū inuenies eū si tñ toto corde qñerit eū. Quia sentētia aper-
te dat intelligi q nō possum⁹ inuenire deū nisi ex toto corde
qram⁹ eū ideo volūtas. Sed qñt eū tres sint potētie natura
les ale rōnalis: scz intellect⁹ mēoria: r volūtas quare act⁹ vo-
lūtatis si nō fuerit tot⁹ ad deū conuersus est pccatū. Actus vē-
ro altari potētiari nō sunt peccata: sicut mēoria: r intelligē-
re: q sunt act⁹ potētie memoriā: q potētie intelligēdi. Ad hoc
dicendū est q actus voluntatis est alteri⁹ generis: q act⁹ in-
tellectus vel memorie. Nā act⁹ voluntatis fert ad aliqd ad p-
scendū vel non admittendū: quā actus nō pōt esse in malo: quā
sit mal⁹: qz velle mala mali est. Sed intelligere mala vel me-
morare mala nō est malū. Quāuis aliqui nō improbe asse-
rūt hos actus interdu esse malos puta cū quis memorat mā-
la vt faciat. Vel qñ aliquis querit intelligere verū vt sciat il-
lud impugnare. Ex quo p3 q debem⁹ querit ad dñm ex toto
corde: id est volūtas. cui⁹ motus designatur nomine cordis.

**Cos hūanū ē
situatū in mē-
dio atallo.**

¶ Tertio cōuertimur ad dñm ex toto corde ratiōe situs. Cū
em̄ cor hūanū sit in medio corporis situatū: nō m̄p si deus
vult diligi ex toto corde: qz semp̄ elegit mediū ad habundū.

**Semper de
elegit mediū**

Propterea a principio mudi placuit de⁹ lignū vite i medio
paradisū terreftri: vt dicit Gene. ii. cap. Idñs quoqz apparuit
moysi in flāma ignis de medio tubi. Exodi. liij. c. Et cū hora
retur dñs filios israel ad bellū ait ad eos. Ne formidetis in-
imicos vestros: quia dñs de⁹ vester in medio vestri est. Dente
ro. xx. ca. Et ideo lubet de⁹ per salomonē vt mādara eius in
medio cordis nostri custodiamus. Proverbioz. liij. c. vbi ait
Sill mi auiscula sermōes meos: r ad eloquia mea inclina au-
rem tuā. Nō recedat ab oculis tuis: custodit ea in medio cor-
dis tui. Dñs quoqz iesus volens pccōres saluos facere descē-
dit in mediū veri⁹ virginalis vt cōpleret illū dāuid q in. psal.
xlij. ait. Suscepim⁹ deus misericordiā tuā i medio repti tui.
Voluit etiā dñs iesus rpe nātūitatē sue facere in p̄sepio i me-
dio duoz aialū. vnde Ezech. iij. c. p̄m trāslatiōē seprua-
ginta interpretū quā sequitur officiz ecclesiasticū. dicit sic.
Domine audiui auditum tuum: r timui cōsideraui opera tua
r expaui in medio duū animalū cognocerti. Hec ille. Fuit
enim huic pphete admirationis pauor: q in loco taz humilit
rectitaret saluator. ideo ait. Cōsideraui opera tua. r expaui.
Cōsequēter dñs iesus stetit in medio doctoz. vñ Lu. liij. ca. di.
q post tridū inuenērūt illi parētes ei⁹ in rēpto sedētē i me-
dio doctoz audierūt illos r interrogārē. Et iterū eū esset facta
questio: inter ap̄tos de p̄luatu qd eoz viderēt esse maior. Ar-
guit illos dñs iesus aduocauit paruulū r statuit eū i medio
eoz. Mat. xvij. c. Et iterū dicit nobis p ois p̄tatis in eoz. c. Ubi
sūt duo vt tres p̄gregati i note memoriū suū i medio eoz.
Nec solū dñs iesus i vita sua elegit mediū vt terat⁹ fuit semp̄

In medio: sed etiā hoc ostēdit in morte r post mortē suā. Nāz dñs iesus in
voluit crucifigi in hierusalē q ciuitas est in medio terre pa-
bitabilis: esse bñ thoma. vt completer ppheta dāuid q in e post mortē
psal. lxxij. ait. Op̄at⁹ est salūē in medio terre. Iterū voluit
dñs iesus mori i medio duoz latronū. Deinde post resurre-
ctionē suā apparuit discipulis suis stās i medio eoz r bñs.
Par vobis. Lu. xxlij. c. r Joh. xx. c. Profecto non vacat a my-
sterio taz mirabile exēplū dñi iesu: q nō solū i vita sua: sed in
morte r post mortē tot tantaz mirabilia op̄at⁹ est in medio.
Ex hoc em̄ videt excitare totū hūanū gen⁹ ad p̄tutes cape-
scendas: Nā virt⁹ que oibus necessaria est ad salutē cōsistit
in medio. Ubi virtus est mediū ab vtroqz extremoz participā-
tum. Uerbi causa. Liberalitas est h⁹ p̄sistēs in medio: extre-
ma autē eius sunt auaricia r p̄digalitas. Auarus em̄ est inde-
bitē retētū⁹. Prodig⁹ etiā nō seruat modū in exponēdo dōa
sua. Sz liberalitas de vtroqz extremoz participat. qz p̄sib⁹ de-
bito modo retinet r discrete exponit. Ex quo p3 q mediū te-
nuere beati. hie Boet⁹ in. liij. lib. de cōsolatiōe. p̄sa. vij. dicit
sic. Firmis mediū virtū⁹ occupate: q̄quid autē infra subfistit
aut vltra p̄cedit h3 p̄tēptū felicitatis r caret p̄mio laboris.
c. Hiero. ad demetriā i epla q̄ incipit. Inter oēs materias q̄
ab adolecētia. dicit sic. Philosophoz s̄tia est moderatas eē-
p̄tutes excedētes mēsurā vel modū inter vitia reputari. Uñ
de septē sapiētib⁹ vn⁹ ait. Neqz nimis. Hec hiero. Iterū ad
eādē demetriā in alia epla q̄ incipit. Si sūmo ingenio pariz
fret⁹ scētia. Idē hiero. dicit sic. Optimus est in oī re mod⁹: r
laudabilis vbiqz mēsurā. Et iterū ibidē. Quodqz laudabile
est i gñe suo fit de nimietate sui culpabile. Et iterū. In bonis
quoz reb⁹ q̄qd modū exceſserit viciū est. hec hiero. Idē Ber-
nard⁹ in. ij. li. de cōsideratiōe ad eugenū papā dicit sic. Te-
ne mediū si non vis perdere modū. Loc⁹ i mediū virtus est
mediū sedes modit⁹ mod⁹ virtus. Omnē extra modū habi-
tatiōē: sapiēs exillū reputat. hec Berh. Quia ergo cor. hūa-
num est situatū in medio corporis vt p̄feruet illud r vitaz in-
suar in oēs partes eius. Ideo deus cui semp̄ placuit mediū
vniū habitare in corde hoīs ex toto impetu vere dilectionis.
Propterea amor dilectionis n̄re ad deū fluere debet ex toto
corde. Intellectem vt tot⁹ sit subdit⁹ deo. Ex tota ala. i. volun-
tate vt tota sit subdita volūtati diuine. Ex tota mēte r for-
tudie. i. mēoria. vt tota applicet ad remōrādū bñficia a deo
suscepta. Et idēcirco Aug. in. li. qui dicitur manuale de verbo
dei dicit sic. Immēsus est de⁹: r sine mēsurā debet amari: p̄e-
fertim a nobis quos sic amant: sic saluauit pro qb⁹ tot r tan-
ta fecit. Hec ille. Iterū Augu. in. li. de sp̄s r ala. c. xij. dicit sic.
Misere ego q̄ntuz debetē dilgere deū meū qui me fecit cū nō
eraz. De redemti cū perierā nondū erā: ex nihilo me fecit:
nō lapidē: nō arboris: nō autē: nō aliud de aialib⁹. Sed hūoz vo-

**Virtus confi-
sit in medio.
Mors de vni-
tute.**

Comemoratio beneficia dei
 luit me esse. Dedit mihi vivere: sentire: discernere: de multis periculis liberauit me. Quia errabam rediit me: quia ignorabam docuit me: quia peccabam corripuit me: quia tristitabar solauit me: quia desperabam confortauit me: quia cecidi erexit me: quia steti erexit me: quia luit dedit me: quia ueni suscepit me. Hec mirra alia facit mihi de deo quod dulce erit mihi in loquendo: semper cogitare: semper curam gerere et singulis quasi oibus puidere. Ita totum ad custodia dei ad custodia mea occupati video. Ut si ego super custodia meam habeo quasi oim oblitus sit et mihi tolli intendere uelit: semper se presentem exhibet: semper se paratum offert: si me paratum inuenit quod tunc me iterum non me deserit: nisi ego prius deseram: neque pro his oibus quod rependam habeo nisi in ut diligam. Non enim melius nec decentius quam per dilectionem rependi potest quod per dilectionem datum est. hec ait beatissimus Augustinus. Et sic patet tertia ratio qua notanda est.

Quarta ratio
 Lelo corde perit totum animal.
 Uera dilectio dirigit oculos ad deum.
 Qui diligit in omnibus circumspicit.

Quarto conuertimur ad deum ex toto corde ratione uite. sicut enim lelo corde statim perit tota anima: quod operatio uite primo est in corde: a corde in alios partibus corporis. sic tota uita tota efficitur a dilectione humani cordis tendere debet in deum: ut in principio beatitudinis: a quo est salus: tota uita: omne bonum procedit. Ideo uera amor: uera dilectio: uera charitas: nihil aliud sunt quam quedam actio rectitudinis oculos semper habes ad deum: teste Augustini in libro de uerbo dei: ubi ita inquit. Qui diligit oculos suos semper habet ad deum quem diligit quem desiderat: in quo meditatur et impingatur. In talis sic deuotus ita cantat. ita legitur: in omnibus operibus suis sic est prouidus et circumspicit: quasi deus adsit presens ante oculos eius: sicut reuera adsit. Ita orat quasi sit sumptus et presentatus ante faciem maiestatis in excelso throno: ubi mille millia ministrant ei: et decies centena milia assunt ei. Hinc beatissimus Iohannes Chrysostomus super Mattheum. ubi habetur in euangelio. **Tota mentem diligere deum est: ut omnes sensus deo vacent.** Qui ergo lesus fuerit in dilectione charitatis peribit eterna mercede frustratus. Propterea Salomon prouerbiorum quarto capitulo ait. **Omni custodia serua cor tuum: quia ex ipso uita procedit.** Nota cum dicit Salomon. **Omni custodia serua cor tuum quasi dicat.** Omnis uigilantia et sollicitudo adhibeatur pro custodia tanti thesauri. Nam deus cor quasi custodia oim rerum. Uel dicitur cor quasi custoditum: quia natura posuit plures custodias: ne tam cito possit perueniri ad ipsum. Posuit enim carnes multas circumquaque et costas et ossa plurima. Posuit etiam pulmonem vicinum cordi. ut cum ira accenditur pulmonis humore temperetur ut inquit Iheronimus dicit in undecimo libro Ethymologiarum capitulo primo. **Est igitur cor in homine sicut quoddam castrum obfessum ab inimico: quod quidem habet plures aditus: uel portas.**

Idcirco nisi diligenter custodiat hostis noster id est sensus et per uigil cito castrum arripit. Porro huius castrum sunt quos sensus experientes et potentia irascibilis et cupiditabilis per quos ingreditur castrum uicia et peccata quasi hostes ad castrum istud. Nam beatus Hieronimus in meditatione rationum suarum. c. viij. dicit sic. **Cor meum dum futurum non curat gaudium: nec dulcinum querit auxilium. ab amore celestium elongatur in amore terrenis occupatur.** Cum elabitur ab illis et uoluit in istis uanitas illis recipit: curiositas deducit: cupiditas allicit: uoluntas seducit: luxuria polluit: torquet inuidia: iracundia cruciat: tristitia: scelerum miseris casibus submersit: uicium mala. **Quis uisus dei qui est insinere poterat dimisit: pro misericordia dispertit: et huc illuc querit: ubi desistere possit: et nihil inuenit quod ei sufficiat donec ad ipsum redeat.** hec Bernardus. Patet itaque quod cor diligitur et diligenter custodiri.

Quinto ex toto corde conuertimur ad dominum ratione libertatis uel dominij. Habet enim cor quasi liberum dulum in toto corpore super oia membra: quod motus eius non obedit impio rationi. Et ideo scire debes quod tria sunt membra in corpore humano quod difficillime regi possunt scilicet cor: renes: et lingua. In corde uanitas: in renibus voluptas: in lingua falsitas dicitur. Et ideo difficillimum est etiam magno uirum et scitis ut se perfecte regant in cogitationibus que pro cor significant: et circa delectationes que per renes intelliguntur: et circa locutiones que per linguam denominantur. Inter oia autem ista tria cor difficillimum est ad regendum: quod motus cordis sit naturalis non obedit imperio rationis. Propterea Augustinus in libro de uerbo dei: dicit sic. **Cor humanum in desiderio eternitatis non fixum: nisi stabilis potest esse: sed omni uolubilitate uolubile.** De alio in aliud transit: quod res requirit ubi non est. In his autem caducis et transitorijs in quibus est effectus captiuus tenetur: uera requirit inuenire non ualeat: quoniam tanta est dignitas ut nullum bonum propter summum bonum et sufficere possit. Tante est enim libertatis ut in aliis uicium cogi non possit. hec Augustinus Bernardus in libro quo supra sic ait. **Nihil est in me cor de meo fugatum: quod quoties me dederit et pro prauis cogitationibus desinit toties deum offendit.** Cor meum est uani uagum et instabile dum suo dicitur arbitrio et diuino caret consilio. In seipso non potest consistere: sed omni nobili mobili per infinita distractitur: per hoc atque illac per innumera discurret. Et dum per diuersa re quem non querit non inuenit. Et subiungit ibidem sic. **Sibi non concordat a se dissonantia: se resistit: uoluntate alterant: consilia mutat: edificat noua: destruit uetera: destruat renascitur. Eadem iterum atque iterum: alio et alio modo mutat et ordinat: quia uult et non uult et nunquam in eodem statu permanet.** hec Bernardus. Merito ergo in sinistro latere dicitur esse positum cor hominis eo quod affectio eius prona sit semper et procliuus ad terrena que per sinistra intelliguntur. hinc David in psalmo ait. **Abiecit pauperculo anima mea. Cuius ergo motus cordis nisi sit liber**

Cor si hodie est castrum.
 Cor si non sine deo laudabitur ad omnia.
 Quinta ratio cor dicitur in toto corpore.
 Tria membra difficillime regi possunt.
 Nota auream sententiam.
 Nil corde suuati aut uolubilitas.
 Cor est situatum in sinistro latere et quare.

Unde dicitur quod natura custodit illud.

100

114

Amor noster nulli creaturæ dicitur inhiere.

Differētiam inter fructum et fructum.

Fructus est virtutis finis. Non fructus noster creaturæ sed solum deo.

Veritas.

Ratio sexta. Cor humanum continue mouetur.

Si cor cessat a motu cessat vita aialis.

ratio 6

nō. subiecti nec obediēs alicui etiā impleo cōis: vt dicitur 2. **Ex** hoc dicitur intelligi qd amor noster dicitur liber sicut ex toto corde sicut recitatur ad dñm deū nulli creature subiecti: qd tñc iā non esset amor nec dilectio: s; pueritas. Cū August. ait. Nulla maior pueritas q̄ vt fructus est fructus videlicet. i. amare p̄pter se q̄ p̄pter aliud est amandū. Mā fructus est amore inherere alicui rei p̄pter seip̄s vt dicitur doctorēs catholici. Et p̄cipue Aug. l. 1. de doctrina xp̄iana vbi assignat differētiā inter res q̄ fructus s; q̄ videri est sic dicitur. Res ergo alle sunt q̄ fructus est: qd videri. Illi q̄ fructus est beatos nos facit. Illis quibus videri est tendētes ad beatitudinē adiuuamur. et quasi ad m̄ niculamur: vt ad illas q̄ nos beatos facit p̄ntre: atq; i his inherere possumus. Et subdit Aug. in dñm. Fructus est amor alicui rei inherere p̄pter seip̄s. Vbi ait qd in vniū venit ad id qd amas obtinēdi referre si tōmē amandū est. Nam vniū illicitus abusus potius v̄ abnsio nomināda est. Hec augustinus. Ideo fructus p̄fecta est in vltimi. finis habitus. Im̄ p̄fecta s; nō habitus. Propterea aug. l. 1. lib. 8. trinitate dicit qd fruimur cognitio i quib; voluntas delectata cōquiescit. Nō autē delectat simpliciter nisi i vltimo fine. qd s; diu aliqd expectat. motus voluntas remanet i suspēso sicut in motu locali. Et iō nō est fructus. i. amandū p̄pter se nisi de. Quia propter non fruimur holē nec beatitudo nec inanimata: nec aliter creatio: sed oia diligētia sūt p̄pter deū. O vniū esset i nobis talis dilectio sicut deū ordinata qd p̄fecto nō diligerem; nos ipsos p̄pter nos: nec filios vel v̄ros aut parētes: aut aliqua bōa fallacia p̄pter nos: sed oia diligerem; i ordie ad deū. Hinc v̄itas Matthei 23. c. ait. Qui amat patrē aut matrē plus q̄ me nō est me dignus. Et qd amat filium aut filiā sup me nō est me dignus. Et Luc. 14. c. dicit sic. Si qd venit ad me et nō odit patrē suū: et matrē et v̄ros et filios et fratres et sorores: adhuc et aiaz suā nō p̄t me esse discip̄s. Intellige qd debem; parētes et p̄prios habere odio. i. eoz viciā carnales affectus. Ideo dicitur ardore hē charitatis cremat; in psal. 111. orabat dicitur. factus est cor meus tanq̄ cera liquecēs in medio v̄tris mei. Sicut em̄i cera a calore ignis resoluit; et liquecit: sic cor humanū cōcrematis amore vere dilectionis resoluit in xpm̄ refundens oia in eū: quo sunt oia: in quo oia p̄ quē oia. Et sic patet quinta ratio. Sexto cōuertimur ad dñm ex toto corde rōne motus. Mā cor humanū semp vigilās est et continue mouetur. Ideo dicit Rabbī moyses qd sicut se habet celi ad vniuersū mundū: sic se habet cor humanū ad totum corpus. Et sicut celum nūq̄ quietis: sed semp mouetur. Ita cor humanū qd p̄ pullus manifestatur. Et sicut si cessaret motus celi cessaret motus et generationis et corruptionis et alterationis in istis inferiorib;. Sic pariter si motus cordis ad horam cessaret deficeret vita aialis. Hinc augustinus l. 1. lib. cōfessionū ait. Tu dñe fecisti

nos venire ad te et inquietum est cor nostrū donec requiescat in te. Et dicitur doctor Bernardus vbi supra: dicit sic. Cor meū a cogitatione in cogitationē ducitur: p̄ varias occupationes et affectiones variat: vt saltem varietate ipsarum rerum impleat: quāsi qualitate satiari nō potest. Sic labii cordis miseria subtrata diuina grata. Cūq; ad se reuertitur discit qd cogitauit nil reperit: qd nō opus fuit: sed impotens cogitatio que componit multa de nihilo hec Bernardus. Patet itaq; qd cor humanū continue mouet nec vnq̄ quietis: immo quietes est sua destructio. Sic pariter dilectio nostra nūq̄ debet esse octofa: sed p̄ueneras: cōis que diligentiā si sine de creatura: reflectere dicitur in deū qd oia p̄luit. Cū augustinus l. 1. de doctrina xp̄iana: vbi explanat hęc v̄ba. Diliges dñm deū tuū et toto corde tuo: dicit sic. Cū sūt ait dñs. toto corde: totam enim te tota aīa nullā vite nostre partē reliq̄t qd vacare debeat: et si loci dare vt alia re velit frui. Sed quid qd aliud venerit in animū illud rapit quo totū dilectōis impet; currit. hec Augustinus et Gregorius. Amor dei nūq̄ est octofa: operat em̄i in agna David p̄ hōi si est. Si s; operari renuit amor nō est. Et Augustinus in li. cōfessionū ait. Qui amat nō laborat. Ois ei labor nō amabit; grata est. Solus amor est qui nomen dei sicut erubescit. Et dicitur. Ceterus amor nō sentit amaritudines sed dulcedinē. Quia sicut amoris dulcedo est sicut soroz odii est amaritudo. Hinc hieronymus ad Eustō. virginē i ep̄la q̄ incipit. Audi filia et vt dicitur. Ita inq̄. Nil amātib; durū est: nullus difficilis cupiētib; labor. Amem; et nos xpm̄ et ei; queram; amplexus et facile videri debet omne difficile breuia putabim; vniuersa q̄ lōga sūt. hec hieronymus. Idcirco dicitur per horas singulas et momēta: p̄siderans atq; in corde suo discutiēs pelagus beneficior; dicitur liquefact; in amore eius dicebat. Quid retribuā dño p̄ oia que retribuit mihi. qd. Quid retribuere possuz creatori meo qd me corona regni decorauit: et qd me tam in bonis t̄p̄alib; gratiis per excellētiā ornauit qd mortē mihi debiliā pepicit atq; a multis periculis me liberauit. Et sic patet sexta ratio. Septimo p̄uertimur ad dñm ex toto corde: qd cor humanū h̄yria que sūt valde grata dño. Pulmo: cor h̄y efficacīā virtutis. Tanta est em̄i virtus ac potestas cordis h̄yanti vt sua mobilitate accelerat: et vno t̄p̄e p̄cto celi oē collustrat. Et nūc ad aīa rapit: subito ad yma terrarū descendit. Sic p̄ maria vult tan nūc vides discurrit. Est q̄ppe om̄i mobillū mobillū: et lu bico lubricosū. Et dicitur oia qd libuerit: q̄ntis lōge lateq; suz mora sūt i p̄spectu sibi p̄stituit. Hic Bernardus l. 1. lib. medita sū r̄. c. viij. dicit sic Plura machinā cor meū vno momēto q̄ oēs hoies p̄ficere possēt vno āno. Et Hugo l. 1. de aīa iqt. Cor parū est magna cupit: vis ad vni; milui refectionē sufficere possēt: et totū mūdus ei nō sufficit. Et tāta ergo cordis virtute ac potestate magnū dicitur intelligi sacramētū. Mā ex hoc ad mo

David p hōi
ras singulas
sionū ait. Qui amat nō laborat. Ois ei labor nō amabit; grata est. Solus amor est qui nomen dei sicut erubescit. Et dicitur. Ceterus amor nō sentit amaritudines sed dulcedinē. Quia sicut amoris dulcedo est sicut soroz odii est amaritudo. Hinc hieronymus ad Eustō. virginē i ep̄la q̄ incipit. Audi filia et vt dicitur. Ita inq̄. Nil amātib; durū est: nullus difficilis cupiētib; labor. Amem; et nos xpm̄ et ei; queram; amplexus et facile videri debet omne difficile breuia putabim; vniuersa q̄ lōga sūt. hec hieronymus. Idcirco dicitur per horas singulas et momēta: p̄siderans atq; in corde suo discutiēs pelagus beneficior; dicitur liquefact; in amore eius dicebat. Quid retribuā dño p̄ oia que retribuit mihi. qd. Quid retribuere possuz creatori meo qd me corona regni decorauit: et qd me tam in bonis t̄p̄alib; gratiis per excellētiā ornauit qd mortē mihi debiliā pepicit atq; a multis periculis me liberauit. Et sic patet sexta ratio. Septimo p̄uertimur ad dñm ex toto corde: qd cor humanū h̄yria que sūt valde grata dño. Pulmo: cor h̄y efficacīā virtutis. Tanta est em̄i virtus ac potestas cordis h̄yanti vt sua mobilitate accelerat: et vno t̄p̄e p̄cto celi oē collustrat. Et nūc ad aīa rapit: subito ad yma terrarū descendit. Sic p̄ maria vult tan nūc vides discurrit. Est q̄ppe om̄i mobillū mobillū: et lu bico lubricosū. Et dicitur oia qd libuerit: q̄ntis lōge lateq; suz mora sūt i p̄spectu sibi p̄stituit. Hic Bernardus l. 1. lib. medita sū r̄. c. viij. dicit sic Plura machinā cor meū vno momēto q̄ oēs hoies p̄ficere possēt vno āno. Et Hugo l. 1. de aīa iqt. Cor parū est magna cupit: vis ad vni; milui refectionē sufficere possēt: et totū mūdus ei nō sufficit. Et tāta ergo cordis virtute ac potestate magnū dicitur intelligi sacramētū. Mā ex hoc ad mo

6

ner de hūanas mētes ne admirē si diuina mēs sit vbiq; dif-
fusa p essentia pntā r potētia. Si oia regit atq; gubernat. si
oia moderat. si p vniuersas mūdī partē in cetera discurrat. si
oia intuet: si celū r terrā sua gloria implet. Si igitur est itā
vis ac potestas cordis hūani intra mortale hoc corp⁹: q̄ram
putam⁹ diuine mētis celsitudinē cū finiri ad finitū nulla sit
ppositiō. Ideo nō est mirādū si diuina lex tabet vt diligam⁹
dñm deū nostrū ex toto corde nostro. Sed cor hūanū habet
acutitā: est em̄ in similitate acutū quo dā intelligi q̄ hō de
ber seipm acuire in amorē dei p eleuationē mētis r cōtēpla-
tionē atq; deuotionē. hinc Bern. An nō p funderis ar fuz ca-
put habere q̄ sursum cor nō habet. Corge rec⁹ stare: q; corde
reptis terram. Est iterū sup cantica idēz at. Nō discordet cor
tuum a facie tua. non habeas faciem sursum r cor deorsum.
¶ Tertio cor humanū habet rubedinē: q; est valde p torū ru-
bicūdū in quo denotat ardor caritatis quo d; glorios⁹ de⁹ a
nobis diligit ac venerari. Ideo aug. i li. q; d; manuale de p̄bo
der: dicit sic. Amat de⁹ vt amē: cū amari nū aliud vult q̄ ama-
ri scēis amore esse bōs q; se amauerit. hec Aug. hic Dauid
i psal. lxxij. ait. Inflammā e cor meū: renes mei pmutati sūt.
Et ego ad nihilū redact⁹ sūz. nesciui. Explana hec p̄ba dō
sciq; inflammā e cor meū i deū p ardorē p̄ charitatē. Ideo
renes mei commutati sūt. i. libidinez mee mutatae sūt: tot⁹
castus fact⁹ sūz p occupatōne respōsiōne: q; occupatōne dñatur
in renib⁹. Cū dicitur Luc. xxi. c. ait. Sint libi v̄i p̄ceri: q; d; a
uid in alio psal. inq; Cre renes meos r cor meū. Sequitur. Et
ego ad nihilū redact⁹ sū p hūilitatē q; ad meā reputatiōem r
nesciui. i. me ignoatē reputant: de me nō psumēdo. ¶ Quā
uerimur ad dñm ex toto corde: si certissimū animū habeam⁹ i
p̄sate r firmissimū i fide atq; purissimū i dilectōe. hic Paul⁹
ij. ad Thimo. ij. c. Sectare iusticiā: fidē: p̄ charitatē: r pacē
cū his q; inuocāt dñm de corde puro ¶ Vel ex toto corde conuer-
timur ad dñm sic vt oēs cogitatōes idēz dirigam⁹: vt vt oēs
affectiōes i deū retorqueam⁹: vel vt oēs opationes. p̄p̄ deū
faciam⁹. Et ideo Eccl. ij. c. Qui timetis dñm diligite illū: r illū
minabit⁹ corda v̄ra. ¶ Cū fm Grego. i his p̄bis. Diliges dñm
deū tuū ex toto corde tuo: r ex tota aīa tua: r ex tota fortitudi-
ne tua. Est quedā p̄culcatō p̄boz q; significat excellētā amo-
ris. Hic p̄ser. ait. Tota mēte de⁹ tota v̄ cordis amari p̄cipi-
tur. Ratio hui⁹ amoris assignat a sapiēte sic. Mā quo melior
cōstita de⁹ est p̄ debet amari. Vel iuxta sententiā deuotissimū
Bernardi sup cātica. Tota corde: tota aīa: tota virtute dilige
re est: oē q; blanditē de carne p̄p̄ia vt aliena: sacrosanctē car-
nē p̄i amore possit ponere. p̄amū ergo opz esse cor hūanū q; d;
recipit illū q; celū r terrā implet. Ex dictis p̄z qualr de vultu illi
si a nobis ex toto corde. Decētissimū q̄ppe ē vt cor hūanū i q;
tota amplitudo: efficaciarū: dignitas: potestas: mobilitas

Cor humanū
est acutū: r qd
significat.

Cor humanū
est rubicūdū
r qd significat

Pulcra expla-
natio p̄boz
dauid.

Alia rō q̄ reco-
uerimur ad
dñm ex toto
corde.
Alia rō fm
Grego.

ac velocitas reperit. p habitaculo solis dei p̄seruet. Et q; in
corde hōis itā insatiabilitas inuenit vt nulla re penit⁹ pos-
sit replet: hoc dā intelligi q; p receptiōe dei creatū est q; o-
do: stat i pec-
cato.
¶ Nota hic diligētē q; ille q; h; cor sic dispositū ad
secularia desideria r tam ordiate afficit mūdo seu ad pmanē-
dum in vita p̄nitis seculi: quas veller p̄peruari i eo si possit:
nihil curans de sup̄is felicitate: talis est p̄tine in pctō mor-
tali r vt plurimū similes i multis peccatis sūt implicati. Et sic
intelligit illud Jacobi. iij. c. Qui voluerit esse amīc⁹ hui⁹ se-
culi inimicus dei p̄stinet. r illud Joh. ij. c. Qui diligit mūdū
nō est charitas patris i eo. Hinc aug. in lib. q; d; Manuale de
verbo dei ita inq; Aīa q; te nō q̄rit nec diligit: mūdū diligit
r peccat⁹ seruit: r vicijs subiecta est: nō q̄ q̄ta nō q; secura est
hec Aug. Iterū i lib. de. xli. ab usonū gradib⁹. Idez ait. Mō-
di amor r dei pariter in vno corde cohabitare non possit
quēadmodū oculi celū parit r terrā: nequāq; respiciūt. hec
Aug. Si vō aliq; affectat i mūdo pmanere: vt p̄st alq; vt
ipe virtutib⁹ p̄ficiat siue vt de pctis mag⁹ sati faciat. Aut q;
dā appetitū sēnalit vt naturalit: de quo loquit⁹ Boet⁹ i li. ii.
de cōsolatiōe. p̄a. xj. dicit. Offic nā q; aīa tueri salutē labo-
rat: hoc nō est peccatū. Si p̄o esset i hōie allēp̄nū inordinat⁹
affect⁹ ad vitā presentē peccat⁹ veniale esset. Liqueat igitur
ex oibus predictis qualiter discussio vt examinatio peccatorū
debet fieri ardentē ex toto corde vere dilectionis.

¶ Discussio vt examinatio de peccatis est principis cōtri-
tionis r debet fieri diligenter quo ad oīa peccatorū genera.

Secundo

Ista discussio de peccatis
que vt diximus est princ-
plum contritionis debet fieri diligenter quo
ad omnia genera r species peccatorum mor-
taliū. vnde sanctus Tho. in. iij. lib. senten-
tiarū. dist. xvij. vbi mouet dubium. Vtrum
requiratur contritio de singulis peccatis
mortalibus ita inquit. Dico principium contritionis: cogi-
tationem quas quis recogitat de peccato et dolet: r si non
dolore contritionis saltem dolore attritionis. Et ideo oportet
ad principium contritionis q; sit cogitatio de sin-
gulis pctis que quis in memoria habet. hec Thom. Iterum
in. iij. parte. q; d; lxxij. art. ij. Idem doctor dicit sic. Exigitur
aut ad remissionē pcti mortalis: vt hō a ctualiter pctis mor-
tale cōmissus detestet p̄tū in ip̄o est: vt. c. diligētā adhibeat
ad rememōrādūz singula pctis mortaliū vt singula detestet:
hec Tho. Similē sententiā habes ab eodē in. iij. lib. cōtra gē-
tilēs. c. celiij. quā breuitatis causa reliquo. Cū igit opor teat
diligētē rememōrari singula pctā mortalia: si ad verā cōtri-
tionē volumus puenire iuxta cōsiliū tanti doctoris. Ideo sci-
re oportet q; tria sunt genera: vt vt correct⁹ loquamur tres

Cogitatio
de pctis est
principium
contritionis.
Ad remissio-
nem pcti req-
rit⁹ detestatio
actualis.
Nota b trib⁹
gradib⁹ pctis
rum.

gradus petō ad quos cetera oīa reducuntur: scilicet cordis oīe & operis: ut idē Tho. h3 in .i. q. lxxij. ar. viij. Hieronymus quoq; sup Ezechielē dicit sic. Tria sunt generalia delicta q̄b̄ op̄ manu subiacet genus. Aut in cogitatio: aut fermō: aut ope peccam. Idē h3 Lactāti⁹ l. vi. ll. diuinarū institutiōnū. ca. xij. vbi ait. Nemo esse sine delicto potest: idūmēto carnis oneratus ē. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde.

Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

Principiū peccatōz est in corde.

Principiū peccatōz est in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

Consensus est dēnat a dño.

Consensus est dēnat a dño. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

Principiū oīa peccatōz est cogitatio.

Principiū oīa peccatōz est cogitatio. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

hec Hieronymus. Et iterū in eodē lib. c. xxv. ita inq̄r. Sicut viperā a filia i viro postea lacerata perimū. ita nos cogitatio nōstra intra nos enutrire occidit: cōcepto interius viperā veneno p̄sumit animāq; nostrā crudeli vulnere perimū. hec Hieronymus. Et sic patet de primo gradu peccatorum.

Nota de cogitatione.

De secundo gradu peccatorum qui consistit in locutione.

Unde peccata locutionis dicuntur

Unde peccata locutionis dicuntur. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

de locutione

Peccata lingue quogruant

Gravē peccatū lingue multū plerū.

Blasphemia est peccatū gravissimū.

Periuriū est gravissimū iter oīa peccatū.

Periuriū est scōz locū post idolatriam.

Unde peccata locutionis dicuntur. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati. Prīm⁹ grad⁹ peccatōz consistit in corde. Cui⁹ infirmitas triplē mō subiacet: dominio peccati.

etiam: aut per crucem: si per animam: magis: si per sacramenta vel sacramentalia: si per creaturas: aut per alios diversos ac multos plures modos. Quoties ergo peccat per tales modos iurando aduerit se falsum dicere semper peccat mortaliter ut dicit doctor es catholici. Et sicut Aug. dicit in sermone de decollatione sancti Iohannis baptiste. Ille qui hoc iuratur ad malorum irrationem et sic est falsus iuratur esse: vincit homicidam: quia homicidam corporis occidit: est ille aliam imo duas animas et eius quem iurare provocat et suam. hec August. Mora hic s; Tho. in 4. q. 1. ar. 4. q. iuramentum semel se licitum est et honestum ratione originis et finis. Sed sedit in malis alicui ex eo quod male vixit illo scilicet sine necessitate et cautela debita. Videtur enim modicam reuerentiam habere ad deum qui eum ex leni causa testes inducit. quod non plumeret etiam de aliquo viro honesto. Imminet etiam periculum per iuramentum de facili homo i verbo delinquit. sicut illud iacob. 1. 12. Si quis in verbo non offendet hic perfectus est vir. Ideo iuramentum solummodo querendum est ad subuentum alicui defectum: ut quando homo aliter discedit. Non est appetendum sed tunc in necessitate: ut iuramentum eo videtur esse: inquit beatus Thomas. propterea dicit Hieronymus ad cellantiam in epistola quae incipit. Vetus scriptura celebrata sententia est sciat. Mentiri vero atque iurare lingua sua prorsus ignorat: tamquam in te sit veritas amor: ut quicquid dixeris iuratum putes. hec Hiero. et Irido. in 1. q. de summo bono. c. xxx. inquit. Non est contra dei preceptum iurare: sed deus iurandi facinus: per iuramentum crimine incurrimus. Quod ergo iuret qui per iurare timet. Et pariter infra ita subdit. Quis cum arte verborum quis iuret deus tam qui conscientie testis est: ita hoc accipit sicut ille cui iurat intelligit. hec Irido. Chrysostomus quoque super illud Matthei. v. c. dico vobis non iurare: ita inquit. Nemo est qui frequenter iurat: quin aliquando per iurare sicut qui comituit multa loqui aliquid loquitur importuna. Et illa cogita quos vana quod turpia quot amatorum verba locutus es: quia vana sermo cito polluit mentem et facile agit quod libenter audire: teste Irido. ro. Et quis vero in huiusmodi turpibus verbis immiscuit deum vel sanctos si tibi fuit comitutus vel scandalum audientium tunc mortale est. hinc Hiero. ad demetrias: epistola incipit. Inter omnes materias quae ab adolescentia dicitur sic. Quibus verbis inhonestum audias: aut si audieris irascaris perdit mentes hominum. Uno frequenter leuius sermone retat clausura pudicitie. hec Hieronymus. Itaque cogita si adulator fuisse intendens aliquid decipere vel in repositibus bonis vel spiritualibus mortale est. Et si propter huiusmodi verba adulatoris dedit alicui occasione superbie vel iactantie: aut vane glorie inquit qua intentione iactat: quae teste Augustino. Adulatio est fallaci laude seductio. Et adulatio est simulata dilectio quae metes a rigore veritatis emollit. hinc Hieronymus in epistola ad demetrias. epistola incipit. Si summo ingenio pariter fretus scientia dicitur sic. Adu-

Non debemus iurare sine necessitate.

Iuramentum debemus iurare ut iudicemus.

Medias

Quid est adulator.

Adulatores sunt inimici.

latores ut inimicos caue: quorum sermões sup oleum molles et ipsi sunt iacula. Corripit fieris laudibus leues animas et male credulas mentes: blandum vulnere infigit. Creuit hoc in nostra estate victum et in ultimo fine stetit: nec iam augeri potest in hac omnes scolarum studiis dedimus ut officium putemus illud. Quod ipse ab alijs libenter accipimus: id alteris: quousque quoddam munus offerimus: et ipse recipiende laudibus eos a quibus laudari volumus ante laudamus. Sepe laudantibus resistimus: sicut in facili in secreto mentis fauimus. maxime in fructu cepisse nos credimus: si vel fieris laudibus predicamur nec cogitamus quid ipsi sumus sed quid alteris esse videamur. Unde eo producta res est: ut ne neglecta veritate meriti de sola opinione curemus. qui testimonium vite nostrae non conscientia sed a fama petimus. Beata mens est qui perfecte hoc vult vincit: nec adulat aliquid nec adulat credit: neque decipit alterum nec ipsa decipitur. hec Hiero. Et iterum in epistola ad cellantiam ait Hieronymus. Nil est quod tam facile corripat mentes hominum: nihil est quod tam dulci ac molli vulnere animam feriat quam adulatio. Unde et sapiens: verba inquit adulatorum mollia ferunt auri interlozura veris. Et dicit loquitur per prophetam: Populus meus qui beatus te dicit ipse te decipit. Et infra iterum subiungit sic. Et sane graues ac subtile artificis laudare alterum in comendatione subter decipiendo animam sibi obligare decipit. Et iterum ibidem Hieronymus. Quid potest si oes laudare: conscientia accusat. Aut quid oberit si oes accusent et sola conscientia defendat quae tanta vanitas relictas propria conscientia alienas opinione sequitur: apti vito false laudationis: gaudere ad certam intentionem suam et illusionem pro beneficio accipere: hec Hiero. Consequenter cogita si alicui fecisti iniuria: aut iniuria quam aliquid sit pro ordine iuris. Ideo iniuria quasi sine iniuria ergo facta iniuria non seruat ius. hinc Marcus tullius in 1. lib. de officiis dicit sic. Qui autem non defendit nec obsistit si potest iniuria est in victo: si partes aut amicos aut patriam deserat. Et iterum in 1. lib. idem sic ait. Extremum autem propositum in beneficiis operari: danda est ut quid contra equitatem contendas: ne quid pro iniuria. Et iterum. Si mendax fuisse. Est autem mendacium sicut Aug. falsa significatio vocis cum intentione fallendi. Ut ergo mendacium sit: necesse est ut falsum proferat et cum intentione fallendi. Est autem proprium mendacium aliud habere clausum in peccato: aliud proprium in lingua. Si ergo mentis est contra notabile datum vel spirituale vel temporale primum tui mortale est. Si vero mendacium fuit locutus aut officiosus veniale est. sicut Hiero. ad demetrias in epistola quae incipit. Si summo ingenio dicitur sic. Nihil est in re fictum nisi nihil omnino iuratum conscientiam tuam quae certe deo semper pariter in multitudine fieri pura. Nihil aliud corde teneas: aliud ore praedicas: quod pudes dicere videtur etiam cogitare: hec Hieronymus. Adhuc etiam si detractor fuisse: quod detractor est iure deo odi bilis teste paulo apostolo. Et aut detractor locutus est ius

Pulchra sententia.

Quid est mendacium.

Quatuor media sunt peccata.

De detractione

de detractoribus

De detractioe.

Quid est detractio. **Detractio** multis modis fieri potest.

dia pcedens bona alioꝝ dentigrans teste bernar. Vel detractio est reuelatio defectus primi absentia. **Jō detractor** dicitur lofe absentē mordet vt famā el^e auferat: qđ qđē pōt fieri dupliciter: aut respectu boni: aut respectu mali. Si fiat detractio respectu boni: tūc pōt esse tribus modis. **U** cū qđ negat bonū alteri: aut tacet vbi nō debet aut puerit. Si vero fiat respectu mali hoc etiā pōt fieri triplē. **U** cū quis reuelat vbi non dȝ pccatū pmi vel malū alterius ex odio & cū inēdione nocēdi mortale est. Aut detrabit imponendo falsus aliqđ notabile: & tunc vltra mortale tenet ad restituōnē fame vđ dā. Aut cū detrabit aggrauat vel fingit aliqđ notabile: & sicut peccat mortali: & si illa detractio importat infamā tenet ad restituōnē fame. **Hinc hiero. ad cellāriā** ita inquit. Nul li vnqđ oino detrahaa vt alioꝝ vituperatione te laudabile videri vella. **Magis tuā vitā ornare discē.** **M** alienā carperenac semp memor esto scripture dicētis. **N**oli diligere detrabere ne eradiceris: pauca enim sunt qđ hunc vicio renuncient. **Hec hiero. Ampli** eramisa respm. Si contumeliosus fuit. Est aut contumelia iniuria vel vituperis vt grane contūtia est supbia vt ipem siue audacia alicui odietū. **Iō in qre qđ ato** & qua inēdione pūpisti in contumelia: qđ teste salomone prouerb. x. ca. qui pter contumeliā inspiens est. **E** iterū prouerbiorum. **xx. c.** Ois stultū cōmiserit cōtumeliā. **E** ppter cōtumeliā est deducere. **Iō qđ est ptra honorē alicui** in notitiā eius & alioꝝ qđ sit pncipaliter p hba iniuriosa. **E** iterū cogita si fuit mōrda: vel maledic. **Dicit autē maledictio fm** Thoma. viciū p qđ impcat aliqđ malū. **I** aliqđ qđ repugnat tharari. **Q**ui ergo maledixerit alicui ppter odia vlt vindictam peccat mortal. **Sicut pmi Reg. xvij. c. d.** qđ maledixit philisteus dō in dōsa suis. **T**āto aut istud pctm dē grani? **P**ro maledic psona magis pūncra. **Iō** **Exob. xxi. c. d.** Qui maledixerit patri vel mfi morte morat. **Hinc paul** pme ad **Cor. vij. c.** Neq; maledicti neq; rapaces regnū dei possidebūt. **E** etiā cogita diligētius si fuit iaccator: de virtutib; suis: aut operibus bonis: vt de sciētia: de idustria: aut pudētia. aut dilia: tūa aut dñi: siue nobilitate siue potētia. **E** in qre de inēdione talis iaccator. **S**i ex arrogantiā aut supbia aut ināni glōria aut ex cotēptu alioꝝ: qđ fm radice actus voluntatis iudicabitur pctm mortale vel veniale. **N**am iaccātia teste Augustino non est viciū laudis humane: sȝ viciū sic puerie amātia humanā laudē: pteio restimōto cōsciētia. **Hinc hiero. in epi**stola ad oceanū cōsolatoria qđ incipit. **D**iuersoz opprobioꝝ tribulationes. **I**ta inq̄. Si humanā laudem querimus diu nam amittimus. **Q**uisquis em ab hoib; tāta lauda incipiat a pō sicut scriptū est. **U**e vobis diuitib; qui habetis cōsolationē vestrā. **Hec hieronymus.** **T**este quoq; **valerio.** **M**hil est qđ magis diminuat laudis pconū qđ suos alidne tacta re successus.

Quid est contumelia.

Quid est maledictio.

De iactantia.

Dona gloria

De irrisione.

Fo. xxiiij.

de irrisione

re successus. **U**discute pariter si fuit irrison: vobis aut factis res diuinarū: aut vtrozū illustrū: siue seruoꝝ dei: siue pauperū xpi. **E**t si sic irridente intendebas iniuriā vel nocumen tū vel notabile perturbatiōē aut vilitatē au dentigratiōē fame alicui? mortale est. **S**ecus si fecisti aut cā loci vel ex leuitate. **C**ontra irrifores dē prouerbioꝝ. **liij. ca.** Irrifores ipse deludet & māfueris dabit grā. **z. xliij. c.** **Q**uerit derisor sapientia & nō inuenit. **r. xij. ca.** **P**arata sunt derisorib; iudicia. **Hic hiero. ad demetriā** ait. **R**idere & irrideri secularib; reliquit. **E**t iterū ad oceanū. **I**ta inquit. **Q**uidam nō sufficit qđ ppa nolunt lugere pctā adhuc insup eos qđ lugere vident irridēt & in subsanatione habet quos deberent imitari. **S**ed venies ips vt eoꝝ ritus cōuertat in luctū quib; noster nūc placēt est ritus de quib; scriptura dicit. **T**ūc stabūt iusti in magna cōstantia aduersus eos qđ se angustiauerūt: qđ abstulerūt laudres illoꝝ. **A**uidētes turbabunt timore horribili & mirabunt. **Q**uid est surro in sublatiōe in sperate talis. **Hec hiero. Examina** etiā si surro. **S**uillus biligū: si surro. **I**lle aut dē surro qđ latēter qđ surro ma in aure obloquit de altero vt sepāre amicitia. **Iō** teste hugo redit sepāre ne. **S**urro pūpū est inter amicos discordiam seminare. **E**t amicitiam. **d**ifferit surro a detractore: qđ detractor tendit ad denigatiōē fame. **P**ropterea differit sine. **E**st aut surratiō grauis pctm detractiōe & contumeliā: qđ amicitia quā tollere nititur surro ē melior quolibet alio bono exteriori: teste bīō **Thoma.** & ideo leuit. **xij. ca.** **N**ō eris criminatos: nec surro in populo. **E**t **Eccl. xxj. c.** **S**urro cotinabit a lam suā & in oib; odietur. & **paul** ad **Roma. j. c.** **S**urroes & detractores sunt deo odibiles. **C**ogita deide si fueris murmurator: qm murmuratio grauisimū pctm est: deo maxie exosus ac saluti nre cōtrariū. **E**st em murmuratio fm **Robertū holcot** arela cūz **impatētia in his qđ ho dȝ ferre & patienter sustinere.** **S**olent aut hoies murmurare maxime de trib; aut de deo p quādā displicentiā quā qđ hȝ de regimine vel admistratiōe quā facit circa hoies. **A**ut subditi murmurāt ptra supiores suos p inobedientiā: aut ptra pmiū p inuidiā. **C**ogita ergo de singulis. **S**i offendisti murmurādo cōtra desū: aut de hoc qđ grādines: pluuia: orē pestates: siccitates: plia: pestilētias: & alia aduersa inamittit hoib;. **A**ut qđ pspera: honores: diuitias: et cetera hōa tpalia distribuit malis. **A**ut qđ bona donat pauperates: egestates: infirmitates: ex qđ obloqrts dicendo deū inuisū qđ mortale ē & sapit blasphemā talis oblocutio. **P**ropterea filij israel qđ hȝ deus murmurauerūt i deserto perierunt nec potuerūt intrare terrā pmissiōto. **vñ** **Mat. xij. c. d.** sic. **L**ocut^{us} est dñs ad moyses & aarō dicens. **U**sq; quo multitudo murmurat hec pessima murmurat ī me. **Q**uerelas filioꝝ israel audim. **tio** valde dicit dñs eis. **U**no ego ait dñs. **S**icut locut^{us} est; audiete me sic plūct^{us} deo. **S**icut vobis. **I**n sollicitudine hac tacebūt cadauera v̄ra. **Q**uē

De murmuratiōe. **S**olent homines murmurare de trib;.

De

82

qui murmurati estis a viginti annis et supra: et murmurastis in me non intrabitis in terram super quam iuravi manui meae ut habitare vos facerem: sicut et caeleph filius Iephone et Josue filii num. hec tibi. Et ideo signaverit deus. Cor. x. c. Neque murmuraveritis sicut quidem eorum murmuraverunt et perierunt ab exterminatore. Hic Augustinus super Iohannes dicit sic. De nulla re magis desolatus esse ille populus Iudaeorum dicitur quam deus murmurando. Etiam dicitur hieronymus. redarguens eos qui in superiores suos murmurant aut detrahunt. in primo de re. qui incipit. Si aaro de maria et moyses murmurantes dei pro suo suo sensere videlicet quanto magis si aliqua non improprie in sui vi pereore lacerauerit divina inia punitur. Hec hieronymus. Demus dicitur si secretorum revelator fuit. Et de malo status est: quod si de opere peccati mortalis mortale est. Si vero de opere peccati ventalis ventale videtur. Si occulta peccata cuiuslibet de-

Att. 15

Qui occulta peccata detegit bona fama est peccatorum cunctis rebus temporibus.

teristi sine ad ignominiam sine ad diffamatum mortale est: et veris ad restitutionem fame gratia potes. Quia bona fama est peccati peccati bonum inter omnia exteriora bona. Nam facit hominem idoneum ad officia humana: est peccatorum cunctis rebus temporalibus. Cuius ratio est secundum Theophrastum in libro de virtutibus et vitiis. Quod homo per defectum fame impeditur a multis ad quod habilitat et adiuvat per bonam famam. Etiam bona fama est propinquior bonis spiritualibus: ut dicit Theophrastus in libro supra. Sicut autem bona spiritualia quibus fama est propinquior: virtutes: honor: laus: gloria: quae omnia respicit bona fama. Idem dicitur fama a fan do: quia fando operas agat. vel: ut dicit Augustinus in libro de veritate nonum fama dicitur quasi famula: quia famulae nobis admodum famule discurrendo portando rumores de nobis per diversas terras etiam nobis ignorantibus. Propterea ecclesiasticus. xlii. c. dicit. Curam habe de bono nomine: hoc est magis permanebit quam mille thesauri magni et peccati. Quae verba explanantur sic. Curam habe de bono nomine conferuando ne amittat percurando ut restituit peccati quod est iniuste ablatum. Uel curam habe de bono nomine. id est de bona fama que non est appetenda propter se: quia tunc esset vana gloria: sed propter honorem dei et edificationem proximi. Uel curam habe de bono nomine. id est de bono opere: bene viuas. Si enim bene operando et bene viuendo acquiritur bonum nomen: et hoc est hypocritas qui vocari volunt esse non volunt: nomen appetit: officium negligunt. Uel curam habe de bono nomine: supposito tamen bono conscientie. Uel curam habe de bono nomine: scilicet christianus vocaris. unde. i. iohannes. iij. ca. Videte qualem charitatem dedit nobis deus: ut filii dei nominemur et simus. et iohannes. i. ca. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Demum curam habe de bono nomine: id est diligere appetere: orationem: nomen tuum scriptum sit in libro vite. Luc. x. ca. Gaudeat ex altare: quia nomen vestra scripta sunt in celis. Amplius bona fama necessaria propter alios: propter alios non scandalizant et malus crepus sumat ad peccatum. quod per Hieronymum opera salutis sine fama boni odoris non satis reuelantur auditibus. Nec fama sine opere proficit: sine quibus forma veri sacerdotis non comedatur.

Nota de fama pulcrum explanatio nem.

Et imp. opinatus

Bona fama est nobis necessaria propter alios.

ideo secundum Augustinum duo sunt nobis necessaria. scilicet conscientia et fama: conscientia propter nos: fama propter proximum. Qui vero conscientie sue confidentes famam negligit crudelis est. Inclit ergo animi signum est (teste Cassiodoro) fame diligere commodum. Nam qui affectat fame comoda pecunie negligit augmenta. Et iterum. Re gnantis facultas tunc fit ditior cum remittit et acquirit thesauros fame neglecta utilitate pecunie. Ledit autem fama alicui dupliciter directe et indirecte secundum Theophrastum in libro de virtutibus et vitiis. ar. ij. In responsione ad tertium argumentum Directe quidem quadrupliciter. Uno modo quod quis falsum imponit alteri. Secundo quod peccatum adauget suis verbis. Tertio quod occultum reuelat. Quarto quod id quod est bonum dicit mala interinde factum vel peruerrendo intentionem. Indirecte autem ledit fama dupliciter. Primum modo bona alterius: vel malitiose reticendo vel minuendo. Hec duo mas. Tandem cogita si per alios multiplices modos oblocutus es contra deum et proximum. Aut per clamores: iurgias: opprobria: dissensiones: seditiones: hostilitates: hinc inde. Idcirco lingua est corrigenda: quia facilis est valde ad peccatum cum sit mobilis et instabilis in corda: imo quasi vni cum eorum ideo loquitur meditata. Quapropter mores hominis lingua pandit: teste Augustinus. Et ille sermo ostendit talis animus approbat: quod ex abundantia cordis os loquitur. Hinc dicitur hieronymus ad principium in explanatione illius psalmi. Eructant epulae incipit. Scio me principium in christo filia: dicitur sic. Quod iuxta qualitatem ciborum de: sicut a chorictus erupit et vel boni vel mali odoris status inditum est. Ita interioris hominis cogitationes verba proferant. Hec hieronymus. Et sic liquet per dicto ad purum de seculo gradu peccatorum. De tertio gradu peccati qui consistit in summatione operis. Et agit de decem preceptis diuine legis: de septem peccatis mortalibus: de quinque sensibus corporeis: de tribus virtutibus theologicis ac moralibus: atque de alijs pluribus.

Corrigenda est lingua

Amplius examinata sunt ac diligenter discutenda peccata operis: quod summatio peccati est in opere. Et ideo peccati operis habet speciem completam: ut dicit sanctus thomas in libro de virtutibus et vitiis. ar. viij. Ad rememorandum ergo peccata operis oportet multa ac varia discutere. In primis cogita diligenter decem precepta diuine legis et discurre singula in quibus deliquisti: quod ut inquit iohannes Ber son in tripartito suo. c. xv. In decem preceptis diuine legis quod in speculo quodam polito: tersor mundi religionis christiane: veritate plegere ac totius vite nostre ac animarum conscientiarum nostrarum pulcritudinem ac fedtatem possumus distincte conspiceret. Hic meditantibus cognoscitur homo vite sue decursum: qualiter diuine legis precepta seruauerit: quibus modis secundum varietatem peccatorum deliquerit: hunc denique: quibus modis secundum rationem rationabilis: totius emendationis omnium decem preceptorum diuine legis considerandum est.

Precepta diuine legis sunt speculum aie rationalis.

Nota ois. q stat ille iudice legis fuit totus figuralis ac plen' obsecr
Quare facies itauid' & entymari'. Que obscuritas designata fuit Epo
moysi 6: cor. xxiij. vbi litterata nostra hz descēdere moyle de mōre synal
nura. habebat facie comutā ex pōrio sermōnis dei. Alia aut litte
ra habet facie spēditā: qd melius dic. Eū sanctus Tho. in
cōmēto aureo sup. ij. epla ad Cor. ij. c. lectio scda. Nec est in
telligēdā moysen habuisse cornua licet qdā est depingū: sed
di facies ei' comuta ppter radios: q videbant esse quasi qdā
cornua: vt dicit ibidem Thomas. Ideo moyses qn loqbat ad
populū velabat facie suā: q vt dr. ij. ad Cor. ij. c. Nō poterat
intēdere fili' israel in facie moysi ppter gloria vult' eius. Et
exo. xxxij. c. di: q fili' israel videbāt facie egrediētis moysi eē
comutāz operiebat ille rursus facie suam si qn loquebat ad
eos. Obscuritas ergo illi' legis i hoc significata fuit q mo
yres velata facie publicanti eā populo israel. Uelamē illd erat
obscuritas figuraz q per xpm euacuata est: q p eū figure ad
implete sunt & explanate. In cui' rei euidentissima signū. In
passione eius velū tempū scissus est in duas partes a summo
vlt' deorum: vt dicit mat. xxvij. & Marc. xv. & Lucē. xxiij. ca.
Ideo scūs Tho. in. ij. parte. q. xlv. ar. ij. dicit sic. Multiuz ē
velū in passione xpi ad ostendendū reuerationē mysterioz le
gis: aperta sunt monumēta ad ostēdēdū q per eius mortem
mortuis vita daret. Terra mota est & petre scisse sunt ad ohe
dendū q lapidea hoim corda per ei' passionē emolirent: & q
totus mund' virtute passionis eius erat in meli' comutād'.
hec Tho. Ampli' ostēdit obscuritas iudatice legis ex multi
tudine pceptoz ei'. Nā dicit hebrei q si cōputarent oia' p
cepta tā affirmatiua q negatiua sunt in nūero sexcentū tre
decim. Quia vt dicit affirmatiua pcepta sunt. cclxvij. Sz qre
in tali nūero data fuerint. quidā talē assignāt rationē: vt de
pcepta af
firmatiua
erāt. cclxvij.
in. j. li. de aialib' tractatu. ij. c. xij. dicit sic. Scdm subtilissimā
qz tot ossa sūt cōputatōne sunt ossa in hois corpore ducenta septuaginta sex
I corpe hois. preter ea q excepim'. Quidā aut nō cōputāt vngues. xix. nō
Negatiua p
cepta erant. nō cōputāt ossa femoris que nos inter spōdiles nisi pro vno.
eccly. & qua
re.

Obscuritas
legis moysi i q
figurata fuit.
Nota de pas
sione xpi.
Obscuritas
legis.
Moysi ostēdit
i multitudine p
ceptoz eius.
Quot erāt p
cepta affirma
tiua.
Nota qe ossa
sunt in corpe
humano.

Obscuritas
legis moysi i q
figurata fuit.
Nota de pas
sione xpi.
Obscuritas
legis.
Moysi ostēdit
i multitudine p
ceptoz eius.
Quot erāt p
cepta affirma
tiua.
Nota qe ossa
sunt in corpe
humano.

litterata nostra hz descēdere moyle de mōre synal
habebat facie comutā ex pōrio sermōnis dei. Alia aut litte
ra habet facie spēditā: qd melius dic. Eū sanctus Tho. in
cōmēto aureo sup. ij. epla ad Cor. ij. c. lectio scda. Nec est in
telligēdā moysen habuisse cornua licet qdā est depingū: sed
di facies ei' comuta ppter radios: q videbant esse quasi qdā
cornua: vt dicit ibidem Thomas. Ideo moyses qn loqbat ad
populū velabat facie suā: q vt dr. ij. ad Cor. ij. c. Nō poterat
intēdere fili' israel in facie moysi ppter gloria vult' eius. Et
exo. xxxij. c. di: q fili' israel videbāt facie egrediētis moysi eē
comutāz operiebat ille rursus facie suam si qn loquebat ad
eos. Obscuritas ergo illi' legis i hoc significata fuit q mo
yres velata facie publicanti eā populo israel. Uelamē illd erat
obscuritas figuraz q per xpm euacuata est: q p eū figure ad
implete sunt & explanate. In cui' rei euidentissima signū. In
passione eius velū tempū scissus est in duas partes a summo
vlt' deorum: vt dicit mat. xxvij. & Marc. xv. & Lucē. xxiij. ca.
Ideo scūs Tho. in. ij. parte. q. xlv. ar. ij. dicit sic. Multiuz ē
velū in passione xpi ad ostendendū reuerationē mysterioz le
gis: aperta sunt monumēta ad ostēdēdū q per eius mortem
mortuis vita daret. Terra mota est & petre scisse sunt ad ohe
dendū q lapidea hoim corda per ei' passionē emolirent: & q
totus mund' virtute passionis eius erat in meli' comutād'.
hec Tho. Ampli' ostēdit obscuritas iudatice legis ex multi
tudine pceptoz ei'. Nā dicit hebrei q si cōputarent oia' p
cepta tā affirmatiua q negatiua sunt in nūero sexcentū tre
decim. Quia vt dicit affirmatiua pcepta sunt. cclxvij. Sz qre
in tali nūero data fuerint. quidā talē assignāt rationē: vt de
pcepta af
firmatiua
erāt. cclxvij.
in. j. li. de aialib' tractatu. ij. c. xij. dicit sic. Scdm subtilissimā
qz tot ossa sūt cōputatōne sunt ossa in hois corpore ducenta septuaginta sex
I corpe hois. preter ea q excepim'. Quidā aut nō cōputāt vngues. xix. nō
Negatiua p
cepta erant. nō cōputāt ossa femoris que nos inter spōdiles nisi pro vno.
eccly. & qua
re.

illaderem
ad duob' postea
eccl' dicit in ena
clio de p' p' p' p' p'

Jo. Et ideo totā illā multitudine pceptoz reduxit ad nūerum
denariū qn dedit legē moysi in mōre synal in duab' tabulis
lapideis: vt habet exo. xxxij. c. In quibus qdē tabulis sū
gustini & alios doctores catholicos sic erant ordinata ac de
scripta pcepta decalogi. Nā i pma tabla erāt tmi tria pcepta
q ordināt hoies ad deū. In alia aut tabula erāt seprē pcepta
q ordināt hoies ad primū. Sz rabbi salomō & iosephus utq
ceteri doctores hebreoz dicit q in pma tabula erāt qnq; p
cepta descripta: & qnq; in alia. Uñ ioseph' in. ij. li. auaritiaz
iudatice. c. vj. dicit q moyses ostendit filiis israel duas tabu
las hūres scriptas illa decē pcepta in vtraz quina. hec iose
phus. Tandē venit dñs iesus xps in hūc mundū i ptores sal
uos facere q aperit' sūnt clementie sue legē euāgelicā cōdi
dit breuē facili ac dilucidā. Legē vltiq; amoris dilectiois: et
charitatis: vt ab oibus posset scribi: & nullus ppter ignorāciam
aut difficultatē posset excusari a tramite salutis eterne. Idcirco
oia pcepta decalogi reduxit ad duo. hoc patet Mat. xxij. c. re
ductū ad
vbi qdā legis doctoz interrogauit dñm iesum xpm dicens. Quā
dixer' qd est magnū mādatū i lege. Et ait illi iesus. Dilige
dñm deū tuū ex toto corde tuo & ex tota aia tua: & in tota mēte
te tua. hoc est maximū & pmiū mādatū. Scd' autē ille est hūc
Diligēs primū tuū sicut teipm. In his duob' mādatis vni
uersa lex pēdet & pphē. hec tibi. Considerās em dñs iesus nō
Nā debillē fragillēq; naturā: q nō oēs pht scētie insudare
nisi p longa tpa. & cū admixtione multoz error. Jo vniuersaz
legē in duob' pceptis dilectiois pclusit. Nā oia mādata deca
logi ordinant ad actū diligēdi. pcepta em pme tabule or
dinant ad diligēdi deū. pcepta sū ista tabule ad diligē
di primū. vñc Pau. ad Rom. xlij. q. Qui em diligit primū
legē impleuit. Nā nō adulterabis: nō occides: nō furaberis:
nō falsum testimoniū dices: nō cōcupisces: nō qd est aliū mā
datū in hoc vbo in staurat. Diligēs primū tuū sicut teipm.
plenitudo ē legis est dilectio. hec Paulus. Sicut ē hō pnat
er duob' scz aia & corpe. sic pfectio nra ad deū in his duob'
pceptis pssistit. Et sicut duob' oculis videm' oia: duab' au
ribus audim': & duabus narib' adoram': & duab' manibus
oia opamur: & duabus tibis vel pedib' ambulam'. Sic par
ter in his duobus mādatis. scz in dilectione dei & primi oia
videmus: oia audiuius: oia adoramus: omnia operamur
ad salutem necessaria. Et idcirco signanter in duabus tabu
lis pcepta decalogi scripta sūt vt daretur intelligi q oia: q
duo p xpm erāt aggreganda. popterea scūs Tho. in. j. li. q.
ccij. ar. j. in respōsione ad scdm argumentum dicit q pcepta
diuine legis a deo data sunt vt hoies instruerent ad dilectio
nē dei & primi: q in his duob' mādatis ois lex pēdet & pphē
vt dicit' est. Sz videmus pro recreatione languentis aie de
Augulia pceptis diuine legis aliqua sub breuitibus.

Sūmū omnia
pceptoz erat
dicit'.
Differētia in
ter doctores
catholicos et
hebreos.

Quare oia p
cepta: reduci
tur ad duo.

Oia manda
ta legis redu
cunt ad actus
diligēdi.

Quare oia p
cepta: reduci
tur ad duo.

Alia ratio:

Sola obseruancia precepti peccatur a deo.

De primo precepto diuine legis.

Dubilenim sancta & singularis illa maiestas clementissimè det: aliud ab hōie desiderat q̄ solā obedientiā celestis p̄ceptoꝝ eius: quā si q̄s puro corde obtulerit p̄fecto nobile ac iuste sacrificiū p̄ reuerentia erent patris q̄ nos condidit & antmauit iatis pie religiosęq; litauit. In cō-

clis autē p̄ceptis diuine legis cautius obseruandū est: nō quale aut sp̄tum sit qd̄ iubetur: sed q̄s sit ille q̄ iubet: vt ait Hiero. ad tessiphonē v̄bicū. Et sicut alibi testatur hiero. Nō ideo putes aliqua cōtēnenda esse mandata: q̄ leniora sunt. Tam est maxima illa q̄ minima a deo impata sunt. Et conueniētiū p̄ceptis: p̄ceptis in iuria est. In quōuis p̄posito: in quouis gradu equale p̄ceptū est: vel p̄hibita admittēre vel iussa nō facere. hec Hiero. Et ideo facile oīa p̄cepta veniūt i effectū. Alii Leo papa. Qm̄ & grata p̄cedit auxilium & obediētia mollit imperiū. Nec dura ibi necessitate seruiri vbi diligit qd̄ iubet. Et certe nō ē amice recti ait Augustin⁹.

Quādo si fieri possent: mallet id qd̄ rectū est nō iuberi. Et vis ergo ad vitā ingredi serua mādata: inq̄t veritas: q̄ diuinis mādati maxima sapiētia ac sciētia sp̄s sancti repit: atq; in eis relucet oīs reuerētia diuini cult⁹. Idcirco est maximo ordine instinctu sp̄s sancti descripta ac numerata sunt. Primum igit p̄ceptū diuine legis scribit. Exodi. xx. c. sic. Nō habebis deos alienos corā me. Per qd̄ p̄ceptū dirigitur i amorē dei. Et p̄ hoc iubet illū legitime adorare & colere: & p̄hibenēz sup̄stitionē & oēm cultū & reuerentiā alioꝝ deoꝝ q̄s coet peccatores purat deos & nō sunt saturnū dico louē venerē & cetera idoloꝝ postāta. Est ōppe ydolatria maximū oīm peccatū. Id in hoc p̄cepto excludit penit⁹ oīs cultus falsoꝝ deoꝝ: quāsi p̄ceptum impedimentum vere religionis: quia homo nō pot̄ deo seruire & mammonē: vt ait veritas. Mathei. vi. c. Propterea scire debēs s̄m Tho. in. ii. q. xlii. ar. i. q̄ idolatrare nil aliud est q̄ excedere debiti modū diuini cult⁹. qd̄ quidē p̄cipue fit q̄ diuin⁹ cult⁹ exhibet cui nō debet exhiberi. debet aut exhiberi solummo deo rōne creatiōis & gubernatiōis. Ex quo pat̄ q̄ idolatria nil aliud est q̄ latría. i. cultū dei alieni creature exhibere. Nota s̄ ad maiore euidētia huius p̄cepti q̄ triplex ē adoratio. i. latric: dicitur: ydolulie. Pars autē adoratio dicitur latría q̄ nil aliud est q̄ quidā cultus siue honor: deo exhiberi. Et sicut dicit Tho. in. ii. q. lxxviii. ar. i. q̄ vbi q̄rit vtrū latría debeatur de rōne potētie. hec latría p̄fecte seruaturē quā debem⁹ deo: q̄ fecit nos: vñ debetur sibi latría in q̄sū creator s̄m q̄ ipse est finis & origo p̄ma nostri esse. Sc̄da adoratio dicitur dulia que s̄m Thom. in. ii. q. cxxx. ar. i. i. i. nil aliud est q̄ quā honor vel cult⁹ vel seruit⁹ que exhibetur hominū rōne alicui⁹ dignitatis: sc̄tatio: s̄tutis: vt bonitas:

expletinger habitus ad... bene p̄ passio facere

Primum preceptum.

Idolatria est maximū oīm peccatorum.

Quid est idolatria.

Triplex est adoratio. Prima adoratio dicitur latricia.

Sc̄da adoratio dicitur dulia.

7

Sicut latría est seruit⁹ q̄ debet deo rōne creatiōis. Tertia adoratio dicitur yperdulia q̄ est dignior dulia: hec exhibet creaturæ rōne excellētie singularis cōcate a deo sicut purissime yperdulia q̄ honorat vt mater filiū dei. Ideo debet ei nō qualiscunq; q̄ dulia: sed rōne tāte dignitat⁹ exhibetur ei yperdulia. Que ideo dicitur yperdulia quasi p̄ dulia ad latriā accedēs. Si ergo loquamur de adoratiōe latric solus deus adoratur ista adoratio & nō adoratur dulia vel yperdulia. Vñ Deutero. vi. c. dicitur. Nō habebis alios deos adorabis & illi soli serues. i. sacrificiū offeredo in recognitionē beneficiū creatiōis: q̄ in eo est sup̄ma ratio maiestatis & dñi. Ideo seruicū vñ obsequiū sic deo exhibitur dicitur latría q̄ est actus nobilissim⁹ & maxime laudabilis. Nā ratio est obsequia q̄ agunt exteri ad reuerentiā p̄mētia: adoratio est signū vel act⁹ interioris reuerētie p̄maxime ostēsiū. Vñ adoratio dicitur act⁹ charitatis: q̄ charitas facit diligere deū: ideo facit adorare eū. Adoratio quoq; est act⁹ fidei: q̄ fides ostendit eū p̄ncipaliter adoratio fit exhibēda. Et ad adoratio dicitur act⁹ iusticie: q̄ iusticia dat vinculos q̄ sibi dēo adorat deū cui soli debet adoratio. Nota pariter pietas q̄ fit ad effectū deuotiōis. Dicitur etiā religio q̄ fit ad determinationē operū ad q̄ hō se obligat in cultū dei. Dicitur q̄ Theofebia. i. diuinus cult⁹. Cuius theofebia. i. bon⁹ cultus: vt dicit b̄s Tho. mas in. ii. q. lxxviii. ar. i. Et sic pat̄ q̄ q̄ dicitur exhibet adoratiōē latric alicui creature ē idolatria. eo q̄ diuinus cult⁹ tunc datur creature cui nō debet. Consequenter super hoc p̄cepto mouent aliqua dubia. Primo contingit dubitare an x̄ps debeat adorari vñ ea adoratiōe cū i eo sint due nature. s. humana & diuina: s̄ h̄ndeo s̄m Tho. in. ii. q. xxi. ar. i. vbi dicit q̄ cū in x̄po sit vnā persona t̄m & due nature. Ex parte ei⁹ q̄ adoratur est quidē vna adoratio & vnus honor. Sed ex parte cause que adoratur possunt dici plures adoratiōes. Et dat exemplū s̄ctūs Tho. de hōie in quo sunt plures excellētie q̄ sunt causa honoris: puta p̄latio sciētia & v̄tus. Er̄t quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur. plures t̄m s̄m causas honoris. Homo enī est qui honoratur p̄pter prelationē & p̄pter sciētia & virtutē. Sic igit in x̄po cum sit vna tantum persona erit vna adoratio ei⁹ & vnus honor: sed cum sint plures cause honoris eius erit plures adoratiōes eius: vt sc̄z aliud honore adoratur propter sapientiam increatam: & alio propter sapientiam creatam. Et sic pat̄ responsio questionis. Sc̄do querit. vtrū caro x̄pi sit adoranda adoratiōe latric. Et arguit q̄ nō. Nam dicitur est q̄ latría exhibet deo in recognitionē beneficiū creatiōis: & q̄ in eo est sup̄ma ratio maiestatis & dñi. Sc̄z creare nō uenit carni vel humanitati x̄pi: ergo non est ei exhibēda latría. P̄ntē q̄ dñi s̄ndet s̄ctūs Tho. in. ii. q. lxxviii. ar. i. vbi q̄rit. vtrum humanitati x̄pi sit latría exhibēda. In responsiōe ad. i. ar. i. vbi dicit q̄ humanitas x̄pi

Tertia adoratio dicitur yperdulia.

Sol⁹ de⁹ adoratio latric: q̄ re.

Adoratio est act⁹ maxie reuerētie. Et est act⁹ charitatis. Et act⁹ fidei. Et act⁹ iusticie.

Et actus pietatis & religionis.

X̄ps adoratur vñ ea adoratiōe.

Vtrū caro x̄pi sit adoranda adoratiōe latric.

Arguitur.

Risio ad ar-
sumetum.

Utr angelus
possit adorari
latria.

Arguit:
Adorat na-
than.

Adorat
iosue.

Adorat iohā.

S. Tho:
respōdet
questioni.

Abraham po-
tuit angelis
exhibere la-
triam et quo-
modo.

potest considerari dupliciter. Vel prout intelligit nō sancta
verbo: sic nō debetur ei latria: sed hec consideratio est i stelle
ctu tñvyl prout intelligit vnta verbo: sic potest et debet ho-
norari vno honore cū verbo: sic debet ei latria. Vel alio mo-
do: ita debet ei dulla vel yperdulla: sic loquitur glossa super
illud psal. Adorate scabellū pedū ec. que dicit q̄ caro xpi nō
est adorāda illa adorātone q̄ sōlt deo debet. Ad argumētū
dicit q̄ q̄uis creare nō puenit carni v̄l humanitati dei. Con-
uenit tñ plone verbi cui vniū fm quā nō est minor patre: cū
qua simul adorāz et glouificat adorātone latrie: q̄ p̄z re-
solutio questiois. Si aut scire v̄s: v̄trū ymaginib⁹ xpi de
beat honor latrie. V̄l q̄s adoratio debeat facte cruci v̄l pu-
rissime virgini. Et iterū de adorātiōe ymaginū efactorū. vide
sacri tho. l. iij. li. sen. di. p totū. Et l. iij. parte. q. xxv. p totū.
Tertio queritur. Utrū angelus possit adorari adoratiōe
latrie: et videtur q̄ sic. Nam legit⁹ Gene. viij. ca. q. abrahe
sedēt i ostio tabernaculi sui in ipso seruoze diei apparuerūt
ei angeli quos cū vidisset adorauit i terrā. Et iā l. iij. lib. Re.
i. c. habet q̄ nathan ppheta ingress⁹ ad regē dāuid adorauit
ei prout in terrā. Sicut iosue cecidit pronus in terrā adorās
angeli q̄ apparuit ei vt b̄ iosue. v. ca. Item legit Apoc. viij.
cap. q̄ iohannes voluit angelum adorare: prohibet⁹ est. ab
eo. Nō aut p̄būisset ei angelus si eū dulla adorare voluit
set. q̄ hec dulla angelis sanctis debet: ergo volebat eū adora-
re latria. Et sic videt q̄ adoratio latrie q̄ sōlt deo debet: etiā
creaturis a sanctis viris exhibeat. V̄ntic oblationi respōdet
sacri Tho. in. ij. q. lxxxiij. art. i. In respōsione ad primum
argumentū sic dicit. Alia veneratiōe veneramur deū q̄ p
tinet ad latriā et alia veneratiōe quāsdā excellētes creaturas
q̄ p̄tinet ad dulla. Et q̄ ea q̄ exteri⁹ agūtur signa sūt interio-
ris reuerētie: quēdā exteriora ad reuerentiā p̄tinetia exhibē-
tur excellētib⁹ creaturis inter que maximi est adoratio. Sed
aliqd est q̄ sōlt deo exhibet scz sacrificiū. v̄l Augusti. dicit in
x. li. de ciuitate dei. Multa de cultu diuino v̄l surpata sūt que
honorib⁹ deferūt humanis sue humilitate nimia: sue adula-
tione pestifera. Ita tamē q̄ quib⁹ ea deferunt hoies habet q̄
dignū colendi v̄l venerandi. S̄m autē reuerentiā q̄ creature
excellētī debet. Nathan ppheta adorauit dāuid. S̄m autē
reuerentiā que debet deo Dardoche⁹ noluit adorare amā:
timens ne honoz dei trāfferret ad hominē: vt b̄. P̄cher. xij.
cap. Et similiter fm reuerentiā debitā creature excellētī Abra-
ham adorauit āgelos: et etiā iosue vt dicit iosue. v. ca. Quā-
uis possit intelligi q̄ adorauerint adoratiōe latrie dei q̄ in p-
sona angeli apparebat et loq̄batur. v̄l sanctus Tho. in. iij. li.
sentētia. dist. ix. vbi querit v̄trū viris sanctis sit exhibēt⁹ ho-
nor latrie in respōsione ad. iij. argu. dicit q̄ āgeli illi nō appa-
ruerūt abrahe i p̄ p̄tia natura: sed in q̄busdā corporib⁹ quāsi

imaginib⁹ assumptis. vnde inq̄tū erāt imagines representan-
tes trinitatē poterāt adorari latria: nō autē inq̄tū representa-
bant angelos ipsos. Si autem loquamur fm reuerentiā q̄ Nota q̄ iohā
debet deo prohibet⁹ est iohānes āgelus adorare. Apocalip. nes phibit⁹
vlt. ca. xij. ad ostēdendū dignitates hominis quas adept⁹ ē angelū ad
est p̄ christus v̄l āgelis equet v̄nde vbi iubet. Cōferu⁹ tur rare
tū et fratru tuozū. tū etiā ad excludēdū idolatrie occasiōe.
Vnde subdit. deūm adora scilicet adoratiōe latrie. Vel dic
scz Tho. l. iij. li. sentētia. dist. ix. vbi dicit. Utrū sine pctō
aliqui creature possit latria exhiberi in respōsione ad. i. argu. me.
q̄ iohānes volebat adorare angelū dulla: sed phibit⁹ sūt iohānes p
p̄pter tria. Primo ad ostēdēdū dignitatē ipsi⁹ iohānis qui h̄bitus est
multis āgelis dignior sūt. Secūdo ad euitādū speciē ydola-
trie: ne sine dulle occasionali latria phibet⁹ creatu-
re q̄ est maximi malū. Tertio ad ostēdēdū exaltatiōe hu-
mane nature sup āgelos i hoie assūpro. hec Tho. Et sic p̄z res-
pōsio ad obiecta de āgelis: p̄ p̄sequē resolutio q̄nī. Quas Utrū adorās
so q̄rit. Utrū adorās dyabolū trāfigurati i effigie xpi p̄ erro dyabolū
rez iuicib⁹ ille delu⁹ excusat ab ydolatria p̄ talē ignorātiā. s̄figurati pec-
Ad hāc q̄stionē respōdet b̄ magistru Robertū holcot i. iij. li. cet.
sentē. q. i. In articulo. v. principali: vbi dicit sic. Non sōlt ra-
hs excusat a peccato: immo in meret q̄tū mereretur si xpm
adoraret si tamen fecit q̄ i eo sūt ad discernēdū an xps sūt
vt nō. Et adducit talē ratiōe. Ostendat se xps petro in certa
effigie: credat petrus eū esse xpm et adoret eū adoratiōe la-
trie. Et similiter ostēdat de dyabolū oīno i consimili effigie
iesu et sub eī dē figuris: et adoret eū iohānes. Tūc quero an io-
hānes peccat aut nō. Si sic ergo petr⁹ peccat. Cōsequētia p̄z
q̄ non maiorē certitudinē hz petrus q̄ iohānes. Si vero nō
peccat habet p̄positū. Item robertus holcot in eodē art. post
multa aures dicit p̄bat p̄positū suū p̄ talē instantiā. Ponat
q̄ chris⁹ dimissit humanitatē assumptā tam aduitā: et hoc
lasisset beatū virgine ipsam: et nihilomin⁹ adorasset i sū ho-
minēz adoratiōe illa qua prius: h̄gitur errasset: tamē i nul-
lo peccasset: q̄ error facti est simplicit̄ inuincibilis. Notādū
est ergo fm Robertū holcot ibidē: q̄ p̄git errare dupliciter
vel errore periculoso v̄l errore nō periculoso. Error periculoso
est quōtū quis errat cōtra articulos fidei v̄l p̄cepta diuina.
Error nō periculoso est in alijs quādo decepit⁹ ignorātia in-
vincibilis approbat falsa pro veris. In casu autē ist⁹ articuli
de trāfiguratione dyabolū in effigie xpi. Utrū est q̄ iohānes
errat credens illum q̄ est dyabolū esse deū: sed certe error iste
cuz sit inuincibilis et nō sit cōtra aliquē articulū nec cōtra bo-
nos mores non est periculoso: et hoc est q̄ expresse dicit ma-
gister lib. iij. dist. iij. c. iij. Dyabolus em trāfigurans se i
angeli lucis si credatur bonus non est error periculoso. Hoc
etiā s̄ declarat augusti⁹ in lib. Enchirid. c. liij. Et est glo.

Exempli de
bra virgine
maria.

Nota de est
matioe bre
ginis.
Exempli d ma
gdalena.
De aplis.

De alijs disci
pulis.

Mult casus.

De iudice se
culari.

De iudice ec
cliastico.

Alter.

De loih.

De illo q cre
dit se baptiza
tum z no est.

Quot et qta
phibent i pa
mo precepto.

to dico q ista verba p ista fide erronea mereantur? pbatio est
q assentit ex bona voluntate z errat errore inuincibili q excusat
ergo mereat. Et scdo legitur? Lu. ii. c. q xps duodecim annor
cu ascenderet in hierusalē est parētib? Et illi cōsumatis dieb?
festiuitatē rediret: remāst in tēplo puer iesus nescitē mare
in hierusalē. Ipsa vero pcedēs itinere vni? dicit estimauit est
fuisse in comitatu viroz cū ioseph. Cū autē cōstaret q abesse
quesierit eum volētes iter cognatos z natos: in tertio die re
gressi sunt in hierusalē z inuenerūt eū in templo in medio do
ctorū. Supra istā hystorā qro. An beata virgo merito se cre
didit ipm fuisse inter natos z cognatos vel nō. Non licet dice
re qmōdō: q credidit. Et si omnis actus credēdi z volēdi que
post cōceptionē filii habuit fuit meritorius? ergo opz dicere q
meritorie credidit falsuz. Nā pstat q sua existimatio fuit fal
sa. Tertio magdalena credidit q xps fuit oriholanus? ergo de
xpo: credidit q fuit nō deus. Et tñ pbabile est q ipsa meruit
sic credēdo: q xps voluit eā sic credere. Quarto reliq apostoli
crediderūt iudā fuisse pdestinātū z dilexerūt eū: ergo ipsi er
rauerūt sic credēdo: tamē sic errādo meruerūt z tenebantur
sic credere sicut paret. Unde etiam de homine qui est occulte
malus: boni tenentē credere bene. Et ideo credendum est q te
nerentur errare z nisi emēret stante lege que nōc est ipsi pec
carent. Quinto aliqui discipuli crediderūt christuz esse mor
tuum post q resurrexerat: q nō cōstabat eis de hora resurre
ctionis sue: ergo tunc crediderūt eum resurrexurū: z per cōse
quens crediderūt falsum. Et tamen non dicunt ideo peccasse
q ignozātia fuit inuincibilis. Sexto multi casus occurrūt in
quibus homo credēdo erronee mereat. Iudei emē credēs testi
bus ptra inoētē de quo nihil nouit nisi per eos merito se cre
didit z iudicat corde z ore: q est occidēdus z tñ errat. Simili
ter iudei ecclesiasticū credit z dicat fm allegata deceptus tñ
q adultera est vxor legitima z credit viri reuēntē iam fore
excoicatus. Et de facto ecclis talē excoimunicat z tñ errat. Qui
errore meritiū idurēt z in nullo dimittit. Similiter elemofy
narius dat tirāno credens eum pauperem indigentē. Item
loih recepit angelos z credidit eos fuisse hōies hospitiū indi
gentes. Similit? pater putatiuus credit prole alienā fuisse
suā: ideo eam nutrit z educat z informat. Similit? aliquis se
baptizatū credit z non est in rei veritate: ista fides sibi sufficit
ad saluationē: tñ erronea est. Et pariter lat? adorat hōstia
nō pceratā: q nō cōsecratā exmatur ab ydolairia. Et deo
mū pro pceratōe sciendū est q in ista pmo pcepto phibet ois
supplicatio: ois diuinitio: ois incāratio: z ois vana obseruatio.
Qui emē talia procurat aut operant non colūt vni deum sed

adorant deos alienos. s. demones q mēdaces sunt z alieni ab
omni veritate. Ideo abnegat verū deū per sequeū maculan
tar perit ydolairia: qd quidē est oim peccatorū maximū. Hinc
secūs thomas i. ii. q. xciij. ar. iij. dicit sic. peccatū ydolairie
grauius est. Sicut emē in terrena republica grauius esse
videt q aliquis honore regis alteri impēdat q vero regi: q
quāsi in se est totū respublice perturbat ordinē. Ita i peccatū q
contra deū cōmittitur: grauius est quippe esse videtur q ali
quid honore diuini creature impēdat: q qd in se est facit
alio deum in mūdo minuens principatū diuini. Et sicut rex
Cōst dicit sanctus Thomas ibidem arti. iij. in respōsione ad. i. ar. re discreta et
gūmentū. ydolairia est causa inuicis z finis ois peccati: q non
est aliquid gen? peccatū qd iterdū ydolairia nō producat vel
ēpseste inducēdo per modū cause vel occasione pēndo per
modū inuicis vel modū finis. hec thomas. Quicūq; ergo
obseruat vna idicrēta vt portat barbā vnuadat? icēdit ad
allquā eccliaz vt vouer nō comedere caput piscis aut alteri
asalis: vel q vouer tenuare idē dñica. vel nō pectinare. caput
aut nō lauare facie z hmodi talia vna sunt stulta z irrationa
bilia. Ideo prohibēda sunt z q animo obstinato obseruat ea
peccat mortaliter z offendit i hoc pmo pcepto diuine legis.
Nā vna hz doctores catholicos dz esse d re discreta z rōnabi
li iuxta illud pauli rōnabile sit obsequi veltum. Cū magi
ster senten. in. iij. li. dist. xxxviij. dicit. Cōst est testificatio qui
dem pmissiois spontaneo q deo de his q sunt dei fieri. debet
q diffinitio allegat a sancto Thoma i. ii. q. lxxvij. ar. i. Et
iterum i. iij. li. senten. distin. xxxvij. Cū similit? qui faciunt
incāratioes demonū occulte vel manifeste: aut diuinitioes
ad inuēndū furia vel ad sciēdū occulta. Et q obseruat soma
nia ad sciēdū futura aut illis fidē adhibēt. Aut qui arte vti
tur nigromātia. Aut cū sacramētis vel rebus sacramentalib?
incāratioes diuinitioes: supstitioes pcurat vel facit grauius
me peccat. Et ista q ex stellatōib? vel cōplexionib? coz
porū vel ex forma tactē vel hyliness man? indiat aliqd de
terminare peccat mortaliter. Quicūq; etiā colligit herbas
secūs gentibus: aut dicēdo pater noster. Aut q comedit folia
salute scribēdo aue maria. vel nō mē xpi vt libere a febribus
vel q soli vt iune vel cuiusq; creature reuerētiā supstitioes
exhibet grauit? offendunt in primo pcepto. Cū similit? obser
uare dies egyptiacos vel vna diem magis q alia facultas
z quā talia obseruēt alo delibato peccat mortaliter. Illi pa
riter q ex garritu aut qd vniuatu canū: aut ex occurru vulpis
leporis: lupi: vel alteri? asalis. Aut ex effusione olei: vintifal
aque z hmodi: aut q ex agnitiōe aeris vel ventoz suspiciat. p
ditioes fieri. Aut aliqd mali vel boni euenire leuitas magna
est: vt plurimū tales male finiat dies suos cū sint modice vel
nulli? fidei. Et idcirco de? oim diuinitioē z omnē supstitioē

Ois diuinitio
z supstitio ē p
hibita sub pe
na mortis.

phibet in
precepto

ne phibet sub pena mortis ppter maximā inturiā q̄ sibi crea
tori. vñ Deut. xvij. c. de sic. Nō iueniā in te q̄ lūret filii sui
aut filia diceā p ignē aut q̄ ariolos scisciet aut obseruet som
nia atq̄ auguria: ne sit malefic⁹ nec incātor: neq̄ phidēs cō
sular nec diuina: q̄rat a mortuis veritatē. Hec ibi. S; q̄ pe
na mortis sit talis? dāda ostendit clare. Leuit. xx. c. vbi dicitur sic
sta q̄ deellauerit ad magos z ariolos z fonticā fuerit euz
eis ponā facē meā z eā z interficiā illā d̄ monico ppli mei. Et
in fine eiusdē capituli dicitur sic. Vir siue mulier in q̄b⁹ phibitio
vel diuinationis fuerit spūs morte moriat: lapidibus obuuent
eos. hec ibi. In inc. aug. z hf. xxvj. q. vñ. Nō obseruetis dies q̄
dicunt egyptiaci aut calēdas lanuaris: q̄ qui z has z: quascū
q̄ diuinationē aut facta sua auguria obseruat aut attendit aut
cōsentit obseruātib⁹ inuilliter sine causa magis ad suā dā
nationē q̄ ad salutē tendit. Sine p̄ quosdā numeros littera
rum z lune: p̄ pithagoricā z p̄ somniū egrosiū vitam vet
mouē vel pipera vel aduersa futura inq̄rit. Siue q̄ attendit
somnia scripta z falsa dānt nōse intumata z fortes q̄ dñr
scōz ap̄toz z auguria auis. Aut allq̄ pro domo faciēdas: aut
p̄pter diuisa copulādas: aut in collectionib⁹ herbarū carmina
dicūt aut pictaciōas p̄ q̄uis infirmitate scriptas sup̄ hoies
z a talia ponūt p̄ter symbolū z ofonem dñicam. Aut magicis
falsitatib⁹ in grādnarū z tēpestatib⁹ credit. Qui sūt talib⁹
credūt: aut ad eoz domū eūtes aut suis domib⁹ introducūt z
terrogāt: sciat se fidē xp̄lanā z baptisimū p̄uaricasse z pasantū
z apostatā. i. retro abeuntē. z dei inimicū: itaq̄ dei grauitē in
eternū incurrisse: nisi ecclīastica p̄na emēdat: deo recōlliet.
Hec oia aug. In capitulo p̄cedēti Augustin⁹ dicit sic.
Admonēat fideles sacerdotes populos vt nouerint magicas
artes icātoris eoz q̄buslibet s̄miratib⁹ hoiz nil remedij pos
se p̄ferre. Nō a talib⁹ lāgnētib⁹ claudicātib⁹ ueletis mo
rib⁹ dñis q̄cūq̄ mederi: sed hecesse laqueos insidias antiq̄ ho
stis q̄b⁹ ille p̄fidus: egen⁹ humanū decipere nitit. Et si q̄s hec
exeruerit: clericus degradet. laicus anathematizet. hec ille.
Ampli⁹ cōtra hoc preceptū offendit pueri xp̄iani q̄ colūt
ista ifertora ac bona fallacia quasi deū. Quib⁹ ait Hiero. Quō
q̄sq̄ venerat plus z amat. hoc illi de⁹ est. Et idcirco superbi⁹
z ambitiosus colit honorē: iamā gloriā: dignitate: p̄latū:
ras p̄pam mīdi ventū: aurā humani fauoris. Quas⁹ colit
aurā: argētū: pecunias: diuitias: rapinas: vsuras: furta. Cui
crecūt amor n̄bi q̄stū ip̄a pecunia crecūt vt inq̄r. Iuuenalis.
Luxuriosus colit adulteria: fornicatiōes: lasciuas: volūpta
tes carnales: z breuit libidinosa mēs: nō solū oēm luxurie nō
tam insequit: sed ardent⁹ etiā honesta persequit: que car
natiter diligit q̄s vitimo sint inicitur. Gulosus colit comesta
tiones: ebrietates: lauta cōmīna: delicata cibaria: de q̄bus h̄
ad philip. iij. c. quoz de⁹ vter est. Sūt alij qui p̄cipitāter di

Nota oia q̄ sequitur.

Augustin⁹ de arte magica: de alijs icātorib⁹ q̄ dicitur.

Offendit p̄ner xp̄iani p̄tra istud p̄ceptū. Superbi. Inart. Luxuriosus. Gulosus. Alij abnegāt deum.

h̄ge quosdā hoies aut filios aut amicos aut reges aut prin
cipes aut platos vel cōsanguineos pro q̄bus non verent oia
mala facere. Isti oēs s̄m allegoriz abnegāt primū p̄ceptū z dā doctozis s̄
sunt idolatre: q̄ cultū dei creaturis exhibere vident. Sed
vroligēt⁹ peccatū anima p̄cientiā suā discutere valeat in
fra sobiangā decem p̄cepta diuine legis pulchre explanata
ac distincta per versus. Quis vero hec carmina ediderit ego
nescio: hoc vere scio q̄ fuit vir in diuinis scripturis erudi
tissimus ac seculariū litterarū nō ignar⁹: qui breuiter ac dilu
cide oia omnia z singula app̄hendit q̄ necessaria sunt ad legi
time rememorādis omnes transgressiōes diuine legis. Et scio
q̄ aueret eoz antiq⁹ est et factū: ac vir magnē auctoritatē.
Cū sp̄lidoz ecclīe Tho. pleriq̄ hos⁹ sus in scriptis suis p̄ au
toritate adducit. Et sic p̄ue. in. liij. li. sen. dist. v. vbi mouet du
biū. Utrū ille sol⁹ q̄ acceptū rē alieui⁹ ad restitutionem teneat.
Ibi enim allegat duos versus septimū p̄ceptū: sic dicens.
Quidam versus dant de illis q̄ tenent ad restitutionē sales.
Iusto: consilium: consensus: palpe: recursum.
Participas: murus: nō obstat: non manifestas. Hec Thomas. Explanatio p̄
Quomodo etiā ista duo carmina intelligant: s̄ idem Tho
mas pulchre explanat. Idcirco tot⁹ resumptis virib⁹ sua
deo vniuersis q̄ scripta ista dignabunt p̄legere vt iā pro
uerbia diuine legis q̄ ei⁹ q̄ edidit atq̄ pro necessitate pp̄le
salutis hec carmina non solū in scriptis: s̄ in memoria caro
corderet teneant. Super primo ergo p̄cepto dicitur sic.
Qui colit extra deum vel sanctos: quodq̄ creatum
Articulos fidei negans: si sp̄em⁹ relinquit.
Uoti transgressor vel qui mortalia vult.
Et tardans nimis sperans implere promissum.
sine malo vouens: ac per se vota refringens
Incantans: faciens fieri breuia: z malefactor
Inuenit atq̄ docens: adiscens: medius extans
Aut ozans obseruat fomita: fortibus vrans
Blasphemansq̄ deū: qui murmurat vel maledict
Uel non posse referri: sed despicit: accipit ipse
Cibans vt faciat mala: prauus preterit iste
Annū cole deum si sic mortaliter egit.
Hec de primo p̄cepto dicta sufficient.

De secundo p̄cepto diuine legis.

Secundum p̄ceptū diuine legis ser
bitur i. li. Pro. xx. c. sic nō
assumes nomē dñi dei tui in vanū. Sup̄ quo p̄
pto doctozes catholici diuersa scribunt. Tu ve
ro ad pleniorē intelligētiam nota sub breuib⁹
auream sententiā sancti Thomae. i. li. q. c. xviij.
arti. liij. vbi querit. Utrū secundum p̄ceptū decalogi conu
nienter tradatur. Nam dicit q̄ per istud p̄ceptū nō phibē

Lans culis
dā doctozis s̄
ne noie.

Explanatio p̄
mi p̄cepti per
mas pulchre explanat.

Non phibet quilibet assumptio diuini nominis: qz ipsa pot multas mōstlanda dicitur assumptio: vt p̄z in diuina laudibus: ofonibz: bñdictio- n̄ libz: r̄ alijs certimonijs ecclie r̄ in pdicationibz q̄ exhortatio- nibz. Nec etiā phibet in hoc precepto ois iuratio p̄ nomē dei: qz ipsa etiā multis modis pot bene fieri sicut i necessitate ad altentus rei p̄firmationē r̄ cū cautela debita. iō hieremie. iij. c. Et iurabis viuis dñs in iustate r̄ in iudicio r̄ in iusticia: et bñdicēt eū gētes ipm̄qz laudabūt. hec ibi. Tūc em̄ sit reuerē- tia deo. Prop̄tea p̄cipit. Deuto. vij. c. sic. Dñm deū tuū time- bis r̄ illi soli seruias r̄ p̄ nomē illi iurabis. S; in isto precepto phibet p̄p̄leuana assumptio diuini nominis: vt dicit. s. Tho. qñ scz diuini nomē assumit ad p̄firmationē humani p̄d̄p̄ mo- dū iuramētū vanū. pot̄ tñ ex cōsequētī intelligi qz phibetur in hoc precepto ois inordinata nois diuini assumptio. Cum qz d̄. Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. nō debes intellige- re qz istud p̄ceptū s̄t̄ solū de hōc noie de: s; intellige de om̄i noie quo de nōbis innotescit: aut hēbitat: vt cū d̄z tetragra- maton: h̄eloym: sabaoth: adonay: bellon. Aut gr̄ce cū dicitur agyos: an̄ hēos: athanatos. Aut latine dicitur om̄ip̄: redē- ptor: creator: gubernator: saluator. Et iō nois s; Tho. vbi su- pra. in r̄ñs̄ ad. v. argu. qz oibus noibz det maxima debet reue- rentia ex pte rei significare q̄ est vna p̄mēs oī donū r̄ om̄nē p̄fectionē. Nō aut rōne vocū significatū q̄ sunt multe. Et iō singulariter ait dñs. Nō assumes nomē dei dñi tui in vanū: qz nō dissent p̄ q̄cunqz nomē dei: iurā cōmittat. hec thomas. Cane q̄o p̄tōr: ne assumes i vanū nomē creatoris tui: s; mul- to potius assumendū est ad valde honorādū ac magnificandū. Cū sit magnū ad timēdū: sanctū ad venerandū: dulce ad meditandū: copiosum ad miserendū: efficax ad impetrādū: p̄tiosum ad saluandū: occultū ad sciēdū. iō Fla. xij. c. capi- dicit sic. Ois q̄ inuocāt nomē meū: in gloriā meā creauit eum formauit eū r̄ fecit eū. r̄ ad Roma. x. c. Ois qui cūqz innocen- rit nomē meū saluus erit. Cōsequētē ad maiore intelligē- tiā hui⁹ p̄cepti scire debes qz tripliciter pot̄ exponi. Et p̄mo sp̄ualiter referēdo h̄ba ad cor. r̄ sic corde pot̄ nomen dñi assu- mi in vanū. Sicut factū pueri xp̄iani. q̄ tñ note sine re dicitur xp̄iani. Quia lz sacramēta ecclie recipiāt: tñ rem sacramē- tū nō habēt. s. gratiam. Tales ergo assumūt nomē dñi nostrū Iesu xp̄i in vanū: quia cum xp̄ianus dicatur a xp̄o frustra ac- vane nomē xp̄ianitatis assumere dicitur. ex eo qz fidem xp̄ia- ne religiois nō habēt in corde. De q̄b⁹ per esaiam dicit. Hic populus labijs me honorat: cor aut̄ eorum lōge est a me. hic Aug. in libello de duodecim abusiois gradibz q̄ liber a que- buldā scribit hugon de sc̄to virore. Alij h̄o attribuit Cy- p̄ano. Ibi em̄ d̄. sic. xp̄ian⁹ nois xp̄i similitudinē tenet: morū quoqz similitudinē h̄re d̄z. Ideo xp̄ianus nemo recte dicitur nisi qui xp̄i moribus: cōsequat. hec ille. Tererum in lib. de doctrina xp̄iana.

Nec phibet ois iuratio.

Quid phibe- tur in isto p̄- cepto s; san- thomā.

Nota p̄ h̄ba explanationē hēbraice. Grece. Latine.

Aliter dicitur est nomē dei ad magnificā- dū multipli- citer.

Exp̄lanatur hoc preceptum p̄mo sp̄uali- ter.

§

xp̄iana Aug. ita inq̄. xp̄iani nomē ille frustra sortitur: q̄ xp̄m̄ in imine imitat. Quid em̄ p̄dest vocari xp̄m̄ nō est: r̄ nomē sur- pare alienū. S; si xp̄ianus esse deterrat q̄ xp̄ianitatis sunt Sc̄do expla- gerez merito tibi nomē xp̄iani assume. hec August. Sc̄do natur hoc p̄- istud p̄ceptū exponi pot̄ literaliter referendo h̄ba p̄cepti ad ceptum litte- os. Cū ergo d̄. Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. Intel- lige qz p̄ hēc h̄ba phibent nobis duo. p̄ncipaliter. s. per iurā- r̄ iuramētū qd̄ sit sine cā. Qui em̄ iurat. p̄ nihilo peccat graui- ter: qz notat summā veritatem sine causa. Ideo scire debes qz ille q̄ iurat verū sine iudicio discretiōis: ter aliq̄ animi leuita- r̄. In tali iuramēto nō est vanitas ex pte ip̄s⁹ iuramētū: qve fine iudicio r̄ est: s; est vanitas ex pte iurantis. Et iō ille q̄ facit iuramēta ex certa sciētia sine legitima cā: p̄cipue q̄ sonant q̄si blasphem- n̄: vñqz q̄s iurat p̄ corp⁹ v̄l p̄ sanguinē deit̄ s̄tia. Aut q̄ so- nāt irreuerētia: sicut cū q̄s iurat p̄ vulnera aut p̄ plagas xp̄i: talia iuramēta vident mortalia. Et iō si verū est. qd̄ iurat. Et iō h̄ba ait. Mat. v. c. Audistis qz dicit: si est antiq̄s: nō iura- bis. Ego aut̄ dico vobis nō iurare oīno. Nota qz xp̄s i his h̄- bis p̄posuit negationē signo vniuersali affirmatiuo. Iō cui⁹ d̄: nō iurare oīno: sensus est nō iurare oīmodo: vel nō iurare i oī casu: qz nō d̄z fieri iuramētū leuiter: s; cū discursu rōnis. Et aut̄ xp̄s dixisset: oīno nō iurare: cū ibi negatio sequat̄ si- gnū vniuersale esset sensus qz in nullo casu esset iurandū. De- bem⁹ aut̄ cauere a iuramētis si volum⁹ in vita p̄ficere sp̄ia- li. Et rō hui⁹ est h̄m̄ sc̄m̄ Tho. in opusculo de decē p̄ceptis: qz in nulla pte ita fragiles sum⁹ sicut in lingua. p̄p̄tea Ja- co. iij. c. d̄. sic. Ois em̄ natura bestiarū r̄ voluctū r̄ serpentū r̄ ceteroz domant r̄ domita sunt a natura h̄mana. lingua aut̄ null⁹ hoīn̄ domare pot̄. hec ibi. Nā h̄o de leui deterrare pot̄ set. hinc veritas. Mat. v. ait. Sit aut̄ sermo vester est est: non nō: qd̄ aut̄ his abūdāri⁹ est a malo est. hec ibi. Est em̄ iura- mētū sicut medicina: vt dicit Tho. q̄ nō semp̄ accipit nisi in necessitate. Idcirco Eccl̄. xij. c. d̄. sic. Iuratiōni non assue- scar os tuū: multi em̄ casus in illa. Molatio h̄o dei nō sit ass- dua in ore tuoz: noibz sc̄toz nō admiscearis et nō eris im- munis ab eis. hec ibi. S; nota h̄m̄ Tho. vbi. s. qz quibz aliq̄ iuret p̄ creaturas. tñ sciēdū ē qz in oibz h̄is nō iurat nisi per- des. Cū em̄ iuras p̄ aiām vel p̄ caput tuū: n̄ aliud ē q̄ aiām obligare penē indigēde a deo. Itē cū iuras p̄ euāgeliū: et iā iuras p̄ deū q̄ dedit euāgeliū: r̄ sic de ceteris iuramētis. Et iō peccat grauius q̄ iurat p̄ deū de facili: aut p̄ euāgeliū. Et bre- uiter q̄cūqz dicit aliq̄ q̄ gloriā dei assumit. nomē dei in vanū. Cōsequētē cū dicit. Non assumes nomē domini dei tui in vanū. In his phibet nobis directe per iuram. Et iō In isto prece- quādo nomē dñi assumit ad cōfirmationē factitatoris: sic dire pto phibet ete assumit in vanū. hinc Zacharie. viij. c. dicit. Iuramentū nobis perim- mendat ne diligas. Et iterū. xij. c. Non viues qz mendacū r̄ iuram.

Nota de illo q̄ iurat verū sine iudicio discretiōis: ter aliq̄ animi leuita- r̄. In tali iuramēto nō est vanitas ex pte ip̄s⁹ iuramētū: qve fine iudicio r̄ est: s; est vanitas ex pte iurantis. Et iō ille q̄ facit iuramēta ex certa sciētia sine legitima cā: p̄cipue q̄ sonant q̄si blasphem- n̄: vñqz q̄s iurat p̄ corp⁹ v̄l p̄ sanguinē deit̄ s̄tia. Aut q̄ so- nāt irreuerētia: sicut cū q̄s iurat p̄ vulnera aut p̄ plagas xp̄i: talia iuramēta vident mortalia. Et iō si verū est. qd̄ iurat. Et iō h̄ba ait. Mat. v. c. Audistis qz dicit: si est antiq̄s: nō iura- bis. Ego aut̄ dico vobis nō iurare oīno. Nota qz xp̄s i his h̄- bis p̄posuit negationē signo vniuersali affirmatiuo. Iō cui⁹ d̄: nō iurare oīno: sensus est nō iurare oīmodo: vel nō iurare i oī casu: qz nō d̄z fieri iuramētū leuiter: s; cū discursu rōnis. Et aut̄ xp̄s dixisset: oīno nō iurare: cū ibi negatio sequat̄ si- gnū vniuersale esset sensus qz in nullo casu esset iurandū. De- bem⁹ aut̄ cauere a iuramētis si volum⁹ in vita p̄ficere sp̄ia- li. Et rō hui⁹ est h̄m̄ sc̄m̄ Tho. in opusculo de decē p̄ceptis: qz in nulla pte ita fragiles sum⁹ sicut in lingua. p̄p̄tea Ja- co. iij. c. d̄. sic. Ois em̄ natura bestiarū r̄ voluctū r̄ serpentū r̄ ceteroz domant r̄ domita sunt a natura h̄mana. lingua aut̄ null⁹ hoīn̄ domare pot̄. hec ibi. Nā h̄o de leui deterrare pot̄ set. hinc veritas. Mat. v. ait. Sit aut̄ sermo vester est est: non nō: qd̄ aut̄ his abūdāri⁹ est a malo est. hec ibi. Est em̄ iura- mētū sicut medicina: vt dicit Tho. q̄ nō semp̄ accipit nisi in necessitate. Idcirco Eccl̄. xij. c. d̄. sic. Iuratiōni non assue- scar os tuū: multi em̄ casus in illa. Molatio h̄o dei nō sit ass- dua in ore tuoz: noibz sc̄toz nō admiscearis et nō eris im- munis ab eis. hec ibi. S; nota h̄m̄ Tho. vbi. s. qz quibz aliq̄ iuret p̄ creaturas. tñ sciēdū ē qz in oibz h̄is nō iurat nisi per- des. Cū em̄ iuras p̄ aiām vel p̄ caput tuū: n̄ aliud ē q̄ aiām obligare penē indigēde a deo. Itē cū iuras p̄ euāgeliū: et iā iuras p̄ deū q̄ dedit euāgeliū: r̄ sic de ceteris iuramētis. Et iō peccat grauius q̄ iurat p̄ deū de facili: aut p̄ euāgeliū. Et bre- uiter q̄cūqz dicit aliq̄ q̄ gloriā dei assumit. nomē dei in vanū. Cōsequētē cū dicit. Non assumes nomē domini dei tui in vanū. In his phibet nobis directe per iuram. Et iō In isto prece- quādo nomē dñi assumit ad cōfirmationē factitatoris: sic dire pto phibet ete assumit in vanū. hinc Zacharie. viij. c. dicit. Iuramentū nobis perim- mendat ne diligas. Et iterū. xij. c. Non viues qz mendacū r̄ iuram.

Quo intelli- gatur verbū xp̄i. s. non iura- rare oīno.

zoloque

Nota de iur- amēto.

locutus es in noie dñi. Et in lege moysi phibetur iuramentum falsum. Cñ Deut. v. c. d. sic. Nō vsurpabis nomē dei tui

Qui iurat falsum facit in-
assumpsit: hec ibi. Nota ergo qd Thō. in opusculo de peccatis deo scilicet pceptis qd ille q iurat falsum facit iniuriā deo: sibi p se oib⁹ bñp⁹ et hominibus. pmo qdē facit iniuriā deo: qd cū iurare nō aliud sit qd deū testē inuocare nō est qd iurat nisi aliud facit nisi qd inuocat ei⁹ testimoniū. Cū ergo iuras falsum aut credis deū nescire verū: sic ponis ignorātiā in deo. Cū in oia nuda et aperta sint oculis ei⁹: vt sicut ad Hebr. iij. c. Aut credis qd dicitur gar mēdaciū: cū in odiat ipm iurata illū David. Perdes qm qui loquitur mendaciū. Aut derogas potētē sue: quasi non possit testimoniū reddere vel quasi non possit de eo punire.

Secdo q iurat falsum facit iniuriā sibi p se: qd talis obligat se iudicio dei: qd nō est aliud dicere p deū ira est: nisi qd deponit me si ita nō est. Tertio q iurat falsum iniuriat oib⁹ hoib⁹: qd nulla inter aliquos societas durare potest nisi credat sibi iurā. Dubia enim iuramentis confirmant. Cñ paulus ad hebreos. vi. lat. Omnia cōtrouerſie finis ad cōfirmationem est iuramentū. Et sic p qd qui iurat falsum iniuriat deo: et est crudelis sibi et noxius est hoibus. Tertio istud preceptum exponit pncipaliter referēdo illud ad opera veritatis. Cum enim operatur ea que gloriā dei manifestāt: tunc adimplet hoc preceptum: iuxta illud Mat. v. c. Sic luceat lux vestra corā hoibus vt videāt opera vestra bona et glorificent patrē vstrū qui in celis est. Cōtrariū faciunt: quidā de quib⁹ Paul⁹ ad Ro. ij. c. ait. Nōmē dei p vos blasphemāt inter gētes. Tales sunt hypocrite q assumūt nomē scitatis et similitudē operis exterioris nō in puritate cordis. Id nōmē xpi in vanū assumūt: vt dicit Mat. vi. receperūt mercedē suā. hinc Paulus ad Colocen. ij. c. ait. Omne quocūq; facitis in xpo aut i opor oia in noie dñi nostri tesup⁹ g⁹as agētes deo et patri p ipz. hec ibi. Et sic p qd de secdo pcepto. Sicut multis varijs modis labunt hoies ad iuramenta vana et pluria. Ideo vt magis ac magis pscientiā tuā purgare atq; discutere valeas: obserua cautius oia et singula q explicant p auctore incognitū in

Tertio istud preceptum explanatur referendo ad op⁹ veritatis.

Qui cantans: fabulans: iurans: vel turpia dicens. Despicendo deum: nominat sanctos: sacra spernens. Iudicio iurans: mendax inductor ad illud. Per iurans: dubium iurans: mortalia iurans. Iurans cumq; tamen nolit seruare: promissum. Per crucem: atq; fidem: sanctos: animamq; deumq; adiurans: dicens: mendaciter: atq; iocose. Et per memora deus sanctorum euangelicorum. Inducens falsum iuramentum quicq; sceler. Aduertens: transgreditur: iure vana per ipsum.

Qert⁹ super hoc precepto

De tertio precepto diuine legis.

Quia altitudo diuine

sapientie in omnibus creaturis et operibus suis reluceat. potissime tamen ostenditur in mirabili ordinatione preceptorum decalogi. Ideo in Thō. in. ij. q. c. xij. arti. iij. Et iterū in opusculo de dec⁹ preceptis: vt hoies in cultu vere religioſi instruerent dedit dñs decē pcepta moysi in duab⁹ tabulis lapideis scripta: quoz tria pma pme tabule pertinet ad amorē et dilectiōē dei. Et qd necesse est vt pfecte diligam⁹ dñm deum nostrū corde iore et ope. Idcirco vt eū corde perfecte diligere valeam⁹: ordinat pma pceptū in quo phibet cultus falloz deoz: scilicet dñi. Nō habebis deos alienos corā me. Secdo necesse est vt diligam⁹ deū ore et quo ad hoc dat scdm pceptū. Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. Tertio tenemur deū diligere: nō in xpo aut lingua: sed ope et veritate: et ppter hec ordinatū est tertiu pceptū qd qdē scribit Exod. xx. c. s. c. Memoro vt die sabbati sanctifices. Dicit autē illa sanctificatio in lege diuina cultui applicat. Cū ergo in sabbato iubeat dñs vt homoyaceret⁹ reb⁹ diuinis: idēo sanctificat⁹ dicitur. Sicut qd sabbatum interpretatur requies: idēo quilibet dies dñica potest dici dies sabbati: et similiter quilibet dies statuta ad venerationē diuinā: in qb⁹ cessandū est ab opib⁹ seruilib⁹: vt infra dicemus. Hinc hieronym⁹ in sermone de die dñice refert rectiōē ista inq⁹. Astra oia et elementa letant et que patiente dño propitiū lumē retraxerant et fugerāt: noluerāt suū creatore dñe aspiciere crucifixerunt. Nūc victorē illū et ab inferis resurgēte suo si dici potest fulgorē suo psequunt officio. Et iterum ibidem subiungit Hiero. sic. Quō maria virgo mater dñi inter oēs mulieres pncipatū tenet. Ita inter ceteros dies hec oim dier⁹ mater est. hec hiero. Nota ergo p recreationē lāguētis aie qd istū tertiu pceptū diuine legi potest exponi quatuor modis. Primo sicut sensum litteralē. Est enim sensus litteralis sicut scribit Thō. in. i. pre. q. i. ar. x. fundamētū alioz sensū ex quo solo potest trahi argumētū: nō autē ex his q sicut allegoriā dicit vt dicit Augu. in epla cōtra vincētis donat. istam. Sic igitur sicut sensus litteralē dies sabbati pceptū sanctificari ad respiciendū opus creationis mūdi: a quo requiesce dicit de septima die. In cultus signū dies septima mandat sanctificāda id est deputāda ad vacandū deo. Et iō in lib. Exodi. xx. c. describit pmo pceptū de sanctificationē sabbati: hū dicit. Memoro vt die sabbati sanctifices. deinde assignat ratio. cū subiungit sic. Sex enim diebus fecit deus celū et terrā: mare et oia q in eis sunt: et requieuit in die septimo. hec ibi. Et sicut dicit sanct⁹ Thō. in opusculo de decē pceptis. Prout dicit spū sanct⁹ qd facti erāt aliqui phi sine heretici q essent dicituri mūdū sem-

Nota de tribus preceptis pme tabule.

Dies dñica potest dici dies sabbati.

Istud preceptum exponitur quatuor modis. Prima expleatio litteralis. Sensus litteralis est fundamētū alioz sensū.

Quare custo- dit dies sab- bati.

per fuisse. Et idcirco voluit deus vt custodiret vnus dies ebdas made in memoria qd de oia creauerat in sex diebus: in septima die requiescentis est cessauit a nouis creaturis condendis. Unde Exod. xx. c. dicit. Sex diebus opaberis oia opa tua. Se- ptimo aut die sabbatum dñi dei tui est. Mora hic quid est in me- moria prime creatiois: qñ s. creauit deus celum et terram oia q in eis sunt celebrat sabbatum. Sz veniens xps in carne fecit nouam creatioem. Et ideo per primam creationem homo terrenus crea- tus est: per secundam celestis effectus est. Cui Paulus ad Gala- thas. vi. ca. ait. In xpo iesu negis circuncisio alliquid valet neqz preputis: sed noua creatura. Que quidem creatura incipit i re- surrectione xpi vt dicemus.

Secundo expla- nat illud pre- ceptum fm itelle- ctu mystico. Debemus ca- uere a tribus re- bus: primo ab op- e peccati. Nota de eo qd peccati die fe- sto.

Secundo illud preceptum potest exponi fm intellectum mysticum vbi spiritualium. Nam sabbatum interpretatur quies: sic spiritualiter significat cessationem ab actu peccati et quietem mentis in deo. Et autem puri et quieti qua deo stare valeamus a tribus cauere debemus: pur colligitur ex dictis beati Thome. i. q. ii. q. cxxij. ar. iij. in responsione ad. iij. arg. Et iterum in opusculo de decem preceptis. Primo debemus cauere opus peccati. Et quod peccati est magis feruile quod dicitur opus corporale quibus licet si homo est magis impeditur a rebus diuinis per opus peccati quod opus corporale: intelligitur hic de peccato mortali: de quo dicitur Jo. viij. c. Qui facit peccatum seruus est peccati. Nam quod facit peccatum veniale in sabbato non facit contra hoc preceptum: quoniam veniale peccatum non tollit gratiam: sed quod peccat mortaliter in die festo facit duo mala contra hoc preceptum: quod offendit deum et operatur peccatum. Qui est fornicator in die festo facit contra duo precepta. scilicet non mechaberis: et contra illud de sanctificatione sabbati. hinc Augustinus in li. de decem cor- dibus ista inquit. Melius faceret iudeus in agro suo aliquid velle quam in theatro seditionis existeret. Et melius femine eorum die sabbati lana faceret quam quod tota die in neomentibus suis impudice saltaret lana faceret quam quod tota die in neomentibus suis impudice saltaret. Et Hieronymus ad rusticum monachum in epistola quod incipit. Illa scriptura non felicitas dicitur si faciat aliquid operis vt te semper dyabolus inueniat occupatum. Et ideo debemus occupari diebus festiuitatis in opibus spiritualibus: quod vt dicit scriptus Thome. i. q. ii. q. cxxij. ar. iij. in responsione ad. iij. arg. Nullum spiritualis actus exercitium est contra obseruationem sabbati: para si quis doceat verbo vel scriptura: vel baptizet: vel orat et hinc. Nota ad maiorem intelligentiam quod legitur in li. i. sicut xxvij. c. aliter dicit dominus ad moysen vt preceperet filiis israel: quatenus quilibet die offerret vniuersum agnū mane et vniuersum alius vespere. Sed in die sabbati preceptum vt duplicaretur sacrificium. s. vt offerretur duos agnos immaculatos: sic pariter alia que offerbantur sacrificio duplicabantur in sabbato: vt dicitur ibidem. Sed quod si alius ille iudaice legis erat totus figuratus legis gratie. Ideo nos christiana: quorum iusticia deus esse perfectior: hac figura admonemur: vt

Secundo vbiem- i die festo ca- nere oculum.

Judei in die sabbati dupli- cabat sacrifici- um et quid signi- ficabat.

Secundo vbiem- i die festo cauere oculum. Nota de eo quod peccati die festo. Secundo vbiem- i die festo cauere oculum. Nota de eo quod peccati die festo. Secundo vbiem- i die festo cauere oculum. Nota de eo quod peccati die festo.

in diebus festiuitatis velimus offerre maiora. Et primo debemus offerre cor nostrum et animam nostram dolendo de peccatis: quod tale sacrificium est nobilissimum et inter oia deo gratissimum: de quo dicitur in psal. i. alt. Cor contritum et humilitatum deus non despicies. Etiam debemus offerre sacrificium orationis et deuotionis: de quo dauid in psal. dirigat os meum sicut incensum i aspectu tuo. Nam dicit scriptus Thome in opusculo de decem preceptis: quod factus est dies festus ad habendam spiritualem letitiam quam facit deuotio orationis. Ideo in die festo debemus multiplicare preces contemplationis: et alia spiritualia exercitia audiendo missas: diuina officia: predicaciones: in diuina: lectiones sacre scripture: quod quod est ex deo habita dei audit. Jo. viij. c. Tertio debemus cauere opa corporalia. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis. Et Leuit. xxij. c. Omne opus seruilis non facietis in eo. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis. Et Leuit. xxij. c. Omne opus seruilis non facietis in eo. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis.

Christiani debent offerre cor deo in sacrificiis.

Tertio in die festo debemus cauere opera corporalia. Opera corporalia possunt fieri in die festo quatuor rationibus.

Tertio debemus cauere opera corporalia. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis. Et Leuit. xxij. c. Omne opus seruilis non facietis in eo. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis. Et Leuit. xxij. c. Omne opus seruilis non facietis in eo. Vbi dicitur. xviij. c. Scificabis sabbatum vt non facias opus seruilis.

Tertio istud preceptum explanatur allegorice. Dicitur autem sententia allegorice ab alexandris grece quod est alienus et ysaia: quasi aliena sententia. Et id quod dicitur. cetera vel facta sacre scripture exponunt de christo deus sententia allegorice. Vbi apte ad Gala. iij. c. respondens aliquis facta abraham dicitur: quod sunt per allegoriam dicta. Sic igitur allegorice loquendo istud preceptum explanari potest de christo. Et sic sabbatum fuit figura quod est christus in sepulchro quod fuit septima die. Voluit ergo deus sabbatum obseruari vt sicut sacrificia significabat mores christi.

Ita quies sabbati figurabat requiem corporis christi in sepulchro. Quod quidem dicitur quod fuisse a corruptione. Vbi dicitur in psal. ait. Caro mea requiescet in spe. Et iterum dicitur. Nec dabitur factum tui videre corruptionem. Sed nos christiani talia sacrificia que erant figurata non seruamus: quod adueniente re et veritate deus cessat figurata sicut adueniente sole cessat umbra. Christus est sol iusticie: et umbra sunt oia figurata. Vnde legitur. Et id nota quod totus christus quod decursum est ad aduersum diem et resurrectionis christi deus ipse te

Quies sabbati figurabat requiem christi in sepulchro. Adueniente re solo christo cessant ymbra figuram.

f

alt

De tertio precepto diuine legis.

hebreorum et obscuri quod erat totum figurale: de quo per Esaiam. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: habitabit in regione umbre mortis lux orta est eis. et per Paulum ad Romanos. Non precessit dies autem appropinquavit. Abijciam ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Cessauit ergo ipse illud figurale et obscurum in sabato pasche quod ipse requirit in sepulchro. Significabat enim illa dea quod cessaret et sabbatum preter veritate: eo quod immediate debebat transferri in die sequente quod fuit dies dominica. unde Paulus ad Romanos. Quod ipse surrexit a mortuis pro gloria patris ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim copulasti facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. hec Paulus. Et quod resurrectio facta est in die dominica die celebramus: illum die fecit celebrari iudei sabbatum propter primam creationem. Hinc dicit Hieronymus in sermone de die dominice resurrectionis: sermo incipit. Meo frater charissimus dicit sic. Quid mihi necesse est in finita replicare. Dies me deficiet si voluero omne diei istius exponere sacramentum. Hoc tamen dico quod vniuersa sabbati gratia et antiqua illa festiuitas populi iudeorum diei istius solentate mutata est. Illi in sabato non faciebantur opus seruilis: nos in die dominice. hec Hieronymus. Et ita patet explanatio allegorica.

Dies sabbati transferitur in dominicam.

Quarto istud preceptum explanat analogice.

Tres queres.

Prima queres

Secunda queres.

Tertia queres.

Non est possibile duobus dominis seruire: deo et diabolo: luci et tenebris: superbie et humilitati: vicio et virtuti: bono et malo. Et ideo oportet magis

De quarto precepto diuine legis. Fo. xliiij.

gis ab amore terrenorum animus noster elongat tanto magis firmatur in deo. Unde Augustinus in libro lxxxiij. questionum ait. Charitas veniens est spes edificandorum aut retinendorum temporalium. propterea sancti omnia dimiserunt ut quiescerent in eterna pace. Hinc David. Nec requies mea in seculo seculi hic habitabo quoniam elegi es. Et dicitur per istud preceptum de sanctificatione sabbati est partim morale partim ceremonialis. Si enim consideret ratione significationis est sermoneale. Si autem consideret ratione virtuosum operis est morale. potest etiam dici preceptum naturale: eo quod naturalis inclinatio est homini ad vacandum rebus diuinis in aliquo tempore. Dicit etiam preceptum generale prout figurat quietem fructuosis dei quod erit in patria. Si autem vis diligentius rememorare quot modis offendit deus. In hoc precepto recogita explanationem huius precepti quod datur ab auctore mihi incognito sic. Qui non confessus dimittens et sacramentum In festis missam sine culpa inductor ad illud. Qui manuale facit: vendens: emens non edenda. Ieiunium frangit: qui tertia comedit hora. Implerum in festo peccatum: grauius extat. Assumens chylisma: sacramentum: vel mulierem. Si peccator erat mortali fune ligatus. Ecclesie verito: qui contradicit tempore sacro. Corizans: ludens veneri mortaliter egit. Sabbata sanctifices: violat reus atque superbus.

preceptum de sanctificatione sabbati est partim ceremonialis et morale.

Explanatio sup hoc precepto per verus.

Hec de tertio precepto diuine legis dicta sufficiant.

De quarto precepto diuine legis.

Districta precepta

nos ad dilectionem dei. Superest ut videamus de alijs septem preceptis que in secunda tabula fuerunt descripta et ordinata ad dilectionem proximi. Si enim sunt duo generalia precepta dilectionis scilicet dei et proximi in duabus tabulis huiusmodi precepta sunt distincta. Unde sanctus Thomas in ii. ii. q. cxxij. ar. v. vbi querit vtrum uentus per tradat quartum preceptum de honoratone: pariter dicit sic. Precepta decalogi ordinantur ad dilectionem dei et proximi: inter primos autem maxime obligamur pariter. Et ideo immediate post precepta ordinata nos in deum ponitur preceptum ordinatum nos ad parentes qui sunt particulare principium nostri esse sicut deus est vniuersale principium: scilicet quedam affinitas huius precepti ad precepta prime tabule. hec thomas. Primum ergo preceptum tabule quod est quartum in ordine totius decalogi describitur in li. Exodi. xx. c. sic. Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longeuus super terram quia dominus deus tuus dabit tibi. Super quo precepto notare debes: quod nulli aliorum preceptorum diligis. Impletio gloria vite nisi tamen huius precepto. Sed quare? Quia certe dignum est ut dilector alieni ut: mereat conseruatione vite

Nulli precepto sunt pariter ut sa longa nisi hinc de honore patris.

f. iij

Arguitur contra.

Sanctus thomas respondet questioni.

Quare boni filii aliquid dicitur mortis.

Nota de eo qui appetit longitudo vitam.

Quones mouetur super isto precepto dices iunt multi.

Pater carnalis est sup oes diligendi ac diligendus et ex huius precepti quare.

pple. Qui enim recognoscit beneficium vite naturalis quas h3 a parentibus efficit dignum non solum vitam naturalem sed vitam gratie que est maior: respiciensque vitam glorie que est maxima. Sic pro oppositi de his que inhonorat parentes suos: iusto dei iudicio inhonoratur ac tripliciter vita. Sed contra. Videtur quod promissio legitime vite que addit huic precepto sit incoherens et deceptoria. Nam contingit quibus imo experientia hoc docet: quod plures qui honorant parentes suos citius moriuntur. Et e contrario multi qui verbo a facio offerunt parentes diuini conservant in presenti vita. Et sic videtur talis promissio incoherens. Hic obiectio respondetur primo ad Thomam I. q. 102. ar. 1. in responsione ad illud arg. Et iterum in opusculo de decem preceptis. Ubi dicit quod legitime promittitur honorantibus parentes non solum ad vitam futuram sed etiam ad presentem: et hoc rationabiliter: quod ille qui gratus est beneficio meretur secundum quadaam congruentiam ut sibi beneficium conferat: sed propter ingratitude meretur quod beneficium perdere. Et quod beneficium vite corporalis post deum habemus a parentibus: ideo ille qui honorat parentes suos tanquam gratum merito vite conservacione. Qui vero inhonorat parentes tanquam ingratus meretur vitam perire. Sed quod presentia bona vel mala non cadunt sub merito vel demerito. nisi in quantum ordinantur ad futuram remuneracionem. Ideo quibus secundum occultam rationem diuino iudicio ruz que maxime futuram remuneracionem respiciunt aliquid filii qui sunt propter parentes citius vitam perunt. Alii vero qui sunt in propter parentes diuini viuunt. Sed nota quod propter vitam longa que est plena virtutibus et que non mensuratur tempore sed actio secundum personam. Et ideo primo et sanctus diuinitus viuunt presentia cito moriuntur corporaliter. Unde sapientie. iiii. c. 6. Consumat breui expleuit tempora sua: placra enim erat deo anima illius. vere optime meretur ille qui in opere vna die presentia alii in vno anno. Etiam recordari te volo quod quibus accidit: vita longior causa sit mori: corporalis spiritualis. sicut accidit iudeis: herodiam: et cocodertis: quibus dattano atque alijs tyrannis ac pessumis tur super isto precepto dices iunt multi. Et quod promissio legitime vite quoniam addit huic precepto. His igitur sic plerumque dubia. Et primo super illo verbo. honorato patrem tuum talis mouetur quod cum multi dicant preces diuersas rationibus: Quia si propter carnalis. propter dignitatem. propter potestatem. Pater etatis. propter iustitiam vel curam. Ideo quibus virtus oes isti preces ex vi huius precepti sunt diligendi ac honorandi. Hinc quoniam respondeo secundum Thomam I. q. 102. ar. 1. v. Et iterum in opusculo de decem preceptis ubi dicit quod oes isti preces ex vi huius precepti honorandi ac diligendi sunt quod oes ad eundem modo similitudine illius magni preces que i celis est. De quo dicitur Lu. x. c. Qui vos audit me audit: qui vos spernit me spernit. Illos igitur ampliori honore ac dilectione debemus venerari que non vultus plentore ratione habere vel honoris. vel dilectionis. Sic igitur videtur certum est quod si consideret primo propter carnalis in quantum ipse habet rationem principii naturalis originis: quod quidem habet rationem eminentioris boni et

deo simillioris. Sic propter matrem sunt super oes diligendi. Ideo dicit pater potest ex ambrosio quod primo debemus diligere deum. scilicet deo patrem matrem. non pellere filium: neque huius reddidit pro se dicit quod ex magno beneficio recepto a parentibus non possumus eis respondere ex equali. Et ideo propter offensa a solo filio: potest propter illi expellere sed non e contrario. Unde eccles. vii. c. 6. si filii habent tria honora: pater tuus genitrix matris tue neobliuiscaris. Ad me a parentibus. quoniam nisi propter illos natus non fuisset. Habet quippe filius a parentibus tria magna: vix esse nutrimentum diuici plina. Et quod datur nobilitate nutrimentum a pueritia. Ideo nos debemus eis dare in senectute. Et c. filii suscipite senectatem patris tui et non contristes eum in vita illius. Nota in confusione illorum filiorum: qui sunt crudelis parentibus suis: scribit Cassiodorus in epistolis suis lib. ii. q. Ciconie est parentes eorum penitus cogere laxauerit: nec ad proprios filios redone potest inueniri. pluribus suis genitorum membra fouet: scilicet eis copia sara reficitur: pia vicissitudine iuuenes reddidit quod a parentibus punitus susceperunt. Magnus quod Albertus in. xlii. li. de animalibus dicit de ciconia: quod ita diu nutritur parentes quod diu nutritur est ab eis: et ideo pia autem ab animalibus evocata. hec Albertus. Etiam quod parentes docuerunt nos. Ideo debemus eis obedire: prope Paulus ad coloco. iii. ca. ait. filii obedite parentibus vestris pro oia: hoc enim placitum est deo. Nota est dicit pro oia. Intellige in oibus que sunt secundum deum et iustitiam: quod alter non esset eis obedire: sed multo potius sunt obedire: iuxta illud Lu. xlii. ca. Si quis non odit patrem suum et matrem non potest esse discipulus. Deus enim est verior pater. Hinc deuterono. xxi. c. 6. Nunc non ipse est pater tuus qui possedit: fecit et creauit te: hinc Hiero. in epistola ad Heliodorum nondum epistola incipit. Quanto studio et amore prederit: dicit sic. Licet in lumine pater taceat pro calcanti perge parente sicis oculis ad verillu crucis euola: solus pietatis genus est in hac re esse crudelis. hec Hiero. Scilicet pater dicit spiritualis: ut plenus vel sacerdos: qui honorandus est ratione dignitatis duplici honore scilicet sustentationis et subiectionis secundum illud Pauli. i. ad thimo. v. c. Qui bene presertim presbyteri duplici honore digni habeant maxime qui laborant verbo et doctrina. Primo honore ranti sunt de temporalibus: ut videat eis. Unde Paulus. i. ad cor. ix. c. ait. Qui altario deseruit eius altario precipit. Ita et dominus ordinavit his que euangelium annunciat de euangelio viuere. hec ille. Sed honorandi sunt pro obedientia. hinc Paulus ad hebre. xlii. ca. i. q. Obedite propositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pugnant quasi rotem pro stabus vestris reddiduri. Tertio precepto potestales potestatis ut sunt reges et principes ac omnes precepto potestales qui dicuntur patres. Et quod proprium officium patris sit bene facere filios. Sic serui naamam vocabantur principes sui patris: ut dicitur i. Reg. v. c. vbi dixerunt ei. Pater si rex eras dixerisset tibi propheta profectore facere debueras. Et quo textu patres quod reges et principes dicuntur patres: quod debent diligere et tenere bonum populi. Et istos honorantur pro subiectione. Quia ut

De cetero etiam plura.

Scilicet patet de spirituali ut plures vel sacerdos

Tertio potest potestales ut reges et principes ac omnes precepto

ait Paul' ad Roma. xij. c. Ois aia potestatis subditio
subdita est. Et hoc no solus timore sed amore. Nec soli ppa
romem: sed ppter consciētā. hō aut hui' est sm Pauli ibidē
quia omnia potestas a deo est. Et ideo subiūgit Paulus. re-
dit' oib' debita: cui tributa tributa: cui vectigal vectigal: cui
timor: timor: cui honorē honorē. hinc Salomō puer b. xxiij.
c. Time dñm filii mī et regē: cū detraerit' nō cōmīceat'.

Quartus par
dicitur etate.

Quintus p' d'
lira.

mu

65

illius q' formauit corpora nostra in utero matris. Et ppter hoc
ait veritas Matth. xxiij. c. Et patrē nolite vocare vobis sup
terā. Un' est em̄ pater vester q' in celis. Nec vocemini magi
stri: quia magister vester v' est xps. Nec ibi. Intellige hic q' xps
est magister et pater principalis a ceteri magistri et patres
procedunt. Un' hiero. l. iij. li. sup mathesi sic declarat hūc pas
sum dicens. Nec magister nec pater vocad' est alit' nisi de'
pater et dñs noster ies' xps. Pater quidē q' ex ipso sūt omnia.
Magister: q' per ipsuz omnia vel quonia per dispensationez
carnis oēs recōciliati sum' deo. hec hiero. Quid obsecro ope
rantur pater vel mater in formatiōe filij? Qui ignorat qd ha
beat' in vtero viri masculi? v' femina: an magn' an parv'
aut viuus aut mortu'. Sed pater ille celestis est qui omnia
per infinitā potētā suā format corpora: et creat animas. Pro
pterea iob agēs gratias huic indulgentissimo patri ita inq't
Man' tue dñe fecerit me et plasmauerunt me totū in circuitu
tu' sic repete precipitas me. Memēto queso q' sicut lutū fece
ris me et puluerē reduces me. Nōne sicut lac multū mē si
cut caseū me coagulasti. Pelle et carnibus vestiri me ossi b' et
neruis compegisti me. Urā et; mīam tribuisti mibi. Job. x. c.
Et iā illa scitissima ac fidelissima mīler machabea dū seprē
filios suos cerneret corā se occidi a rege anthiocheoq' nollet
carnes potētiā cōtra legis pcepta comedere: hortabat illos
ad mortē dicens v' vellēt corpora sua ac propria virā redde
re creatori oim qui eis tanta conzulerat. vñ. ij. Macha. vj. ca.
sic loquebat. Mesco illi vtero meo apparuisti. Neq' em̄
ego spiritū et aiam donauit vobis et vitā et singuloz mēbra nō
ego ipsa cōpegi. Estem mūdī creator q' formauit hoīs natū
pate: quoz oim inuent originē. Et spiritū vobis iterū et mīse
ricordiat' redder' vitā: sicut nūc v' os metipso despicitis ppter
leges eius. hec ibi. ¶ Hinc Lactān' ait. Deus veri patrie of
ficio superius ipse corpus effinxit ipse aiam qua spiram' in su
dit ipseus est totū quicquid sumus. Nec lactān'. Iste ergo ce
lestis pater nō solū est a nobis honorād': s' totū reassumpt'
viril' est legitime adorādus ac pura mēte colēdus. ideo p
cipit nobis Deus. vj. c. et Matth. xxiij. Marci. xij. et Luce. x. c. sic
diligēs dñm deū tuū ex toto corde tuo et ex tota aia tua et ex
tota fortitudine tua. Sed q' sum' rebelles et t'ro patri ingra
tine exhibemus ei talē honorē. ideo per Malach'ā pphētā
conquerit' di. filius honorat patrē et seru' dñm suū. Si ergo
pater ego sum vbi est honor me? Et si dñs. ego sum vbi est
mor me? dicit dñs. exercitūuz. Malach. ij. c. Quasi dicat sm
hieronym' sup eodē loco. Aut pater sumi vester aut dñs. Si
pater debiti patri honorē reddite: dignā parēri offerte p'cta
tem. Si dñs cur me contēnitis: cur dñm nō timetis? Et sic pa
ter q' sum teneamur patrē ac creatorē nostrū simpliciter sup
omnes patres ac creaturas honorare. Quando autē querit'

Job partem
mus agit gra
uas dno.

Muller ma
chabea hor
tabat filios
ad mortē.

De quarto precepto diuine legis.

Utrum pater spiritualis sit magis diligendus q̄ pater carnalis... Rñso q̄ntis. Pater sp̄alis & p̄ carnalis sunt mistri u. eterni patris.

Tertia q̄stio. Utrū p̄ sit magis diligēda mater. Pater h̄ excellētiore rōne principij q̄ mater.

Nota aureas. Pater h̄ excellētiore rōne principij q̄ mater. Nota aureas. Pater h̄ excellētiore rōne principij q̄ mater.

mater ē valde honorāda ac caro corde diligēda. Magis magis ac magis laborat circa filios q̄ pater: sc̄z portādo: paricōdo educādo. ideo b̄. Eccl̄. viij. c. B̄ m̄tib; m̄tis tue ne oblitiscaris. Thob̄. liij. c. Demor em̄ esse debes q̄ q̄sta pericula passa s̄t p̄ter te i vtero suo mater tua. Et̄a mater ē magis certa de gñatione filij q̄ pater q̄ si credit filij esse fusi tñ non habet certitudinē. Vici; em̄ p̄s in. r. lib. ethicoz. q̄ matres magis sunt amāres filioz. Laborioſior em̄ ē gñatio matris & magis sc̄nti q̄ ip̄saz sunt filij q̄ patres. Mater quoc; matore prem̄ habet i corpore filij q̄ pater: q̄ quasi totū corp̄ filij forā mat̄ ex matre. Ut em̄ dicit philoſoph; i p̄mo de gñatione gñatum. Femina in generatiōe dat corp̄. Et ideo p̄pter humilimodi ratiōes. mater plus diligit filij q̄ pater. Cñ in morte vel in aduerſitate filij magis dolet & affligit mater q̄ pater. Quia mulieres naturaliter magis cōpatunt q̄ virib; q̄ m̄t̄ licet est magis mollis & paſſibilis cñ sit frigida & humida. Mā in omni genere animalium fm̄ philoſoph̄a femine sunt molliores masculis pater vřam & leopardā. Ut autem est natuſaliter calidus & ſiccus. & ideo nō sic de facili patit̄ aut cōpaſſat. Cñ si filij ſublimat̄ ad honores pl̄ gaudet pater q̄ mater. Quod aut̄ mater magis cōriſtet i aduerſitate filij. Pater vero magis gaudeat clare per verba Salomonis probatur: q̄ p̄ouerborū. r. c. alt. Filius ſapientis letificat patrem: filius vero ſtultus meſticia ē matris ſue. Propterea cñ amor dilectioſiue charitas ſunt reciproca: obligat̄. filius totis reſumptis virib; mat̄re diligere ac venerari. Hinc hiero. in epla de honorādis parētib;. Que quidē epla incipit parentuz meritis: dicit. ſic. Matribus quoc; O filij debita impēdire reuerentiā que vobis vteri more ſeruitēres p̄odus veſtri corporis tolleſt: q̄ ignora potātes iſantia. familiarit̄ quēda exhibēt naſatur: q̄ nō ſolū ſibi mater eſurit: nec acceptos cibos ſola digerit. materno victu aliſ ille q̄ later etuſq; membra alterius cōmeſticiaſ paſcunt: vt hō ſurur? alteri? morſib; ſaturētur. Quid ergo ipſa memorē nutrimēta & tenere iſantie dulces iniurias quas nutritoris affect; de ſuis pabulis ſumit? Quid cibos in matre p̄fectos q̄ feminis manātes ex mēbris lactētia ſoluunt i ſucci & in validas ſauces liquido ſapore p̄fundit? Cogēte natura: ſumit̄ iſantē q̄ bibat & de ſe nō nato. hoc ſibi currentib; labris elicit: q̄ nō ſit neceſſe mordere. Seruit̄ materna: poſteris pectora: ſeruit̄ ipſis in cunabulis man; & terga mēbris deuora lactentiū gratos artus accipiūt. Optat̄ mater parvulū creſcere: optat̄ cito videre matore ē q̄q; in ſer; tuenū luſere ſelicitat̄ nūq; ſibi forſitaz ſeruitur. H̄is tot iſantib; p̄cedētib; factis parētib; tota debet alacritate ſulturi. Reddat̄ nature debiti reddat̄ parētib; q̄ debet. Et ſolue ſili q̄ debet & officia debita ſitūq; exhibeſta mulatū: q̄ parētib; nemo pot̄ reddere. q̄ debet. hec hiero

Nota q̄nto inf ē caro cor de diligēda ac honorāda.

Mat magis amat filij q̄ pater & q̄re. Mat i aduerſitate filioz magis affligit q̄ pater.

Nota pulchra h̄ie ronymi.

Quot & q̄sta parit̄ amo re filiozum.

Quarta qñlo
vruz vir de-
beat magis di-
lligere vxores
q̄ prem aut
matrem.

Et sic patz q̄rum teneant filij parētib⁹ et q̄m pater aut mater
sint caro corde diligēdi. ¶ Quarto sup eodem p̄cepto querit.
Utrū vir dngatus teneat magis diligere vxorē q̄ patrē aut
matrem. Et videt q̄ vxor sit magis diligenda q̄ p̄. Gene. ij. c.
¶ Gubernem relinquere hō patrem et matrē et adherēbit vxori suę
erunt duo in carne vna. Rñdeo huic questioni s̄z Thoma in
q. ij. q. xxvj. ar. xj. vbi dicit. Gradus dilectionis attendi potest
aut p̄m rationē bonitatis p̄m rōnem cōditionis aut diligētē.
Secundū ergo rōnem boni qd est obiectū dilectionis magis
sunt diligēdi parētes q̄ vxores q̄ diligunt sub ratione p̄nci-
cipij et eminentioris cuiusdā boni. Secundū aut rōnem cōsti-
tutionis magis diligēda est vxor quia vxor cōiungitur viro et
vna caro existens. p̄m illud Mat. ij. c. Itaq̄ tam non sunt
duo sed vna caro. Et ideo intēsus diligit vxorē sed maior res
uerētia est parentibus exhibēda. hinc Hieronymus in epla
de honorādis parentib⁹ dicit sic. Parentes enim adeo debēt
haberi dulciores q̄ per alios reparari nō possunt. Et cū eos
lex nature subtraxerit nec patrē tibi alterū poteris inuenire
nec matrē. Mutato plugio vitre⁹ pater est nec nouerca po-
test nomē matris implere. hec Hiero. ad furiā ait. Honora pa-
trem si n̄ p̄ a vero patre nō separet. hec Hiero. Ad auctori-
tatem aut que in p̄ncipio allegatur dicit sc̄tus Tho. sic q̄ nō
q̄m ad oīa deserit pater et mater p̄pter vxorē. In quibusdā
em̄ magis debet hō assistere parētib⁹ q̄ vxori. Sed q̄m ad
vniōnē carnalis copule et cohabitatiōis relicto oib⁹ parenti-
bus homo adheret vxori. Non ergo simpliciter relicto oib⁹
quia nō h̄t q̄ ad parētes pertinet quibus subueniēdū ē. ideo
Hieronym⁹ in epla de honorādis parētib⁹ ait. Foueat senē-
tus parētū et fact⁹ eorū vicissitudo reddat. Habet em̄ quāsdā
senect⁹ infantia. hec Hiero. Et sic patz questio. ¶ Quinto sup
isto p̄cepto iterū mouet talis questio. Utrū homo debeat
magis diligere filij q̄ patrē et videtur q̄ sic q̄ gratia p̄fecti-
naturā s̄z naturaliter parētes plus diligūt filios q̄ ab eis vi-
ligātur vt p̄s dicit in. viij. lib. phisicorū. ergo debemus ma-
gis diligere filios q̄ parētes. Huic qd n̄ rñdet sc̄tus Tho. in
ij. q. xxvj. ar. ix. vbi dicit q̄ gradus dilectionis p̄siderari po-
rest dupliciter. Vno modo ex pte obiecti et sic illud qd habet
maiorē rōnē boni est magis diligēdū q̄ est deo simill⁹. et ideo
pater est magis diligēd⁹ q̄ filius q̄ patrē diligim⁹ sub rōne
p̄ncipij qd habet rōnem eminentioris boni et deo simillioris.
hinc Ambrosi⁹ sup illud Mat. honora patrem dicit sic. Primi
grad⁹ pietatis est. ille vt quos actores tibi voluit esse de⁹ ho-
nores obsequijs abstinens p̄tumelias. Nec vultu ledāda ē pie-
tas parētū. hec Ambrosi⁹. et Chrysostom⁹ sup illud. Multer ec-
ce fili⁹ tu⁹ dicit sic. Docet nos xp̄s vsq̄ ad vltimā resp̄ratio-
nē parētū diligētia habere. Quia em̄ alijs mulierib⁹ assētib⁹
nihil dicit. docet nos p̄ aliqd̄ impedere parētib⁹. hec Chri-

Nota distin-
cōnes. l. iho.

Quinta qñlo
Utrū debeat
q̄s magis dili-
gere filios q̄
patrem.

solom⁹. Alio modo cōputat grad⁹ dilectiōis ex pte ipsi⁹ di-
ligētis et sic magis diligit qd est p̄fecti⁹ et p̄m hoc fili⁹ est ma-
gis diligēd⁹ q̄ pater vt p̄s dicit in. viij. eub. Hoc aut p̄bat
quadruplici rōne p̄m Tho. ibidē. Et egidū romanū i. ij. de
regimine p̄ncipū. parte. ij. c. iij. p̄mo qdem q̄ parētes dili-
gūt filios vt aliqd̄ sui existētēs. pater autē non est aliqd̄ filij.
Et ideo dilectio s̄z quā pater diligit filij simillior est dilectio
ni qua qd diligit seipsum. Amor ergo parētū erga filios pro-
cedit a causa ad effectū et a superiori ad inferius. Sed amor
filiorum ad patres procedit ab effectu ad causā et ab inferiori
ad superiorē. Naturale est aut q̄ supra influat in inferiora
et cōseruat eam nō aut ecōuerso. parētes ergo naturaliter affe-
ciunt ad filios vt influat in eos et vt p̄grēēt eis bona vt posa-
siones et nūmismata. filij nō ecōuerso nō p̄grēāt. p̄ patri-
bus suis imo pot̄ diripiūt et rapiūt bona parentū q̄ inferiora
nō influat in superiora s̄z sunt eis subiecta. ¶ Secūda rō sumi ligit filij rōe
tur ex certitudine p̄s. Nam parētes magis sunt certū de sua certitudine
ple q̄ ples de suis parētib⁹. ples em̄ certificari nō pōt nisi ex
auditu et quibusdā signis. parētes aut statz cognitionē habēt. Quid ē amor
de ipsa prole. Ideo tāto amor est validior q̄to apud parētes
est maior certitudo de ple. Et ex hac rōne p̄bat q̄ matres pl⁹
diligūt filios q̄ p̄es q̄ de illis certiores existūt. patres nō
habēt solā opinionē. ¶ Tertia ratio sumit rōne p̄pinq̄tatis
vel vniōis. Nam fili⁹ ē magis p̄pinq̄ et vni⁹ p̄tri q̄ ecōuer-
so. Cū ergo amor quāsdā vniōnē imponit q̄ amor n̄t aliud
est q̄ qdā vis vniūta et p̄cretiua amantis cū amato. Ideo si-
lij tanq̄ magis vniūti et magis p̄pinq̄ parētib⁹ magis diligūt
tur ab ipso q̄ ecōuerso. filij em̄ sunt qdā pars parētū. pater
aut magis vniūti cū suo toto q̄ app̄hēdit ab ipso totū vniū-
tati qd ab ea cōphēdi nō potest. ¶ Quarta rō sumit rōne du-
ratiōis. Nam q̄to amor magis duras tāto efficit vehemētior.
Amor aut parētū ad filios vehemētior est q̄ filiorū ad paren-
tes. Statz em̄ pater incipit diligere filij filij aut rpe p̄cedē-
te incipit diligere patrē. Dilectio aut durior et fortior p̄m
illud. Eccl. ix. c. nō relinquo amicū antiquū. nonus em̄ nō
erit sim. lis illi. Et sic patz q̄ fili⁹ magis diligit a patre q̄ ecō-
uerso. ¶ Propter qd ad parētes spectat dirigere filios et soll-
licitari circa regimē eorū q̄ libet sollicit⁹ esse debet. circa ea
q̄ vehemētē amat et diligit. Ad id vehemētē excitamur cla-
rissimo exēplo patētissimi ac beatissimi Job q̄ summā vigiliā
tā circa filiorū suorū disciplinā seruauit. Uñ. Chrysolom⁹ cir-
ca finē. ij. li. p̄ra impugnatēs vltā monasticā vt dicit sic. Job
lancitissimū vltū est ex virtutib⁹ religiosā scriptura collaudat q̄
fuerit iust⁹. q̄ verariq̄ religiosus. q̄ p̄narū ex eo marime q̄
filiorū optime nutriedorū. habuit summā diligētia. Non em̄
ea cura vtebat vt aux illis copiosissime acq̄reret. nō vrbuma-
nā gloria verēdos ac illustres cōp̄eret. Sed qd ille n̄dē rōe

Nota de Job.
Job laudat
q̄ habuit sa-
llorū summā
diligētiam.

Oes ptes de
bent exultare
filios ad cul
tum vniu
r. **De quarto
precepto**
bissimil iob.

Chilofom
arguit paren
res q no aiaz
sed solum cor
pora filioz
diligunt.

Aurea verba

Sactus tho
mas respon
det ad argu
mentum.

quirebat? Audi quid scriptura dicat. Cū cōsummati (in q) essent dies cōiuij mittebat Job 2 sanctificabat eos. Consur gentos diluculo offerebat pro eis sacrificia p singulos corū. Dicebat effit iob in corde suo. Ne forte benedixerint deū filij mei in cordibus suis: vlla me iam nobis erit excusatio: qñ is q ante gratiā ante legē fuit: qui nullo sacrarū literarū magi sterio in structura erant: tantū filioz ostendit puidentiā: vt de incertis quoz eoz 2 occultis tremerez paneretqz delictis: qñam nos iam excusabit ratio: q cū simus sub gratia cum hu iusmodi exēplis abūdemus: totqz monitis erudiamur: non modo pro occultis incertisqz filioz peccatis nō meruim? ve rū apta quoz manifesta scelera eoz cōtēnimus. hec Chilso, Iternū chilsofomus cōtra parētes qui solū corpora filioz diligūt: animā aut cōtēnunt: sup illud Mat. Accessit ad eū mater filioz: zebedel ita inq̄. Matres corpus natoz: suozqz amant: iam aut cōtēnunt. Desiderāt eū illos valere in secu lo isto: z nō curāt qd sint passuri in illo. Alij parres militiā: filijs puidēt. Alij honores: z nemo filijs iustipouidet deū. perditionē illoz cū magno p̄cio cōparant z salutē illoz: nec dono accipe volūt. Si viderint illos pauperes iristant z in spirāt. Si aut viderit illos peccātes nemo iristat. vt ostēdāt: qz corporū parētes sunt nō animaz. hec Chilso. Cētia Me ronym? ad Trāsū de morte filie circa mediū eplē. Que qui dem epta incipit. Bndictio z dilectissimo parētū Trāsio: sic ait. Destitutos se a mouētib? filijs parētes cōquerūt. Et vi uos filios aut ppter honores: aut ppter negotia pegrinis re glonibus credūt. Et gaudēt tota vita sine filioz affectib? cō morari: dū modo capiat qd cupiūt de suis pignozib? ad p̄pici Et vt ad palatia pegrāt pegrinant. z ad studia dignitatē nauigāt acqrenda. Vel ad causas patrimonij aliquos explican das cū labore z periculo p̄fiscētes oēs p̄prios filios impel lunt: nec secū vacare quos diligūt patiūt. Sed vt ad pala cia celli ad studia xp̄i: ad honorem vite perpetue ad patrimo nij possessionis eterne cū securitate valeant puenire: nemo filios suos a se libēter gratulāt abscedere. Ad comparāda peccata gaudēt tam parentes a filijs q̄ filij a parentibus puocante diabolo separari. Ad indulgentiam vero peripl endā nolūt abinuitem deo puocante discerni. hec Hierony mus. pater itaqz ex dictis q̄ amor parentū ad filios est vail ditor ac vehementior q̄ ecōuerso. Et ppter hoc tenentur pa tres in debitū finē diligere filios. Atqz eos magis amare sz bonū anime q̄ fm bonū corporis. Ad argumentū aut factū in oppositū dico q̄ parētes naturaliter plus diligūt filios sz rōnē cōiunctiōis ad seipm. Sz filij naturaliter plus diligūt parē fm rōnez eminetiōis boni: vt dicit sanct? Tho. vbi su pra in respōsione ad ij. argu. Et sic p̄z solutio totius q̄ntis. Cēto vltimo sup p̄bo istius preceptum dicitur. Ut sis longeuus

longeuus sup terrā quā dñs deus tu? dabit tibi. Talis mo? nēf dubitatio. Arū illi qui honozār parētes suos cōsequā? quā magna mercedē a dño p̄ter lōgitudinē vite corpallis. notār paren? hūc q̄nti respōdet sanct? Tho. in opusculo de decē p̄ceptis tes cōsequan dēbē. Sciendū est q̄ honozātib? parētes quinqz magna deſi tur aliquam derabilia p̄mittūt. C. Prīmū desiderabile est gratia in p̄re magnaz mer senti z glis in futuro q̄ duo sunt. maxie desiderabilia. Vt ec cede a deo. c. dēſiacti. ij. c. honora patrē tuū vt ſupueniat tibi bndictio primū deſi a deo: bndictio illius in nouissimo manet. C. Scdm deſide rabile est vita ideo signāter dicit in hoc p̄cepto vt sis lōgē? Scdm deſide sup terrā. Dicit eū longeuitas quasi lōga eras. Et ecclēſiacti lū. ca. habet sic. Qui honozat patrē suū vita viuat longiore. Tertiū deſi C. Tertiū desiderabile est h̄re filios sibi gratos z acceptos. Hoc p̄mittit Ecclēſiacti. ij. c. sic. Qui honozat patrē suū locū dabit in filijs z in die orōnis sue exaudiet. id Mat. vij. capt. In qua mēſura meſi fueritis remetiet vobis. Nota reme tiet vobis. I. itez. mēſurabit. C. Quartū desiderabile ē h̄re fa mā laudabilē quā oēs magno deſiderio appetit. hec p̄mit itoz h̄re Ecclē. ij. c. sic. Gloriz est hois ex honore patris sui. Et itez ibidē h̄re sic: male fame est q̄ delinquit patrē: z est ma ledicus a deo qui exasperat matrem. C. Quintum deſide rabile est h̄re diuitias. O? magnū est istud deſideriū in cū ctis hoib?. O quot labores die noctuz ſuſtinēt miseri mo rales ppter diuitias acquirēdas. Sz hoc deſideriū diuitiaz adimplet ex honore parētū. Ecclē. ij. c. Bndictio p̄is firmat domos filioz: maledictio aut m̄ſis eradicat fundamēta. h̄c petrus rauēnas in quodā sermōe ait. Auellē a sole solto ra diū z nō lucet. Riuis a fonte z creſcit. Ramū ab arbore z p̄ſic cat. P̄bū a corpe z putrefcit. Separa filiū a deuotione pa tris z iā nō est fili? sed frater: z collega illoz de q̄bus dicit. Vos ex parte dīa bōlo estis. hec ille. p̄z itaqz ex dictis deter minatio q̄ntis. Sed p̄ cōplēto. explanatiōis hui? p̄cepti. Notabilia carmina sup eodē doctozis elūidē q̄ sequuntur.

Quartū deſi derabile.
Quintū deſi derabile.

Carmina no tanda.

De quinto precepto diuine legis. **Q**uintus preceptū diuine legis scribit Exo. c. sic. Nō occides. Per qd qdē p̄ceptū exp̄ctet telphibetur homicidij sz implicet: vt inq̄t san ctus Tho. l. ij. q. cxxij. ar. vi. in r̄ſidē ad ij. ar gu. p̄hibent oia nocuēta q̄ in ipſonā p̄tmi inferunt: sicut de Lenit. p̄. c. Nō habis 3 sanguinē p̄tmi tui. Et similiter

Nota qd de ctis sc̄tus tho mas.

De quinto pcepto diuine legis.

phibet odia: primi: luxa illis Leuit. xix. c. No oderts fratre...

Pulchra: ex planatio et diuersa optabatur anti qui de homicidio.

Quomodo licet occidere hominem.

Nota verba Augustini.

Alla optatio an ho possit occidere se ipsum.

Octo philoso phi occiderit seipso.

De curto romano.

De bruto et arunte.

De decio.

De marco regulo.

De codro.

De epaminonda.

Quomodo licet occidere hominem. Nota verba Augustini. Alla optatio an ho possit occidere se ipsum. Octo philoso phi occiderit seipso. De curto romano. De bruto et arunte. De decio. De marco regulo. De codro. De epaminonda.

De quinto pcepto diuine legis.

uerit audidisti glia: et quasi ebrius ventis pompam munitat...

Lucretia occidit seipsum

Epitaphium Lucretie

Alter apud manes: alter apud superos. Et si igitur oes homicide sunt: et cum Lucretia eterna...

Qui occidit seipsum grauius peccat.

Sancti plures q seipso peremerunt: quos pm fuit Salon qui precessit in figura xpm: de cuius morte habet Iudicium...

Queda sancte femine se ipsas dederunt in mortem.

De razia nobillimo milite legitur i. ij. li. Ma cha. c. xliij. q seipsum alose, ac magnifice in morte dederit...

De saule. Ipebet optantur.

De saule q... fit saluatus... Doctor es ca... tholici tenet... oppositum... De doech... De seneca q... elegit sibi... mortem... Sunt q dubi... tar de seneca.

De seneca

Mero. 13 f... uore seneca... Nota verba... hieronymi.

Occiso hois... por esse inu... stater plicte... caula.

Duplex e ho... micidij gen... micidij gen... spuale fit q... tuor modis.

Homocidijz... copozale fit... etia quattuor... modis.

coſceptu dei est rex israel. Doctores aut catholici coſterea... net Saul esse dñs nati. Sz vide si vis nicolai de lyza q plura... nota billa dicit sup hac hystoria. Etiaz doech armiger saulis... se interfect vt dr. j. Re. vii. c. Qui qd doech nec ad hebrej nec... a latinis doctoribz excusat qn desperas se occiderit. De se... neca ho dr q elegerit sibi morte optide sibi data. vn boeri in... lly. li. de pſoiande pſa. v. dicit sic. Nemo seneca familiarē pce... ptorez suū ad elige de mortis coegit arbitriū. Idcirco sunt q... dicit q seneca eē martyr si gen? mortz nō elegisset. Nā ele... git vt i vtroqz brachio minneret vt sic i balneo qñ in cōsiliū... moreret. Sz qd dicit deat de tā facidissimo ac eruditissimo vi... ro. Hoc scio q pſ doctoz hierony. iter illustres ac scilicet moſ... viros illi colat. An in il. de viis illustribz dicit sic hierony... Seneca corā dñs sociōs stotē dicit pul? z patrūs incant... poete pſtinā illime vite fuit. Quē nō pōnerē i cathalogo stōz... nisi mille literaz puocarēt q legunt a pluribz pauli ad sene... carz seneca ad paulū. In qb? cū esset Meronis magister z il... lius ipis potēntissim? z optiare se dicit ei? loci esse apud suos... cui? sit paulus apud xpianos. Hic ante biētiū qz petz? z pau... lns martyro coronarent a nerone interfectus est. hec Mero. 13 f... Sic igit pſ ex dictis q nulli licet quouis modo se occidere n... tancoritate del aut iſſem. spūsancti moſ fuerit reuelata. Quaptopter cū lex diuina pcepit dices. Nō occides. Intelli... gere debes q i hoc pcepto phibet ois occiso intusa q tripli... cter pōt fieri. Primo ex causa vt in illo q occidit sine culpa. Scō ex ordine vt cū ille q nō est minister legis occidit. Ter... tio ex animo vt qñ minister legis occidit nō amore iusticie: sz... libidine videte. Nota ergo q duplex ē homocidij gen? scz... spuale v corpale. Homocidij spuale fit quattuor modis. Primo... omittēdo vt cū quis videt primū in extrema necessitate z nō... subuenit. hinc Ambrosi? ait. Pasce fame morientē si nō pu... uerit occidit. Scōo fit corde vt cū qs odit primū suū. Ideo... j. Joh. ij. c. dr. Qui odit fratrem suū homocida est. Et Augusti... in reguland clericos ait. Lites aut nulla habeatis: aut q ce... lerrime finitatis ne ira crescat i odij. z trabē faciat de festuca... z siam faciat homocidā. hec augu. Tertio fit ore scz detra... hēdo hoc mō: qz ille cui detrahit occidit. in cōscientia illius q... audit detractorē: qz pū? viuebat p bonā famā. Quarto qñ... q fit ope sic vt qñ malo creplo dat alicui occasio ruine. Sz... homocidij corpale fit etiā quattuor modis. Primo fit manu... Esale. j. c. Man? em vestre sanguine plene sunt. Nota q hor... ribile fit pōm homocidij. Nō em ē solū ptra charitatē primū... qua pcepit vt diliges prīnū sicut teipm. de quo dr pme Jo... lu. c. Ois homocida nō hz vitā eternā in se manētē. Verū etiā... eſt cōtra naturā hois: qz vt dicit Ecclesiastic. xij. cap. Omne... animal diligit sibi simile. propterea exod. xij. c. Qui pusse... rit hoem volēs occidere morte moriet. Et hic quidez crudē

Illo est lupo de quo dr in. iij. lib. animalū q si lupo det caro homocidijz... lupt nō comedit. Scōo homocidij corpale fit ore vt qñ datur copozale fit... cōsiliū alicui fallique puocando vel accusando vel detrahē... do. Hinc dō in pſal. ait. s. iij. hoim dētes eoz. arma z sagitte. Homocidijz... ē lingua eoz gladius acutus. Tertio committit adiutorio. fit adiutorio... Hinc dō Salomō nō reddidit cātos. p. v. c. Dicit. Homocidijz... fill mīne ambules cōeis: pedes em illoz ad malū currunt fit cōsentu... z festinat vt effundat sanguinē. Quarto homocidij comit... fit cōsensu: de quo paulus ad Roma. j. c. Digni sunt morte... nō solū q ea faciūt: sed etiā qui cōsentit facientibus. Cōsen... tis aut quodā mō quādo potes impedire z nō impedis. Vñ... puerbioz. xij. c. Erue eos q ducunt ad mortē. Hic Marc... tullius in. j. li. de officijs. ita inq. Nā qui inultū in quēptaz... imperū facit aut ira aut aliqua perturbatōe excitat? his qñ... man? violētias inferre videt socio. Qui aut nō defendit nec... obſistit: si pōt inuirtē: ita est in vltio. qz si parētōs aut amicos... aut patrā deserat. hec tullī. Et sic pſ quot modis comitti... tur homocidij. Superest vt videam? qd de isto pcepto dicat... auctor ille: cui? nomē z si in hincognitū sit. in libro tamen vi... te credimus descriptum. Sic em ait.

Occiso verbo: faceris: vel corde suasor. Incitat z causans: cupiensqz procurat abozsum: Urberat z mandans: faciens vel tormenta Et iudex: cepit ex sacro limite prauum. Sacrilagus factus ac ledens: vel mullator Non sis occisor: frangens mortaliter egit. Hec ille.

Nota hois su.

De sexto precepto diuine legis. Sextum preceptū in ordine totius decalogi scribitur Exodi. xx. ca. sic. Nō mechaberis. Et quis istud pceptum videat phibere solūm adulterij: qz mechā idē sonat: quod adulterij. Inde dicit mechor mechatus suz. Vñ mechari. i. adulterari. Nihilomin? in hoc pcepto sz Ang... in lib. de decē cordis. Et sanctū Tho. in. ij. q. cxiij. art. vi. in respōsōe ad. ij. ar. Et itez. ij. opusculo de decē pceptis. Nō solū phibetur adulterij: sz etiā ois illicitus cōcubit? z ois il legitim? vsus vel tact? mēbroz generatiōis. Largi? ergo in telligendū est hoc pceptū. Vñ etiāz carnalis cogitatio: q subtrahit mētē a deo. z ois libidinosā cupiscētia z ois adule rina actio: atqz ois illicita cupiditas vel carnalis corruptio pōt dici mechatio. Hinc veritas Matth. v. c. ait. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdiā eā: itaz mechatus est eā in corde suo. Sup quo hō hieronymus in explanatiōe sup matthēi lib.

Mechā sonat adulterij.

Nota q hoc pceptum largus: intelligendum est.

Est differen tia inter pas sionem z pas sionem. Ergo q viderit mulierē z aia ei? fuerit titillata. hic passionem.

propassione percussus est: si vero pferretur de cogitatioe auctum fecerit sicut scriptu est in dauid. Trasserit in affectu cordis. De passione trāsiuit ad passionē. Et huc nō volu- ras pti deest s; occasio. Quicq; viderit ad pceptū dñi. n̄ aspexerit vt pceptat vt facere dponat. Ille recte dicit: eā mechari in corde tuo. hec Hieronymus. Nota ergo q; qtuor modis pot homo mechari: idest offendere cōtra hoc pceptū: pimo mō mechaf. quis operādo turpia per seipm. Qd qdē scilicet dicit mollicies. Et pprie molles dicit ille q; vizorez sexus enervatū copla dedecoretz: quasi mulier emolliat. Est autē hoc vitium nō sōdū turpissimū: s; etiā grauissimū. Unde paulus i. ad Cor. vj. c. ait. Neq; molles regnū dei possidebit. Mich tur asit molles s; Tho. in cōmēto aureo super odē passu. Ma res mullebrtia faciētes. Qui s; sic seipm polluendo deturpat grauissime peccat: q; frustra oīno tota intētio nature cū nō possit seq; gñatio. ideo tale opus horribile estz mortale. Et excludit: a regno dei vt inqt paulus. Propterea legitimus in lib. gene. xxxvij. ca. de duob; filijs iudeis: s; Herz Onam q; erant hoc vitio maculati q; pculi ac exterminati sūt a dño. Nā dicitur ibidē q; Her p̄mogenit; iude fuit neq; in p̄spectu dñi. Sed que fuerit et nequitias in textu nō exprimit. Id dicitur doctorēs hebreoz q; iste Her fuit similis in nequitia cū fratre suo. Onam. q; i coitu cū suayxore studebat fundere semē in terra. i. extra vas mullebrē. S; Her hoc scel; faciebat alio motiūo. Nā libidine afflictebat ad suā vxorē Thamar. Et ideo cauebat ne imp̄gnaret. ne ex tali impregnatioe pulchritudo eius minueret. Et ne et; cōcubitu ad rēpus p̄luaretur s; cū esset pp̄inqua partui atq; in partu lacēs vsq; ad purificationē. id a dño occisus est. De Onam autē dicit in textu q; Judas pater ei; dixit ei. Ingredere ad vxorē fratris tui et forciare illi vt faceret semē fratri tuo. Ille asit sciens non nasci sibi filios semē fundebat in terra ne liberi fratris noie nascerent. Et ppter hoc p̄cussit eū dñs eo q; rē detestabilē faceret. Et sic p̄t; q; idē sitas pene attestat similitudinē elze. Scōq; mō mechaf q; p̄p̄tici sodomiticū quod quidē inter oēs turpitudines luxurie est grauissimū et magis deo q; hoib; abq; minabile. Mutus miserie grantatē ostēdit paul; ad Ro. i. c. dicens. Tradidit illos de; inpassiones ignominie. Nam semine eoz immutauerūt naturā vsum in eū vsum q; est p̄tra naturā. Sic; autē et masculi relicto naturali vsu femine exercēt in desiderijs suis in inuicē masculi in masculos turpitudinē operātes: et mercedē quā oportuit erroris sui efemeret ipsi recipiētes. hec Paul;.

Nota qualiter hō potest offendere cōtra istud pceptū qtuor modis. P̄mo mechaf q; per seipm.

Mollicies est p̄cūm grauissimum. Nota de heronam.

Her occidit a domino. Similit onaz percussit a deo. Secūdo mechatur q; p̄ viticū sodomiticū.

S. Tho. pulchre declarat verba beati pauli.

Secūdo mechatur q; p̄ viticū sodomiticū quod quidē inter oēs turpitudines luxurie est grauissimū et magis deo q; hoib; abq; minabile. Mutus miserie grantatē ostēdit paul; ad Ro. i. c. dicens. Tradidit illos de; inpassiones ignominie. Nam semine eoz immutauerūt naturā vsum in eū vsum q; est p̄tra naturā. Sic; autē et masculi relicto naturali vsu femine exercēt in desiderijs suis in inuicē masculi in masculos turpitudinē operātes: et mercedē quā oportuit erroris sui efemeret ipsi recipiētes. hec Paul;.

Eph. v. c. Que agātur in occulto ab eis turpe est dicere. Ma nifestū est aut vt inquit Thomas ibidē q; s̄m nature intētio Ois coit; ex nē cōmixtio serū in aiab; ordinat ad actum generationis. quonō sequit Uñ ois cōmixtionis mod; ex quo generatio sequi nō potest gñatio est cō ēit cōtra naturā hōis inq; est animal. Et s̄m hoc naturalis tra naturam. vus est: vt vir & muller in vno cōcubitu; coeāt. Contra naturā vero est vt masculū masculū polluat: et mulier mulierem. Et eadē ratio est de omni actu coitus ex quo gñatio seq; non potest. hinc Augustin; de adulterinis coniugijs. 2 habet. xxxij. q; vij. Adulteriū. Ibi est enumeratis quib; dā specieb; luxurie. Ita inqt. hōz oīm pessimū est q; p̄tra naturā sit: vt si vir mēbro mulier; nō ad hoc p̄cesso voluerit: p̄t; vus est naturalis si vltra modū plabit; in vxore quidē veniale peccatum est: in meretrice dānabile; sed istū quod; cōtra naturā est execrabili ter sit in meretrice est execrabilius in vxore. hec ibi. Sed ad quos r̄ ad quāta mala; deueniāt illi q; similib; spurcissis sum; inuoluit; ondit Paulus vbi supra. ita subiungēs. Et sicut nō pbauerit desī habere in noticia tradidit illos de; i reprobiū sensu vt faciāt ea que nō cōueniunt repletos omni iniquitate; malicia; fornicatioe; auaricia; neq̄tia; plenos inuidia; homicidij; contentione; dolo; malignitate; susurrone; detractore; deo; odibiles; cōtumeliosos; sup̄bos; elatos; inuictos; malos; parētib; nō obediētes; insipientes; nec p̄positos; sine affectione; abiq; federe; sine misericordia. Qui tū iusticia dei cōgnoissent nō intellexerūt quoniā. qui tanta agūt digni sunt morte; s; solū q; ea faciūt: sed qui etiā cōsentūt facientibus. hec Paulus. Nota hic s̄m Thomā in cōmēto aureo super hoc textu cū dicitur. Repletos omni iniquitate; q; ille videt repleri iniquitate cui; affectus ē totaliter ad peccādū dispositus: s; cōm illud psal. xij. ca. Quorum os maledictione et amara sunt pessimi ritudine plenum est. Tales sunt sodomite qui ardore illo ce; coram dño. cari sceleris in scelus furibūdo ipetu labunt. Ideo exodi. xix. c. d; de sodomitis q; erāt pessimi coram dño quos deus igne et sulphure cōsumpsit; ciuitates eoz subuertit. Propterea s; leges humanas ac diuinas debet sodomite occidit ac decapitari. vñ Leuit. xx. c. d; sic. Qui dormierit cū masculino coitu scilicet inneo vterq; operā; ē nephas morte moriat. hec ibi. Est peccata s; etiā diligenter aduertendū s̄m Thomā in cōmēto aureo s; p̄ter epistolā ad Ro. i. c. lectione. vij. q; satis rōnabiliter apostolus viciā cōtra naturā que sunt grauissima inter p̄tā car; cū idolatria. nali; p̄tā idolatrie penā: q; sit cū idolatria incepisse videntur: s; tpe abraheiq; credidit idolatrie incepisse. Uñ tunc pat mo legunt in sodomitis punita esse. vt s; Gene. xix. c. Simul etiam idolatria crescente huiusmodi vicia creuerunt. vñ d; d; Macha. iij. c. q; iason ausus est sub ipsa arce ppe templum domini gymnasū cōstituerē: id est scōlā gentilicis. Et optinos quoz epheboz in inpanaribus ponere vt exerceret in s; itū

Sodomite a scelerate in scelus labitur.

Sodomite tus: s; cōm illud psal. xij. ca. Quorum os maledictione et amara sunt pessimi ritudine plenum est. Tales sunt sodomite qui ardore illo ce; coram dño. cari sceleris in scelus furibūdo ipetu labunt. Ideo exodi. xix. c. d; de sodomitis q; erāt pessimi coram dño quos deus igne et sulphure cōsumpsit; ciuitates eoz subuertit. Propterea s; leges humanas ac diuinas debet sodomite occidit ac decapitari. vñ Leuit. xx. c. d; sic. Qui dormierit cū masculino coitu scilicet inneo vterq; operā; ē nephas morte moriat. hec ibi. Est peccata s; etiā diligenter aduertendū s̄m Thomā in cōmēto aureo s; p̄ter epistolā ad Ro. i. c. lectione. vij. q; satis rōnabiliter apostolus viciā cōtra naturā que sunt grauissima inter p̄tā car; cū idolatria. nali; p̄tā idolatrie penā: q; sit cū idolatria incepisse videntur: s; tpe abraheiq; credidit idolatrie incepisse. Uñ tunc pat mo legunt in sodomitis punita esse. vt s; Gene. xix. c. Simul etiam idolatria crescente huiusmodi vicia creuerunt. vñ d; d; Macha. iij. c. q; iason ausus est sub ipsa arce ppe templum domini gymnasū cōstituerē: id est scōlā gentilicis. Et optinos quoz epheboz in inpanaribus ponere vt exerceret in s; itū

Nota de laso... Nota de illis... Quarto mechat...

Ser' sit spes luxurie cum mulieribus.

De speciebus luxurie cum mulieribus.

De speciebus luxurie cum mulieribus.

Mulieres hnt naturalit' ant' muz mollem.

Illitate nature... Nota carmi- na q sequit'.

Ado obseruatur in preceptis decalogi...

Quo sumitur furtus? Et illi dicitur.

Quis sit furtus huius precepti.

Furtus inter oia peccata est maxima periculo.

Justin' abbreviator trogi pompeii.

Species latronum sunt multe. In prima specie sunt illi qui subtrahunt eleemosynas a pauperibus.

lura q̄ potest fieri in reb⁹ primi: vt in hoc p̄cepto. Nō furtū facies: q̄ verba scribunt originaliter Exodi. xxi. ca. Considera q̄ dicitur ergo q̄ in hoc p̄cepto. Non sumit furtū fructe eo modo q̄ sumit Isidor⁹ in. x. li. Et hic. qui dicit q̄ furtus a furuo furues. vt fur a furuo dicitur. Ita a furtu comitrogo obsecuro q̄ nō curuo vult rpe. Et sic p̄prie dicitur q̄ dnoctē vadit: p̄fodit domos. Latio vero dicitur q̄ latet in silua et expollat trās seclites. Ita ratio furti est occultat acceptio rei aliene. Et in isto p̄cepto intelligit phiberi fm Tho. i. ii. q. cxxv. ar. vi. Oia mala ablatā et oia dāna illata i reb⁹ primi. Quicūq; ergo rē alienā seu vlti rei aliene furtio dno retinet furtū comittit vt dicit doctores catholici. Hinc aug. in lib. questionū. Exodi. q̄ verba habentur. xliij. q. v. Penale est. ita q̄ furtio bene intelligit oia illata vt furtio rei aliene. Nō est rapina p̄missit q̄ furtū phibuit. Sed vlti q̄ furti nō est i lege veteris restatēti et rapina intelligi voluit. Ap̄te em̄ totū significauit. quicūq; illate rē rē primi afferit. hec aug. Est ergo notā dū diligētē fm Tho. ma i opusculo de decē p̄ceptis q̄ iter oia peccata nullis est magis periculosa q̄ furtū. Cui⁹ ratioj hoc est: q̄ nulli peccatis remittit sine debita satisfactione vera penitētia. De oib⁹ autem peccatis cito penitentiis: sicut de homicidio cessatētra: sic de fornicatione cessante passione p̄cipiscētiarē sic de ceteris. Sed de peccato furti licet aliquādo q̄ peniteat: non tñ de facti satisfactione: sicut videm⁹ quotidie ad oculos immo magis ac magis retrahit peccator a satisfactione ex eo q̄ nō sufficit restituere p̄ncipale: sed oportet restituere oia dāna q̄ ex tali furto redundāt in personā que lesa est. Et vltra hoc tenet facere penitētiā de peccato. Idcirco iustin⁹ abbreviator trogi pompeii in hystoria olim seculorū li. ij. vbi loquit de conditōe et moribus scitāsi. dicit sic. Nulli scel⁹ apud illos furto graui⁹. Ut ergo valeamus abstinere a peccato furti inquiram⁹ quot modis dicit furtū: vel quot species sūt latronū. Et in q̄ modis ergo dicunt fures et latrones: illi q̄ subtrahūt beneficiū necessitatis pauperib⁹ vbi. Qui est videret proximū suū i extrēma necessitate p̄stitū et nō subuenit ei rē suā subtrahit ab eo et retinet: q̄ in tali necessitate oia sunt cōmunia. Hinc Cassiodorus in lib. v. epistolay. Ita loquit. Pauperib⁹. nō dare tuis se est. Et merito quādo quis p̄r esurientib⁹ subuenire si nō p̄citat exigit. Pudeat illis tollere q̄ iubemur offerre. Vltra oēs crudelitates est diuinitē velle fieri de exigitate mēdi et. Amēti non est lucra. horreat dānosa cōpēdita: hec Cassiodorus. eiam. Ambrosius thabet dist. xlv. Sicut ibi ita loquit. Esurientium panis est quē tu detines: in uodoy indumētū est quē tu recludis: et miseroy redēptio est: absolutio pecunia quā tu i terra fodis. C. corū te ergo inuēdere scias bonas quāntis possis p̄stare q̄ vales. hec Ambrosi⁹. Propterea Aug. in lib. de verbis dñi ait. Et in ignē mittit qui nō dedit rem p̄

putā: vbi putas mittend⁹ erit q̄ inuastit alienā. Si cū diabolo ardet qui nudā nō vestit: vbi putas arsur⁹ est: q̄ expollauit nō nocent mala preterita: si non placent. hec Augustinus. Et Secūdo dicitur fures et latrones q̄ occulte accipiūt bona primi: q̄ fm Thomā i. ii. q. lxxv. ar. iij. pp̄tia ratio furti est vt sit occultat acceptio rei aliene. Ideo Mar. xxiiij. c. dicit. Si sciet paterfamilias qua hora fur vētur⁹ esset vigilaret vlti et nō sineret p̄fodi domū suā. Est autē furtū vituperabile cū sic q̄dā p̄ditio et fraudulētia p̄tractio rei aliene. vñ Eccl. v. c. Sup fure est est p̄fusso et penitētia. Contra oēs fures et latrones loquitur Esa. xxiiij. c. dicit. Ne qui p̄datis nōne et ipse p̄re daberis. Et qui spernit: nōne ipse sperueris. Hinc rabban⁹ sup illud Mar. xvi. Esurtui et nō dedistis mihi mā ducere ita inquit. Quid recipit q̄ aliena tulit: si temp ardebit q̄ sua nō dedit. Et Tertio fures sūt latrones: oēs q̄ comittūt fraudes in emptioib⁹ et venditioib⁹ suis. Et ideo nota fm Tho. i. ii. q. lxxvij. ar. ij. q̄ circa res que venduntur potest fieri triplex fraus. Primo potest fieri circa speciem vel substantiā rekt vt vendā argētū pro auro. vel vinū lumphatū p̄ puro. Contra similes dicit Esa. i. c. Argētū tuū versus est in scolis vinū tuū mictū est aqua. Qd est mixtū est patitur defectū circa speciem. Secūdo fraus potest fieri circa quantitāte q̄ per mēsurā et pōd cognoscitur: q̄ ergo sciet vt deficit mēsurā fraudē comittit. vñ Dentero. xxv. Nō habebis i sacco tuo diuersa pōdera pōdas et minus: nec erit in domo tua modius maior et minor. pōdus habebis iustū et verū. Et modus equalis et ver⁹ erit tibi vt multo vlti rpe sup terrā abhominat em̄ dñs qui facti hec et aduersat oēm iniusticiā. hec ibi. et Leuit. xix. ca. Nolite facere iniquum aliqd in iudicio: in regula: in pondere. i mēsurā. Si stera iusta: et equa sint pōdera. Iust⁹ mod⁹ equusq; septarius. et puerb. xx. c. Abhominatio est apud deū dādus: et pond⁹ statera dolosa nō est bona. Tertia fraus potest fieri ex parte quatitatis puta si aliquid aī infirmū vēdat quasi sanū: q̄ si quis scienter fecerit. fraudē comittit in venditōe. Hinc marcus tullii in. iij. de officijs dicit sic. Ex offi vlti similitudo dissimulatioq; tollēda est. Itaq; nec vt emat meli⁹: nec vt vendat quicūq; simulabit aur dissimulabit vir bon⁹. Et iterū ibidē ita inq̄. Tollendū est igit ex reb⁹ p̄trahēdis offi mē dacti. Et Quarto fures sunt et latrones q̄ exercēt vsuras et falsos p̄trāt. Est autē vsura fm Tho. in. ij. q. lxxvij. ar. i. peccū pecunie mutare vel cuiuscūq; rei cui⁹ vñ est p̄sumptio vel distractio ei⁹. Et sicut alta iuste acq̄sita tenet homo restituere ita pecuniā quā per vsuras accepit. Quicūq; ergo mutat pecuniam numeratā: vel frumētū: vel vinū: vel oleum. et huiusmodi: et aliquid vltra capitale accipit vsura est. Et pariter tñ multiplex qui mutat super pignus rei mobilis: puta vestis: et vñ bo cetera: et h. nō. Ut etia immobilis vt dom⁹ vel possessio. Et

Secūdo species latronum.

Tertia species latronum

triplex fraus circa res venditur.

Quarta species latronum.

Usura: cōmūg

Quinta spes

latronum.

Symonia fit rautreoumer tō vētre illi extrahet eas de. hec ibi. Quicquid munus modis, ergo p symonia v intrusionē: nō p canonicā institutionē re

Sexta spes latronum.

capina

Septima spes

latronum.

Cōtra reges

pncipes qui

altena vsur

pant.

Nota exēplū

focraticis.

Interim dum alii tenet pecuniā accipit vsum fructū illi? dō minus vel possessiois vsura est. Etiam multas fallitates committunt campores: mercatores: pannorum et alij artifices: les siue temporales. Cōtra quos ait Job. xx. Diuitias q̄s deuo Symonia fit rautreoumer tō vētre illi extrahet eas de. hec ibi. Quicquid munus modis, ergo p symonia v intrusionē: nō p canonicā institutionē recepit vel tenet beneficij eccl̄asticū. furat oēs fructus quos percipit. Sicut qui dedit aliqd qd p̄cio possit estimari, pro aliquo beneficio eccl̄astico simpliciter vel curatore: vel dignitate eccl̄astica: vel capella eccl̄ie. Idē de pferentibz beneficiis et officiis h̄mōi pro tpalibz: v̄l si emit, vel v̄didit ius patronatū capelle v̄l eccl̄ie: v̄l si dedit aliqd tpale, p aliū sacramēto: vel aliqd quod p̄cio possit estimari, quasi p̄ciū sacramēti symonia ē. Et nota qd pecuniā qd recipit symonice non debet restitui ei qd dedit: s̄ debet pauperibz erogari vel isti eccl̄ie in quā iniuria facta est: vt dicit doctor catholicus. Cōtra fures sunt et latrones qd violētē et p rapinā auferūt bona primi. Est em̄ rapina violētā et manifestā vsurpatio rei alienē. Hec autē est maior iniuria: vt dicit sc̄tus Tho. in opusculo de decē pceptis qd furtiū. Vñ Job. xliij. c. Aui fecerūt dep̄dātes pupillos. Solēt autē rapinis attendere reges: pncipes: dñi tpales: rectores populū ac ceteri pncipātes. Aut p extorsionē indebitas a subditis: siue imponendo gabellas: pedagias: collectas: et certa subsidia. Cōtra quos clamat Ezechiel ppheta. xliij. c. dices. Pncipes eius in medio illi quasi lupi rapiētes p̄dā ad effundēdū sanguinē: et ad p̄dēdas aīas et auare sectāda lucra. hec ibi. et Sophonte. liij. c. d. sic. Pncipes ei in medio eius quasi leones rugiētes. Aliqñ reges pncipes ac ceteri rectores pp̄loꝝ ordi nāt leges iniqtas ad rapacitates et lucra indebita. Cōtra q̄s Esaias clamat. x. c. sic. Ne qui condit leges iniqtas et scriben tes iniusticiā scripserūt vt opprimerēt in iudicio pauperes et vix facerēt cause humilīū ppli mei vt essent vidue p̄dā eoz et pupillos diriperēt. hec ille. Cōtra fures sunt et latrones oēs reges: pncipes: duces: barōes: et ceteri pncipātes qd p vim tenēt regna vel puincias siue ciuitates vel castra siue feudū. Nam omnes tales et pariter sui successores tenentur ad restitutionē tam de puincipali qd de dānis et interesse. Cōtra similes ait veritas. Jo. x. c. Amē amen dico vobis qui nō intrat p ostium in ouile ouilū: s̄ ascēdit aliūde ille fur est et latro. Qui autē intrat per ostiū pastor est ouis. hec ibi. facit ad ppositū talis regū ac puincipū exemplū socraticis: de quo scribit. Ualerius qd semel q̄s iū fuita socratici: cur ipse rideret. At ille respōdens ait. Uideo magnos latrones ducētes paruum latronez ad suspēdū qd ignozes sunt suspēdū. Sacrilegia inq̄t mīnuta puniunt: s̄ magna et triūphis referunt. Sed audī. Seneca ad lucillū sic dicēt. Nulli cui rapia felicit̄ cessit gaudiū rapit

durant in posterū. Cōtra fures sunt et latrones iudices et officiales dātes iniqtas sentētiās vel ex timore vel ex amore vel ex cupiditate vel odio v̄l notabili ignorantia. Cōtra tales ait Esaias. v. c. dices. Ne qui iustificatē impiū p muneribz et iusticiā iustū auferit ab eo. Et Ildoz cui? v̄ba habent. xi. q. lii. inq̄t. Pauper dñi nō habet qd offerat in iudicio nō s̄ s̄ audi ri cōtēnt: sed etiā contra veritatem opprimit cito violat p̄ro iusticiā: nullāq̄ re p̄tineat culpā quā redimere nō mis eritmat. Istos q̄s admonet Iuuenalis in saty. viij. vbi sic ait. Ex peccata durandem p̄uincia cum te. Rectorem accipiet: pone ire frena modumq̄. pone et auariciē miserere inopum sociozum. Vñ vides regum: vacuis exuta medullis. Respice quid moneant leges: quid curia mandet. Remia quanta bonos maneat. Hec ille. Nono fures sunt et latrones oēs inq̄ dispēatores et admini stratores bonoz pauperū: p̄i: pupilloꝝ: viduarū: sicca: ho spiritali: ac societati fr̄cū: Qui si dilapidat bona eoz: vel si nō fideliter dispētant indigētibz iuxta intētiōē iusticie fute sunt: et de oibz tenent ad restitutionē. Sicut plati et religio si qui sunt dispēatores bonoz eccl̄ie: s̄ nihilominz expo nūt in vātos vsus dando sine necessitate p̄ sanguinis vel in p̄i: s̄: siue iudis. canibz: falconibz: meretricibz: p̄strionibz: ac turpibz p̄fons: tales potit sunt dicit raptōres qd admini stratores: et magis dissipatores qd dispēatores: q̄ similia sunt dāda ac distribuēda paup̄ibz xpi. Cōtra similes scribit Aug. ad bonifaciū que verba habent. x. q. s. vlt. sic. Nō illa no stra sunt quoz pcuratiōē quodāmodo gerim? vt p̄pteratē nobis dānabili vsurpatōē v̄dicemus. Vbi dicit glōsaz p̄re lati si bene administrāt loco dñoz sunt si male loco p̄dōnū. hinc Paulus. s. ad Cor. iij. c. ait. Hic tam querit inter dispēatores vt fidelis qd iuentatū: p̄ quo textu sc̄tus Tho. in cō mēto abreo dicit sic. Considerādū est qd ministrorū et dispen satorum xpi qdam sunt fideles qdam infideles. Sūt aut infide les dispēatores qd in dispēandis diuinito ministerijs nō intē dūt vt iustitāē populū et honorē xpi et vilitatē membrorū eius. fideles aut sunt qui in oibz intēdūt honorē dei et vilitatē membrorū ei. Hec thomas. Cōtra fures sunt et latrones sc̄dāri: deuasitātes aut dissipātes agros et castra et domos mutantes: vel occidētes in bello intus. Similiter falsari instrumentorū aut testamentoꝝ: falsi accusatores et qui ini que testificānt contra primū. Vñ omnes non s̄ s̄ percat gra uissime et mortale: sed etiā tenentur ad restitutionē de oibz dānis inde secutis. Hinc Aug. ad Macedonibz: que verba ha bentur. xliij. q. v. Non sane. In fine. c. dicit sic. Qui vero cōtra oēs societate h̄nanc: furtis: rapinis: calūniis: opprēssionibz: iniurātibz: alijsq̄ abfulerint reddēda potius qd denanda

Octaua spes latronum.

Nota contra eos qd hnt offi cia populica.

Decima spes latronum.

De septimo precepto diuine legis.

Undecima species latronum.

Nota quod est tributus et quod vectigal.

Duodecimum species latronum.

Nota totum. Tertio decima species latronum. Contra religiosos et clericos.

Duplex est militis.

essemus Zachari publicani exemplo. hec Aug. Sed quid iste Zacharus princeps publicanorum diues valde dixerit christo audemus. Cum enim reciperet illum gaudens in domum suam ait. Ecce dimidiis bonorum meorum dominus deo pauperibus: et si quid aliquid de fraudanti reddo quadruplum. Luc. xii. capitulo. Undecimo fures sunt et latrones illi qui non solum mercedem suam quibus tenentur siue principum siue prelatorum siue clericorum siue laicorum: ideo Leuitici. xix. c. non morabitur opus mercenarii apud te usque mane. Et ad Ro. xii. c. Reddite omnibus debita: cui tributum tributus: cui vectigal vectigal: cui timorem timorem: cui honorem honorem. Nota secundum Thomam in commento aureo super hoc textu lectio de scda quod tributus tributur principibus pro generali regimine quo patria inquitur et pace gubernatur. Vectigal autem est id quod redditur principibus in aliquibus certis locis de mercimonijs que deferuntur pro reparatione et custodia. Vel vectigal dicitur quod datur principibus pro patriam vehitur sicut sunt procuratores et alia huiusmodi dicitur dicitur Thomas. Et dicitur. xxi. c. Reddite que sunt ce saris cesari et que sunt dei deo. tenemur enim ut dicitur Thomas regibus ac principibus custodiuntur pacem nostram iustam de mercede. Duodecimo fures sunt et latrones: meretricios: locutores: inimicos: iustos: et lenones: et ceteri qui turpia lucra sectantur. Nam talia quasi furtum censent: quia turpia acquirunt: vel vitia ac feruilla opera exercendo pro illiberales apertiones: ut quod de aliquibus vitiosis actibus lucrant: sicut de meretricio vel lenocinio vel de aliquibus huiusmodi: ut quod lucrant lenis cum paruo labore: ideo similia lucra restituenda sunt: non quidem dantur de scilicet doctorum: pauperibus christi sunt eroganda. Et tunc lacrimis nobis amicos de manna iniquitatis. Tertio decimo fures sunt et latrones clericus et religiosus qui sub specie agni gerunt lupum et lucrant multa pro peccatis. Qui peccatis tenent aut exercet mercantias: ementes et vendentes more secularium. Vel extra conuentum sui tenent bona sibi concessa absque licentia vel scitu prelatorum suorum: ut distribuit danda hinc inde secundum arbitrium suis bona religionis que sibi ad solam usum concessa sunt. Tales sunt fures et latrones: quia habent non facti monachum. Contra similes ait Paulus. ii. q. ad Thimotheum. i. c. Memo militas deo implicat se negotiis secularibus: ut ei placeat cui se probant. Nam qui certat in agone non coronabitur nisi qui legitime certauerit: super quo textus sanctus. Thome. in commento aureo dicit quod alius est finis militie spiritualis: et alius est finis militie corporalis. Nam finis militie corporalis est ut obtineat victoria contra hostes patrie: ideo militas debet abstinere ab his que abstrahunt a pugna: puta negotiorum delictorum. i. ad Cor. ix. Qui in agone preedit ab omnibus se abstinere. Sed finis militie spiritualis est ut victoria habeat ab omnibus que sunt contra deum: ideo oportet quod abstinere ab omnibus que abstrahunt a deo: hec dicitur sunt negotia secularia: quod sollicitudo. huiusmodi seculi suffocet ver-

De octavo precepto diuine legis. Fo. lvi.

hinc ideo dicitur applicat. hec Thome. Etiam contra tales scribit Hieronymus ad nepotianum: habet. lxxviii. di. Negotiatorum clericum et ex inope diuinitus: ex ignobili gloriose quasi quanda pestis fuge. Item Hieronymus ad Paulinum scribitur in epistola que incipit. Bonum homo de bono thesauro cordis dicitur sic. Epistola et scribitur habeat ad extirpandum apostolos et apostolos viros: quous honoris possidetes habent meritum. hec Hieronymus. Quarto decimo fures sunt et latrones: scilicet omnes que retinet alienum contra voluntatem domini sui. Et nota quod tales primum morantur in peccato mortali: imo semper augent peccatum. Et quicquid mentem occurrat alicui que retinet alienum peccatum ponit restituere et non reddere: toties de nouo peccat mortaliter: et penitere non potest nec absolutum. Unde Augustinus in epistola ad Daccedoniu quod verba habent: xlii. q. vi. inquit. Si res aliena propter quam peccasti et reddi possit et non reddidit peccata non agit sed simulatur. Si autem veraciter agitur: non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. hec Augustinus. Iterum nota quod huiusmodi homo alienum non accipiat per furtum vel fraudulentiā vel viuraz sacrilegia rapina et huiusmodi. Sed patet eius vel sanguinis vel amicitia acciperunt. Et si ad eum puenit hereditas tenet illam: restituere inquit sufficit hereditas. Quod si non facit fur est et lairo. Pluribus autem alijs modis offendit homo contra istud preceptum: ut inquit auro: pallegatus in his versibus qui sequuntur. Si quis furatur: raptor: vel participator. Iustus: consilium: consensus: palpo: recursus. Participans: inuitus: non obfians: non manifestans. Reddere cuncta debet: qui nisi sunt officiales. Itaque non in causa: primus pro parte tenetur. Fortune infor: cupiens spoliare sodalem. Ne fraudans ludum: retinens inductor ad illum. Sic dare per denitici: nebitur: si non egent. Iusta etiam fraudans pedagag: siue gabellas. Reddens monetas: mensuras: fur malus extat. hec Hieronymus.

Quarta decima species latronum. Retinere alienum est grave peccatum et periculosum.

Nota hic de latrone.

Clarus nota bilco.

Est quia diuina lex prohibuit in primo opere vel facto. Consequenter iubet ne fiat iniuria verbo modo vel iniquo: ideo inquit. Non loquaris contra proximum tuum saluum testimonium: que verba scribuntur originaliter. Exodi. xx. c. Idem habet Deuter. v. In quod dicitur proprio secundum Thome. in. ii. q. cxxxv. et vi. prohibent otiositas nocumens que contra proximum per locutionem inferunt sicut sunt detractioes: mendacia: insurrexioes: contumelie: blasphemie: et huiusmodi. Et idcirco saluum testimonium prohibet: quod dicitur ibidem scriptis Thome. directum in scriptis parat. Ad maiorem autem euidentiam huius precepti. Considerandum est secundum Thome. in. ii. q. cxxxv. et vi. quod homini datur est loquere veritas per eum officium veritatis quam aliquid in mente recipit alteri manifestare.

Quare homi-
ni dat? eiusus
loquere.

Nota rationem

Inter oia arti-
ficia nulli mi-
rabilius offi-
cio loqre.

Requiritur
ut. ut ho re-
cte loqur.

Angelus in cor-
pore assumpto
non pot loq.

Tribus mo-
dis pot qs re-
stificari fal-
sum. Quo intelli-
git pena raj-
lionis.

stare possit: vt sic hoies seipfos inuent in cognitioe veritat
sicut z in alijs reb? necessaris vite est; sit ho aial naturaliter
socialis. Et id qn ho falsum dicit: vel simulate loqur abutit
officio lingue: z semp peccat: qz facit iniuria creatori deo qui
ta subtile artificiu loquedi hoi prulit. Formet ergo ratio sic.
Qui no vitur re ad fine ad que est facta abutit eaz per pna
peccat: sed ille q falsum dicit non vitur verbis ad finem ad
quem sunt instituta z ordinata: qz vt dicit Augustinus in li.
Enchiridion. Verba sunt inuenta no vt per ea hoies se fallat
sed vt suas cogitationes sibi utiliter manifestat. Mendosus
aut non vitur verbis significatiuis ad istu fine: ergo abutit
officio loqre no vtens illa ad fine ad que est ordinata. Et id
circo si diligetius discere volueris. Inter oia artificia. hu-
mano vsui necessaria nullu est mirabilius officio loquedi quo
ho a cunctis fecerit aiantib?. Nam vt ho vere ac recte loqur
tur. requiritur sex instrumeta ex parte corporis. s. sex alie po-
tentie ex parte anime q oia simul subito ac imprecipitabiliter ope-
ratur: vt em Petrus hyspan? tradidit, loglea sua: sex snt natura-
lia instra ad formandiu vocem. s. labia: dentes: lingua: palatu: gut-
tura: pulmos: sine quibus ho dicere loqre non potest. Et iterum
sex poterit ate ad recte loquedi necessarie snt. s. ymaginatio
que format vba. Intellect? q vba ordinat. Voluntas que mo-
net oia instrumeta ad loquedi. Memoria q rememorat ea que
dicta sunt z annexit dicenda. Requirit etia visus vt q loquitur
deat est cu quo loquedi est. Audir? qz necessari? est: vt possit
qs respondere ad ppositu. Et tandē ad oia ista necessaria est
vntio corporis z anime: qz locutio vera z ppria no potest fieri: nisi
a motore pfecto. Jo angel? bon? vel malus in corpore assumpto
no pot vere loqre: nec vera vba formare. Vñ dicit scilicet Tho.
in. i. pte. q. li. ar. iij. q licet angeli loquant in corpibus assum-
ptis: tñ talis locutio no est ppria: qz angeli? no sunt forme illas
rū corporis: s. est aliqd sile locutioi inqstū formāt sonos i ae-
re siles vocib? hūanis. Et sic piz: q loquere vsus non solū est
res mirabilis: sed est grāde ac subtile artificiu. Jo tā digno
lingue efficio: vt ad fallaciā grāuis culpa est. Cuius itaqz p-
missio. Nota sū beati Tho. in. iij. opusculo de decē pceptis
q ho potest loqre p primū suū falsum; testimoniu dupli. Aut
in iudicio aut extra iudiciū. s. in cōmuni locutioe. Quātu ad
primū potest qs in iudicio restificari falsus tribus modis s. qz
tres persone possunt facere pna hoc pceptū. s. persona accu-
sāns: psona testificāns: psona iudicās. C Primō pscerat per-
sona accusans proximu suū falso in iudicio: et talis expresse
agit pna istud pceptū z tenet de omi bāno. Et si deficiet im-
probatio e debet sustinere penā talionis: vt piz. ij. q. iij. p to-
rum. Dicit autē hic talio talionis masculini generis: recom-
pensatio est iudē. s. vt iudicia similib? delicto. Nam accusator
falsus talē debet recipere penā qualē intendebat inferre. Et
ideo tque ne

ideo cane ne loquaris cōtra primū tuū falsum testimonium
z Leuit. xix. c. Nō stabis pna sanguinem primū tuū ego dñs.
iterū ibidē. Non grās psonē nec memor eris iniuriē cuius
mor. Scdo cōsiderat persona testificās falsum. de qua Sa-
lomon puerbioz. xix. c. it. Falsus testis non erit impunitus
z qui loqur mēdacia peribit. Debet autē falsus testis puniri
pna mortis. vñ Deut. xix. c. dē sic. Si steterit testis mēdax
cōtra hominē accusāns est pna: cōditōis: stabit ambo quoz
causa est ante dñm in ppectu sacerdotū z iudicū qui fuerint
in dieb? illis. Cūqz diligētissime pcurantes inuenerint fal-
sum testē dixisse pna fratrē suū mēdaciū reddent ei sicut fra-
tri suo facere cogitauit: z auferes malū de medio tui. vt au-
dites ceteri timorē habeāt: z nequaqz talia audeant facere.
Nō miseraberis elus: s. anima pro animi oculo pro oculo:
dōte p dēremānū p manū: pedē p pede eriges. hec ibi. z Do-
uer. xxv. c. Jaculū z gladiū z sagitta acuta: hō q loquit cōtra
primū suū falsus testimoniu. Et id duo illi pbyr: r senes ac
culantes z testificantes pna susannā de adulterio: qz cōiūcti
sunt a dantele falsus dixisse testimoniu lapidati sunt a ppo.
Dantele. xij. c. Tercio pscidatur psona iudicis q falsum p-
fert sententiā de qua b. Leuit. xix. c. Nō facies qd iniquū est
nec inuisse iudicabis. Nō cōsideres psonā pauperis: nec ho-
nores vultū potētis. Fuisse iudica populo tuo. hec ibi. z. 3. em
potētis z diuites rōne sui status sint pte alijs minorib? hono-
randi in reb? cōmunitibus nō tamē in hīs per que iusticia le-
deret. Nā teste hierony. Iusticia nō nouit patrē: nō nouit fra-
trem: veritate nō vit: psonā nō accipit: deum solū imitatur.
Quātu ad scdm pot ho peccare diuersimode in cōmuni
locutioe cōtra hoc pceptū. Nam sunt quattuor bona q nūllē
hō mēdax z iniquus: auferre a primo tuo. s. veritas: honoz:
fama: z amicitia sū dñm Robertū holcot sup lib. Sapie. li. c.
lectioe. xvij. C Primū bonū est veritas cōtra quā iniquus
procedit per pentionē. Est autem cōtentio quedā inordina-
ta cōtrarietas in verbis per quā homo intēdit ostendere pri-
mū suū dicere falsum. Et describitur sic. Contentio est im-
pugnatio veritatis ex cōfidentia clamozis. C Secūdū bonū
est honoz cōtra quē pcedit iniquus z falsus homo quattuor
modis s. per cōiūctū: per contumeliā: p improperiu: z per
derisionem. Primo falsus homo pcedit cōtra honozē proxi-
mi sui per cōiūctū. Est autem cōiūctū verbis quomodo
liber hoies de honestate siue exprimat cōiūctū culpe vel pe-
nē. Sed cōmētia nunq est nisi qn homo iniuriose de hone-
stat verbo exprimitē culpā. Unde sic dicit scabiosum vel ce-
cum p. itū est. Vel si dicat q fur es z saryo est pumella. Dia-
stū pumella est vultū: s. nō ecōuerio. Improperiu autē est
iniuriose recitare hois indignitā pcedētē: sicut qn aliq in-
iuriose z cōtra charitatē reducit alicui ad memoriā auxilliū sibi

Testis falsus
punit pena
mortis.

Cōtra istud p-
ceptum offen-
dit hō in com-
muni locutio-
ne.

Quid est con-
tentio.

Quid est con-
iūctū.

Impugnatio

De octavo precepto diuine legis.

facti tēpore tunc indigētia. Et hoc corā multis: r cedit in dē-
 mīnacionē sui honoris. Derisso autē est viciū iudēti r imēdit
 erube centis pro sine. Un derisor sub specie iudi pōnit id p
 qd facit hominē timere de honore actoris: r pōtēsse in casu pec
 carū mortale. Et istō est grauius q̄to maior reuerētia debet
 persone q̄ illudicit. Un grauius est irridere dēū r ea que dei
 sunt. Cōtra bonū proximi est fama: cōtra qua pcedit inu-
 quis r falsus homo p detractiōē. Detractor autē nll aliud ē
 nisi dicere verba iniuriosa r lateſter de aliquo est inuēdē dē
 inuēdē fama suā. Un piumellosus se h3 ad famā r honorē
 sicut raptor ad bona extēriora. Sed detractor est tur fame q̄
 de ratione detractiōis est q̄ occulte dicatur. Cōtra detracto-
 res hieronymus ad rusticū monachū ita inq̄t. Si vis me cor-
 rigi delinquēte agere increpa mī ne occulte mordeas. Quid
 em̄ mibi pcedit si alij mala mea referas? Si me nesciere pec-
 caris meis immo detractōib⁹ tuis alij vulneres r certantim
 oib⁹ narres. Si singulis loquaris quasi nulli alteri dixeris.
 Hoc em̄ nō est emēdare me: h3 yicio tuo satisficere. hec hie-
 ro. Ideo ap̄s ad Roma. j. ca. ait. Detractores sunt deo odibiles.
 Nota cū dicit deo odibiles: q̄ nihil est ita carū homini sicut
 fama. Un ecclesiastici. vij. ca. dicit. Melius est nomē bonū q̄
 vnguentū p̄ciosū. Et puerbioꝝ. xxy. ca. Melius est nomē bonū
 q̄ diuitie multe. Detractores autē sunt q̄ auerſa p̄mo iā
 grāde bonū. Ideo Ecclesiastici. x. ca. Si mordeat serpens in silē-
 tio nihil est minus h3 q̄ occulte detrahit. Quapropter si de-
 tractores famā nō restituūt saluari non possunt. vt dicit thō-
 mas sup hoc p̄cepto in. iij. opusculo. Et iā nō min⁹ offendit
 illi q̄ d. ractores libēter audiat. Unde bernardus in fine. ij. li-
 bri de p̄sideratione ad euentū p̄p̄ dicit sic. Porro detrahe-
 re aut detrahēre audire quid hōꝝ dānabili⁹ fit nō facile dire-
 re. Ideo ecclesiastici. xx. vij. ca. Septaures tuas spūis r lū-
 cūā nequā nō audire r ori tuo facto hostia r seras aurib⁹
 tuis. Et sicut dicit ianenus Thomas sup hoc p̄cepto. Non
 debet homo detractores libēter audire quoniam debet detra-
 hentī ostēdere multū trīstē r torum. Un puerbioꝝ. xxy. ca.
 Tentus a quilo dissipat pluitas r facies trīstis: linguā detra-
 hentē. Sup quo verbo hieronymus in. iij. li. sup parabolas
 salomonis: dicit sic. Si hylari vultu audieris detraherēti
 tū dās tomū ē detraherēti: si vero rīstivultu hec audias: vt dī-
 cit qd̄ vir dei. Dīscit nō libēter dicere: qd̄ didicerit nō libēter
 audire. hec hieronym⁹. Vere grauis culpa est detractio. Pro-
 p̄terea dicit. vj. q. j. Detractores sunt qui vitā morelq̄ bonorū
 corrumpunt: his qui substantias aliorum prediaq̄ diripiūt.
 Quartū bonū proximi est amicitia: cōtra quā pcedit in-
 quis homo p susurratiōē. Cui⁹ finis est: separare amicitia
 occulte r seminare discordiā. Et talis est pessima locutio deo
 qd̄ optimuz. ep̄osa ac saluti nostre p̄traria. Cuius ratio est: q̄ amicit. a ul-

Quid est detra-
ctio.

Quid est de-
tractio.

Restitutio fa-
me ē de necessi-
tate salutis
fm thomam.

Quid est sus-
urratio.
Amicitia est
qd̄ optimuz.

De octavo precepto diuine legis. Fo. lviij.

de bona exteriorib⁹ q̄ d̄ optimuz. Et em̄ melior q̄ fama vel
 honor vel factia. Unde marcus tullius in libro de amicitia
 ita inq̄: Ego vos honorari mī: possum vt amicitia oib⁹ reb⁹ hu-
 mania anteponat. Et iterū in eodē ait. Amicitia nihil aliud
 est nisi diuinā humanarūq̄ rerū cū deuolētia r charitate
 summa cōsentio. Et itē. Quid dulcius q̄ habere cū quo om-
 nia audcas loqui vt recū. Ita ergo morbida susurratio q̄ se-
 parat amicitia est p̄tor detractiōē r piumella. hinc puer. vj.
 c. Sex sunt q̄ odit d̄s r septimuz detestat animā ei⁹: sex eum
 qui seminat inter fratres discordias. Et ecclesiastici. xxvij. c. dī-
 citur sic. Susurroz bilinguis maledict⁹: multos em̄ turbauit
 pacē habētes: lingua tertia multos cōmouit r disperſit illos
 de gēte in gēte. Citra tres muratas diuitū destruxit: r domos
 magnaroz effodit. Virtutes populoz cōcidit: gēnes fores
 dissoluit: lingua tertia mulieres vitatas elicit r p̄manit il-
 las laboribus suis. Qui respicit illā nō habebit requiem nec
 habebit amicus in quo requiescat. hec ibi. Et sic p̄z qualiter
 homo mēdar mītī aufere a fratre suo quattuor bona: v̄ta
 ite: honorē: famā: amicitia. Amplius: cōtra hoc p̄ceptum mēdaciū
 offendit homo p mēdaciē locutiōē. Ideo fugiēdū est omne glēdū ē qua-
 mēdaciū quadruplici ratione. Primo p̄pter anime p̄ditio duplicit̄ rōne
 nē. Unde sapientē. j. ca. Os quod mentitur occidit animam.
 Profecto valde mōstruosuz r innaturale est q̄ ossit causa in
 strumētalis vel occasio occisiōis anime: q̄ os est instrumētū os q̄
 p̄ccitē ordinatum a natura ad cōseruādū vitā anime. Nam occidit
 animam. per os exprimat⁹ r inspirat⁹ sine qua operatione vita ani-
 me in corpore nō seruat. Per os alimētū recipim⁹: malicia
 mus: r deglutim⁹. Per affectiōes expulim⁹. Per os pacē ate
 amicitia: r beneuolētia ostēdim⁹. Est ergo p̄tra oēm naturam
 q̄ os n̄m animā nostrā occidat. Ideo signatē dī. puerb. xxi. c.
 Qui custodit os suū r linguā suā: custodit ab angustis animā suā.
 Caue ergo r fuge os mēdaciū. Secūdo fugiēdū ē os mēdaciū
 p̄pter dyaboli assimilationē: M̄ homo mēdar est siml p̄pter dyabo-
 li dyabolo p fillationē: Ideo assimilat patri q̄ vt dicit Joly. li
 viij. c. mēdar est q̄ pater ei⁹. Dyabolus em̄ inuenit palmum
 nemi: mēdaciū q̄ dixit palmis parētib⁹ Gene. iij. ca. Nequaquā
 mortemini. hinc Ambrosi⁹ in sermone habito ī d̄nica de abra-
 ham habet. xxi. q. v. Caue fratres mēdaciū: q̄ os q̄ amat
 mēdaciū filij sunt dyabolū: nō solū in falsis verbis: sed et iā
 simulatio opib⁹ mēdaciū est. Mēdaciū nāq̄ est se p̄stanti
 dicere r operā p̄ti nō facere. Mēdaciū est ep̄iscop⁹ sacerdos
 r vel cleric⁹ se p̄fiteri: p̄traria hinc operti opari. hec am-
 brosius. Tertio fugiēdū est mēdaciū p̄pter societatis
 dissolutionē. Homo em̄ est animal socialē p naturā: r qui solita
 riuū vivit aut de⁹: est aut bestia: vt dicit philosophus in p̄t ut
 societate: mo lib. politicoꝝ. Sed hōies male possens inuicē cōuincere
 si id fugiēdū. simul verū nō dixerūt: q̄ semp habēt de verbis alioꝝ dubi

podera p̄mico

Nota p̄tra bi
tractores.

Mēdaciū
offendit homo p mēdaciē locutiōē.

Nota q̄lter
strumētalis vel occasio occisiōis anime: q̄ os est instrumētū

Secūdo mēda-
ciū p̄pter dyaboli assimilationē.

Tercio fugiēdū est mēdaciū p̄pter societatis
dissolutionē.

Monetur qd. Arguitur. tare. Ideo apostolus ad Ephe. iij. cap. Deponetes mendaciu loquimini vnusquisq; veritate cu primo suo: quonia sumus inuice membra. super isto textu pauli talis mouet dubitatio. Na posset aliqs dicere. Si a pks sanctis modo cu primis precepit veritate dicendam: ergo cu ceteris possumus loqui mendacium. Et pariter cum in diuina lege dicitur. No adulterabis proximum proximi tui. Si proximus solummodo proximus vel christianus vel amicus accipitur. Unde ex hoc q adulteria in alienos iure permittit. Huic objectioni respondet diuus hieronymus in. ij. li. sup epistola Pauli ad Ephe. iij. cap. vbi explanat hac apostoli iniaz. sic dicit. Proximus vocat oem hominem q ex eode nobiscu parere generad est. Quod qd e para bola significat de hierusalẽ hierico hois descendens q icidit in latrones. Et sacerdote i leuita p̄restitibus; i amaritano curat est: a stabulariu reuectus est. Affirmat aut post hec dñs euz primu q illi misericordia fecerit: volēs ostēdere oēs hoies oibus esse primos. Et hoc qd sic intellectū edificat audientes. hec hieronymus. Quarto fugiēdu ē mendaciu ppter fame amissionem. Homo enim q assuecit mendacis non creditur sibi etiā si verū dicat. Unde ecclesiasticus. xxxiij. c. Ab imo mudo quid mūdabitur: a mendace quid verū dicit. Maxime autē mendaciu reddit infames: reges: principes: dños: patros: relictos: viros spirituales. Sed querit vtrū omne mendaciu sit peccatu mortale. Et videt q sic. Quia dicitur i psal. per os dauid. perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterū sapiētie. i. cap. Os quod mētur occidit animā. Sed perditio et mors anime nō est nisi per peccatu mortale: ergo omne mendaciu est peccatu mortale. Pro responsione huius qōnis. Nota. fm Tho. in. ij. q. cr. ar. iij. q. omne mendaciu ē peccatu. sicut etiā dicit Augustinus. in lib. cōtra mendaciu. Ratio huius est. Quia illud qd est s; se mali ex genere nullo modo pōt ē bonū et licitū. Mendaciu autē est mali ex gne. Est em actus cadēs sup in debitā materiā. Cui em voces sint signa natura iter intellectus: in naturale est: et in debitū q aliqs voce significet id quod nō habet in mente. Unde philosophus dicit in iij. lib. ethi. q mendaciu est per se priuū et fugiendū: verū aut est bonū et laudabile. Ideo omne mendaciu est peccatu. Nā mendaciu notatur ex eo quod ptra mentē dicitur. Unde mētur est contra mentē ire. Mens autē sicut intellectus est locale nobilitas sicut ac dignissimū quod possit in homie reperiri. Et ideo homo qui cōtra mentē loquitur facit cōtra deū et seipm. Formetur ergo sic ratio. Qui volūtate recedit ab eo cui est adherendū

in liceat dire
re mendaciu
primo

hieronymus
qōni.
Nōse primi
intelligit ois
homo.

Utrū oē men
daciu sit peccū
Arguitur.

Scñs thomas
rñdet
questioni.

Mētur est cō
tra mentē ire

Nota rōnem
peccati: sicut q a regula vel a via recta recedit deuita: sed sic fa
Que mendaciu ē mendosus: ergo mendosus semper peccat mentēdo. q autē
ciā sunt mor:
mendosus a via recta recedit piz: q sicut salum est malū in
talia et que ve
tellectus cur mendosus inuitur ita verū est bonū intellectus
naua.
a quo mendosus recedit: sic omne mendacium est peccatu.

Sed vt discutere valeas q mendacia sint mortalia et que ve
nialia. Scire debes q multiplices sunt sive distinctiones de
mendacio dantur a sanctis doctoribus: sed omib; postpositis
dic q tria sunt gna mendaciorū vt dicit glo. super illud dauid.
perdes oēs q loquunt mendaciu. Et pariter sanctus Thomas
in. ij. q. cr. ar. ij. primū mendaciu dicit officiosum qd fit pro
salute et cōmodo alteri. Secundū est locosum qd fit alio delectā
di. Tertiu est pniciosum qd fit ex malignitate ex qua intēdit
alterius nocumētū. Si ergo loquamur de mendacio officioso
qd fit ad aliquā vtilitatē cōsequēdā vel spūale vel rēpōrale
sive nocumētū alteri? talia vt plurimū sunt venialia: sic etiā
locosa q sunt aut dicuntur causa solarij. hinc iudo. in. ij. lib. de
summo bono. c. xxx. ita loquit. Sūm opere cauēdum est omne
mendaciu: quia nōnunq; sit aliq; mendaciu genus culpe leuio
ris si q; pro salute ois mētur. hec ille. Nota huc q mendacia
officiosa et locosa pōt esse p̄raria: charitati vt rōne scādali vt
cuiuscūq; dānt cōsequētia: sic poterūt esse mortalia dum q
aliquis nō veret ppter scandalū publice mētur. Sū igit mē
dacia etiā leuia cauēda vt dicit Thomas i opusculo de decē
preceptis: me ppter cōsuetudinē ducāt ad mortale. Sed men
daciū pniciosum ē illud qd fit cōtra honorē dei et charitatez
primi. Qd quidez tāto periculosius est p̄ro magis charitati
cōtrariat. Nam si mentiat quis circa res diuinas nō solū tas
le mendaciu opponit huius charitatis: s; etiā virtuti fidei et re
ligionis. Ideo tale mendaciu mortale est et grauius oibus alijs
speciebus mendacii. Ut si quis dicat simpliciter fornicationem vel
viriā nō esse peccatū mortale: immo talia affirmare ē hereticūz
Si autē mendaciu sit contra charitatē proximi tanto est gra
uius p̄ro matus nocumētū intēditur. Et similia mendacia
merito dicuntur pniciosa. id est mortifera a perneco. p̄necas. i.
p̄fecte occidere: q; occidit animā. Nota ergo fm Robertū hol
cot sup libz sapiētie. lectione. xj. q moraliter loquendo sunt
duo regna adinuitē in hac vita p̄mixta: videlicet regnū dei et
regnū mūdi. Regnū xp̄i et regnū diaboli. Regnum celeste et re
gnū terrestre. Et sicut ista distāt i regib; et legib; ita i ydoma
te. Nā ydoma regni celestis ē veritas. vñ dauid i psal. air. Dñe
in celo misericordia tua et vltas tua vsq; ad nubes. Et iterū.
vntuerse vie dñi misericordia et veritas requirētib; testamē
tum ei; et testimonia eius. Sed ydoma regni terrestris sive
mundi est falsitas vñ Osee. iij. c. d. sic. Non est veritas et non
est misericordia et nō est scientia dei in terra. Male dicitur et
mendaciu q̄ homicidii et furti et adulteriū inuadent et iana
gula sanguinē tetigit. Propter hoc lucebit terra et i firmabit
ois q habitabit in ea. hec ibi. Si ergo scire optas sub quo rea
ge militas vel ad quē regnū p̄neas: sidera in quo ydomeate
cōcordas. Q: loquela tua manifestū te facit. Cane ergo et sy
ge mendaciu. Et sic p̄z ex dictis resolutio q̄stionis: et sicut respō
b iij

Talia sunt ge
nera mendaci
rum.

De mendacio
officioso vel
locoso.

De mendacio
pernicioso.

Quare ē per
niciosum.
Nota de re
gno xp̄i et re
gno dyaboli.

Metra nota da.

sto ad argumētis. Qm̄ ille auctoritates intelligunt de mēda-
cto p̄ncipio: vt exponit glosa sup illud psal. perdes oēs q̄ lo-
quunt mēdaciū. Sed q̄ homo p̄ra istud p̄ceptū diuersimodē
de peccatū: ideo metra auctoritas predicta legantur sic.
¶ Qui mendax fuerit: in dānum proximitatis.
¶ Vel mala qui dicit bonamarrans vel bona praua.
¶ Accusans falsū: iurans est testis iniquus.
¶ Detrahor odio: mendax relator occulti:
¶ Vel diffamator diuulgans: e manifesta.
¶ Cedula si fiat detractor: cautio lēde nō
Secretum: ratiō: sigillo: littera clausa.
¶ Proditor: et laudens: inducens ad mala supra.
¶ Illa reportari gaudens: est testis iniquus.

De nono precepto diuine legis.

Nia per tres gradus ad summū cul-
mē iusticia p̄cedit: scz
factis dicitis cogitationib⁹: vt ait Lactātius in
vi. lib. diuinarū institutionū. ca. xliij. Ideo lex di-
uina post p̄cepta q̄ p̄tinet ad dicta et facta tubiā
git p̄cepta q̄ ordinat hōiem ad cogitata. Nā di-
stant valde leges humane diuinas: qz lex humana cum sit ab
hominē: inuenit solūmodo ea q̄ apparent exteri⁹. Ideo indi-
cat ista facta et dicta. Sz diuina lex q̄ est a deo: non solū exteri⁹
ra facta vel dicta. Sz etiā oīa interiora cordis radicit⁹ intuet⁹.
Propterea dixit dñs ad samuelē: vt p̄z. i. Reg. xvi. c. Nec tur-
ta intultū hoīs ego iudico. Nō est videri ea q̄ parēt. Dñs autē
intuet⁹ cor. hec ibi. Et idcirco augu. dicit q̄ de⁹ tot⁹ oculis d̄
qz oīa videt tot⁹ man⁹ est: qz oīa operat⁹: totus pes est qz vbi-
qz est: Paul⁹ ad hebreos. iij. c. in q̄. Oīa nudat apta sū ocu-
llis ei⁹. Signāter dicit nuda et apta: qz nihil est ita occultū in
re q̄ dei cognitionē effugiat. Vnde Lactāti⁹ in. vi. lib. diuina-
narū institutionū. c. xliij. dicit sic. Nihil p̄dest inclusā h̄re cō-
scietia patem⁹ deo. Null⁹ ergo mēdacio: nullus dissimulatio-
ni loc⁹ ē: qz parietib⁹ oculi hōim submouent: dei autē diuinitas
nec viliētib⁹ submoueri p̄tēt qm̄ nō totū hōiem p̄spiciat⁹
nostr. hec lactāti⁹. Qz igit lex diuina oīa p̄tā tā exteri⁹ qz
interiora discernit ac iudicat. Ideo i duob⁹ p̄ceptis vltimis. p̄-
hibet p̄tā cord. s. i. cōcupiscētia carnī et vxorē. p̄tā et cōcu-
piscētia oculorū in re aliena. Quapropter nonū p̄ceptū dicit
sic. Nō desiderabis vxorē. primi tui q̄ verba scribunt origina-
liter in lib. Exodi. xx. c. Sub quo qdē p̄cepto cōp̄tēdunt oīa
desideria carnalia illicita. sicut supra i sexto p̄cepto cū d̄ nō
mechaberis sub noīe mechle includunt oīa opa carnalia. Sz
qz talia desideria carnī multo magis vident de te inuisa il-
licita de vxorē. primi. Ideo expresse hoc prohibet in isto p̄cep-
to mouent aliq̄ dubia. Et p̄mo. Cū in hōie sit duplex cōcupiscē-

Leges huma-
ne distāta di-
uinitis.

Mouent du-
bia sup isto p̄-
cepto.

sta: vna quidē q̄ est act⁹ volūtatī de qua d̄ Sap. vi. c. (Cōcu-
piscētia sapie p̄duct ad regnū p̄petuū. Alia hō est cōcupiscē-
tia q̄ est act⁹ sensualitatī: de q̄ d̄ Ia. co. iij. Cū bella et iras in
vobis: nō ne ex cōcupiscētis q̄ militat in mēbris vestris. Ideo
querit q̄ cōcupiscētia istarū duarū phibet in hoc p̄cepto cū d̄.
Nō desiderabis vxorē. primi tui. Et similī p̄t dubitari de
cōcupiscētia decimi p̄cepti q̄ d̄. Nō cōcupiscēs rē. primi tui.
¶ Hinc q̄ monti respōdet sc̄tus Tho. in. ij. q. cxxij. ar. vi. in re-
spōsōe ad. iij. arg. vbi dicit qz p̄ ista duo p̄cepta phibitua cō-
cupiscētie nō intelligit phiberi cōcupiscētia sensualitatī:
qz s̄m hoc p̄mi mot⁹ essent p̄tā monstrata: vt potē p̄ra p̄cepta
decalogi existētes qd est falsū. Sed phibet directe cōcupiscē-
tia volūtatī. i. cōsensus volūtatī q̄ est opus vel in delecta-
tione. hec thomas. Ex quo p̄z respōsō ad q̄ntionē. Cōcō-
cōtingit dubitare. Cur in oībus alijs p̄ceptis diuine legis
sub p̄tō operis itelligunt phiberi oīa p̄tā mali desiderij
ipsoꝝ opoz. De his hō duob⁹ p̄ceptis scz nō mechaberis. et
nō fartū facies. nō ita s̄tēdant disticta p̄cepta tā operis qz
cogitationis. Pro respōsōe hui⁹ dubij notāda est aurea s̄ntia
sc̄ti thome q̄ in opusculo de decē p̄ceptis. dicit qz post p̄tā p̄mi
ait cōcupiscētia carnī p̄ter s̄m et purissimā virginē. Et q̄nti-
qz cōcupiscētia ad est. etiā ad est culpa venialis vel mor-
talis: scz q̄ dñat ideo paul⁹ ad Ro. v. c. ait. Nō ergo regnet
p̄tā in vestro mortali corpore vt obediat cōcupiscētis ei⁹. Et
nota hic qz nō dicit apl⁹: nō sit p̄tā in v̄ro mortali corpore: sz
signāter ait. Nō regnet: id est nō dñet: qz sicut paul⁹ de seip̄o
dicit ad Ro. v. c. Scio em̄ qz nō habitat in me (hoc est in carne
mea) bonū. Hec dicit paul⁹ p̄ter rebellionē carnī ad sp̄ritū
iū q̄ puenit ex p̄tō p̄mi parētis q̄ p̄tinet ad s̄mitē. Qz q̄dū
corp⁹ n̄m est mortale nō p̄t esse quin i corpore nō sit p̄tā. i.
fomes p̄t. Dicit autē fomes a foue. fomes ide d̄ fomētū. i.
nutrimētū. Vel dicit fomes radix. Et sic fomes s̄m Tho. in
iij. parre. q. xxvij. ar. iij. Nihil aliud est: qz inordinata cōcupi-
scentia sensib⁹ ac p̄tē: habitualis tñ qz actualis cōcupiscē-
tia est mot⁹ p̄t. Dicit autē cōcupiscētia sensualitatī esse inor-
dinata in quā rē repugnat rōni: qd quidē sit in quā rē inclinā-
tū ad malū vt difficultatē facit in bono. Et talis fomes in quā-
tum respicit naturā est equaliter in oībus sed ratione p̄one
est intērior in vno: qz in alio: ex quo patet qz dicit paulus nō
habitat in carne mea bonū. Sz ad p̄positū redēdo q̄ i aucto-
ritate p̄ allegata d̄. Nō h̄ regnet p̄tā in v̄ro mortali corpore
tellige qz p̄tā dicit regnare i corpore qz p̄mo i corde regnat cō-
cupiscētia cōsentēdo in opus peccati. ideo Matth. v. ca. dicit
tur. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā iā mechatus est
eā in corde suo. Nolitas em̄ apud deū p̄ facto reputat⁹: vt dicit
Thomas. Ex dicitis p̄z q̄ta sit miseria: humane fragilita-
tē h̄

Duplex cōcu-
piscētia:

Cōcupiscētia
consequens
dulchra qd.

Nota totū.

Quid est fo-
mes.
Nota de h̄
virtuali cōcu-
piscētia et ac-
tualī.

Qs̄o itelligit
p̄tā regna-
re in corpore.

Rñso qñtis. tis q̄ ex pctō ade remāsit prona ad malū & difficilis ad bonū; p̄hāuū gen⁹. ¶ His dicitis respondeo ad questionem & dico q̄ q̄ntis huma post lapsum num genus post lapsum primi parentis incurreret multas ca ade i duplicē lamitates & angustias. Signanter tamen in duplicē cecidit miseriam. Videlicet in miserā mortis & in miseriam vite. Et Rō h̄re hō in idcirco natura humana post peccatū adē ad istas duas cōcu cti nāf ad vi- ciat carnalia. dit in miserā mortis vel corruptiōis. Ideo valde appetit vi uere vel saluari in alto per gñationē: propter quod valde in concupiscētiā luxurie fornicationi vel adulterij aliois pec catorum carnalium inelinat natura corrupta. Secūdo q̄ post peccatū cecidit in miserā vite iāguozis: infirmitatis: necessi tatis & fame. Unde necesse fuit vt operaretur terrā & haberet domū & alia bona. tēporalia pro sustentatiōe vite sue. Quapro pter ex tali miseria valde inclinat homo in concupiscētiā au ricie furti: rapine: vulture & h̄mōi. Quia ergo maxime inclinatur homines ad cōcupiscēdiū venerea & temporalia. Ideo cō uenēter geminatur mandatū vis gñatiue & vis nutritiue. Et sic patet responsio ad questionē. Sed quia in nono & deci mo pcepto prohibetur concupiscētia carnis in vore proximi. Et concupiscētia oculoz in re aliena tamen intelligenda est ibi vniuersaliter prohibita ois cōcupiscētia male volun tatis. ¶ Ad maiorem aut̄ intelligētiā istius generalis concu piscētiæ quæ multo citius agit̄ cor humanū. Scire debet̄ s̄m doctorē Gregoriū in. iij. lib. moralib. ca. xviij. q̄ quartoz modis peccatū perpetratur in corde cōcupiscendo. Et licet in telligatur hoc de omni pctō: tamē magis discernitur in cōcu piscētia luxurie. Primo ergo perpetrat̄ suggestiōe per aduer surij. Secūdo delectatiōe per carnē. Tertio p̄sentur per spiritū vel p̄rationē. Quarto audacia defēnsiōis p̄ elationē & supbiā. Et p̄notibi dē Gregorius exemplū de lapsu primi p̄rētis dicit̄. Illū primi hōis rectitudinē antiqu⁹ hostis h̄s q̄tuoꝝ icitib⁹ fregit. Nā p̄mo serpens suavit̄ q̄ oculis hostis mala cordib⁹ hōium latēter suggerit. Secūdo eua q̄si caro delectat̄: q̄ carnalis sensus ad h̄ba serpētis mox se delectatiōi subiecit. Tertio adā p̄sentit vt rō. Nā assensuz ip̄e adā mulier p̄buit: q̄dū caro i delectat̄: onē rapit̄ etiā a sua rectitudine sp̄s fir mar⁹ inclināt. Quarto audacia defēnsiōis sequit̄. vñ reditus adā p̄ audaciā p̄steri culpā noluit: q̄ s̄ba q̄ peccādo a p̄tate re dīstūgit̄ eo i rutine sue audacia nequ⁹ obdurat̄. Propterea adā p̄ audaciā culpā suā voluit defendere dicit̄. Mulier quā dīstī m̄lhi sociā dedit m̄lhi de ligno & comedi. Et sic p̄ q̄ i hoc h̄uano ḡne q̄tidie agit̄: q̄d actū in p̄mo parēre n̄t̄ gener⁹

Quare hō icli nāf ad tēpora lia.

Nota.

Quartoz mōis. p̄m̄ p̄ petrat̄ i corde

Nota ex p̄lo de lapsu p̄mo ruz parētum.

Carmina mē non ignorat. Si aut̄ scire velis q̄t modis hō ad carnalia desit retinenda. deria labat lege carmina auctozis icognitū que ita sequunt̄. Qui cupit alterius sponsam: noscatur adulter. Affines etiam desiderat: & montales.

Incessum scelus simul: cum virgine stuprum. Et cupiens marem: sodomitrag bestia bruta. Et quortens cupit: aut etiam si sit philocatus. Qui delectatur cogitando lubrica: vel qui se somno polluit: causans: vel postea gaudens. Ut placeat multis ornatur. sic gloriatur. Abiq̄ vitro propitio: cui facti vt sic ametur. Vel si ruinam perpendat: vel prouocando. Alterius sponsam cupiens: moxitur lubricando.

De decimo & vltimo pcepto diuine legis.

Explicauit sub breuius iuxta humi litatis mes tenuisti

tu sentum nouē pcepta diuine legis more il lius: qui nō habens sp̄ens proprias colligit in agro alieno. Sic pariter ex florido prato sancto rō doctor̄ fragrātes rosarū manipulos colligit prout n̄fa succet̄ pauperrima sibi vitas. Mō sup̄st vt. de cimo pceptū breuiter p̄tringam⁹. Quod q̄dē defert̄ in lib. Ero. xx. c. sic. Nō concupiscēs rem proximi tui. Sup̄ quo pcepto p̄tingit dubitare. Quod si homicidij sit grāu⁹ pctm̄ q̄ adulterij vñ vt turtū: ideo q̄rit̄. Cur inter pcepta legis nō ponit̄ aliq̄d pceptū phibitūū concupiscētie homicidij sicut ponunt̄ pieces p̄ta prohibita concupiscētie furti & adulterij. Nā em̄ habet̄ in decalogo. Non concupiscēs morē proximi tui: sicut habet̄. Non concupiscēs rē proximi tui. Et iterū. Non desiderabis vxorē proximi tui. Et ideo si nō ponit̄ pceptū phibitūū concupiscētie homicidij q̄d est grāu⁹ pctm̄: videt̄ q̄ in cōueniēter ponit̄ pcepta phibitūū concupiscētiæ adulterij & furti. Pro res p̄sione huius questionis. Nota aurea verba sancti tho. in. ij. q̄. cxxij. ar. vj. in respōsōe ad queritū argu. vbi ita inq̄. Homicidij s̄m se nō est concupiscibile: q̄ nō habet de se rōnem al cius boni. Sed adulterij habet rōnem boni. s. delectabilis. furtum etiā habet rōnem al cius boni. s. vtilis. Boni autē de se habet rōnem concupiscibilis. Et ideo sunt specialib⁹ pceptis phibitūū concupiscētia adulterij & furti: nō aut̄ concupiscētia homicidij hec Tho. Et q̄d⁹ verbis p̄z respōsio q̄stionis. ¶ Sed Rñso sancti ad pleniorē intelligētiā huius pcepti. Iterū querit̄. Cur oīpo ihōme. tēs deus in hoc pcepto prohibet concupiscētiā bonoz proximi. Pro respōsōe n̄ta tres rōnes quas habet sc̄tus Tho. in op̄ Cupiditas ē sculo de decez pceptis p̄mo diuina lex cōueniēter phibet̄. s. habitis h̄s concupiscētiā oīum rēū proximi: p̄pter ip̄sū cōcupiscētiæ in fuitatē. Nā cupiditas est insatiabilis habēs in se quādam itatem. turpem infinitatē acq̄rendi: que est oīno de res h̄da a sapiente Oēs docto qui debet intendere finē aliquē: immo null⁹ debet incedere p̄ res chatolice iam insuitatē: q̄ esset tendere in p̄ceptis: it̄ ideo oēs docto concupiscētiām res catholice h̄c cupiditatem insatiabilē de res h̄atur. Unde: si de res h̄atur. dorus dicit concupiscētiā oīum rēū criminū esse materiā. Petrus

Qd pulchra Arguitur.

Pro rñsōe nota facta sunt verba facti ihōme

Questio: phibitūū concupiscētia adulterij & furti: nō aut̄ concupiscētia homicidij hec Tho.

De decimo precepto diuine legis.

Et traueas scribit in quodam sermone. Cōcupiscētia aurigaz malicie seditionis origiēē r foueā sradatop. Augustinus dicit qd cōcupiscētia est velut os inferni oia deuorans. Sunt alij qui dicit cōcupiscētia voragīē insatiabilē. Paulus etiā apostolus affirmat cōcupiscētia somerū omniū maloz. Unde iasā thimo. vi. c. dicit sic. Radix est omniū maloz est cupiditas quā qdes appetētes errauerūt a fide. sicut em arbōra radice nutritiō. sic oia peccata a cōcupiscētia. Ideo Innocepi in libello de miseria cōditōis humane ita inq̄. Radix omnium in maloz est cupiditas. Hec sacrilegia cōmittit e furra rapinas exercere predaas: bella gerit r homicidia: symoniac vendit r emittit que petit e recipit: in iuste negociat e fenora turribat dōlls r imminet fraudib⁹: dissoluit pactū r violat inramētia: cor r p̄t r testimoniū r querit iudiciū. hec Innocepi. Sūā Jhdocus in. ij. li. de sūmo hono. c. xli. ita inq̄. Radix omniū maloz cupiditas est quā quidē appetētes errauerūt a fide. Si succidit radix criminū nō pullulant cerere soboles peccatorū. Multi causa cupiditatis terrene: etiā iohas fide abnegauerunt. Cupiditas est xpm vēdidit. Mā r pleriq̄ tū in xpi alienis est desiderij: vt etiā homicidiū ppetrare nō vereant: sicut Abab q̄ appetitu cupiditatis sue sanguinis exolent effusione. Sepe iniqui mala que cōcupiscit assequunt: quate nio de affectu mali desiderij fortius vniunt. hec Jhdocus. Augustin⁹ quoq̄ in lib. de xbis dñi sic ait. Que est illa auiditas cōcupiscētiā r ipe delue habeat modū. Tūc est rapit qm esturū. Pareat dō p̄ de cū senerint satietatē. Insatiabilis est sola auaricia diuitū: semp rapit r nunq̄ satiat: nec desinit nec hōies reuertet: nec patri parit nec matrē cognoscat: nec fratē obreperat: nec amico fidē seruat. Uidua opprimt: pupillū inadit. Liberos in seruitū renocat: testimoniū falsū pfert. Res mortui occupat: quare: r qui faciūt nō moriunt. Que est illa alarū insania amittere vitā: appetere mortē q̄ quidre aurū p̄dere celū. hec Augu. Propterea Salomon cōsiderās appetitū humani insatiabilē cupidit: atē in lib. Eccl. i. c. inquit. Hanc occupationē pessimā dedit: deus filijs hominū vt occuparent in ea. Mora q̄ salomon dicit cōcupiscētiā esse occupationē pessimā per accidēs: q̄ nisi refrenet p̄ imperiū rōnis est homini mortifera. Dicam⁹ ergo q̄ cupiditas hōiani cordis est velut ignis inextinguibilis: sicut p̄funditas inēniabilis. Uel abyssus abyssum inuocat: que nec scētia: nec gloria: nec honore: nec dñio: nec pecunia: nec diuitiis: nec voluptatib⁹: nec ceteris bonis satia cōsariari pōt. hie Salom⁹ Eccl. v. c. Auarus nō implebit pecuniam. qui amat diuitias fructū nā capiet ex eis. hec ibi Et Ysaie. v. c. Ue q̄ plugitis domū ad domū agruz agro copulatis vsq̄ ad terminū loci. Siquid habitabitis vos soli i medio terre: Et Iuuenalis in saty. xlii. ait. Interea pleno cū surgit sacculus ore. Crescit amor usmi

Nota.

insatiabilis cupiditas

Cupiditas xpm vēdidit.

Auaricia nulli p̄cipit nec viliū r modū.

Insatiabilis cupiditas vel abyssus.

Questio pulchra.

De decimo precepto diuine legis. Fo. lxxij.

Ipum ipsa pecunia crescit. Et si querat Cur deus hāc insatiabilem cupiscētiā inferuit i ata rōnalt: dic q̄ p̄uenitēter factū est: vt hō cogno sceret dignitatē suā. Est em mēs humana tā re sublimitatis ac capacitatis vt possit reci pere deū p̄ gratias christa. in p̄sentē: in futuro p̄ gloriā. Hinc Augu. in .j. li. p̄fessionum ait. Tu dñe fecisti nos venire ad te: r quietus est cor: nō strū dō nec requiescat in te. Itē Augu. ait. fecit de⁹ rationalē creaturā vt summū bonū intelligeret: intelligēdo amaret: amando possideret: possidēdo frueret. Illud ergo q̄ est min⁹ deo: hōem implere nō pōt. Nō cōcupiscēs ergo rē proximi tui. et sic p̄t prima ratio. Et sēo p̄uenitēter in hoc precepto phibetur cōcupiscētia rerū p̄tū ratiōe inq̄erudinis. Mā talis cupiditas habēdi nimis implicat atam secularib⁹ curis: r p̄ oīs p̄tū ratiōe retrahit. Uē ap̄ l. ij. ad thimo. ij. c. ait. nemo in lītis deo implicat se negociis secularib⁹ vt ei placeat cui se probauit. Profecto ois homo naturaliter appetit quietē: q̄ est valde delectabilis ipsa quies. Cupiditas asir rerū seculariū cōtinue inq̄eratur hōies: q̄ semp cupidi solliciti sunt acq̄ reri nō habita r habita custodire. Unde Salom⁹ Eccl. i. c. v. c. ait. Satietas diuitis nō sinit dormire est: sup quo teo tēro Hiero. in .j. li. sup eccl. i. c. dicit sic. Diues nō distent⁹ dāpibus r cogitatōib⁹ in diuersa lacerat⁹ dormire nō valet: r dundate crapula r in cocto cibo in stomachi angustijs esturā re. hec Hiero. propterea p̄tias ait. Mat. v. c. Ubi est effi thesaurus tui: ibi est r cor tui. sup quo dō diuus Hierony. in .j. li. in explanatiōe sup Mat. dicit sic. Hoc nō solū de pecunia sed de ceteris passioib⁹ sentidū est. Gulosi de⁹ v̄ter est. Sbi ergo hz cor: vbi est thesaurus: luxuriosi thesaur⁹ epule sunt: lasciu luders: amatozis libido. hūc seruit vniuscuiq̄ quo vincit. hec Hierony. p̄t ergo ex dictis ratio scda. Tercio cōuenitēter phibet a domitio cōcupiscētia rerū seculariuz: q̄ talis cupiditas necat charitatē dei r p̄tū. Mā sū Augusti nuz p̄tomas hz quō de charitate: ito hz min⁹ de cupiditate: ecouerso. Sicut ergo nemo pōt duob⁹ domitio seruire ita nemo pōt deo seruire r mammonē: vt dicit Mat. v. c. cap. Super quo texto Hieronymus in explanatiōe sup Mat. lib. j. dicit sic. Mammona sermone syriaco diuitie nōcupantur. Non potestis deo seruire r mammonē audiat hoc auarus: audiat qui censet vocabulo xpiano nō posse se simul diuitiū cōspicuos seruire. Et in non dixit qui habet diuitias: sed qui seruit diuitiis. Qui em diuitiarū seruus est diuitias custodit vt seruus. Qui autē seruitutis excussit iugum modis: r bunt eas vt domitio. hec Hierony. Est etiā talis cupiditas contra charitatē proximi: q̄ non permittit facere elemosinas pauperibus xpi. r penes labij homo ad multa mala. Unde Paulus. i. ad thimo. v. c. ait. Qui volunt diuites fieri incidunt in temptationē r in laqueum dyaboli r desideria multa inuita

Questio pulchra.

Cupiditas secularis

Cupiditas necat charitatem.

gorem in g

Cupiditas aicit multipliciter contra p̄timum.

De decimo precepto diuine legis.

lia et nocua que mergit homines in interitum et perditione
hec paulus. Nota fm Tho. in cometo aureo sup hoc textu q
peccio hois pssit vt cor. i. cōgreges in vno: qd qro aliquid
est magis vnu tāo est et eo similis qui est ver vnus. Sed cō
tra hoc patit ille qui querit diuitias: qd cor eius trahit ad di
uersa inutilia et nocua que mergit hoies in peritū plemis
vite: qd plerūq sunt causa moriū corpalis. Et etiā mergit ho
mines in perditionē eterne danatiōis. Cū sapiētie. v. c. Quis
nobis puit supbia: aut qd diuitiarū sacraia contulit nobis
trāsferit oia illa tāq vmbra: et tanq nunciū pcurrēs: et tā
q nauis que p rāsiū fluctuantē aquā cūlus cū preterierit nō
est vestigium inuenit: ergo nōl cōcupiscere: rem primi tui.

Nota q talis cōcupiscētia rerū potest esse peccatū morale
triplici modo. primo quādo concupiscit res rēporales: vt ha
beas quocūq modo siue per furtū: siue per rap: nā vel p frau
dem et huiusmodi. Hinc Iuuenalis in satyra. p. q. ait.
Unde habeas querit nemo: sed oportet habere
hoc monstrant: verule: pueris pccentibus assem.
hoc discunt omnes ante alpha et beta puelle.

Secūdo cupiditas dicit peccū morale qn ad malū finē ordi
nat: sicut cū qd cōcupiscit ipalia: vt possit fornicari: ludere: et
ceteras leuitates exercere. Tertio vō cōcupiscētia amor tal
qn qd est paratū facere pira mandata dei ante qd bona ipalia
amittere. Vel qn recusat tubuente idē gēti i extrema necessi
tate. Talis est videt ponere vltimū finē suū in terrenis qm
inordinate cōcupiscit ac diligit ipalia. Et sic intelligit illū Wat.
p. c. vbi ait vltas. Amē dico vobis: quibus difficile intrabit
in regnū celorū. Quod vbiū intelligit de eo q ponit finē suū i
diuitiis. Vel exponit s; htero. in explanatiōe sup Math. 23
li. sic s; dicit Iesus ipossibile ē diuites irā in regnū celo
rū: s; difficile: vbi difficile ponit nō impossibilitas vrendit: s;
raritas demōstrat. hec htero. Et idcirco Eccl. x. c. dicit. Aug
ro nihil est celestū. hoc dicit: qd diuitie pstat fomētū oib; vi
cūs. Etā Marc; iulii. l. ii. de officiis mqt. Nihil vni tā an
susti animi tāq parui q amare diuitias: nihil honestū mas
gnificētius q pecuniā cōtēnere: hec iulii. Et sic patz q nō de
bes cōcupiscere rē primi tui. Ut sūt pleniorē intelligētiā hu
ius precepti cōsequi valeas: cōsidera versus sequentes.

Qui cupit aliterius rem in damnum proximitatis.
Si per vim raptor: per occultum fur malus extat.
Si per auariciam cupiat dicitur auarus.
In recipiendo male: vel fallere quemq paratus.
Hinc cupiens contra: mandata cetera frangit.
Demum mandatum: nec rem custodes alienam.
Hec igitur sunt que occurrerit pro aliquali explanatiōe
decem preceptoz diuine legis. Muncho trāscam; ad tractatū
deum sub breuius de septem peccatis mortalibus.

Auaricia tra
hit cor ad di
uersa.

Cōcupiscētia
pōtēsse peccū
morale tripli
plicitē.

Nota oia.

Nota hec ve
ra.

De peccatis mortalibus. Fol. lxxij.

De septē peccatis mortalibus. Et primo ostendit q pecca
ta spiritalia sunt maioris culpe peccatis carnalibus.

Septem vicia capitalia sūt in genere
q in specie sunt, parit
rememorāda ac discutiēda: q contra singula vi
cia singule virtutes opponuntur: vt inq; s; do
rus in. q. ii. de summo bono. ca. xxxij. Ideo ad
uerlus imper; vicioz cōtrariū pssitib; pugnā Septē virtutē

ali est. Principaliū sūt septē vicioz reginaz mater superbia res pirantē
est. Inq; s; dozus ibidē. Cui opponit hūilitas auaricie larg; septem pecca
ta: luxurie cordis mōdicia: iracūdie pārtētia: inuidie charitatis.
tas: gula abstīnētia: cōdicia: violātia. Et q; tēste Leone papa
vniuersa vicia p pñētā destruant. Id quicqd auaricia strit peccā spūalia
quicqd supbia ambit: quicqd luxuria cōcupiscit: hūit; sunt grauo
lidare, superet. Est ergo pñētā s; Tho. i. i. q. lxxij. ar. v. ra corpālīb;
q peccata spūalia sunt maior; culpe q peccā carnalia. s; gula prima ratio.
et luxuria. qd nō est sic intelligēdū quasi quodlibet peccū spūale peccā carnis
sit maioris culpe quollbet peccū carnali. S; q cōsiderata hac lia sunt maio
sola differētia spūalitaz et carnalītas grauoza sunt cetero rto ad hēssōis
partē; triplici rōne: primo: ex pte subiecti: q peccā spūalia p Secūda rō.
tānt ad spūe: cuius est puerit ad deū ab eo auertit. Peccā vero Tertia ratio
carnalia psumant in delectatiōe carnali: appetit; iad que Peccā carnis
pncipaliter ptinet ad bonū corpale puerit. Et ideo peccū carnalia hūit vehe
mentius ad hēssōis. Sed peccū spūale habet plus de aduerso suum.
neter qua pcedit ratio culpe. Secūda rō sumit ex pte: et in q
peccat. Nā peccū carnali in pū hūmōt est vcorp; p pū quod
est min; diligēdū fm ordinē charitatis q deus et primus in
quos peccat per peccā spūalia Tertia rō sumit ex tpe motiū:
q qro est graui; impulsū ad peccā dū rāro hō min; peccat.
Peccata aut carnalia habēt vehemēt; impulsū. i. ipiaz cō
cupiscētiā carnis nobis inuātam. Ideo peccata spūalia inq;
tum hūmōt sunt in maioris culpe q corpalia que sunt gula et lu
xuria: que ideo dicunt peccata carnalia vel corporalia: q ma
gis pluman; in delectatione carnalis appetit;. Est quoq ad
nerēdū fm Tho. in. i. q. 2 ar. vbi supra in rñsōe ad. iij. arg.
q pba dicit turpiorē mōdīnē cōcupiscētiē q in cōtēnētē rē:
q minus participat de ratione. Et fm hec etiā dicit in. iij. li. Peccā carnis
erhicoz q peccā iurēperāte sunt maxime execrabilia: q sunt
tra illas dele. rationes que sunt des nobis et brutis. Unde
quodāmodo per ista peccā hō hūmōt reddat: inde ē q sicut
Gregoz; dicit peccā carnalia sunt: minoris culpe et maioris in
famie. Que verba magis explanant infra vbi agitur de pecca
to luxurie. His dicens dicamus aliquos de singulis pecca
tis mortalibus.

De superbia que secundum Gregorium est regina et ma
ter omnium peccatorum.

Peccā carnis
lia sunt maxi
me peccata
lia.

Superbia est
peccati tubile
ac difficile.

Superbia igitur est peccati subitissimum et diffi-

le ad cognoscendum quod quidem ingreditur mentes hominum: quasi impræcipienter. Nam qui putat se esse puriores a superbia sunt plerumque magis ac magis sua fraude decipiunt. Et ideo isem scripturae facere doctoribus catholici superbia derelictant tripliciter ratione. Primo quod est omnium peccatorum origo et principium. Secundo quod est peccatorum omnium grauissimum. Tertio: quod est omnium periculosissimum. Circa primum nota sunt Thoma in ii. q. i. q. clxi. ar. ij. q. superbia potest considerari dupliciter. Primo modo put est quoddam spirituale peccatum: sic considerat superbia secundum propria peccata quae habet ex ratione propria obiecti. Est autem obiectum superbiae inordinatum appetitum proprie excellentie quam quidem appetit excellere sicut Thoma ubi supra ar. i. pruenit ex eo quod alii quis per uoluntatem tendit supra id quod est. Unde Isidorus in x. lib. etymo. q. ubi nō distinguit per capitula sicut ceteri: sed Isidorus tractat ibidem de quibusdam uocabulis per ordinem alphabetum in quo dicit sic. Superbus dicitur est: qui uult uideri est. Qui enim uult superbiere dicitur quod est superbus est. hec Isidorus. Habet igitur haec ratio. Recta ut uoluntas uniuersum ferat in id quod est proportionatum sibi. Et ideo manifestum est quod superbia importat aliquid quod aduersatur rationi recte. Hoc autem facit ratio peccati: quod sicut Dionysius in iiij. ca. de diuinitis uerbis. Malum anime est: preter rationem esse. Unde Augustinus in xliij. li. de ciuitate dei. c. lxx. dicit quod superbia est uerse celsitudinis appetitus. Et iterum Augustinus in xij. lib. de ciuitate dei. Ait. Superbia per uerse imitatur deum. Quia namque conuersus equalitatem sub illis: sed imponere uult se hoc deationem suam pro illo. Considerando ergo superbia secundum rationem sui obiecti: put fertur appetitum proprie excellentie. sicut alii doctores ponunt eam inter septem uicia capitalia. Dicunt autem uicia capitalia sicut Thomam ubi supra ar. viij. quod spiritualia peccata ex quibus multa genera peccatorum oriuntur. Circa modo considerat superbia secundum quoddam reddendum generaliter in omnia uicia. Et sic superbia non ponit inter uicia capitalia. Sed ubi principium originis suae damentur omnium uiciorum. ubi Isidorus x. ca. de sic. Inter omnia peccata est superbia: quod tenuerit illam adimplebit maledictio: si subuerterit eam suam. Nota hic quod superbia dicitur inter omnia peccata dupliciter ratione. Primo propter eam quod inuenit in omni peccato. Nam in quolibet peccato inuenit corripitur dei quod est quodammodo causa peccati. Qui corripitur est auertit a creatore quod est in omni peccato in quo ponitur bonum commutabile bonum incommutabile. Sicut ergo sine charitate ceterae virtutes nihil sunt. Ita sine superbia alia uicia sunt nihil abstracte ergo in peccata a corde tuo et inuenies gratia coram deo. Secundo superbia dicitur inter omnia peccata: quia fuit primum peccatum in celo quod in terra. Nam homo peccauit superbia peccauit dyabolus in celo. ubi Esaias xliij. c. Quo cecidisti de caelo lucifer qui mane oriebatur: corruit in terra qui uulnerabas gentes. Qui dicebas in corde tuo: in-

Quid est superbia: quod obiectum eius.

sup b

Qualis superbia est fundamentum omnium peccatorum.

Superbia dicitur inter omnia peccata.

Superbia fuit primum peccatum in celo et in terra.

scelsi ascenda supra astra celi exaltabo solium meum: sed et in morte restam in lateribus aequalis: ascendam supra altitudinem nubium et similis ero altissimo. hec ubi. Sic etiam primum homo in paradiso tempore peccauit. Unde serpens ille toruosus dixit ad mulierem. Nequaquam morie mortemint. Sic enim deo primum quod comederitis ex eo: sperietur oculi uiri. Et eritis sicut dii scietes bonum et malum. Uidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad uelendum et pulchrum oculis: aspectusque delectabile et tulit de fructu illius et comedit. reddidit uero suo. Qui comedit et a perit sunt oculi amborum. hec ubi. Quapropter beatus doctor Gregorius considerans uniuersalem influentiam quam haec superbia ad omnia uicia: non ponit eam inter uicia capitalia: sed dicit eam reginam omnium uiciorum et marem. ideo Gregorius in xxx. lib. moralium. ca. xxxiij. dicit sic. Ipsa namque uiciorum regina superbia cum deuictis plene cor ceperit inordinatum septem primum et pialibus uicijs quasi quibusdam suis dactibus deuasta uel iradit. quos uidelicet duces exercitus equit. quod eis proculdubio impetione uiciorum multitudines oriuntur. Et iterum Gregorius ibidem ita sublegit. Radix quippe cuncti mali superbia est: de qua scriptura attestante dicit. In uicij omnia peccata est superbia. Septem uiciorum principia uicia de hac uirtute radice pterunt: scilicet inanis gloria: inuidia: ira: tristitia: auaritia: uersitas: ingruntis: luxuria. Nam quod his septem superbiae uicij nos capros dyabolus tenuit. Idcirco redemptor noster ad spirituale liberandum prelium spiritum septiformis esse plenius uentus. hec Gregorius Isidorus etiam l. ij. de summo bono. c. xxxv. dicit sic. Omnia peccata superbia est: eo quod faciendo uicia contemptui habeat diuina precepta. Recte ergo inter omnia peccata est superbia. Quia nisi precesserit madaator uel obedientia: transgressio non sequitur culpa. hec Isidorus. Et sic patet quod superbia est omnium peccatorum origo et principium. Circa superbia est omnium peccatorum grauissimum.

Primum homo peccauit per superbia.

Superbia habet uniuersalem influentiam quam haec omnia peccata.

Superbia est regina uiciorum.

Superbia est radix omnium malorum.

Secundo peccatum superbie

ideo in factis scripturis atque a doctoribus catholice derelicta: quod est omnium peccatorum grauissimum. Sicut quod superbia sit grauissimum omnium peccatorum probatur tripliciter ratione. Circa primum ratio sumit ex parte formalis peccati auersionis. Et est ratio scilicet Thomae in ij. q. casti. q. xij. ar. vj. ubi dicit sic. In peccato duo attenduntur scilicet conuersio ad commutabile bonum quod materialiter se habet in peccato: et auersio a bono incommutabili quod est formalis et completiua ratio peccati. Ex parte autem auersionis non habet superbia quod sit maximum peccatum: quia celsitatem. tunc quod superbus inordinat appetitum secundum suam rationem non habet maximum repugnanti ad bonum uel finem: sed ex parte auersionis superbia habet maximum grauiter quod in alio peccato homo a deo auertit. Uel propter ignorantiam: uel propter infirmitatem: siue propter desiderium: uel propter alterius bonum. Sicut superbia habet auersionem a deo ex-

Prima ratio. Que sit ratio formalis peccati auersionis.

Quo habet ad commutabile bonum quod materialiter se habet in peccato: et auersio a bono incommutabili quod est formalis et completiua ratio peccati.

Superbia habet maximum grauiter quod in alio peccato homo a deo auertit.

De peccato superbie.

Supbia est
dei conspici

et

Secunda ratio.

Supbia facit
nos similes
dyabolo.

Cassiodorus

Terria ratio

probat graui-
tas supbie.
Humilitas con-
seruat omnes
virtutes.

Supbia est ru-
ina peccati

hoc ipso qd non vult deo z eius regule subici. Unde Boetius dicit qd cum omnia vicia fugiant a deo sola supbia te deo op ponit. Propter quod etiam specialiter dicitur Jacobi. iij. c. qd deus supbis resistit. Et ideo auerti a deo z ei pceptis: qd est quasi pfectus in alijs peccatis p se ad supbia ptingit. Caius acq est dei conspicius. Et qd id qd est p se potius est ec qd est palid. Cōsequēs est qd supbia sit grauius mū peccatū. Smi sūm gen? qd excedit in auersioe qd formaliter complere potest. hec Thomas. Secūda ratio sumitur ex parte dyabolice assimilationis sic. Sicut maior virtus est illa que nos magis assimilāt christo z angelis dei: ita maius peccatū est illud per qd magis assimila mur dyabolo. Chr? aut humilitatis nō solū facit homines si miles angelis: sed qd magis est ex hoib? facit angelos. Supbia aut tāte est iniquitas atqz horribilitatis vt nō solū faciat nos similes dyabolo: s; qd peius est ex angelis faciat demōes. Uñ cassiodor? sup psal. xvij. dicit sic. Supbia de angelo dya bolū fecit z homini mortē multiter: z celsa beatitudie euacua uit oim maloz mater: celerū fons vena neq̄te. Et Jsidor? in ij. li. de summo bono. c. xxxvij. dicit sic. Merito superbia dya bolū a supna beatitudine corrumpit. Qui ergo de virtutib? accola tur dyabolū imitant: z exinde grauius corrumpunt: qd de excelso labunt. Et iā augustinus scribēs ad quendam comitē ita inq̄. Humilitas hoies sanctis angelis similes facit supbia. Ho ex angelis demones facit. Et vt enī dēter ostēdā: ipsa est oim pec caroz causa: z finis z causa. Quia nō solū peccatū est ipsa superbia: s; etiā nullū peccatū aut pōtērat poterit esse sine superbia. hec augustinus. Et bernardus atr. Supbia de superbia ac de celestib? ad yma precipitat. Humilitas ab ymis ad alta eleuat. Angelus i celo ad tartara corruit. Homo in insulo ad ce lum ascēdit. Et dicitur p̄z ratio. Tertia ratio sumit ex pte virtutis. Uñ hieronym? in ep̄la ad cellāriam q̄ incipit. Cetus scripture celebrata sentētia est. dicit sic. Humilitas est p̄cipua cōseruatrix z quasi quedā custos fructū omnīū: nihilq; ita est quod nos ita hoib? gratos z deo faciat: q̄ si vite merito ma gni: humilitate infimi sum?. Propter qd scriptura dicit: p̄to maior est ratio te humiliā in oib?: z corā deo inuenies grām. Et deus loquit per p̄phetā. Sup que requiescā nisi sup hu mille z tremēte sermones meos: (Et ita me eam) humilitatem sequere: sed que puro affectu cordis exprimit. hec hiero nymus. Quis sentētia aperte dat intelligit qd humilitas augēt z cōseruat fructus. Sed supbia per oppositū exē: ruitur z facit ruere oēs virtutes ab anima nostra. Unde Jsidorus in. ij. li. de summo bono. ca. xxxvij. dicit sic. Superbia sicut origo est oim criminū ita ruina omnīū virtutū. Ipsa est etiā in pec cato palma. Ipsa in conflictu postrema. Peccatū p̄cipua aut in exordio

De peccato superbie.

fo. lxxv.

exordio mēte per peccatū prostermit aut nouissime de virtuti bus cōcit. Iude e omniū peccatoz est maxima: qz iā per vir tutes q̄ p̄vicia humanā mentem exterminat. hec Jsidorus. Et iā Gregorius in. xxxij. lib. moralū. c. xvij. ita inquit. Alta quippe vicia eas solimodo frates impetāt q̄ ipsa destrū rura videz ira patiētia: castitatis abstinētia libido con tinētia expugnet. Supbia aut quā vicioz radice dicitur ne quaē vnius virtutis extirpatione cōtēta: contra cuncta anime membra te erigit z quasi generalis ac pestifer morbus corp? omne corū p̄cipit: quicqd illa inuadere agitur: si esse virt? ostēdatur nō per hoc deo: sed solū vane glorie seruiat. Quasi em̄ tyrānus quicqd oblesam ciuitatē intercipit eā mēte sup bia irrūpit. Ex quo ditto: q̄ quicqd ceperit eo i dño durior erit gitiq; quo amplius res virtutis sine humilitate agit eo latius ista dñatur. Quisquis ho ei? in se tyrannidē captiua mente susceperit: ho cepit mū dñū patit qd clauso cordis oculo iudici equitate perdit. hec Gregorius. Hinc hieronym? in ep̄la ad oceanū de vnius vxoris viro. ep̄stola incipit. Ad q̄ filii oceani ita inq̄. Iudicis aut z ruina dyaboli nullū dubiū quin arrogātia strucidat: i eā qui in p̄dicto hore needi dicit p̄p̄tū iā magistri sunt. hec hierony. Et dicitur p̄z tertia ratio. Quarta ratio sumit ex parte permissiois. Tāta est enim grauitas superbie qd plerūq; p̄mittit deus ruere aliquē i pec catū luxurie z in alijs peccatis vt euitet peccatū superbie. Pro p̄erea sanctus Tho. in. ij. q. d. xij. ar. vj. in respōsioe ad. iij. arg. dicit sic. Sicut in syllogismis ducentibus ad impossibile quicqd aliquid cōtinet per hoc qd dicit ad incōueniēs magis ma ter. misētū. Ita etiā a d cōuincendū supbiā hoim: deus aliquos punit permittens eos ruere in peccata carnalia que etiā tñ sint minora tñ manifesti orē turpitudinē p̄tinēt. hinc Jsidorus in. ij. li. de summo bono. c. xxxvij. dicit sic. Tristis est ar rogātū in quocūq; vicio labi z humilē post casum deo heri: per elationē supbie grauiorēz ruinā z dñationē p̄ supbiāz sumere. hec Jsidorus. Hoc p̄z de paulo apostolo q̄ in secun da ep̄stola ad cor. c. xij. de se ita ait. Et ne magnitudo: reue latōis extollat me: batua est mihi stimulus carnis mee an gel? sathane q̄ me collaphizet. Sup q̄ textus sancti? Thomas in cōmēto aureo sup secūda ep̄stola ad Corinthios. ita in quāt. Sciēdū est qd plerūq; sapiēs medicus procurat z p̄mit tit supēntie in hī mo minore morbū vt maiore curret vel vi tēficat vt cures spasim? pcurat febrem. Hoc euidenter in te beatus apostolus a medico animarū dño nostro iesu xpo fa ctū ostēdit. Chusi? em̄ velut medic? animarū sumit ad curā de? ruere ali dū graues aie morbos p̄mittit plurimos electos suos z ma q̄ homines gnos in morbis corpoz grauitē affligi. Et qd plus est ad curā in peccatū luxur iāz maiora ciuitina p̄mittit incidere. in minora etiā maq̄ta rie vt euitet

Nota pul-
chra sba bis
grego.

Quarta rō q̄
probat graui-
tas supbie.

Nota dilige

Exemplū de
paulo aplo.

Permittit
curā ostēdit.

De peccato superbie.

cut caritas est radix et inicitis omnium virtutum: sic superbia est radix et inicitis omnium vicioz. Et clausit. x. cap. Inicitis omnium peccati superbia. Quod sic patet. Caritas enim deo dicitur dicitur omnium virtutum: quod dicitur deo quod est vltimus finis. Unde sicut finis est principium omnium operabilium: ita caritas est principium omnium virtutum. Superbia autem auerit a deo. Et est in superbia appetit inordinatus excellere. Et est aliis appetit a liquo excellere sub deo. Si moderate quod appetit et propter bonum in finem potest. Si vero non debito ordine potest quidam alia vicia incurere scilicet ambitio auaricie seu inanis glorie et huiusmodi. Tamen non est proprie superbia nisi quando appetit excellentiam non ordinado illa ad deum. Et ideo superbia proprie dicta separata a deo: et est radix omnium vicioz et pessimi omnium: propter quod deus resistit superbia: ut dicitur Jacobi. iij. ca. Quia ergo in bonis est maxime materia huiusmodi vicioz: scilicet superbie: quod materia est boni permittit aliis quod electos suos impediri ex aliqua sua parte: ut per infirmitatem vel per aliquem defectum. Et aliquid etiam per peccatum mortale ab huiusmodi bono: ut sic ex hac parte humilientur et ex illa non superbiat. Et hoc sic humilitatis recognoscit se suis viribus stare non potest. Unde dicitur ad Roma. viij. c. Diligentibus deus opera cooperatur in bonum. Non quidem ex eo quod peccator: sed ex ordinatio dei. Et dicit apostolus magna habebat superbiendi materia. Et primo dicitur ad spirituale electione qua a deo electus est. Act. ix. cap. Clas electio est mihi iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. Et secundo dicitur ad secretorum dei cognitio nem. Unde ij. ad Cor. xij. c. dicitur se raptus in tertium celum et in paradysum ubi auduit archana verba que non licet homini loqui. Et tertio dicitur ad malorum oppressionem: quod ij. ad Cor. xi. c. ait. In laboribus plurimis: in carceribus habundantibus: in plagis supra modum: in mortibus frequenter: a iudeis quinquages quadragenas una mensura accipi. Ter vergis celsus Iuxta semel lapidatus: sum iter naufragus feci. Et quarto dicitur ad virginalem integritate: quod ij. ad Cor. iij. ca. Dico autem vobis hodie sicut me ipsum. Et quinto dicitur ad bonorum operationem: quod ij. ad Cor. xv. dicitur. Habundantibus illis omnibus laborant non ego autem: sed gratia dei mei. Et sexto prospatitur dicitur ad maximam scientiam qua emittit quod specialiter insinat. Ideo dicitur et adhibuit remedium ne in superbia extolleretur. Et hoc est quod dicitur. Et ne magnitudo reuelationis mihi facta extollat me in superbia: bar est mihi. I. ad meam vilitate et humilitate. Bar est mihi stimulus cruciatus: corpus meum et humilitate corpus ut sita sanet. Quod ad I. sam. di. quod fuit vehemens afflictor: dolore vitaco. Vel stimulus carnis mee. I. concupiscentie surgens ex carne mea: qua multe infestabat. Unde Augustinus dicitur in erat ei mors concupiscentie quos in diuina gratia refrabat. Iste in stimulus est angelus sathane. I. angelus malignus. Est autem angelus a deo missus: sed sathane inuentio est: ut superbia peruersus: homo in peccato et a bono redat. Et mens est peccator

Nota totius.

De electos suos multipliciter affligit ut humilient

Nota de paulo apostolo.

Nota quod in religio illud. Bar est mihi stimulus carnis mee.

ad apostolum

De peccato superbie.

superbia et vas electiois securus non erat. hec Tho. hinc Hiero. in epla ad eustochium filiam sancte pauli de virginitate seruanda. Epla incipit. Audi filia et vide et inclina aurem tuam. dicit sic. Superbia vas electiois et parat in euangelium: probo carnis aculeos et incertus vicioz replemit corpus suum et seruituti subiectione alius predicatio. Iste reprobus inuenta. Et in videri alia leges in membris suis repugnare legi: membris sue et captiuus se. In leges dicit peti. Si post nuditate tetumia: famas carcere: flagella: supplicia in semetipsum reuersus exclamat. Infelix ego homo quod me liberabit de corpore mortis huius. Tu te putas securam esse debere. Cuius quod ne quod de te dicat deus. Virgo israel cecidit: et non est qui suscitet eam. Audeter loquar. Quia sola possit deus suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quod liberare de pena: sed non valet: coronate corrupta: hec hieronymus. Ex dictis patet quarta ratio qua probat superbia fore omnium peccatorum grauissimum. Et hoc ipso quod est remedioides permittit hominem cadere in alia peccata maiora. Et propterea ysidorus in. ij. lib. de summo bono. c. xxv. vij. dicit sic. Omnis vicio deterior est superbia seu propter quod a summis personis et primis assumit: seu quod de opulencia et virtutis eroritur. Multumque est culpa sentit. Luxuria vero carnis. ideo notabilis omnibus est quod statim se turpis est. Et in penitente deo superbia minor est. Sed quod detinet superbia et non sentit: labit carnis luxuria et per hanc humilietur et a confusione surgat et a superbia. hec ysidorus. Ideo glofa sup illo verbo psal. Superbi iniqui agebantur quos quos dicit sic. Maxima peccatum in homine est superbia quod inde Culpa super manantur in delictis origo. Super qua auctoritate format talis bte minor sententia. Illud est maximum et grauissimum omnium peccatorum quod est vniuersa situr. In principio et origo omnium. Superbia est huiusmodi. vtpz ex auctoritate allegata: ergo est grauissimum omnium peccatorum. Et itez sup illo verbo dauid. Emundabor a delicto maximo gloria dicit sic. A delicto maximo. I. a delicto superbie quod est vltimum. redentibus ad deum et primis recedentibus a deo. Super qua auctoritate format talis ratio. Illud est grauissimum omnium peccatorum: per quod primo a deo receditur: et vltimo ad deum redit: sed tale est superbia ut dicit glofa allegata: ergo superbia est omnium peccatorum grauissimum.

Nota verba hieronymi.

Culpa super manantur in delictis origo.

Nota ratio: Ratio quod probat grauitas superbie.

Glofa: Ratio quod probat grauitas superbie.

Superbia est omnium peccatorum periculosissimum.

Tertio quod superbia est omnium peccatorum periculosissimum. Nota ergo tria de superbia secundum Robertum holcori comite clarissimo super beatus holcor. lib. Sapientie. lectio. lxxij. Primo superbia inter omnia superbia est vicia est magis grauius nascendo. Secundo est peccatum magis peccatum genere animosum inuadendo. Tertio est vicio magis cautelolus rosam. elliciendo. In primis superbia inter omnia peccata est valde generosum nascendo: quod est spirituale. vtpore quod inter angelicos spiritus aduentum est. Et ideo nobiles mentes nimis in pedite. agitat unde Hieronymus ait. Superbia vana celestis: sublimis appetit

Nota tria de superbia secundum Robertum holcor.

De peccato superbie.

mentes et quasi ad proprios reuelas omni appetit gloriare pu-
 ritate hominum irrisper: q de gloria et paritate angeloz erupit
 vt quos itentit picipes nature faciat psores ruine. hec hie.
 Etia hugo in. l. lib. de asa inq. Supbia in celo nata est sz ve-
 lut inemor qua via inde decidit: illuc postea redire no po-
 tuit. hec hugo. **S**ecundo supbia est viciu valde antimolum in
 nascedo: qz no parit loco: no psona: no tepor: no statum. Non
 parit quide supbia loco: qz quanto locus solentior: tato super-
 bia propior. **U**n in cogregatioib: in predicationib: in qbus
 chis negotijs publicis stas supbia se imitet: qz in ecclesia
 loco sacro: valde lucrat: vbi vniuscqz serus psona in ornatu in-
 gesta et maxime in ecclesia in qua corritidi et humilitati se de-
 re deberet ostendat: et superbie magis studet qz deuotioni.
Supbia superbia no pccit alicui persone. **N**am ipis ille malignus
 supbia etia xpm tuu sr. **U**n leo papa in sermone quadragesi-
 mali qz inq. **L**icet nobis dilectissimi. appropinquare pas-
 cha ita inq. **S**emp qd tibi o ala xplena vigiliad ptra salu-
 tis tue aduerfariu tui ne vllus peteret locus tetaroris in-
 suda. **W**odo tibi maior cantio et sollicitio est assumeda pua-
 detia qz idē hostis tuus a celo seuit inuidia. **E**t parum in-
 fra ita iudigit. **C**aptat in defesus et pugit si quas reperiat
 oues a sacris gregib: negligēt: euagates: quas per pro di-
 uita voluptatu et deuera luxurie: in diuersa mortis iducat.
Inflamat itaqz tras: nutrit odia: acuit cupiditates: irridet co-
 tinetiam: incitat gula. **Q**ue est tetare no audeat hostis qui nec
 ab ipso dno iesu xpo conat: sue frandis abstinet. hec leo. **D**e
 modo tetarotis xpi habes diffuse **M**ath. iij. c. **S**uperbia
 quocqz no pccit pmo angelo sed illi sua fraude de celo in p-
 fundu inferni prostrant. **S**ic pariter pmlu hoiez ada qz fuit
 creat: in habitibus naturalibus integris et pfectis. **E**t breu-
 ter supbia aggredit vnuque: holem etia sancti. **S**i dicere illi
 beat illud **I**uuenalis qz in latya. terra ait. **C**omine id viciu
 est hic vltim: ambitiosa paupiate oēs. **E**t vleri: ait. **M**ul-
 ta tā celsa humilitas qz dulcedine glorie no tēgat. **M**inc bern-
 nard: i sermone de aduetu qz icipit. **H**odie fratres aduet: in-
 tiū dicit sic. **Q**uid in supbis terra et cims. **S**i supbiētib: ange-
 lis de: no pccit ptiomagis tibi puredo et verita. **N**ihil il-
 le fecit nihil operat: est. **T**āqz cogitauit supbia et in momē-
 to sicu oculi irreparabiliter precipitat: est: qz iuxta pphētā in
 veritate no stetit. **F**ugite supbia: fratres mei. **Q**ueso multuz
 fugite. **I**nitiū ois pccū supbia: qz tā velociter: xpm quocqz yde-
 ribus etia claruz: micatē eterna obtenebrauit caligine lu-
 ciferi. **Q**ue no nō angeli: sz angeloz pmi in diabolo pmo-
 nit. **U**nde et pmius inuidēs holiqz cōceperat in semetipso
 in eo peperit iniquitate: suades vt lignū veritū gustās stete: et
 cut de: scies bonū malū hec **B**ernardus. **C**ōsequēter sup-
 bia no pccit tepor. **N**am qz dicit in: rit facratio: scilicet in

Supbia est viciu stotuz. Supbia aggredit oēs.

omnes sedentes sole in loco

Superbia in uasit xpm.

Aurea verba

Supbia non pccit primo angelo nec primo homini.

Nota diligenter.

Superbia no parit tepor.

De peccato superbie. Fo. lxxij.

fallit pascha: pēthe costes et hōmō: tātomagis infestat hoiez: in-
 nus tñ nocte qz die. **S**upbia em amat lucē: qz ipa et lux sūt de
 vna patria. **A**mbē em tā supbia qz lux venerit de celo. **I**deo
 supb: d: a sup: qz supbia a supis venit. **U**el supbus d: qz ten-
 dit supra id qd est. **I**lle ergo d: supbire qz vult supra se vel su-
 pra alios ire. vel supb: aut supbia d: quasi supra se aut supra
 alios tens erhimologia ē. **E**tia supbia nulli pccit statū qn
 oēs inuadat. **N**am agit at fenes ptra iuuenes et ecōuerso. **R**e-
 ligiofos ptra seculares et ecōuerso. **D**ivites contra paupes: et
 ecōtra subiectos ptra supiores et ecōuerso. **U**n no sit qz se abscō-
 dat a calore ei. **T**ertio supbia est viciū valde cautelosum
 in allicidō. qz etiā ex ipis bonis opib: occasionem sumit. vñ
 Aug. in libro de natura et gra ait. **C**etera vicia in malefactis
 valēt sola supbia etiā i recte factis est canēda. **I**re angu. in
 epistola ad dioscoz sic dicit. **U**lta qzpe cetera in pccis: supra
 bia no in recte factis timēda est. **N**e illa qz laudabiliter facta
 sunt ipsius laudis cupiditate amittant. hec augustinus. **E**t i
 regula ad clericos augustinus dicit. **A**lla qz qz inqras in ma-
 lis operib: exerceat vt sciat: supbia vero etiā bonis operib: in
 sidiat vt percat. **S**ed questio animi pulsat. **N**am ex verbis
 augustinus videt qz supbia no sit grauissimū omnū peccato-
 rum. **E**t formo talē rationē arguēdo sic. **Q**uāto em aliquid
 peccatum difficilius caset tato videtur esse leuius: sed super-
 bia difficilime cauetur: qz vt inquit **A**ugustinus in aucto-rita-
 tibus allegatis superbia etiā bonis operibus insidiat vt
 pareant ergo superbia no est grauissimū peccatorū. **R**espon-
 det huic questioni scūs **T**homas in. 4. q. cxiij. ar. vi. sic di-
 cēs **A**lquod pccū difficile cauē dupliciter. **U**no modo ppter
 vehemētis impugnationis sicut ira vehemētis impugnat
 ppter suū impetū. **E**t quo ad hoc difficilius est resistere cō-
 cupiscentie ppter ei: cōnaturalitatē: vt dicit in. 4. lib. ethico-
 rum. **E**t talis difficultas vitādū pccū grauitatē peccati dimi-
 nuit: qz qzto aliqz minoris tetarotis impetu cadit: tanto gra-
 uius peccat. vt **A**ugustinus dicit. **A**lio modo difficile est vitare
 aliquid pccū ppter ei: latētā. **E**t hoc modo supbia diffi-
 cile est vitare: qz etiā ex ipis bonis occasionē sumit vt dicitur
 est. **E**t ideo signatē **A**ugustinus dicit qz bonis operibus insi-
 diatur. **E**t in psal. d: **I**n via qua ambulabā absconderunt su-
 perbi: laqueū inhi. **I**ddēro mor: supbie occulte subrepēs no
 habet maximā grauitatem anteqz per iudicium rationis de-
 prehēdat: sed postqz deprehēsus fuerit per rationē tunc fa-
 cile euitat multiplici ratione. **P**rimo ex cōsideratione pprie
 infirmitatis: sū illud **E**ccl. l. c. **Q**uid superbia puluis et ci-
 nis. **S**ecūdo ex cōsideratione magnitudinis diuine sū illud
Job. xv. c. **Q**uid te eleuat cor tuū: et quasi magna cogitans at-
 tonitus habes aculos. **Q**uid tumer ptra deū spās tuus. **T**er-
 tio ex imperfectiōe bonorū de quibus superbit homo sū illud

et hie molgia. An d: supbias

Supbia nul- li pccit statū. Supbia est viciū cautelosa

Questio pul- chra.

Sanctus thomas rñdet q- stioni.

Nota de late- tis supbie.

Quasi super- bis possit eui- tary

De peccato superbie.

Esā. xl. c. Ois caro fenū & ois gloria ei' quasi flos agri. Erē carū est fenū: cecidit flos. Et in. c. lxxij. Elatas ait. Et facti sumus vt immūdi oēs nos & quasi pānus mēstruare vniuerse iusticie nostre. hec Thomas. Et dicitis qz qualiter superbia est peccatum periculosissimum.

Superbia est signum damnationis in homine et que sunt superbiorum signa.

Sed quia teste clarissimo doctore Gregorio in xxx. lib. moral. cap. xxij. Evidentissimis signis reproborū superbia est. At ecōtra. humilitas electorū: vt plenius in tractatu de cognitōe electorū a reprobis expricamus. Ideo nō tñ omnē superbie notā totio reassumptis virib' fugere tenemur: sed etiā p̄p̄ter enormitatem sceleris: p̄oria queqz familiaritates atqz amicitias superbiorū hoīm cauti' vitare debem'. Exēplo beatissimi hieronymi q̄ a teneris annis supbos cunctos desepit. vnde plerō. ad Bisagū hispanū cecū. In epla. que incipit. H̄p̄ m̄th̄ multorū s̄m̄ p̄cius pctōz. dicit sic. Nihil ita a pueritia vitare conatus sum q̄ tumētē animū & erectā cervicē dei p̄ra ferocia puocāre. Nōtū est magistrū & dñz & deū meū & caritatis humilitate dixisse: discite a me qz mitis sum & humilis corde. Hec hiero. Est em̄ supbia rāte malignitatis & etiā supb' nō possit tollerare aut diu ferre aliū supbū. Ideo Innocēti' I. de miseria p̄ditionis humane dicit sic. Ois fere viciosus diligit sibi millem: solus supbus odit clarū. vnde inter supbos semper in iurgia. hec ille. Sed occurrit dubitatio. Cū em̄ debeamus vitare p̄ortia superbiorū iuxta p̄sūm̄ hieronymi querit. Quenā sunt signa superbiorū hoīm aut qualis eorū p̄ditio: vt illos cognoscere ac fugere valeam'. Hanc q̄stionē respōdēt tres doctores catholici. quoz p̄mus est Innocēti' papa q̄ in sermone de beate virginis q̄ incipit. Ferculū sibi fecit rex Salomō dicit sic. Signa per que supbia se foris p̄dit. hec sunt. Supbus sententiā nō obseruat m̄adata: sed iudicat: oburgat: rebellat: aut murmurat. Simpliciter irridet: naturales gestus moribus ante ponit In incepto p̄tinat. In incoacitate mordax: clamorū in loquēdo. Fastidiosus i audicēdo: p̄sumptuosus i docēdo. Onerosus etiā amicis imperiosus subiectis ingratus: bñficiis: instans: obsequijs: ceruic inflexibillis: facies resupinatus: oculi sublimēs huc illucqz furiose respiciētes. nares spirantes in iurias: & substantēs scemata risibilia: collis erectus: rufus in cōtinuis & subnullis: vult' gestuosus: corpus rigidū: incessans: festinus: artificiosus. Itaqz supbia semet ostētat p̄ oia mēbra fere & aucta sibi vendicat & seruire cogit. Et primū qdē i corde nascit: iuxta illd. Vñe nō ē exaltati cor meū. & Luce. j. Dixit supbos mēte cordis sui. Deinde p̄ exteriora mēbra semet reuertit & expomat. hec Innocēti' s. Sc̄s doctor q̄ r̄ndet p̄posi-

Nota q' debe m' fugere so cietate supbo sum.

Questio optia Innocētius p mo r̄ndet qdōi Signa hominū suprum Nota totū

Signa superbiorū

De peccato superbie. Fo. lxxvij.

Non est bestissimus Gregorius qui multa in libris suorum moralium dixit de signis hominum superbiorum. Signanter aut in Gregori' etiā xxx. lib. c. xix. vbi sic dicit. Cūqz nāqz supbia apud se cogitatione tumētibus inest clamor: in locutione: amaritudo in silē. Signa superbiorum: dissolutio in hylaritate: furor in tristitia: inhonestas in actōe honestas in imagine: erectio in incessu: rancor in rāstione. Hōrū mens semp est ad ingerēdas contumelias: validas ad tollerāda infirmita: ad obediēdū pigra: ad lacessendos vero alios importuna. Ad ea que facere debet & p̄ualet ignava. Ad ea aut que facere nō debet: nec p̄ualet parata. Hec in eo qd sponte nō appetit: nulla exhortatione flectit. Ad hoc aut qd latēter desiderat querit vt cogitat: qz dūm metuit ex deridēris: suo vilesere: optat vim in ipsa sua volūtate tollerare. hec Gregori'. Inter oia aut exteriora mēbra superbia p̄ oculis magis se p̄staz q̄ p̄ qualidā fenestras ostēdit. vt ait Gregori' in xxxij. li. moral. c. xvi. Alloqz dāuid nequa q̄ i psal. dixisset. Populi humilē saluū facies. & oculos sabbaz humiliabis. Terū Gregori' in xvj. li. moral. c. xxxv. p̄tractās illud Job. xxj. c. Qui em̄ humiliatus fuerit erit in gloria. Et q̄ inclinauerit oculos suos ipse saluabil' dicit sic. Recte aut dicit. Qui inclinauerit oculos ipse saluabil': qz h̄s p̄ mēbroz mini sterū deprehēdi potest. P̄ta supbie ostēssio esse in oculis solet. Hinc em̄ scriptū est. Et oculos superbiorū humiliabis. Hinc de ipso superbicōis capite dicit. Omne sublime videt. hic de illa que ei per infidelitatem adhefit scriptū est. Generatio cui' excessi sunt oculi & palpebre eius in alta subrext. Oculos ergo inclinare est nullū respiciēdo desp̄icere. sed se minore atqz imparē cūctis quos asp̄icit estimare. Saluabitur itaqz q̄ oculos iudicat. qz qui falsum supbie verticem deserit: veritatis altitudinē ascēdit. hec Gregori'. Propterea x̄ps & purissima virgo q̄ fuerit duo clarissimi fontes humilitatis & clementie habebāt oculos misericordes. modestos: simplices: dep̄ssos: atqz clemētes. Tert' doctor q̄ respondet q̄stioni noīre est est magister Guillelm' perardus q̄ fuit natione gallic' ordine predicator vtrūqz in diuinitis scripturis q̄ secularib' litteris eruditissim' & q̄ plura clarissima in vtraqz facultate volumina edidit. Hic in summa de virtū & virtutib' tractatu de supbia dicit sic. Ois supb' est intollerabilis habitu supbus. Incessu p̄p̄tiosus: sibi quoz inest ceruic erecta facies toruata: truces oculi: de loco superiori temp tractatu: melioribus se p̄ferri. affectat sententias suas factaqz & verba laetat: reuerentiā i obsequio nō seruat. Hec Guillelmus. P̄z itaqz ex dictis responsō q̄stionis. Sed admiratoz oim doctorū. intelligētiā sunt diligerter aliquis consideranda. Et p̄mo qz iter oēs species supbie nulla periculosior: nulla maior intoxicatio atqz nullū terrore signa reproborū euidentius: q̄ illa supbia q̄ tegit' signa humilitatis: hec nō meā sed dñi hieronymi sententiā est. Cū ad cet

Supbia per oculos seipaz ostētat.

David

Magister Guillelm' perardus r̄ndet q̄stioni.

Que stimateo supbia i inter oēs: spēs.

lentiam in ep̄la q̄ incipit. Vetus scripture celebrata sententia est ita inq̄: Aliud est enim virtutē habere, aliud virtutis similitudinem. Aliud est rerū umbras sequi aliis virtutibus. Multo illa deformior est supbia q̄ sub quibusdam humilitatis signis later. Defectio enim quō impiora sunt vitia cū virtutis spē celant: hec Hieronymus. Hinc Marcus tullius in .j. de officiis dicit sic. Totius autē intuslicite nulla capitatio. Quod cū marie salū sit id agūt vt boni viri esse videant. Et sic nota q̄ h̄c humilitatis q̄ directe opponit superbie non solum in toto corpore diuine legis cōmēdatur eo q̄ sit apertissimū signū electorū dei: s; etiā ab vniuersis tā ph̄is q̄ doctorib; vsq; ad astralaudib; extollit: q̄ est cōseruarii custosq; virtutū oim. Ideo toto cordis desiderio gremiū nobis est: q̄ sit vera humilitas ne p̄ veritate umbras sequamur erroris: tādē iueniamur eterne mercede frustrati: q̄ sicut dicit Hieronymus ad demeritiam in ep̄la q̄ incipit. Si scimo igentio scribit sic q̄ multi supbia illibertas loco ducit. Adulationē p̄ humilitate suscipit: malicia p̄ndētie amplectunt vicia: simplicitate simplicitate nōmē imponit atq; fallaci ac pessima decepti similitudine vitiis p̄ virtutib; gloriant: hec ille. Quapropter ip̄e p̄ doctor Hieronymus vtra mediū eiusdē eplē pulchre ostēdit nobis que sit virtus vere humilitatis vt illā amplecti ac cōsequi valeam: ita subingēns sic ita humilitatē fugiā illā sectare q̄ vera est quā x̄ps docuit i qua nō sit supbia inclusa. Multū est virtutis ei; umbrā veritatē ei; pauci sequunt. Perfacile ē enim aliq̄que vestē habere cōtēptā salutare submissu amant: et genū deo seculari inclinatio in terrā capite oculūq; delectis humilitates ac mānuerudinē polliceri. Lenta voce ac reuēt sermones in frigere suspirare crebrius: ad omne v̄bū p̄cōsē ad miserū se acclamare. Et si leni sermone offēsus sit cōtinuo attollere supercilii: leuare ceruicē: et delictis illū ois sonū i sono rep̄te clamore mutare. Aliā nos humilitatē p̄ps docuit q̄ nos ad exēplū suūq; horat dicit. Discite a me q̄ mitis sum et hūilis corde. Qui cū malediceret nō maledicebatur: pateret nō cōminabatur. Quā nobis humilitatē beat; Petr; inflamat. Mifericordes inq̄ et humiles nō reddētes malū p̄ malum: male dicitis p̄ maledictio. Auserant oia maledicta v̄bū cessent sicut gest;: et aī occasione sermo placidus. Vex humilē patientia ostēdit iurie. Null; ergo vnq; i mēte tua vili; sit vicij locus. nihil in re supbi; nihil arrogā: nihil in te fastidiosum. Apud deū nō est q̄cūq; humilitate sublimi;. hec Hieronymus. Et ita Hieronymus ad antonij monachū cū supbie crimē impigit eo q̄ deēc̄ interpellatus ep̄stolis non responderit: est p̄ncipij ep̄stole: ita inquit. Dominus noster humilitatis magister discipulis de dignitate discipulis vnū apphēdit et parulis dicit. Quicūq; vestrū nō fuerit cōuersus sicut in fano: non potest introire in regnū celorū. Quod ne tm̄ docere

Humilitas tas a ph̄is q̄ doctorib; extollit.

Handwritten initials

Que sit vera humilitas.

Nota verba aurea Hieronymi De humilitate ter ep̄l. Verba humilitas.

Nota totum

nec facere videre: implet exemplū discipulorum pedes lauat. Dum traditorem osculo excipit: dum loquitur cum Samaritana: dum ad pedes sibi sedente. Maria de celorum discipulat regno. Dum ad inferis resurgens mulierib; apparet. Sathanas autē ex archangelico fastigio non aliā ob causā nisi cōtrariā humilitati superbiā. Et iudicus popul; prius sub cathedras et salutationes in foro vendicās. Deputato antea in stillam sitale gentiū populo succedere debet; est. Contra sophistas quosq; seculi et sapientes mundi Petrus et Iacobus piscatores mittunt: cui; rei causa scriptura ait. Superbis deus resistit: humilibus autē dat gratiā. Vidēs frater quale malū sit: quod aduersarium habet deum ob q̄d in etiā gello. Et phariseus arrogā spernitur: et humilis publican; auditur. Hec dicit Hieronymus. Et sic pater q̄ vera humilitas est: quā de se parus extimat ex bono alterius sine iniuria et liuore cōmēdat: vt inquit beatus Gregorius. Mel humilitas vera est: quā homo verissima sui cognitione sibi met ipsi vilect: quia sicut ait beatus Bernardus super cantica. Cercunda quippe et humilis debet esse satisfactio quā emendat supra transgressio: vel sicut Hugonē. Humilitas est ex intuitu propter conditionis voluntaria mētis inclinatio. Hinc Cassiodorus: sup illud David. Humilitat; sū vsq; quāq; dicit sic. Per humilitatē mēbra christi sciunt: vbi soli vidisse superbiam: per hanc fideles supra regna proficiunt. Per hanc superbia tyrannice superatur. Per hanc in eternum martyres coronantur: nec potest dici perfectus qui hac virtute sic priuatus. hec Cassiodorus. Demū si scire oportet. q̄ supbia: vel vanagloria. ambitio: presumptio: procrisio: alie species superbie sunt: p̄cā moralia vel ventalia vide in tractatu de cognitione peccatorū mortalium et ventaliū. Sed quot aut quot sint species aut filie supbie ostēdit: quidam auctor sine nomine quod fuit acut; ac vehementis ingenij. In his versibus dicens.

Contra sophistas Petrus et Iacobus mittuntur.

Quid est vera humilitas. Alter sicut Bernardus.

Nota versus.

Quid est auaritia sicut Thome. Alter sicut Hugonem.

Ambit superbus: ridet: presumptio: iudei. Curiosus: ingratus: blanditur: scandala reddit. Blasphemat: dubius: non fidus: scisma: pphanus. Inanis: tactatus: contentio: non obedire. Procrisio: discors: durus: se diligit: audax.

De peccato auaricie.

Auaricia que grece dicitur philargiria est inordinatus amor habendi. dicitur s; Tho. in .i. q. lxxviii. ar. i. in .ii. q. q. c. xvij. ar. i. Et iterū in cōmēto aureo sup p̄cā ep̄la ad Thimo. c. vi. Mel sicut Hugonē. in .ii. lib. de claustrō sic. Auaricia est sua illicite retinere: sp̄lita cōcupiscere: vel auaricia est amor diuitiarū in tanta illa. propterea Iudocus in .x. lib. ethymo. dicit sic. Auarus

De peccato auaritie.

et eo dicitur est qd sit auarus auri:z, nunq opibus expleatur; Et qm plus habuerit tantu plus cupiat. s. lacer super hoc concordante sula que ait. Semper auarus eget. Et salustius. Neq auaricia copia neq inopia auaritur. hec illudoz. Nec solum auarus dicitur est qui rapit aliena: vt inquit Augu stinus: sed ille auarus est qui cupide seruat sua. Vel secundu beatum Tho. in q. d. q. ex vii. ar. q. Nomen auaritie ampliatum est ad omnem immoderatum appetitum habendi quacumq rem sicut Gregorius dicit in quadam omelia q auaricia non est solum pecunie: sed etiam sciencie et altitudinis cum supra debuit modum sublimitas ambitum. Et secudu hoc auaricia no est spuale peccu. Et hoc e mo loquit Aug. i. li. lib. de libe. arbitrio sic dices. Auaricia q grege philargia dicit no in solo argeto vñ nome duxisse resonat. sed in oibus rebz q immoderate cupiunt intelligeda est. Etis Hugo i. q. lib. de clarifro ale sic ait. Auaricia est glorie seu auarilliberevz insatiabilis et inhonesta cupido. Item Augu. allegat a magistro sniari i. q. lib. vi. dicit sic. Auaricia est immoderata habedl cupiditas q non tñ pecunie: s; etiã altitudis sciencie cu supra modu sublimitas ambit. Et occurrit dubitatio si auaricia est appetit' inordinat': no solum pecunie: s; etiã scie honoris: et cuiuscq alteri' bñ. Cu supbia sit inordinat' appetit' scie honoris. sed q supbia sit idẽ peccu qd auaricia: s; hoc e falsum q supbia et auaricia snt duo distincta peccat' pãteta diffinitio general' d auaricia no e bõa nec sufficient' data. Quic oblectationi rñdet. f. Tho. i. q. q. lxxviii. ar. q. vbi dicit q supbia et auaricia dupl' differũt. pãzo q supbia respicit peccu ex pte nerfõis a deo cui' pcepto supb' subiect' recusat. Et tã supbia dicitur peccu: q ex pte auerfõis icipit rõ mal'. Auaricia autẽ solicit peccu ex pte ouerfõis ad bonu pmutabile ex q peccu quodãmo nutrit' et fouet. Nã oiz peccu ex appetitu inordinato pmutabil' bõ. Et idcirco appetit' illi' bõ. f. d. iustiaz qd inuat ad plequẽdũ oia spalia bonaradix pctõz dicitur. Secõdo differt supbia ab auaricia: q cum supbia sit inordinat' appetit' p pãt excellẽtẽ. Ille tal' appetit' pcellẽtĩ honozib' vñ sciaz vel pecuniaz hõpõtãtia et hmoĩ d supbia. Auaricia autẽ e appetit' inordinat' acqẽre diu' retinẽdũ pãtẽ. Et sic pãz nũo differit supbia et auaricia. S; pãz qdõ alz pãtẽ. Dicit ei paul'. f. ad thymo. vi. c. q. radix oiz maloz e cupiditas quã qdẽ appetẽtes errauerit a fide. Nã radix e qdãd; pncipiũ arboris: ita vñ q idẽ sit radix pctõz et itũ pãt' supbia vt dicit Eccl' i. c. e. l. itũ oia pctõz auaricia scõueniẽter dicitur radix oiz maloz. Huic qõni rñdet sanctus Tho. i. comẽto aureo sup pma epã ad thymo. vi. c. lect. q. Et itez l. i. q. q. lxxviii. ar. i. sic dices. Inordinat' e f; qdã q cupiditas triplr sumit. pãto mõ putẽ inordinat' appetit' diuitiaz: et sic e spuale peccu. Alio mõ f; q s; inordinat' appetit' cuiuscumq boni spali: s; e gen' oio pctõ. Nã fõ pctõ d inordinat'

gregorius

Questio. Ar. diuitiar.

Scitis thomas rñder q boni

Quod differit supbia auaricia.

Scitis thomas rñder qdõ Cupiditas triplr sumit.

De peccato auaricie.

So. lxx.

conuersio ad comutabile bonu: vt dicitur est. Tertio mõ sumit: put significat quãdã inclinationẽ nature corrupte ad bona corruptibilia inordinatè appetẽda. Et sic dicitur cupiditate eẽ radice oim pctõz ad similitudinẽ radicis arboris q ex terra trahit alimentu: sic effi ex amore erũ rãporallũ oẽ pctũ pcedit. Et hec qdẽ pãto vera sint no tñ vident esse fm intẽtionẽ apostoli. Qui dicit cupiditate esse radice oim pctõz. Manifeste em ibi loquitur apãz pãra eos q cõ vult diuites fieri in cõditã rãpãrationẽ et in laqueis dyaboli. Eo q radix oim maloz est cupiditas. Cũ manifestũ est q loquitur de cupiditate fm q e appetit' inordinat' diuitiaz. Et fm hoc dicitur est q cupiditas put est speciale peccu dicitur radix oim pctõz ad similitudinẽ radicis arboris q alimentu pñat toti arbori. Videmus em q per diuitias homo acqrit facultatẽ perpetrandi quocũq peccatum et adificedũ de fiderũ cuiuscũq peccati: eo q ad habẽda quecuq spalia bona: hõ potest per pecuniaz inuari fm q dicitur Eccl' i. c. pecunie obediunt olare fm hoc pãz cupiditas diuitiaru: radix est oim pctõz: hec Tho. Et dicitur pãz solutio qõnto: et qualiter superbia dicitur inuã: et auaricia radix peccatoz. Cũ pãt' solet dubitari an liceat altui thesauris accumulare. Huic qõni rñdet Hugo de argẽtina ordinis pãticatoru in cõpẽdo theolo. lib. iij. c. xxi. sic dices. Notandũ est q quis pot' thesaurizare ex affectu auaricie absq intentionẽ necessitatis pprie vel aliene. Et hoc modo thesaurizare oibus est pãhibitu. Alio modo potest qd thesaurizare ex pãdãtia: et hoc vel cõsiderationẽ necessitatis: et sic pãt' pãtẽtib' secularib' ob necessitatem filioz educandoz: vel fillarũ cõiugio tradendaru: no aut vitandarũ: sed seruato modo vel statu pñone. Alio modo pot' quis thesaurizare ex pãdãtione publice utilitatis. f. regni defendendi vel cult' dei amplandũ: sic cõcesum est regib' thesaurizare. Personis aut eccl'asticis pprie nunq thesaurizare licet nec pecuniaz etiã tenere inuãtẽ: et ideo Ambrosi'. Nũq habet eccl'ia no vt seruet: s; vt eroget. Et pãt' pãz q duplex pot' eẽ amor pecunie sine spaliũ f. aut respectu necessitatis: sine respectu spaliũ pãra pñũ prohibet dñs pñocantẽ sollicitudinẽ: pãra scõm pãhibet thesaurizationẽ. hec hugo. Nota hic qdãd cõpendiũ theolo. hugonis qd qdẽ incipit. Cõtãtãtis theologice no est magni alberti: vt qdã illi falso attribuitur: nec est scil' Tho. sed vt dicit dñs Joã. de turre cremata cardinalis scil' sicut ordinis pãticatoru in li. de cõceptiõẽ bñ virgini. c. vi. cõpẽdũ istud est dñi hugonis de argẽtina ordinis pãticatoru. Nã cõpẽdũ scil' Thomẽ: vt dicitur pãt' cardinalis in eodẽ lib. c. iij. q incipit. Eterni patris bñi. Idcirco hugo iniuriã patit ab his q dicit opus magno alberto vel alteri attribuunt. Cũ tam sollicitudo rerum temporalium sit licita. Et an dicitur licet aut dicende bone vel male.

Que fuit inuãtẽto apti de cupiditate.

Per diuitias hõ habet facultatẽ peccandi.

Questio an liceat thesauris accumulare.

Qui pãt thesaurizare. Nã qdã licet eccl'asticis psonis thesaurizare.

Nota.

De peccato auaricie.

No sequitur

Mostrand mstoze[m] intelligentiam eor[um] que dicta sunt fm beati thom[ae] in 2. 2. q. 17. ar. 7. vbi mouet dubitac[i]o[n]em: q[uo]d solum sollicitudo rerum temporalium sit licita. Nam dicit q[uo]d sollicitudo temporalium tripliciter potest esse illicita. Uno quidem modo ex parte eius de quo sollicitamur: puta si temporalia tam sine queramus vt si exerceamus actum cuiuslibet h[uius] ad sine reru[m] ipsaru[m]: et tunc sollicitudo semper est illicita. De qua greg[orius] 1. 2. lib. moralium at. 25. quia pueri h[uius] mundi gaudio tribulationes carnis p[ro]p[ter] ea sudorib[us] liber ter seruare et grauius laborum iugo deuotissime colla submittere. Et infra subiugit sic. p[ro]p[ter] mens h[uius] mundi seruito dedita et reru[m] ipsaru[m] fatigantib[us] amara: etiam si sibi libere vacare liceat: subesse tamen terrens sudorib[us] festinat hec greg[orius]. Et secundo modo potest esse ipsa sollicitudo illicita p[ro]p[ter] superflua[m] cupiditatem q[uo]d apponit ad ipsa[m] p[er]u[er]sa[m] p[er]p[et]ua[m] habundantiam quibus p[ro]p[ri]etatis inferuire debet retrahere. et ideo sic dicitur. et c. q[uo]d sollicitudo seculari suffocet v[er]um. Et tertio modo est sollicitudo ipsa[m] illicita: ex p[ro]p[ter] timorem superfluitatis. q[uo]d timet ne faciendum q[uo]d dicitur necessaria sibi deficiat. An si aliq[ui]s cu[m] isto timore sollicitaret res temporales: licita esset talis sollicitudo id est ad x[ristu]m p[ro]hibet nisi illicita. p[ro]p[ter]ea dicitur. v. c. v. at. Nolite solliciti esse dicentes: q[uo]d manducabim[us] aut q[uo]d bibemus aut quo optemur. hec est o[mn]ia gentes ingratu[m]. Scit enim p[ater] vester: q[uo]d his o[mn]ibus indigetis. Concludit ergo sanctus thomas sic dicens. p[ro]p[ter] hoc n[on] est sollicitudo esse de sp[irit]ualibus bonis: p[ro]p[ter]ea q[uo]d etiam temporalia nobis p[ro]ueniunt ad necessitate[m] si fecerimus q[uo]d debemus. v[er]o veritas dicitur. v. c. at. Querite ergo p[ri]mu[m] regnu[m] dei et iusticia[m] eius: et hec o[mn]ia adicientur vobis. Etiam notanda sunt aurea verba sancti thome in 2. 2. lib. contra gentiles ca. 22. vbi dicit sic. Querit etiam aliq[ui]s p[ro]fectione[m] vite sectantib[us] dicebat nulla sollicitudine esse habenda: neq[ue] mendicando neq[ue] laborando: neq[ue] sibi aliq[ui]d referuando: sed oportere eos a solo deo sustentatione vite expectare. p[ro]p[ter] q[uo]d dicit dicitur. v. c. Nolite solliciti esse ate q[uo]d manducatis aut bibatis: aut corpori vestro q[uo]d induamini. Et ite[m]. Nolite in crastinu[m] cogitare. Hoc autem v[er]o om[n]ino irrationabile. Senti est enim velle sine p[ro]p[ter]ire ea q[uo]d sunt ordinata ad sine. Ad sine autem comestio et diuina sollicitudo humana per qua[m] sibi vicijs pcurat. Qui igitur a debet comestione viuere non possunt aliqua sollicitudine de v[er]o querere debent habere. p[ro]p[ter]ea sollicitudo terrenis non est vitanda nisi q[uo]d impedit contem[er]atione[m] eternorum. Ad op[er]e autem habet mortale carne gerens viuere. q[uo]niam multa agat quibus contem[er]atio interrumpat: sicut dormiendo: comedendo: alta h[uius]modi faciendo. Neq[ue] igitur p[ro]mittenda est sollicitudo eorum q[ui] sunt necessaria ad v[er]a p[ro]p[ter] impedimentum contem[er]ationis.

Nota o[mn]ia sunt p[ro]p[ter] sollicitos et impudentes.

Ad est p[ro]p[ter] intercedat sollicitudo temporalium.

Ad eget dicitur p[ro]p[ter] sollicitudo temporalium.

Exemplum nota b[eat]i.

Opta responsio beati ang[eli].

tionis. Sequit etiam mira absurditas. Partem enim ratione potest dicere q[uo]d non vult ambulare: aut aperire os ad edendum: aut ingerere lapide[m] cadente[m]: aut gladio irruente[m]: sed expectare q[uo]d deo opere q[uo]d est deus temperare. Ad est igitur sollicitudo vicijs: totaliter abh[or]reda. hec Tho. Tertio in 1. 2. q. 17. ar. 7. ca. 22. v. dicit Tho. dicit sic. Est autem om[n]ino irrationalis error illo[rum] q[ui] putat o[mn]i sibi sollicitudine[m] a deo interdici de v[er]o q[uo]d deo. Q[uo]s est actus sollicitudine[m] requirit. Si igitur h[uius]modi nulla sollicitudine de reb[us] temporalibus habere debet: sequit[ur] q[uo]d nihil temporale agere debent: q[uo]d neq[ue] possibile neq[ue] rationale est obseruari. Deo enim v[er]o q[uo]d rel ordinant actus sine p[ro]p[ter] nature sue nature. Ad autem ex sp[irit]uali et corporali natura condit[ur] est. Necessariu[m] est igitur sine distincta ordinatione vt corporales actus exerceat et sp[irit]ualibus intendat. Et tanto perfectior est sp[irit]o plus sp[irit]ualibus intendit. Non est igitur modus p[ro]fectionis humane q[uo]d nihil corporale agatur: q[uo]niam corporales actiones ordinantur ad ea q[ui] sunt necessaria ad contem[er]atione[m] vite: si q[uo]s ea p[ro]mittitur vitas sine negligit[ur] qua[m] debet contem[er]are tenet. Expectare autem a deo subsidium in q[uo]d se aliq[ui]s potest p[ro]p[ter] actione[m] iurare p[ro]missa p[ro]p[ter] actione est in sp[irit]ibus deus temperantibus. hec Thomas. Facit ad hoc p[ro]positu[m] notabile exemplum q[uo]d legitur in v[er]o sanctorum patrum. Nam q[uo]d patres contem[er]ationi venerunt ad v[er]o d[e]i beatus antonius. Facta oratione ab eis vocavit eos beatus antonius vt cu[m] fratribus suis operibus manus vocaret p[ro]p[ter] v[er]o accipiendo. Qui dicitur beato antonio. Nobis pater non licet laborare manibus: q[uo]niam cu[m] sumus contem[er]ationi nobis solum sollicitudine vacare contem[er]ationi. Quibus dicit beatus antonius. Nos qui carnales sumus vacabimus o[mn]ib[us] vt v[er]o sustentemur v[er]o est q[uo]d contem[er]ationi estis contem[er]ationi vacabitis. Tandem hora none beat[us] antonius cu[m] fratrib[us] suis cibum sumpserunt: non vocatis fratribus contem[er]ationis. Itaq[ue] hora prandij iam transacta et fame stimulante surrexerunt illi fratres ab oratione et dixerunt beato antonio. Abba pater hora transacta est et fame cruciamur: quare non vocasti nos vt tecu[m] et cu[m] fratrib[us] tuis prandemus. Tunc respondit beatus antonius. Vobis qui sp[irit]uales estis comedere non licet nobis autem qui carnales sumus necesse est vt comedamus. Ire igitur ad contem[er]atione[m]: nos vero operibus manus vacabim[us] sine q[uo]d sustentari non possumus. Et sic concludit eos beat[us] antonius. Concordat h[uius]modi conclusio[n]i euangelio[m] tractatus sacre scripture. Nam deo dicit ade et successores suos. In sudore vultus tui veleris pane tuo. Gen. 3. c. Nullus autem potest in iudice v[er]o pane vel reb[us] temporalibus nisi sollicitudine interne vivere: ergo sollicitudo non prohibet nisi fuerit indebita. Et paulus ad Ephe. 4. c. Qui furabatur iam non fure[m] magis aut laboraret operando manibus: sicut q[uo]d boni est: vt habeat v[er]o tribuat necessitate[m] pateri. hec ibi. Et dicitur p[ro]p[ter] sollicitudo discretis clericis temporalibus laudabilis est. Et similiter dicendum est de p[ro]p[ter]e.

re discreto diuitiarum et aliarum rerum huiusmodi. Sicut enim diuitie laudabiles sunt et res repositas bone et laudabiles pro se ac conformes nature: hoc laudabiles, et stre. Nam vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona quomodo.

Secundum. id est huiusmodi non poterat esse meliora. Non est ergo peccatum diuitias possidere: sed peccatum est diuitias male possidere. Unde secundum hieronymum aliud est habere diuitias aliud est seruire diuitiis. propterea in explanatione super Mattheum libro. i. super illud. Non potestis deo seruire et mamone. dicit sic. Non dixit qui habet diuitias: sed qui seruit diuitiis. Qui enim diuitiarum seruus est diuitias custodit et seruus. Qui autem seruitutis excuserit iugum distribuit eas sibi dominus. hec Hiero. Ut superatur ergo amor inordinatus diuitiarum ut dictum est supra. ubi ostensum est quod sit auaricia. Sed amor regulatus discretus: sollicitudo discreta rerum temporalium laudat a sapientibus: dicit non auaricia sed cupiditas. Idcirco et plures sanctissimi patriarche et reges veteris testamenti magnas possederunt diuitias. Unde adam verustissimus patris nosse ditissimus fuit: cuius imperio omnia fuerunt subiecta: ita in paradiso et extra paradysum. hinc dauid in psal. alit. Omnia subiecit sub pedibus eius oues et boues vniuersas insuper peccata capli. Noe quoque fuit princeps magnus et ditissimus solus cum gratia sua a diluuii sententia exceptus a domino. Hic tres filios habuit quos tres mundi partes Asia Africa: et europam sua gratia repleuerunt. Nam filij sem Asia occupauerunt filij chanaan Africa filij vero iaphet europam. Abrahama etiam fuit diues valde propter cultus opes non poterat pastores eius habitare cum pastoribus loth nepotis sui. propterea cum facta fuisset rixa inter pastores vtriusque cupiens abrahama tollere causas discordie dixit ad loth ut patris bene. xlii. cap. De queso sit iurgis inter me et te et inter pastores meos: et pastores tuos fratres enim sumus. Similiter ysaac iacob ioseph moyses aaron ioseph deonitob dauid iofias: ezechias: salomon fuerunt ditissimi. Et pariter gregorius illuster: et ceteri summi pontifices. Cardinaliales archiepiscopi episcopi: et alij pastores ecclesie dei. Sanctissimus Ludouicus rex Francorum: in eodem: ioseph ab arimat hiazacheus princeps publicanorum: huiusmodi fuerunt diuites et sanctissimi. Non est ergo celsus in crimine: sed affectus inordinatus. hinc sancti Thome in. ii. q. li. contra gentiles. ca. cxxlii. dicit sic. Exteriores quidem diuitie sunt necessarie ad bonum virtutis: sed per eas sustentemus corpus et alia subuentam. Opus autem quod ea que sunt ad finem ex fine bonitate accipiant. Necessario est ergo quod exteriores diuitie sint aliquo bono hostis: non tamen principales sed quasi secundariis. Nam finis principaliter bonus est: alia vero secundum quod ordinantur in finem. Et infra ita subiungit. In tantum igitur diuitie bone sunt in quantum proficiunt ad vnum virtutis. Si vero ista modum excedat ut pediat vnum virtutis: non ita inter bonas computanda in quantum sunt mala. Unde accidit ambigua de

Amor inordinatus diuitiarum vituperatur.

Antiquitates erant diuitissimi Adam. Noe. Filius noe ditissimi fuerunt.

in iugis ferre iustis nos noe

Ysaac: iacob ioseph moyses: aaron: ioseph deonitob dauid iofias: ezechias: salomon fuerunt ditissimi. Et pariter gregorius illuster: et ceteri summi pontifices. Cardinaliales archiepiscopi episcopi: et alij pastores ecclesie dei. Sanctissimus Ludouicus rex Francorum: in eodem: ioseph ab arimat hiazacheus princeps publicanorum: huiusmodi fuerunt diuites et sanctissimi. Non est ergo celsus in crimine: sed affectus inordinatus. hinc sancti Thome in. ii. q. li. contra gentiles. ca. cxxlii. dicit sic. Exteriores quidem diuitie sunt necessarie ad bonum virtutis: sed per eas sustentemus corpus et alia subuentam. Opus autem quod ea que sunt ad finem ex fine bonitate accipiant. Necessario est ergo quod exteriores diuitie sint aliquo bono hostis: non tamen principales sed quasi secundariis. Nam finis principaliter bonus est: alia vero secundum quod ordinantur in finem. Et infra ita subiungit. In tantum igitur diuitie bone sunt in quantum proficiunt ad vnum virtutis. Si vero ista modum excedat ut pediat vnum virtutis: non ita inter bonas computanda in quantum sunt mala. Unde accidit ambigua de

Diuitie sunt instrumenta virtutis.

num esse habere diuitias que eis videntur ad virtutes: quibusdam vero malis est eas habere quod per eas a salute trahuntur: vel nimia sollicitudine vel nimia affectio ad ipsas: vel etiam mentis elatione ex eis consergere. hec thomas. Etiam seneca ad lucillum ait. Illa bona fortune ex nobis pendunt: non ex illis nos. Tale hoc enim omni fortuna est animus: et in vtraque parte ibi res suas ducit. Dea res ac miserie vite ipse sibi causa est. Malus enim dicitur in malis verit. Rectus atque integer corrigit praua fortune hec seneca. Ex dictis patet qualiter homo se debeat habere circa sollicitudinem vel amorem rerum temporalium: quod diuitie de se non sunt in crimine: sed affectus et amor inordinatus.

Qualiter scripture sacre doctores catholici ac gentiles philosophi auariciam detestantur.

Summi scire debes

In decimo precepto diuine legis ubi agitur de concupiscentia rerum proximi quod omnis scriptura sacre et pariter omnes doctores catholici et gentiles philosophi auariciam detestantur nouem rationibus. Primum: quia auaricia est horribile peccatum: et comparatur ydolatrie. Unde paulus ad Ephes. v. ca. dicit sic. Hoc autem scitote intelligens quod omnis fornicator aut immundus auarus quod est idolorum seruitus: non habet hereditatem in regno christi et dei. hec Paulus. Mora secundum Thomam in commento aureo super hoc passu. lectione. xli. quod apostolus vocat hic auaricia ydolatriam: quoniam ydolatria est quasi honor solis deo obire impedit creature. Deo autem debet honor dupliciter scilicet ut in eo finem nostrum possit habere: et ut in eo fiducia nostra finaliter ponatur. Qui ergo hoc in creaturis ponit reus est ydolatrie. Hoc autem facit auarus qui finem suum in re creatura ponit et etiam totam suam fiduciam. Hinc quod sec. vii. c. Anri sui et argenti sui fecerunt sibi ydola ut interiret. Quia ut dicit prover. xi. c. Qui confidit in diuitiis suis corruet. Vel auaricia dicitur ydolorum seruitus: quia auarus exhibet creature quod debet creatori scilicet fidem spem et charitatem. hec enim exhibet auarus pecunie et diuitiis suis. Vel secundum Chrysostomum. Sicut ydolatrie venerant ydola nec ea pretereunt: ita iugere auidet. Ita auarus pecunias venerat et eis vult ne dicitur ut sacra filius nepotibus et per nepotibus in sacras conseruat. Vel secundum Thome in. ii. q. c. vii. ar. v. in ratione ad. iii. ar. Auaricia comparat ydolatrie per quosdam similitudines quas habet ad ipsam: sicut ydolatra subiecit se creature exteriori: ita etiam auarus non in eodem modo: sed ydolatra quidem subiecit se creature exteriori: et exhibet ei cultum diuinum. Auarus autem subiecit se creature exteriori imoderate eam concupiscentia ad vnum non in ad cultum. Et ideo non opus quod auaricia habeat tantam gratuitam: quam habet ydolatria. hec Thomas. Sed quod animus pullat. Et est in aliis partibus hoc finem suum ponat in creatura cuius amore laborat: et

Omnis sapienter auaricie detestantur nouem rationibus. patris rom

Quare auaricia comparatur ydolatrie.

Auaricia alle ratione comparatur ydolatrie.

Aliter per thome. Aliter per thome. Nota.

Questio

Sanctus thomas
mas rñdet qd
et. An auar
re vere idola
tra,

85

etia in illis peccis non dicitur habere ydolatrare sicut in peccato auaricie.
Hinc quod dicitur in 1a 2a dicitur Thomas 1o comento aurea sup epistola ad
epistolam. v. lectioe ad. sic dicitur. Ydolatrare est aliqd exterius idebi
te colere. Hinc autem in alijs peccis ponit finis interioribus. Quia p
pita exaltatio: s; q ponit sine in diuitijs ponit in eis sine vi
i re exteriori sicut ydolatria. Et nunqd auari honore deo de
biti exhiberes creature: reat sunt ydolatre p se. Dico q no:
q in moralibus race seu opa indicantur ex fine. Ille ergo p se e
ydolatra q iudicat se cultu exhibere creature. Hoc autem iud
dit auar p se s; per accidens. Hoc est facit in qd sup sine e or
dinare diligit. Et qd de reali: No habebit hereditare i regno
epi e dei. hec thomas. Quapropter Innocentius in libello de
miseria yditiois humane ita inq. Auaricia qm apostoli est
idolorum seruus: q sicut ydolatra seruus simulacro sic auaricia
seruus thesauro. Na ille cultu ydolatrie diligenter amplexat
iste cumuili pecunie libeter augmetur. Ille cu omni diligentia
colit simulacrum: iste cu omni cura custodit thesauru. Ille spes
ponit in ydolatria: iste spe sua constituit in pecunia. Ille timet
mutilare simulacrum: iste timet minuire thesauru. hec
Innocentius. Et sic patet qualiter auaricia est ydolatrie seruus.
Auaricia est insatiabilis e patit rabie. Ideo dicitur da est.

moritia idolorum sicut

Auaricia assim
milla sacco p
forato: inferno
martiz ignis.
Auar e velut
idropicus.

86

Secundo auaricia a sapientibus dicitur
insatiabilis e patit rabie. Ideo dicitur da est.
bilis e nã dicitur sufficit: s; sempies e velut sicut
huda e famelica rabie patit. Ideo dicitur in ope
rit vt deuoret e comedit. Propterea parat auar
ricia sacco pforato q nisi pderit repleri. Vel auaricia assimulat
inferno q oia deuorat. In augustinus i quoda sermone dicit sic.
Auar velut infern: oia deuorans: velle nulli hominem esse vt
oia solt possideret. Vel auar assimulat mari in q oia sumia
influit e nã non redidat. Vel auarus assimulat ydropico. Cui
Grego. in. xij. li. moralium. c. xij. dicit sic. Ydropic: qppe quo
ampull biberit amplu: sicut q ois auar: ex portu sicut multa
plleat q est ea q appetit adept: fuerit ad apperenda alia am
pli: anhelat. Quid ei occupatio pl: appetit hunc. Sicut ex po
tu crescit. hec Grego. Vel auaricia merito parat ignis. Qua
propter Grego. in. xv. li. moralium. c. xxxvj. dicit sic. Auaricia desit
derat: red: nã extinguat: s; auget. Na more ignis: cu ligna q
sumit accipit exercere: s; vñ videt ad momentu: s; ma spum
inde paulo post cernit dilatar. hec Grego. hinc 3idoro: in
ij. li. de summo bono. c. xij. dicit. Superem auar: eger qroma
gis accipit taro amplu: qrit. Nec sola desiderio auget: exercu
ciatur: sed amittit diuini afficit. Inopes na letur in hac vi
ta: s; opes recessari b hac vita. Si bona mudi hui: peritura cre
ditur: cur peritura taro amore cupit. hec 3idoro. Et hiero.
ad rusticu monachu ait. Cu cetera vicia senescente hoie senes
cent sola auaricia inuenescit. Et ierem. Auarota dicit qd hui:
quod non

moritia senescit
ing s con

quod non habet. Quia aut non habita concupiscit: habeat aut
habita metuit ne amittat. Et ubi in aduersis sperat prospera:
in prosperis formidat aduersa. hec hiero. Etia Critostomus in
lib. q nemo ledit nisi a seipso. dicit sic. Na ipsi diuites sicut
totu mudi possibile esset possideri a singulis. adhuc in de
derio ei ardet. Pauperes ho dñ cupit diuitib: equat
insanabile rabie patitur insanit: infurunt. Et idē modis
diuitios singulis generat languores. hec Critostomus. Boetius
quoq; per pulchre describit insatiabilitatem auaricie in q. li.
de consolatione: metro secundo sic dicens.

Quantas rapidis flatibus incitus.
Pontus vertat arenas:
Aut quot stelliferis edita noctibus
Celo sidera fulgent.
Tantas fundat opes: nec retrahat manum
pleno copia cornu:
Humanum miseris haud ideo genus
Cesser flere querelas.
Quāuis nota libens excipiat deus
Multis prodigus auri:
Et darts auidos ornet honoribus
Nil iam parca videntur.
Sed quæstus vorans lena rapacitas:
Allos pandit hyatno.

Boetius de auaritia
Auaritia

Hec Boetius.

Quere lona nra desideria scirepat vita breuis. In casuz mul
ta portant cu luxu est q persit. Ideo seneca in li. de morib:
post tulliu in li. de senectute ait. Dōstro similitudo est auaricia
senilis. Quid em sibi vult nō intelligo. Na qd absurdū vt di
ci solet q quo min⁹ restat vireo pl: vlticli qreere. Et vlti de
fide augere vlticli. hec seneca. Et qm animi pulsat.
Cur diuitie e cetera tpalia bona nō pnt satiare aiaz ronalē.
No respōsioe hui: qm dicitur: nota pter illa q dicta sunt in expla
natioe decimi pcepti q diuitie tpales sunt finit: corpe e trā
storie. Na qnt ronalis est infinita sua capacitate. Incorpea
in sua emitate sempiterna i sua duratioe. Ideo nulla puenit
tia aut ppositio ad luteē. Vel dic q aia ronalis assimilat figu
re triangulari cu sit formata ad imaginē scissime trinitatis. Si
cut ergo triangulo ppetit hēre tres angulos: ita diuine essen
tie ppetit hēre tres psonas. Ibi em i vna essentia sunt tres p
sone. p: sili: e spūssant. Similit i aia ronalis sunt tres angu
li. id est tres potētie. scilicet memoria e voluntas. Nulla ergo
res creata pōt satiare aut replere aiaz ronalē: qz etiā res di
uersaz figuraz vna nō pōt aliā replere. Nā illi accipiat figu
ra triangularis e ponat i ea figura spica nō replet ppter hoc
lpa figura triangulari: qz remanēt adhuc tres anguli vacui. Et e elementa
similit. si ponat i ea qcuq; alia figura vñq; poterit repleri figu
ra triangulari: nisi a sola figura triangulari: q vni formā replet spertice.

Questio: cur
aia ronalis
nō pōt qereere
i teporalib:
aia ronalis
pactas.
aia ronalis
assimulat si
sunt triangu
lari.
Nota oia

De peccato auaricie.

angulos est ergo mundus: cella straelemeta qz terra aquaer et ignis: sicut figure sperice vs etia se circundat orbiculariter: ideo oia bona huius mundi ta elemeta qz elemeta sunt qz huius figure spice. Que oia si ponerent i corde aie ronalis siue sub preare hoia sic vt ipe ho ois esset dno: no ppter hoc esset pter aut factus. Declarat id mo cupiditas. Ariadi: magni ale tadr: de qz valeri martim i. viij. li. c. xv. de cupiditate ghe na referit: qz ipe alexader andrejab anaxarco comite suo ples esse mhdos. pura acceptat apceptote suo democrito: vehemen ter igemuit alexader. Jo dixit: sunt hba valerij. Hui me mi feru q nec vno qde ad huc usqz potit gha. Propterea. Quinr curit? scribit: qd d ex maximis natu dixit alexandro. Si dii habitis corpis tui audiatu animi su: paret esse voluissent orbis te no caper. Alta manu orieta: alta pgeres occidenti. hinc Juue. in lalya illa q incipit. Oio in terris. ita inquit. Annus pelleo iuuehi non iusticit orbis. Estuar infelix: augusto iustime mundi.

Alexandri cupiditas.

Quinr curit de alexandro.

Juuenalis b alexandro. Sola tristitas replebit aiaz ronale. In nulla creatura quietit de nli i hote

Ugyare clausus: copulis paruaq seripho. Cum tamen a sigillis munitam intrauerit vibem. Sarcophago contentus erit: mors iola fatetur. Quadrula sunt hominis corpuseula. Hec iuuenalis. Et dixit piz q diuitie z cetera bona tpalia no possunt de tare vt faciare appetitu aie ronalis. Sz hoc pot sola trinitas diuinaz psonaz: qz ipa est finis ei. Na pt replebit memora filli? hielectur sps scis voluente. Et ppterea iterio es creaturas nullalatio: nulla dignior aia hiana. Ideo de in nulla creatura ptene deuit nisi i hote. Quauis em prima die creauerit natura angelica celos z lucem: in deuit i illia. De inde scba die creauit firmametu qd qd diuidit aqs ab aqs. Note aut firmametu itelligit octa ua sps sub qz ptine spe se pte planetaz. Et q piz q firmametu mediu e iter celis cristal lnduz elemeta q noie. qz designant. Nec th de? I eo deuit: sic de ceteris crea turis: qz vsq. vi. die creauit hotez ad imagine z similitudine sua. Et sic i eo deuit. Un Sen. i. c. dr. Copleuit qz de? die septimo op? suz qd fecerat z re deuit die septimo ab vniuerso ope qd patrarat. Hic d b admtras excellenra creature ronalis: ait i psal. viij. Quid e ho qz memores ei? aut si li? hote qz vltimas qz. Minuisti es paulomin? ab angelis glia z honore coronasti euz: pstituisti eu sup opa manu tuaz. Et Job. vij. c. Quid e ho qz magnificas eu aut qd apponit erga es cor: z us. Et dixit piz q appetit hois no pot satari. In hac vita: ideo debet regulari impertis rationis. Propterea fene ca in puerbis ait. Pecunie opz impare no serui res pecunia si vltimas ancilla est. si neficias dha.

Auaricia est causa oim sce lerum.

Auaricia est causa oim sce lerum. Auaricia est causa oim sce lerum. Auaricia est causa oim sce lerum.

De peccato auaricie. Fo. lxxiij.

homicidia: adulteria: sacrilegia: symonie: discordie: z hmoi. Vt Chyso. i. li. ii. pira impugnates: vita monastica: dicit sic. Qui est pecunie amoz raplunt: inuidie qz nequa delerates perituri: temerari: audaces: inuerecundi: impudetes: ingrati. Mala demiqz oia sint necesse est. Un hoz oim testis fidelissim? est vris paul? q radice oim maloz cupiditate esse dixit. Qd idipm xps ai manifestauit es impossibile esse assereres et seruire deo q illi victo esset obnoxius. hec Chyso. z Juue nalis q vt ait Hieronym? in eptiad Therasia de: hiecirca: sione dicit ppheta getillum. Hic poeta in saryra. vs. dicit sic. Prima peregrinos: obicena pecunia mores. Intulit: z turpi frugerunt secula luxu.

Diuitie molles. Hec Juuenalis. Et sic piz q auaricia e radii ois pctoz qz ex pecunia ho acqrit facultate ppetradi oia pca. Auaricia est detestabilis qz corpus destruit.

Quarto auaricia est pccm detesta bile qz corp? aut scerat. Na diuitie acqrunr ex labore: possident? est timore: amittunt? cadoloz. Un auari laborat in acqredo z alij i labores eoz sepe iurat. Et ait qz furoz latrones q pleriqz talla diripiut. Aut filii rebelles vt aij heredes. Ibi snt similes aranceiqz tela ope rido p muscis accipiedis: et paxentferat. hinc Salomo puer biop. xxiij. c. Noli laborare vt dixeris sz pruderie tue pone modis. Egitur ibide. No erigas oculos tuos ad opes qz he re no potes. Propterea dno? hiero. horat nos ad pteptu reu mhdanaz i epta ad Thesp hote vrbic. Que qde epta scil pt. Presumptio neme? excusare conarer: vbi dicit sic. Coside rem? q i hac terra hospites sum? z pegrinoz more p dieb? ponissimis habitam?. Nos em de hoc mudo no est: vbi nobis Quid? i aliena satagim? Quid turban. ur. Nemo i deterio rit extranea patria pl? eligit possidere qz i sua. De his tñ sol hestudine hie debem? curaz q nobiscu tra sferre possum?. Am biaz terrena getiles qd? celestia no debent. Cocupiscat pntia q futuram? credidit. Chulstanio diuitie z hereditas snt diuini ma. rpi. Nec em debet egre ferre qz min? a ceteris habeat q auctore ois pceperat. Superi vt accepti i corde deū honore obsequijs opti? colat? i sermone semp? cogitatioe fateant: vt i aduetu ei? no cu ptinacib? z pteptoid? puniant: sz cu scia e vbi timetib? coronent. hec Hiero. Qua lnia. apte dat itellu gl? amor inordinat? rez: teporalis debet ratioe regulari.

no dehorans

Nota auaric? sententiam.

Quinto auaricia merito est fugienda: qz est cotra deū pira pprim? z pira seipz: vt dicit sanctus Tho. in. q. s. q. c. xvij. ar. j. in rñ: sioe ad. q. arg. Primo auarus peccat pira deū in qz ppter bonu tepozale diuiciaz: pteit bouis

Q

eterni. Sed o auar? peccat i primis: qz plus debito accipit et
 cōseruat pecunias et alta bona r'palia i dāni et nocumētū ppi
 mox. Si hō plus debito mō acq̄rit diuitias vel pseruauit: sic
 directe peccat in primis: qz in extertorib? diuitijs nō pōt vñ
 hō supabundare nisi alteri deficiat. Nō est em possibile vt bo-
 na spalia possint simul possideri a multis: vt dicit sc̄s Thō.
 Ibidē. hinc Boet? i. ij. de solatōe p̄sa. v. dicit sic. O istan
 gustas in opetib? diuitias q̄ nec h're rotas plurib? ly nec ad
 quēlibet sine cetero p̄p̄tate nō veniſſit. hec Boet?. Tertio
 auar? peccat p̄tra scrip̄. qz vt dicit thomas de ordinat̄ el? et
 fecit hō deo ordinatōe corp? sicut p̄ticia carnalia. Sustinet em
 auar? mltos labores: q̄ plura lēmoda sō dicit Greg. Oīs
 hui? seculi dilectores i reb? terrenis fortes sūt i celestib? de-
 biles. Nā sepe famē: nuditatē: delectōnē sustinent: et eaz? re-
 se p̄ abstinētiā cruciat: ad q̄s ad p̄tēdās festinat. hinc Hier.
 ad rusticū mo. i epla q̄ incipit. Nichil xp̄tiano felici? cui p̄mils
 sunt regna celoꝝ: dicit sic. Si negotiatores seculi tēra susti-
 nēt vt ad incertas plurasq? diuitias puentant: et feruēt cum
 animi discrimine que multis periculis quesierunt. Quid p̄p̄
 negotiatoꝝ factēdū est. hec Hiero.

Auar? peccat
cōtra seipm.

Auaricia hō
mīne distra-
hit.

odie mercant
mōi cōz dmarc
p̄reas & p̄cedūt
iūitē mē eisp
sunt

Erto auaricia est fugienda: qz mentē
 suffocat, animā ima-
 cular et torq̄ hoīem distrahit. vñ Grego. in. xij. li.
 moral. ca. lxxvi. dicit sic. per plūbū nāq? cui? na-
 tura gratis est pōderte: p̄tīm auaricie spālter de-
 signatur: qz mētē quā infecerit ita grandē reddet vt appetēda
 sublimia atrolli nequāq? possit. hec Grego?. P̄opterea an-
 tiqui philosophi cōtēnēbā diuitias ne mens. eozū a cogita-
 tōe veritatis tā naturalis philosophie q̄ astrologie distra-
 heret. Unde hiero. ad Iulianū de filijs et yrozei defunctis in
 epla q̄ incipit. fill? me? frater tu? Ansoni? dicit sic. Cōtēns
 aurū. Cōtēpserūt et multi philosophi ex q̄b? etiā vñ vt cere-
 ros sileā multaq? possessionū p̄tēci p̄iecit in pelago dicens.
 Abite in p̄fundū male cupiditates: ego vos submergam ne
 a vobis mergar. Et ad Paulinū presbyterū de institutione
 monachoz. epla incipit. Bon? hō de bono cordis thesaurō
 dicit sic. Crates ille theban? homo quōdā dicitur: cū ad ip̄
 philosophū adū athenas pergeret magnū auri pondus abiecit
 p̄ntant se posse et virtutes simul et diuitias possidere. Et ad
 rusticū monachū: epla q̄ incipit. Nichil xp̄tiano felici? ita inq̄.
 Furta miserias hui? rēpous vbiq? gladios sentētes: satis di-
 ues est q̄ pane nō: n̄diger: n̄m̄iū p̄tēci et s̄i ferire nō cōtē.
 Ierū hiero. ad salumā de morte nebuli: epla q̄ incipit. Ve-
 teoz. ne officū pateat ambirō: dicit sic. Nec diuiti obsūt opeꝝ
 n̄ eis bene vtiat: nec pauperē egestas cōmēdabilioꝝ. factū
 inter fordes et inopiā p̄cā nō equat: hec hieronym?. Sed in

sa ad maiorē euidētiā eoz. que dicta sunt aureā sententiā di-
 ui hieronymi scribētis ad p̄machū in epla cōsolatoria de
 dormitōe pauline yrozei: epla incipit. Sanato vulnere: vbi di-
 cit sic. Nō est satis p̄fecte et sumato viro opes p̄tēnere: pecu-
 niā dissipare et p̄tēnere q̄s in momētōz perdit et inuentū p̄tē.
 Et hoc crates theban? secti Anaximenes. fecerūt plurimi q̄s
 viciosissimos legim? plus debet p̄p̄ discipul? p̄tēnere q̄ mūdi
 p̄p̄s glorie atq? popularis aure ac rumore venale mācipiū.
 Cibi nō sufficit opes p̄tēnere nisi xpm sequaris: xpm autē seq̄
 q̄ peccata dimittit et virtutū comes est. hec Hier. hinc Lactā.
 in. v. lib. diuinarū institutionū. ca. xvj. dicit sic. Diuitie quoq?
 nō faciūt insignes: nisi quos possunt bonis operibus: facere
 clariores. Diuites em sunt: nō qui diuitias habēt: sed q̄ vti-
 tur illis ad opera iusticie. Et q̄ paupes vident: eo tñ diuites
 sunt: qz eger et cupiscit nihil. Cū igit? liberi seruis: et di-
 uites pauperib? humilitate animi pares simus. apud deū tñ
 vixite discernimur: ito quisq? sublimior est q̄to iustior. hec
 Lactārius. Et tandē Lactārius in p̄ncipio p̄mi libri diuina-
 rū institutionū ostēdit q̄s fuerit amor inq̄rēde x̄tatis ap̄
 antiquos philosophos q̄ nō solū opes: diuitias: honores pa-
 triam et voluptates: sed etiā publicas ac priuatas actiones et
 cetera que animū distrahit: p̄tēnēbant: vt magis ac magis ad
 Rudū sapiētie expedit inuentrent. Verba lactāriū sunt hec.
 Magna et excellēt igento viri chysese doctrine: penit? dedis-
 sent quicqd? laboris poterat impēdit: cōtēns oibus publicis et
 priuatis actionib? ad inq̄rēde x̄tatis studij cōtulerūt: existē
 māres multo esse p̄clarior: humanarū diuinarūq? rerū inue-
 stigare ac scire p̄onem q̄ instrūdit opib? aur cumulatōis ho-
 norib? inherere: q̄bus rebus q̄m̄ fragiles terrenes sunt: et ad
 solū corpis p̄tēnēt cultū: nemo melior: nemo iustior effici pōt.
 Etiam quidā illi x̄tatis cognitione dignissimi quā scire tā
 opere cupierūt atq? ita vt eā reb? oibus antepōnerēt. Nā et
 abiecit se quidā res familiares suas et renunciasse vniuersis
 voluptatib? istat vt solū nudaq? vixit: nudū expeditiq? se-
 quēt tñ ap̄ eos x̄tatis nomē atq? auctoritas valuit: vt in ea
 oē summi boni p̄m̄iū p̄dicarēt hec Lactāri?. Et q̄ p̄ziq? aua-
 ricia fugienda est: qz mentē suffocat et torq̄ hominē distrahit.

distrahit

Quanta ege-
rit philoso-
phi amore
sapientie.

Optimo auaricia fugienda ē
 querraria
 tur nobilissimior virtutib?. Est em p̄taria miet-
 clemētie: dilectionis: ac pietatis: q̄ dicitur regie
 virtutes. Et sunt maxie inter oēs q̄ ad proxi-
 mū p̄tēnēt. Cū sup illud. j. ad Thymo. iij. c.
 pietas ad oīa vtilis ē: glosa Ambrosij d̄ sic.
 Omnis sum ma xp̄iane discipline in misericordia et pietate cō-
 stitū: quā qdā misericordis qui habuerit: et si iudicij patie-

De peccato auaricie.

Vapulabit qdes; s; nō peribit. hec ambrosi. Et ideo Chrysos- tom' volēs nobis ostēdere quāte seueritatis ac crudelitatis sit auaricia in libro q' nemo ledit nisi a seipso dicit sic. In tān- amo; pecunie oēm aliam fatigat vt neq; amicitiarū; neq; ppin- quitatis; inter dū; etiā; nec; iugis aut filioz; der amon; locū; q; bus affectib; inter hoies; nihil pferit. Amoz; aut; pecunie oia; hec humi descriptio dicitur; scilicet; vt velus qdā; fera; et crudelis; dñā; oim; eoda; possidet; et rē; nā; dñā; de; de; uenit; seuit; vt barbarus; fert; crudeliter; vt tyrānus; de; de; achaf; impudentes; vt meretric; Quis; miser; et; nō; p; pubes; Ad; est; vbi; durav; q; terribilis; dñā; sceleris; p; tranculē; et; cū; in; p; et; vris; et; leonibus; ferocis; seuit; Sū; aut; nō; videtur; hoibus; et; am; bilis; et; quid; dico; suauis; Delle; ipso; et; fauus; dulcis; hec; Chy- sostron'. Quia; sentētia; apte; dat; intelligi; q' auaricia; est; cōtra; rta; misericordie; clemētie; ac; pietati; q' sunt; regie; virtutes.

Auaricia sol- nit oia iura humana et diuina. no hanc fugit

Auaricia reddit hominem exosum.

Quarto auaricia merito horreda est qz red- dit hoies cunctis exosum. At cōtra liberalitas hoem facit gratū deo et hoibus. Unde Boetius in .ij. lib. de solatioe. p. v. dicit sic. Et quidē auaricia semp odiosos claros largitas facit. et Marcus tullius in .ij. lib. de officijs ita inq. Liberalitas re nihil est nature hois accommodatius. Et iterū in eodē lib. ait. Et qz omnis virtus nos ad se allicitat: faciatq; vt eos diligam' in quibus ipsa in esse videat. In iusticia et liberali- tate id maxime efficit. Itē; ibidē; sic; dicit. Nihil; est; tā; angust; qniam; tanq; parui; q' amare; diuitias. Nihil; honestius; nō; gnificētius; q' pecuniam; contēnere; et; in; .ij. lib. de officijs; ita; inquit; Liberales; autem; sunt; qui; suis; facultatibus; aut; ca- ptos; a; p; dōnibus; redimunt; aut; es; alienum; suscipiunt; ami- cor; causa; aut; in; filiarū; collatione; adiunāt; aut; opitulante; vel; in; querēda; vel; augenda; hec; Marcus; tullius. Ratio; autem; quare; liberalitas; reddit; hoies; claros; gratiosos; ac; famulos; potest; assignari; ex; eo; q' ratio; bonitatis; maxie; p; tinere; videt; ad; liberalitatem; qz; boni; s; Dionysii; est; sibi; ipsi; diffusus; id; s; m; Ambrosii; iusticia; cōsū; tenet; liberalitas; bonitatem. Libe- ralis; est; bona; sua; diffundit; dando; alijs; et; sic; hō; liberalis; assi- milat; deo; q' est; maxime; liberalis; vt; dicit; Iaco. .ij. ca. Dat; oī- bus; affluenter; et; nō; impropert; hinc; Seneca; in; .ij. de; benefi- cijs; ait. Officiū; liberalitatis; est; oī; petenti; dare; deos; imitari. Si; deos; imitatis; da; etiā; ingratū; .ij. ca; et; celeratū; sol; oī; et; p; ratis; maris; patēt. Et; diuus; Hieronym' in; ep̄la; ad; dēme- triam; q' qdē; ep̄la; incipit. Si; summo; ingenio; parq; freta; sceleris; ita; in; q' Non; est; est; q' sic; hoies; deo; faciat; amabiles; vt; pietas; mēris; et; bonitas; que; tota; in; xp̄iano; esse; debet; vt; et; malis; abundet; deiq; imitetur; ventuolentia; q' solē; suū; oīri; facit; super; bonos; et; malos; et; pluit; sup; iustos; et; iniustos; hec

Ratio: Tre a- uaricia red- dit hoies cō- tris exosū. Li- beratis assi- milat deo.

De peccato auaricie.

Hieronymus. Et propterea tū; imperator; filius; vespasiani; dicebatur; delicia; humani; generis; eo; q' fuit; valde; liberalis; et; humanus; clemens; et; dulcis. Max; cum; vna; die; nil; dedisset; sicut; dixit; baronibus; suis. Charissimi; hunc; diē; perdidit; mus; qz; nil; bonū; aliquid; dedim'. Inquit; q' auaricia; exosus; s; liberalitas; gratos; et; amabile; facit.

Nota de tito filio vespasie

Auaricia generat multas sceleratas filias.

Auo auaricia fugienda est qz ge- nerat multas sceleratas filias que aliam peccatricez conant. Sunt autē iste filie numero septē; vt dicit Greg. i. xxij. li. moral. c. xxij. et Th. i. q. ii. q. xvij. ar. viij. Quarum prima dicitur obduratio cordis contra mi- sericordiam; qui sit obmittendo elemosinam. hec filia vocat' ab Ildoro inhumanitas. Secūda dicitur inquietudo hec igitur homini sollicitudine. et cura supfluas; q' vt h. Eccl. v. ca. Auar' nō; implebit; pecunia; et; iuuenalis. Crescit; nam; nō; nisi; q' in; ipsa; pecunia; crescit. Tertia; dicitur; violentia; hec; sit; nocendo; aliquid; palat' occulte. hec; filia; ab; Ildo. vocat' rapacitas. hic Greg. i. xv. lib. moral. c. xxxv. dicit; sic; igitur; tāta; pena; multat' q' nō; dedisse; sua; pūncit' q' pena; feriēd' ē; redarguit; aliena; ab; stulisse. Et; Au. i. li. de; hb; dñi. ait; h. In; ignē; mittit' q' nō; dedit; se; ppriā; vbi; putas; mittēd' erit; q' inuast; aliena. Si; cū; vbi; ho; lo; ardet; q' nudū; nō; vestitū; vbi; putas; arsur' ē; q' ex; polluit'. Quarta; filia; auaricie; vocat' pūritū. Nā; auar' vt; possit; arari; excedit; in; sermone; et; aliquādo; vti; p; iurio; qd; sepe; euenit; iter; emētes; et; vēdētes. hinc; Chrysosom' sup; illō; Mart. v. ca. dico; vobis; nō; iurare; oīno; dicit; sic; sermo; est; q' frequē; iurat; quā; aliquid; nō; pūret; sicut; q' cōsuevit; multa; loquit' aliquid; loquit' ipotuna. Quinta; dicit' fallacia; q' sit; p; sba; deceptis; in; occulto. Unde; August. in; lib. de; diffinitionib; dicit; sic; fallacia; est; p; quā; morib; deceptio; nō; sitas; pallat' vt; odli; alteri; vel; ppriū; cōmodū; intēdit. Sexta; dicit' frans; que; est; deceptio; perfecta. hec; sit; i; presentia; illius; qui; decipit; tur. Ideo; Seneca; in; prouerbij; ait. Frans; est; accipere; quod; non; possit; reddere. Repelli; se; hoies; facilius; q' decipi; ferit. Septima; dicit' pūritio; que; est; idem; q' deceptio; que; sit; i; ab; sentia; decepti. Sunt; alij; qui; ponunt; multo; plures; filias; aus; riebēda; pro; correctioe; vite; melioris; sāguēris; ac; sicut; ait.

Thomas: Obduratio: 1 Inquietudo. 2 Violentia. 3 Perturbitio. 4 Fallacia. 5 Frans. 6 Proditio. 7

De peccato luxurie. n 110

Luxuria dicitur

Dupliciter accipitur luxuria

Invidia pro modo pro habet luxuria in superfluitate accipitur

Luxuria proprie sumitur pro venereis voluptatibus.

Quid est luxuria

Quis versus venereorum extra matrimonium est peccatum mortale.

Luxuria dicitur dupliciter. Uno modo large pro: qualiter superfluitate vel abundantia vel magnificentia non solum rerum corporalium: sed etiam scientie et virtutibus: sicut Hieronymus in epistola incipit. *Grandes materias parvas ingenta non suffert. Ibi enim collaudas perclara ingenia: ita inquit. Quid est leges et verbera agri interditi cultibus aristis? luxuria. Ita perclara ingenia et mens plena virtutibus invariabilis artium redudat elegantiam. Unde et apud grecos philosophus ille laudat quod omne quo vteret usque ad pallium et nullum manuum ista: cuius gloria est. hec Hieronymus. Etiam ad Sala. v. c. Glofa dicit quod luxuria est quilibet superfluitas. Alio modo nomen luxurie sumitur proprie et stricte pro inordinatio circa venerea. Unde in 3o doctus in. r. li. Et primo dicit quod luxuriosus est solutus in voluptates dicit quod voluptates venere animus huius a vigore rationis maxime resoluunt. Et ideo scilicet Tho. in. ii. q. c. lii. ar. 3o in responsione ad primum arguit dicit sic. Luxuria principaliter dicitur est in voluptatibus venereis que maxime et precipue animus huius resoluunt. Scbarlo autem dicit in quibusdam alijs ad excessum perimuntur. hec Tho. Sic pariter hoc nomen libidinis si alijs materijs extendat ut libido videlicet libido dicitur huiusmodi ut dicitur libidinosis ex eo quod facti sunt quilibet. Specialiter in libido dicitur esse venereis voluptatibus. Sic et loquendo proprie luxuriosus dicitur solus in voluptatibus et in libidine proprijs. Circa hoc dicitur hoc modo dicitur sic. Luxuria est ex immundicia desiderijs veniens lubricamendi et carnis sollicitudo. Vel luxuria est libidinose voluptatis appetitus. Intellege hic appetitus qui est ex sensu rationis: quod talis est peccatum mortale. hic Augustinus in libello de honestate mulierum dicit sic. Voluntas propria facienda reputat pro opere facti. Dicit autem peccatum mortale libidinose appetitus quoniam ratio huius non prohibet huiusmodi appetitus cum possit illud prohibere. propterea dicit Augustinus quod luxuria non est viciu corporum pulchrorum vel suavitatis: sed est perverse amaris corporeas voluptates neglecta temperantia que aptamur spiritualibus. Vel luxuria est inordinatus appetitus venereorum. Appetitus dicitur quod omne peccatum principaliter consistit in appetitu seu voluntate. Inordinatus etiam dicitur quod est contra rationis ordinem. Si enim appetitus vel usus venereorum fuerit secundum rationem: puta in debito actu conjugali: non est luxuria nec peccatum: sed quod aliiter fiat extra limites matrimonij semper peccatum mortale: quod directe est contra illud preceptum divine legis. *Non mechaberis.* Note autem mechabe ois illicitus et cubicus prohibet. Intellegitur dicitur est supra in explanatione sexti precepti in quibus plura notabilia dicta sunt. Ratio autem quare ois actus luxurie debet extra matrimonium: est peccatum mortale assignat a sancto*

Tho. in. ii. q. c. lii. ar. ii. vbi dicit sic. Quando aliquid est magis necessarium: tanto magis oportet circa illud rationis ordo servetur. Et per hanc magis est viciosus si ordo rationis permittitur. Unus autem venereorum sicut dicitur est: valde est necessarium ad bonum ordinem non venereorum debet rationis ordo. Et per hanc si quod circa hoc fiat per rationis ordo rationis habet virtuosum erit. Hoc autem pertinet ad rationem luxurie ut ordinem et modum rationis excedat circa venerea. Et ideo absque dubio luxuria est peccatum. hec Tho. Immo luxuria est viciu vel eius capitale: quod ex illo habet peccata multa practica que oia ex illo vicio tanquam ex principali oriuntur dicitur: ut dicit beatus Thomas ibidem in ar. sequenti. Consequenter scire oportet secundum beatum Th. in. ii. q. lxxii. ar. v. in ratione ad. ii. ar. quod dyabolus dicit maxime gaudere de peccato luxurie. Ratio huius assignat a sancto Tho. ibidem: ex eo quod peccatum luxurie est maxime ad heresim et difficile habet ab eo erit potest. In satisfactibus: quippe appetitus peccato luxurie lectabilis: ut dicitur per Augustinum in. ii. q. c. lxxv. Hieronymus in epistola ad amandum de diversis questionibus noui testamenti. epistola incipit. *Beatus epistola loquas non valet explicare questiones dicit sic. Furta homicidia: rapina: plurius: et huiusmodi similia post facti penitentiam habent: sed inuitur lucra: mordet conscientia. Voluptas: sola acerbido etiam in ipso tempore penitentiam peritios stimulos patitur et titillatione carnis incitina peccati: ut per hec que corrigi cupimus cogitantur rursum sit materia delinquentia. hec Hieronymus hic. Gregorius in moralibus ait. Ex quo luxuria semel meretur alienat occupaverit: vix est bona cogitare permittit. Sed enim desideria viscosa que ex suggestionibus oritur cogitatione: ex cogitatione affectu: ex affectu delectatione: ex delectatione sensus: ex sensu operatio: ex operatione consuetudo: ex consuetudine desperatione: ex desperatione peccati defensio: ex defensione gloria: ex gloria delectatio: hec Gregorius. Ideo Augustinus in libello de honestate mulierum dicit sic. Inter enim oia christianorum certamina sola dura sunt castitatis vbi quotidiana pugna rara victoria. Et Hieronymus ad pamaechium in epistola consolatoria de dormitione pauline virginis. Que quod epistola incipit. Sanatio vulneri dicit sic. *Sancti honestas antiqui maius ordinem quam numerum esse certamen. Facile absque quod heret extrinsecus: intestinum bellis: periculosus est: hec huiusmodi. Lactarius in. vi. li. dicitur: institutionis. c. xlii. ita inquit. Cum excogitasset de duobus suis rationem attribuit ipse ut se in vice appareret et conjunctione gauderet. Itaque ardentissimam cupiditatem cum eo: animantibus admiscuit corporibus: ut in hoc affectu audidissime rueret easque ratione propagari et multiplari genera possent. Que cupiditas et appetentia in huiusmodi venereis et actibus inuenitur: vel quod hominum multitudinem voluit esse maioris: vel quam virtutem solitudo dedit: ut essent laus et gloria non coercedis voluptatibus et sui abstinencia. Sic ergo dicitur huiusmodi ille nosse quia sit via huiusmodi cupiditatis: quam quidam**

Dyabolus maxime gaudet de peccato luxurie

Luxuria male nocet: cor potit & alevit turtib' & reb' tepozallibus. Luxuria dist ponit ad mltas egritudines. Mora rones naturalem.

Signatè luxuria nocet stomacho & culis & cereb'.

ressitate dicere maluerunt eamq; a recto & bono ad malum ad prauum transferunt. hec Lactanti'. Pareat itaq; q' dura sunt peccata castitatis. His dictis duo nobis dehorrendo luxurie vicio declaranda occurrunt, primu est de nocementis luxurie. Secundum vero de remedijs eiusdem peccati.

Quot nocemeta infert hoc luxuria quo ad corpus.

Circaprinum scire debes: q' luxuria infert hoc vicia ac multiplicia nocemeta: q'ntu ad corp' & q'ntu ad alas & q'ntu ad h'ures: & q'ntu ad oia spalia. p'lo em nocet valde h'iano corp'i q' disponit illud ad varias egritudines atq; diuersas iducit infirmitates & vitia hois abbeuata. Ro hui' est. Na dicit doctores medicine: p'cipue Salternus. C'plexio feminis est calida & h'ida: generat em ex claro & puro sanguine q' p'ncipalia & p'pa pascunt ac sustentant m'bra. U' i ei euacuatoe si q's p' act' turpes modu trasgredidit: no sup est sanguis q' pascunt m'bra. Joq; viri hois debilitat: corp' d' efficit: & plures defect' ac varte egritudines sequunt'.

scilicet: podagra: passioes yltice: dolores stomachi: h'ugines capitis. Inter oia aut m'bra corp'is h'iani magis nocet corp' no mach oculos: & cerebri: vt d' in libro p'blematu'. Ad em v' ait Galien' p'cedit a m'bris sol' humor: sed etiā sp'us yltalis p' arterias exiit cu' semine. Ideoq; no est miru si ille q' d' dicit' veneris voluptatib' debilitat: q' d' corpus euacuatur yltalis quoq; virtus minuit. Et p'pterea: teste h'ugone. Luxuria est imoderata carnis perulatia dulce venentis: ipozit' h'ues: p'nitiosa polio. Que h'ianu corp' debilitat & virilis anmi robur enervat. Et iteru. O extrema libidinis turptudo q' no solu mentē effeminat. s; totu corpus enervat. Ad solu maculat aiam s; fedat p'ona. Et idcirco q' castitate obseruat diuina cōseruant in vita. U' p'm Gallen' eunuchi diuini' yltu'. Et yltalia casta sunt lōgioris vite vt pluri' s'm. Na elephan' t'at dicit magn' Albert' in. xij. lib. de animalib' dicunt esse animalia casta & adulteria nefcite. S'nt aliq' qui dicit' q' elephas est animal mitre castitatis ita vt si p'dat pluge nulli copulet. Ad nio aut' porrat fems nec amplius q' semel gignit sed nec plura res: sed in vnu' vivit aut trecentis annis. Ecōtrario autē animalia multa coeuntia sunt breuioz' vite: vt p'z de passeribus. de q' bus dicit Albert' in. xij. lib. de animalib'. q' passeres sunt valde multi coitus & generatōis: ita q' vnus passer in vna hora sex te p'gesces coit. Et caro et' ad libidine incedit & cōspationes idu' calida em est & siccā. Passeres aut' parsi viuūt p'p' colatum & mobilitatē q' exsiccat in eis hum' d' vitale. Etiam in lib' de pom' legit' q' aristoteles philofoph' p'cepim mortis articulo carnis illecebras ac turpes act' redarguēs: inter cetera dixit q' qui multu' vixit voluptate venerea iuenerat cor

Qui caste vitur diuiti: cōseruat i vita. Elephas est animal castu. Animalia multuz coeuntia sūt breuioz' vite. Depasserib' Mor a que se...

pus sui & substantiam suā maculat. Sapiēs est qui despectit & odit h' mōi delectationes q' sunt despectue & viles. Exultare em debuit in tēpore quo aia sua appropiquauit creatori suo. Et dicitis p'z q' coitus imoderat' debilitat corp'. Nam vna pollutio equalit quadragesses rāto sanguini. U' accidit lallu'quo multu' coeunte vt sanguine loco feminis emittat: vt dicit sc'us Tho. in. iij. lib. senten. dist. iij. q. v. ar. i. Et arit. in. ij. lib. de animalib'. Propterea mlti q' h' mōi feces luxurie sequunt' in rabi das febres ac mortales egritudines sepi' incidit. Multi q; ex hoc turpi ac brutali exercitio mortui sunt. U' in cronica. martiniana dicit' q' q'dā in magna dignitate cōstitutus: delectus luxurijs est meretrice inuē' est mortu'. Etiam amon fil' dauid capt' carnali amore fororis sue thamar graulter infirmat' fuit: vt p'z. ij. Reg. xij. c. Sic parit' fil' p'ecti romani ardēs libidine infirmat' & vltēs cōseq' effectū turptudinis sue a dyabolo suffocat'. Equē mirabiliter suscitauit diuina h' go agnes: vt h' i et' legēda. hinc Chylifom' i li. q' nemo ledit nisi a seipō. dicit sic. U' h' q' in delictis et luxurijs vitā ducit: re soluta q'dā corpa & omi' cera: molliora circūferit atq; p'pe modū examine quadā infirmitate repleit. Quibus ad cumulu' maloz: podagra: tremor & imatura, senect' accidit. Et est eis vita semp in medicis & medicamentis. Senes autem ip'stardi: graues: & obtusi: & quodāmodo tā sepi' tunc vnq; aliqd' tocūditatis habent. hec Chylifomus. Sic igitur patet q'ntum noceat luxuria corporibus humanis.

Luxuria obnubilat & obscurat intellectū hois.

Secundo luxuria infert homini graui simū nocemētū q'ntum ad intellectū: q'ntum obnubilat et obscurat.

U' Seneca q'st' in p'ncipio p'mi libri' declamatorū dicit sic. Nichil ē em tā mortifex in genū q' luxuria. Et lactanti' i. vj. li. diuina' institutionū. c. xx. dicit sic. Cūq; homini sine natura siue q's de' nihil mēte p'stabili' dedisset. Huic diuino muneri ac dono nihil tā inimicū q' voluptatē. Nec em libid' ne dhante tēp'arte locū eēmeq; in voluptatis regno h'ures posse cōsistere. s; e'rio de' idcirco h'uit dedit vt expugnaret & viceret voluptatē eāq; egredietē sines sibi datos itra p'fert p'z coereret: ne hoies suauitatib' delinētū atq; captū dūdi' sue subyiceret ac sempit'na morte mulceteret. hec lactanti'. Ad hui' assignat a sc'io Tho. i. ij. q. xv. ar. id. vbi dicit sic. Peccato intellectualis opatiōis i hoie cōsistit i q'dā abstractiōe a sensibilibus sātāmatib'. Et id' q'nto intellect' hois mag' fuerit liber ab h' mōi sātāmatibus: tā oportius cōsiderare h'ell' g'ibilla poterit: ordinare oia sensibilia. Sicut & Anaxagoras dicit q' opz intellectū eē imertū ad hoc q' iperet & agens p'z q' h'et sup materiā ad hoc q' possit eā mouer' vt narrat p' h'

Luxuria obseurat intellectu.

In viij. lib. phisicor. Manifestu est aſt q̄ delectatio applicat intentione ad ea in q̄b⁹ aliq̄s delectat. Cū p̄p̄a dicit in x. lib. ethico. q̄ vniūſq̄q̄ eam q̄bus delectat optime operat. Contra ria vero nequa q̄ vt debilliter. Uicia etiā carnalia: ſc̄z gula et luxuria cōſiſtunt circa delectationes tactus cibor. ſc̄z z venge reor q̄ ſunt vehementiſſime inter om̄s corporales delectationes. Et ideo per hec vicia inuētio hois maxime applicat ad corporalia: per cōſeques debilitat opatio hois circa inſe ligibilia: magis aſt p̄ luxuria q̄ p̄ gula q̄to delectatioes venereor ſunt vehementiores q̄ cibor. Et ideo ex luxuria ortur cecitas mentis q̄ quaſi totaliter ſpiritualis bonor cognitio nes excludit. hec thomas. Abſorbetur eſt quodāmo ratio hois p̄pter delectationes venereas q̄ ſunt vehementiſſime. Cū dicit p̄p̄a in viij. lib. ethico. c. xliij. q̄ vniūſq̄q̄ ipedū prudentia z q̄to maiores ſunt iſto magis: vt in venereis p̄ Memo eſt dūm in illis eſt: m̄te p̄picere quicq̄ p̄t. Etiam Hiero. ſup matthei dicit q̄ nō dat preſentia ſp̄ſſancti tpe d cōiugales actus gerūtur. Verba hieronymi ſunt hec. z habet exū. q. ij. Cōnubia. vbi d̄. ſic. Ad in tpe illo quo coniu gales actus gerūtur preſentia ſc̄t̄p̄is dabit: et ſi p̄pheta vident eū: q̄oſſicō generatōis obſeq̄tur. hec hiero. Intelligit q̄ non dat preſentia ſp̄ſſancti in illo actu quo ad oia q̄ eſt ibi quidē ſupor z homo totus carneus efficit. Vel ideo illi puritū nō dat preſentia ſp̄ſſancti: q̄ eſt peccatū veniale vt q̄dā dicunt. Sz petrus comētor: q̄ hyltonā ſcolāſticū edidit dicit q̄ colū coniu galis bene exerceri p̄t q̄nq̄ ſine peccō. Sunt alij q̄ dicit q̄ q̄nq̄ q̄s meret in coitu iugali. Eſt iſtē in actu luxurie tantus ardor libidinis q̄ affect⁹ hois nō regit conſilio rōnis: ſed hō iſc efficit brutalis nec imperu paſſionis cadit i baratrum miſerie z inſp̄rudinis. Sicut p̄z de duob⁹ illis ſenib⁹ iudicibus luxurioſis: q̄ et arſerūt in cōcupiſcētiā ſuā ſane. De q̄b⁹ p̄z Daniel. xliij. Et auerſerūt ſenſum ſuū z declinauerūt oculos ſuos vt nō viderēt celū nec recordarent iudicior⁹ inſorum.

Cecitas mentis dicitur ex luxuria.

Quo efficitur brutalis in coitu.

Luxuria mentis infamat.

Tertio luxuria cū ſit illecebrosa volu ptas z imoderata carnis petu lantia excecāt hominē z mentē infamat. Propterea Oſee. iij. c. d̄. ſic. Fornicatio z vniūſq̄ ebrietas auferſit cor. Sup quo textu dicit Hiero. in i. lib. in explanatione ſup Oſee in d̄. Voluptas inſatiabilis eſt z q̄to magis capit tanto plus viciis ſe ſamē creat. Econtrario beati eſurientes z ſitientes inſatiabiles: q̄m ipſi ſaturabunt. Sicut inſictia ſaturat ſic iniquitas inſatiabilis nō habēs bona comedentes fraude deludit. Et vteror deuorātū vacuos relinquit. Et parū ſtra ſe dicit. Sicut eſt vniūſq̄ ebrietas eū q̄ biberit mētis ſue ipotē facti ita z fornicatio ac voluptas puerit ſenſus aimq̄ de

ſat. z de rōnabili hoie vniūſq̄ efficit aſt: vt ganeas et lupanaria z libidinu luſtra ſecret. Cūq̄ ita cor loco ſuo mori ſuſ ligna z lapides deos putat z adorat opa manu ſuarum hec Hiero. Qua ſenſerita apre daf intelligi q̄ luxuria hōiem inſatnat z ſenſus eū puerit. Idcirco poprimē dicit a ſc̄o. Thō. i. ſi. q. z arti. vt ſup. q̄ ex luxuria ortit cecitas mētis: q̄ q̄l tota liter ip̄ſū illi bonorū cognitio nē excludit. Que cecitas eſt multū deſormior ac piculoſior cecitate corpali. Cū q̄ eſt in nobilito ſub iectio: ſc̄z i aſt. Cū q̄ priuat hoies nobilito bono: ſc̄z in mine gſe q̄b ſine pparatione melius eſt lumine: corpali. Etia cecitas mētis eſt piculoſior cecitate corpali: q̄ ille q̄ eſt cecus z quare corpali agnoſcit cecitate ſuā z ſape ſe eē cecū et toto cordis deſiderio q̄rit illuminari. Sz illi q̄ ſūt luxuria cecati nec cor gnoſcūt ſe cecos nec q̄rit p̄ dolorē cōtritiōis illuminari. hinc Johā. ix. ca. Si ceci eſſetis nō haberetis p̄mittitū ſc̄o dicitis q̄ vident⁹ p̄m veſtrū manet. Et ad Ro. i. c. Dicitur: ſe eē ſapientes ſtulti facti ſunt. Cz etiā q̄ luxuria hōiem inſatnat multiplici exēplo. In ſanſon q̄ fuit ſc̄t̄ficatus in vtero matris ſue: z q̄ fuit figura p̄p̄a z leonē z plura milia hois p̄trauit. Nichilominus amore vni⁹ muliercule inſatnat⁹ ac mente cecit⁹ raudē in deriſū ap̄b⁹ philiſteos fact⁹ eſt. hinc Ambro. in lib. de dāuid ita inq̄. ſanſon vallōs a fortis leonē ſuffocauit: ſed amorē ſuū ſuffocare nō potuit. Uicula ſoluit hō ſed ſuarū nō ſoluit nexu cupiditatis. Welles ſc̄dēt alienas Ad: blandi ſed vni⁹ ip̄e mulieris accenſus ignitūto meſem ſue virtutis: q̄s femineis amiſſe. hec Ambroſius. Cz Taceo de veruſſiſſimo parēte iſo ſeducus eſt: ſro Ade: q̄ erat i delictis padiffi inſictia originall om̄at. Et q̄ dāuid ruit in nō poterat decipi iuſticia originali manēte. Et q̄ hōit oēs ſc̄z luxuria z a nō poſſibile naturat⁹ hōi. Et q̄ fuit creat⁹ i habitib⁹ naturalib⁹ luxuria i homi itegris z p̄fectis. Et a quo tota ſiua humani ḡn̄s deſcendit. diditum. Nichilomin⁹ blanditūs femineis ſeduc⁹ eſt. Cz Nec loquit⁹ dē Salomō q̄ p̄ dāuid q̄ fuit rex hieruſalē z p̄pheta: exim⁹. Qui ſuſcipit mulieres iſa ac rātus. q̄ deutcl. bella a mille aduerſus ſe machinas ſupam ut q̄ leones a viſos ſine armis ſuffocauit. Tandē negligentior factus ruit i luxuria z a luxuria i homicidiū atq̄ in pluri mas calamitates peccōis. Cz Taceo Salomōnē cui nō fuit ſamilis i regib⁹ nec an: nec poſt eū: ſi glia ſi diuitiū z ſapientia. Nichilomin⁹ p̄ mulieres iſatnat⁹ fuit vt dicem⁹. hie dicit Hiero. exēpt o illorū cupiēs noscautos reddere: ſcribēs ad nepotianū p̄byterū i ep̄ſtola q̄ ſcipit. Peris a me nepotiane ca riſtime ita inq̄. Moſpitioſū tū aut raro aut nūq̄ mulierū pedes terāt. Oēs feminas z ſgines xpi. aut equiter ignozai aut equiter dilige. Alde ne ſub eodē tecto māſeris nec i p̄terita ca ſtitare p̄ſida. Nec ſanſone fortior: nec ſalomone ſapientior eē potes. Memoro ſemper q̄ paradiffi colonum de poſſeſſione ſua mulier elegerit. hec Hieronymus. Ex quo p̄z q̄ luxuria mentem hominis iſatnat.

Cecitas mentalis est piculosa cecitate corpali. De sanſone q̄ luxuria inſatnat⁹ tuarū ſuit.

Ad: blandi sed vni⁹ ip̄e mulieris accenſus ignitūto meſem ſue virtutis: q̄s femineis amiſſe. hec Ambroſius. Cz Taceo de veruſſiſſimo parēte iſo ſeducus eſt: ſro Ade: q̄ erat i delictis padiffi inſictia originall om̄at. Et q̄ dāuid ruit in nō poterat decipi iuſticia originali manēte. Et q̄ hōit oēs ſc̄z luxuria z a nō poſſibile naturat⁹ hōi. Et q̄ fuit creat⁹ i habitib⁹ naturalib⁹ luxuria i homi itegris z p̄fectis. Et a quo tota ſiua humani ḡn̄s deſcendit. diditum. Nichilomin⁹ blanditūs femineis ſeduc⁹ eſt. Cz Nec loquit⁹ dē Salomō q̄ p̄ dāuid q̄ fuit rex hieruſalē z p̄pheta: exim⁹. Qui ſuſcipit mulieres iſa ac rātus. q̄ deutcl. bella a mille aduerſus ſe machinas ſupam ut q̄ leones a viſos ſine armis ſuffocauit. Tandē negligentior factus ruit i luxuria z a luxuria i homicidiū atq̄ in pluri mas calamitates peccōis. Cz Taceo Salomōnē cui nō fuit ſamilis i regib⁹ nec an: nec poſt eū: ſi glia ſi diuitiū z ſapientia. Nichilomin⁹ p̄ mulieres iſatnat⁹ fuit vt dicem⁹. hie dicit Hiero. exēpt o illorū cupiēs noscautos reddere: ſcribēs ad nepotianū p̄byterū i ep̄ſtola q̄ ſcipit. Peris a me nepotiane ca riſtime ita inq̄. Moſpitioſū tū aut raro aut nūq̄ mulierū pedes terāt. Oēs feminas z ſgines xpi. aut equiter ignozai aut equiter dilige. Alde ne ſub eodē tecto māſeris nec i p̄terita ca ſtitare p̄ſida. Nec ſanſone fortior: nec ſalomone ſapientior eē potes. Memoro ſemper q̄ paradiffi colonum de poſſeſſione ſua mulier elegerit. hec Hieronymus. Ex quo p̄z q̄ luxuria mentem hominis iſatnat.

att

Luxuria red- dit hominē i- famē quo ad omnia.

Luxuria famā hōrē hoīs maculat atq; primā scā dāllzat

Luxuria famā hōrē hoīs maculat atq; primā scā dāllzat

quia luxuria fm hugonē est totius corporis pecudialis eberudo. Ideo famā gloriā: honorē hoīs denigrat ac primū scādallzat. Cū de salomone sapientissimo legim' i.ij. li. Reg. x. c. Et in ij. lib. parall. ix. c. q' ipse ma- gnificat' fuit sup oēs reges terre pē dicitūz et gl'ia et sapie- tia. Et oēs reges et principes atq; vniuersa terra desiderabat videre faciē salomōnis vt audiret sapiam quā dederat de- i in corde ei' et deferebat ei munera vasa argētea et aurea et ve- hes et arma et aromata eqs et mulos p singulos ānos. Habuit q' salomō qdraginta milia equoz in stabulis. Et curruū eqs et duodecim milia. Et breuit' ipe salomō tota erat abūditia argēti et hierusalē q'ra et lapidū nec argēti erat alicuius pec- cā dieb' illis. Intellige p cōparationē ad aurum. Et q' p' q'ra fuerit mētas: potētia: gl'ia: ac fama salomōnis. Et hec oēs gl'iaz suā fe- pp luxuriā ac voluptates multex. fedant. Atq; oēs dignitatē sapientie sue obfuscauit. vñ Ecclē. xlvij. c. postq' p'ka de gloria solomonia dicta sūt ita subiūgit. Inclinauit femora tua mu- lierib' dedisti maculā i gēta tua. Hoc dicit q' scribit. iij. Reg. x. c. q' rex salomō ad amauit mulieres alienigenas multas s' hā qz pharaonis et moabitidas et amonitidas idumeas et sy- donias et cerbeas detegētib'. His itaq; copulat' ē salomō ardētissimo amore: fueritq; ei q' regine septingēte et p'ubine trecente. Et auerterit mulieres cor ei'. Cū itē oēs senex depraua- tū ē cor eius p mulieres: vt sequeretur deos alienos: nec erat cor eius pfectum cū dño deo suo sicut cor dō p'is ei'. hec ibi.

De salomo- ne q' omnem suā fe- pp luxu- riam.

Nota qd scri- ptura dicit de salomone.

Salomon fa- cti' est populo abominabi- lis.

Nota de solo- mone an sit saluus.

Sacra scri- ptura vñ i fa- uorē sue pen- tentie loqui-

et

Nota qd scri- ptura dicit de salomone.

Nota qd scri- ptura dicit de salomone.

Me conuertissem ad vniuersa opera que fecerat manus mee: et ad labores in quibus frustra sudaueram vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi et nihil permanere sub sole. Et in fine eiusdem libri ita concludit. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deum time et mandata eius obserua.

hoc est oīs hō. vñ Hieronym' loquēs d salute ei' In pmo li- bro sup ecclēsiastē. c. j. dicit sic. alit' hebrei hōc lib' salomōnis Hieronym' esse pniaz agētia: q' i sapia diuitiūz p'ctus p mulieres offen- derit deū. hec Hiero. Et dicit itaq; p' q' luxuria famā et ho- te eius. Nota notē maculat et primos scādallzat. Cū hinc Gregori' dicit q' d'ba gregori' p'ca carnalia sunt minoris culpe et maioris ifamie: q' d'ba nō q'bo intelligit' sunt intelligēda vt qdā p'posere exponūt. Nā si tales arguāt tur- to q' turpitudines luxurie q'simūde sues i sequunt: r'ic subia- to vt sibi i vitijs carnalib' blandiant: q'si p elipeo int'grate sue alit' repetūt beati Gregori' verba dicētes: p'ca carnalia q'bo intell'gi sunt minor' culpe et maioris ifamie: sicq; ad excusandas exp'ur p'ca car- nalia d'ba dicit sic. p'ca (p'ualta sunt maior' culpe q' p'ca carnalia: p' siderare ge- n' nū peccati. Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Nota aurea p'lic' rōner: vt supra explicauim'. Nota ergo q' ad iudicandū p'ca hie- ro- nymi.

Quanto luxuria vt ait

permanere quietem patitur affectū hominis. Nocte feruet die anhelat. Et ideo mentē homi- nis implet varijs passionibus delectis in quiete.

Luxuria totū hoīez agitāt dīstrahit.

Luxuria non
puent sapie-
tib' fm hiero
ymun.

in diuibus ac superstitionibus. Et breuiter luxuria rationes
perur bat: intellectum hebetat: memoria m eneruat oblitio-
nem immittit errores Infundit: ignorantiam inducit: homi-
nem vilem r quasi bestiam facit. Quapropter venere: volu-
ptates non continent animo sapientium: qz secundu hiero-
nymum altos ac generosos spūs frangunt: r de altissimis co-
grationibus ad humilitas detrahūt. Luxuria quoqz facit
homines querulosos: impatientes: iracundos: temerarios: fa-
stidiosos r fetentes: qz coitus inducit ferocem: r breuiter toli-
lit gratiā omnis virtutis. hinc Lactanti' in. vi. li. diuinitaz li-
stiu. xxi. dicit sic. Ergo q veritate studet q nō vult ipe decepte-
re: abiciat inimicas r noxias voluptates q aiām sibi vinciat
vt corp' cibi dulces: sperant vera falsis eterna benedictio: vti-
lia tōcū dis. Nihil aspectu grati stent: nisi qd pie iuste fieri vi-
des: nihil audiri suauē nisi qd aliq iam in gloriā rē red-
dit. hec Lactārius. Dicam' ergo cū hugone. Luxuria est im-
moderata carnis penitētia: dulce venenum in potuina luga-
pernitiosa portio: q humanuz corp' debilitat r virilis anī-
mū robur eneruat. Uel vt ait hiero. Luxuria est igitur inferna
libidinis materia gula: cui' flāma supbia cui' scintille praua
colloquia cui' fūm' infamia: cui' cinis imundicia: cui' fūis
gehēns. Itē hiero. sup parabolas salomonis li. i. sup illud
vij. c. pēliū em' scozi vi' vni' panis est ita inqt. Recordare qz
breuis ē voluptas fornicatiois r pperna pena fornicatiois.
Sicut em' vni' panis diuini solū effugare: esuriā: r nihilomin'
postmodū esurit: q comestio pane sat abceserat. sic q intrat
ad scoziū ad horā quidā enaporat libidine: s post paululuz
ardentior reddīt. hec hiero. Jdē r co audius in. ij. lib. de arte
amandi sic ait.

Hugo.

Luxuria ista
stabilis.

Quid dicitur

Quod iunat erigitur: plus est: quod ledat amantes.
Proponanr animo: multa ferenda suo
Quot leprozes in arho: quot apes pascunt in hylba
Cerula quo r baccas: paladis arbor habet.
Attore quot conche: tot sunt in amore dolozes
Tertius onidius in. ij. lib. de remedio amoris: ita inquit:
Tribus inumeris mens oppunat amantium.
Ut lapis equozis vndiqz pulsus aquts.
Quinc dicit hiero. i sermōe de assumptione purissime vrginis
q dicit. Cogit me o Paula r Eustochia scdicit hoc hz ipa-
ries amor vt q desiderat semp iuente se credat. Ignorat fidē
de iudiciū rōne multoties carere: modū nescit nec aliū cogita-
re pot: qd diligit. Amor nō accipit impossibilitate solutiū neqz
ex difficultate remedii. hec hier. Et dicit p q in venere'
voluptatib': p vna guttula dulcedinis inuenit absidātia ama-
ritudinis. Pasuitas qdē mellis s; magna ixtitas fellis: r iō
Breg. ait. Domētrāneū ē qd delectat: eternū vero qd cruciat.
Luxuria occidit aiām rōyalem r quō.

Sexto luxuria

Sexto luxuria infert homini grauissimū dā-
nū quo ad aiaz: q illū occidit: tollēdo
siam dei q vni: r nutrit r substat. Ois quippe
acrus luxurie deliberat' erra limites maritudo-
ni est pccm mortale vt dicit' est. Alia aut' q pecca-
uerit mortaliter ipa mouet vt h' Ezechie. xviii. c. Et idē for-
nicatio simplex q est soluti cum soluta est peccatū mortale.
Unde sanctus Thomas in. ii. q. cllij. ar. ij. pbat fornicatio
nē simplicē peccatū mortale tali ratioe. Nihil excludit a re-
gno nisi pccm mortale: sed fornicatio excludit hoīem a regno
vt p qz p apostoli ad. Gala. v. c. vbi enumeratio qbusdā pecca-
tis inter q ponit fornicatio ita subijgit dicit'. Qui talia agi-
regnū dei nō psequent: ergo fornicatio simplex est pccm mortale.
hinc Hiero. ad furiā de viduitate seruāda: ep' la incipit.
Obscuras litteris dicit sic. Sola libido infra a deo ob libero
rē preationē si fines suos egressa fuerit redūdat i victū. hec
Hieronymus. Propterea paulus ad Roma. i. c. Post qz mul-
ta pctā enumerat: inter illa fornicationē ita subdit. Digni
sunt morte nō solū qui ea faciūt sed etiā qui pseritū faciūt
b'. Et. i. ad Thessaloi. iiij. c. ait paulus. Hec est em' volūtas
dei sanctificatio vestra vt abstineat: vos a fornicatiōe: vt sciat
vni: qz vestri vas sibi possidere. In sanctificatiōe r honore
nō in passione desiderat sicut r gētes q ignorāt dei. Fract' etiā
ad ppositū illud qd dicit Thobie. iij. c. Attēde tibi fili mi ab
omni fornicatiōe r pter vxorē mā nunqz patiaris crimē scire.
Crimen aut' vt exponit scilicet Thomas vbi supra impertat
pccm mortale: ergo fornicatio r omnis pccatū: qui est pper
vxorē est peccatū mortale. Propterea ex determinatione sa-
cta in primo cōsilio qd celebratū fuit hierosolymis tempore
apostolor: vt habet Actū. xv. c. Mandatū fuit quersis ad fi-
dem r pcipue gentilib' vt abstinerēt se a fornicatiōe: qz gēti-
les r pagani putabāt fornicationē simplicē sibi licere: qd est
erroneū. Hinc dauid in psal. lxxij. Qm ecce q elongant se a te
peribūt perdidisti oēs qui fornicant abs te. Nota fūm Hugo
nem cardinalē sup hoc passū: q illi elongāt se a deo q faciunt
peccatū. Nihil em' aliud elongat hoīes a deo nisi pccm mor-
tale. Hoc est em' chaos magnū firmatū inter deū r peccatores
vnde Esaiē. lix. c. dicit sic. Ecce nō st abbreviata manus do-
mini vt saluare nequeat neqz aggrauata est auris ei' vt non
exaudiat. sed iniquitates vestre diuiserūt inter vos r deū: v-
stri. r prouerb. xv. c. L'agest dñs ad impij. Sed in contra-
rium sunt alle auctoritates. Nā deus est vbiqz per essentiaz:
presentia: r potentia. Ideo Hiero. xliij. ca. Deus e vicinior
sum dicit dñs: r non deus de longe. Et itē in eodē ca. Nun
quid non celum r terram ego impleo dicit dominus. Respō-
det Hugo cardinalis sic. prope dicitur dominus esse malis
per iusticiam: sed longe dicitur esse per gratiam: dicit ergo.

Probat forni-
cationē sim-
plicem peccm
mortale.

Nota r r r for-
nicatores.

Pccm elōgat
hoīem a deo.

Auctoritates
in contrarium.

De remedijs cōtra luxuriā.

Qui elongat se a temō te asse: cū semper sis prope vel per grā
tā vel per iusticiā: ideo tales peribunt. Et merito: qz seipōs
elōgarunt a vita. Sequitur perdidisti oēs qui fornicātur ab
te. Nota qz dicit perdidisti: id est pdes tū dñe deus. Nam vñ
verbo pterito pro futuro s'm morē pphetūm ppter certū
dñe rei. Perdes. s. morte eterna oēs indistincte sine acceptio
ne personarū qui fornicant. Vel corporali fornicatione per
luxuriā: vel spiritaliter per perfidiā vel criminaliter p quā
cunqz culpā mortale. Hinc paulus. s. ad Corinth. ix. c. ait. Nō
qz fornicatū: neqz idolis seruātes: neqz adulterū: neqz molles
neqz masculoz ꝑcubitōzes: neqz fures: neqz auarū: neqz ebri
si: neqz maledicti: neqz rapaces. regnū dei possidebūt. Et cū di
cit dauid: abo te id est abstractū: et illectū: tēporalit̄. Et vel ex
plana sic s'm eundē hugonē. Tu dñe de' pēdidisti id est am
fisti: qz dñs amittit: quodā modo ignorat eos q̄ elōgati sunt
ab eo per pccm mortale. Unde qñ quesuit adā p dñm dicit.
Gene. iii. c. Adā vbi es? Dicit ꝑue ait perdidisti dicuntur apud
deū fornicatores qz ecōtrario. Casti et puri sunt cū eoz primi
ei. Saplen. vi. c. In corrupto facit esse. primi deo. Hinc Ido
dorus l. ij. de summo bono. c. xxx. dicit sic. Inter cetera se
pē vicia fornicatio maxime est sceleratā: qz per carnis immū
ditā tēplū dei violat: z tollēs mēbrū xp̄i facit. mēbrum mere
triciā maxime p carnis luxuriā humanū gen' subdit dyabo
lo qz per cetera vicia. Cū em̄ ille varijs tēptamentis illectos
hōies concē puertere. Magis tñ mechādē desiderū suggest
rit: qz vtrūqz serū in hoc vicio āpl' egrotare vidēt. Demo
nes scētes pulchritudinē esse aie castitatē. Et p hanc hōiez
angelica meritis e qbus illi lapsi sunt coe quart: iudice ꝑcus
si timide inittunt p sensus corporis opus: desiderūqz libidi
nis. Quatenus a celestib' deozuz detectā animā pertrahāt:
secūqz quos vicerint gloriātes ad tartara ducāt. hec Ido
rus. Piz itaqz ex dicitis q luxuria occidit aiām.

Luxuria destruit z psumit tēporalē substantiā.

Eptimo luxuria nō solū ifert homini
qia mala de q̄ dicitur: s'z etiā
diuitias psumit: z tēporalē substantiā destruit ac
māsupia euacuat. Un Salomō puerb. xxix. ca.
ait. Qui nutrit: scortū pder substantiā. Clarū est
em̄ q illi q sunt dediti veneris voluptatib' va
cāt p̄tine cōmessatiōib' z ebrietatib': qz vt ait Hieronym' m'.
Ultima sibi sumvctē z genitā: z vñ aliter submittit ar ex
vilitate mēbrōz sequit pferatō viciōz. Ideo exponunt
oēm substantiā suā in similib' lenitatib'. Et pariter oportet
eos p̄tine pecuniā suis meretricib' effundere: qz talis amo
re carēs mun' amāctis amat. Nec vestes: nūc gēmas: nec cal
ciāmetā: z breuiter nunqz meretricule: sudariōis annulū: fa
sciolis: odoramentis aut inmundis: satantur. hinc diuus

Nota q mul
tipliciter hō
fornicatur.
Paulus.

Aliter expla
nat.

Exēplū ade.
Iudoms.

Castitas est
pucritudo
anime.

Luxuria psumit
bona spā
tia.
Salomon.

De remedijs cōtra luxuriā.

Fo. lxxxij.

Hierony. ad eustochiū in regula dicit sic. Im pfectissim' mu
lieri affectus semp in vestibus: semp in aurō: semp in lapidi
bus p̄ciosis z ornāmentis extrinsecis gloriā ponunt. Non suf
ficiet eis libido innata nature: sed occasione querit explede li
bidinis. Affectat ꝑcuidūbio vt oculi viroz aurū cōtēplātes
z gēmas tādem fingant in faciē vt oculoꝝ suoz nutibus fa
cillus incitent ad libidinōsum incēdium. Quid meretric' glo
riaris in margaritis z gemmis? Quid ad te attinet argentuz
z aurum? Quid exaltaris in pulchritudine pannt? Nōne oīs
caro cinis z fenix: vt verius dicā massa putredinis: cibus ver
mum z feridissimum stercus? Quid in te mirādum pueroz
spectaculū? Nōne z si laudet gēmarum aut metalloꝝ: ꝑe
ciositas qz sibi natura tradidit: semp tñ cognoscitur: cinis: se
num: z stercus immundum: ex immundo pductum femine.
O si tu velles intueri vilissima mulieruz qz verecūdarētis in
corpe qz rāto cultu excolis. Ipso etem̄ lumēto z bestus terre:
aut es equalis aut deterior. Intus est vnde gloriaris nō ex
tra. In vase s'ho tā turpi thesaurū tenes que summa actū dila
gentia colere debes z seruare summa custodia. Nihil ad te
de vale scitū si turpis forma sit extra: dummodo intus s' r'no
bile: sit pulchrum qd later intus sit: integrumiqz cōseruat. hec
Hierō. O quoz z qra exponit aduicert z ganeones in hinc
lasciuētib' meretriculis: que multo poti' paupibus xp̄i de
berēt erogari: qbus tanta vident tolli z auferri. Ideo ppter
abusum talis pparāt sibi eterna tormēta reddatur dño. rōne
de hoc qz de bonis sibi adeo collas: se ipos occidit: atqz alios
in pccis derinēt: qz cerie aiāz z postea corp' in gehēnā ubi re
seruāt: nisi de tali miseria in hac vita penitētā agāt. hic Ido
ro. ad pāmachū p̄solatorū d dormitōde pauline yroxis ep̄la
incipit. Sanato vulnere: dicit sic. Pars sacrilegij ē rē pau ꝑe
bare nō paupib'. hec Hierō. Siles ergo: ifelices dicēdi sūr ce
miserabiles. vñ Hier. ad amicū egrotū p̄solatorū. ep̄la scipit
qz certissime nouerim dicit sic. Ille, potro iudicād' ē miser
z eger qz voluptatib' marcid' p illecebras volutat z iacet. Ite
le se nouerit infelicē q vacat inter oblectamēta victoz. enera
nata felicitate p̄fossus. Miser z infelix est q nō fuerit i felicitā
tē p̄perat'. hec Hierō. Sed qz illi q imōdera: as acqurētēs li
bidines insequunt: palē substantiā ac diuitias suas psumit
ppulchre ostendit veritas. Luc. xv. c. dās nob exēplū d filio p̄di
sto q oēs subamsūā dissipauit viuēdo luxuriose cū meretrici
bus: cui' hī florā vide ibi: hec d nōcamēz luxuriedicta succūcāt.

ho die in sup
mo gradu

Miseria hu
mane carnis.

In corporib'
humanis la
tēt thesauri.
Nota qz il
los qui distri
buunt bona
sua in meret
trices.

De remedijs contra luxuriam.

Mies doctores catholici z gē
tiles philoso passiones ve
phi testantur qz inter oēs passiones anime diffici heroz sūr ve
limum est vincere: vehemētiā passionis ve hemētissime
nerozum. Unde Ouidius in. ij. libro. de arte

De remedijs cōtra luxuriā.

amandita inq. Blanda truces animos ferē mollisse volu-
pias. Et dicit hieronym' in epistola ad marcellā in gala-
lia cōmoranens Epistola incipit. Resulti mihi qdam frater e-
gallia dicit sic. Ferreas mētes libido domat q maiorē invir-
ginitibus parit famē dū dulcē purat omne qd necit. Marrat
gentiliū fabule cōtib' syrenarū nautas. esse in sacra p̄cipres.
hec Hiero. & Augu. in lib. de agone xp̄iano. Et itez in libello
de honestate mulierū ait. Inter oia xp̄ianoz certamina d̄p̄-
riora sunt p̄ciosa castitatis: vbi est quotidiana pugna & rara
victoria. Sed qz ea frequēteris actib' generat habitus. Id-
circo quales sunt act' tales habitus subsequuntur: vt dicit in
y. ii. ethi. cop. Cū aut' habit' sit difficilis mobilis s̄m philoso-
phū. Ideo h' qui deseruit v̄neris voluptatib' facit se-
quēda assuetudinē & cōsuetudinē. Dū hō' cōsuetudinē nō re-
sistit in qā necessitas: qua semp inuiri trahunt ad neq̄ hāe:
eo q luxuria est quedā viscosa voluptas & delectatio maxi-
me ad hēstōia: quo fit vt quē semel prauē cōsuetudines cepe-
runt nequāq̄ facile ad rectitudinē p̄uatis possit resurgere.
Propterea raro vt adolescētūle q̄ in tenera etate cōrūp̄itur
sini postmodū cōtinentes: qz v̄sita culpa obligat mentem.
Nam a scelere in scelus furibūdo impetu. labitur: ab adoles-
centia quidā trāsit ad inuentures. Aduenture ad virtutem
eratem & rādē in senectū & senū. Quo nil miserabilius homi-
ni contigere potest. hinc Marcus tullius in. i. lib. de officijs.
ait. Luxuria hō' cū omni etate sit turpis tamen senectuti feri-
dissima est. Si igit' tales fecit' luxurie immerfos diligitus
insperetis: videbis illos ingenio obrutos & quo ad sp̄alia
mere. ceptos: v̄pote' q̄ nil. p̄gnus p̄cipit de his q̄ dei sunt
qz ceptus mētis tollit tere oim rez ip̄salū cōgnitionē: vt di-
cit sc̄s. Tho. Ideo s̄clerici aut religiosi fuerint i h̄mōi mē-
teris habitū: restitunt p̄uersi & p̄cētores p̄ceptoz ac certis
mōitaz religiois in: abulātes vt eci: qz d̄no peccauerunt.
Et breuiter sunt pessimi & incorrigibiles ac ceteris deterio-
res. Tales em̄ possunt qdē habere certa bona desideria: mo-
re illoz q̄ detinent in cōpedit' q̄ habēt electōnes: s̄z quo ad ere-
gmatōnes & pia desideria faciēdi elemosinas: s̄z quo ad ere-
cutionē sunt ligati & infirmi. Sic pariter libidinosa mens: s̄z
qdē pia desideria bene viuēdi ac exēdi a fecit' luxurie: s̄z
natura assueta viscositatib' venereoz ad mores et recurrit
dammatos s̄pa & mutari nefcia. hinc Quidius in. i. lib. de fe-
medo amoris: sic ait.

Inter oia xpi
ano certam
na duriora
sunt p̄ciosa ca-
stitatis.

Luxuria ē vi-
scosa delecta-
tio.
Habit' vene-
reoz difficul-
tate possunt
deponi.

Luxuria tol-
lit oim sp̄ia-
litū: cōgnitio-
nem.
Nota totū.

Acta los b̄p̄os

Sed quia delectat venereis decerpere fructus.
Et dicitur assidue: cras quoqz fiet idem.
Interea tacite serpunt in viscera flammæ.
Et mala radices altius arbor agit. Hec Quidius.
Quia ergo cōsuetudo est que vicia aut virtutes alit: vt ait
hieronymus ad demetriū. Ideo dū adhuc mobilis est etas:

De remedijs cōtra luxuriā. Fo. lxxxij.

anim' duci facilis exercēda est boni p̄suetudo ac optimis re-
b' occupādū igentis: qz teste Quidio l. i. de remedio amoris
Quit nō est hodie cras min' apt' erit. Propterea q̄ in iuēni-
te inhoneste vixerit in senectute casti dicēdi nō sunt. Unde
Isidorus in. q. ii. de summo bono. c. xxxi. ita inq. Quidā i lu-
uēture luxuriose viuētes i senectute p̄tinetes fieri delectant
& sic eligūt seruire castitatē: q̄ eos libido seruos habere cō-
tēnt. Nequaq̄ in senectute cōtinetes vacādū sunt: q̄ in iuē-
tute luxuriose vixerūt. tales nō h̄nt p̄mū: qz laboris nō ha-
buerūt certamē. eos em̄ expectat glia i q̄ fuerūt laborio-
sa certamina. hec Isidorus. At ergo valeam' pudiciā nō
s̄ra d̄no p̄secrare ac libidinolos laqueos eterne mortis. ena-
dere: debemus toti' reassumptis virtib' c̄ctas occasiōes lu-
xurie sc̄nderet: iuxta p̄siliū d̄ni hieronymi scribētis ad prin-
cipis in e xp̄ianitōe illius psal. Eructauit cor meus: eplā inci-
pit. Scio me p̄ncipia vbi dicit sic. Scias vir ginitatē pudici-
tie gladiū semp habere p̄ quē trācat ops carnis & sup̄ vo-
luptates. Sentis qz error deas virginum fixit armatas. hec
hiero. Poterim' itaqz immoderatas libidines atqz op. car-
nis superare si nonem remedia habebimus que sequuntur.
Primum remedium contra luxuriam est: truncare immun-
das cogitationes.

Qui i iuēni-
te: nō vixerit
caste nec i se-
nectute dice-
di sunt conti-
nentes.

Rimum ergo remedium quo vti debe-
mus ad truncandū opera car-
nis est: repulsiō turpis ac malaz cogitacionum
Unde Isidorus in. y. ii. de sumo bono. c. xxx. di-
cit sic. Magna obseruāta circa cordis custodiā
est adhibenda: qz aut bone aut male rei libi con-
sistit origo. Nam scriptū est. Ex corde exeunt cogitationes
male. Ideo qz si p̄us prauē cogitationē resistim' in lapsu op̄-
ris nō incurrim'. hec Isidorus. Iterū in eodē lib. c. xxxi. ait.
Anteq̄ p̄ficiat adulterū in op̄e taz extat adulterium in cog-
itacione. Ex corde enim p̄mūm fornicationes sunt ause. ē
der: nō p̄m̄p̄t̄ postea in op̄e. Et p̄pterea iuxta sententiaz
hieronymi ad demetriū. Ad p̄mūm animi motū debem' ap-
probare: vel reprobare id qd cogitam': vel bonas cogitatio-
nes alere vel statiz malas extinguere: qz non solum p̄sentis in-
actu p̄cti mortalis est p̄ctū mortale: s̄z etiā p̄sentis i delecta-
tione p̄cti mortalis est p̄ctū mortale: vt dicit doctores catho-
lici signāter Robertus holcoth. sup libro sapien. lect. lxxj. Jo
Augu. in libello de honestate mulierū dicit sic. Volūtas p̄na
faciēdi reputat' p̄ ope facti. Hiero. ad rusticū monachū ait.
Ue nob' q̄ quoties p̄cupiscim' toties fornicamur. Etiā lactā-
ti' in. y. ii. diuinaz institucionū. c. xxiij. dicit sic. p̄pterea nō
tm̄ adulterū esse vitādū s̄z et cogitationē ne qd aspiciat alie
nam: z ato p̄cupiscat. Adulterū em̄ fieri mētē: si vel p̄maginem
voluptatis ipsa sibi dep̄xerit: mens est ei. p̄fecto q̄ peccat q̄

de p̄mo remedi

Immoderate libidinis fructū cogitariōe plectit. In hac cri-
men est: in hac oē delectū. Nā si corpus nulla sit labe macu-
lasi: nō p̄stat tñ pudicitie ratio si anim⁹ incedus est: nec illiba-
sunt q̄tuor ta castitas videri p̄r: vbi p̄sciētā cupiditas inq̄nauit: et La-
nouissimoz. crām. Qñ ergo libidine aut turpes cogitatōes cor nostrū
aggrediunt: sic debem⁹ illud dirigere ad cogitādū quatuz
nouissima. C̄rimo cogita diē mortis tue in qua eris ab oi-
bus derelict⁹ et corā eterno iudice p̄sentā: vbi q̄d datur⁹ rōnes
de oibus operib⁹ tuis. Vere ait Seneca. Libidinis intitū cō-
tinebis si ex tū cogitaueris. hinc Hier. ad Iurā. epla incipit.

ogita q̄tuor

Cogita eter-
nitatē pena-
rā inferni.

2

Aurea sentē-
tia contra li-
bidinem.

3

Obsecras Iris: dicit sic. Cogita quotidie te esse: morturam et
nunq̄ de secundis nuptijs cogitabis. C̄Secūdo cogita eter-
nitatem penarū inferni: et qualiter momentaneae sunt libidino
se delectatōes: sed cruciatus eterni. Unde Hugo. in libello de
honestate mulier dicit sic. O q̄ta iniquitas: o q̄ta peruersitas
vt aia quā x̄ps suo sacro sanguine redemit luxuriosus quisq̄
p̄pter vntus momēt delectatōne libidinis: et vobis pessimo
inimico suo vendit ac tradit. Vere nimis miserāda et plange-
da p̄ditio est vbi cito p̄terit q̄d delectat et permanet sine fine
quod cruciat. Sub momēto em libidinis imper⁹ trāsit et per-
manet sine termino aie infelicis opprobriū. Sed dicit aliq̄s.
Iuuent homo sum facio q̄d me delectat modo: et postea peni-
tentiam agaz. Quomodo si dicat: percussio me crudeli gladio
et postea vadā ad medicū. Heu miser homo nescis q̄ vni⁹ ho-
re puncto vulnus accipitur: sed vix longo tēpore ad sanitatē
p̄stinā renocatur. Qui em fornicās dicit penitentia: se acu-
rū quare nō timet ne eum subitanea febricula vel aliquo ca-
su subito mors subito superueniēs rapiat et pereat dilatio et
succedat eterna dānatio hec Hugo. Et iā Isidorus in. ij. li. de
summo bono. xxxij. ita inquit. Quādo: impulsu demonum
mens ad delectatōnez fornicatōnis impellit diuini iudicij
mētus: et eterni tormēta incendij ante oculos p̄ponantur: q̄
m̄trū ois pena grauioris supplicij formidine superat. Et
cū em clauus clauis expellit: ita sepe recordatio ardoris q̄
hēneardorē excludit luxurie. hec Isidorus. C̄Tercio cogita
tremendā diē extremi iudicij in quo detegētur omnes tur-
pitudines peccatorū in conspectu oim gentiū. Si enim in hac
vita tātū verecūdamur de peccatis luxurie quid erit i cōspe-
ctu totius m̄di. hinc Hiero. ad Sabolā. epla incipit. Usq̄ho-
die in lectōe veteris testamēt: dicit sic. O quante virgines et
quātoz sperata pudicitia i die iudicij dehonēstabitur: et quā-
toz pudicitia infamata a deo iudice coronabitur. Et ad p̄-
machium: et oceani in epla que incipit. Qui ethyopē inuitat
ad balnearia inquit Hiero. Aderit illa dies qua facta nostra
quasi in quadā tabula depicta monstrāda sunt. O quāris
in die illa expeditet si membrorum sensu et viscerum vigo-
re in hac vita caruissent. Et quāri illic elingues et muti se-

Illeores loquacib⁹ erūt. Et quāri pastores: philosophis: quā
ti rustici oratorib⁹: Et quāri ebetes argutis: preferēdi sunt
diceronis. Itē hieronym⁹ ad asellam ait. Ante tribunal x̄pi
stabilim⁹ tibi patebit qua. mēte: quisq̄ vixerit. C̄Quarro costi-
ta qualiter dñs Iesus x̄ps qui ē rex regū et dñs dominātū: et
pariter regina celi. purissima virgo maria: et ois: militis an-
geloz: spiritū: atq̄ tota curia supnoz. cūsi. sanctoz et sc̄s
rū dei intuent oia vicia ac turpia que sūt in hoc mūdo. O q̄
tum deberēt libidinōsi hoies erubescere. Propterea legit⁹
abbare effrem. viro sanctissimo ex tali cogitatōe quada me-
reticē cōuertisse ad dñm. Nam fugēs de Industria duxit illā
ad for. ciuitatis dicēs et vni⁹ mittere se tibi carnaliter cogno-
sci. At illa respōdit q̄ nullo mō auderet p̄re verecūda in con-
spectu astantū hoc facere. Tūc ille subiungit. Et quare foroz
mea nō verecūdatis tā grādes ac tantas misertias p̄sequim
carnalitū corā tota celesti curia cōmittere: vbi sunt quasi ifini-
ta milita: respectu vni⁹ q̄ te hic intuet: sicq̄ fracta il lachrymis
verā egit penitētia. Et sic. p̄z de primo remedio luxurie.

Nota totū.

*Exemplū no-
tabile.*

Secūdū remediū cōtra luxuriā est corrigere linguam:
ne turpia verba aut scurrilia p̄ferat.

Secundū remediū contracat de remedio
nales vo-
luptates est abstinere a verbis immundis
ac turpib⁹: q̄ vt inq̄t paul⁹ corripit bonos
mores colloquia praua. et Isidorus ait. Cla-
uus sermo cito polluit mentē et facile agitur
quod libenter audit. Etiam Hugo in libro de anima inquit.
Clauus sermo vane p̄sentie est iudex mores hois lingua p̄-
dit: q̄tis sermo ostēdit talis anim⁹ approbat: q̄m ex habitūdātia
cordis os loq̄tur. Sic Hiero. ad demetriā in epla q̄ incipit. Si
simo igenio: dicit sic. Sit aut sermo virgis prudēs: modest⁹
et rar⁹: nec tā eloquētia p̄cios⁹ q̄ pudore. Adren⁹ oēs tuaz te-
racēte verecūdiā: loquēte: prudētia. Mite. ac placidū sp̄
quis infirmitet mixta cū grauitate suauitas: cū pudore sapie-
tia sit cetera atq̄ librata sulq̄ opportunitate grauisimū silē-
tū. hec Hieronym⁹. C̄Tercz hieronym⁹ ad demetriā in ista
epistola q̄ incipit. Inter oēs materias q̄ ab adolescentia vsq̄
ad hanc etatē. dicit sic. Nūq̄ verbū inhonestū audias: aut si
audieris: trascauto: p̄dite mētes hominū vno frequenter leuē
q̄ sermone tentant claustra pudicitie. Ridere: et irrideri secu-
larib⁹ relinque. Grauitas tuam personam decet. Cathonēq̄
illum dico censoinū et vestre quōdam vrbis principē q̄ extre-
ma etate grecaz literas nō erubuit censo: nec dispauit senex
discere. et Marci crassum semel in vita sua scribit rississe lucil-
lus. vnde q̄sal. dicit. Trascimūq̄ nolite peccare. hec Hiero.
C̄Et ad mauritiū filiū. ait Hiero. Lapsus emissus sermo plar⁹
quapropt̄ dñi Anteq̄ p̄ferat cogitādus est. Cū em verbū sit

Aurea verba.

hñcus cordis: sicut bon' homo de bono thesauro cordis su profert etc. Bona sunt ita malus de malo thesauro cordis p fert mala. Etã q' ex abundantia cordis os loq'itur: vrbz: Mat thei. xij. c. Ideo scilicet Tho. in. q. ij. q. cliv. ar. v. i. responsioe ad ity. argu. dixit q' luxuriosus quoz cor est: turpibus delectioib' plenu' & concupiscẽtis: de facili ad turpia verba & scurrilia p rumpit. Luxuriosus q' delectatioez q'rit. Ideo p'ba sua ad delectationẽ ordinat unde prozupit in v'ba ludicra. Et qu' luxuria causat cecitatẽ mẽtis ex hoc luxuriosus prozupit i' stultilo quia. Hinc moralis Gregoz' in. vij. lib. moralis. c. xliij. dicit sic: Nã dũ ociosa cauere verba negligim' ad noxia puenim' vt p'ius loq' aliena libeat: postmodũ detractioib' coz' vñq' de quib' loquit lingua mordeat. Quãdoq' afit vsq' ad aptas concumellas eripat. Hinc seminatur stimuli: ostendit rixæ. accẽ dunt' facies odoripax: tota extinguit cordis. hec Grego. Et sic p'z de secundo remedio contra luxuriam.

¶ Tertium remediũ contra luxuriam est auertere oculos a vanitatibus.

3^m remediũ

De sensu oculi.

Oculus inter oēs sensus e' periculosos.

Nota verba hieronymi

Ocul' est p'ncipis fornicationis.

Oculus dicitur

est: q' occultu' habet: id est secretu' vel tur' repositu'. Hic sensus vicinior est cerebro unde omnia manant: vt inquit Jsidorus. & ideo mēs & voluntas ex oculis magis dignoscit. Sicut ergo oculus est inter omnes sensus nobilior: ita periculosos. Propterea ad euadendum luxurie laqueos custodia oculoz' summa est diligentia a vano mulierum aspectu obseruanda e'. Uñ August. in libello de honestate mulier ita in q' dicit: Quis si aliq's carbones apprehenderit si cito eos plexerit nihil ei nocebit. Si v'ò diutius eos tenere voluerit sine vulnere abire nõ poterit. Ita ille q' ad concupiscẽtiã oculoz' delexerit inquitur libidinis mali i' corde suscipies moras i' corde suo habere remozari in corde suo libere p'miserit: excutere a se sine aie plaga nõ poterit. Jõ iugit' clamem' ad dñz cõ p'pheta. Oculi mei sp' ad dñz qm' ipse eueller de laq' pedes meos. hec Au. Hic Hierony. ad rusticu' monachi i' ep'la q' dicit. Nichil xp'iano felici' p'mittunt' regna celoz'. dicit sic matrẽ tuã ita vide ne p' illã alias videre cogaris quaz' vult' cordi tuo hereat: tactu' viuat sub pectore vuln'. Ancillas q' tibi in' obsequio sũt tibi metas eẽ in insidijs. q' q'ntu' villos: eaz' cõditio: estuãro facilior pulna est. Et iohãnes baptista sanctã matrẽ habuit: p'ntificis q' fill' erat: nec matris affectu: nec patris opib' vincenda iurat i' domo parẽti est p'culo vluerit: castitatis. Uluabat i'he remoz: oculis desideratib' xp'z nichil aliõ dignabat' asp'cere. Vestis aspera: zona pellicea: cib' locustemeloq' sinefere: oia virtuti p'ntendite p'parata. hec Hiero. Et Jsidoz' in. ij. lib. de sũ mo bono. c. xxxij. sic ait. Libido sic mag' q'rit dũ videt. Nãz sicut qdã sapiẽs ait: Prima fornicatiois oculo: tela sũt: Scã

Aboz. Sicut q' nõ capit oclis p'õ: p'bis resistere. Sufficit natura vbi ad huc liber affect' e'. Qui delectatioez refrenat libidinosẽ suggestiois: nõ trãssit ad sensu libidinis. Cito em' resistit opti qui nullã cõsentim nõ accommodat delectationi. Duru' impugnat q' vsq' ad cõsentioẽ & si nõ vsq' ad p'p'rationẽ tẽtat: Nota verba q' is q' sola suggestioe p' dicitõe carnis tẽp'metis sollicitat: gregorij d' da hec Jid. Jsidoro si dauid tã sc'p'is ap'clẽs a casu mulierẽz vid. se lauatẽ ruit in adulteriũ. Quo credẽdũ est vt nõ trucidat ila. Oculi regem quẽ dyabol' q' studiose sibi laqueũ parat. hinc Greg. in. xij. di sunt. li. moralis. c. x. sic ait. Sicut em' sepe tẽp'ratio p' oculos trahit sic nõ nunq' cõcepta in trinitate: cõpellit sibi extrinsecus oculos defendere. Nã plerũq' res q'libet inuocẽti mẽte respicit: s' ipõ cõspectu anim' cõcupiscẽtie gladio cõfodit. Nõ em' vt ex p'ili causa iã dicitur. Dauid vñe iugit'. Ideo studiose despect' q' cõcuplerat: sed potius ideo cõcupuit: q' incaute respexit. S'it vero retributiois examine vt q' exteriori negligẽter vñt oculo: interiori nõ inuise ceceat. Sepe iã in trinitate: cõpiscẽtis dñat: illecebrat' anim' ad vsus suos sensus corporeos famulari more r'andis erigit: suisq' volupratib' oculos seruire cõpellit. Atq' vt ita dicit fenestras luminis ad tenebras apit cecitat'. Uñ scilicet virt' cõ se sinistra pulsari delectatioe ferunt. Ipsa p' q' forme spēs ad mẽre ingredit. discipline magisterio luminis restringit ne p'ane cogitatiois visio lenocina immudicã: p'nt' ad opationẽ trãssit. hec Greg. ¶ Q' ergo vanitas mulier aspect' aut iellnat vel saltẽ facit mollescere: castitatis durissima ac p'fecta corda. Ideo iob p'ndẽtissim' ac scitissim' q' innumerabiles vicit tẽtatioes: & ne a mulierib' post tot victorias vincere cepit: sedus cõ oculis suis vt ne cogitaret qdẽ de v'rgine. Job. xxxij. ca. hinc Gregoz' in. xij. li. moral. c. xl. dicit sic. Neq' em' culpa ad opus p'ire p'mittit si int' vbi re nascit extinguat. Si aut' tẽp'ratio in corde nascẽdi festine nõ resistit. hec eadẽ qua nutrit' moza roborat. & existẽs foris in opib' vincit vix p'ualet: q' ipaz int' mēbroz dñam mēte capri nã t'z. hec Greg. Nõ dicitur ergo vos habere alos pudicos si habeatis oculos ipudicos: q' ipudic' oculus ipudic' cordis est: nãclus: vt ait Aug. in regula. Propterea Ecclesiastic. i. c. Sobrie d'at' p'stũt vbi dicit sic. Virgine ne cõpiscias ne forte scadalizetis in decore illi'. Noli circũspicere in locis ciuitatis: ne cõseruaueris in plateis illius. Querte faciem tuã a muliere cõp'ta: & ne circũspicias specie alienã. Propter speciem mulier' multi perierũt & ex concupiscẽtiã q' ignis exardescit. Ois mulier q' est fornicaria q'nt' steruus i' via ab oib' p'terẽtũt' b' cõculcabit. hec tibi. Et sic p'z de tertio remedio p'ra luxuria.

Nota verba gregorij d' da

Oculi sunt fenestras p'ntis in grediat' p'ntis

Aspect' mulieris facit cor mollescere

Nota de Job.

habeatis oculos ipudicos: q' ipudic' oculus ipudic' cordis est

Propter speciem mulieris multi perierunt & ex concupiscencia quasi ignis exardescit

Quartum remediũ p'ra luxuria est abstinentia cibi & potus

Remedijs

Sicut abstinētia est m̄ sancta-
 ptas m̄ est egritudo: vt a: Hier. Ideo Mar-
 cus Cullus in libro de fenectute ita loq̄. Dicit
 ne em̄ plato eicā maloz appellat voluptatē
 q̄ ea hoies captant v̄ p̄sces. Et iter in eodē
 libro ait. Impedit em̄ consiliū voluptas rōni
 inimica ac mēta vt ita dicit p̄stringit oculos nec h̄z vllū cum
 virtute cōmerciū. hic Hieronym⁹ ad Nepotianū de vita dicit
 coz̄ epla icipit. Pess̄a a me Nepotianena inq̄. Pulchre cler-
 icur ap̄ grecos r̄ nescio apud nos eq̄ resonet: pinguis v̄ter nō
 gignit sensus tenuē. Et ad Basilgonū monachū epla icipit.
 Qui circa affectus me⁹ sit: ita ait. Cū saturitas succedit obli-
 uio rādū nescitura qd̄ cupiat q̄d̄ h̄u memoriam. reuocauerit
 esurtes. Sz q̄ abstinētia r̄ temperātia ac parcitas; ciboz̄ sint
 optimū remediū aduersus luxuriã. Ecōtra h̄o. Uētris inglu-
 uies r̄ ciboz̄ saturitas seminat r̄ libidinis. Multiplici testi-
 monio p̄bart p̄r. **Nota** i p̄mis plura aurea dicta diu Hier-
 onymi ad hoc p̄positū. Nā ad eustochiū. h̄gine dicit sic. Pu-
 dicitia tua eē nō p̄t nisi p̄ abstinētia. **Et** ad rustici mona-
 chum epla incipit. Nihil xp̄tiano felicitus: ait. **Ad**: dicit r̄ tē-
 peratus cib⁹ r̄ carni r̄ anime vitis est. **Et** ad matre r̄ filia
 in gallia cōmorātes epistola icipit. Reuertit mihi qd̄ fraier
 e gallia inq̄. Difficile inter epulas seruat pudicitia. Et iterū
 in eadē epistola dicit sic. Quid tu facies puella s̄nt corporis
 delicata pinguis: rubēs: estuās: inter carnes: inter vinas: r̄ ban-
 neas iuxta maritatas: iuxta adolecētilos: que r̄ si rogata nō
 feceris in deforme putes testimoniu s̄ rogerts. Iterū Hiero.
 ad p̄machū in defenōe libroz̄ cōtra iouinianū. Nō intitu-
 latur epistola: sz liber apologeticus ad p̄machū. Et incipit
 liber q̄ ad te huciq̄ nō scripsi causa fuit silētū tuū. dicit sic.
 Quid nobis p̄siss̄ illudim⁹ et irascimur: si sudātib⁹ nobis semp̄
 ad cultū p̄mia pudicitie denegent. Uolumus optipare. come-
 dere: vroz̄ adherere cōplexibus: r̄ in numero h̄gini et vidua
 cum regnare cum xp̄o. Idez̄ ergo habebit fames p̄miū r̄ in-
 gluuies: foedes r̄ m̄dicies: facē r̄ ferlicū? Lazarus recepit ma-
 ius in vita suaz: diues ille purpuratus crassus r̄ nitid⁹: frul-
 tus est carnis bonis dū vineret. Sed diuersa post mortē tenē-
 tica. Miserie delicias et delicta miseris cōmutant. In nostro
 vitio est vel lazariū sequi vel diuicē. hec Hiero. Et in .i. lib.
 extra iouinianū ait hieronym⁹. Sicut carniū v̄teriq̄ saturitas
 seminat r̄ libidinis est. Iterū hieronym⁹ ad furiā de yduitate
 seruāda. Epla incipit. Obscraas lteris r̄ suppliciter depeca-
 ris vt tibi scribā: dicit sic. Nihil ita scias cōdecere xp̄tiano ad-
 lescentib⁹ vt esum olerū. Et ita infra subiūgit. Nōnulli vitā pe-
 dāca appetētes in medio itinere corrūtū dn̄z solā carniū absti-
 nētiā ponderāt r̄ legumūlib⁹ stomachū onerāt. Et iterum h̄

Nota aurea
sententiã.

eadē epla dicit sic. Que moderare parceq̄ sumitur innoxia s̄t
 Et vt qd̄ sentio loquar. Nihil sic inflammat corpora r̄ titillat
 mēbra genitalia sicut indigestus cibus. ructusq̄: conualsus
 par⁹ cib⁹ r̄ semp̄ v̄ter esurēs triduanis r̄ ieiunij p̄ferat.
 Quicqd̄ seminat r̄ voluptatis est venenū puta. Et multo me-
 lius est quotidie parū q̄ raro satis sumere. Pluuia: illa opti-
 ma est q̄ sensim descendit in terras. Subdit⁹ r̄ nimis ibe p̄
 ceptus arua subuertit. Cū comedis cogita qz v̄ri obrēperāci
 non est: statz tibi orādū illico r̄ legēdū sit. hec Hiero. **Et** Etia
 Aug. in sermone. itq̄. de ieiunio. pl. sic dicit. Videre q̄o xp̄tiani
 sis inter ieiunū r̄ saturitatē: iter: ventrē vacuū: et pulmōnes
 epulis estuētes. Moytes qui ieiunauit deum vidit: populus
 qui comedit r̄ bibit ydola fabricatus est. Quid de moyse lo-
 quar r̄ israelita multitudinē? Ipse p̄iceps generis: noluit q̄
 dū nō comedit i paradiso fuit: statz vt comedit de paradiso ele-
 ct⁹ est. Qui i paradiso dei ego fuerat elect⁹ de paradiso cogno-
 uit euā vroz̄ suā. Semp̄ em̄ saturati cōficti ē lasciuia. Victi-
 na sibi sunt v̄ter r̄ genitalia: p̄ mēbroz̄ ordīne ordo victoz̄
 ligit. Electi nos cib⁹ de paradiso: reducat esurtes. hec angustia-
 nus. Ambrosi⁹ quoq̄ in epla quā scribit vercellēsi ecclia ita
 inq̄. Quid adit pulchritudo abstinētia esse p̄r q̄ facit etiā iuue-
 nulis annos senescere vt fiat mori senect⁹. Nāq̄ vt redundā-
 tia ciboz̄ ac temulētia etiā m̄surtoz̄ etas calescit. Ita mitti-
 gatur iumentis ferocitas epularū p̄sumōtia. Cibo em̄ flāma
 alit ac deficit. Siquidē sensū stipula: ligni: oleū: alia h̄mōi all-
 ignis ignis sunt q̄b⁹ pascit: ea si derrāp̄as: v̄ nō suggeras et
 cito altur aut minuitur: cibo exctat: cibo soluitur. hec abro-
 sius. **Et** deuotus doctor Bernard⁹ in epla ad robertū dicit
 sic v̄nū r̄ cicera mulsum r̄ p̄guia corpori m̄litrā: nō spiritui
 frigoris nō ala sagina: sz caro. Piper: ziber: cūmū: saluta-
 r̄ mille h̄mōi species: salamentoz̄: palatū delectant sed libidi-
 nē accendunt. P̄m dēter sobrietq̄ p̄uersant satis est ad omne
 cōdimentū sal cū fame: qua sola nō expectata: necesse est atq̄
 atq̄ alias succia extranets: cōficti permittiones: q̄ videlicet et
 palatū reparēt: gulā puocēt: excitent appetitū: hec Bernard⁹
Nota quantū moderantiā tā in cibo q̄ in potu seruauerit
 deuotissimus doctor Bernard⁹ vt h̄ pudicitiaz cūsto dicit.
 Nā de se in quodā sermone ita inquit. Abstinebo a vino qz
 in vino est luxuria: aut si infirmus sum modico v̄tar. Abstine-
 bo a carniibus: me dū nimis nutritā carnē simul et carnis nu-
 triā vltis. Panē ip̄m cū mensura s̄n deuo sumere ne onerato
 ventre stare: ad orādū redeat. Sz ne simpliciter qd̄ aq̄ iurgita-
 re me assuescā ne distētor v̄teris vsq̄ ad titillationē p̄giant
 bidinis hec Bernard⁹. P̄z itaq̄ qz abstinētia est optimū reme-
 diū cōtra venerea. **Sicut** em̄ ignis extinguit lignoz̄ sub-
 tractio: r̄ aq̄r infusio. Sic parit luxuria duob⁹ modis. xij

Sallamētum
quale sit.

De remedijs contra luxuriã.

In oib' est ad gulturic' boz' subtractione: q' sicut ille qui ignis subtrahit ab igne igne' extinguit sic q' cibuz' copoz' subtrahit luxuriãz' refrenat' z' impedit. vñ bernardus ait. Carnē oportet restrin- gere nō extinguerē reprimere nō opprimere: seruat: non se- uariā: cillef' nō dñetur. Alioquin qui s'm carnē vixerit moriet'. Sed ignis materialis extinguit aquarū infusione: sic lu- xuria vel ignis carnalitate extinguit' cū oratiōe z' lachryma- rū infusioe. Idcirco non intrū si eo tpe quando illi venisissimū p'ces nostri q' solimodo comedebant simplicita. florebāt vir- tutes tēperāte: pudicitia: castitas: honestas: p'luentia: virgi- nitas. hinc iudicialis in satyra. vñ. z' est p'cipitū satyresse ait. Credo pudicitia: sarurno rege moratam In terris: yfiamq' diu: cum frigida paruas Preberet spelunca domos: ignemq' lacremq' Et pecus z' dominos: cōmunitis clauderet ymbra. Siluestre montata thorum: cum serueret z' vxor Frondebuz: z' culmo vichardiq' ferarum Pellibuz. Hec iuuenalis. Ex dictis ergo liquet ad purū q' sa- tietas nimia prouocat hoīem ad venera: sed peitas z' abstinētia: custodes sunt honestatis atq' pudicitie. Cūm h' remediū z' luxuriã ē su gere potū vint nā vint in moderate sumptū est fomentū libidinis vñ dicemus.

Uñ ē fomentū luxurie.

Remediū

Ad gnationē tria requirunt. Quid sentit hieronymus de potu vini.

Ques sapiētes vna voce affirmāt q' vint nū imoderate sumptū fit fomentū luxurie: ideo vint dicitur a vena eo q' venas sanguinis cito repleat: ex q' repletione causat' abundātia caloris z' alteratio spiritū z' inde incitat' corpus ad venera. Hinc salomon Prover. x. c. ait q' s'm Tho. in. ij. q. c. lxxij. ar. viij. in responsione ad p'imum argū. Ad actū gnationis tria pcurrūt: scz calor: spūs z' humor. Ad calore' qdē maxime cooperat' vint z' alla. calefaciētia corpus. Ad spiritū autē vident' cooperat' abaria: flatua. Sz ad humore' maxime cooperat' vsus carnū. ex quibus multuz' de alimēto generat'. Alperatio autē caloris z' multiplicatio spūuz' cito trāsijt: sz substātia humoris diu manet. z' id magis iterdicit' tetuantib' vsus carnū q' vint vñ legitimū que sunt in- fiartus. hec Tho. Etā paul' ad Ephe. v. c. Inq'. Nolite inebriari vno in quo est luxuria: se ipleamini spū sancto. Sup' q' textu scūs Tho. in cōmento aureo sup epla ad Ephe. lectiōe septima elusidē capitulū dicit: q' cib' z' pot' superflu' est causa luxurie z' p'cipue vint qd calefacit z' mouet spūs: imo Inter oia q' multos spūs generat' est vint: vñ generat' aiositatez: id pueniēter docet nos ap'ls p'ra hos replet spū sancto q' generat' feruorem deuotiōis. Sz vidēam' qd de vno diu' hiero- nym' dicat. Nam ad Eustochijū virginē in epistola q' incipit.

De remedijs cōtra luxuriã.

Audi filia z' vide z' inclina aures tuas: ita inq'. Et qd traq' i me pōt esse conciliū si experto credit' hoc p'imum moneo: hec ob- stor vt spōsa xp'i vintū pro veneno fugiam: hec aduersus adole- scentiā p'ia arma sunt demonū. Et itez in eadē epla ait. Ca- nus z' adolefētia duplex incendij voluptatis. Itēz in eadē epla sic dicit. Plures quippe sunt qui cū vino sint sobrie ciboz' largitate sunt ebrie. Etā hieronym' ad furtū de viduitate seruāda: epla incipit. Oblectas litteris z' suppletter de p'ca- ris: dicit sic. Apostol' macerat corpus suum z' aie subijct' im- perio ne qd alia p'cipit ipse non seruat. Et adolefcentula ser- uentē: cibis: copoz: de castitate secura est: Neq' vero hec cō- cēs cōdēno cibos quos deus creauit ad viedū cū gratiarū m- actiōe. Sed iuuentibus z' puellis incēntia assero voluptatis z' puella. Nō est huius ignes: nō vulcantia tell' nō vefeuus z' ois puz' tan- tis ardoz'ibus estiant vt iuueniles medulle vino plene z' dā- pib' itā mare. Et parū infra ita subiungit. Alit' medici z' qui humanoz' copoz' scripsere naturas: p'cipueq' galien' puz' roz' z' iuuentū ac pfecte eratis vroz' mullerūq' corpa ista ca- lore feruere: z' noxios esse his eratis' cibos q' calore augēat' sanitatē qdē cere frigida que in esu z' in potu sumere. Sicut ecōrario sentib' q' pituita laborāt z' frigore calidos cibos z' ve- tera vna pdesse. Cū z' saluator: attē dicit inq' vobis ne forte grauent' copoz' vñ a in crapula z' ebrietate. hec hieronymus C' prospera a demosthenes q' fuit ingenio acutissim' ac elo- quētissim' fugiebat vintū q' venenū: de quo hieronymus re- fert in. j. lib. p'ra Ruffinū scribēs ad p'machijū z' marcellanū. Liber incipit. Et vestrū z' multoz' litteris didici sic dicens. Demosthenes pl' olei q' vint expēditte dicit oēs opifices no- curans semp' vigilijs puenisse. Et ad gaudētiū de pacatu- la puella primēte destituta: epla incipit. Cā est difficultis puu- le scribere atq' ceteris balneis: cute nitida: rubicūdo: genis fa- cedis. carnū vefecris: affinis dinitijs: p'ctosa velle circūda- ris z' iuxta serpēs mortifex secure dormitat re credit. Et ite- rū hieronym' a. Bellantiā: epla incipit. Ceteris scripture: cele- brata snia ē. Ante finē etusdē eplē: dicit sic. Cane ne si ieiunā- re aut abstinere ceperis re putes eē itā sanctā: hec entz' virtus ad iumentū est nō pfectio scitatis: magis q' id puidendū ē he- rici hec cū licita contēnas: securitate quā dō illicitorū fa- ciat. Quicqd' p' iusticia offert deo nō d'z impedire iusticia sed ius- re. Quid aut' pdesse: attenuare corpus abstinētia si anim' m- mescat superbia. Quē laudē merebitur de pallore ieiunij illud sumus iudicia? Quid virtutis h'z vintū nō biberet' ita atq' odio inebriari: Tūc itaq' p'clara est abstinētia: tunc pul- chra ac magnifica castigatio corporis cū anim' est mund' a virtute: hec hiero. Et pat'fer leo papa in sermone. vij. deci- mi mēsis: q' incipit. Cū de aduentu regni dēificat. Quotidā no em dilectissimū experimēto pbat'ur potus satietate a glaz

Hieronym' d' demosthene quid dicit.

mētis obfidi et boꝝ nimietate vigor cordis hebetari. Ita vt delectatio edēdi et corpꝝ p̄raria sit saluti niſi rō rēperante obſiſtat illecebre. hec leo. **¶** Hic ſerūs Tho. ſ. ij. q. c. lviij. ar. ſ. vbi mouet dubiū. Utrū materia ſobrietatis ſit potꝝ dicit ſic. **¶** Mōmē ſobrietatis ſumit a mēſura. Dicit em̄ aliqꝝ ſobriū q̄ſi butā. i. mēſurā ſeruā. r. iō illā materiā ſp̄ſaliter ſibi ſobrietatis aſcribit i q̄ maxie laudabile ē mēſurā ſeruare. **¶** Mōi autē ē potꝝ inebriare valē. qz eiꝝ vſus mēſurā multum p̄fert r. modicꝝ excēſſus multū ledit. qz ipedit vſus rōnis magis ē q̄ excēſſus. c. d. vñ. **¶** Eccl. xxxi. c. Sanitas ē ate r. corpꝝ ſobriū potꝝ. **¶** Utrū multū potari irrationē r. irā r. ruinas multas facit. r. iō ſp̄ſaliter ſobrietatis aſcribit circa potꝝ. **¶** Mō quēcūqꝝ ſz eſt q̄ ſus famoſitate. natꝝ eſt caput cōmūbare ſicut vinū q̄ ob lebitate pōn̄ hec thomas. **¶** **¶** Sicut egidꝝ romanꝝ ſ. ij. li. de regimine p̄cipi p̄t. ij. c. xij. dicit qz vinū imoderate ſumptū trita maia facit. **¶** Pilo venerea puocat. **¶** Cū eſt corpe caſefacto maior ſiat incuſtito ad actus venereos. vñ q̄ maxie calore efficit imoderate ſumptū ſettat ad ſcōtinētiā nimia. ergo ſumptio vinū inq̄ſū venerea puocat. r. tō magis i etate iuuenili q̄ ſenili. ca nēdaſc. q̄to illa etas p̄rior ē ad ſaculū q̄ alla ſcōz mali q̄ dūcti nimia ſumptio vini ē de p̄ſto. rōnis. **¶** Mā h̄ ſcē dētibꝝ ſummoſtatibꝝ vini ad caput turbat cerebrū q̄ turbato de p̄m̄ſrā n̄ ſcū ad ſuos actꝝ. qz nō poſſumꝝ libere rōne vti. **¶** Unde ē qz aliqꝝ plꝝ offēdēt aīo q̄ ſlū. qz habēt debiliꝝ caput. **¶** Tertū ma li q̄ ex vino cōfurgit ē h̄s r. diſſenſio. **¶** Turbato eſt im̄ cerebro ex nimia ſumptioe vini r. amiſſo vſu rōnis de facili p̄cipi in p̄ba inordinata r. p̄furgit diſſenſioes r. litēs. **¶** Et tādē ſic p̄cludit Egidꝝ. **¶** In omni ergo etate cauendū eſt. a nimietate cibi r. ab immoderatione potus. **¶** Verū tamen quia faciliꝝ adheremus h̄s ad que ab inſātia aſſueti ſumus. **¶** Decet oēs patres et maxime reges r. principes ſollicitari circa regimē filioꝝ. vt ad ipſa inſantia ſic regant qz ſint abſtinētes r. ſobriū. **¶** hec Eccl. dñs. **¶** Cōſequēter ouidꝝ in. ſ. li. de remedio amoris. dicit ſic. **¶** Temporibus medicina valet. data tempore. p̄ſunt. **¶** Et data non apto tempore vina nocent.

¶ q̄ ſumit no mē ſobrietatꝝ potꝝ mēſura r. uſus confert et ecōtra nocet valde.

¶ Sobrietatis at rēdit circa potum.

¶ Utrū puocat venerea. **¶** Utrū depmit rationem.

¶ Ouidius qd ſentit de vino

¶ Matrone romanorꝝ fugie bant vinum.

¶ Iterū in ſcōo libro de remedio amoris. ita inquit. **¶** Utrū parant animos venereꝝ niſi plurima ſumas. **¶** Et ſuſcepant multo. corda ſepulta mero. **¶** Nutritur vento. vento reſtringitur ignis. **¶** Leuias alit flammas. gradior aura necat. **¶** Hec ouidꝝ. **¶** Quia ergo vinū ad venerea puocat. i. q̄ antīqꝝ nobiliſſima matrone romanorꝝ vt lucrecia. ſulla. marcia. cornelia. portia. horatia. antonia. r. cetera nō bibeat vinū. imo illū ſcūgebāt quaſi venenū. **¶** Propterea valeriꝝ maximꝝ in. ij. li. c. i. ſic dicit. **¶** Utrū vſus. olliū romanis ſemina ignotus ſuit ne in aliqꝝ de decus plaberent. **¶** Quia primus a libero patre iſcoperante gra ſus ad in cōceſſam venereꝝ eſſe p̄ſuauit. **¶** Et in. vj. lib. c. iij. dicit

valeriꝝ. **¶** qz metellus cluis romanus vxorē p̄paliſco q̄ vinū bi biſſet ſiſte p̄cuſſaz interemit. **¶** Ratio aut quare vſus vinū ap̄d romanos ſemina p̄hibebat. aſſignat a ſcōo Thoma in. ij. q. q. c. lxiij. ar. iij. vbi dicit. **¶** Sobrietatis maxie rēq̄ritur in iuuenibus r. mulieribꝝ. qz in iuuenibꝝ viger. qz p̄ſcēta delectabit. **¶** h̄s p̄pter feruorē etatis. **¶** In mulieribꝝ autē d̄ eſt ſufficiens robur mētis. ad hoc qz p̄cupiſcētis reſiſtant. **¶** Unde ſm̄ marimū valeriū mulieres ap̄d romanos antiqꝝ nō bibeat vinū. **¶** hec thomas. **¶** Quapropter valeriꝝ vbi ſupra ita ſublungit. **¶** Sane quecūqꝝ femina vni vſuz imoderate appetit r. vitru ſibus oſcus ianuaꝝ claudit. r. delictis aperit. **¶** hec valeriꝝ. **¶** Plinius quoqꝝ in li. xliij. d̄ naturali hiſtoris dicit ſic Androciades ſapientia clarus ad alexandrū magnū ſcripſit. **¶** Intēperantiā eiꝝ cōhibēs. **¶** Utrū potaturus rex memento te bibere ſanguinem terre. **¶** Sicut venenū eſt homini cicuta ita r. vinū. **¶** Quibꝝ p̄cepis iſſe obſeruaſſet p̄fecto amicos i emulatiā nō intēper miſſet. **¶** Proius vt iure dici poſſit. **¶** Neqꝝ viribꝝ corpus viliꝝ aliud neqꝝ aliquid voluptatibus p̄ncio ſus. ſi modꝝ abſt. **¶** hec pliniꝝ. **¶** Et itē idē pliniꝝ dicit ſic. **¶** Utrū modico iunat nerui copioſiore ledunt ſic r. oculi ſtomachus recreant. **¶** Appetitia ciborum inuitat trititide cure ebetant vna expellit. **¶** ſomnus cōn De thymo. **¶** cillat. **¶** hec plinius. **¶** Idcirco paulus ap̄t̄ dans regulā modera tatis timotheo chariſſimo diſcipulo ſuo circa potuz vinū ſic ait. **¶** Noli adhuc aquam bibere ſz modico vino vtēre propter ſtomachum tuum. r. frequentes infirmitates tuas prime ad thymo. v. c. **¶** Super quo textu ſanctus thomas in comēto au ro: dicit qz iſte thymotheus erat nimie abſtinētie. r. ad vti dū carnis peccata corpus macerabat. qz ſcribit. **¶** Eccl. ij. c. Cogitauit in corde meo abſtrahere a vino carnē meā vt aliam meā traſſerā ad ſapientia. **¶** deutarēqꝝ ſulticia. **¶** Et qz ipſe thymo teus ſuit infirmus totaliter. **¶** ideo Paulꝝ dicit ei. **¶** Noli adhuc potūqꝝ es infirmus aquā bibere. **¶** ſed modico vino vtēre quaſi dicat illud ad Roma. xij. c. **¶** Rationabile ſit obſequi v̄ ſtrum. **¶** propter qd dicit. **¶** Utere vino ſz modico. qz dicit Eccl. xxxi. c. **¶** r. uſuatio anime r. corpꝝ: vinū moderate potari. **¶** Et iterū ibidē. **¶** Amaritudo anime vinū multū potari. **¶** Ideo dicit. **¶** Mo dico vino vtēre p̄pter ſtomachū tuū r. frequentes infirmitates tuas. **¶** ſ. que tibi ex abſtinētia p̄ueniunt. **¶** Sed ſubtrahit animū pulſat. **¶** Cum em̄ Paulus ianaret infirmos. r. morbo ſuſtraret. **¶** Cur nō curabat thymotheū per miraculiſed per cō ſilium medicine. **¶** R̄ndet ſc̄ h̄s thomas in comēto aureo ſuper hoc paſſu dicēs qz ex hoc d̄at̄ intelligi qz panꝝ nō ad omnes vtēbatur miraculiſed q̄n erat expēdiēs p̄pter ſidē carpoſta cam. **¶** Et ſic p̄t̄ que occurerūt de hoc q̄nto remedio ſcribē da. **¶** Sextum remediū contra luxuriā eſt negligere forme boni ac deſpicere vanum r. ſuperſuū ornatum. **¶** velliū gemmarum. atqꝝ ceterorum iō callum.

¶ Nota dicitur

¶ De thymo

¶ Qd pulchra.

¶ R̄ſſio ſancti thome.

Nota aureas
Infas hiero-
nymi.

Via exterior: superfluitas vana or-
nat' est interioris les-
nitatis indicium. Ideo mollis indumēta animi
mollitē indicat. Excitat quoq; mobiles mētes
ad leuita: atq; corda hominū inclināt ad cogitan-
dum lasciuia. Unde pater doctorū hieronymus
contra eos qui in similib' ornāmētis occupant' vehemēter
ira scitur: diem talia oīno esse fugiēda cum sint libidinose mē-
tis indicta. Sed videam' pulchra atq; aures dicta eius. Nā
scribēs ad demetriā epla incipit. Inter oēs materias que ab
adolescētia dicit sic. Fuge lasciuā puellarū que ornāt cap-
sa: crines a fronte demittit: cuteq; pollutunt viuunt pigmētis
asfrictas habent manicas: vestimenta sine ruga: soccosq; in
spātēs: vt sub noīe virginālī vādibilis pereant. Mores enī
studia dominarū plerūq; ex ancillarū & comitū moib' indi-
cant. Illa tibi sit pulchra illa amabilis: illa habēda inter-
tias que nescit esse pulchra que negligit fore bonum & pice-
dēs ad publicā non pecun' & colla denuda nec pallio renū-
to crines aperit. Sed qua celat faciē & vix vno oculo qui sic
necessari' est patēte ingreditur. Dubito an loquar: sed vellim
nolim: q; crebro sit dicendū est. Non quo hec in te timere de-
beā. que istas forsitan nescias: nec vnq; audieris: s; quo per
occasione tui cetera p' onēde sint. Cindatulos pueros &
calamistratos: & peregrini muri olentes p'licula de quib' in-
lud arbitri est: nō bene olet: q; semp bene olet. Quasi quasda
pelles & venena pudicitie virgo denitet. hec Hiero. Interū in
eadē epistola sic ait. Digna res risu imo plāctu. Incedētib'
dominis: ancilla p'go pcedit ornator: vt pro nimia p'suetudi-
ne quas incomptā videris dominā suspiceris. hec Hierony.
Etiam hieronym' ad gaudētiū de pachatula puella p'li-
nētie destituta. epla incipit. Causa est difficilis parvule scri-
bereita inquit. Uteris balneis: cute nitida: rubicundis genis
incedis: carnib' vesceris: affluis diuitijs: preciosa veste circū-
daris: & iuxta serpentē mortiferū secure dormire te credis.
Et pariter ad furiam de viduitate seruāda in epla q; incipit.
Obsecras litteris: dicit sic hier. Amore monitū atq; gēmarū
sericarūq; vestrū trāffert ad sciētā scripturarū ingredere ter-
rā reptomissionis lacte & melle mannetem. Comede sitiam &
oleū: vestire cū toseph varijs indumētis. hec Hiero. Et ad
eustochiū virginē in epla q; incipit. Audi filia & videridicit sic:
Vestis nec satis mīda nec sordida & nulla diuersitate notabi-
lis: me ad te obuiā: p'terestitū turba p'stitar: aut digito demō-
streris: nec satis religiofa velle videri: ne plus humilis q; ne-
cesse est me gloriā fugiēdo queras. Pures enī paupratis mi-
sericordie atq; ielunij arbitros declinātes in hoc t'po captiuū
placere: qd placere p'cūnt. Et mirū in modū laus dum vitat
appentur. Et iterū hiero. ibidē. Alie vitriū habitu veste mu-
tata: erubescunt

Nota p'ra le-
nes feminas.

Cōtra seuitē-
res adulescē-
tulos.

Nota verba
hieronymi.

tata: erubescit femine esse qd nate sunt. Crinē ampurat' & im-
pudenter erigit facies eumichinas. Sunt alle q; ciliūq; ve-
stunt' & cucullis fabricata: vt ad infantīā redcāt. Imtrant
noctuas & bubones. Iterū ibidē ita subligit. Ulros quoq; su-
ge quos videris cathenatos: quoz; femineq; tra aplm crines
hircoz; barba: nigri pallide nudi impatiētia: frigorē pedes
hec oīa argumēta sunt dyaboli. Et iterū ibidē sic dicit. Sunt
alii de mei ordinis hoib' loquor. Qui ideo p'byteratū & dyablicos & reliq;
conatū ambliūt vt mulieres licentius videant. Oīs hīs cura vlosos.
est de vestib': si bene oleāt: si pes lara pelle nō folleat: vt crines
calamistrū vestigio rotētur: vt digiti anullis radiāt. Et ne
plātas humidior: via spargat: vix impūmū summa vestigia
talēscū videris: spōlos magis estimato q; clericos. hec hiero-
nymus. Et ad marē & filiū in gallia cōmorātes. epla ic-
pit. Remittit mihi quidā frater & gallia sic ait. Mēs curis for-
didis ostēdit animū. Iterū in eadē epla dicit sic. Libidinosa
mens ardētius honesta persequitur. & qd nō licet dulci' suspi-
catur. Et iterū ibidē inquit. Vestis ipa villis & pulla animi tā-
cētis indicta est. Si rugā nō habet: si per terrā vt altior videri
trahat. Si de industria diluta sit tunica vt aliqd int' ap-
pareat operatq; qd fedū est & apertū & qd formosum. Calligā
quoz; ambulātis nigella ac nitens: stridore ad te iunenes v-
cat. P'pille fasciōlis comprimunt: & crispātis cingulo angu-
stius pectus arat. Capilli vel in fronte vel in aures defluūt.
pallioū interdū cadit: vt candidos nudet humeros: & quasi
videri noluerit cellat festina qd volēs detexerat. Et qū in pu-
blico quasi p' euerectidia agit faciē: lupanariū arte id solum
ostēdit qd ostensum magis placere pōt. hec Hiero. Criso-
stomus quoq; in descriptioe psalmi quinquagesimi dicit sic:
Ibi sunt qui semetipfos adornāt extrinsecus & depingūt nō
p' pulchritudinē corporis: sed mētis honestatē deus requirit.
Quid enī est speciosa mulier? Sepulchriū ē dealbatū: nisi fue-
rit sobria: casta: pudica. Pulchritudo autē est hīs virtutib' p'p-
cipitū patēs inspicitū venens. Decus enī corporis infir-
mitate arescit: & pulchritudo egritudine p'abescit. Antme au-
tē pulchritudo immortalis est & eterna. Et tūc maxime ostē-
dit propriū decus cū subegerit passioēs. Nā & arbores proce-
re cū dense sint folijs: fructū nō hnt hoibus aptūscit potēs.
Vinea autē per terrā repens maturū vuarū fructū affert atq;
mauez. hec chryostom'. Et sic p'z q; pro sola pompa mundi
atq; pro inani gloria vestimētū p'ctosius & alia ornāmēta q;
runt: ratio est: q; nemo vult preciosū vestibus indut: vbi
ab alijs nō possit videri: vt ait Grego. Si ergo ornāt' inbiti-
lū preciosarūq; vestitū culpa nō esset nequaq; sermo diuin'
tā vigilāter exprimeret q; dimes qui torquebat apud inferos
byso & purpura indutus fuisset: sic Grego. Et pater ter-
tius remediū cōtra luxuriā.

Nota p'ra cle-
dyablicos & reliq;
vlosos.

Nota aurea
verba.

si pulchritudo
animi.

Framding

Septimum remediū cōtra luxuriā est fuga societatis peruersae: eo q̄ luxuria est morbus contagiosus.

Luxuria assimilata lepro.

Quātrā possit foeteras peruersa. Hierony. loquitur varia sup hūmō: q̄ exp̄tius fuit.

Nota aureas fiam.

Familiartas periculo est.

Luxuria natura sic se habet inquit Chrysostomus sup Math. vi quoties bonus malo plungitur: nō ex bono malus melioratur sed ex malo bono cōtaminatur. Hinc Salomon p̄ uerboz. p̄. c. Qui cū sapiētib⁹ grauit sapiens erit: manicus stultoz similis efficiet. **Ad** h̄c est et ego ait In bonis habere maloz odiuz q̄ ipsos ploratis. Et q̄ luxuria est morbus valde cōtagiosus et abominabilis. Ideo assimilata lepro: eo q̄ generat̄ ex calore corruptore deo ordinato. Si igitur fugiam⁹ leprosum ne corpus n̄m inficiat q̄t magis fugere debem⁹ luxuriosuz ne aiaz iterum atq̄ vt dicit Iunius ualis in. q. s. Debit hāc contagio labē. Et dabit in plures sicut grex totus in agris. Unus tibi cadit: a purigine porci. Unaq̄ coniecta luozē dicit ab vna. **Hec** immenatio. **S**ed q̄trā possit foeteras peruersa ostendit: tali exēplo. Nam oia poma in corrupta vni: neque ūt sanare corruptū. Sz multo potius vni corruptū cetera: oia inficit atq̄ corrūpit. Propterea p̄ doctoz diuus Hiero. quasi exp̄tus horret valde ac dicitur foeteras: querlatōes: familiaritates: ac cōfabulatioes quousidā lasciuētū iuuentū qui varijs actib⁹ subuertere querunt simplices adoleſcēntulas: vuz p̄z i diuersis septis suis. Et ideo p̄ recreandē lāguētis ac sicutis ale vīdeam⁹ aureas infias etuidē. Et primo hieronym⁹ in regula quā ad custodiendū ceteras virgines s̄ senex inscripsit: vt plogus etuidēz regule indicat: sic atr in. ca. xviiij. **Charissime hoc horro: hoc moneo: hoc mādō vobis vt q̄ r̄do despotate estis: cōingio: cut oēm castitatis vestre fidē vovistis: cui nullū p̄ter ipm amaro rē cognoscere sub iure iurādo estis pollicere. Viri: cum in cunctis erit si est sanctitas: exomētiā: si baptisq̄ equare est meritis effugere facit: nec liceat seculi dilectōe seruent̄ astringi p̄ diez. **Credatis experto.** Nil est piculosi⁹ viro q̄ muller et multe ri q̄ vir. Ceterq̄ palea: vterq̄ ignis: diēs audacter. Prochodo: lor det rēpla: sp̄s sancti vasa: et deo dicata edificia: nisi diligēt̄ti seruent̄ custodia p̄ribula s̄nt. Et auferet̄ iā nobile depo: sitū: iā p̄ciosus thesaur⁹ irrecupabile dec⁹ castitas: si renuit cuiusuis dilectōis inepre rimula p̄tinu⁹ sfidatō: d̄yabolus in d̄tā valeat sfigere. Ideo oi custodia cor seruet. Sup muros p̄terit. ponant̄ custodes tota die: et nocte nō dormitāt ne funt̄ introeat: ne spolia auferat q̄ penit⁹ recupari nō possunt. **Hiero.** Et ad oceanū de vna clerico xp̄paz post p̄ncip̄tū p̄le q̄ incipit. Sophroni⁹ eusebi⁹ hiero. oceano suo saluē: vixit sic. Janua dyabolū via inq̄tatis: corpōis p̄cussio nō cūctus gen⁹ ē femina. Cū p̄mat̄ s̄p̄ula icēdit ignē. Flam̄t: gero igne p̄cūit̄ p̄ d̄az femina p̄ter habitū: exuriaz fūndā**

menta mortis. Ego id dico si cū viris femine habitet vscantū nō deicit dyabolū. Et eis aucupati ē ab initio p̄cti. Serreas mētas libido domat. Si alligauerit q̄ ignē i signū fuit: nō ne vestimēta et cōburent. Aut si q̄s ambulauerit sup carbo nes ignis nōne p̄buret pedes suos. Vixi credendū p̄r tot corde cū d̄no habitare q̄ feminaz accessit copulari. hec Hiero. Et itē ibidē. Si pudicitia q̄ris q̄re habitas cū femina: Et i eadē subiūgit sic. Germinat femine spinas cū viris habitates et archana mētis acuto mucrone pcutit p̄dōs. **lor.** nephas est dicere: s̄ p̄terire nō decet. **Hieron.** nōne vobis nerit nō clericis. **Ch.** sine nuptijs gen⁹ nonū vxoz. Et rursus ibidē ait hierony. **Mona ch̄:** vel clerici solitudo facit nō p̄bilitū. **Quid:** re virginalē delectat alloqui. **Cursim montali cōtra fidē frequētaz in ecclia vel i ipō publico:** Si eos q̄ d̄ ligit vīdeat: ridētib⁹ oculis salutatiois tenera s̄ba p̄cedit. **Deinde cū salutauerint si eos de viros p̄teriri celerit viderit cōrēptōres suos iudicat: irascit.** hec Hiero. **Et iā i epla ad gaudētōs de p̄cātula puella p̄tinētis deſtura.** **Epla** incipit. **Causa** est difficilis puule scribere dicit sic. **Solēt** em̄ lasciuie comat allūmenes: b̄ā dimētis: affabilitatem: inuulsulis aditū sibi p̄ nutrices anealūnas q̄rere. Et cū clemētē sitauerit de simillis incēdia p̄ctare: paulatimq̄ p̄ficere ad i pudētā: ne qua q̄ posse p̄hiberijillo i se s̄sculo p̄probato. **Egre** rēphen: das q̄d sinis p̄suecere. **Pudēt** dicere: t̄ d̄icēdū est. **Mobilis** femine q̄ nobiliores habuere neglectū: p̄cos vīllime p̄ditio nis hoib⁹ et seruulis copulant̄: sub noſe religiois et vmbra cōtinētē iter d̄a deserit. **viros** helene sequit̄ alexā dros. nec menelaos p̄mescit. **vidēt** hec plāgit et nō vidēt: q̄ multitudo peccātū p̄cti licētā subministrat: p̄nephas oib⁹. **ter rapuit̄** nobis: p̄ctā nō ruffit. **Urbe** in clytaz romanū iperij ca p̄vino hausta ē icēdio. **Nulla** ē regio q̄ nō exules romanos habeat. **In cineres** vel fauillas sacre quōdā eccl̄e ceterū: et in studem: **iauaride.** **Uim** q̄n̄ altera die motū: **edit cam** quasi semp in hoc seculo victuri. **Auro** parietes: **auro laquearia:** **auro** fulgēt capta: **calinaris:** et nudus atq̄ esurietōs n̄ h̄stos nostras x̄ps̄ emouit. **hec** Hieronym⁹. **Ampli** hieronym⁹ i epla ad demetriā q̄ incipit. **Inter oēs** materias q̄ ab adoleſcētia vq̄ ad hāc etatē ita iuḡ. **Periculosi** est lasciuia puellis ad loca religiois q̄ ad publicū dycedere. **Que** viuunt in monasterio. et quoz simul magnus est numerus nunq̄ selemunq̄ sine matre p̄cedāt. **De** agmine solibaz et ebriand p̄ter vna separat quā statim inuadit: **lacerat** cui⁹ carnib⁹ bus et cruore faturet. **Morbide** oues suis relinquunt gregēz in epoz faucib⁹ deuorant. **Et** itē ad rusticū monachuz in epla q̄ incipit. **Nil xp̄iano felicis:** sic atr. **Mout** ego quas d̄ā. iā malo iā etatis et pletrasq̄ generis libertini adoleſcētibus: delectari: et filios querere sp̄ales: **pudor** et superato sic p̄cti q̄ in

Disturbi vetuti semp cupimus ne gata. Nota bilingue ter omnia.

matris noia eripuerit licētā maritalē. Alij forozes virgines deserunt: exteri viciis copulant: sunt q̄ oderūt suos z non suoz paspanā affectu: quarū impatiētia iudex animi nullā recipit excusationē z casta pudicitie velamēta. q̄si araneaz filia disrūpti z. Uideas nō nullos acinētis renib⁹ pulla tunica: barba p̄strata mulierib⁹ nō posse discedere: sub eodē mane rectorū simul intrepuita. Ancillas iuuenes habere in ministrior: p̄ter vocabulā nuptiarū oīa esse matrimoniū. Nec culpa est xp̄iani nois si simulator reli giosū in vltio sit. hec Hiero. C. Et iā ad nepotianū p̄sbyterū de vita clericoz. epl̄a incipit. Petis a me nepotiane charissime dicit sic. Oēs feminas z virgines p̄p̄t̄er equāter ignora: aut equaliter dilige. Uide ne sub eodē recto manseris: nec in p̄terita castitate confidat: nec sanzone fortior: nec salomone sapiētior esse potes. Memēto semp q̄ paradisi colonū de possessione sua: mulier eiecerit. Et iterū in eadē ita inq̄r. Crebra munuscula z sudartolaz fasciculas: vestes ori applicatas: z oblatos: z d̄gustatos cibos. Mā dāsq̄ ac dulces litteras sc̄ris amor nō h̄z. hec Hiero. In sup ad furiā de viduitate seruāda. epl̄a incipit. Obsecras litteras sic ait. Iuuenū fuge cōsortia. Comatulū: cōpius atq̄ lasciuus dom⁹ tue tecta nō videat. Cantor pellat. vt noxius. Fiditina: psaltras z istiusmodi chyoz dyabolū: q̄si mortifera syrenarū carmina deuota. Et iterū ibidē. Nec p̄curator calamitrat⁹: nec formosus collectane⁹: nec candidulus z rubicūd⁹: assecla adhereat lareri tuo. Interdū anīm⁹ d̄narum z ancillarū habitū indicat. Sanctaz virgīnū z viduarū societatem appere: nisi h̄mociādū cū viris scubuerit necessitas arbitros nō deuites: tātaq̄ fabulādi fiducia sit vt intrāte alto: nec paueas nec erubescas. hec Hierony. C. Iterū hieronym⁹ ad eustochiū i regla. c. xx. dicit sic. Nullā venenū nocim⁹ feminis oīz affectio. erga virū quacūq̄ de causa p̄cedat: p̄ h̄ dolor in felix cōditio sexus vestri. Sanctior mulier vltro q̄ dicit liceat si viro adhereat q̄stūctiq̄ spiritaliter: instineti: naturalī inclinatā dē ad nephas si in viro viri⁹ deficiat. Piger q̄ noui cuncta narrare. Argumēta sunt dyabolū z mortis eterne iudicia. filliōdes z maternitates q̄b⁹ vocabulū sub velamine sp̄ritū in ter se vtrūq̄ mares z femine. Munuscula oīa z suspectas litterulas: hec cūtra luxurie nūctia. Nobis interdico sub anathemate z eterne mortis pena. Adhibeat summa diligētia: vt ex traenobis litterulas qualicūq̄ nō exeat: nisi abbatū se d̄foroz accesserint: vta. Et si op⁹ z grātitas ita rei ep̄gat ad sit ep̄iscopalis licētis seu sacerdotū p̄sūū. Sicutissime pene subiacet quicūq̄ huius reperta fuerit rea. hec hieronymus. C. Similit̄ Augustin⁹ in libello de honestate mulierū. q̄ libelus incipit. Nemo dicat fratres. dicit sic. Sine vlla dubitāte q̄ familiaritāte mulierū nō vult fugere cōdūdit in vltima. Et iterū i eodē libello ait. Quicūq̄ mulierib⁹ habitates parit

De sanzone salomone.

Loquit vt ceperis. Oīa sunt dilligēter: morāda

Expedito ino ad p̄uatio nē castitatē fugere: familia nates.

se castitatis obtinere trisp̄hū: ignorat se apud deū duplicē reos existere: dū se ipsos in p̄iculi mittunt z alijs exemplū p̄uerie familiaritatis ostēdit. Quanti em̄ p̄ illarū in honestam familiaritāte castitatis decore: perdidit: Illoz autē q̄ perdit ab illis in die iudicij requirēde sunt qui illi exemplū p̄ditionis ostendunt. Ille igit q̄ castitāte veritatē iusticiā in irarib⁹ suis defendere in alijs z in seipso custodire voluerit marryr erit. hec Augu. Iterū in eodē libello sic dicit. Quāto vilioz est mulierū cōditio tāto ruita facilior. Sz nota: quāta sit viri⁹ castitatis atq̄ pudicitie. Nam in principio etū dē li bellū videtur dicere q̄ victor libidinis z altorum passionūz est quasi marryr. Verba augustini sūt hec. Nemo dicat: fratres meliq̄ temporib⁹ nostris marryrū certamina: esse nō possant. Habet em̄ par marryres suos. Nāz frequēter iracūdis m̄tris: sare: libidine fugere: iusticiā custodire: cupiditatē cōtere: p̄ magna ē marryrū. hec augustini. Lique igit ex dictis q̄ familiaritas mulierū ac lasciuientib⁹ fugienda est ab his q̄ castitate ac pudice viuere volunt.

Coramū remedijis contra luxuriā est fugatq̄ inter oīa peccata sola luxuria vincitur fugiendo.

Vincere omne peccatū sit fugiendū

Quasi a fante colubā fuge peccata. Nihilomin⁹ fm Thomā in. q̄. h. q. xxxv. ar. i. in respōsione ad iij. arg. Debem⁹ q̄nq̄ ipugnationē peccati vincere fugiēdo: q̄nq̄ vero resistēdo. Si em̄ cogitatio p̄neras tollit incētū peccati: sic debem⁹ vincere p̄cū resistēdo sicut accidit in oib⁹ peccatis p̄ter luxuriā. Sed si cōtinua cogitatio auget incētū peccati sic debem⁹ illud vincere fugiēdo: sicut est de peccato luxurie. Ideo paulus. i. ad Corin. vi. c. signāter dicit. Fugite fornicationē. Sup quo rex tu scribit Tho. in cōmēto aureo dicit sic. Notādū q̄ cetera vicia vincunt resistēdo: q̄ tōmagis homo particularia: p̄siderat z tractat tāto minus inlets inuenit vnde delectet: sed magis anxiet. Sed viciū fornicatiōis non vincit resistēdo: q̄ tōmagis ibi homo cogitat p̄icularia magis incēdit. Ideo vincit fugiēdo. i. totaliter vitādo cogitātiōes immundas z quaslibet occasiones. Vñ dicit zachā. ij. ca. Fugite de terra aq̄lonis dicit dñs. hec Tho. C. Propterea hierony. in epl̄a ad amādū ait. Noluptates sola ac libido etiā in ipō tēpore penitēdi p̄ter ritos stimulos patit z titillationē carnis z incētū peccati: vt hec q̄ corrigi cupim⁹ cogitātes rursuz sit materis delinq̄nti. Et in epl̄a ad furiā de viduitate seruāda dicit sic. Oīa ista peccata extrinsecus sunt: q̄b⁹ foris est facile adijcē. Sola libido inista a deo. obliberoz p̄creationē si fines suos egressa merit redidat in viciū: quādā lege nature in coitum gessit eripere. Si dñs igit virtutis est sollicitē diligētē supare q̄

Vincere libidinem p̄ magna est marryrū

Remedijis

Debem⁹ vincere luxuriāz fugiēdo.

Principiū luxurie vincit fugiēdo. z q̄re

Nota totū.

De remedijs cōtra luxuriam.

Nata sū i carne hīcarnatū vīnerēte cō pugnare q̄tū dicit scilicet hostē argi. vī fabule fērt cēru oclis obseruare. Hoc ē qd ap̄lo dicit aīus loq̄bat. Oē p̄c̄m qd fecerit hō extra corp̄ ē. Qui autē fornicat i corp̄ suū peccat. hec hīe. Et itē ad p̄māchū. In ep̄la cōsolatoria de dormitiōe paulineyroz. hīero. ait. Sed hostis antiquus malus p̄nēre q̄ n̄m̄oz eē certamē. Facite abijcti qd heret extrinsec̄: in testinū bellum piculosus est hec hīero. Hīnc augustin⁹ i libello de honestate mulierū dicit sic. q̄ aut libidine fugiendā esse dicitur ap̄lo. doctore euidēter didicim⁹ q̄ cū oib⁹ vicijs resistēdū esse p̄dicerat: tra libidine nō dixit resistere. S; ait. Fugite fornicationē. Et si diceret. Resistēdū p̄o fugiēdo supare. Sic i scripturis a libi legitimus. Nollit atēdere in facie hīginis ne scādalizet te vult⁹ ei⁹. Nā i bea⁹ ioseph̄y i p̄udica dnam possit euadere palliū quo ap̄phenus erat relliq̄t i fugit. Et itē ibidē dicit sic. Cōtra libidinis i p̄c̄s app̄hēde fugi: si vis obtinere victoria. Nec hīc hīc i verēdū fugere i castitatis palmam desideras obinere. hec Aug. Fuge ergo luxuriā. i. oēs occasiōes luxurie.

Sola libido vicij fugiēdo Nota q̄da augustin⁹.

Remedijs

Nonū remediū contra luxuriā est fuga oclū. desidia: torpor: q̄es nimia: occasiōes sunt malay cogitationū iēpta hōstiac oīm peccatoz. Cū hīero. ad eustochiūz ait. Oīm victoꝝ mater est ociositas. Et s̄m Bernardum. Ociositas dicit sentia. oīm victoꝝ. Et iterū deuot⁹ Bernard⁹ parū ante finē sc̄bi libri de consideratiōe ad eugenis papam dicit sic. Fugienda plinde est ociositas: mater nugarū: mouera virtutū. Nota ergo q̄ diabolus facillitē aīam ociosam inclinat ad immūdas cogitationes. Deinde ab immūdis cogitationib⁹ labit aīa ad delectationē et a delectatione cadit in cōsensum i a consensu precipitatur in operationē: ab operatione in consuetudinē: ex consuetudine vero gnāf habitus: q̄ est difficilī mobilis. Et habitu aīe generatur in anima quedā dyabolica p̄sumptio cōtra diuinā misericordiā. Et tandē p̄sumptio inducit desperatiōnē: que sola caret venia vt inquit Hieronym⁹. Quāntū igit ociositas sit quedā dispositio ad oīa peccata: citi⁹ th̄ inducit hōiem ad libidinosas cogitationes i ad alias turpitudines luxurie p̄pter inclinationē nature corrupte hīnc Quindius in primo libro de remedio amoris sic ait.

Dyabol⁹ gra datū peccatū A mitimtis ad maxima.

Oclum facile iducit immūdas cogitatio nes.

videns

No. q̄ta ma ia facit oclū i saturitas.

Oclū si tollas periere cupidinita arcus. Contempres iacent sine luce faces. hec ille: Propterea Ezechielis. xvi. c. 37. hec fuit iniquitas sodome supbia: saturitas panis: i abundātia: i oclū ipsi⁹. Sup quo textu diu⁹ hīero. in. v. lib. explanationū sup Ezechielē p̄phetā dicit sic. Supbia saturitas rez oīm abūdiā: oclum i delicta: p̄c̄m sōdomytū est. Et p̄ hoc s; del oblatio: q̄ p̄ntia bono

De remedijs contra luxuriam. Fo. xxiij.

erat esse p̄p̄na i nōq̄ sibi necessarijs indigendū. Quapropt̄ lege dicitur. Et tēde ne comedēs i bibēs. i. saturat⁹: edifica: iis domibus optimis: habēsq̄ oues i boues argentū i aurū. Salomō. p̄ oblitiscaris dñi dei tui. Et i alio loco de israel scriptū ē. Nā tū m̄ necesse dicitur i bibat i saturatus est i impinguatus i calcitravit de fartis. lectus. Quod scies i sapiētissimus Salomon in puerib⁹ de precat. Tribue mihi necessaria i q̄ sufficiat ne saturat⁹ me: da: i fiam⁹ dicit. Quis me videbit? Aut pauper i perire nō me det. Et parū infra subiungit hierony. sic dices. In desiderijs dōis aīa ociositas videlz temp aliqd agendū firmē ager peccatoꝝ nostri cessante manu: malay cogitationū sentib⁹ occupez. hec hieronym⁹. Et iā Chryostom⁹ ad flagitiū monachūz arrepticā parū post principiū primi libri dicit sic. Sudores homini adiecit deus i labores. Nihil em̄ minus ocio i quieti nati est q̄ natura hominis. Si em̄ his adiecti necd̄ necd̄ quidē peccare desistim⁹. Quo scelex p̄gressa non esset audacia n̄sa i nos affluere delictijs et ocio constituisset deus? Omnia em̄ inquit mala ociositas docuit. Antestant aīa nostre hūc rōnt er qui quotidiē fiunt i q̄ malorū n̄sis cōtingerunt. Seder in q̄ paulus māducare i bibere et surrexerunt ludere. hec Chryostom⁹. O quot i q̄tos Clarissimos p̄ncipes legim⁹ q̄ dū essent in laborib⁹ atq̄ exercitijs cōstituti fuerūt mougerat i pacientes: iusti: benigni: humiles māfueri: casti ac pudici. Cū postmodū torpētes ocio ac q̄te nimia versū sunt quasi immūde fues ad feces luxurie i ad vicia pluria. Nā refert q̄n⁹ curri⁹ de magno alexādꝝ q̄ dū in exercitio bellādū fuit nemo illo modestior: nemo patientior. nemo i oib⁹ abstinētis por. s; in ocio p̄litur: cōuersa est vita ei⁹ ad oīa mala. Cū crudelis affect⁹ est ad eo q̄ fere: oēs caros amicos i q̄ vitā sepi⁹ p̄ ipso exposuerāt: p̄p̄is manib⁹ iterem̄. Propterea curri⁹ ait. Ut em̄ alexādri laxat⁹ est anim⁹ negotiāliū rerū i q̄etis i ocium patientior affect⁹ est. Vox excerpere est voluptates: perulgi landi: peroptandis i n̄sa n̄ dulcedo. Ludiq̄ et greges pellicūdia in extēz lapsa sunt moie. Et quem p̄lica arma non fregerunt vicia vicerunt. hec curri⁹. Sed ad q̄tū feritātē ac crudelitātē p̄uersus fuerit. Alexāder post tā mirabiles ac ingētes victorias suas pulchre ostēdit paul⁹ oros⁹ in. ii. li. cronice sue vbi iter cetera dicit sic. Sed nec minor ei⁹ in suos crudelitas: q̄ in honestē rabies fuit. Vocēt hoc amyntas p̄obrius oclū: nouerca fratres ei⁹ necat: parmentio i philotas trucidari: Atal⁹ eurylocus. paufantas multiq̄ macedonie p̄ncipes extinet. Cū q̄z āntis grauis amictiaverus ne p̄arie interfectus. Qui cum in conuulso fiducia regie amicitie aduersus regem opera sua philippop̄reponentem me motiaz patriaueretur ad offēso frustra rege venabulo trāfossus commune conuulso motiens cruentauit. Sed alexāder humani sanguinis i saturabilis sue hostiū sine etiā doctorum receptiōe: n̄q̄ p̄p̄rebat erudit⁹. i. q̄q̄ peritūq̄

Nota omnia q̄ sequuntur.

De alexādꝝ qd ait curri⁹.

Ad quāta sce lera deuenit alexander. p̄pter oclum.

paul⁹ oros⁹ de alexandro qd dicit.

Quattuor occidit alexander.

alexāder erat crudelissim⁹ i hūani sanguinis i saturabilis.

De remedijs contra luxuriam.

De galo caligula pessimo.

Et ocio lapsus est ad oem nephas.

Seneca de nerone quod sentit.

Nero ex ocio labitur ad oia scelera.

Quante crudelitate fuerit nero.

Boetius de nerone contra diem.

Imperu in bella percurrrens chorasmos et dracos idomita ge in deditioe accepit. Calisthenes philosophum sibiq apud aristotelem ediscipulis et pluribus alijs principibus qd de deposito salutandi more vt deus no adozaret occidit. hec Orolius. Etiam galus gulgula impator q post tyberiu annis ad pene quatuor regnauit. Hic qete nimia ac ocio tospas ruit ad oia scelera et flagitia. Na paulus orosius in. viij. lib. cronice sue dicit de eo q fuit ho ante se oim flagitiosissimus. Hic vt breuiter magnitudinem crudelitatis eius exprima exclaimasse fert. Utina populus romanus vna ceruice haberet. Sepe etiam de oditione remporis suoz questus est: q nullis calamitatibus publicis insignirent. Quante ho turpitudinis ac libidinis fuerit galus: ostendit ibidem paulus orosius tra subtingens. Galus vero caligula libidinis suis etiam illud sceleris adiecit vt forozes suas primis stupro pollueret deinde exilio dnanaret. Qui post oes similes exules iussit occidi. hec Orolius. De nerone quoq cesare scribit Seneca q naturaliter ab infanti avarus: demeritissimus: ita gratiosus q nemo vnq populo romano gratioz fuerit. Adeo q in oblivione venerunt ceteri principes propter fauoris mansuetudinem. hic ab Augustino dicitur: principari adeptus est: mansuetus in eo annis non plenis quattuordecim. Quis tunc fuit ad imperium sublimatus. Ocio: desidia: ac pniciosa securitate torpens: vtpote qui habebat facultatem perpetradi oia peccata: scelerata: ratione principari: nisi propter abundantiam diuitiarum ac rerum prosperarum. id pessimum ac sceleratissimum factus est. Na de eo scribit paulus orosius. in. viij. lib. cronice sue: q galus caligule aunculus fuit ergo oia vicia ac scelera sectator fuerit immo transgressus: petulantia: libidine: luxuria: auaricia: crudelitate: nullo non scelere exercebat. Et subiungit paulus orosius sic dicens. Libidinis potro tantis eragillatus est vltine a matre quidem vel forore. vel vlla consanguinitate reuerentia abstinnisse referat. Utruz in vtroque duxerit ipse a vtro vt vroz accepit sit. Et parus infra ita adiungit. Crudelitate: avaricie: ita effrenatus est vt plurimam senatus patre iterfecerit equestris ordinem pene destituerit. Et nec a patricijs quidem abstinnit nisi fratre: forore: vroz: ceterosq cognatos et propinquos sine hesitatione prostravit. Auxit hac mole facinororum eius temeritas impietatis in deum. Na pulchrum rome christiano supplicis et mortibus affectu ac p oem pntinca pari p sectione exercitari imperant: ipsunq nomie extirpare conatus beatissimos ipsi apostolos petrus cruce. Paulum gladulo occidit. hec Orolius. Hic quoq nero occidit seneca: claudius sempronius boetius in. iij. lib. de consolatione: prosa quinta dicit sic. Nero seneca familiaris preceptorum suum ad eligende mortis coegit arbitrium. Itex boetius in. iij. lib. de consolatione: metro. vij. describit quattuor crudelitates: eiusdem neronis. prima crudelitas fuit: q vrbem romanam incendit per sex dies et septem noctes vt inquit paulus orosius vbi supra. Hoc autem

De remedijs contra luxuriam. Fo. xcij.

agit vt exemplo tante combustionis imaginari possit que erat illud spectaculum: quod olim troia capta combusta fuit. Secunda crudelitas fuit q magnam partem senatus sine vlla causa interfecit. Tertia q fratrem suum caligulam dicitur occidit vt solus iunior regnaret. Quarta q matrem suam occidit iussit vt videret in quo loco ventre eius laeuit. Verba boetij sunt hec.

Moutinus stras dederit ruitas. Urbe flammata: patribusq cessis. Fratre qui quondam: serus interempto. Matris effuso: maduit cruore. Corpus et vltugelidum pererrans. Oiar non finxit lachrymis: sed esse Centos extincti: potuit decoris.

Hec boetius.

Ceteruz vt diuinarum scripturarum exempla renouamus. Sa Sanson ocio fortissimus q a tot hostibus et periculis vigilans euasit dormitionis p ocio dormitionis abraza capite oem fortitudinem pdidit. vt dicit gloriaz ptz iudici. viij. c. Dauid pariter quilibetantes debellauit suam. Dauid viros et leones occidit et qui iam ingentes obtinuit victorias parit ex ocio da ab exercitio bellandi vacat adulterium commisit deinde ruit ruit. Gedeon in hominibus et alia grauissima perpetravit crimina: vt ha salomone. iij. Reg. xj. ca. Similiter gedeon: saul: salomon: ezechias et alij. filij israhel ex reges ac principes multi in ocio prosperitatis corruerunt. Et breuiter filij israhel qui toto spe pncipatus totius labuit ad ma quando habuerit prelia grauissima non legunt a domino ne la piurima cessisse: sed post mortem ioseph abundantia et quiete habentes. Nota de romanes multipliciter errauerunt a disciplina legis vinculaq: ruit nis pulchra. perunt vt ptz in lib. iudici. i. ij. z. iij. ca. Idem ptz de romanes paulus orosius qui continue dum essent in exercitio bellandi creuerunt: s; post et augustus.

Carthaginensis emula sua diruerunt: iurgia ac bella plurima inter eos orta sunt. Nota ergo fin pauli orosii i fine. iij. lib. cronice sue. Augustinus in. i. lib. de ciuitate dei. c. xxx. q post q romani de cartaginensibus obtinuerunt victorias: facta fuit questio inter eos. An cartago emula a fundamentis esset diruenda. Et sicut dicit paulus orosius quidam romanoz ppter perpetua rome securitate delenda esse decreuerunt. Uidetur autem principalis huius opinionis destruede cartaginis: fuisse. Cartho censorum: qui et cartho superior nominator. At Scipio natiua vt inquit augustinus surrexit et subitit considerans resistebat cartaginem vt non destrueret dicens: q ciuitas romana ab initio armis vacuit et hucusq romani bella gesserunt. In quibus quidem romana diuatio creuit. Si non: cartago persistenda putat p pace sequenda video ciues ad arma creatos ocio vacaturos. Hic luxuria. hinc auaricie. hinc seditiones ciuis et varia bellayctura cognosco. Non enim poterit romana arma in alios suos exercere: furor. ergo in seipsa sperit sit fatura. Talia suadebat scipio in senatu romano. Sed quod de illa cartaginate secuti fuerit. Clare constat q consiliu scipionis de cartagine subuertenda non habuit effectus: sed prena

Questio an cartago sit diruenda. Scipio nasci ca. Nota oia sequuntur.

De remedijs contra luxuriã.

Staccorum
tumultus in-
cipiant.

Bellum orit
inter marium
et lucium syl-
lam.
De catilina.
Inter tullium
et popelium orit
bellum.

Int consilium cathonis et id secuta sunt oia mala in urbe que
scripto meruebat futura. Propterea augustinus in .iiij. lib. de ci-
uitate dei. c. xliij. dicit quod destruxit cartagine gracorum tu-
multus et seditiones agitantur apud romanos: hec quidem tur-
bis gracorum fuerunt initium ciuiliu maloz. Talebat enim grac-
cus agros populo dividere quos nobiles peruersi possidebant.
Sed ut inquit augustinus ibidem enelleretur uentura iniquitate non
solum periculo sistimus: sed et ipsa res docuit periculo sistimus fuit. In
hac seditione plures gracorum et aliorum nobilium occisi sunt.
Post hec periferia bella ciuilia orta sunt inter marium et luc-
cium syllam. Marium plebesylla senatus et nobilitatem defendebat.
Deinde post ditionem lucij sylle insurrexit. Catilina quoque sanctorum
malorum causa fuerit in romana republica uide Salustium in
in cathilina. Hic catilina subdolo et cautissimere defendebat.
lato: fuit. Consequenter orta sunt bella grauissima inter Iulium
cesarem et popelium quorum. Iulius cesar fuit socer. Popelium uero ge-
ner. De hoc bello scribit paulus orosius in .vi. lib. et augustinus
in .iiij. lib. de ciuitate dei. c. xliij. et c. xxx. Et clare patet per oia hi-
storicos. postquam dirupta fuit cartago ferebant ad nauitatem
christi nunquam cessarunt intestina bella quibus romanam imperium
magis ad consumptionem deductum est. Liquet igitur ex dictis quod
periculositas est oim peccatorum causa. Hinc ualerius maximus
in .viij. lib. c. ij. dicit sic. Apertum claudium crebro solitum dicere ac-
ceptum. Negocium populo romano melius oculorum comitum. Non
quod ignozaret quod locum tranquillitatis statum esset: sed quod animam
ueneret per potentiam imperia agitatione reum ad uitium cape-
scendam exercitum in minima quiete in desideria resoluta. Et sane nego-
cium nomine horridum ciuitatis in se mores in suo statu conti-
nuit blande appellationis quies plurimum uitium respicit.
hec ualerius. Et dicit hieronymus ad rusticum monachum de uita
monastica epistola in dicit. Nichil christiano felicius cui permittitur
regna celorum dicit sic. Si negotiatores seculi tanta sustinent
ut ad incertas perituras diuitias pueniant: feruere cum de
discrimine que multis periculis quaerunt: quod christi negotiatori sa-
ciendum est. Et iteque in eadem ait hieronymus. fac aliud opera ut
se semper diabolus inuenit occupatum. Etiam hieronymus ad amici-
cum egrossum in epistola consolatoria que incipit. Quamquam certissime
nouerim ita inquit. Imperfectum ac laudabile bonum est. In oculis
sine certamine proiecta uirtus. Hec de octo quod est fomentum
oim scelerum dicta sufficiant. Sunt autem remedia contra luxu-
riam que causa breuitatis relinquo. Quicumque ergo optat ca-
re ac pudice uiuere expedit ut omnino occasione fugiat. iuxta
Sunt alle oia illud. Principijs obsta. Si enim principia minima quantitate et
castiores luxu maxime uirtute: fuge solatia secularia in quibus sunt plurime
ne fugiende. leuitates que pronocant ad libidinem. Inter cetera fuge
choreas. Nam ubi sita saltus turpes ac rursus lasciuia: cachini
locum. In rursus uisum colloquitur: uana pluria. Ibi et luxu

De remedijs contra luxuriã.

musicalia instrumenta que faciunt sonum leuissimum: hec oia sunt hie-
ronymus puocant leues alias ad turpia: et lasciuiaz iuxta illud
Quidam in .i. lib. de arte amandi ubi dicit sic.
Si uox est cauta: si mollis brachia salta.
Et quacumque potes dote placere place.
Et in .ij. lib. de remedio amoris sic ait.
Eneruant animos citiare cantusque iurey.
Et uox et numeris brachia mota iula.
Hec ouidius:
Et quia appetitus delectabilem est insatiabilis: id est quanto ma-
gis quis uirtute coituro tanto ad illud opus magis inflamatur
Et per oppositum. quanto quis magis abstinere tanto ad contra-
nentiam et castitatem melius disponitur. hinc hieronymus ait.
Luxuria uisum crescit et deficit nec rationi pareat que ipse uisum
ait. Ouidius pariter in secundo libro de remedio amoris in
quod. Intra amor mentes uisum dediscit uisum. Surge ergo veloci-
ter et tolle moras que periculosa res est in fecibus tacere luxuriam:
Audi pro quod Ouidius dicit in primo libro de remedio. amoris.
Opprime dum nona sunt: subiti mala semina morbi
Et tuus indiciens ire resistat equo.
Nam mora dat uires: teneras mora percoquit uires
Et ualidas segetes: quos fuit herba facta
Que prebet latas arborum spaciandibus umbras
Quo posita est pumii tempore uirga fuit
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli
Nunc immensum uirtibus aucta suis.
Et parum infra. Ouidius ita subiungit
Principijs obsta sero medicina paratur
Cum mala per longas conualuere moras
Sed prospera nec te venturas defer in horas
Qui non est hodie: cras minus aptus erit.
Uerba dat ois amans: reperitque alimenta moranda:
Iterum in primo libro de remedio amoris pulchre hortat amans
res ad relinquendum cenosas voluptates sic dicens.
Sepe bibi succos quibus inuitus amarus
Egerit oranti mensa negata mihi est.
Ut corpus redimas: ferrumque pariter et ignes
Arida nec sitiens ora lauabis aqua
Et valeas animos quicquid tollere negabis
Et praeterea pars hec corporis malus habet.
Et iterum ibidem.
Sepe refert tecum scelerate facta puella
Et pone ante oculos obprobria tuos.
Hec ouidius.
Ut autem totius libidinis eterne mortis loquens: dirumperet
ualeas humilia te ipsum coram purissima uirgine: quia ipsa
est fons limpissimus totius puritatis atque mundicie. Clama
ergo totis reasumptis uirtutibus et dic cum Domini. Dirupta
si domine viticula mea tibi sacrificabo hec etiam laudat et no-

Ofo ad dicit
lesum christum et
purissimam uir-
ginem est opti-
mum remedium

De peccato inuidie.

men domini inuocabo. Et iterum. Laqueus contritus e tuos liberati sum. Et dicitur liquet ad puri q plura sunt remedia contra luxuriam. Si aut scire cupis quor sunt filie aut qr modis por qs offendere in peccato luxurie lege versus sequentes. Luxuriam sequit fornicatio: raptor: adulter. Incessus: facrum: molit: sodo: contra iumenta. Est cecus: est audax: intum: inconsians: amor. Incautus: preces: contempnit iussa diuina: Atq simul ventura bona: presentia prefert. His qui seruerunt perpetua damna subibunt. Et qui suppeditant celestia: regna triumphant.

Supbia auaritia luxuria sunt tres radices omnium peccatorum.

De peccato inuidie.

Luxuria expleantur de tribus peccatis: superbia: auaritia: luxuria: q sunt tres virulere radices omni peccatorum. Luxuria illud. i. Jo. h. c. Omne quod est in mundo: concupiscentia: carnis est: concupiscentia oculorum: et superbia vite. Nunc igitur superest ut ibi enissem de quatuor alijs moralibus pertractem. Et primo de inuidia: que secundum Iohannem Damascenum et sancti thomam in. ii. q. i. q. xxxvii. ar. i. e. tristitia de alienis bonis. vel secundum Augustinum. Inuidia est odium felicitatis alienae. vel iuxta Senecam ad Lucillum. Inuidia dolor est animi ex alienis commodis. Ideo scilicet quod nulli inuidet vir bonitate preditus ut idem ait. Vel inuidia dicitur quasi non videns libere bonum alterius. vel secundum Iuditham in. x. li. e. thimo. Inuidus dicitur est ab inuidendo felicitatem alterius. Sunt enim inuidi semper tristes ac merore confecti. Hinc Hieronymus scribens ad demetriam virginem epistola incipit. Si summo ingenio pariter frater scilicet dicitur sic. Quid inuidio oio ted lectationis prestat inuidia: que secretis: quibusdam conscientie vngulis litor ipse decrepit et alienam felicitatem tormentum eius facit. Et ad iacellam virginem epistola incipit. Et tibi pures gas a me referri posse: ita inquit. O inuidia primus mordax tuus. O sathane caliditas semper sancta plequeris. Hec Hiero. Etiam magister Alanus in lib. de coplacu nature dicit sic. Inuidia quod monstruosus monstrum: aut quod danosus damnum: Que culpabilior culpa: Que peccator: pena: hec est: erronee: cecitas: abissus humane mentis: infernus pentionis stimulus: conuentionis sculeus. Qui sunt inuidie mortis nisi humane frale quillitatis hostes: madane terationis satellites: an in laboratis vigilas hostes. Aliene felicitatis excubiter. Hec Alanus Chylostrom q sup mathem. Sic. ait. O inuidia q sensu sibi limica est. Na q uidet sibi quod ignominiam facit. Illi autem cui uidet gliaz parit. Et idcirco inuidia ut ait psper i sui auctores recte preca e. s. bono alteri: tabescit: at cruciatus. Propria grece l. y. li. meta. ca. xxxiiij. dicit sic. Na est deiccti cor litoris putredo eorum perit ipsa qz exteriora indicat qz graniter

In se inuidie

De peccato inuidie.

animi vesania instigat. Color quippe pallore afficitur oculi deprimunt: mens accendit: membra frigesca: fit in cogitatio ne rabies: et dentibus stridor. Cumq in lateribus cordis creces absconditur odium: dolore ceco obtrebrat: conscientiam inlucum. Nil letum de peccatis liberat: tabescit mentes sua pena sanctorum: quae felicitas torquet aliena. hec Gregorius. Et dicitur prius quod inuidia est quedam tristitia mordax sui. Inuidia agit omnes status: ecclesie dei sed magis ac magis est sapientes et litteratos.

Inuidia

est quedam putrida tabes q oes stat ac conditiones hois agit ac perturbat. Semp enim iter pares floruit inuidia. Et sicut valent martius ait. Nulla tam modesta felicitas que malignitatis detes vitare possit. Sola quippe miseria caret inuidia ut idem subiugit. Nichilominus. Viri religiosi et q sunt litteris eruditi ac scientia ornati: grammatologi et doctores catholici magis ac magis isto vicio infecti ac maculati vident. Na vnus ex inuidia nome alteri: extinguere conat aut rationibus aut verbositate sine argutis: sine argutis: sine opinionibus vel suasionibus. Cuius enim oes accendant ad studia: gloria ut ait tullius. Ideo inuore inardescit: aut alter alterum superare nititur. Vere clarissima luminaria sunt terentius: virgilius: ac marcus tullius: qa cunctis tanq veri illustratores latine lingue laudibus extolluntur. Verum: in eo stimulos inuidie: nec caninos dentes ponerit euadere. quimo impropria ac coniecta plurima ab emulis et maliuolis passi sunt. Unde dicit Hiero. de locis et nobis hebraice: qd nuz. Et est pncipiu eple. ita inquit. Cu in principijs librorum debea securi operis argumenta pponere cogor: pnt rindere male dicentioe sui scents habet. Urgebat euz. L. Inuitus nostro lucia filius: quasi publici carij poeta m. iure: criminabat. Hoc idem passus est ab emulis suis et dicitur vates. ut cu qsdam verius homert transtulisset ad iobu compilator veteru dicebat. ref. Quib ille respodit magnari esse vitium clauis herculis extorquere de manu. Sed et tullius qui in arte eloquentie flexit rex oratorum et latine lingue illustrator: repetundaru accusatur a grecis. Non miru ergo si contra me paru hominum inuunde sues gruniat et pedibus margaritis concitetur: cu aduersus viros doctissimos: et qui gloria inuidia supare debuerit inuoxerit. hec Hieronymus. Sunt autem qui dicitur eloquentia vultant immemores sui finit et a ratione deuolunt. Et multa magis fumos ac nebulas lectionibus spargunt q aut precepta salutis dare. aut scolas spissant: igitur valeat Quorum laurentius valla vnus est. totus valla: vti et au.

Inuidia agit oes status hominum.

Viri religiosi maxime inuidi ut plurimum nota q tere: tuis virgilius: et marcus tullius fuerit inuidia stimulant

De terentio.

De vergilio.

De marco tullio.

Contra laurae

Laurētius valde
sunt valde
uidus.

Arōne deno-
luit laurētius.
Nota diligē-
ter omnia.

Mo. de meri-
tis sanctissi-
mi ihs dōst.

Quot et q̄ta
volumina edi-
dit. y s̄ dō
vns

ra humani favoris. Vicitotus inuidia luicū aduersus sp̄s
rimos illustres viros in cōmuniā prumpt. Nec erubuit cō-
tra eruditissimū ac sanctissimū ihs dōstū ep̄scopi y polentem
cup' laus et gloria p̄ offe corpus ecclesie resonat anisū temera-
rio conuictio multa enomere. Unde in elegantiss suis vltima
ciat de partib' orationis dicit sic. Aut tres illi tanq̄ vltim' vi-
ri: de quorum p̄ncipatu mater eruditos queritur. donatus:
feru' p̄ficiamus: quibus ego t̄m tribuo: vt post eos q̄cūq̄ alii
qd de lasinitate scripserunt balbutire videant. Quotū primū
est ihs dōstus in doctoz arrogantisissimas qui cū nihil sciat oia
precipit post hunc papias. Aliq̄s in doctozes hebrard': hu-
gutio: catholicon. hec ibi. Sed h̄s r̄hetor noster q̄ sibi videret
sententiarū linum errauerit: s̄aris liquet h̄s q̄ aurea scripta
illoz q̄b' detrahit diligētius inspererint. Aliter em̄ audita
aliter vlla narratur. Qd em̄ diligenti' ac meli' intelligimus
melius p̄ferimus. Sunt q̄ vult' magis ledere q̄ intelligere.
Et sunt nonnulli vi dicit hieronymus. qui in eo se doctos esse
fare vult' si omnib' dicta lacerat. H̄circo admirari nō desino
q̄ho hic orator totus in vltim'ationibus et eloquētia occu-
pat: et q̄ magis ornatus h̄boz q̄ p̄fectū alari' q̄rit. sanctū ihs
dōst' mordere p̄sumperit. S̄z recordat' fuit illius h̄bi vltim'
q̄ri vult rana boui. Et iterū a talia: ip̄fecta' m̄scelarancē
h̄mes. publices. ac d̄mices. homini atq̄ ceteris a talib' ip̄se-
ctis infesta sunt. Falastras q̄z h̄boz et facile agnoscit: si quis
recogitet sublimitatem doctrine atq̄ eminentiā scripturaz ihs
dōst'. Fuit em̄ vlr in diuinit' scripturis eruditissim' atq̄ i secu-
laribus literis discretissimus. ingenio acutissimus: sensu cla-
rissimus. eloquio suauissimus. taz carmine q̄z prosa dignissi-
mus ac copiosissim'. nō minus sanctitate q̄ doctrina insi-
gnis. hic multa p̄clarissima volumina edidit. Nā scripsit au-
rea cōmētaria sup totū testamētū ver' et nōb'. Et itez de or-
tu et obitu sanctor' lib' vñs. Et ad sorore suam cōtra iudeos
libros duos. Et soliloq̄oz vel synonymoz libros duos. Et de
viris illustrib' lib' vñs. De sanctissima trinitate lib' vñs
De origine officioz libros duos. De sanctissima trinitate lib' vñs
De corpore et sanguine x̄pi lib' vñs. De offō misse lib' vñs.
De cretū canonū lib' vñs. De p̄poto et natura rez lib' vñs.
De p̄prietate rez lib' vñs. Sermonū lib' vñs. Ecclesiasti-
caz lib' vñs. Lamētū. penitētia lib' vñs. De astronomia
lib' vñs. H̄storiz seu cronica lib' tres. De cosmographē
lib' vñs. De gr̄matica et vocabulis lib' vñs. Allegoriarū
q̄z lib' vñs. De heresib' lib' vñs. Ep̄taz ad diuersos lib' vñs.
vñs. Diferētiaz lib' vñs. Plura alia scripsit memoratu di-
gnissima. Ex quo p̄z h̄s Laurētius valla delinquit q̄ i h̄ p̄s
sup vñs ecclesie dei pedibus conculcare p̄sumpsit.
Nota que sequunt de platone.

Consequenter plato philosopho-
rum p̄ncipes q̄
fertissime affecit est doctrina socratis p̄ce-
ptoris sui. Et q̄ omnia mortalū fuit sapientia
nissim' vt scribit valer'. Discipulum q̄z ha-
buit aristoteles. xxi. annis: vt ait Auerrois.
hic plato sup̄ ceteros philosophos b̄ diu-
nus eo q̄ totis et assūptis virib' in rerū diuinaz p̄p̄latione
erat eleuatus. Unde augustin'. In. vii. li. p̄fessionū le legit: in
libris platonicoz asserit nō quidem h̄s verbis: s̄ hoc idem
eminno multis ac multiplicib' rationib'. In principio erat
verbum et verbū erat apud deum et de' erat verbus. Unde ibi
plura admirāda verba de platone si vts: q̄ scribit Augustin'
quib' dat intelligit quāte sublimitatis ac diuinitatis fuerit.
Etiam plato multa dicit cognouisse de diuinit' scripturis: le-
gēs libros veteris testamenti quos inuenit in egypto. Inter
cetera vidit lib' Genesim et exposuit aliquid eius. Unde san-
ctum Thomam in prima parte. q. lxxj. ar. i. In response ad
vltimū ar. Et itez in. i. li. sententiarū dist. iij. ar. iij. Hic igit'
talit' ac s̄tus philosoph' inuidie stimulo nō euasit. Nā ferē
q̄ aristoteles p̄ merito accepit discipline libros et' quos ha-
bere potuit cōviri fecit vt valid' eū in scriptis suis ipugnare
posset. Idcirco dubito ne in plurib' redarguat: q̄ forte nec
plato dixit nec cogitauit. P̄mit em̄ Aristotele hoc malū faci-
liter exeq' fuit: fauore alexādrī magni q̄ adolescens p̄ quē
nisi creuit: sub disciplina ei'. An Iustinus abbreviator trogi
p̄p̄et in h̄storia otz seculoz. li. xij. de alexādro dicit sic puer
Acerrim' literarū studijs eruditus: fuit exacta pueritia per
quinquēniū: sub aristotele doctore inelyto oim philosophoz
creuit. Accepit deinde imperto regē se terrarū oim ac mūdi
appellari iussit. Cūq̄z fiducia suis militib' fecit vt illo pre-
sente null' hostis arma: nec inermes timuerint. Itaq̄z cū nul-
lo hosti vñs p̄gressus est: quē nō vicerit nullā oblect. vixē
quā nō expugnauerit: nullā gēie adij' quā nō calcauerit. hec
iustianus. Pr̄z ex dictis q̄ plato fuit inuidia perlecutus.

Quare plato
dicit diuini'.

Plato multa
cognouit de
sctis scripturis.

aristoteles in
libris platonis

Iustinus de
Alexandro.
Alexander
fuit sub di-
plina aristote-
lis.

De philosophis

Consequenter plato philosopho-
rum p̄ncipes q̄
res catholicos etiaz hec putrida m̄bes: inuidie
temp' virulētas p̄duci radices: Sed viderit
de origine q̄s fuerit d̄tib' inuidie dilantat'.
Fuit q̄ppe vlr maxim' ac excellentissim' ingenij:
cū nec in p̄citate vite n̄: ei studio ac eruditōe diuinaz scri-
pturaz similis inuē' est. H̄ic vlr: testat diu' hieronym' ad p̄
machū et oceanū: centū quinquaginta annis ip̄m hieronym'z
p̄c̄s: natiōe alexādrin' fuit leonidis martyris filius cleme-
nis alexādrini discipul'. Nota ergo p̄m hieronym' i libro de

Nota de orie
gene.

Origenes erat pauper. Origenes oporabat mori p fide xpi. Origenes erat scilicet uir.

Origenes erat castissimus uir. Hieronymus de origine dicit mira. Origenes ferro truci carceralia.

Origenes multa edidit volumina. De origine diuersa dicitur doc.

Isidorus de erroribus origenis.

viris illustris et alios scriptores catholicos. q origenes q adamanti de decimo scneri primactis anno aduersus xpianos psecutiōe mota se leontide patre p fide xpi martyrio corona pōcū ser fratribz et matre uidua paup relicta est annos nati circiter decē et septē. Substantia aut oēm ppter xpi cōfessionē fide occupauerat sic ut vnde uiuerent amplū nihil haberet. Erat tñ tā mirabilis in eo doctrina et fides xpiane admirāda pstantia. j Proposuerat em cū patre suo leonide p fide scilicet matris fraude eū nō ptingisset pseruati. Nā cū locū agonis parti mane deliberasset occurrere. sublati a matre noctu vestimētis et obseruatis tabernaculi ualuis domi cogit remanere. Cū pō in uirū creuisset agere uisū apōstolicā instituit et ānūciās in circuitu suo uerbū de nudis pedibz multis annis fecit: a uino et carnibz abstinuit. Ieiunijs: uigilijs: oronibz: et cōtinuis diuinarij scripturarū studijs inter se fuit. Quā tñ uulca inducere puenit et oim ferrū mundanarū pceptoz effectū: nihil de crastino cogitabat. Amore castitatis ut mulieribz se care auideret pdicare se castrari fecit. Quā diu hieronymus ad pāmachiū et oceanū in epla que incipit. Cedule quas misisti. ita inquit. Uult aliquis laudare origines. laudet et laudo. Magnus uir ad infantia fuit et uere matris uisus. Alexandrie ecclesiasticam solam tenuit sacerdotis eruditissimo uiro clemēti presbytero. Voluptates inuātū fugit ut zelo det. sed nō fm solentiam: ferro truncaret genitalia calcavit auariciam: scripturas sanctas memoriter tenuit: i studio explanatiōis eorum diebus desudauit et noctibus. Wille et eo amplū tractatus in ecclesia locus est. Edidit in numeros preterea cōmentarios: quis nostrum tāta legere posset quāta ille cōscripsit. Quis ardētē in scripturis animū non miret. hec hieronymus. Certe magna et admirāda sunt q de origine diximus. Sed nescio quomodo factus fuerit aut quid acciderit inter doctores catholicos ut tam diuersa loquant de eo: nunc bona nunc mala. Quidam predicant illum uirū optimissimū uero pessimum fuisse. Et sunt qui tenent eum sanctū: itaq autem hereticum affirmant. Unde sanctus Tho. j. parte. q. xxxiij. ar. j. in responsione ad primū argū. dicit q origenes fuit fons arrianozum: qui posuerunt filiū a patre esse in diuersitate. substantie. Iterū in pma parte. q. ij. ar. j. in responsione ad primū argū. mērum dicit idem Thomas q origenes deceptus fuit sequens antiquorum philosophorū opīones. Isidorus quoq in. vi. li. ethimo. c. vii. ualde eum extollit et collaudat sic dicens. Origenes in scripturarū labore tam grecos q̄ latinos operū suoz numero superauit. Deniq hieronymus sex milia librorū eius legisse fatetur. Hec Isidorus. Sed idem Isidorus in. viij. libro ethimo. c. iij. fortius eum depulmit quem antea laudauerit. ita inquit. Originiani heretici ab origine auctore exorūt sunt dicentes q nō possit filius uidere patrem nec sp̄s sanctū fillum. Animas

filli. Animas quoq mudi p̄ncipio dicunt peccasse: pro diuersitate peccatorum et cellis usq ad terras lapsas diuersa corpora quasi uicula meruisse: eaq̄ causa factū fuisse iudicū. hec Isidorus. Diuus etiā hieronymus pater doctorū sanctissime atq̄ pudicissime amator de origine extreme uidet sentire. Nā alioq̄ usq ad astra extollit eū. Aliq̄ uero: usq ad inferos depulmit. Sed uideam aureas sententias eius: prout calamo occurrit. Idcirco cū hieronymus accusaret ab emulis suis eo q̄ laudauerit originē: sic scribes ad pāmachiū et oceanū epistolā in perius allegatā seipsum excusar et impugnat cōtra originē dicens. Laudari interpretā nō dogmatistē: ingenitū nō fidē: philo sophū nō apostolū. q̄ si uolūt super originē meū scire iudicū legāt in ecclesiā cōmentarios. Replent in epistola ad ephesios tria volumina et intelligēt me semp eius dogmatibz cōtraxisse. Ceterū hieronymus in eadē dicit sic. Expro creditte quasi christiani xpianis loquor. Stantibz creditis originē: nūq̄ fui. Si nō creditis: nūc esse cessat. Et in eadē iterū subdit sic. Nō sment. illoz errorū: in uita re quoz miror ingenta. Ipse si adhuc uiueret origenes traferet uobis fautoribus suis: et iacob diceret. O diosuz me fecistis in mundo. Est post pauca ita inq̄. Illud uero qd̄ esse runt a quibusdā hereticis: manuolus hominibus libros eius esse uolatos q̄ incepti sūt. Hinc probari pot̄ quis pudet: doctorū eloquentiorū: en seculo et didimo assertoribus originis: i uentri pot̄: Quozum alter sex voluminibus defensiois eius scribens: ita eum ut se sensisse cōfirmat. Alter sic eius errores nititur excusare: ut in illius esse fateatur: non scripturū negās: sed sensum scribentis edisserēs. Aliud est si que ab hereticis addita sunt: didimus quasi bene dicta defendit. hec hieronymus. Et itā Hiero. pira uigilantiā in epla q̄ incipit. Iustū qd̄ fuerat. dicit sic. Origenes hereticus quid ad me qui illum. in plerisq̄ hereticuz nā nego. Errant de resurrectione corporis. Errant de animarū statu. De dyaboli penitētia. Et quod his manus est fillum dei et spiritū sanctū in cōmentarijs estate seraphin esse testatus est. Si errasse nō diceret eum et hec quod ridet nō anathematizarem: essem erroris illius socius. Neq̄ em ita debemus bona eius recipere ut mala quoq̄ suscipere cogamur. At idem in scripturas in multis bene interpretat est. a prophetarū obscura: disseruit: ita noui q̄ ueteris testamenti reuelauit maxima sacramenta. hec hieronymus. Si cupis plura scire de origine: uide hieronymuz in epistola ad autū de erroribz origenis. epistola incipit. Ante annos circiter decem. Ceterum hieronymus ad desiderū de precipuis ecclesiasticis scriptoribus. Epistola incipit. Uis nunc scriber mihi frater desiderū. sic ait. Origenes adamātius alicoro atq̄ maior cogitās p̄cipis ingenti ferre nō sufficiens: alud aliudq̄ subiecit. Et cū hec nimio mentis ardore cogitasset

Hieronymus de origine extreme sentit. Hieronymus loquit cōtra originē.

Hieronymus dicit recte inuehit in originem.

Hieronymus episcopus dicit vocat origenis hereticum.

Nota oia q sequunt.

oneribus maioribꝫ caricabat se. Et cū sic incidere nō possit
rūna magna illuc deuoluit est. Ut ruma eiꝫ pareret doctrina
nas p aliquas seductiones inepias: multoqꝫ de via recta in
aliā viā perduxit: venenū eius quasi tremula vobibus sy-
renarūqꝫ cantibus plures necare potuit. Melior oibus in do-
ctis: petior in malis. Aliqꝫ nō per euz secus viā seminata sunt.
Multi in aliquos eiꝫ pessimos discipulos multa venenosa
sub eius noīe edidisse testant. hec hieronymꝫ. Et ad tranqui-
lū hieꝝ hieronymꝫ de origine ait. Qui nimis ducunt in eiꝫ
amorē vel odiorū: mibi vident illi maledicto pphero subta-
cere. Ne illis qꝫ dicunt bonū malūz z malūz bonū. ¶ Augu-
stinus quoqꝫ in. xxi. lib. de ciuitate dei. c. xvii. affirmat orige-
nē grauius errasse: sic dicēs. Nunc iā euz misericordibus no-
stris agēdum esse video z pacifice disputādum: qui vel omni-
bus illis hominibus quos iustissimis iuder dignos gehē-
ne supplicio iudicabit: vel quibusdā eorum nolunt credere
penā sempiternā futurā: sed post certū tēporis metas pro cu-
iulqꝫ peccati qꝫtitate: longioris siue breuioris eos inde exiitū
mā liberādos. Quia in re misericordiarū pfectio fuit orige-
nes qui z ipm dyabolum z angelos eius post grauiora pro-
meritis z duratiora supplicia ex illis cruciatibus eruē-
dos: atqꝫ lociādos sanctis angelis credidit. Sed illi z ppter
hoc z ppter alia nonnulla: maxime ppter alternantes sine
cessante beatitudines z miseras z statuta seculorū iernali-
lis ab una ad illas: atqꝫ ab illis ad illas itus ac reditē inter-
mittibiles: nō in merito reprobantur ecclesia. Quia hoc qꝫ mi-
seri oēs videbat amiserit: faciēdo sanctis veras miseras qui-
bus penas luerent z falsas beatitudines in quibus verū ac-
secarum hoc est sine timore certum sempiternū bonū gaudium
nō haberent: hec augustinꝫ. ¶ Sunt alij doctores qui asse-
rūt scripta origenis ab emulis siue ab hereticis deprauiata.
Unde hieꝝ episcopus habet statū in ecclesia in saxonia: vir
tā in diuina scripturis qꝫ secularibꝫ litteris eruditissimus ē
libro de xpiana pꝛe: hieꝝ memōris. loquens de origine sic dicit.
Plurimū admirari nō iusticio qꝫ vir tā illustis z tā apte re-
bellis z obuius hereticis deuoluit: sꝫ in tā vtilissimā heresꝫ
qꝫ seraphin in ysaia spiritū sanctū esse dixerit. Et in alio loco
de penitētia dyaboli scripserit: de absolutōe repꝛe: de pꝛo-
pꝛo: mille annos: alijs multis qꝫ sane fidei aduersant. Cum tamē
a vltimū hieꝝ vite z castissime fuerit: tā pꝛeclare doctrine
z lucidi sermonis. Ego sane salus fidei: parū dixerim vt hoc
vel nō scripserit: nisi ab hereticis ob offā: scādū nomē eiꝫ: z samā
maligine pfectus est z nomine eiꝫ intulata. hec hieꝝ. ¶ Cū
cū ad hoc pꝛo: pꝛo: verba hieronymꝫ de locis z nominibꝫ
hebraicis questionū. epistola incipit. Cū in pꝛincipis libro
sū: vbi dicit sic. De origine autē ille cuius nomē ē si parua
licet cōponere magnū: meo noīe inuidiosus est. Hoc vniū

Augustinꝫ de
origine.

Augustinꝫ dicit qꝫ orige-
nes est repro-
batꝫ ab ecclesia
hymno loquitur
in fauorē ori-
gentis.

Hierony. vbi
des loquit i fa-
uorē origenis.

dico: qꝫ vellē cū inuidia nominis eius: scientiā habere etiam
scripturarū. Floctipēdēs imagines ymbraꝫqꝫ dem onum quē
rustici Ozellum nomināt laruarū: quarum natura esse dicit
terre puulos: z in angulis occurrere tenebrosis. hec hierony-
mus. Ex dictis pater qꝫtum potuerit: emulatio: inuidia: ma-
lignitas: ac lingua dolosa cōtra originē. Nec mirādum est si
primus sine exemplo errauerit qui tot volumina sine magi-
stro pꝛe: cēte explicauit. Nostrum tñ est: medium de origine
sed de quibuscūqꝫ scriptoribꝫ euz sancta romana, ecclesie sen-
tire z superfluas opiniones contempnere.

Gregorius theologoꝝ pꝛinceps: ac rhetorum
lumen emulos habuit nequissimos.

Magnus etiā gregorius magnos habuit
emulos: qui post mortē suā ma-
nus posuerit ad cōburēdū libros suos. Nā dicit
tur angelꝫ legēda. Cū quidā inuidꝫ quosdā libros
eius cōburissent z ad alios cōburēdos anhelā-
rēt: petrus dyaconus eiꝫ obstitit dicēs. Imma-
ne sacrilegū esset: nāti patris libros cōburere sup cuiꝫ caput
dicētis ipē spiritū sanctū i specie colūbe sepūssime cōspexit.
In hāc vero bꝫ in eos prouocasse sententiā. Ut si qꝫ dixerat in-
rādo cōfirmās: mox cōtinuo meruisset: ipsi a libroꝝ exustio
cessaret. Aliter cū cōbustoribꝫ manū daret. Itaqꝫ cū euange-
līs in ambone ascēdēs: mox vt gregoriane sanctitati: testimo-
nium dedit: inter vba spiritū affluit.

Thomas splendor ecclesie z doctor angelicus:
caninos dentes passus est.

Splendor mas de aquino qui sapientia
sua vniuersalē illustrauit ecclesiam: in cuius lau-
dē qꝫ quid dixerō minus pfecto est qꝫ dignitas
sua meret. Nihilominꝫ nec ipē labia intqua:
transantes ac rabidos canes euadere potuit. Hic
em fuit origēne illustis amator: sapie ardentissimꝫ: vas spū-
sancti. Ut tā i diuinis scripturis qꝫ secularibꝫ litteris plenissi-
me eruditꝫ: pꝛone disertissimꝫ: eloqꝫo facillimo clarissimꝫ:
sensu profundissimꝫ: vita ac pꝛe: fatide scitissimꝫ. In qꝫ ifus est
quicūqꝫ naturā ē capax humanū genꝫ. Tāta enim ad mirāda
volumina scripsit: vt merito stupor i humano gēie dici possit.
Res obsecro aureā summā theologie in qꝫ pene tot sunt mi-
llescula quot determinant dubitant sacramēta quot soluant
argumenta. In quatuor em voluminibꝫ distinguūt in qꝫ oia
patriarcharū oracula: pphetarū testimonia: apostolorū dicta:
diuinarū scripturarū fundamēta: spiritū sancti carismatiz
claretā dilucide: tāqꝫ pꝛunde explanant vt videat totꝫ in cer-
tamine possit. ¶ Treis cōsidera diligētꝫ: z obserua cautus:
quattuor libros sententiarūz ac cetera: pene innumerabilia
u. q.

de s. gregori

Nota de san-
cto gregorio

de s. thoma

Nota oia q
sequuntur.

De beato hieronymo.

opa q̄ scripsit efficacissime p̄cipueq; summā illa mirabilē cōtra gentiles. In quibus clare ostendit q̄ subtilis artifex fuerit: et p̄ pudēs in cunctis testimonijs q̄ sumit t̄a de veteri q̄ nouo testamento. Nā vbiq; respereris fulmina sunt. Nichil in solutum: nihil indeterminatū relinquit: sed radicitus heret in causa: carpit omne q̄ tetigerit atq; de fonte purissimo eterne sapiētie tāq; verus atq; euāgelicus dispensator noua ac vetera sic dilucidat: sic explanat: vt cūctos scriptōres ecclie dei suare videat. Quis tāta posset legere q̄ta ille scripsit: Idcirco in sacro baptisate Thomas decēsimē notatus est: vt cūctis daret intelligiq; ip̄e futurus esset diuine sapiētie abyssus p̄fundissima. Nota em̄ q̄ imponunt diuinit̄ allq̄bus: vt ip̄e doctor in. iij. p̄e. q. xxxvij. ar. ij. testat̄ semp̄ significat̄ allq̄ gratuitū donū eis diuinit̄ datū. Sicut Gene. xviij. c. dictū est abrahāe appellaberis abrahā: q; patrē multarū gentiū cōstitui te. Et Mar. xvi. c. dictū est petro. Tu es petr̄: et sup̄ hāc petra edificabo ecclīā meā. Quia igit̄ huic sc̄lissimo doctori sapiētie plenitudo erat tribuēda: ideo ap̄tissime thomas vti cupat̄ est vt nomē effectū h̄geret. Huius p̄terea nobilissimū doctoris sapiētia approbata et cōfirmata fuit p̄ diuersos summos p̄tissimos. Vn̄ yban̄ papa i bulla quā archiep̄o tholosano et cancellario ecclie tholosane ac vniuersis magistris et doctorib; ceterisq; clericis et laycis i civitate et puincia tholosana p̄moratib; dixerit. Post mirificas laudes i fauorē doctrine sancti Thome. ita subiūgit. Nolum; insup̄ p̄tenore p̄sentis vobis: nisi gl̄m; vt dicit̄ beati thome doctrinā tanq; certidicā et catholicā secretim: eāq; studeat; totis virib; amulare. hec t̄bi. Et iā innocēti; papa i sermone q̄ incipit. Ecce plus q̄ salomō hic. loquēs de sancto doctore thoma de aq̄no. ita inq̄. Huius doctoris sapiētia p̄ ceteris excepta cononina: h̄ p̄prietatē p̄b̄oz: modū dicēdoz p̄tate sentētiaz. Ita vt n̄q; q̄ eū tenuit inuenta a tramite p̄tatis: deuasserit: quē est impugnavit semp̄ fuit de p̄tate suspect̄. hec Innocēti;.

Thomas diuinitus notus ē et quare.

Urbanus papa de sancto thoma magna dicit.

Innocenti; papa in fauore t̄ci thomem i ra scribit.

Et r̄t ergo n̄c emulū iudic̄ ac detractoz huius doctoris fidelissimū et rabiē desiderioz suoz: cōpleat̄ in finis sui dānatione cēsur̄. Nā acuerit; linguas suas sicut serpētes: venenum asp̄idū sub labijs eoz. Sed sagitte paruuloz factesunt: plāse eoz: et infirmate sunt p̄rales; lingue eoz. Hinc diuus hieronymus ad p̄machisū in defēsiōe libroz p̄raionianū. sic ait. Inuēte sunt: plāne famille q̄scitole t̄m ad detrahēdū n̄q; in eo se doctoz ostētare vellit si omnī dicta lacerēt. Iterū hieronymus de locis et noib; hebraicaz questionū. Ep̄la incipit. Cū in principijs libroz dicit sic. Semp̄ em̄ in p̄patulo fortitudo emulos h̄z ferunt: q̄summos fulgura montes. Et ad Augustinū hieronymus ita inq̄. Puerilis est iactātie q̄d: olt; facere conuenerant adolecētūli. accusando illustres viros: suo nomini famam querere.

De beato hieronymo. Fo. xcix.

¶ Pater doctorū hieronymus rabidos habuit detractozes. Audi p̄cor querelas eiusdem.

de s̄to hieron

Eterum pater doctorum diuus hieronymus in cuius laudē Augustinus inquit. Nemo homin scilicet q̄ hieronymus ignorauit pro cui; honore et gloria minus est oē q̄d dicit̄ em̄ morib; emuloz multipliciter vexatus est. S; nota p̄ reuerentia tāte sanctitatis ac beatitudinis q̄ sacra eloquia s̄ hieronymū varios habuerunt interpretēs prout colligere potuit ab Isidoro ii. vi. li. ethimo. ca. iij. et ab alijs scriptozib; catholicis. Nā p̄mo s̄ incarnationē xp̄i annis tredecis quadraginta vno septuaginta iterum p̄tes flouerunt: q̄ primo scripturas veteris testamenti de hebreo in grecū trāstulerunt. Et sc̄do post ascēsiōē dñi annis cēsis viginti quattuor aquila secūds trāstlationē edidit. Aquila. Theodocion. Symacus. Tertio post aquilā annis quadragintarib; theodocion aliā editionē fecit. Quarto post theodocionē annis triginta symacus aliā edidit. Nota hic q̄ theodocionē symacū ambo fuerūt iudei p̄fess̄. Dicunt̄ as̄t cōmuniter p̄fess̄i qui de gentib; ad ritū iudeoz sunt cōuersi. Quinto post symacū annis octo vulgaris illa interpretatio inuenta est hierosolymis. Et q; auctor eius nō apparet ideo sine interpretis note quinta editio: vel vulgata editio n̄cupatur. Sexto post Origenes; hanc vulgatam editionem annis fere decem octo. Manus grecoz Origenes sextam et septimam editionem miro labore reperit. Nam correxit septuaginta interpretēs cū Asterico et obelo. Postmodū sine his aliā edidit interpretationem. Sol; hieronymus ergo sunt qui scripturas sacras de hebreo in grecū vertebunt. Sed latinorū interpretum qui de greco in latinum trāstulerunt vt meminit Augustinus: quasi infinitus est numerus. Multi enim sc̄oli vtriusq; lingue in primitiua ecclesia lit. de greco trāstulerunt in latinum: q; sicut ait; Augustin; p̄ Isidor; in laudē mus fidelē temporalibus ad cuius manus venit codex grec; dem hieronymus q̄ allquantuluz sibi vtriusq; lingue peritiā sensit ausus est. statim interpretari. Atq; inde accidit innumerabiles ap̄d latinos exiisse interpretēs. De hebreo as̄t in latinum eloquūz sancti modo diuus hieronymus; sacra eloquia trāstulit: cuius interpretatio honore et gloria cunctis p̄ponitur. Hinc Isidorus in. vi. lib. ethimolo. ca. iij. dicit sic. presbyter quoq; hieronymus; triū linguaz perit; ex hebreo in latinū eloquūz eadem scripturas quertit eloquenterq; transfudit. Cui; interpretatio merito ceteris s̄ fert. Nā est verborū tenator; et p̄prietate sententia clarior. Atq; vtpote christiano interpretator. hec Isidor; propterea hieronymus; in ep̄la ad cronatū et he liodoz ep̄os de libris salomonis. ita inq̄. Si cui sane septuaginta interpretum magis editio placet h̄z eā a nobis oltēmen datā. Neq; em̄ noua sic euidim; vt vetera destruaim;. Et t̄m cū

Septuaginta interpretēs flo ruerunt. Theodocion. Symacus. Vulgata editio.

Origenes; Nota plures interpretes. Sol; hieronymus de hebreo biblia in latinum transtu lit. Hieronymus et seipso loquitur.

no

De beato hieronymo.

diligētissime legerit sciat magis nra scripta stelligi: q̄ nō in
terris vas trasfusa coacuerit. Sz stari de p̄llo purissime emā
data teste suo sapore suauerit. hec hieronym⁹. ¶ Et ita scire
debes q̄ oli in ecclia vnusq̄sq̄ cātabar qd̄ volebar. id. Theo-
dosi⁹ impator vir imense religio sitatis: xpo et ecclie fidelissim⁹.
Rogauit papā Damasuz vralicni viro doctor eccliasisti-
cū officii p̄mitteret ordinādū. Ipe aut̄ sciēs hieronymū tā in
lingua latina q̄ greca ⁊ hebraica p̄fectū: atq̄ in oī scia ac vir-
tute summū: eidē p̄misit dicū officii. Hieronym⁹ ergo p̄fal-
terii p̄ ferias desinit: atq̄ vnicūq̄ ferie p̄pitiū nocurnū as-
signauit. Et cū ḡtia p̄ri ⁊ filio ⁊ sp̄bi sc̄to. i fine cuiuslibz p̄fal-
mi dicēdū instituit. Deinde ep̄las ⁊ euāgēlia p̄ anni circuluz
decātandas: ceteraq̄ ad officii p̄tinentia p̄ter cātrū rōnabili-
ter ordinauit. Misitq̄ oīa de bethleē ad summū p̄ōficē: itā
a papa q̄ a cardinalibz fuit approbatū ac p̄petuo anctētica-
tum. Tādē hieronym⁹ i ore sp̄sice vbi dñs iesus xps̄ tacuit
monumētū sibi p̄struit in q̄ expletis. xviiij. annis ⁊ mēsbuz
sex: sepult⁹ fuit. Et diez p̄z q̄ tū teneat xp̄iana religio p̄ri do-
ctoꝝ hieronymo q̄ tot actāta mirabilia ob reuerētis ortodo-
xe fidei edidit. Sz quātis inuidie stimulis h̄ is excellēs do-
ctoꝝ fuerit dilacerat⁹: fati l̄q̄t et q̄ aurea sc̄pta sua instrauerit
vñ scribēs ad p̄amachū i defenēde libꝝz h̄ Joutianū. Nō
intitulat ep̄las: sz Apologetic⁹ ad p̄amachū i q̄ incipit sic. Quid ad
re huculq̄ nō scripti cā fuit silentiū rufi ita inq̄t. Si rusticānt
hoīes et vel rhetorice vel dyalectice artis ignari detraherent
mihi tribuerē ventā i peritienec accusatorē resp̄henderē vbi
nō volūtate in culpa cernerē sz ignorātiā. Nō h̄o cū deserit
hoīes ⁊ liberalibz studijs eruditi magz velint ledere q̄ intel-
ligere breuit̄ ac me r̄susz habēat: corrigere eos debere pctā
non resp̄hendere. hec hieronymus. ¶ Et ad p̄ncipiā vir-
nemz est p̄nciptum ep̄le ita inq̄t. Scio me p̄ncipta i xpo filla
a pleriq̄ resp̄hēdi q̄ iterdū scribā ad mulieres ad fragilliozē
serū maribz p̄ferā. Et idcirco debeo p̄mū obrectoibz meis
r̄sdere ⁊ sic ventre ad disputatiō culā quā rogasti. Si vtri de
sc̄pturis q̄rerēt mulieribz nō loq̄rer hec hieronim⁹. ¶ Ceteruz
hieronym⁹ de loq̄ ⁊ noibz hebraicaz q̄stionis: ep̄la incipit. Cū
in p̄nciptis libꝝz dicit sic. Me h̄o p̄cul ab vrbibz foto libz
turbis: remotū: sic q̄z vt Quintilian⁹ ait latentē iuenit iuldia
¶ Et ita hieronym⁹ ad vgnē erulē: ep̄la incipit. Si de ac dñs n̄
iesus xps̄ sic ait. Sed dicit aliq̄s. Quisq̄s vitare iuldiā cupit
timeat pluribz i mnotescere vel placere. Ecce iust⁹ abel nullos
habuit quibus i mnotescere vel placere: r̄ in inuidie odii vi-
tare nō potuit. Errat em̄ q̄nq̄s absq̄ hoīm amicitia p̄trahi
nō posse opinat⁹ i inuidiam: cū illa nō itā humanas amicitias
q̄ solam dei amicitia p̄sequatur. hec hieronym⁹. Et in plo-
go sup̄ Josue sic dicit. Nos ad p̄iaz festinētes mortiferos si-
renaz cātus surda debemus aure trāsire. Et itez ad Allectā

Hieronym⁹
psalm⁹ psalte-
riū desinit p̄-
ferias.
Hieronym⁹
ep̄las ⁊ euā-
gēlia ordinā-
uit.

Hieronym⁹ i
uitate stimu-
latur.
Hieronym⁹
emul⁹ fuit.

Hieronym⁹
p̄rit.

Hieronym⁹
p̄rit.

Hieronym⁹
gras
fact⁹ q̄re-
las.

De beato hieronymo. Fo.c.

virginē in ep̄la que incipit. Si tibi putes ḡras a me referri
posse dicit sic. Lz me sceleratū quidā putent ⁊ flagitios⁹ meis
obrutū ⁊ p̄ peccat⁹ meis etiā hec parua sint tū tu dñs: fact⁹ q̄ ex
mēte etiā malos bonos putas. Periculosum q̄ppe est de ser-
uo aliter iudicare ⁊ nō facillis ventis praus dixisse delectes.
Venter venter illa dies smech̄ dolebis ardore nō pauco. Ego
p̄brosus: ego versipellis ⁊ lubic⁹: ego mēdax ⁊ sathane ar-
te decept⁹. Quid est turt⁹: hoc vel credidisse vel fingisse de in-
sonit⁹. An etiā de noctijs credere noluisse: Oculabant q̄das
mihi man⁹ ⁊ ore vituperere detrahebāt. volebāt labijs: corde
gaudebāt videbar dñs ⁊ subfannabat illos ⁊ miser me ser-
uum rufi: futuro cū eis iudicio referabar. Ali⁹ incessuz meuz
calumniabatur ⁊ risuz. Ille vultus detrahebāt. hic in simpli-
ci tate ali⁹ suspicabat. Pene certe tritēto cū eis viri mtra me
virginū crebro turba circūdedidit: ut nos libꝝz vt potuit non
nullos sepe disseruit. Lectio assiduitatē. assiduitas familiari-
tatē: familiaritas fiducā fecerat. Dicit qd̄ vñq̄ in me aliter
fenserunt. q̄ xp̄ianū decebat: dicit si pecuniā cuiusq̄ accepti
si munera parua vel magna nō spernit⁹. In manu mes es ali-
qui⁹. insonit⁹. Obliq̄⁹ fimo ocul⁹ perulās fuit. Nichil ali⁹
mihi obijcit nisi sensus me⁹: et hoc nunq̄ obijcerunt: nisi cum
hierosolymā paula p̄ficiscatur. Ibi crediderūt mēteri cur
nō credit⁹ negat⁹. Idē est h̄o q̄ fuerat fatei insonit⁹: q̄ dudum
noxiū p̄dicabat. Et certe veritatē magis exprimitur to mēta q̄
r̄sus: nisi q̄ facill⁹ credit⁹: q̄ aut̄ fictū libent⁹ audif: aut non fi-
ctū vt fingatur impellitur. Nich̄q̄ domū sc̄tē paulē noscerem
tot⁹ in me vrbis studia cōsonabāt: oīm pene i iudicio dignū
summo sacerdotio decernabar. Beate mē ore damasuz me⁹
sermo erat dicebar sanctus dicebar humilis ⁊ discret⁹. Nū-
quid domū alicut⁹ lasciuioꝝ ingressus sum⁹. Nūquid me
vestes serice: nitentes gēme: picta factes: auri rapuit abito.
Nulla fuit aliq̄ matronaz rome q̄ meā possed domare mē-
tem: nisi lugēs atq̄ ieiunās. paula squalēs foratibz flectibz pe-
ne ceceata: quā p̄tinuis noctibz dñi miam deprecātē: sol sepe
deprehendit. Cui⁹ canticum psalmista: fimo euāgēliū: del-
tie continentia: vita ieiunū. Nulla me poruit aliq̄ delecta-
renti illa quā māducantē non vidit. Sz postq̄ eam pro sue
merita castitatis. venerat: colere: suscipe cepti omnes illico
me deseruere virtutes. O inuidia p̄mū mordax mi. O sathane
caliditas semp̄ sancta p̄sequeris. Et sequit⁹ ad p̄dicta sic.
Siatias aut̄ ago deo meo q̄ dign⁹ suz quē mid⁹ o dicit. Ad
lesicū me q̄dā garrilitū: titulū fidel serui agnosco. Magum vo-
cant et iudei dñm meū. Seductor ⁊ apostol⁹ dicit⁹ est. Tem-
peratio me nō apprehēdat nisi humana. Quotam partem an-
gustiarū perpeilus sum quicruci milito. Infamiam falsi cri-
minis impozabāt. Sed scio per bonā ⁊ malā famam perue-
nire: ad regna celozum. hec oīa hieronym⁹. ¶ Ceterum hiero-
u 113

Nota omnia

dolendū dicit
hodie nā con-
suetudine

Hiero. rectā
do.
Obiecto emul-
loꝝ cōtra hie-
ronymum.
Insurgunt
emuli contra
hieronymuz
et querz.
Constantia
hieronymi
mirabilis.

Sola paula i-
clinat hie-
ronymū suo me-
rito.

Partētia hie-
ronymi pira-
emulos.

hymus in epistola ad oceanum; consolatoria: que incipit. di-
uerforum opprobriorum tribulationes: ita inquit. Irredebat
em scribe et pharisei xpm qd diuitias contempserit sicut scri-
bunt scribe et pharisei. Hec audientes scribe et pharisei qd erant irri-
pharisei in ec debant eum. Habemus et nos scribas: habem? etia et phari-
clesia et quod. feos qui nunc christi discipulos spernentes diuitias irridet
pateret: feru sicut illi irrisere dnm magrm. Sed dicendum est eis quod illi
re debem? de his tnc tps dictum est. Vos estis qui iustificastis vos coram
tractores ex hominibus: quod hominibus altus est. Abominatio est apd
deum. Et iterum ibidem sequitur sic. No opz ergo nos qd
rfdam rifu vel subsannatione conterit: cum etiam ipm dnm
a talib? non ignoram? irrisum. Sed exultare pot? et gaude-
re debemus: si nos illa oia qd dñs noster ante pertulit proz
feram?: recepturi etiã p ipsa subsannatione mercedi: quia ni-
hil est qd nobis pro xpi nomine siue pmo irrogetur. Unde er-
go qd beati sunt atqz felices quibus etiam insipientiã rifu. p
sicut ad salutē. Ita etiam dñs diligentes se diligit. Ita se timē-
tes honorat: vt nec irrideri eos. gratuito sinat: quib? et p sub-
sannationibus retribuēt vltione. Hec igitur n sapiens fanciãqz
anima vite insipientiã et insideliũ fabulis terreariis: quo mi-
nus ea que legis sunt facias. Neqz de gehenne ignibus nos
hominum fabule poterunt liberare vel rifu: sed xpi timor illi
atqz insitia. hec hieronymus. Ex dictis liquet qm inuidia
stualis Hieronymus Thomas Gregorius ac ceteri illustres vi-
ri presertim fuerint. Pro cõclusionē igitur scire debes qd in-
uidia fm robertum holcot est. forti est charitatis: ostium inu-
tatis: et putredo sanitatis. Pmo dicitur inuidia toxicum
charitatis: qd nisi inuidia iect. qlibet de bono alter? gauderet: et
de malo alter? doleret. Qd hoc est. ppriũ charitatis. An augu-
stinus super Joannem ait. Tolle inuidiã et tuus est quod ha-
beo tolle inuidiã et meus est quod habes. An glosa super illud
Esaię. xlv. c. Ego dñs formans lucē et creans tenebras dicit.
Quod est vita serpentis mors est holiscit est. venenum. Et
ecõtra: humor aquiens: id est salus: est vita hois: et est mors
serpentis. Similiter illud quod est vita virtuosũ et boni hois
est mors inuido. Et qd est in bono viro mors vel dñs est in-
uido vita. Scõdo inuidia est ostiũ iniquitatis. Per hãc eni
mors intravit in mundum. vñ Sapient. ij. c. vi. Inuidia autē
diaboli mors introiuit in orbē terrarũ: imitantē autem illũ qd
sunt ex pecciliis: Per hanc occisus est Abel a cayn: et Jacob
tribulatus est Saul Joseph venditus a fratribus. David p-
secutus a Saule. Per inuidiam procurat? est lapsus mundus
et xps tradit? est a iudeis. vñ Mart. xxvij. c. vi. Sciebat eni
pylar? qd p inuidiã tradidissent eũ. Inuid ostium iniquitatis
inuidie feru. null? potest vitare. Hinc seneca in lib. de morib?
ait. Et si nullos inimicos tibi fecit iniuria multos tñ fecit in-
uidia. Hinc etiã augustinus in primo lib. de doctrina christia:

Nota.
S

Nota tria de peccato inuidie.
Inuidia est toxicum caritatis.

Inuidia est ostiũ iniquitatis.
abel: iacob: ioseph: david: ceteri immo xps p inuidiã traditus est.

na ait. Inuidia vicium dyabolice est: quo solũ dyabolus re-
est et inexplabiliter reus. Non enim dyabolo dicitur: vt dam-
netur. Adulterium commisit: furtum fecisti. villam alienaz
rapuisti. sed homini stanti inuidisti. hec Augustinus. Cetero
tio inuidia est vicium vel putredo sanitatis. vnde Prouer-
biorum. c. lviij. ca. dicitur. Vita carnum sanitas cordis: putre-
do oculum in iudia. Quod verbum pertractans Grego. in. v.
lib. moral. ca. xxliij. dicit sic. Quid em per vitam carnis nisi
infirma quedam ac tenera. Et quid per ossa nisi fortis acta
signatur. Et plerumqz contingit vt quidam cum vera cor-
dis innocentia in nõnullis suis actib? infirmi videant. Qui-
dam vero iam quedã ante humanos oculos robusta exer-
ceant: sed tamen erga alioz bona intus inuidie pestilentia
tabescant. Bñ ergo dicitur. Vita carnum sanitas cordis: qd si mē-
tis innocentia custoditur: etiam si qua fortis infirma sunt qñ
qz roborantur. Et recte subditur. Putredo ossium inuidia: qd
per liuoris vicium ante dei oculos pereunt: etiã fortis acta
virtutum. Ossa quippe per inuidiam putrescere est: quedam
etiam robusta aperire. hec Grego. Et igitur inuidia in istis-
mum vicium: qd est in sui auctorem reciprocum. An hugo de
sancto victore. Justus inuidia nihil qd protinus ipm auctore
punit cor: cruciatqz sum. et basili? ait. Sicut rubigo ferrum
sic inuidia animam de qua nascitur corrumpit. Et ideo maximam
iniuriam faceret deus inuido si poneret eũ in celo: qd est ibi
summa felicitas in proximo. et p dñs summũ nocentũ esset
inuido si deus poneret eum in celo: cum inuidia sit tristitia
aliene felicitatis. Et tñ inuid? erit locatus in inferno vbi nihil
videbit cui inuidere poterit. Propterea gregori? cupiens val-
de nos ab isto vicio purgari in. v. li. mora. ca. xxliij. dicit sic.
S; quat? inuidia eruat intem? . Difficile nãqz est vt hoc
alteri nõ inuideat: quod ad plici alter exoptat qd qdã tem-
porale percipit: tanto fit min? singulis ipso diuidit in multis.
Et idcirco desiderantis mentē liuor ex cruciat: qd hoc qd ap-
petit aut funditus alter accipiens admittit: aut a quantitate re-
strigit. Qui ergo liuoris peste plene carere desiderat: illi hẽ
reditatē diligat quã coheredũ numer? nõ angustat. Que et oi
bus vna est et singulis tota: qd tanto largior esse ostendit ipso ter.
ad hanc percipientiũ multitudine dilatat. hec gregori?. Sũt qd
pe inuidi in eritor virtute ceteris inferiores. Et quis min? rari hõ ab in-
ualeat tñ semp obũbrare nititur melliores. Eo mō quo in-
rior planeta eclipsat superiorē. Ut pz ad sensum de luna qd si
sup idē: emisperiũ se apponat inter nos et sois: facit eclipsim
in sole. Hinc lactanti? in. vj. lib. diuinarũ institutionum. c. liij.
dicit sic. Oēs em quos cupiditas aut voluptas picipites tra-
hit inuidet et qui virtutem capere potuit: iniqz ferunt id
habere alique qd ipi non hñt. Erunt itaqz paup humilis: imo
bills subject? iniuriar: tñ oia qd amara sunt pferens. Et si pz

Inuidia est pu-
tredo sanita-
tis.
et inuidos

Nota diligē-
tius
Quo pot? cum
rari hõ ab in-
uidia.

elementa iugem. ad summū illū gradū finemq; pduxerit dabit
q; corona virtutis & a deo pro laboribus quos in vita prope
iustitiam pertulit immortalitate dotabitur. hec lactantius.
Hic dicitis nota duos verius qui sequuntur.
Inuidus affligitur bonis: letantur iniqui.
Detrahitur: susurrat: murmurat: odit.

De peccato gula.

De peccato gula scdm augustinus est
ordinata cibi auiditas:
vt ait hugo. Gula est solus corporis con-
sa illecebrosus & auidus ciborum appetitus. Vel
gula est vorax edacitas nature finibus non con-
tenta. Qui ergo veteri et gula obediunt magis
animalium numero computantur quam hominum
In cibus aut cibus & potibus consideranda est non quod voluptas: sed quod
requirit necessitas. hec Isidorus i. ij. li. de summo bono. c. xij. dicit
sic. Ma & pbi dixerit cibum ad & veteri vt prinear atq; non vt cor-
rispar: quod nimis cibus vitium stomachi veteri pascitur: ratio ampli-
us sensus metris obtunditur. Naz greci dixerit ex crasso ventre
subtile sensus digni non posse. hec Isidorus. Ro aut huius inter illi
dori: quod ex imoderata sumptioe cibi & potus ascendit fumositas
tates ad cerebri ipsam perturbat: & inde sequitur ordinatio romis:
eo quod perturbata feriozibus viribus corpallidus ipsa ratio ipedit. So-
pho igitur gubernaculo romis p imoderatis cibi & potus: facile
ghant iniqui sille huius peccati. Pulo gna habendo metris. i. sub-
uersio romis circa spualia: tollit gustum & deuotionem spiritus.
Secundo gnat septa leticia quod est quod lasciuia carnis siue gestus
corpis inordinat: lasciuia metris demonstrat. Tertio gnat
multiloquus siue locacitas: hoc enim saturat: cibo & potu verba
non poterat vnde sequuntur detractiones: turpia verba: vitupe-
ria: ilurie & hmoi. Quarto gnat: imudicia: quod ex victo gula
solet puentre vomit: ruct: fetor anelitus. & alie libidi nose
immudicia. Quinto generat scurrilitas: quod est quod incomp-
sto siue deordinatio: siue tocularitas i exterioribus metris que
a Irifus monere solet puenies ex defectu romis: cuius est metris
coponere. Plura alia nocumeta & dāna ifert hoi: ruz quo ad
corp: viciis gula de quibus vide pulchra motiua & aureas snias
hieronymi & aliorum doctorum vbi agit sup de quarto & quinto reme-
dio luxuria. Sz p maior recreatioe laqueus ac sceleris ate
se p correctioe vite melioris. Nota dicta fctoz doctorum quod se-
quuntur. In primis dicit hieronymus scribens ad rusticus mona-
chus de vita monastica horat nos. exēpio bti. Pauli apti ad
abstinētia & inacerationē carnis: quod directe opponit viciis gu-
le. Epistola scilicet. Nilhil xpiano festi: vbi ita inquit. Nas electio-
nis i cuius rps peccatoe resonabat: inacerat corp: & subijcit feruit
tut. Et tñ cernit naturalē carnis ardore sue repugnare: sicut
vt quod non vult agere compellat. & quod vix paties vociferat: & dicit

Inmoderata cibi & potus perturbat rationem

Pula silla gula est ebrietas mentis. Secunda leptaletia. Tertia loquacitas. Quarta imudicia. Quinta scurrilitas.

no

Miser ego homo quod me liberabit de corpore mortis huius. Et tu te
arbitraris absque lapsu & vulnere posse transire. Et ad futuram
ait hiero. Omnia si apostolus castigat corpus suum & in seruitute redi-
git: quanto tu in uentura adhuc in seruitute inueniatur postea dabitur: &
vix plena poteris de castitate esse secura. Et iterum hiero. ad
nepotianum presbyterum de vita clericorum: parum ante fine eple quod sci-
pit. Petis a me nepotiane charissime: vbi dicit sic. Tamen tibi ieiunio
ipone ipsum ferre potes: sicut tibi ieiunia pura: casta:
simplicitas: moderata & non superstitiosa. Quid prodest oleo non ve-
lidi: molestias quasdam difficultatesque ciborum querere: carricose: pip-
nices: palmarum: fructus: fitezumel: pistacia: rosa ortorum cultura
verax: vt cibario non hiamur pane. Audio preerea quasdam res
hominumque naturas: aqua non bibere: nec vesci pane: sed foribic
culas: delicatas & pirita olera betarumque succis: non calice foribic
re: sed concha. Pro hypudor non erubescim? Istiusmodi inepthas
nec reder superstitiosis. Insuper etiam famam abstinentie i delectis
ritu? fortissimum ieiunium est aqua & panis. hec Hiero. Et consequent
Augustinus in. x. li. festio non sic ait. Hoc me docuisti vt quicquid
modum ad medicamenta: sic alimenta sumptum? accedat. Sz ad
quod foretatis transio: in ipso transitu mihi insidiat laqueus? pen-
piscere. hec Augus. Et idem i regula ad clericos inquit. Cernere ve-
stra domate ieiunium & abstinentia esse & potus huius valetudo p-
mittit. Et iterum Aug. Qui sic se a carnibus obtulerant vt alias
elias & difficilioris preparationis & pccu maioris inquirat multum
errant: non enim hoc suscipere abstinentiam: sed iutare luxuriam. De
not? hz Ber. i sermone octaua pasche: sic dicit. Quid prodest ieiuna-
re a voluptatibus? & iustigadus diuersitatibus? ppter ionibus: cibo-
rum varietatibus? in quod dicit: quidiana expedit cura. Legumina
inquit veterosa sunt. Cascus stomachi grauat. Lac capiti nocet:
potus aqua non sustinet peccatum: caules nutrit meli colla: colera po-
tus potus accedat: piscis de stagno aut de lutuosis aqua mee peni-
tus complerem non congruit. Quale hoc est vt i tortis stungis: agris
hortis: celarijs vt reperiri vix possit quod comedas. puta te quod
so esse monachum non medicum: de complerem iudicandum: sed de
fessioe. hec bernardus. Et parit fons eloquentie Leo papa i ser-
mone Johis baptiste: quod incipit. Qui post illud circa mediu fimo-
nis dicit sic. Dne sunt abstinentie & crucis gna: vnus corpale &
& aliud spuale. Vnus a potu atque epulis seipsum temperare: appe-
titu gula & delectationibus & mollissimis: suauitatibus: coherce-
re. Ab his quod p actus & gustus vi sumus: deceptum: sensum viriliter
renouare ac violenter abstrahere. Alterum vero abstinentie & cruce
dis gen? est preciosius atque sublimius motus animal regere per
turbationes illius: modestie transillare placere. Tre ac supbie
imper? quasi ferocem bestiam refrenare: litigare quotidie contra
vicia sua: increpare se quadam censoria auctoritate virtutis: i-
ruram quodammodo esse hodie interiore conferere. preciosa hec i
cōspectu dñi: & gloriosa crux. Cogitationes malas i potestate

Contra delicatos & superstitiosos.

Nota quod gula fons & sicut fons

Dne sunt abstinentie & crucis gna.

Nota diligenter omnia.

redigere: voluntates pprias abnegare: easq; interiori exami-
 natione discutere z regentis imperio subjugare:is sermone atq;
 opere quo aia ledit tanq; a cibis nois abstinerere: z sensuz ab
 his que ptra rta sunt: spualit temperantia sobriū custodire. Hec
 qui facit pteruptio passionis muro violēter ad celoz regna
 cōscēdit. Ut itaq; sibi factura est aia vt pamā laborū quā si-
 bi subtrahī multis inimicis aduersantib; sentit virib; pten-
 dat eripere. hec leo. ¶ Ex dictis pz q; cibaria que sumim; nō
 sunt in vitio: s; voracitas: edacitas: auaritas: nimia, gulosis-
 tas: ebrietas: Jllecebrosa voluptas z appetitus inordinat;. ¶
 Ideo sanctus Thomās in .ij. q. c. xlvij. artic. f. dicit q; gula
 non nominat quemlibet appetitum edendi z bibēdi: sed inor-
 dinatū. Dicit autē appetit; inordinat; ex eo q; recedit abordi-
 ne rationis in quo bonū virtutis moralis consistit. Sic ergo vi-
 cū gula nō consistit in substantia cibi: sed in concupiscētia nō regu-
 lata rōne. hinc Augustinus in glosa sup illud ad Roma. xliij.
 c. Poli ppter eicam destrucere opus dei. omnia quidā mūda
 sunt: ita inqt. Non ppter porcum: sed pp pomū mortū pilm;
 homo inuenit. Et scilicet primatū suum nō ppter gallinā: sed
 ppter lēticiā pdidit. Scio em̄ noe offe gen; carnis q; cibo
 esset vsui mādūcare pcessum. Helya cibo carnis refectus. Jo-
 annē mirabili abstinentia peditū atalib;: id est locustis i ēscā
 cedētib; nō fuisse pollutū. Et dauid ppter aq; desiderij q; seip-
 so reprobū. Et regē nostrū nō de carne sed de pane rēpta-
 tū. hec Augustin;. ¶ Nota ergo ad maiorē intelligentiā hu-
 ius peccati fm̄ sancti thomās in .ij. q. c. xlvij. ar. iij. vbi dicit
 vtrū gula sit maxīmū peccatū: vbi dicit q; grauitas alicui; pec-
 cati pot; tripliciter cōsiderari. Primo qdē z pncipaliter fm̄
 materā in qua peccat. Et sic peccata que sunt circa res diui-
 nas sunt maxima. Ut fm̄ hoc vicij; gula nō est maxīmū Est em̄
 circa ea q; ad sustentationē corpis spectāt. Secūdo cōsiderat ex p-
 te peccātis: fm̄ hoc peccatū gula magis allentat q; aggrauat;
 tū pp necessitatē sumptiois ciboz: tū ē p difficultatē discer-
 nēdi z moderādi id qd in talib; puenit. Tertio hō mō ex pre-
 effect; cōsequētis: z fm̄ hoc vicij; gula habz quādā magnitudi-
 nē in q; ex ea occasionantur diuersa peccā. hec Thomās;
 ¶ Quot nocumenta sequuntur ex vicio gula.

Nota verba
augustini.

Gravitas pec-
cati tripliciter po-
test considerari.

Ed videamus quos effect; aut
 quanta nocumē-
 ta pducatur viciū gula. ¶ Primo gula edicit ho-
 minē de paradiso. Exēplū de Adā q; ppter efuz
 pomi elec; fuit de paradiso terrestri: vt patet
 Gen. ij. c. Rectius in dicit scdm̄ Tho. vbi su-
 pra in respōsione ad .i. ar. q; adā expulsius est
 de paradiso ppter supbiaz ex qua pcessit ad actū gula. ¶ Secūdo
 ppter gulā factū fuit diluuiū sup terrā in dieb; noe. iuxta il-
 lū Ezechie. xvi. c. vbi dicit. Hec fuit iniq;itas sodomē soroz; tue

saturnatio panis z habundātia. Intelligē fm̄ Tho. vbi supra
 q; diluuiū z pena sodomoz; sunt inducta ppter peccā luxurie:
 sed ex gula occasionata. ¶ Tertio gula perdere facit bonā
 spualia. Hoc figuratū fuit i Esau Gen. xv. c. vbi legit q; Esau
 p cibo vēdidit primogenitā suā fratri suo Jacob. ¶ Quarto
 gula luxuriā inducit: vt pz de loth de quo legitur Gen. xix.
 ca. q; inebriatus fuit a filiabus suis: z deinde dormiuit cum
 eis ex quib; habuit duos filios ex maiore genuit moab qui
 fuit pater moabitaz. Minor hō filia peperit ammon q; fuit
 pater ammonitarū. ¶ Quinto gula pficit homicidium: vt pz
 de Johāne baptista cuius mors inordinata fuit qn̄ herodes
 natalis sui cenā fecit pncipiū tribunis z pmissis galilee. ¶ Sic
 em̄ filia herodias dis instigare matre postulat i disco caput
 Johā. baptiste: vt dicit Marc. vi. c. ¶ Sexto gula inducit mortē
 nature Gen. ij. c. In q; die comedēris ex eo morte morier;
 Eccl. xxxij. c. Propē crapulā multi obierūt: q; autē abstinentē ē
 aduictē vitā. ¶ Septimo gula inducit mortē culpe. hic Pau-
 lus .i. ad Thimo. iij. c. alt. Vidua i delicijs vitēs mortua est.
 Et Ambro. in sermone. xi. alt. fames amica vtriusq; vitā ē
 mica laetute. Saturitas hō castitatē pdigit: nutrit illecebrosā.
 ¶ Octauo gula inducit mortē gehēne: vt pz de dimite epū
 ne qui induebat purpura z bysso z repulabat quotidie splēdi
 de Sz tādē mortu; est hic diues z sepult; i inferno. Luc. xvi.
 ca. ¶ Nono inducit rebellonē carnis. Et em̄ caro nostra velut
 seruus: ratio autē velut dñs. Qn̄ ergo laute delicate vel inordi-
 nate nutrit corp; rebellat z repugnat rōni. Ideo puerb. xix.
 ca. Qui delicate nutrit serus; postea sentiet eū ptumacē.
 Si autē scire vis quoz sunt gulē lege versis sequētes.
 Gula nimis laute: preponere vel studiose.
 Laeta nimis: z inapte loquar: scurrilla fouet.
 Ebrietas: z bes mentis pollutio feda.

Tertium;

Quartum;

Quintum;

Sextum;

Septimum;

Octauum;

De peccato ire.

Ira scdm̄ Isidoruz in .x. lib. etymo. dicit
 ab vt qd est fūmā: q; ira accen-
 dit z inflāmat. Iracundus hō dicitur q; accessio san-
 guine in furore cōpellit. Ideo ira fm̄ angustinuz
 est vltiscendi libido. Vel fm̄ Cassiodorū ira ē mo-
 tus animi concitatus ad penā. Vel fm̄ hugonem. Ira est sub-
 ita animi tēpestas q; dū inordinare se pcurrit: cor hoīs ad in-
 tra ptrahit. vel fm̄ Tho. in .ij. q. c. lviij. ar. .i. Ira ppter ē pas-
 sio qdā appetit; sensitua qua vis irascibilis denotat. Vel
 ira fm̄ Jo. dama scendū: vt h; Tho. in .ij. q. c. lviij. ar. .ij. est fer-
 uor et; q; circa cor est sanguinis ex euaporatiōe sellis. Mor;
 em̄ tre: vt dicit Tho. ibidē. causat ex aliqua iniuria collata
 Ideo appetit; sensitua potissime tēdit ad repellēdū iniuriā
 per appetitū vindictē: ex hoc sequit magna vehemētia z im-

De peccato inuidie.

magna vehemētia et impetuositas in motu ire. Et quia motus ire non est per modum retractiois cui proportionat frigus; sed magis per modum effusiois: cui proportionat calor: sequenter fit motus ire calidus. Cuiusmodi feruoris sanguinis et spirituum: circa cor quod est in situ: et in partibus aliorum sic per magnam perturbacionem cordis que est ira: maxie apparet in iratis idcirco quod in exterioribus membris. Sic Gregorius in libro moralium. c. xxxi. dicit sic. Nam ira sue stimulis accendit cor palpitare: corpus tremere: lingua se preedit: facies ignescere: et asperant oculi. et neque regno scilicet notum. Que quidem clamorose facit: sed sensus quod loquitur ignorat. hec greg. Nota quoque ira subtrahit partem bonam sicut Robertus holcotus in commento aureo super librum sapientie lectio. c. xv. Et alios doctores catholicos.

¶ Ira debonestat corporis dispositionem.

Dira destruit honestatem corporalis dispositionis. Nam quasi sicque persona sic pulchra: si subuerit et immutat omnia membra. Unde generatur rubor accendit: aut pallorem nimis debonestat: lingua cespitat: et ducit ter omnia corporis gestus per tremorem immutat. De hac et immutacione loquitur Seneca in libro. de ira sic dicit. Nihil eque pulchrum sicut in ueritate deformitate rei. Ira namque facies turbat: ora pulcherrima sedat: et ornos uultus ex tranquillissimis reddit: linguam decorat: et iratos. Et sequitur. Qualem putas esse animam cuius ymago tam feda est. id dicit quodam philosofo sophia que iratis profuit aspectu speculum ut ymago repercussa ostenderet homini suam deformitatem. hec seneca. Item in libro. de ira inquit. Nulla facies fere quasi liber agit: et ira turpis sicut hominibus ira flagrant. Narrat fabule que in therna aliquando delectata est in musica tibiarsu. Cum semel sufflaret tibias iuxta. que dicitur. Nulli uidit buccas turpis tumescere: et statim fistulas suas plectit. Minerva est dea sapientie: que sapientes irerunt: sunt indignitatis nature: iuxta illud salomons Eccl. i. c. In multa sapientia multas est indignatio. id est si sapiens quicquid per motum iracundie tangit: deo considerari indignitatem suam: ut caueat ab iracundia. hic philo. ad demetriam ait. Quid iracundo furor suus confert que se uisum? exagitationem stimulis conscientie: ita ab omni consilio ac mente deturbat: ut dicit iracundia inire credat. hec Hieronymus.

¶ Ira impedit et obnubilat rationem.

Secundo ira impedit potestatem naturalis rationis. Cuius enim ira sit ebullitio sanguinis circa cor: ex illa ebullitio immositas ascendit que obnubilat oculum mentis: ueta illud Catholico. Ira impedit animum ne possit cernere verum. sicut autem obnubilatio oculo corporali homo impingit facilius in offensa quod occurrit: sic obnubilatio oculo mentis homo facilius impingit in offensa: quod fuerit iniustum. Ideo omnia ante malia iracunda sensus suos pariter imperfectos: ut dicit Aristoteles. Sicut

Malitia iracunda plus ferus suos imperfectos.

De peccato ire.

So. ciij.

cantis que est iracundia parit canulos suos cecos. Et uisus suos similiter parit frustrum carnis: que sicut dicit magnus Augustinus in libro. i. c. xlii. Magnus alber de animalibus. Ursus est animal habundans ualde. uisus in parte propter habundantiam feruoris ualde incooperatus. ideo diu latet: et non uet donec fouet ad lineamenta propria de ducat. Propter feruorem de theodosio imperatore que cum esset iratus ad iussa seueram inimici erat: precipitatus. Et ideo phis quod admonuit eum ut cum ire iratum sentiret antequam iniam proferret. xliij. lras alphabeta in seipsum morose diceret ut interim aliquo qualiter refrigerat: quod facilius esset marum: posset discernere. hinc dicitur in psal. cxx. ait. Conturbatus est in ira oculus meus: anima mea ueter me. Nota quoque in huiusmodi dicitur dicitur dicitur dicitur mala que ira facit in homine: dum malum est obnubilatio rationis. Ideo dicitur conturbatus est in ira oculus meus. l. oculi rationis: que ut dicit scilicet Thoma in libro. i. q. lviij. ar. iij. ira inter ceteras passiones manifestas impedit iudicium rationis. secundum malum est pueritas sensus: lrasio cui subigit dicitur anima mea. l. aialitas mea. q. d. sensus lras turbata est. Tertium tangit lubricitas memorie. unde habet: ueter me. l. ueter memorie in quo tibi? et porus sacre scripture. dicitur dicitur de quo que uide refundat nutrimentum membris ecclesie. Hinc dicitur hiero. super isto psal. dicitur sic ait. Conturbatus est in ira oculus meus que te cetera anima mea que te dilige diliget. l. ueter me que tui recordabar. hec omnia turbata sunt propter ira dicitur. hec hiero. Et id dicit seneca. duo sunt que maxie iudicium impediunt. l. ira et festinatio. Etiam varro phis dicere solebat. Imperitie signum est erigere cito fieri quod difficultum est. Et socrates ait. Melior illis sequitur pnia. Propter dyabolus que continue que rit seducere animas nostras facit sicut piscator astutus que quod uult facit lter decepte pisces: turbat aqua: tunc est secum que pisces non poterunt preuidere rete sui. Eodem modo dyabolus facit in quibus congratione hominum. Nam inuirit turbacione per aliquem iracundiam per totam congregationem: tunc dedit eos a peccata et malitias excogitadas: sicut sibi placet sicque totam congregationem red dicit turbata. Etiam Aristoteles in libro. ii. de celo dicit que ira est causa spalis sophiste ut uidelicet disputado locum suum pronocet ad iram: que ira impedit animum ne possit cernere uerum. Iste sophista est dyabolus de quo dicitur Secti. cxxvij. ca. Qui sophiste loquitur odibilis est. Hic sophista semper nititur excitare: huiusmodi iracundiam: iras: turbacionem: et diuisiones.

¶ Ira tangit a dault in huiusmodi uerbis.

¶ Exemplum.

¶ Ira abbreviat uitam hominis.

Ira abbreviat uitam hominis. minuit quantitate uitae duracionis. Malitia est que excessiue colerica sit naturalis diuersitate sicut maxie pis de cane. Et hoc est quod dicitur Eccl. i. c. xel. et iracundia minuet dies et ante ipsa ueniet ad ducet cogitat. Sed hugo ait. Ira est inordinata appetitas que dum inordinate se committit: huiusmodi

ad infantia p[er]hibet. Sz nota fm aristote. in. iij. li. i. Ethicor[um] 2 scdm Tho. in. ij. q. clviij. ar. v. q. tres sunt sp[eci]es irascendor[um]. Quidam sunt acuti. q[ui]dā amari. 2 q[ui]dā difficles. Acuti dñr q[ui] velociter irascunt[ur] 2 velociter q[ui]escunt. Et istud est optimū qd̄ habet: q[ui] nō retinet irā in corde celādo: sz statim irā suā p[er] aliqua signa manifestat p[ro]pter voluntatē mo[ti] irē. Et ista sp[eci]e maxime disponunt colerici p[ro]pter subtilitatē colere. Amari dñr quoz ira diu p[er]uenat 2 ea nō p[ro]p[ter] dñr: sed occultat. 2 tō sunt amarissimi in seip[s]is 2 etiā ad alios. Et indigent multo t[em]p[or]e ad hoc q[ui] digerēt irā suā. Et ad hāc irā marie disponunt melancolici p[ro]pter grossitatē humorū melancolic. Difficles nō sunt qui nūq[ui] cessant ab ira cōcepta donec fuerint vindicati.

Acuti in ira.
Amari in ira.
Diffiles in ira

Questio.

Istas tres sp[eci]es vicere d[icitur] hō scilicet per māsuetudinē 2 moderatā rōnis. Primā p[er] modestiam in se acut[us]. Scdm p[er] patientiā ne sit amar[us]. Tertis p[er] pietatē ne sit difficles. Sitq[ue] puer moralis a puritate dicit[ur] deo 2 hōib[us] grat[us]. De quo osee. cxi. c. d. Puer israel 2 dilecti e[st] 2 egypto vocauit fillū meū. Et q[ui]stio animū pulsar. Quenā ista sp[eci]es irascendor[um] sit min[us] vituperabilis siue lenioris culpe. Dic q[ui] min[us] vituperantur acuti: q[ui] ipsi velociter irascunt[ur] 2 facilliter q[ui]escunt. Cū Aug. in regula ad clericos dicit sic. Mellior est aut[em] qui q[ui]bus ira sepe rēptet tñ ipetare festinat vt sibi dimittat cui se fecisse agnoscat iniuriā: q[ui] tard[us] irascit[ur] 2 ad veniā petēdā tard[us] inclinat. Qui aut[em] nūq[ui] vult petere veniā: aut non ex a[li]o peti: sine causa ē in monasterio etiaz si inde nō p[ro]ficia. hec Augusti. Et Marc[us] tull[us] in. i. li. officio[rum] dicit sic. Sz in omni iniusticia p[er] multū interest virū p[ro]urbatōe aqua animi q[ui] plerūq[ue] breuis est ad rēp[er]t[ur] an p[ro]sulso 2 cogitatōe fiat iniuria. Et iterū, ibidē. Leniora e[st] sunt ea que rep[er]t[ur] motu accidūt q[ui] ea que meditata 2 preparata inferuntur. hec tull[us].

Nota de moysē.

Quarto ira tollit ab hōie copassionē 2 misericordiā. Cū salomon puerblo[rum]. xxxij. Ira nō h[ab]et miam nec erūpēs furor. Et impetū cōcitati spirit[us] ferre q[ui]s poterit. Hoc p[er] de Moysē. Exodi. xxxij. vbi habetur q[ui] moyses descēdēs d[omi]no tēp[or]e synal iuenit q[ui] filij ira el[is] ad orabant virulū ex quo iratus valde proiecit tabulas lapideas scriptas digito dei 2 confregit eas ad radicem montis. Arripient[ur] vitulum quem fecerant combussit 2 filijs israel. Deinde dixit. Si quis est domini iungatur mihi. Congregatiq[ue] sunt ad eum omēs filij leui: q[ui]bus ait. Ponar ois vir gladiū sup[er] femur suū. Ire 2 redire de porta vsq[ue] ad portā per mediu[m] castror[um] 2 occidat vnusq[ue] fratrem suū 2 amicum 2 proximum suū: sicut dicit filij leui iuxta sermonē moysi: cecidit erisq[ue] in die illo q[ui] viginti tria milia hoim. Nota q[ui] vindicta siue ira quā cōdit moyses faciēs occidere tot milia hominū in vltionē sceleris

vtione sceleris laudat ab oib[us] doctorib[us] catholicis. Cū dicitur Hierony. loquēs de hoc facto moysi ad Thesiphonē vt dicitur in epla q[ui] dicitur. Presumptionē meā exulare conarer: diu dicit sic. Phinees filij leui gratis dei hūana cede 2 suoz paritudo muererūt. Idcirco scire debes fm Tho. i. ij. q. clviij. ar. ij. q[ui] ira nominat quādā passionē. Passio aut[em] appetit sensum intēctū est bona intēctū ratiōe regulat. si aut[em] ordinē ratiōis excludat est mala. Ordo aut[em] ratiōis in ira p[er]tinet ad tūz ad duo. Primo quidē q[ui] ad appetibile in q[ui] rēdit qd̄ est vindicta. Cū si aliq[ui]s appetat q[ui] fm ordinē ratiōis fiat vindicta est laudabilis ire appetitus: 2 vocat ira per zeluz. Si aut[em] aliq[ui]s appetat q[ui] fiat vindicta qualitercūq[ue] p[er] ordinem ratiōis. Puta si appetat puniri est q[ui] nō meruit: vel vltra q[ui] meritū vel etiā nō fm legitimū ordinē. vel nō p[ro]pter debitū finē: quicquid est cōseruatio iusticie 2 correctio culpe: erit appetitus ire est iustus 2 notat ira: p[er] viciū. Alio modo attendit ordo ratiōis circa irā q[ui]sum ad modū irascēdi: vt scz motus ire nō imoderate ferueat nec interius nec exterius qd̄ qd̄ez si p[er]mittatur nō erit ira absq[ue] p[er]tō enāsi aliq[ui]s appetat iustā vindictā. hec Thomas. Qua sentētia apte dat[ur] intelligi q[ui] ille q[ui] punit aliq[ui] debet exequi talē punitiōnē cū cōpassione: aliter peccat. Ideo nō licet irato aliq[ui] punitre eo q[ui] cōpari tūc nō potest. Cū Marcus Tullius in. i. li. de officijs dicit sic. Prohibēda est aut[em] ira maxime in puniēdo. Propterea refert idē Tullius 2 pariter diuus hieronym[us]: q[ui] archita tarētinus recte laudatur q[ui] cū villico suo iratus esset dixit ei. O felix tā te inq[ui] occiderē nisi iratus essem. Videmus ad sensum q[ui] si ceus aliq[ui] vadat iperuose modicū impedimētū facti: est ruere. Sic parit hō iratus dū ab ira agitur est quicquid occurrit inuadit. Cū talis similis est Orso q[ui] q[ui] infestat abynois: p[er]e ira surgit in illū. Si aut[em] impuenerit alius infestās e[st]: dimittit p[er]mū 2 inuadit secūdū. Sic pariter de hōie irato. Nā si aliq[ui] dū irascitur velit se opponere 2 ipm rep[er]hēdere: post modū aut[em] accedat: tūc dimittit p[er]mū 2 aggredit[ur] scdm. Sicut cōstat de q[ui]busdā rusticis q[ui] dū irasceret cū alio rustico vxor sua voluit pacē cōponere fier eos: sz rustic[us] dimisso illo sustinuit: vxorē suā. Et dicit p[er] q[ui]ter ira tollit miam 2 cōpassionē.

Vindicta fit rōnē laudabilis.

Vindicta p[er] ordinē rōnis est iusta. Nota.

Mo itez irato punire.

Exēplo de v[er]bo.

Exēplū de r[ati]o[n]e.

Nota oia q[ui] sequunt[ur].

Quinto quoz 2 quāta mala faciat irascidū in hōie pulchre ostēdit. Sic. in. v. li. moral[is]. c. xxx. vbi sic dicit. Quāta ergo sit irascidie culpa: p[er]semus per quā dūm māsuetudo amittit sup[er]ne ymaginis similitudo viciat. Per irā sapiētia p[er]dit: vt qd̄ quo vel ordine agēdū si q[ui]no nesciat: sicut scriptū est. Ira in sinu stult[us] req[ui]scit q[ui] n[on] iustū intellegēte iux[ta] dicitur hō cū mētē p[ro]mouēdo p[er]fundit. Per irā vita amittit: si sapiētia teneri videat sicut scriptum est. Ira p[er]dit

etiam prudenter: quia seipsum animo nequaquam replet. Etiam si quod intelligere prudenter valet: per iram iusticia relinquit sicut scriptum est. Ira viri iusticia dei non operatur: quia dum perturbata mens iudicium suae rationis exasperat: et quod furor suggerit rectum putat. **Est hec sententia notabilis** Per iram gratia vite socialis amittit: sicut scriptum est. **Moli esse at siduus est hodie iracundia: ne dicas semitas eius et sumas scada.** **Ubi ait tu?** Quia quod se ex humana ratione non temperat necesse est vitiosissime solus viuam. Per iram concordia rumpit sicut scriptum est. **Utraiusque parte ritas: et vir iracundus effudit peccata.** Iracundus quippe peccata effundit: quia etiam malos quos incaute ad discordiam provocat peiores facit. Per iram lux humanitatis amittit sicut scriptum est. **Sol non occidat super iracundiam vestram: quia cum iracundia: ceterum sicut tenebras incutit: hinc de radiis sue cogitationis abscondit.** Per iram sancti spiritus splendor excludit: quo gratia luxta veritas irrationatione scriptum est. **Supra que respicit spiritus meum nisi supra humanitatem et quietum tremere sermones meos.** Cum enim humiliter diceret quietum spiritus adhibere. Si ergo irascitur mens subtrahitur: sua sancto spiritui habitacione claudit. hec ola Gregorius. **Ex hac aurea sententia gregorius dicit intelligi quanta mala iracundia facit.** Ideo merito a clericis sapientibus deridetur. **Ubi dicitur in epistola ad quatuor fratres sub parva ante finem epistole quod incipit mare** quanto dicitur. **Difficile est mutare animam: si quod est penitus in istis moribus id subito emellere.** Sed te illud admonere ut si hoc plene mutare non poteris: quod ante occupat animam ab iracundia: quod pulvere ro poterit ne occupare: ut te ante componas: quotidie meditare resistendum esse iracundie. Cum ea maxime animam moueat: tibi esse diligenterissime lingua commenda. **Que quidem mihi viri non iterum maior videtur quam animo non irasci.** Et illud est non solum grauitas: sed non nisi etiam lenitudinis. **Moderari non est aliorum fontem: sed ira tuis: aut etiam tacere et tenere in sua parte motum animi et dolorem: et si non est peccate sapienter: non est mediocriter ingenij.** hec **Tullius** **Treppe dicitur** **Mare** **in libro de officiis ait.** **Fortis non est animi et patientis est non perturbari in rebus aduersis.** **Et in libro de officiis ait.** **Dulce non maiora opera sunt animi quam corporis: sic heres quos ingenio ac ratione presequimur grauioribus sunt quam ille quos viribus.** **Et in libro de se nequitie. Idem sic ait.** **Non viribus aut velocitatibus aut celeritate corporum res magne gerunt: sed consilio auctoritate sententia.** **Laetantur quoque in libro diuinarum institutionum. c. ix. ubi loquitur de hercule dicit sic.** **Animus vincens iracundiam cohibere fortissimi et quod ipse se hercules non fecit: nec potuit.** **hec quod factum non modo ego esse cum summis viris comparo sed simillimum deo iudico.** **Et treppe in eodem. cita subiigit.** **Non enim fortior putandus est qui leonem quam qui volentem in seipso inclusam fera super iracundiam.** **Aut qui rapacissimas volucres deiecit: quam qui cupiditates auarissimas cohercet.** **Aut qui amazonem bellatrix: quam qui libidine vitium pudoris et fame debellatrix.** **Aut qui sumum de stabulo: quam qui victa de corde elegerit.** **quod magis sunt putiosa quam domestica.** **Et ppilis**

Ubi

Magnavirtus est non irasci.

mala sunt quam illa que vitari poterit et cauere. Ex quo fit: ille se ipse vir fortis debeat iudicari qui temperans et moderatus et iustus. hec **Lactantius**. **Et sicut Boetius in libro de consolacione metro. v. dicit sic.** **Qui se vult esse potentem. Animos domat ille feroces.** **Nec victa tibi digne colla. Fedis submitrat habentis.** **Et enim licet indica longe. Tellus tua tura tremiscat.** **Et seruiat vitima tulle. Tamen atras pellere curas. Miferasque fugare querelas.** **Non posse perortia non est.** **hec Boetius.** **Et Cassiodorus super illud David. Irascimini et nolite peccare. ait.** **Wello est quod dicitur ira que capit ciuitatem.** **Et Seneca in libro de ira inquit.** **Irascundia qui vincit hostem superat maximam iram: etiam facinorosa committitur putat.** **Etiam diuus hieronymus super illud prouer. xxix. c. Vir iracundus provocat ritas: dicit sic.** **Janua viciorum olim iracundia est: qua clausa virtutibus intrinsecus dabit quietes apta non ad oed facinorosa armabit animus.** **hec hieronymus.** **Ubi ait sub breuibus persingula huius peccati malicia: dico iracundiam esse matrem pietatis et incrudelitatis.** **Ubi Valerius maximus in libro. ii. c. liij. de ira et odio dicit quod alexander obscurit omnia inclita gesta sua in furore iracundie sue.** **Cum enim alexander ob rerum gestarum magnitudinem quam in numero deorum habere: sola iracundia non solum ceteris illi eripuit: ut inter deos non sit connumeratus: sed etiam gloriarum honorem ei abstrulit.** **Cum enim celebraret post mirabiles victorias suas putum in babilonia: amicos suos in conuulsi vocat.** **In quo oratione quod sito de rebus bene gestis a philippo patre alexandri.** **Cum dicitur in epistola ex punctibus suis nobiliores fiducia regie amicitie laudabiliora egisse philippi diceret.** **Tunc alexander ait conuulsi: res loquid dicitur. Sic igitur magnificentia et clementia alexandri conuersa est in iracundiam et crudelitatem: adeo quod iam in suos quam in hostes factus est crudellus: inhumani sanguinis insatiabilis ut inquit paulus orosius et alij historici.** **Uide si vis: supra videtur de: non remedio gratia luxuria.** **hoc deus patet de halmicare patre magni hantibalis qui scribit Valerius maximus ubi supra raris ira et odio spirabat in romanos ut diceret se alere: quatuor filios qui quattuor carulos leoninos in punitie ac extremum in imperij romani.** **Et quod dum hantibal traduceret exercitum in hyspaniam prius sacrificauit: ut sui motus erat.** **Tunc hantibal primo genitum eius etatis octo annorum accedens ad sacrificium inrauit quod primus esset adulate etatis foret arroctissimus hostis romanorum.** **Qui dum exstrasser pulueres cum pedibus ait.** **Tulerit pariter cartthaginenses et romanos: quam altera istarum ciuitatum erit in puluerem redacta.** **Quod quidem ita accidit: quia cartthago a fundamens diruta fuit a romanis.** **Non decem et septem diebus continuas**

Boetius

Irascundia est mater crudelitatis,

De alexandro

na

De hantibalis re pres hantibalis. Non magno hantibale.

De peccato accidie.

Questio. Responso.

arsit: miserisq; spectaculi effectus pbuit: vide de numero capti uora... arsit: miserisq; spectaculi effectus pbuit: vide de numero capti uora...

Questio. Responso.

no questio... materia...

Ser assignat... gregorio... thoma... de blasphemia.

Quid e accidia.

Accidie nomine derivatum e ab accis grece qd latine dicitur cura... accidie nomine derivatum e ab accis grece...

Duobus modis notat hoc peccatum.

pro ut vocat tristitia: opponit leticie spuali: qd est in ipso exercitio spuali... pro ut vocat tristitia: opponit leticie spuali...

Accidia opti mei, declarat.

Accidia est qda frigiditas

No. pulchra declaracione scilicet thome.

Abet autem accidia sex filias s; gregorio in xxxi. lib. moral. cap. xxxij. Et thomas in ii. q. xxxv. ar. liij. qd sunt malicia rcor. pullantimitas. desperatio. Torpor...

De filiabus accidie.

spualis. Est autem malicia fm augu. volstras machinandi mali alicui. Cui aut qd inturiat alteri tuc traicit r postea tr stat. Vel malicia vt idē ait: est per quē morib⁹ de deceptoria veritate palliata vt odii alteri⁹ vel ppriū pmodū attendit. Vel fm ambrosiū. Malicia est mēris atq; animi deprauatio atramite veritatis deuta. Et prope maliciosus dicitur callid⁹: astutus: versutus: subdolis: insidiosus. Secūda filia accidie est rācor. Dicit rācor: a rān qd est ira. Jō rācor pprie est inueteratum odii vel indignatio siue amaritudo mēris inueterata. Sicut em̄ ex charitate sunt opa bona ex qd⁹ est cōfirmatio charitatis. Ita ex ira est accidia: ex accidia vero vetustas ire. Sz rācor put est filia accidie nō accipit pro odio vt dicit sc̄tus tho. vbi iupra: sed p indignatione cōtra inducentem ad bona.

Secūda filia accidie.

Tertīa filia accidie.

Quarta filia accidie.

Quinta filia accidie.

Sexta filia accidie.

Ita euagatio mēris am stas. Que insidiosa in lib. de summo bono dicit oritur ex accipiente octo. Vnde sc̄m̄ thom̄s in. q. ij. q. xxxv. ar. iij. in rāsiōne ad. iij.

Tertīa filia accidie est pusillanimitas. Dicit aut pusillanimitas vel pusillanimitas qd pusillus hōs animū pusill⁹ em̄ dert uat a pusillo qd est puus. Oriū autē pusillanimitas ex diffidentia pueniente ex cōsideratione pprie infirmitatis vel operis ardui. Cū accidiosus vel pusillanimitas reputat qd ardua mēris ad obseruandū cōsilia r diuina pcepta. Sz vere deteete mēris est q famulians rei meminit: cū vocat ad regnū. hinc seneca. Cōtēnt⁹ esto negocijs in q descedisti: nec luctare cum officio qd semel cepisti. Turpe est oneri cedere. **Quarta filia accidie est desperatio.** Dicit aut desperatio ex de r spero. vñ. despare est a spe cessare: vt qñ ad bñ opandū: de pprijs vrtib⁹: de die miseratiōe. De p mū remuneratiōe facti disfidere r ab vltimo sine discedere p similitudinē infirmoz q sine spe r fiducia santraz moriunt. Jō diffidentia meritoz mī ē diffidentie pmtoz ex q orit tristitia. Cū hugo i li. de vera sapia sic ait. Pū ma sal⁹ ē declinare culpā. Secūda nō despare veniā: qd ipe se in eternū punit q apud verū iudicē ad penitentiā nō recurrit. Et ambrosi⁹ in qd. Incidit virtuti secult q desperat de aduuto deo dei. **Quinta filia accidie est torpor** circa precepta. Est aut torpor: lāguor: pigritia: frigus: stupor: circa bona spūalia r diuina pcepta sechoāda r psequēda. Vel torpor ē qdā insensibilitas pprijs qd nō pōt iduci ad executionē mādatorū dei. Cū mare⁹ tull⁹ i lib. de Tusculanis qstidib⁹ ait. Accidia ē pgritia r fatigatio animi q qd boni sechoatū psumare fastidit. **Sexta filia accidie ē euagatio mēris** circa illicita. Cū em̄ accidiosus a licit⁹ r spūalib⁹ abstinet qñ ea vtilificat r ptenēsi tūc spūali gaudio desituit⁹ i reb⁹ exteriorib⁹ r illicitis p solatio nēqriti etis qerē habere volēs. vñ Grego. ait. Accidiosus nō habēs in se vnde letet querit foris sicut illi q nō possunt gaudere spūalib⁹ delectatiōib⁹ ac corporales se: trāsserūt. Ad euagatiōnē autē mēris ptenēt octo. s. ociositas: somnolētia impotuntitas mēris. Inqertatio: torpor: instabilitas: r hostitas curio sitio mēris am stas. Que insidiosa in lib. de summo bono dicit oritur ex accipiente octo. Vnde sc̄m̄ thom̄s in. q. ij. q. xxxv. ar. iij. in rāsiōne ad. iij.

De peccato accidie. Fo. cvij.

argumētū. **Nota** q ista euagatio mēris qñq; ē picularis r certā habet materiā: sic puenit oib⁹ vicijs. Qñq; est generalis r incertaz hec est pprie euagatio accidie. Ille em̄ q est abscopt⁹ tristitia accidie: nō habēs in se vnde delectet vasa tor ad oia querēs requit delectatiōis r nō inuenit: qz in bonis fallacib⁹ nō inuenit vera quies. Ideo ex tali euagatiōne pterius afficit redio vite pntis: iuxta illud Job. p. cap. Teder alas meā vire mee. Et dauid in psal. ait. Dormitauit aia mea pte redio. Quod qdā reditū est quedā tristitia animi ex miseria bili vira hui⁹ mūdi. Et id qñ ista tristitia pcedit ex desiderio celestis pte r dei amore cōsiderādo q dulce sit: q suauē: q vtilē videre deū: q frui. sanctorū angeloz admītib⁹ interesse: ad que oia obtinēda creat⁹ est. Et ecōtra: qra obscuritas mēris sit ignozare creatorē: qra qra graue periculū qra impuritas qra instabilitas cordis: qra ingratiūdo p tor ac tātis beneficij receptis. Bona est talis tristitia. Laudabilis r meritoria. Hoc reditū se habere ostēdebat dauid quī i psal. ait. Meū me quis incolatus meus plōgatus est. Et paulus q dicebat. Cupio dissolui r esse cuz xpo. Sed si homo haberet reditū de vita presentī aut qz nō haber illam prosperitatē quam veller. Aut illos honores vt diuitias velyoluptates quas cupit. Et pariter cū audit vt vider alios p sperari vel honorari vel ditari: hoc ita pntatur q veller nō viuere: negligens seipsum r propriā cōditionē. Cum aut ita deficiat mente vt ratione deliberata appetit tolli a mūdo vel nō fuisse natuz: vel quasi aial brutū affectat mori quacūq; morte: etiā i malo statu aie. Tale reditū est accidia mortalis r grauissimū passum nec seruū dei hzy nō tale reditū. Cū sapieñ. viij. c. de sic. nō em̄ habet amaritudinē cōuersatio illi: nec reditū puter⁹ illi: sed leuitā r gaudū. Et nota q loqur de vera sapiētia cū qua puerlat r viuit q dei grāz habet. Quid aut amatores q illa carē dicit id qd seribit sapieñ. ij. c. Et ignū r cū redio est xps vite nostre r nō est refrigētū i sine hois r non est q agnitio sit reuerlus ab inferis: q ex nihilo nati sumus: r post hoc erimus tāq; nō fuerimus. Ideo ad vtrāndū hoc reditū dicit qd sequit in eodē capitu. sc. Venite ergo r fruamur bonis que sunt: et vramur creaturā tāq; in inuēture celeriter: vino precioso r vnguentis nos impleam⁹: r nō pteat nos flos ipsi. Coronem⁹ nos ros ante q marcescat nullū prātū sit qd nō pertranseat luxuria nra: vbiq; relinquamus signa leticie: qñ hec est pars nostra r hec est fors nostra. hec ibi. **Ex dictis piz de filiab⁹ accidie.**

Nota de euagatiōne mentis.

Tristitia q pcedit ex desiderio celestis pte est laudabilis.

Tristitia vituperabilis. Accidia mortalis que sit.

Nota de sapientia honorum. Peccates non habēt sapiētiā ideo fatue loquuntur.

Consequenter oia creature que sub quattuor generib⁹ cōprehendunt. pūmo creature intellectuales: vt sunt angelicaz: chāyelli: pūctipar⁹: potestates: pntes: dñatiōes: throni: cheru...

bin et seraphim: qui nunq̄ a diuinis laudib⁹ q̄scentisq̄ inceffabili voce proclamant. sanctus sanctus sanctus dñs de⁹ sabaoth. Et Job. xxxviii. ca. ait dñs. Ubi eras cū me laudarent simul astra matutina ⁊ iubilarent oēs filij dei: id est angeli q̄ dicunt filij dei et astra matutina: q̄ a principio fuerunt creati cū celo empireo ante distinctionem elementorū. Et q̄ teste Iffidoro angelorū nomen officij est non nature. Id angeli oia officia diuine prouidentie celeri obedientia pficiunt. Uñ Iffidorus in li. j. de s̄. bono. c. xij. dicit sic. Bont aut angeli ad ministerium salutis humane deputati sunt: vt curas administrant munditer regant oia iustu deitestate aplo. Mōne omnes inquit sunt. Administratores spūs ad ministeriu missi ppter eos qui hereditatem cupiunt salutis. hec Iffidor⁹. **C**Secundo creature sensibiles detestantur accidias. Uñ apes: arane: formice et cetera viliissima aialia arguunt torpore: pigritiam: ociositatem ac desidias hoīs. Hinc salomō puer. vi. c. ait. Uade ad formicā o piger: ⁊ considera vias ei⁹ ⁊ discite sapientiam: qui cū nō habeat ducē ⁊ pceptorē: nec principē: parat in estate cibū sibi ⁊ congregat in estate qd̄ comedit: vsq̄ quo piger dormit: qñ p̄surges a summo tuo. hec Salomō. **S**up quo textu diu⁹ hiero. plura notabilia scribit. in. i. lib. sup parabolas salomonis: sic dicens. Hinc vacantem hortat quēq̄: vt si ad alios erudiendos non sufficit salte curā agere nō negligat. ⁊ sapientiam docendi neq̄ ab hoīe discere vel operā: sciam discat ad formicā. Formicā d̄: strenuus quisq̄ ⁊ p̄udus operari: q̄ in p̄ntiuita veluti i estate fruct⁹ iustitie quos in eternū recipiat sibi recōdit. Et subiungit hiero. sic. Si transiisti aial p̄m. tpe carens et rōnis experia: natura duce sibi p̄uidet in posse: imulromagis tu ad imaginē dei cōdit⁹ ad videndū ei⁹ gloriā vocatus doctorū magisterio adire: ip̄s conditorē habēs ducē debes in p̄nti bonorū operum fructus congregare quib⁹ in eternū viuas in futuro. Hec em̄ vitā in eomessi p̄parat et estat: qd̄ nūc inter ardores reimpationis: sp̄s est colligendi futuroꝝ merita p̄miorū. At dies iudicij: hys mis simulat rigoribus: q̄ tūc n̄m̄t̄ nulla reliquit facultas p̄ vita laborandisq̄ tñ cogit quisq̄ de hoīeo pulce actiōis qd̄ recōditit p̄ferre. ⁊ infra subiungit. Usq̄ quo inquit dormis in vicis qñ potes refurgere ad bñ opandū. q̄ noīto torpore dep̄ssus semp̄ dicit. Paululū adhuc iaceborz sic postea penitendo refurgā. fir nāq̄ vt te semp̄ differente op⁹ bonuz repente iudex q̄ mala facta tua punitat adit. hoc est em̄ qd̄ sequitur. Et veniat tibi quasi viator egestas ⁊ paupes quasi vir armat⁹. hec Hiero. **T**ertio accidias detestantur creature h̄ntes aiam vegetabile vt plāre ⁊ arbores q̄ p̄tinue crescendo ad quantitātē magnā peruēire conant. Sustinēt tñ multa aduersa frigora: gradines: v̄tos h̄yemē: ⁊ intēperie aeris: imo singulis annis auferunt ab eis folia: flores: fruct⁹: nec p

Creature sensibiles detestantur accidiam.

¶

Nota diligenter omnia.

Creature habentes aiam vegetabilem detestantur accidiam. Veritas.

pter hoc desistunt qñ habita oportunitate laborandi operant fructificando aut germinando. Ideo flāre zephiro frondescut silue et prata virescunt. hinc p̄ os veritatis d̄ nobis Mat. vi. c. Considerate lilla agri quō crescunt. Dico aut vobis q̄ nec Salomon in omni gloria sua cooptus est sicut vnū ex istis. super quo textu diu⁹ Hieronim⁹ in p̄mo lib. sup Mat. dicit sic. Et reuera quod sericū: Que regū purpura: Que pictura teretricū p̄t florib⁹ cōparari: Quid ita ruberet rosa: Quid ita cāderet v̄ lilla: Utile vero purpurā nullo superate murice: colorum magis q̄ sermonis iudiciū est. hec hieronymus.

Sol luna ⁊ astra accidiam detestantur.

Quarto accidias detestantur creaturae inanimatae: sicut sol luna ⁊ astra. Que continue radios claritatis sue sup nos diffundit: nec vnq̄ quiescunt: sed assiduo motu sphaeras suas ab ostēte in occidentē discurrunt. Vere mirabile est videre solitudines corporū celestium. P̄cipue aut solis q̄ cū sit octies maior tota terra ⁊ fons totū luminis p̄tinue reuertit ad orientē ⁊ flectit in occidentē iustrās corpora supiora ⁊ inferiora. hinc Salomō Eccl̄s. i. c. dicit sic. Orit sol ⁊ occidit: ⁊ ad locum suū reuertitur ibiq̄ renascens: gyrat per meridiam ⁊ flectit ad aquilonē iustrās vniuersa in circuitu p̄git spūs. ⁊ in circuitū suos reuertit. hec ibi. **S**up quo textu diu⁹ hiero. in explanatione sup ecclesiastē dicit sic. Sol iste q̄ in lucē mortalibus dat⁹ est interitū mundi ortu suo q̄ dicit indicat ⁊ occasu. Cui postq̄ ardentem rosam oceano iuxerit: incognitas nobis vias ad locum vnde exierat regredit. Expletorū noctis circuitum de thalamo suo festinus erumpit. hec hiero. **S**itā boetius in. j. lib. de cōso. metro. v. dicit.

C Sol stelliferi conditor orbis. Qui perpetuo nigus solio. Rapido celum turbine versus. Legemq̄ patifidera cogis. **C** Et iterum subiungit sic. Nihilq̄ antiqua lege solutum. Linquit proprie stationis opus. Omnia certo sine gubernas. Hominum solos respuit actus. hec Boetius. **C** Itē in. li. lib. metro. ix. idem Boet⁹ sic ait. Qui perpetua mundi ratione gubernas. Terrarum cellas sator. qui tempus ab euo. Ire iubes: stabiliq̄ manēs: das cuncta moueri. hec boe. **L**a Deuot⁹ bernardus: pulchre hortat ad sollicitudine esse intelligat ex ipsa re: magnitudinē motu dispositio: con

Et iterum subiungit sic.

¶

Deuot⁹ bernardus: pulchre hortat ad sollicitudine esse intelligat ex ipsa re: magnitudinē motu dispositio: con

De peccato accidie.

nstia: villitate: pulchritudine: temperatōe. Nec posse fieri q̄
 id q̄ mirabili rōne p̄stat: nisi p̄ illo maiore altq̄ sit instructū.
 hec Lactanti. p̄z itaq̄ ex dieb̄ q̄ oēs creature accidit̄ & oculi
 detestant̄. **C**hic deuotissim⁹ doctor Bernard⁹ in epla ad rō
 bertū nepore suū: pap̄ an̄ finē epl̄e dicit sic. **T**olle oculi: exerce
 vires: moue brachia. cōplosas explia man⁹: exercitare i alit̄
 & sati senties: sola te appetere q̄ famē tollāt nō q̄ fauces de
 mulceat. Redde q̄dē saporē reb⁹ exercitiū q̄s tulit inertia.
 multa q̄ respicit oculos post laborē sumes a deſiderio. Si q̄
 dē oculi parit fastidiū: exercitiū f. imē. s. fames aut̄ inro: modo
 dulcia reddit q̄ fastidit̄ fecit illipida. **O** f. f. a. b. a. p. u. l. s. e. a. r. p. a. n. i. s.
 q̄ i b. a. r. i. c. ū. a. q̄: quiete n̄ t̄i q̄dē fastidio sunt: s̄ exercitatio ma
 gis: videt̄ delecte. hec Bernard⁹. **E**t in f. m. o. d. e. s. c. i. A. n. d. r. e. e. i. d. ē.
 sic dicit. **N**os miser̄: miserabiles: viciat̄ tot sp̄itib⁹: & igne
 relis viciat̄: volat̄: insurgit̄: intimit̄: nihilomin⁹ p̄ni
 tiosa securitate & negligentia dormitam⁹: torpem⁹ oculo: vani
 tatib⁹ & scurrilitatib⁹ indulgem⁹: tā pigri a sp̄ialia ex. c. r. c. i. t. a.
 ac si tā par sit & securitas: nō sit malitia: vita hois sup̄ terraz.
 hec Bernard⁹. **E**t i. a. S. r. e. g. o. i. n. v. l. l. m. o. r. a. l. i. t. c. x. x. i. p. r. a. c. t. i. a. s.
 illō. **J**ob. i. i. j. c. a. **Q**uā solet sopor occupare hoies: dicit sic. **S**unt
 nōq̄ nō nulli q̄ mūdi actiōes fugiūt: s̄ nullis virtutib⁹ exer
 cent̄. **H**ij nimis torpore nō studio dormiūt. **E**t idcirco liernā
 nō cōspiciūt: q̄ capti nō i lapide: sed in terra potuerūt. **Q**ui
 bus plerūq̄ cōtigit vt q̄ro securi⁹ ab externis actiōib⁹ ces
 sant̄: tāto lat⁹ i mūdi cogitaciōes strepitū p̄ oculi cōgerāt. **U**ñ
 sub iudice sp̄e p̄p̄bet̄ torpēs octo aia deslet cū d̄. **A**lderunt
 eā hoies & deriserūt sabbata ei⁹. **P**recepto etem leḡ ab exte
 riori ope in sabbato cessat̄. **H**ostes ergo sabbata videtes irri
 deōs cū maligni sp̄is ip̄o vocatiōis octo ad cogitaciōes illi
 tas p̄trahūt: vna q̄q̄ aia q̄ remota ab extremis actionib⁹ ser
 uire deo credit̄: eo magis eoz r̄p̄andit̄ illicita cogitādo fa
 mulēt. **E**t itez subiūgit̄ Greg. sic. **S**ci aut̄ viri q̄ a mūdi opti
 bus nō torpore: s̄ virtute sopiūt̄: laboriosi⁹ dormiunt q̄ vlt
 lare potuerūt: q̄ in eo q̄ actiōes hui⁹ sc̄i deseres superant
 robusto pficit̄ quādie s̄ semetip̄os pugnāt: ne mēs p̄ negligē
 tiaz torpeat ne subacta octo ad desideria i mūda frigelcar: ne
 ip̄i desiderijs bonis pl⁹ iusto inferneat: ne sub desiderijs sp̄e
 sibi met̄ parcēdo a p̄ctiōe lāgneſcat. hec Greg. **E**t parit̄ d̄
 ius hiero. ad rusticū monachū de vita monastica. epla inci
 pit. **N**ihil xp̄iano felicit̄: ita inq̄. **M**un⁹ de manu tua & ocu
 lis tuis liber discidas: p̄ salterii discat̄ ad p̄b̄i: o. f. o. s. i. n. e. i. t. e. r.
Lectio dimi
 nis scriptu
 narū scriptu
 rarū tollit
 riterq̄ anim⁹
 cēdat ad dñz.
In vice patiētia: ama scijs scri
 pturaz: & carnis vicia nō amabis. nec vacet mēs tua varis p̄
 turbatiōib⁹ q̄ si pectori tuo incederit d̄ habuist̄ tui: te dedu
 cēt ad delectū maximū factio aliqd̄ opis vt te semp̄ dyabo
 lus iueniat occupātū. **E**t itez i eadē epla ita subiūgit̄ hiero.

Anrea d̄ba.

Imunde co
gitaciōes oc
turlex otto.

Lectio dimi
nis scriptu
narū scriptu
rarū tollit
riterq̄ anim⁹
cēdat ad dñz.

De peccato accidie. Fo. ex.

pleōs. **I**n desiderijs est ois ociosus. **E**gyptiorum monasteria
 hūc morē tenēt vt nulli abiq̄ labore et ope suscipiāt: nō tam
 p̄pter vict⁹ necessaria q̄ p̄pter aie salutem: ne vagent̄ vido
 lia cogitationib⁹. **E**t ad instar fornicantis hierim̄ oi trāstrū
 n̄ diuarent̄ sedes suas. hec hierony. **E**t dem hieronym⁹ ad
 demetriū in epla q̄ incipit. **S**i summo ingenio pariq̄ fretus
 scietis: dicit sic. **S**eruentissimi in terrenis: frigidissimi in ce
 lestibus sumus: et summam in reb⁹ paruis exhibētes alacri
 tatiā ad maiora torpescim⁹. **C**ōsiderare pudet̄ q̄. **S**it feruor
 in seculo: qua cura singula queq̄ studia hoim: quoridie ad p̄
 fectiora nitant̄. **L**arum arbor nulla proius etate extinguit̄:
 imo vt seclatis auctoris vras lūa: ip̄a magis etate inflāma
 tur: diuitiaz amor iustitabili est expleti nescit honoz cupi
 do. **C**elerē habitare res sine sine querunt̄. **N**os diuinam
 sapientiā celestes diuitias. impotales honores: pigra quadā
 distimulatiōe negligim⁹ & sp̄itales diuitias aut̄ nō attingi
 mus: aut si leuiter degustauerim⁹ p̄tinuo nos putamus eē la
 tiaros. **A**lit nos diuina sapientia ad suas inuitat epulas. d. **M**ota diligē
 ter.
Qui edū me adhuc clurteret q̄d b̄bit me adhuc stitit. **E**t
 r̄u circa finē iudē epl̄e: ita inq̄ hiero. **O** ē op̄ leue ferri lolet
 cū ei⁹ p̄ctū cogitat̄: & spes p̄m̄i solatiū est laboris. **S**ic durus
 agricola in aratiū dū cōpū & piguros octo glebas violento
 vomere scindisse se gaudet. **E**t mix in modū ip̄a opis diffi
 cultate let⁹: sp̄e seget̄ de labore meret̄. **S**ic negotiator aut̄
 maria p̄tēt spectare aufus fluctū spumas rabit̄ q̄ vētoz
 dūq̄ in om̄i la bore ac periculo hūcū cogitat̄: & lacissitudinē si
 mul obtulisset & i mōrē. **C**ōsidera queso magnitudinem p̄m̄i
 iur: si t̄i cōsiderari p̄t. **Q**ui q̄d in eis est post abcessum alet
 post carnis iheritū: post fanillas & cinerē in mellorē statum
 virgo reparāda est. **M**idat̄ si terrenū corp⁹ in celū eleuādūz
 est. **P**ot̄ hec angeloz es donāda p̄posito re gnū acceptura ces
 loz: in p̄peruū mētura cū xp̄o. **Q**uid igit̄ retribuēs dño p̄
 oib⁹ q̄ retribuit tibi: **Q**uid isto remunerat ore dignū facies?
Aur quē laborē durū putabis: cui⁹ tāta sunt p̄mia? **U**ñ beat⁹
 ap̄ls. **N**ulle inq̄ sunt p̄digne passiones hui⁹ r̄p̄is ad futuram
 gliaz & reuelabit̄ i nob̄. hec hiero. **E**t ad p̄gines deo dica
 tas. **E**pla incipit. **Q**uātā in celestib⁹ bitū d̄nē: ita dicit hiero.
Nolo em̄ in hoc pures p̄stare iustitiā vt malū nō facias: cū &
 bonū nō facere malū sit. **E**t i vtroq̄ leḡ p̄uaricatio p̄tinetur.
Qm̄ q̄ dicit recede a malo: ip̄e dicit fac bonū. **E**t a malo re
 cesseris: & nō feceris bonū trāsgressor es leḡ q̄ nō tm̄ in malo
 r̄i actū abhominatiōe: s̄ in bonoz opez p̄fectiōe p̄tinetur.
Necq̄ em̄ hoc solū tibi p̄cipit vt vestitū nō spoltes suts idu
 mētiū: s̄ vt spoliatos operias tuis vestimētis. **N**ecq̄ vt habē
 tiam non auferas iū: sed vt nō habenti tu libenter im
 partias: necq̄ solū vt pauperē nō repellas hospitio suo: s̄ vt
 pulluz & nō habētes rectipias mo. **P**receptū est em̄ nob̄ s̄ flere

Nota anreg
verba.

Nota diligē
ter.

Exdat ad ce
lestia deside
ria.

Sentētia au
rea.

cum flentibus. Quomodo cum illis flent? si in nullo eorum necessitatibus participamus. hec hiero. Tandem hieronymus ad amicum egroti consolatoria epistola incipit. Quamque certissime non erimodicit sic. Imperfecti ac languidi boni est. In oculis sine certamine pietatis virtus. Et breuiter pro complemento huius parti accedit. Nota quod plures sunt laborantes qui iudicant oculos. Et sunt alii qui oculos vident: qui in prospectu eterni iudicis sunt diligentes et solliciti. Unde bernardus ait. Oculos est non tantum qui nihil operatur: sed qui continue laborando nihil tandem lucratur. Si autem scire vis quot modis efficitur quis oculos. lege veritas sequentes.

Tristis: malitiam parit: blasphematur: odit. Desperat: torper: pigrescit: pusillanimitas extat. Undique vagatur: perfractans mollia mente.

De quinque sensibus corporeis per quos peccata ingrediuntur ad animam.

Ubi dicitur: vultus

facies a factio dicitur quare

Omnis sensus relucet in facie sicut patet a visu: auditu: olfactu: gustu. Tactus autem per totum corpus diffusus est: magis viget in corde. Ideo facies teste Isidoro in xi. lib. ethicoz. c. i. dicitur est ab effigie. Ibi enim factio est tota figura hominis et vultus cuiusque persone cognatio. Mirabile est valde quod facies innumerabilium hominum sunt distantes: et fortassis ista est in specie vultus diuersitas tanta est in anime: iuxta illud Ouidii. Pectoribus mores tot sunt quot in orbe figure. Vultus vero dicitur esse qui per eum ostendit animi in voluntate enim in varios motus mutat. Ideo vultus nos terque voluntate denotatur teste cassiodoro speculi quoddam est atera quod spiritualiter non cernit per eius habitum eundemissime declarat. Vel facies dicitur a factio factio: quod facit notitiam hominis. Hic hiero. ad iuriam de viduitate seruanda. epistola scripta. Obsecras fratres et suppliciter deprecaris. ita inquit. Speculi mentis est facies et tactus oculi cordis fatent archana. Augustinus quoque pertractans illud Genesim. c. i. in spiritualem in facie est spiritaculum vitæ dicit sic. Facies hominis est in qua relucet principia operatio et magistris dei qui tam paruo loco spacio faciei omnia organa sentiendi constituerit spiraveritque in facie hominis spiritaculum vite. hec Augu. Et lactantius in lib. de officio dei ad demetriam auditore fusi. c. viij. dicit sic. Cuiusque status statum deus. ex ob assalibus solis hominem facere celestis: quod parte quod de facies necessariis membrorum ministeris et instruit pariter et ornauit. hec lactantius. Propterea salomoni pro verb. xvij. c. ait. In facie pudicitis. In certis pietatis. et Eccl. xij. c. Cor hominis immutat faciem illi: siue in bona siue in mala. Item Eccl. xij. c. Et visu cognoscit virum ab occursum faciei cognoscit sensatus. Sup quo homo Nicolaus de lyra dicit sic. Cordis dispositio magis apparet in facie in qua viget omnes sensus quam in alijs partibus corporeis: et potissime in oculis qui citius immutat

tur a corde propter humiditatem complexionis. Et ideo si in oculis appareat magna auaritas: et honesta iudicatur homo sensatur et e contrario: quod dicitur Eccl. xij. c. Nequitia mulieris immutat faciem eius. Hinc Chrysostomus super illud Matt. vj. c. Facie quam laus. dicit sic. Spiritus autem facies anime conscientia intelligit. Sicut enim in conspectu hominum gratiofa est facies pulchra: sic in oculis dei speciosa est. munda conscientia. hec Chrysostomus. Sensus igitur corporis humani sunt quinque: visus: auditus: odoratus: gustus: tactus. ex quibus tres aperiantur et clauduntur: duo semper patentes sunt. Primum sensus est visus cunctis viuactor.

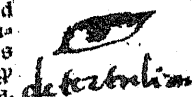
Sensus corporis sunt quinque.

Dominus sensus est visus qui teste Isidoro in xi. lib. ethimo. c. i. viuactor est ceteris sensibus ac perscrutator siue uisitor: et plusquam viget in se memoria iter cetera mentis officia. Acutior est enim cerebro visus videre dicamus. Veluti cum dicitur vide quomodo sonat: vide quomodo sapit: sic et cetera. hec Isidorus. Idcirco mens et uoluntas ex oculis sepe dignoscitur teste Lactantio in lib. de officio dei. c. viij. Etiam lactantius in. vi. diuinarum institutio. ca. xx. dicit sic. Voluntas oculorum uariata et multiplex que capis ex aspectu rerum que sunt in visu hominum: uel natura uel ope delectabiles uide ibi plura de hoc sensu: uis que Lactantius pulchre dixerit. Et sicut ait Ambrosius in lib. examerod. Sunt enim oculi speculatores nostri die ac nocte excubant. Nam et a somno membris ceteris citius excitantur. Et vigilantes circumspectant omnia et tanquam in summo locati in uersa prospectant. hec Ambrosius. Etiam Aristoteli in principio. i. lib. metha. et i. titulus Tho. in commento super eadem lectione prima dicit sic. Sensus visus maxime cognoscere nos facit: et multas differentias rerum demonstrat. Sicut ergo sensus visus inter omnes sensus est nobilior: ita et periculosior. Et ideo si non fuerit per impertum rationis refrenatus inducti hominem ad lasciuam: luxuriam: auariciam: et ad multa peccata. Propterea multi philosophi hoc cognoscere eruerunt sibi oculos: de quibus dicit Hieronymus ad Bigaui hyspanum dicit sic. Mentis quondam mundi philosophos legimus ut totam cognitionem ad mentis cogere puritatem sibi oculos eruisse. hec Hiero. Inter ceteros hoc egit Democritus qui athenis eruit sibi oculos ut vegetiores haberet cogitationes. Lactantius uero dicit quod ideo excecatur seipsum ne uideret bene esse malis iocundatibus.

Democritus eruit sibi oculos et quare:

Cerulianus quem dicit quod ideo exoculant seipsum quod multas res sine cogitatione aliter non poterat ideorete. Quibus sensus sunt tota luxuria nostra. hi nos in omnia quotidianis uicijs capti sunt. Nec expedit pro illic exempla in modis adducere: quod hoc ipsum quidam probat experientia. Hinc Augustinus regula ad clericos ait. Ne dicatis uos habere aios pudicos: si habetis oculos impudicos. quia impudicus oculus impudice cordis est nunciatus.

de turbulencia

De sensu auditus.

Propterea Isidorus ubi dicit inquit. Oculi inter omnes sensus viciniores aieceptissimi in oculis enim omne meritis indictus est. Un et antiphrasibus vel hyperlitas in oculis apparet. hec Isidorus. Dixerunt etiam oculi oia membra corporis ad operandum tam bona quam mala: ut pedes ad ambulandum: manus ad scribendum. Propterea scriptas Luc. xi. c. ait. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Discrete ergo tempore pcedit cogita si habuisti oculos sublimis: hinc inde furiose ac libidinose vagantes. Cogita etiam quot vana: quot turpia: quot etiam secularia ac bona fallacia more auii rapacium aspersionis aut desiderantis: ac cum sensus visus sit vincitor cunctis sensibus magis inclinat hominem ad luxuriam: concupiscentiam: auaritiam: inuidiam: et ad cetera criminalia peccata.

Clertitas.

De sensu auditus.

Ecudus sensus corporalis est auditus sic dicitur quod voces hauriat. Un Lactantius in libro de opificio dei ad demetriam auditorem summum. c. viij. dicit quod aures dicte sunt a vocibus haurientibus. Vere igitur veritate suscipiunt sonos: quod vox repressa (teste Isidoro) per anfractum auris soni facit quo sensus excipiat auditum. Ideo dicitur auris quod auide rapit sonus: vel dicitur auris ab audiendo. Hinc Magnus Albertus in libro de animalibus tractatu. iij. c. ij. dicit sic. Sunt aures cartilaginee ut melius sonus percipiant: et de propinquo auris sonus confortet. Sunt etiam aures inolute et peane propter idcirco sonos teneant. Uta autem auris est toruosa ut loquatur sit et curua ne frigidus aer cito ingrediat ad cerebri: et inducat nocumetum: sed plus stet et calefiat i aure et etiam ut aer detus i aure melius sit natus recipere omnem sonum. Meruit autem tympanum auris sunt duo: quod melius sonat durum: hec Albertus. Propterea Lactantius in libro de opificio dei. c. viij. ita inquit. Artifex noster aures duas esse voluit: quare duplicitas incredibile est quod tam pulchritudine preerat. In his auditum omnem officium constitutum est sicut in oculis videndum. hec Lactantius. Item Lactantius in libro de divinis scripturis. c. xxi. de hoc sensu ita inquit. Martimeus hic sensus non est ad vicium detorquendum quod nobis: ideo datur est ut doctrinam dei percipere possim. Itaque si voluptas est audire carum et carminum: dei laudes canere et audire tocundum sit. Nec est voluptas haec quod comes est et socia stultitiae. Nec est voluptas haec quod appetit quod corpori ut pecudes feruntur: sed perpetua et sine ulla intermissione delectationis cunctis terminos si quod excesserit: nihilque aliud ex voluptate petierit: nisi ipsam voluptatem. Hic more te meditat: quod sicut vita perpetua in futuro est: ita mors in voluptate: quod enim ipsa maluerit carebit eternam: quod terrenam punitur celestia non habent. hec Lactantius. Item Isidorus inclinat hominem ad iracundiam: quod si quis audit ea quod sibi non placet turbat et irascit. Etiam per auditum labit homo plerumque ad iactantiam: ambitionem: et inanem gloriam: ut cum quod de se audit laudes extollit et gloriatur. Ad vanitatem.

Nota de auribus.

Aures sunt instrumentum peccatorum.

De sensu odoratus.

Fo. cxiij.

tes quod huiusmodi incitat homines. Si quis esset scurrillia haec oculo sa et leuita aut detractoria audit mens eius facile stultus: et propter sensus maculatus aut per delectationem fleuit. Quapropter ille qui audit detractores aut obloquentes peccat graviter: nisi quod detrahens nisi audiat ex audio. Un sanctus Thomas in libro ij. q. lxxij. articulo. dicit sic. Si quis detractores audiat ab aliquo resistetia videt detractori plentire: unde sit particeps peccati eius. Et si quidem inducat eum ad detrahendum: vel saltem placeat ei detractori propter odium eius: cui detraxit non minus peccat quam detrahens et quod magis. Un Bernardus dicit. Detrahente aut detrahente audire: quod homo vana bilis sit non facile dixerit. Si homo non placet ei peccati: sed ex timore vel negligetia: vel etiam verecundia quod omittat repellere: detrahente peccat quod detrahens multo minus quam detrahens et plerumque ventia. Un quod etiam hoc potest esse peccatum mortale: vel propter hoc peccatum ex officio incumbit detractori corrigere. Vel propter aliquid peccatum quod auditus novit peccatum: vel propter radice qua timor humanus quod potest esse peccatum mortale. hec Thomas. Et sic patet de auditu.

de sensu auditus

De sensu odoratus.

Tertius

sensus corporalis dicitur odoratus quod nullum aliud est quam quod actus vel passio odorata. Odor enim sine spiritibus per nares siue per nasutras hinc i naso vel i naribus sunt tria officia constituta: teste Lactantio in libro de opificio dei ad demetriam. c. x. vni quod ducendi spiritus. Alter capienti odoris ferit ut per eius cavernas purgamenta cerebri defluant. De hoc scriptum est officio nasu latius Magnus Albertus in libro de animalibus tractatu. iij. c. ij. dicit. Adde quod duo sunt nares: quod si vni accidat opilatio ex catarro vel alia causa altera deseruiat animal. Et hec est causa generalis que omni sensus est geminibus. Propterea Isidorus in libro ij. et huiusmodi. c. i. testatur quod odoratus dicitur quod aeris odoratus afficiat. ut antequam intelligas ubi sit virtus odorativa vel olfactiva. Scire debes per Magnus Albertus in libro de animalibus tractatu. ij. c. viij. quod nasus est huiusmodi sensus odoratus. Quod insensibilis est si non possit. Extremitas quod cerebri situs os quod dicitur coronale vel pupis capitis descendit i duas papulas quod sunt siles papulis mammillarum et tacer vna turta altera situs triangulos natus et i oibus odoribus per inspirationem non opant velamine particulari ne ledant: obviare aere calore vel frigore et ideo talia animalia non odorant nisi cum vtero inspirationis est infusa velamine illis. Et quod situs olfactiva est in illis papulis si cur visus octo. In alijs autem non inspirantibus sunt nude papule ille quod illa hinc cerebra sicciora quod non ita facile ledunt ab obus. hec igitur est causa inspirationis et non inspirandi: nasus autem est causa huiusmodi odoratus. Et quod odor est calidus sicut cerebri autem frigidus humidus: ideo non bene recipit: et ut melius recipiat esse oportet vna parula visus ad instrumentum odoratus. Item Albertus in libro de animalibus tractatu. ij. c. ij. dicit quod in oibus animalibus

Nasus habet tria officia.

Aliter olfactiva. Nota de odoratum pulchrum.

Aliter olfactiva consistit in duas papulas.

De sensu odoratus.

habētib' nasus nō p̄ficiat olfact' nisi p̄ attractionē aeris. Hoc autē mēbrū ē in medio sensus & in anteriori pte capitis. Et p̄ prera natura posuit hoc mēbrū in medio trūi s̄trōz capitis scz oculoz & aurū & oris suel lingue. Et ē sic dispositū q̄si cor tina sit i medio nariū & sup additamētra māmillaria. Et hoc ideo fuit vt p̄ motū anhelit' monerent & sic conti mamilla res cerebri recipiūt odores. Si em̄ continua sine velamine esset aer & odores oēs libere occurrerēt cerebro: & corrūperent ip̄m. hec Albert'. Et etiā nasus faciet maximū ornamētū: cui' carētia facies tota dehonefaret. Sūt q̄ dñt q̄ odor nō sentit si ne aliq̄ fumali euaporatiōe q̄ i quadā resolutiōe p̄sistit et sic odor nil aliud videt esse q̄ fumalis euaporatio. S; hec opinio pōt esse vera s̄m Tho. qd̄ p̄ ex hoc q̄ Vultures curruunt ex odore p̄cepto ad cadauer ex locis remotissimis. Nec esset possibile q̄ euaporatio aliq̄ p̄geret a cadauere ad tā remota loca: etiā si totū resoluere i vaporē vt dicit thomas i. liij. li. inlay dist. xliij. vbi mouet dudū. vtrū in corpib' gloriofis sint oēs sensus i actu. Et iā Alidor' de efficacia odorat' vulturū & aq̄larū in. xij. li. ethymo. c. vij. dicit q̄ vultures sic aq̄ le etiā vltra maria cadauera sentiūt. Magn' q̄z albertus in xliij. li. de animalib' in sine libri vbi loquit de vulture dicit sic. Vultur de lōge p̄tēplā & olfactū p̄pollēs ad mltā terraz spacia sentit odorē carnis & cadauerū. S; audi p̄cor s̄ba aurea dicit Hieronymi nos admonētis exēplo vulturis & aq̄le i. liij. li. cōmētartoz sup Martijē ad Eusebiū s̄vbi p̄tractās: illud Martij. xliij. c. Vbi cūq̄ fuerit corp' illuc p̄gregabunt. & aq̄le: vbi tra inq̄. Aquile & vultures etiā trāsmarina dñr sentiūt cadauera & ad escā huiusmodi p̄gregari. Si ergo irrationabiles volucres naturali sensurātis terrarū spaciā & maris suūtib' separate parū cadauer sentiūt vbi laceat q̄ro magis nos & ois multitudo credētū d; festinare ad esā cui' fulgur exiit ab oriente & patet vsq̄ ad occidentē. hec Hieronym'. Q̄uis autē hō sit valde modici & minoris odorat' aq̄lis vulturib' canib' et q̄busdā alijs animalib' q̄ multis vigent odoratū: eo q̄ ip̄e n̄mā cerebri hūiditate impedit: nihilomin' p̄pter odoratūz labil ad diuersa vicia & peccata. Nam sunt quidā adeo vicio gula deditū q̄ si viderint varios odores escarum tāzuz inardescit q̄ quasi videntur canes venaces hinc inde discurrēdo: vt cōsequantur intentū appetitū sui. Sūt aliq̄ crudeles sine misericordiā q̄ si viderint paupes aut infirmos suelēptosos aut icarceratos aut mortuos illos abhominant: imo obtināt aut res ne aut sudores aut feroces aut anhelitū s̄firmoz aut panperū xpi p̄cipiant. Quib' p̄uidābio euemer sicut illi dicit crasso & purpurato q̄ pauperē lazaz horruit: s; tādē mortū ē diues & sepul' iest in inferno. Mortuus est quoq̄ lazarus et portat' est ab angelis i sinu abrahe. Nōnulli q̄rūt: vanos odores p̄pter lascitiā: voluptatē: luxuriā: ac vanitatē: vt in p̄p̄e cu hominum

Nasus est odoratum faciet.

Vultures hnt odoratum acutissimum.

De aq̄larū vulture. Vultur olfactu p̄poller. Nota.

hō nimis odorat. per odoratum labitur hō ad multa p̄cia.

Contra eos q̄ ponūt vanos odores.

De sensu gustus.

in hominē redolect. Quib' p̄ esatā. liij. c. de. Exerit p̄ suant odore fetore p̄zona funiculus: & pro crispāti crine caluitū & pro fascata pectorali alitū hec esaias. Si autē aliq̄s potaret vanos odores ad p̄forādū cor: sive p̄ alta rōnab' causa nō iudicā esse p̄cū. hec de sensu olfactus dicta sufficiāt.

De sensu gustus.

Gustus sensus corporalis dicitur gustus q̄ a gutture ē denotat' ieste 3. doro. Nā q̄ gustant officio lingue p̄ guttur transeūt ad stomachū: & ideo Varro putat q̄ lingue nō mē a ligādo cibo sit ip̄ositi teste lactatio i li. de opificio dei. c. x. qz ip̄a cōmoltos dētib' cibos colligit & cōglobatos visus dep̄mit & trāsmittit ad vētrē. vel ideo lingua d; a ligādo: qz ligat s̄ba & voces p̄ articulos suos. Vel lingua d; a lēdo ledis: qz dētib' illedit. Sunt q̄ dicit q̄ lingua d; a linguo linguat: qz ea linguat'. S; qz in lingua est virt' gustatiua ac discretiua oim̄ eoz q̄ substantiālier nū trūit corp' hec est calidi & frigidit' humidit' & siccit' similit' in ua. dictū oim̄ sapoz p̄ hoc q̄ ipsa substantiāliter tāgit cibū. Idcirco p̄siderādū est s̄m magnū albertū in. xij. lib. de animalib' tractatu. li. c. v. qz sicut natura nō fecit creationē lingue hois trā ad vsum quo cetera vtrūq̄ aialia: sed duplicē vsuz: gustus: vt deliceret loq̄le optauit. Et etiā formauit tabia & dētes nō in vsuz vnicū sicut in ceteris animalibus s; adhibē loquelā: duplīcē vsū vnicūq̄ istoz pro modulo suo attribūēs: sic igit' lingua hois est apra duabus opatiōibus: quāz vna est in sensu gustatiū: altera q̄ est i interpretatiōe sermonis. Rationēz autē hārū opatiōis lingue assignat magnus Albert' in li. de animalib' tractatu. li. c. dicit. qz lingua h; gustū ex eo q̄ est bene passibilis in anteriori extremitate sua in q̄ expāsus neruus gustatiuus. Hoc autē magis cōuenit in pte anteriori lingue q̄ in posteriori radice ipsi: qm̄ discretio q̄ est aut pōt reijcere aut trāsmittere cibū: s; posterior: ps nō facilliter reijceret: Est igit' mell' vt expāsus sit neruus gustatiuus in anteriori pte er'. Est tñ vbiq̄ in lingua & in ore aliq̄s ramusculus nerui gustatiui ad adiuuādū i discernēdo sapores: s; p̄fecte nō est nisi i anteriori pte lingue. Et subiūgit albert' s̄ dicit. Figura autē lingue est q̄ sit retro spissa & tēdar' in tenuitatē: ideo spissas aī linguas habētes nō bene formāt sermones & opz q̄ sit bene soluta & extēribilis explicabilis ad dentes: ad palatū: ad quocū factus format elemētra articulate & litterate vocis. Propter qd̄ anteriori linguas ligatas hntes non bene formāt litterā: dicunt bles. Dicit autē blesus vt exponit Capholicon ille q̄ nō bene frāgit s̄ba. Vel d; blesus q̄si bucca te linga: q̄ vero hnt linguas posteri' ligatas nō vñ formāt: litterā

in lingua est virt' gustatiua.

Lingua valet ad duo. Magn' albertus.

Mo. de dispo s̄tiōe lingue.

De figura ligu sue.

De sensu gustus.

r. vt dicunt trahunt. Et sic patet q' in lingua est virtus gustatus... Sed diligenter est aduertendum q' nisi hic sensus gustus regulatur per spiritum rationis inducit huiusmodi multa mala. Primo intellectus obnubilatur. Nam propter fumositates ciborum ad cerebrum ascendentes: ipsum cerebrum perturbatur et ratio impeditur et eboratur circa spiritualia. vnde sanctus Thomas in ii. q. xv. ar. ii. dicit quod vitia carnalia. scilicet gula et luxuria consistunt circa delectationes tactus ciborum et venereorum que sunt vehementissime inter omnes corporales delectationes: et ideo per hec vitia inuenitur hominibus maxime applicat ad corporalia: per consequens debilitatur ratio hominis circa intelligibilia. Magis autem per luxuriam quam per gulam spiritus delectationes venereorum sunt vehementiores quam ciborum: id est ex luxuria oritur cecitas mentis que quasi totaliter spiritualium bonorum cognitionem necludit. Et gula autem oritur ebrietas sensus que reddit hominem debilem ad huiusmodi intelligibilia. Et e contrario opposite virtutes. scilicet abstinentia et castitas maxime disponunt hominem ad perfectionem intellectualis operationis. vnde beatus Danielus. scilicet c. q. pueris huiusmodi abstinentibus et continentibus dedit deus scientiam et discipulum in libro de sapientia: hec est hominibus. vnde Marcus tullius in libro de senectute dicit sic. Impedit enim consuetudo voluptatis rationem in iusticia: ac mentis vitia dicitur per rigorem oculos: nec habet ullum cum virtute permixtum. Et iterum ibidem. Dulce enim platonem esse malorum appellat voluptatis que ea videlicet homines captant ut pisces. Et sebo gustus nisi per rationem fuerit regulatus debilitat et enervat memoriam. id est hieronymus ad rogationem monachorum: epistola incipit. Qui circa te affectus meum sunt. ita inquit. cum saturitate succedit oblitio tantum nescitura que cupit aditu memoriam reuocauerit et furies. Et ad nepotianum de vita clericorum: epistola incipit. Petrus a me nepotiane carissime dicit sic. Palchre dicitur apud grecos et nescio apud nos eam resonet. pinguis veteris non signat sensus tenuem. Iulianus in libro de summo bono. c. xlii. ita inquit. Nam vt philosophus dixerit cibum est veteris vt contineat animam non vt corripat. Qui nimis cibus vranus: spiritus magis veteris pascat tanto amplius sensus mentis obfuscat. Nam gula et saturitas nimia acie mentis obfuscat: inuentibus que bebere facit. Tertio gustus si fuerit inordinatus incitat ad luxuriam. vnde hieronymus ad matrem et filiam epistola incipit. Reuult mihi que dicit frater e gallia: dicit sic. Difficile inter epulas seruare pudicitiam. Et ad eusebium virginem epistola incipit. Audi filia et vide. Ita inquit. Si que ita in me potest esse consilium christo creditur: hoc potest monere: hoc obtestari: hoc preloqui: hoc veneno fugiat: hec aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. hec hieronymus. Et iterum in eadem epistola ait: Cuius et adolescentem duplex incedit voluptatis. Et ita hieronymus. peria iouiniana ait. Eius carnis et potus vni veterisque saturitas seminatibus libidinis est. Iulianus in ii. q. de summo bono. c. xlii. ita dicit. Proxima est veteris libido sicut loco sic vitio: ubi est veteris cura ibi et eorum que dicitur veteris sunt proxima. In ordine patet quod de ciborum penitentia ven-

Sensus gustus indicat spiritus ad infra peria quod...

Ebrietas sensus oritur ex gula...

Si gustus non fuerit regulatus excitat ad luxuriam.

De sensu tactus.

So. cxliij.

tri in unguent. Dicitur enim ex his imoderate reficere aliud ad luxuriam excitat: hec Iulianus. Quarto si gustus non fuerit regulatus abbreviatur vita hominis. Nam propter nimiam repletionem cibis potus causant multas egritudines in corpore humano quod abbreviat vitam. In cleo papa in primo octavo decimo mensis que incipit. Cuius de aduentu regni dei. Ita inquit. Quotidiano enim dilectissimi expertimetro probatur propter facietate acie mentis obfuscat. ciborum nimietate vigore cordis hebetatur: ita vt delectatio edendi eius corporum pertraria sit salutis nisi ratio obtemperante obfistat illecebre: hec leo. Item circa medicum eiusdem simonis ita subingit idem leo. Cuius vniuersa vitia per consuetudinem destruantur: et quicquid anaricia sunt: quicquid superbia ambunt: quicquid luxuria percupiscunt: huiusmodi virtus soliditate superest: que non intelligat spiritum nobis per ieiunia cofera: hec leo. Et hieronymus ad rusticum monachum in epistola que incipit. Nichil christiano felicitius. Ita inquit. Modicus et temperatus cibus et carnis et vite virtus est. Et ita crisostomus de nocumetis huiusmodi sensus sic ait. Neque enim sic solum etiam ipsi corpori dellecte sunt: nocue eo quod corpus ex fortis fit debile: ex agili graue: ex formoso deformis: ex sano egrorum: ex iuvene antiquus et veteranus: ex viuo mortuus. hec crisostomus. Propterea et ceteri. xxvii. c. de prope crapula nihil obierit que autem abstinentia est ad quod vitia. Cuius si gustus non fuerit regulatus discretio: omnes actus omnes gestus dehonefatur: tade ad omnia vitia disponit hominem. Nam certum est quod per spiritum rationis mouentur et regulantur omnia membra: sed cum nimiam summptionem cibi exoptat ratio fuerit obnubilata. tunc sequitur quod deordinatio et exterioribus gestibus que homines ad rationem puocantur in cellum sunt in loqua et in operibus: hic beatus Gregorius. Vnde ante gule vicio omnes que homines fortis egerunt perdit. Et dum veteris non restringit simul omnes virtutes obnuant. Io vale riuus martini in vi. c. de pudicitia. Postquam de merello que romano narravit quod prope prope fuisse percussis iterum: eo quod vniu bibillerit: ita subingit. Sane quecumque femina vniu delictis appetit. hec valet. et idem Iulianus in ii. q. de summo bono. c. xlii. sic ait. Nemo potest dicitur ceteris virtus nisi potest in glum veteris restringerit. Nec quis facile poterit a femeripo spiritus inuidos repellere nisi per abstinentiam gule. Tunc enim hostes que extra nos sunt a nobis fortis sustinent. que potest que ira nos sunt vitia extinguunt. Nam frustra fortis agit bellum qui intus habet periculum. hec Iulianus. Et dicitur patet de sensu gustus.

Si gustus non fuerit regulatus abbreviat vitam.

Si gustus non fuerit regulatus omnes gestus dehonefatur.

De sensu tactus. Sensus corporalis dicitur tactus qui secundum magnam albertum per totum corpus diffunditur: eo quod totum corpus ex tangibilibus constituitur. Iulianus etiam in ii. q. de summo bono. c. xlii. ita inquit. Tactus appellatur eo quod pertractat et tangit et per omnia membra vigore suus apparet. Nam tactus per vim que quod ceteris sensibus iudicare non

De sensu tactus.

No. de tactu.
Christus ha-
buit corp^o in
summo dispo-
situm.

Dolor passio-
nis xpi fuit
maxim^o rōne
tactus.

Quid est ner-
uus de origi-
ne rēctus.

Duo genera
tactus.

No. q^o boni-
tasē signū bo-
ni intellet^o.

Manus dicit
organū orga-
nozum.

possum^o. Ideo scitis tho. in i. parte. q. lxxvj. ar. v. dicit q^o alij sensus fundant sup tactū. Ad organū aut tactus requirit q^o sit medius inter cōtraria q^o sunt calida & frigida: humida & sicca & similia: quorum est tact^o apprehensivus: sic enim est in potētia ad contraria & pot^o eas sentire. Qu^o isto organū tactus fuerit magis reductū ad equalitatem cōplexiōis tāto perceptibilior erit tact^o. Et q^o xps habuit corp^o i summo optime cōplexiōis itū ac dispositū ad q^o corp^o et^o fuit formatum in tra culose ope ipū sancti. Itē xps maxime vlguit sensus tact^o. Mā illa q^o in tra culū sunt: scilicet sunt postiora ac meliora his q^o sūt p^o naru rā vt exēplificat Chyso. de vino in qd xps aquā puerit dux esset in nuptijs. Et hac rōne pbat scitis Tho. l. iij. pte. q. xlvj. ar. vj. q^o dolor passiois xpi fuit acerbissim^o. Qu^o cū in xpo esset in summo vtuactas tact^o p^o xpus fuit in locis neruosis & maxime sensibilib^o. I. i. manib^o & pedib^o: quā acerbitate augebat cōtinue pōdus corpis pēdētis sup nudos clauos. Itē qz dicit turkas passiois: quē cructus nō sicut mortuus sicut q^o gladio occidunt. Et nota hic fm magnū Alb. l. xij. de aialib^o tra ceatu. iij. c. h. q^o caro nō ē p^o mū istrumētū sensus tact^o sed pot^o neruus q^o est intra carnē. Et aut neruus vt dicit ipse Alb. l. i. l. de aialib^o tra ceatu. iij. c. xvij. Substātia vitiosa & cerebra directa p^o corp^o vt p^o ipm lenfuz motū largiat corp^o. Et p^o rē in fra tra subigit. Scilicet ē aut neruus abiq^o dubio a cerebro diuidi. Oēs em pueniūt fm suas origines ad pelles q^o cerebra cōtrādāt & diuidunt in ipam sulū diuisiōib^o. Inferi^o tū or^o oimē a corde p^o substātiā neruosa q^o est a corde venit ad cerebrū ex q^o p^o nūculū cerebra generant. hec Alb. Cū aut sint duo genera tact^o scz iteri^o & extertus: qz tēste Jsidoro aut extertus^o venit qd feriat: aut int^o or^o. Idcirco tact^o extertio maxime viget in manib^o: qz ibi occurrit multitudo neruoz q^o sunt instrumētū tact^o vt dicitur est. Precipue aut viger tact^o i pulpis digitor^o: vt dicit Thomas in. iij. l. in sap. di. xliij. vbi monet dubiū. Ut si pueniēt determiēt ptes corp^o istū hūā ni in qb^o dat oēs extreme vncōiōis. Hinc etiā p^o h. i. q. lib. de aiaze scitis thomas i p^o mēto sup eodē dicit q^o gustū & tactū habem^o certiorē oib^o alijs aialib^o. Itē scitis thomas in p^o ma parte. q. lxxvj. ar. v. dicit sic. Homo iter oia aialia: est melioris tact^o. Et inter istos hoies q^o sunt melioris tact^o: sunt melioris intellet^o. Cui^o signū est: qz molles carne bene aptos mēte videm^o: duos iō ineptos: vt dicit in. ij. l. de aia. hec thomas: propterea magn^o albert^o in. xliij. l. de aialib^o: tractatu ij. c. ij. dicit. Man^o quē hō hēre d^o: signū est q^o sit pluris Intellect^o ceteris aialib^o: & maioris ingenij. Ideo cōgrua natura accedit organū man^o pueniēs plurib^o motib^o & opatiōibus oibus alijs aialib^o. Et ideo manus d^o organū organoz: qz facit oia instrumētaz: est loco omniū instrumētorum. Unde Jsidorus in. ij. lib. ethimo. cap. i. inquit. Manus dicta est q^o

De sensu tactus.

Itotius corpis mun^o. Itē em cibū or^o ministrat. Itē opera tur oia atqz dispēsat per eaz accipimus & damus. hec Jsidorus. & Lactānus in lib. de opificio derad democritanū auditō rē fuz. c. x. ita inqt. Quid dicā de manibus rōnis ac sapiētie ministris: Quas solertissimus artifex plano ac modice cauo sūm fitas: vt si qd tenēdū sit a parte possit insidere: idignos terminantur: quibus difficile est expēdre. Ut si ne species an yllitas maior sit. Mā & nūerus pfectus ac plenus & ordo ac gradus decēssim^o: & articuloz partū curuatura flexibilitas & forma vngulū rotūda pcaulis regimib^o digitor^o: fastigia cōprehēdēs atqz firmās: ne mollitudo carnis in tenēdo cederet magnū pbet ornatiū. hec Lactānus. Itē igit sensus sicuti nobilissim^o est: ita est sollicitre custodiēdus: alioqn hoies ad multa pca scipitar. Mā p man^o in quibus pmaxime viger tactus percutim^o p^o mū occidim^o: vulneram^o ac verberam^o. Itē p tactū fyrtas: & raptus cōmittim^o & mala plurima opamur. Ideo dicit ptra similes ait p Ysalam. j. c. Manus em vestre sū gutne plene sunt. Tact^o etiā impudicus aut immundus: vel ex illudine ē valde pculosus ac mortiferus. Ideo paul^o. j. ad Corin. vij. c. alt. Bonū est muliere nō tāgere. Et Leuit. v. ca. Mā q^o tetigerit aliqd in iudū rea est & delictū. & Ecclia. xij. cap. Qui tetigerit p^o cē in qnabit ab ea. hinc Ysate. ij. ca. d. sic. Recedite recedite exite inde pollutum nolite tāgere: exite de medio eius mūdantū q^o fertis vasa dñi. hec ibi. Cogita ergo quot & quāta p oēs sensus corporeos ppetrast: qz ait. Jsidorus in. ij. lib. de summo bono. c. xxvij. Neqz em aliunde peccamus nisi videndo: audiendo: atrectādo: gustando: atqz tāgēdo. Itē dicit Hier. ij. c. Ascēdit mors p fenestras nostras ingressa est domos nostras. Nota q^o sunt in corp^o hois decem fenestre: restē Jsidoro. In p^o ma fenestra hō verba p^o mē: aere suscipit & spirat: cibos gustat & sumit. In duab^o fenestris videt p^o p^o e pul. In duab^o alijs fenestris audit bona & mala. In duab^o alijs adorat & spirat. In duabus inferiorib^o nō necessaria corp^o emittit. Decima fenestra vmbilicus nota tur qui ventrē ornat. Et magn^o doctor. Ambrosius sensū nostroz pronitatē ac facilitatem ad oēm pctōuz miserā inrelligens in li. de fuga secull. j. c. dicit sic. Nam quis inter tot passiones hui^o corpis inter tantas illecebras hui^o secull^o tū tū atqz intemeratū seruare pōr vestigiū. Resperit oculus: sensum mētis euerit. Audiuit auris: in iertōne inflexit. In habuit odoz: cogitātōne ipedit. Os libauit: crime reddidit. Tact^o p^o mē: ignē adoleuit. Intrauit mors p fenestram dicit p^o p^o hēra. fenestra tua est ocul^o tu^o. Si videris muliere ad cōcupiscēdū est ip^o mē: Si audias sermones meretricos intrauit mors: Si luxuria sensus tuos capiat penetrauit mors. Et iō q^o vult ascendere nō leta scilicet nō amēnā nō delectabilia: s; plena doloris & flet^o sequat. Meli^o est em tre in p iū

No. de dispo-
sitōe manū

Der tactū sūt
multa pca.

In corp^o ho-
minis sūt de-
cē fenestre.

Nota hanc
sententiaz qz
aurea est.

intrauit mors
fenestras

De tribus virtutibus theologis.

domi luctus q̄ i domo gaudij. Deniq; nec ad de paradiso descendit nisi delectatio decepit esset. Pulchre igit dicitur qui p̄culosos hoies etiā ip̄o aspectu fuerat experit. beatū illū dicit cui spes ois in dei noie est. hec Ambrosius. Etā Jfido rna vir eruditissim⁹ ac scitissim⁹ de sensib⁹ corporeis loquēs in. i. ii. de summo bono. c. xxy. ita loq̄t. Sicut p̄cellunt sibi corporei sensus diuersitate locoz. ita sibi tmet i virtute sentiendi p̄cellunt. Nā p̄tāior est odorā⁹ sapore ⁊ postūde loci. ⁊ sentitēdi longinq̄tate. Sic auris odorari. Longius em̄ audiri. Odozama. Et sic oculi aurib⁹. Longius em̄ videm⁹ q̄ audi mus. Animus autē loco ⁊ merito his vulturis sensib⁹ sup̄ fertur. In arce em̄ capitis constitutus q̄ illi corporaliter nō attingit iste intellectualiter p̄tinetur. Ampli⁹ excellit oculoꝝ sensus. ceteris sensib⁹. Quidē que ad alios p̄tinet sensus inde dicimus. veluti cū dicim⁹. vide q̄to sonat. vide q̄to sapit sic ⁊ cetera. Quēadmodū oculus ha ⁊ anim⁹. cetera videt seie nō intinetur. Alia em̄ rerū origines species ⁊ magnitudines perficit. De se autē tāta veritignozātia inficit. vt in his oibus nihil certius p̄tinetur. Homo qui miraris syderū altitudinē ⁊ maris profunditatē animi tui abyssus intra: ⁊ mirare si potes. hec Jfidozama. Et sic patent que occurrerūt scribenda de quinq; sensibus corporeis.

Odozama.
Auris.
Oculus.

Oculus excedit ceteros sensus.

Nota totus.

De tribus virtutib⁹ theologis que animā rationāle dirigunt in summam trinitatem.

Res quoq; raro corde meditanda: p̄ illas aia nostra fert in summā trinitatē s̄z tria appropriata trib⁹ p̄sonis. Ita q̄ fides dirigit in summe ver; credēdo ⁊ assentiēdo. Spes in summe arduū intēdo: ⁊ expectādo. Caritas autē i summe bonū desiderādo ⁊ amando. Etā he virtutes habēt act⁹ p̄prios s̄z quos differunt inter se. Nam fides facit deo assentire. spes in deo considere. caritas facit deum amare. Tercium differunt rōne obiecti. Nā fides est circa verum. spes circa arduum. caritas circa bonū. Et differunt p̄one effectus. q̄z fides in presentē deum sequit⁹. spes in celum cōmitat⁹. caritas perēnter amplectat. Cōsequenter cogita q̄ peccata q̄ opponunt virtutib⁹ theologis s̄z inū p̄ouuntur virtutib⁹. Gratozā sunt ceteris petis. teste sc̄to Tho. in. ii. q. x. ar. iij. Oppositā autē virtutib⁹ theologis. infidelitas. desperatio. odiū dei. peccatum autē infidelitatis p̄uenit ex eo q̄ hō ipsam dei veritatē nō credit. Odū vero dei p̄uenit ex hoc q̄ volūtas hois. ipsi diuine bonitati cōcarrat. Desperatio autē ex hoc p̄cedit. q̄ hō nō sperat se bonitatē dei participare. Sublata autē spe labunt hoies viciat atq; a bonis laboub⁹ retrahūt. vt dicit Thomas vbi supra. Cōtra dicitur Aug. em̄nētā parit ac necessitatē harū triū virtutū oñdes in primo lib.

Que petis opponuntur virtutib⁹ theologis.

Nota de spe.

hō ipsam dei veritatē nō credit. Odū vero dei p̄uenit ex hoc q̄ volūtas hois. ipsi diuine bonitati cōcarrat. Desperatio autē ex hoc p̄cedit. q̄ hō nō sperat se bonitatē dei participare. Sublata autē spe labunt hoies viciat atq; a bonis laboub⁹ retrahūt. vt dicit Thomas vbi supra. Cōtra dicitur Aug. em̄nētā parit ac necessitatē harū triū virtutū oñdes in primo lib.

De quatuor virtutibus cardinalibus. Fo. cxyj.

de doctrina xp̄iana: quasi in fine libri dicit sic. Tibat autē fides si diuina scripturaz vacillat auctoritas. Porro fidentibus caritas etiā ipsa languescit. Nam si a fide q̄squis ecederit: caritas etiā necesse est cadat. Non enim potest diligere qd̄ nō credit. Porro ⁊ si credit ⁊ diligit bene agēdo ⁊ p̄ceptis bonoz moꝝ obtemperādo efficit vt etas speret se ad id quod diligit esse venturum. Itaq; tria hec sunt q̄bus ⁊ sc̄lita ois et p̄pheta ois militat fides. spes. caritas. Sed fidel succedit spes quā videbitur: ⁊ fidel succedit beatitudo ipsa ad quā p̄ueniri sumus. Caritas autē istis decedētib⁹ augetur potius. Si enim credēdo diligit⁹ quod nō videm⁹ quanto magis cū videre cepimus. Et si sperādo diligit⁹ quo nō dum peruenimus: q̄ro magis cū peruenimus. Inter tēporalia quippe ⁊ eterna hoc interest: qd̄ temporale aliqd̄ p̄ diligitur anteq̄ habeatur. Utletur autē cū aduenit. Nō em̄ fatat animā cui vera ⁊ certa sedes est eternitas. Eternū autē ardētius diligitur ad eptū q̄ desideratum. Et parū infra sub iungit sic. Homo itaq; fide spe ⁊ caritate subnitens ea q̄ in cōcuisse remens nō indiget scripturis: nisi ad alios instruēdos. Itaq; multi per hec tria in solitudine sine codicibus viuunt. Unde in illis etiam arbitror tam implem esse quod dictum est. Siue prophete euacuabūtur: siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur. Et parum infra dicit sic. Ideo autem manent fides. spes. caritas. hec. Maloz autē horum est charitas: q̄z cū quisq; ad eterna peruenit duobus istis decedētib⁹: caritas auctior ⁊ certior permanebit. hec Augustinus. Et sic patet de virtutibus theologis.

Aurea verba Augustini.

Laud caritas. No. d̄stam inter sp̄alia et sp̄itualia.

De quatuor virtutibus cardinalibus.

Superiores virtutes morales sunt et tota mente memorande: q̄ teste sc̄to Tho. i. ii. q. lxxvj. ar. iij. i r̄fide ad. i. argu. Magis necessarie sunt ad vitā hūanā virtutes intellectuales: q̄ sunt magis p̄manentes q̄ intellectuales p̄p̄ exercitiū eoz i his q̄ p̄tinet ad vitā cōem. Dominant autē iste virtutes diuersimode. Nā altq̄ dicunt virtutes morales: q̄ in eis: tota vita moralis p̄tat. Dicunt etiā cardinales q̄ sicut ostiū hūi i cardine: sic i his virtutib⁹ regit tota vita hois. Noiant aliq̄ virtutes politice: q̄ i his ordinat vitā ciuillē. Etā dicunt virtutes hūane: q̄ hūano studio acquirūt nisi diuinit⁹ ifundantur. Itō vt fiat diligēs discussio sine examinatio pctōꝝ rememora de sunt virtutes morales: quoz sumis est bonū hūanū. Et q̄cqd̄ penitēs innenerit de illis deest. Et sic igit virtutes morales q̄tuor. i. prudētia. fortitudo. tēperātia. iusticia. Ad q̄s cetera virtutes mo- Per istas autē q̄tuor virtutes instruit hō in agibilib⁹ ⁊ p̄ra vicia arnat. Nā quo ad sc̄p̄m hō instruit q̄ prudētis: ⁊ quo ad p̄p̄-

Virtutes morales noiant diuersimode.

Virtutes mo- rales sunt q̄-

De septem operibus misericordie.

mum p iusticiā. Et armat in p̄perio p̄ tēperātiā: et in aduer-
sā p̄ fortitudinē. **I**dem teste Augusti. Prudētia p̄sistit in ell
gendis: fortitudo in tollendis: tēperātia in vendendis: iustici-
a in distribuendis. **E**t itē Augusti. Prudētia est in p̄ca-
uendis insidijs: iusticia in subueniendo miseris: fortitudo in
p̄ferendis molestijs: tēperātia in corcēdis delectationib⁹
p̄ant. **E**t ad macedonū Augustin⁹ ait. In hac vita viri⁹
nō est nisi diligere qd̄ diligēdū est. **I**d dilige et prudētia est
nullis inde auerri molestijs fortitudo est: nullis illecebris tē-
perātia est: nulla supbia iusticia est. **S**ecūm Ambro. iusticia
est in affectu: prudētia in intellectu: fortitudo in effectu: tē-
perātia in viū. **N**ota ergo q̄ mēs humana teste Augusti-
nō non pōt habere regnū virtutū: nisi prius excusserit luguz
victor. **E**t sicut ait Hiero. oēs virtutes sibi herēt vt q̄ vna ca-
ruerit oīs⁹ careat: q̄ vero vna hz oēs hz. **I**dem has senten-
tias Augustini et Hieronymi pulchre ac dilucide ostēdit Greg.
in .xxij. lib. moral. c. i. sic dicens. Qui q̄s virtute aliqua pollere
creditur: si veraciter pollet cū vicijs ex alia pte nō subiacet.
Nā sicut alta vicijs subdit nec hoc est solidū vbi stare puta-
batur. **U**naqueq; enim virtus tāto minor est q̄to desinit ceteris.
Nā sepe quosdā pudicos q̄dem vidisse nos cōtingit: s; non
humiles. **Q**uidā hō q̄si hūiles s; nō misericordes. **Q**uosdā
q̄si misericordes: s; nequosq; iustos. **Q**uosdā hō quasi iustos:
sed in se pot⁹ q̄ in dño cōfidēs. **E**t certū est: q̄ nec castitas
in ei⁹ corde natura est: cur humilitas deest. **N**ec humilitas na-
tura est: cui mīa iuncta nō est: q̄ nec d; humilitas dicit q̄ ad cō-
passionē fratēne miserie nescit inclinari. **N**ec mīa vera est:
que a recrudine iusticie existit aliena. **N**ec iusticia vera est:
que fiducia suā nō in p̄ditore d;: s; in se fortasse aut in rebus
cōditis ponit: q̄ dū a creatore spem subtrahit ipse sibi p̄ncipa-
lis iusticie ordinē puerit. **U**na itaq; virt⁹ sine alijs: aut oīnq;
nulla est: aut imperfecta: vt enim sicut quibusdā visum est de p̄-
mis q̄tinor virtutib⁹ loquar prudētia: tēperātia: fortitudo: at
q̄ iusticia: tanto p̄fecte sunt singule q̄to vicissim libimet con-
iuncte. **D**ifficite aut p̄fecte eē nequasq; p̄nt: q̄ nec prudētia ve-
ra est: que iuste tēperās et fortis nō est: nec p̄fecta tēperātia q̄
fortis iusta et prudēs nō est. nec fortitudo integra q̄ prudens
tēperās et iusta nō ē. nec vera iusticie q̄ prudēs fortis et tēperās
non est. **H**ec Gregorius. **S**icq; p̄ de virtutibus moralibus.

**Nota antea
verba grego-
rii.**

**Virtutes ist
connece.**

Lterius opera mīe sunt diligenter re-
memorāda: q̄ nulla virt⁹ sic ex-
tollit ac cōmendat xp̄ianiū q̄ miseratio charita-
tis: nulla maior dignitas ad xp̄iane religionis
ornamētū: nulla sublimior potestas ad prop̄-
tationē peccōz: nulla demiq; virt⁹ sic roborat del-
cultores q̄ mīa. **D**ic glosa Ambrosij. sup illō p̄me ad thimo.

De septē operibus mīe corporalibus. Fo. cxxij.

v. ca. Pietas ad oīa utilis est: ita inq̄r. **O**is summa xp̄iane re-
ligiōis in mīa et pietate p̄sistit. **I**dem in illa tremebda die
viri mīi iudicij. teste Augustino in lib. quinquaginta omellaz.
Tacebit dñs ierus oīa recte facta iustoz: et oīs malz iniquo-
rum: solum laudabit elemosinaz fecunditatē et danabit ar-
ditatem. **C**ui⁹ rō in hoc est: q̄ vt Augustin⁹ subiungit omnia
crimina elemosynis redimātur si in mores mutaueris. **P**ro-
p̄terea per os veritatis d; nobis. **M**at. v. ca. **B**eati misericor-
des qm̄ ipsi mīam cōsequuntur. **S**uper quo dicit Remigius.
Misericors dicitur quasi miserū habens cor: quia alteri⁹ mī-
sertam quasi suam reputat: et de malo alteri⁹ quasi de suo. **D**e-
ler. **H**ylartus quoq; super hoc passu: ita inquit. **I**ntm̄ enim
deus benivolente nostre in oēs delectatur affectu: vt suā mi-
sericordiam sit solis misericordiis p̄statas. **E**t augu. ibidē
dicit sic. **B**eatos aut dicit eē q̄ subueniūt miseris: qm̄ eis ita
repēdit. vt de miseria liberentur. **U**n̄ sequitur. **Q**m̄ ipsi mīas
consequuntur. **E**tiam Augu. in sermone. xlvj. ad heremitas:
et est p̄ncipium sermonis: dicit sic. **F**ratres mei charissimi
nunq; recordor me legisse mala morte perisse illō q̄ liberer
in hac vita opera charitatis vel pietatis voluit exercere. **H**z
enim multos intercessores pius hōr ille qui opera charitatis
exercet hylariter. **Q**uid enim de p̄s hominibus dicere poterit
miser: nisi id quod frequenter legit⁹. **O**pera enim illoz sequun-
tur illos. **H**ec Augu. **I**terum Augustin⁹ de sermone dñi i mō-
te ait. **B**eati illi q̄ subueniunt miseris: qm̄ eis repēdit: vt p̄
misericordem dñm de miseria liberentur. **N**ā id ipsum videt
iustus vt q̄ a potentiore adiuuari vult adiuuet infertorem in
quo est ipse potentior. **H**ec Augu. **Q**uāvis ergo mīa sit omni
nō pauperibus xp̄i exhibenda. **D**ebet tñ prudēs hō prius si-
bi miseri et cōpati. **S**z quō id fieri debeat ostēdit ppulchre mō-
ralls doctor: **S**tego. in .xix. li. moral. ca. lxxvi. sic dicens. **N**am
multi proximis suis quasi opera mīe impendūt: sed in iuste-
die facta non deserunt. **Q**ui si veraciter primis mīam facere
studet sibi p̄s prius debuerant iusteyuendo misereri. **U**n̄ **M**o. optimaz
scriptum est. **M**iserere anime tue placēs deo. **Q**ui ergo mī
sereri vult: primo a se trahere necesse est origine miserandi.
Scriptū namq; est. **D**iligēs proximum tuum sicut teipsum.
Quō ergo alteri miserandum pri⁹ est. **Q**ui adhuc in iuste vi-
uēdo sit impius sibi metipsi. **U**nde p̄. quēndā sapientē dicit.
Qui sibi nequā est cui bon⁹ erit? **A**d exhibendā quippe mīe
p̄iorāz vt indigentib⁹ plene exterius valeat impendit: duo
sibi necessaria congruunt. **I**d est homo qui prebeat res que
p̄gdeatur. **S**z lōgḡ in cōparabiliter melior est hō q̄ res. **Q**ui mosynaz se-
itq; indigentī proximo exteriorē substantiā preberet: viciā nera: s; coz-
sū a neq̄tia nō custodit rē suā deo tribuit: et se peccato: hoc poralluzē sp̄
qd̄ minus est obuiit auctorit: hoc quod malus seruauit in iustitiam,
quitat. **H**ec Gregorius. **C**um ergo ad salutem nostrā duo

De septē operib' mie corporalibus.

elemosynarū genera: scz corporaliū & spiritalium sūt omne
 ne necessaria: discutēda sūt primo opera mie corporalia q̄
 septenario numero a ratione cogente atq; a sanctis p̄f̄ib' de
 signata sūt. De quibus oburgatio s' errata in die iudicij a
 rege regum iesu xpo fiet contra peccatores. ¶ primum ergo
 opus misericordie corporalis est visitare infirmos ad quod p̄
 uocamur multipliciter in scripturis sanctis signanter Ecclē
 siasti. viij. ca. vbi dicitur. Nō te pigeat visitare infirmos: ex his
 enim in dilectione firmaberis. & Jaco. i. ca. Religio munda et
 immaculata apud deū et patrem hec est. Visitare pupillos &
 viduas in tribulatiōe eorū & immaculatū se custodire ab hoc
 seculo. ¶ Secundū op' mie est potare sitientes. Ad qd̄ hōra
 mur per Salomonem p̄uenerit op. xv. c. vbi dicit. Si esurierit
 inimicus tuus cibus illū: si sitit dā ei aquā bibere: p̄uinas enī
 congregabis sup caput eius & dñs reddet tibi. hec tibi. Hinc
 hieronymus in. iij. lib. super parabolas salomonis: sup hoc
 passu ita ait. Per p̄uinam super caput eius ardorem charita
 tis in corde eius significat. fit enī nōnūq; vt inimic' crebris
 vltis beneficijs odiorum rigore emolito calorem in iuene
 charitatis excipiat ac de inimico amicus fieri: enī quem in
 iuste oderit redamare incipiat. hec hiero. Et veritas Wart.
 x. ca. Quicumq; potū dederit vni ex minimis istis calicē aque
 frigide tñ. amē dico vobis nō perdet mercedē suā. ¶ Tertiu
 opus mie est cibare esurientes ad quod Excitatur p̄ Esaias.
 lviij. ca. sic. Frange esurienti panem tuum & egenos vagosq;
 induc in domū tuā. Et Thobie. iij. ca. Et substantia tua fac
 elemosynam & noli auertere faciē tuā a vultu paupere ita enī
 fiet vt nec a te auertatur faciēs dñi. Et iterūz ibidem. Elemo
 syna ab omni peccato a morte liberat & non patietur animas
 ire in tenebras: fiducia magna erit coram summo deo elemo
 syna omnibus facientibus eā. ¶ Quartum op' est redimere
 incarceratos ad qd̄ excitatur. Ecclē. iij. ca. sic. Libera euq; qd̄
 iniuriam patitur de manu superbi. Et ambrosius in lib. de
 officijs & habetur. xij. q. ij. auri: dicit sic ornari sacroz redem
 ptio captiuoz ē. Et vere illa sūt vasa p̄ciosa q̄ redimūt ani
 mas a morte. Ille verus thesaur' est dñi qui opatur qd̄ san
 guis ei' operatus est. hec ille. ¶ Quintum op' mie est rege
 re nudos. Ad hoc hortabat Thobias filius iusi. di. Thobie
 iij. ca. Panem tuū cū esurientib' et egētib' comedē. & de vesti
 mentis tuis nudos tege. & Esaias. lviij. ca. Cū videris nudus
 operi eum et carne tuā ne despereris. Ad id hortabat Johā.
 baptista qñ incepit predicare. Lu. iij. ca. di. Qui hz duas tuni
 cas derynā nō habent: & hz escas similitet faciat. ¶ Sextū
 opus mie est colligere vel recipere hospites. Ad hoc p̄uoca
 mur exemplo sanctissimi patris nri abrahę q̄ valde miseri
 cora fuit pegrinus. Mā dicit. Gen. xvij. c. q̄ abrahā sedebat in
 hospitiō sader nactuū in cōualle mēdie in ipō seruoze dicit.

Primi opus
mie corporalis.

Secundū opus
mie corporalis.

Tertiu op'.

Quartū op'
mie corporalis.

Quintū op'
mie corporalis.

Sextum op'
mie corporalis.

Exemplum
abrahę.

De septem operib' mie spūalibus. Fo. cxvij.

Sup quo Nicolaus de lyra dicit q̄ abrahā hospitalē duc
 gebat. is stabat ad videndum si transibant viatores vt pos
 set eos inuitare ad mensam: recipere eos hospitiō. Et signā
 ter sedebat i ipō seruoze dicit: q̄ tali hora solent viatores ad
 hospitiā declinare causa refectiōis. Ad id qz excitatur a nō
 bilissima hospitalaria xpi sancta martha: q̄ hūc officio amo
 re dñi iesu totaliter exposita ipm euz discipulis suis plures
 hospitiō recipere meruit. Hinc Paulus ad Roma. xij. ca. Ne
 cessitatibus sanctorūz cōmunicantes: hospitalitatē sectātes.
 Et ad Hebrē. xij. c. Caritas fraternitatis maneat in vobis: &
 hospitalitatē nolite obliuisci. Et. j. petri. iij. c. Hospitales in
 vicem sine murmuratiōe. ¶ Septimū opus mie est sepelire
 mortuos. Nota hic sūt scim Thomā in. iij. sen. di. xv. vbi q̄
 rit vtrū p̄uenienter assignent elemosyne corporales. q̄ lz sepul
 tura nō p̄sit mortuo q̄tū ad sensum quē corp' post mortem
 habeat p̄dest tñ enī sūt q̄ in memorijs hōim remanentiū in cō
 fusione mortui reputatur q̄ in sepulchris facerēt q̄ ex ipō tu
 mulo magis in memoria manet. Aliq̄ etiā ad orandū p̄ ipō
 excitant. Cū monumētū dicit memoria eo q̄ moueat mentes:
 vt dicit Augu. in lib. de cura p̄ mortuis. Et q̄ p̄z q̄ sepelire
 mortuos est elemosyna: q̄ hoc subuenim' primo. Id bñtia
 thobias laudib' extollit. de q̄ legitur Thobie. j. ca. Et iuuen
 tes alebat: nudiq; vestimētis p̄bebat: mortuis atq; occis
 sepulchrā sollicit' exhibebat. Et. ij. c. di. q̄ Thobias plus tñ
 mēs deū q̄ regē rapiebat corpa occisoz & occultabat i domo
 suaz: medijs noctib' sepeliebat ea. Etā actū. viij. ca. habet
 de stephano lapidato q̄ sepeliterunt eū viri timorati. Magn'
 qz antoni' sepeluit paulū p̄mū heremita. Habbas panūti' se
 peluit honofriū. Vno qz iesus mādauit frōnti epi vt iret
 ad celebrādū crechās sue care hospite marthe qd̄ ei p̄ dñs
 iesus dignat' fuit interesse. Joseph etiā ab arimathia & nico
 dem' laudib' extollant eo q̄ bñficiū sepulture exhibuerunt
 dño iesu xpo. Sic igit' discurredo p̄ capā sepulturaz bñficiū
 sepulture q̄ plurimū p̄mēdit & p̄ elemosyna acceptat. Nec
 igitur septē opera misericordie corporaliū in hoc versu com
 p̄henduntur. Vltio p̄o: ciboz: redimō: ego: colligo: condo.

Exemplum
marthe.

Septimum
mie corporalis.

Exemplum de
stephano et
plurib' alijs.

Nota officiu mie nō sōlū p̄ opa corpa
 ita impendit. primo: of
 etiā p̄ opa spūalia. Idcirco occurrit dubitatio q̄
 uam iunt opa mie potiora & meliora: an corpa
 raltaria spūalia. Et videtur q̄ elemosyne corpa
 les sūt potiores spūalib' & arguitur sic. Elemo
 syna ordinatur ad subueniendum indigentib' sed corpus cut
 subuenitur per elemosynas corporales est indigentioris na
 ture: spūritus cut subuenitur per elemosynas spūales: ergo
 elemosyne corporales sūt potiores spūalib'. pro respōsio

Questio.

Arguitur.

De septē operibus mīe spīritualibus.

ne nota q̄ septē opa misericordie spīalia q̄ etiā elemosyne spīales dicunt: sic enumerant. **¶** Prima: elemosyna spīalis est docere ignorātes. **¶** Vnde quot ignorātes egēt doctrina salu- mōsyas spī- tis q̄ nescitū seipos signare signo crucis q̄ ignorāt articulos fidei: p̄cepta diuine legis: orōnē dñicam: et alia necessaria ad salutē. **¶** Debemus ergo primis nris teste Aug. bōa docere: ma- la dedocere atq; ignorātib⁹ qd̄ agere debeāt intinmare. **¶** **¶** Secunda.

Tertia ele- mosyna.

Secunda elemosyna est cōsulere errātī ac dubitātī. **¶** S; in dandis cōsilijs plurimū valet vite p̄bitas. **¶** Vnde perrogatus ibe- niuolētū vna: facultatis gra: vnde Ambrosius ait. **¶** An cum idoneū putabo q̄ mibi det cōsiliū qd̄ nō dedit sibi: et mibi est vacare credā qui sibi nō vacat: ideo Thobie. iij. ca. **¶** Cōsiliū semp a sapīte inquit. **¶** Tertia elemosyna spīalis est sola- ri tristes: vira passionē appetitiue partis inter quas maia ē tristitia. **¶** Hinc paulus hortat de solato: os t̄mestros ne p̄sistent. **¶** ad Thesalon. iij. ca. dicens. **¶** Non cōristemini sicut er ceteri q̄ spem nō habēt: et subdit. **¶** Itaq; cōsolamini iuicē in p̄bitis istis. **¶** Et iterū in. v. c. **¶** Rogamus autē vos fratres corripite: iquiteros cōsolamini pusillanimes suscipite in firmos partientes efore ad oēs. **¶** Quarta elemosyna spīalis est: corripere delinquentes: de hoc dicit Matth. xvij. c. **¶** Si peccauerit in te frater tuus: va- de et corripere eū inter te et ipm solū. **¶** Et paulus ad Galathas. vj. ca. **¶** Fratres et si p̄occupatus fuerit homo in aliquo deli- crosus q̄ spīales est: h̄mōt̄ introite in spīritu lenitatis. **¶** Mō- ta est dicit in spīritu lenitatis: scilicet dulciter corripēdo: q̄- talis h̄sana correctio magis proficit: vnde Seneca in. j. lib. de elemētis ad Peronē cesarē dicit sic. **¶** Nullū aial moiosus est nullū matoze arte tractandū: q̄ homo nullū magis p̄cendū. **¶** Sed aduerte q̄ in correctione fraterna debet homo esse mun- dus a peccato. **¶** Hinc Marcus Tullius cōtra Salustium ait. **¶** Carere p̄ofus debet oī vicio q̄ in altum dicere sit paratus.

Quarta. Nota de cor- rēdo frater- na.

¶ Quinta elemosyna spīalis est remittere offensas inq̄tus proximis peccat in nos: ideo veritas Matth. xvij. c. ait. **¶** Ser- ue nequā omne debiti dimisi tibi quoniam rogasti me. **¶** Mōne ergo oportuit te misereri cōserui cui sicut et ego tui misertus sum. **¶** Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officijs: dicit sic. **¶** Nihil em̄ laudabilius: nihil magno et p̄claro viro dignius placabi- litate atq; clementia. **¶** Et iterum ibidē. **¶** Quanto superiores lu- ritualis est suppetare infirmitates alioz et maxime in his que ex infirmitate committunt. **¶** Hinc paulus ad Romanos. xv. capitulo. **¶** Debemus autē nos firmiores imbecillitates in firmiorū sustinere: non nobis placere. **¶** Et ad Galathas. vj. c. **¶** Alter alterius onera portate: sic adimplebitis legeē christi.

Quinta ele- mosyna spīalis.

¶ Sexta elemosyna spīalis est orare pro omnib⁹. **¶** Jam orationis pure teste Augusti-

Septima ele- mosyna spīa- lis.

ne nota q̄ septē opa misericordie spīalia q̄ etiā elemosyne spīales dicunt: sic enumerant. **¶** Prima: elemosyna spīalis est docere ignorātes. **¶** Vnde quot ignorātes egēt doctrina salu- mōsyas spī- tis q̄ nescitū seipos signare signo crucis q̄ ignorāt articulos fidei: p̄cepta diuine legis: orōnē dñicam: et alia necessaria ad salutē. **¶** Debemus ergo primis nris teste Aug. bōa docere: ma- la dedocere atq; ignorātib⁹ qd̄ agere debeāt intinmare. **¶** **¶** Secunda. Secunda elemosyna est cōsulere errātī ac dubitātī. **¶** S; in dandis cōsilijs plurimū valet vite p̄bitas. **¶** Vnde perrogatus ibe- niuolētū vna: facultatis gra: vnde Ambrosius ait. **¶** An cum idoneū putabo q̄ mibi det cōsiliū qd̄ nō dedit sibi: et mibi est vacare credā qui sibi nō vacat: ideo Thobie. iij. ca. **¶** Cōsiliū semp a sapīte inquit. **¶** Tertia elemosyna spīalis est sola- ri tristes: vira passionē appetitiue partis inter quas maia ē tristitia. **¶** Hinc paulus hortat de solato: os t̄mestros ne p̄sistent. **¶** ad Thesalon. iij. ca. dicens. **¶** Non cōristemini sicut er ceteri q̄ spem nō habēt: et subdit. **¶** Itaq; cōsolamini iuicē in p̄bitis istis. **¶** Et iterū in. v. c. **¶** Rogamus autē vos fratres corripite: iquiteros cōsolamini pusillanimes suscipite in firmos partientes efore ad oēs. **¶** Quarta elemosyna spīalis est: corripere delinquentes: de hoc dicit Matth. xvij. c. **¶** Si peccauerit in te frater tuus: va- de et corripere eū inter te et ipm solū. **¶** Et paulus ad Galathas. vj. ca. **¶** Fratres et si p̄occupatus fuerit homo in aliquo deli- crosus q̄ spīales est: h̄mōt̄ introite in spīritu lenitatis. **¶** Mō- ta est dicit in spīritu lenitatis: scilicet dulciter corripēdo: q̄- talis h̄sana correctio magis proficit: vnde Seneca in. j. lib. de elemētis ad Peronē cesarē dicit sic. **¶** Nullū aial moiosus est nullū matoze arte tractandū: q̄ homo nullū magis p̄cendū. **¶** Sed aduerte q̄ in correctione fraterna debet homo esse mun- dus a peccato. **¶** Hinc Marcus Tullius cōtra Salustium ait. **¶** Carere p̄ofus debet oī vicio q̄ in altum dicere sit paratus. **¶** Quinta elemosyna spīalis est remittere offensas inq̄tus proximis peccat in nos: ideo veritas Matth. xvij. c. ait. **¶** Ser- ue nequā omne debiti dimisi tibi quoniam rogasti me. **¶** Mōne ergo oportuit te misereri cōserui cui sicut et ego tui misertus sum. **¶** Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officijs: dicit sic. **¶** Nihil em̄ laudabilius: nihil magno et p̄claro viro dignius placabi- litate atq; clementia. **¶** Et iterum ibidē. **¶** Quanto superiores lu- ritualis est suppetare infirmitates alioz et maxime in his que ex infirmitate committunt. **¶** Hinc paulus ad Romanos. xv. capitulo. **¶** Debemus autē nos firmiores imbecillitates in firmiorū sustinere: non nobis placere. **¶** Et ad Galathas. vj. c. **¶** Alter alterius onera portate: sic adimplebitis legeē christi. **¶** Septima elemosyna spīritualis est orare pro omnib⁹. **¶** Jam orationis pure teste Augusti-

De septē operib⁹ mīe spīalibus.

For. ca.

no magna est virtus: et velut fidelis nuncius, mandatus pera- git et penetrat quo caro non peruenit. Et iterum. Oratio si pu- ra fuerit: si casto: celos penetrans vacua nō redibit. Hinc Jfi- dozus in. iij. libro de summo bono. cap. vij. dicit sic. Hoc est remediū eius qui victorum est: ut tenamētis: ut quo- stens quolibet tangitur victo rotēs ad orationem se subdat quia frequens oratio victorum impugnationē extinguit: hec Jfidorus. hec sunt septē opera spīritualia misericordie que sub hoc versu denorant. **¶** Confite: castiga: solare: remitte: ferti- ora. **¶** Et nota q̄ sub ly verbo cōsue comprehenditur doctrina et cōsiliū. **¶** Ad questionem ergo quando querebatur: que naz opera misericordie sunt potiora an corporalia: an spīritua- lia. **¶** Respondet sanctus Thomas in. iij. sententiarū distinctio- ne. xv. vbi hanc p̄cete tangit questionem. **¶** Et in. ij. d. q. xxxij. articulo. iij. vbi sic habet. **¶** Comparatio istarum elemosynarū potest arēdi dupliciter. **¶** Uno modo simpliciter loquendo: et fm hoc elemosyne spīrituales p̄ceminēt triplici ratiōe. **¶** Pri- mo quia id quod exhibetur nobilitas est: scilicet bonum spīri- tuale quod p̄ceminet corporali. **¶** Secūdo ratiōe eius cui sub- nentur: quia spīrit⁹ nobilitior est corpore. **¶** Unde sicut homo si bīp̄si magis debet p̄uidere sp̄sū ad spīritū q̄ sp̄m ad cor- pus. **¶** Ita et potiora magis debet de elemosyna spīali q̄ cor- porali p̄uidere quē ex charitatis debet diligere tāq; seipm. **¶** Tertio sp̄sū ad ipos acc⁹ per quos et q̄b⁹ subuenit. **¶** primo: q̄ acc⁹ spīales sunt meliores corporalib⁹ q̄ sunt quodāmo serui- les. **¶** Alio mō possunt p̄parari fm aliq̄ particulare casum in quo aliq̄ elemosyna corporalis posset p̄ferri alicui elemosyne spīali puta magis est pascendū fame morientē q̄ docendū. **¶** Sicut et indigētī fm philosophā meli⁹ est dīcari q̄ philoso- phari q̄suis hec sit simpliciter meli⁹. **¶** Ad argumētū ergo dī- q̄ dare magis indigētī meli⁹ est ceteris partib⁹: itz si min⁹ indigēs sit melior et meliorib⁹ indigeat dare ei meli⁹ est. **¶** Et sic in p̄posito q̄suis corp⁹ habeat plures indigētias q̄ spīritus: tñ indigētī spīritus sunt magis fugiendē q̄ indigētī corpore. **¶** Sicut eligi biliores sunt spīrituales q̄ corporales: dicitur et sic patet reip̄sio ad questionem. **¶** Et dicitis etiam: inquit ad purg⁹: q̄ nemo potest ab elemosynis spīritualibus excusa- ri: q̄suis ex indigētia et penuria excusari possit alicui ab ele- mosyna corporali. **¶** Et si quis dicat: ret. **¶** Vnde ab elemosyna spī- rituali tum etiam excusandus: q̄ non possum cōsulere aut da- cere quis rudis et ignorā sum. **¶** Dic q̄ talis saltem non potest excusare quin possit cōsolari tristes: corripere delinquentes: remittere offēsas. **¶** Suppetare infirmitates p̄ximū sui et hūmī modū. **¶** Idcirco cum nō valeamus propter paupertatē elemo- synas corporales pauperib⁹ christi cōtribuerē: velimus sal- tem promptos nos reddere ad largiendum opera spīritualia iuxta cōsiliū beati Petri: qui in prima sua canonica capitula-

Responso ad questionem.

Ad argumen- tū responso.

De primo precepto ecclesie.

Nota de eua
gelio p dca
tombus.

lo. iij. dicit sic. Unusquisq; sicut accepit gratiam in alternis illa admittit sicut boni dicit pensatores multiformis gratie dei. Patet etiam q; euangelici predicatorum et magistrum theologie qui docent sacram scripturam propter deum sunt ditiores et multo plus merentur q; homines potentes ac diuites huius seculi qui magnas pecunias possident ac distribuunt. Et contra grauius peccat predicator euangelici q; celestes thesauros uerborum dei abscondunt q; diuites qui pauperibus Christi negant corporales elemosinas: hinc Hieronimus Thren. iij. ca. ait. Patruuli petierunt panem et non erat q; porrigeret eis. Hec de septem elemosinis spiritualibus dicta sufficiant.

De septem preceptis ecclesie.

Amplius memoranda sunt precepta scilicet in his ecclesie: q; recte augustinus. Ecclesia est quaedam forma totius iustitiae et deus hominum in seculis. Thoma. i. q. x. art. xij. dicit sic. Maxima huius auctoritate est ecclesie consuetudo que tempore est in omnibus emulanda: q; et ipsa doctrina catholice doctorum ab ecclesia auctoritate habet. Unde magis standi est auctoritate ecclesie q; auctoritate vel auctoritate: uel hieronymi: uel ambrosii: uel cuiuscumque doctoris. Hec Thomas. Precepta sunt ecclesie dei sunt multas inter que septem habent principalia ad quorum obseruationem tenent omnes fideles sub pena peccati mortalis. Primum preceptum est de celebratione festorum. Quoties ergo fecerit aliquod opus manuale diebus dominicis et alijs festis que sunt de precepto ecclesie extra casum necessitatis peccat mortaliter. Sicut enim in veteri testamento non solum sabbatum erat in precepto: sed et alie solennitates: sic in nouo testamento non solum dominica dies: sed et multe alie solennitates que figurate sunt per illas: eo quod status iudaice legis fuit totus figuratus legis gratie: iuxta illud Pauli ad Cor. x. c. hec omnia in figura contingebant illi: scriptura autem sunt omnia ad correctionem nostram in quos fines seculorum deuenerunt: hec paulus. Et ad considerandum sunt Thomam in. ij. q. cxij. art. iij. in responsione ad primum argumentum quod illud tertium preceptum decalogi inquit est mortale: non est quod obseruaretur die sabbati eo quod preceptum in lege moysi: in iudaica lege et peccaret mortaliter. Et sicut dicit Thomas: ubi supra in responsione ad quartum argumentum. Obseruantia diei dominice in noua lege succedit obseruationi sabbati non ex sui precepti legis diuine: sed ex institutione ecclesie per uerbum dei in scripturis. Nec huiusmodi obseruatio est figurata: sicut fuit obseruatio sabbati in veteri lege: ideo non est ita ardua prohibito operandi die dominice sicut in die sabbati: sed quaedam opera conceduntur in die dominice que in die sabbati prohibebantur sicut de coctio ciborum et alia huiusmodi. Et etiam

Primum preceptum ecclesie est de celebratione necessitatis

Nota diligenter.

De secundo precepto ecclesie.

Fo. cxx.

In quibusdam opibus prohibitis facillime propter necessitatem dispensatur in noua quam in veteri lege: quia figura pertinet ad prestationem ueritatis: quia nec in modico pretere opus. Opera autem sunt per se considerata immutari possunt pro loco et tempore. Hec Thomas. Sicut autem ultra diem dominicam multa alia festa ab ecclesia instituta ut homines in uera religione ac deuotione fundarentur: de quibus determinat de consuetudine. dist. iij. pronuntiandum.

De secundo precepto ecclesie.

Ecundum preceptum ecclesie est de obseruantia ieiuniorum: ideo que fragilis ieiunia instituta ab ecclesia sine causa rationabili peccat mortaliter toties quoties transgressus fuerit. Obligant autem cuncti fideles ad ieiunandum totam quadragesimam uel per de pasche. dist. v. quadragesima. Et sicut ieiunia quattuor temporum ceteras vigillas: ut habet dist. lxxvj. p. totum. Habet autem illud preceptum multas declarationes et exceptiones: ideo nota sub breuibus que nullus obligatur ad ieiunium ecclesie ante vigesimum primum annum. Ratio huiusmodi assignat a secundo thoma in. iij. sententia. dist. xv. ubi mouet dubium. Quibus pueris requiritur ieiunium non solum ad actum nutritiuum: sed ad actum augmentiuum: ut patet: quia de residuo nutrimenti fit augmentum. Et quia uirginitas in pueris non dicitur conualuit. non potest simul multum de cibo assumere: quia naturalis uirginitas illud querere non potest: ideo indiget in quibusdam cibis sumptuose propter hoc eis non oportet ieiunium dum sunt in augmentum. Tempus enim augmentum secundum philosophum est usque ad sexagesimum septimum uel pluribus: quare naturales neque uirginitas semper eodem modo: sed frequenter. Et ideo ante hoc tempus non ardeat pueri ad omnia ieiunia ecclesie seruanda. Sed quia tempus ad terminum predictum appropinquat ratio uirginitatis magis robotat et augmentum corporis tardius preedit cum in primis quinque annis pueri uent puer ad medietatem totius augmentum uel per hoc dicit. Idem secundum magis appropinquat ad predictum terminum sunt eis magis ieiunia preterita. Hec thoma. Hinc hieronimus ad theophrastum de institutione pauli filie sue. epistola incipit. Beatissimus apostolus paulus scribit ad Corin. dicit sic. Displicet mihi maxime in teneris etatis uirginitas et immoderata ieiunia. Experiments dicit a seculo in uia cum laesus fuerit diuinitas querere: hec hieronimus. Excusantur etiam ieiuniorum ieiunantes per graues et lactantes que non sibi sed filio puulo diligenti cura pueri debent. Sicut infirmi non obligantur ad ieiunium. Sed non omnia ieiunia excusantur a ieiunio: sed illa que tollit appetitum comedendi. Sicut pauper secundum thomam et durandus in. iij. sententia. dist. xv. que simul huiusmodi non potest hora comestione oportet refectionem sicut frequenter egenia pertingit que frustratim elemosinas querit non tenentur ad ieiunium. Vel etiam que ex precedenti necessitate sunt debilitati sunt que ieiunium sufferre non possunt. In teneris que laborantes excusantur a ieiunio. Sed intellige sane per thomam in. iij. sententia.

Ante vigesimum annum nullus obligatur ad ieiunium.

Corpus humanum crescit usque ad sex annos. Pueri qui per se non habent medietatem totius augmentum. Qui excusantur a ieiunio.

Nota. oia.

dist. xv. et in. q. q. c. lviij. ar. liij. Na dicit q si pegrinatio e ope
ris labor comode differri possit aut diminui abiq. detrimen
to corporalis salutis e exterioris status qre quirit pervatione
corporalis vel spualis vite non sunt ppter hec ieiunia eccle
pitermittenda. Si aut immineat necessitas statim pegrinadi z
magnas dietas faciedi vel etia multa laboradi: vel ppter co
servatione vite corporalis vel ppter aliqd necessarii ad vi
ra spualē z simul cō hoc non pnt eccle ieiunia obseruari non
obligat hō ad ieiunadi quia nō videt fuisse itētio eccle fia
suentis ieiunia: vt p hec ipeditret alias plas z magis necessa
rias causas. hec tho. Durandus hō in. liij. sentē. di. xv. q. ij. di
cit q peregrinātes si assumūt voluntarie peregrinationē nul
lomodō lz frāgere ieiunū. Quādo aut iponit q pssore capie
dū est tpo vt expleat abiq. ieiunij fractiōe. Et si ieiunū infra
tēpā pegrinatiois occurrat rēperandū est labor vt ieiunū ob
seruet qz nō videt sufficiens rō trāsgrediēdi pceptū eccle: illi
qd voluntarie assumit vl a simplici sacerdote iponit. hec durā
dus. ¶ Secutiānterā senes z antiqui q grauati sentio sufficite
tē reflectōne sumere nō pnt. Nec est dterminata etas vsq ad
quos annos: quis teneat ad ieiunū. Id si sunt fortes ad tol
teradi ieiunū nō excusant. Plura alia occurreret ad explicā
dum super hoc precepto que breuitatis causa relinquuntur.

Nota.

Senes et q
sunt a ieiu
no.

Nota.

Quæstio.

Responsio.

De tertio precepto ecclesie.
Tertium preceptum eccle e de au
ditōne missę dieb⁹ dñicis z festiuis. Qui ergo sine cā rōna
bilit nō audit missam itegri dieb⁹ festiuis q
sunt de pcepto eccle: vl ex pceptu. Aut negli
gētia. Aut ex leuitate eundi ad venationes.
Aut ad cōtula vel alias recreatiōes sine ex
cupiditate lucradi: aut ex ignorantia crassa: peccat mortaliter
totiē quotiens dimisit. Vñ de psecratione di. i. missas dī sic.
Missas die dñico secularibus rotas audire spūali ordine pci
pimus. Ita vt ante bñdictionē sacerdotis egressi ppls nō pre
sumat q si fecerint ab epō publice cōfundant. hec ibi. ¶ Plu
ra occurreret ad discutiendū sup isto textu. sed oib⁹ dimisit.
Talis mouet dubitatio. Vñ istud pceptū eccle de auditō
ne missę intelligat nō solū de die dñico: sētiā de alijs diebus
festiuis. Et videt q nō: qz in textu allegato dī sñi de die dñi
ca. Die sub bzentib⁹ q pceptū istud est gnale nō solū ad diem
dñicis: sē ad oia alia festa q sunt de pcepto. Na vbi est eadē rō
ibi est idē ius: qz de similib⁹ idē est iudiciū. Ratio aut qre fuit
staturū ab eccle de auditōne missę videt fuisse ista vt. i. in hec
modico rēpote hō dirigit seipm ad deū e vacet diuinis. Sed
alia de causa fuerit addita alia festa ad dies dñicos sub pcep
to missę vacet reb⁹ diuinis: ergo videt q istud preceptum
de audiendo missam debeat extendi ad alia festa.

De quarto pcepto

De quarto precepto ecclesie.
Quartum preceptum ecclesie est de sacramēto
cōfessionis. Na pcpit ecclesia vt qui
libet postq venerit ad annos discretōis saltē ie
mel in anno cōfiteat pccā sua proprio sacerdoti.
Vidēt aut pprius sacerdos quicūqz hz pntem
absoluit ordinariā vel delegatā siue sit cōmunis siue singu
lari. Si qō ergo nō pntet semel in anno habēs annos discre
tōis peccat mortaliter si ex negligentia hoc faciat. Secus si
ex importētia. Vel qz nō habuit coplā cōfessionis. vel qz est ier
cōlocatus nec per euz stat quin qrat e pcurer absoluitōne. Vel
qz differat aliqbus dieb⁹ de cōfessio sacerdotis. Nō pōt aut sa
cerdos deobligare aliquē ab hoc pcepto neqz epō sed
solus papa qrtū ad semel in anno. Nec etiā est qui nō hz nisi ve
maltāqzuis aliqui dicāt talē nō tēnerit pceptū istud intel
ligit de eo qui hz mortalia. Tutius tñ est dicere pñ thomas
in. liij. sentētiarū di. xvij. vbi qrit vtrū oēs ad pfectionē tēneā
tur: q si loquamur ex vi sacramēt nō tēneā aliqōs venialia cō
fiteri: sē institutiōe eccle qñ nō hz alia q cōfiteatur vt obe
diat pcepto eccle tēneā. Na z sicōctus sibi nō sit de mortalit
nō tñ est securus. Istud pceptū pz extra de pen. remissioib⁹.
c. ois virtuosq vbi dī sic. Ois virtuosq sex⁹ fidelis postq ad an
nos discretōis puerit oia sua solus pccā saltē semel in an
no fideliter pfitēat. pprio sacerdoti e iunūctā. sibi penitentiā
pprijs vtrū studeat adimplere: suscipiēs reuerētē ad mi
nus in pascha eucharistie sacramētū nisi forte de ppriū sacer
dotis qñto ob aliquā rōnabile causā ad tēpus abi hulusmo
di perceptiōne duxerit abstinēdi. Alioquin vniēs ab ingres
su eccle arceatur z mortuus xpiana. careat sepultura. Et sub
dit q hoc statutū debeat in ecclesia frequētē publicari. Ne
quicūqz ex ignorantie cecitate vel amē excusatiōis assumat. hec
ibi. ¶ Sup hoc textu plura oporteret explicare. Sed oib⁹ pre
termittis. Querit qz dicat annus discretōis in quo qō tēneā
cōfiteri ex pcepto eccle? Rñdeo sub bzentib⁹ q lōga pccatiō
fit iter doctores ad assignādū qō sit annus discretōis. ¶ Qui
dā em dicit q annus discretōis dī: qñ qō est doli capax: puer
aut dicit doli capax qñ hz vsq rōnis z cognoscit pccā. ¶ Alij
vero dicunt q tps primus pueritatis est tps discretōis. Cum
em discretio dicat a discerno discernis. opz q ann⁹ discretio
em dicat ille in quo hō scit discernere iter bonū z malū. Hoc
aut sit qñ ratio in hoie pualēcit z est prim⁹ pueritatis. ¶ Sūt
alij q dicūt q puer indicat doli capax vel depēdit hēre vsq
ratiōis p quedā signa exteriora. Pura ex gestu vel ex verbis
pcepit qñ dat ordinatas rñsioēs. ¶ Nonnulli dicūt q ann⁹
discretōis in puero quo ad prahēdi mairrimonium vel in
gressum religiois intelligit annus. rñij. cōpletus. In semē
na hō duodecim⁹. Annus hō discretōis quo qō ad pfectionē

Quis est pro
prius sacerdos
Oēs tenetur
ad pfectionē
semel i anno.

Quis pcpit cō
fiteri.

De eccle ad n
frenim
Quis dicat
annus discre
tionis.
Pura optio.

Seda optio

Tertia optio

Quarta optio

Opponitur.

q

De puero qm
q annorum q
dñatus est.

Nota.

Resolutio qd
nis.

Mo. diligent.

Arca hba.

Mo. diligent.

obligat vt dicitur est annus immediate post septēnā. i. octauū
Sed hoc videt saluū qd certū est qd a hys rōnis nullus
peccare potest pñs nō tenet ad p̄fessionē sed in octauo anno
puer nō hz vsum rōnis vt experientia doceret ergo nō tenet ad
cōfessionē nec ille annus dī discretiōis. Si opponat de puero
ro quinqz annoz q̄ teste Greg. in. liij. li. dialogoz ppter pec
catū blasphemie dñat⁹ est. Ad hoc dicit pot q̄ in illo puero
sic dñato fuit accelerat⁹ vsus rōnis: preter cōem cursum qz
certū est qd blasphemia nō fuisse sibi imputata ad p̄ctū nū
habuisset vsuz rōnis. Quapropter illa q̄ a cōmuni iure exhor
bitat nō sunt trahēda in p̄uentiā: qz nec vna ymudo facti
ver. Ideo affirmare qd pueri tenent immediate post septēnū
ad illud preceptū seruādū sub pena peccati moralis reme
rariū est ⁊ periculosum. Dicam⁹ ergo qd annus discretiōis
nō pot̄ p̄fecte assignari: qz in quibusdā accelerat⁹ in quibus
dā vero magis retardat⁹ propter diuersas pueroz cōplexio
nes. Idcirco tutius est inducere pueros nō solū i octauo an
no: sed in quinquento ⁊ septēmo ad sacrā cōfessionē ⁊ ad alla
pta exercitia christiane religionis quibus nō habeat vsum ra
tionis. Nec ad illa teneant. Hinc diuus Hieronymus ad de
meritā ymaginē in epistola q̄ incipit. Si summo ingenio: dicit
sic. Optimi sunt ad instructionē morū p̄mi quinqz anni. ha
bēt em̄ in se lentū quoddā ⁊ molle ⁊ qd facile formari queat
aut in arbitriū voluntatis trahi: ⁊ in cunctis reb⁹ citi⁹ assuecit
ōmne qd tenerū est. Nouellas adhuc ⁊ vix firme radicis ierbu
sculas dū ad oēm ductū sequaces sunt in quālibet partē fite
cri facile est q̄ natura plerūqz curuata cito ad arbitriū tollentis
corrigunt. Tēnera ⁊ adhuc p̄me etatis a ialla sine labore
domari solēt: quāto citi⁹ a vagādī libertate desueta sunt tan
to facillius vel colla iugo: vel frenis ora insuescūt. Ipsa qz lit
terarū studia teneris meli⁹ inseritur ingenijs. Idqz penitus
inherere lenib⁹ solet qd prius sederit in mēte. Hoc idē pluri
mulerā in d̄ueniētiā: dōne valet dū adhuc mobilis ē etas
⁊ animus ducti facillis: exercēda boni p̄uētudo: iugi medita
tōe firmāda est. Occupādū est. optimis reb⁹ iuentū: ⁊ sancte
cōuersatiōis vsus altius inferēdus est. Hec Hieronymus.

De quinto precepto ecclesie.

Quintum preceptus ecclesie est de sacra
cōmunionē semēda semel in
anno in die pasche post q̄ venerit quis ad an
nos discretiōis: vt dicit decre. supius allegata
extra de penit. ⁊ remis. Dis vtriusqz sexus. Quā
cūqz ergo nō suscipit reuerētē corp⁹ xp̄i semel
in anno habēs annos discretiōis peccat mortaliter: vni ens
ab ingressu ecclesie arceat⁹: ⁊ mouē xp̄iana careat sepultura.
vnde in eodē ca. Secus si ex causa rōnabili de p̄lito sacerdos
Mo. diligent. ita ab hui⁹ p̄cepto abstineret. Hic nota qd hz partē p̄cepto

quillber obliget ad sacrā cōfessionē semel in anno: sicut ad p̄fes
sionē vt p̄z p̄ dictā decre. Nō in eodē tēpore quo pueri indu
cunt ad p̄fessionē sunt inducēdi ad susceptionē tāti sacramē
ti: qz teste augustino in lib. p̄fessionū. Corp⁹ xp̄i cib⁹ est: grā
dī. Pueri autē nō dū sunt grādes in fide: ergo nō debet eisdē
ri corpus xp̄i. Est autē ip̄s idoneū ad deuote cōicēdū circa vix
decimū vel duodecimū annū si appareat signa deuotiōis: vt
sciā discernere panē materiale a sacramētali. Unde sc̄tus
Tho. in. liij. li. sen. di. ix. vbi querit. Curū pueris sit dādū cor
pus xp̄i dicit sic. Pueris carētib⁹ vsuratiōis q̄ non possunt
distinguere inter cibū sp̄salē ⁊ corporale nō d̄z eucharistia da
ri: quibusquidā greci p̄trariū teneat. Irratiōabiliter autē qz ad
eucharistie sumptionē exigib⁹ actualis deuotio quā tales pue
ri habere nō possunt. Pueris autē tā incipiētib⁹ habere discre
tionē etiā an p̄fectā etasē: puta cū sint decē vel vndecim an
no: aut circa hoc tēpus pot̄ variē: in eis signa discretiōis ap
pareat ⁊ deuotiōis. hec thomas. Sed querit vtrū ille sacri
faciar huc p̄cepto qui cōmunicat feria quinta in cena dñi vt
in sabbato: sancto: vel alia die infra annū. Pro respōsiōe no
ta qd dñs anthonius archiepiscopus florentinus ordinis p̄e
dicat⁹: qui fuit vix tā in diuinis scripturis q̄ secularib⁹ tra
ctis eruditissimus: ⁊ vita: q̄ optinone famosissimus ac ius
tissimus canonista summus: nec nō dubitōrum acutissimus su
terpres. Hic sup̄ dicta questione: multa in diuersis locis ius
me sue dixerit. Tādē in questionib⁹ ad frat̄ dñicum de ca
tholonia sic resoluit hunc casum: dicens. Cū illud preceptū ec
clesie p̄eterminer. diē scz pasche: id est dñice: resurrectionis s̄m
doctores solēnes theologos ⁊ canonistas sup̄ illd. Quid vtriusqz
qz de penit. ⁊ remis. Anticipare nō licet: nec etiā prolongare tē
pus: nisi de cōsilio cōfessoris per aliquos dies vel hebdoma
dā cōmunito differat. Vtrūqz illi tres dies quo ad officiū ius
pro vno computant nō facerem vni nec condēnarem qui. ij.
vel. iij. feria post diem resurrectionis cōmunionē ipsam recē
perer. Simples etiam qui ⁊ doctrina suozum p̄latorū vel
predicatorum vel confessorum: qui perit in hoc cōstitūtur: in
cena domini vel sabbato sancto vel imparascene hoc faceret
nō condēnarem de mortalit: quibus illi displicet talis opti
nio. Et multo magis hoc in populis feminare persuaderent
contrariuz predicare quo ad fienda. Audiuit h̄a fide dignis
dñm Eugentium non facere difficultatez super h̄a questione.
Etiam in anticipando infra hebdomadā sanctaz sumendo.
Et sic facillius potest in hoc transgrediri s̄m iura eius: si in
terpretari cuius est condere: multo magis dispensare. Hec
archiepiscopus. Sed quilibet vel aliquē ante diem: refer
re cōmunionē domini: recipiant sacram cōmunionem: vt quasi li
bertus liceat. et vacare iomatibus: tripudijs: ludijs: pompis:
lasciujs: in festo resurrectionis. Hoc est contra intentionem

De sacra cō
munionē que
reuerētē su
cipi debet.
Mo. de illo qd
cōicat in cena
dñi.

Mo. diligētē
q sequunt.

Mo. diligētē

De sexto precepto ecclesie.

ecclesie q vult fideles suos illa die pre ceteris vacare deno-
tioni. Dies aut precederes festu resurrectionis sunt magis in-
ducunt ad deuotione ex ipsis officijs que maxime requirunt
accessu ad sacramentum.

De sexto precepto ecclesie.

Sextum preceptu ecclesie est de solutioe de-
cimaz. Note aut decime intelligit
tur decima pars oim fructu quos qs recolligit
in terris suis: de qbus scripte Leuitici. xvij. c. sic.
Oes decime terre sine depomis arbor: sine d fru-
tib' dñi tuncz illi ferificant. Ideo scripsit Tho. i. ij. q. lxxvij.
ar. i. dicit q decime in veteri lege dabant ad sustentatione mi-
nistror dei. Unde Malachie. ij. c. de. Inferre oem decimam in
horreu meu vt sit cibus in domo meaz: pbare me sup hoc dic-
cit dñs. Na ratio naturalis dicitat vt illis q diuino cultui mi-
nistrabāt p totu ppli salute: ipe ppls necessaria vici' minis-
traretur: sicut z his q col' vultat inuigilā. f. pncipib' z militi-
bus: z alijs hmoi stipēdia vic' debeant a ppo. Vñ rāpls hoc
approbat. i. ad Cor. ix. c. p hūanas puerudines dicēs. Quis
militat suis stipēdis vñq? Quis plantat vineā z de fructu ei'
nō edit? Quis pascat gregē z de lacte gregis nō māducate? Et
infra Paul' subiūgit. Mesuis qm q in sacratio operant q de
sacratio sunt edūt: Et q altario serniūt cū altario pncipāt.
hec Paulus. Et Luce. x. c. Dign' ē oparius mercede sua. Idē
circo determinatio decime pris solūde tpe noue legis inlit
tuta ē auctoritate eccle: q vt dicit scūs Tho. i. ij. q. lxxv. ar.
vii. In toto corde noui testamēt nō appet aliq: pceptū da-
tū de decimis solūde in doctrina: dico enāgelica z aplica.
Quod em dicit Mat. xxij. de solutioe decimarū: hec oportuit fa-
cere z illa nō omittre. Et qd dicit phariseus Luce. xviij. ca.
Decimas do oim q possideo magis vident ad statū veteris
testamēt ptnere q obseruātie noui testamēt formā ipone-
re. Rōa sit hui' institutioe facte ab ecclesia assignat a sancto
Tho. in. ij. q. z ar. vbi supra sic. Na ppls noue legis nō mi-
nus debet exhibere ministris noui testamēt q ppls veteris
testamēt pferre ministris veteris legis. Cū tñ ppls noue le-
gis ad maiora obliget: fm illud Mat. v. ca. Nisi abundauerit
iusticia vestra plus q scribarū z phariseorū nō intrabitis
in regnū celoz. Et iā cū nobiliores sint ministri noui testamēt
iā cū maioris dignitatis q ministri veteris testamēt: vt pro-
bat apłs. i. ad Corinth. ij. c. Ideo ad solutionē decimarū re-
nent homines partim quidem ex iure natural: partim etiā
ex institutione ecclesie: que tamen pensatis oportunitatibus
tempozum z personarum posset aliam partem determinare
solūde. Et ideo nō magis p decimas q p alium modum re-
nent hoies sustentare ministros eccle. Sed queritur vtrum
illi excusent a pō qui nō dāt decimas rerū. aut quia non co-

No. de decimis.

In noua lege decime istitu-
re sunt ab ecclesia.

Ppls non le-
gis ad maio-
ra obligat.

No. omnia.

Pulcherrimo

De septimo precepto ecclesie. Fo. cxliij.

metū in tali loco: aut qz dāt modica pars: pura cētesima in
mō: vel defrumēto vltimo. Pro rñsōe nota q solet dari talis
distinctio de decimis. Na qdā sunt psonales: qdā pdiales: qdā
miste. Decime psonales sunt q debent ex negotiatōe: z ar-
tificio seu sciētia: id est ex lucro acquisito p sciētia: vt p lectu-
ras: aduocatioes: cōsultatioes: z hmoi. Vñ illa: officio regi-
minis: p venatioes: piscatioes z hmoi. Decima pdialis est q
prouenit ex ipis predijs. Debēt aut dari indistincte a posside-
te pdia sine iuste sine iniuste: possideat. z nō solū si possidean-
tur predia a catholico. sed etiam heretico iudeo vel pagano.
Decima mista est que de agnis z alijs feribus statū puenit
q sunt i pasuis. partiz em ista decima puenit a pdijs vbi pa-
scunt a statū: sic sunt pdiales: prim a custodia psonarū: sic
sunt psonales: ppterea dicunt miste. De istis decimis vs-
ta dicunt a doctorib' z multa ad diuersa hinc inde vtilant.
Na sunt qui dicūt q pueniēdo nō solūde decimas: nō excusat
a pō mortali: q cū decime sint de iure diuino nulla cōsuetu-
do pōt tollere ius diuinū. Ideo teste Augr. sine decime ex de
Carlabicum bito requirunt: qui ea dare noluerint res alienas inuadunt. De decimis z
hoc tñ intelligēdū est si requirunt. Alij aut dicūt q vez est cō-
suetudo nō pōt tollere ius diuinū. Sed solutio decime hoc mō
nō est de iure diuino ppter: q bñ est de iure diuino sustentatio
ministror ecclesie a ppo. q pōt fieri p redditus beneficiorū:
et p oblatioes: z p elemosynas. Propterea si vis latus hanc
materiam discutere vide in summis quid dicant doctores.
Ego aut hie breuiter me resoluo cū sancto Thoma q in. ij.
q. lxxvij. ar. i. in rñsōe ad. v. argu. dicit sic. Laudabiliter mi-
nistri eccle decimas eccle nō requirunt: vbi sine scādalo requirit
nō possent propter dissuetudinē: vt propt aliquā aliā causā
Nec tñ sunt in statu dñationis q nō soluant in locis illis in
quibus ecclesia nō petunt: nisi forte propter obstinationē ani-
mi hñtes voluntate nō solūde et si ab eis peterent. hec Tho.
Notaanda etiam sunt aurea vba sancti Tho. in. ij. quolib.
ar. viij. vbi monet dubiū. Arū propt cōsuetudinē aliq de obli-
gētū a iure reddēt decimas: vbi post multas subiūgit sic dē-
cēs. Nulla cōsuetudo cōtraria soluit hoies ab obligatioe red-
dendi decimas qz hec obligatio fundat sup ius diuinū z su-
pra ius naturale. Vñ semp tenentur hoies reddere decimas
si ecclesia exigat etiā cōtraria cōsuetudine nō obliāre. Et in-
terris in qb' nō est cōsuetudo cōis q decime dent. z ecclesia
nō petir: videt ecclesia remittere dñ simulat. Et iō hoies in ter-
ris illis nō peccāt decimas nō dādo. Vñ em esset dicere q
oēs hoies vralie z orietaliū partū dñaret q decimas nō sol-
uūt. Et hmoi argu. possum' ab aplo accipere: cū deberentur z
necessaria victus ab his qb' pdicabat: tñ nō accipiebat: nec in
q ij

Distinctio de
decimis.

Nota oia.
doctores.

Resolutio
sancti Tho.

Obligatio de
cimaz funda-
ta sup ius di-
uinum.

Nota pulcherrima
z necessaria.

De septimo precepto ecclesie dei.

peccabāt; q̄ ei nō dabāt. Alioq̄n male cū eis egisset nō accipit̄ do: p̄sertim cū ip̄e dicat Act. xx. ca. Nō em̄ subreſugit quom̄- nūſ annūciare vobis om̄e p̄ſſiū dei. Et ideo ap̄ls nō exi- gat q̄s ſibi debebat: ne daret aliq̄s offendicūſ euangello: vt ip̄e dicit. Cū nō bene facerēt rectores eccleſiarū ſi in terris il- lis decimas exigerēt in q̄b⁹ nō eſt cōſuetudo dari: ſi p̄babit̄ crederēt q̄ ex hoc ſcādālū naſceret. hec Tho. ¶ Et in r̄ſiōne ad arg. in p̄rariū. Idē ſc̄d̄ dicit. Milltes q̄ accipiūt decimas in aliq̄b⁹ terris nō h̄nt ius accipiēdi decimas. hoc em̄ ius ſp̄ia- le eſt debitiū miniſtris dei. Cū nō cadit in laicā p̄ſonā: ſ; re- ſe ille ſpales q̄ a iure exigunt̄ ex p̄ceſſione eccleſie dare ſunt aliq̄- bus miliitib⁹ p̄pter aliqua ſeruitia q̄ fecerint eccleſie: ſicut et eccleſia p̄t remittere ip̄os fructus qui debent̄ p̄ decima. Nō tamē remittit̄ ius exigēdi decimas nec tollit debitiū reddēdi. hec de decimis dicta ſufficiant.

De paulo apostolo.

Contra eos q̄ exigūt decimas.

De septimo precepto ecclesie dei.

Septimū preceptū eccleſie eſt de eni- tione excoꝛcatorū: vt p̄z. r. q. li. Cū excoꝛcator. r. c. q̄ cōdicauerit. Nā participa- re cū excoꝛcatis maior excoꝛcacione in diuinis ſciēt̄ eſt mortale. Et iā participādo in loquela in mēſa in ſalutatioē: in alijs h̄mōi q̄n fieret i p̄ceptū eccleſie: vel poſt prohibitiōē platorum ſpecialiter ſup̄ hoc factā: ſim Thomā r̄ alios doctores catholicos. Nota t̄n q̄ hoc decretū fuit modificatum: teſte dño archiepiſcopo. ſ. q̄ nō tenentur ſi deles excoꝛcator vitare etiā in diuinis: niſi poſt p̄ fuerint pu- blice denunciati. Vel propter publicā manuū infectiōez in perſonam eccleſiaſticā. Nec ſolū ex p̄cepto eccleſie: tenemur vitare excoꝛcatoros: ſed tenemur abſtinere ab oi acru q̄ prohibetur ſub pena excoꝛcacionis: r̄ per magis late ſententię. Nā cōtrariū faciēdo eſt peccatū: mortale: ſiue ſi ſi- lara a iure vniuerſali: ſiue ſynodali: ſiue ab hoie. Et iā ſi illud de ſe non eſſet peccatū: puta ingredi monaſterij mortaliū: non mala intentione ſed ad videndū locum monaſterij de ſe nullū eſt peccatū. Sed ſi lata eſt ſententiā excoꝛcacionis contra ingredientes extra caſum neceſſitatis ingrediēs peccat mortaliter: r̄ hoc niſi excuſet eum ignorantia iuris: il- lius r̄ habeat iuſtam cauſam ignorantie: niſi ſententiā iu- ſte ferent̄ ab hoie. Nam r̄ ſi liget talis ſententiā: non ra- men conſentia in conſpectu eterni iudicis niſi contemne- ret: vt dicit dñs archiepiſcop⁹. ¶ Circa illud preceptū de eni- tatiōe excoꝛcatorū: ſunt notanda verba aurea ſancti r̄pome in. iiij. lib. ſen. diſt. xvij. vbi querit. Cū ſi liceat excoꝛmuni- cato excoꝛmunicare in pure corpaliſibus. Dicit em̄ q̄ duplex ē excoꝛmunicatio vna eſt minor: que ſeparat t̄n a participatiōe ſacramentorum: ſed nō a cōmunionē fidelium: r̄ ideo tali excoꝛmunicato: ſ; cōmunicare: ſed non licet ei ſacramen-

preceptus de excoꝛcacione e modificatus r̄ quomodo.

Quā lata est ſententiā.

Duplex excoꝛ- catio.

De septimo precepto ecclesie.

ta cōſerre. Alia ē maior: excoꝛmunicatio r̄ hoc ſeparat homi- nem a ſacramētis eccleſie r̄ a cōmunionē fidelium: r̄ ideo ex- cōmunicato tali excoꝛmunicacione cōmunicare non licet. Sed quia eccleſia excoꝛmunicacionē ad medullam: r̄ ad interitū inducit excipitur ab hac generalitate quedam in quib⁹ cō- municare licet: ſ; in his que pertinent ad ſalutē: q̄ de talib⁹ homo cū excoꝛmunicato loqui poteſt: r̄ etiā alia verba inter- ferre: vt facilius ſalutis verba ex familiaritate recipiantur. ¶ Excipiuntur etiā quedā perſone ad quas ſpecialiter p̄mit- t̄ p̄ouidit̄ excoꝛmunicat: ſ; vxor ſeru: ſi: r̄ r̄uſtic: r̄ ſeruit̄: ſed hoc intelligendum eſt de filijs non emancipatis: r̄ te- neretur vitare patres. De alijs aut̄ intelligitur q̄ licet excoꝛ- municato cōmunicare: ſi ante excoꝛmunicacionē ſe ei ſubdi- dē r̄ nō aſt ſi poſt. Quidā aſt intelligūt̄ excoꝛſo. ſ. q̄ ſuperio- res poſſunt licite cōdicare inferioribus. Alij vero contradicūt̄. Sed ad min⁹ in his cōmunicare debent̄: in quibus eis ſunt obligati. Quia ſicut inferiores obligāt̄ ad obſequiū ſuperiorū: ita superiores ad p̄uidētiā inferiorū. ¶ Sunt etiā quidāz caſus excepti: ſicut quādo ignoratur excoꝛmunicatio r̄ quādo aliqui ſunt peregrini in terra excoꝛcatorū qui licite poſſunt ab eis emere vel etiā accipere elemoſynā. Et ſimiliter ſi ali- quis videat excoꝛcatorū in neceſſitate: q̄ tunc ex p̄cepto cha- ritatis tenetur ei: p̄uidere. Et hec oīa hoc verſu cōtinetur. Utile lex: humiles res ignoratas neceſſe. Ut vtile referatur ad verba ſalutis: lex ad matrimonij: humile ad ſubiectiōez: cere- ra patet. hec Tho. ¶ Ad clare intelligēdi hāc materiā de par- ticipatiōe cū excoꝛcatis eſt conſiderandū q̄ excoꝛcacio minor: cōtrahit̄ participādo cū excoꝛcatis maior excoꝛcacione in caſu nō neceſſo: ſed q̄ p̄cipit̄ cū excoꝛmunicato minor excoꝛcacione nō incurrit̄ aliquā excoꝛcacionē vel p̄ctm̄. Et hoc ē q̄ cōt̄er dicit̄ a doctozib⁹ q̄ excoꝛmunicatio nō trāſit in tertiā perſonā. Nota ergo difficultas cōſiſtit ad cognoscēdi q̄ ſunt caſus in quib⁹ hō p̄t cōſeruari cū excoꝛcatis maior excoꝛcacione ſa- tis p̄ciēt̄. ¶ Idcirco nota q̄ ſct̄s Tho. in. iiij. lib. ſententiā. diſt. xvij. art. vt ſupra. Excipit̄ quq̄ differētias p̄ſonaz q̄ oēs cōprehēdunt̄ in iſto verſu que ip̄e ibidē allegat. videlz vtilit̄: lex: humiles res ignoratas neceſſe. Et ideo ad maiorē euident̄iā poſt illa q̄ ip̄e ibidē magiſtraliſter determinat ſcire debes p̄mo q̄ p̄cipiantes cū excoꝛmunicatis maior excoꝛcacione ne cōtra- hāt̄ minorem excoꝛmunicacionē excuſant̄ reſpectu vtilitatis. Ideo dicit̄ i verſu. Utile. Nec aſt vtilitas eſt duplex. Una qui- dez ip̄ſus excoꝛcator: vt cum q̄s loquit̄ et de his que p̄nēt ad abſolutiōē p̄curādā vel etiā ad ſalutē aſe: ſ; ſiſ alia incidē excoꝛcacione. r̄ interponat̄ vt verba ſalutis magis p̄ficiant̄ vt dicit̄ ibidē ſct̄s Thomas. Et ideo ad p̄dicacionē admittunt̄ excoꝛcati. Et iā vtilitas p̄t cōſiderari ex p̄te ei⁹ qui p̄cipiat̄ cū excoꝛca- to ex eo q̄ d̄z et aliq̄d dare: r̄ ſi nollit̄ dare p̄t i iudicio cōueni

Excoꝛcacio ē q̄d̄ medela aiarum.

Nota perſo- nas que exci- piuntur.

Uterſus.

Quo cōtrahi- tur excoꝛcacio minor.

Nota verſus.

Duplex vtili- tas excuſat̄ ab

ri. Alter excommunicatus ex delicto commo-
 ri. Alter excommunicatus ex delicto commo-
 di. Alii talis de salute anime sue licite loqui petendo ab eo consilium
 si necesse fuerit: casu quo non posset habere recursum ad alium.
 C. Secundo excusat lex matrimonii. Ideo consequenter dicit
 in versu. Lex. Hic tamen intellige cum distinctione. Nam si excom-
 municatio fuerit lata in altero conjugum: ex eo quod matrimo-
 nium esse illicitum contractum: sic neuter potest cum altero participare.
 Si vero excommunicatio fuerit lata propter aliud delictum: tunc in prin-
 cipio quo ad redditionem debite vergeret excusatur. In alijs ve-
 ro mulier excusat participando cum viro excommunicato.
 Si vir cum sit caput uxoris non excusat participando cum uxore ex-
 communicata: quod debet cogere ut faciat se absolvere. Sed quod dicitur
 si maritus vocaret aliquem excommunicatum ad mensam suam: pro-
 terit comedere cum viro suo ad mensam illam. Super istis casibus crea-
 dunt doctores quod non potest tamen in eadem domo in alia mensa come-
 dere. C. Tertio excusat humilitas subiectionis vel seruitutis
 Iohannis filii qui sunt sub potestate patris vel etiam mancipati qui
 sunt commensales patri et ab eo habent necessaria: excusantur etiam
 quando cum patre excommunicato. Alii autem filii non excusantur. Etiam
 monachi excusantur participando cum suo abbate excommunicato. Et
 similiter clerici deputati ad iurisdictionem pontificis sui excommunicati.
 Pariter excusantur seruiti: rustici qui colunt terras dominorum
 suorum et alij subiecti. Distinguuntur si tales ante excommunicationem domini
 sui erant obligati si iam inceperant seruire: tunc excusantur. Si
 autem post excommunicationem intraverunt ad seruitutem etiam distin-
 guuntur: si ignorauerunt: et postea sciunt non tenentur discedere
 cum domino suo. Si vero a principio sciuerunt tenentur discedere
 nisi necessitas eos compulerit quod fierent de familia eius. Mercedem
 namque et nutrices filiorum: armigeri milites: et vasalli excusan-
 tur in his in quibus sunt obligati suis superioribus. Qui vero
 fuerint absoluti ab obsequio seruitutis vel fidelitatis: quod dicitur
 cum dominus est excommunicatus debent ab eo abstinere. Excusantur
 etiam presbiteri participando cum filiis excommunicatis si sint domini et nobiles
 cum seruis suis excommunicatis: non quod ex simpliciter sed sancti. Tho-
 mas ubi supra. In his tamen in quibus sunt obligati: quod sicut inferior-
 res obligantur ad obsequium superiorum: ita superiores ad providen-
 tiam inferiorum. Sunt autem quod dicitur quod tunc est dicere quod non excu-
 santur: quod tenebant eos corrigere. C. Quarto excusat ignorantia
 etiam deo subdit in versu. Res ignorata. Sed intellige de igno-
 rantia facti: prohabilis. Tunc autem debet quod ignorare: facti: quod non con-
 stat ei quod ille facit tale quod. Puta quod clericus preberant: quod nec ipse
 videt: nec est fama ita publica quod debeat omnino credi. Nam ab ad-
 uersario talia audit vel a leui fama non debet haberi de hoc forma-
 re conclusionem. Si vero fama est publica: vel audit a fide digno
 aut quis sit publice excommunicatus. Vel quod notorie aliquid fecit: propter quod
 incidit in excommunicationem: tunc debet talia vitare in publico quod in oc-
 culto donec fuerit certificatus. Sed ignorantia iuris non excusat

Lex infimo-
 nis excusat ab
 excommunicatio-
 ne quomodo.

Humilitas sub-
 iecionis ex-
 cusat ab exco-
 municatio-
 ne.

Nota omnia.

plures condi-
 tiones homi-
 excusantur.

Ignorantia ex-
 cusat ab exco-
 municatio-
 ne et quod.

nisi illos quibus ius ignorare ut sunt pueri non doli capa-
 ces: taceo plura alia super hac materia. C. Quinto excusat ne-
 cessitas tamen excommunicati quod participantis. id est in fine versus ponit
 necessitas. Propterea peccati viatores et sceleres in necessitate con-
 stituti licite possunt recipere ab excommunicatis necessaria ad vite susten-
 tationem: ut dicitur Tho. ubi supra. Nec est expectatio vitia ne-
 cessitas. ubi gratia. Si excommunicatus a te petit hospitium debes ex-
 peccare donec ab omnibus alijs sit expulsus. Amplius potest quod parti-
 cipare cum excommunicato in eodem crimine propter quod quod est excommunicatus: sed
 dicitur consilium auxilium vel fauorem: talis incurrit eadem sententiam.
 Et intellige consilium vel auxilium sine quo non erat factum. Aut
 potest quis cum excommunicato participare in crimine mortali: sed non in il-
 lo propter quod est excommunicatus: propter tale participationem peccat quod
 dem mortaliter: sed non currit maiorem excommunicationem sed tantummodo
 de minoribus. Vel cum excommunicato potest quis participare in diuini-
 sis recipiendo corpus christi cum eo vel sacros ordines et tunc currit
 excommunicationem maiorem et peccat mortaliter. In alijs autem casibus non
 peccat quod mortaliter participando cum excommunicatis nisi propter con-
 temptum precepti. Sacerdos autem qui aliquem excommunicatum maiorem exco-
 municatioem recipit ad diuina officia seu ecclesiastica sacramen-
 ta: vel ad ecclesiastica sepultura: talis non sit irregularis peccat
 tamen mortaliter et est valde propinquus irregularitati. Nam est
 ei interdictum ingressus ecclesie. Et si postquam est interdictum ingre-
 dit se in diuinis in suo officio sicut presbiter irregularis efficitur.
 Hec excerpta sunt a diuersis hic inde signata a summa Bar-
 tholomei de pisis. Et a summa domini archiepiscopi florentia
 Et a sancto Thoma. C. Demum potest quod participare cum excommunicatis
 non dicitur in crimine: sed in alijs actibus habent seruatioms in casu non
 accessio de quibus sanctus Thoma. in. ii. lib. sententiarum di. xviij. ubi mo-
 uet dubium. Circa diffinitio excommunicationis a quibusdam posita sit
 contentio: adducit duos versus sic. Si per delictis anathema
 quod efficitur. Ostendit: vale: punitio: mensa negatur. Qui er-
 go participat loquendo comedendo et in similibus cum eo qui est excom-
 municatus excommunicatione maior incurrit maiorem excommunicationem:
 sed declaramus hos versus. C. Pro: cum dicitur in versu: os. In-
 tellige quod nullus debet participare cum eo qui est excommunicatus excommunicatio
 ne maior: in osculo pacis sine in locutione: non familiaritas: pu-
 dor: timor: scandalum: non excusat participare cum excommunicatis in locu-
 tione. Nec etiam in excommunicato mittere litteras vel recipere: vel munus-
 cios nisi in casu qui liceret ei loqui. Si dicitur cur ecclesia tanta seueritate
 vitatur: interdicitur fideles loqui cum excommunicatis. Quod cum lingua
 sit facilis et mobilis cum difficultate retineri potest. Dicitur quod sancta
 mater ecclesia est tora clemens et misericors: non tamen clemens
 nisi cum deus qui restituit sancto Thoma. in. ii. lib. sententiarum di. xvij. ubi dicitur
 vultus ecclesie debeat aliquem excommunicare. Per hunc flagellat peccato-
 res ut eos ad vitam salutem reducat. Aliquando vero subtrahit beneficium
 sua vitio: humiliat in similitate sua recognoscat. Sic

Necessitas
 excusat ab ex-
 communicatio-
 ne. Qui partici-
 pat in eodem crimi-
 ne.

Vel partici-
 pat in diuini-
 sis.

Circa decla-
 rantur.
 Non debem-
 participare in
 osculo pacis.
 Nota.

De septimo precepto ecclesie.

Nec debem⁹ orare cū exco- municatis.

Utrū sit orā- dum pro exco- municatis.

Nō debem⁹ salutare exco- municatum.

Nec debem⁹ cōdicare in sa- cramentis.

Triplex cōto- fideliū.

Sicut est tri- plex cōto ita triplex ē cōto- vario.

pariter ecclesia separat excoīcatos ab actib⁹ corpallib⁹ legitimi- nis z alla, dñcia spūalia ab eis subtrahit: vt p humilitatez seipos recognoscāt ad deū redeāt. Secūdo cū dī spū: orare. In- tellige q nō debem⁹ cū excoīcatis orare nec dicere officium nec audire missaz cū eis. Et si excoīcat⁹ intrauerit ecclesiam ad orandū alij tenent⁹ exire vel pcurare vt exeat si est publicus. Sūt q dicit⁹ q si excoīcat⁹ intrauit ecclesiam nō causa orādū: sed propter aliud agēdū: pōt fidelis cōtinuare orōnem suaz. Sed querit. An pro excoīcatis sit orandū. Si dicit. Excom- municati sunt separati ab ecclesia: ergo nō est p eis orandum. Cōtra. Ecclesia orat p hereticos z paganos q sunt extra ecclesiaz ergo etiā dz orare p excoīcatis q̄s sūt extra ecclesiam. Rñ- det sc̄s Tho. in. iiij. li. sen. di. xvij. vbi querit. Utrū incōpe- tens sit dīstinctio excoīcacionis in responsione ad p̄missi ar- gu mētū: dicit ita. Pro infidelib⁹ orat: sed i fructū orōnis non p̄cipit. nisi ad fidē cōuertant. Sūt r p excoīcacionis ora- ri potest q̄s nō inter orōnes q̄ pro mēbris ecclesie sūt z in fructū orōnis nō participat. Q̄dū in excoīcacione manēt. Sz orat vt detur eis spūs penitentie vt ab excoīcacione soluant. hec Tho. C. Tertio dī in versu. Vale. p q̄s dāc intelligi q nō debes salutare excoīcatum: nō q salutat aut resalutat excoīca- tū incurrit minorē excoīcacionē. Sūt q dicit q si alij affur- gat vel reuerētā exhibeat alicui excoīcacione: aut inclinet se salutāt aut moueat labia dūmodo nihil dicat: q nō incur- rit excoīcacionē. Rō hui⁹ est: q̄ pene molliendi sunt potius q̄ nimis exasperande: vt dī de pe. dist. i. s. pene. Quarto seq̄ in spū. Cōmunitio. Intelligi q excoīcat⁹ nō dz cōmunicare cū alijs in sacramētis. Vel nō dz cōdicare in alijs actib⁹ hāne cō- uersationis z precipue i actibus legitimis. Cū nō dz q̄s face- re aliquid p̄tractū cū excoīcatis: teneat tū p̄tract⁹ fact⁹ cū similib⁹: deducto oī alio impedimēto. Nota hīc q̄ excoīcacio dī q̄ dam exclusio a cōmunitioe ideo excoīcare. id est extra cōmu- nionē facere vel cōione p̄luare. Est aut triplex cōto fidelīuz. P̄tia dī cōmunitio oīno corpallis q̄s ad exteriōrē cōmūersatio- nem fm act⁹ legitimis q̄ attendunt in osculo: in orōne: in sa- lutatione: in hūmō. Secūda dī cōmunitio corpallis z spūritualis et hec est q̄s ad susceptiōne sacramētoz z p̄cipue q̄s tum ad corpus xpi cōmunitio. Tertia dī cōto pure spūialis q̄ est p̄ dilectionē inuicem charitatis q̄ cōstitit in participatiōe bo- norum spūaliū: iuxta illud p̄cipē me fac de oīm timentīuz. Sic pariter fm hāc triplicē cōtone: est triplex excoīcacio. Una q̄dam q̄ dicit excoīcacio maior q̄ excludit hoīem a p̄di- cta triplici cōmunitioe. Alia nō dī excoīcacio minor: q̄ cōtra- hit participādo cū excoīcatis maior excoīcaciōe in casu non cōcessio: hec excludit hoīes a participatiōe z a cōione sacra- mentoz. Tertia dī excoīcacio q̄ intelligit a deo p̄ oīp̄cto mortalīz fallis excoīcacio excludit charitatē p̄ quas participant bona

De septimo precepto ecclesie. Fo. cxxvi.

spūritualia oīm fidelīuz in ecclesia dei. Quinto dī in spū me- sa negatur: p q̄s dāc intelligi q̄ prohibetur participatio cū excoīcatis in cibo z potu. Sz si hospitat⁹ sum in aliq̄ domo z superuenit excoīcat⁹ z ingerat se ad mēsam: sic si talis ē pu- blice excoīcat⁹ teneor surgere nō obfāre cuiuscūq̄ scandalo. Si nō est occulte excoīcatus z nō possū sine nota surgere nō teneor surgere. Et dāto q̄ talis publice sit excoīcatus nō teneor exire de domo: sz possū ibi hospitari. Sūt q̄ dicit q̄ pōt q̄s in eadē camera cū excoīcato cōedere: sz non in eadē mēsa. Ad maiorē tñ oīm supradictoz intelligētīā. Sūt diligētē notanda spū aurea sc̄i Tho. in. iiij. li. sen. di. xvij. vbi mouet dubiū Utrū participare cū excoīcato in casib⁹ nō cōcessis semp sit peccatū mortale: vbi sic ait. Quidā dicit q̄ q̄cūq̄ alij p̄cipat excoīcato vel spūo vel quocūq̄ dictoz modoz hī q̄s ei cōdicare non hī peccat mortale: nisi in casib⁹ exceptis a ture: sed hoc videt valde graue q̄ hō p̄ vno verbo leui quo excoī- catum alloquitur mortale peccat z multis excoīcantes laqum dānationis inijcerēt q̄ in eis torqueretur. id alijs pbabilis videt q̄ non semper peccat mortale sed solū q̄s in crimine sū- bi p̄cipat vel in diuinit vel in p̄emptum ecclesie. hec Tho. Exdictis p̄z q̄ excoīcacio minor alij est peccū mortale: alijq̄ veniale. Uolo dicere: stat q̄ hō incurrat excoīcacionē minorē et tñ nō peccat mortale: puta q̄s hō p̄cipat cū excoīcacione excoīcaciōe maior loquēdo: salutādo: orādo: cōdicādo z cōede- do. Nō em̄ semp sic p̄cipando peccat mortale dato q̄ excoī- cacionē incurrat nisi fiat in p̄cepto ecclesie. vt dicit Tho. vbi supra. Dicit aut ille p̄cipare ex p̄cepto q̄ ad libitū sine respe- ctu aut sine necessitate p̄uerlat cū excoīcato loquēdo: comedē- do: hūmō. Līq̄ etiā ex dicit q̄ excoīcacio est grauissima oīm penaz: vt dicit Tho. in. iiij. lib. sen. di. eadē: vbi q̄rit. Utrū p̄ aliquo spūali dāno debeat q̄s excoīcari. Cū aut pene sint me- dicinē: vt dicit philosophus in. ij. lib. Ethicor. Sz ecclesia vit̄ excoīcacione pro medicamine animaz. Et sicut prudēs medi- cus curando morbidas egritudines vitur alijq̄ medicamē- tis leuib⁹ z suauib⁹: alijq̄ medicaminibus afflictius ac mordacibus. Sic facit ecclesia in spūritualib⁹. Mā alijq̄ curat infirmitates alax p̄ leuia z suauia. s. p̄ exhortationes z moni- tiones blādas ac suauibiles z p̄ ministratiōne sacramentoz. Alijq̄ aut curat egritudines alax p̄ medelas mordaces z af- flictius puta p̄ increpationes ac subtractiones sacramētōz p̄uādo z sperando a cōione fidelīz q̄s tum ad rebelles z in- corrigibiles z q̄s tum ad hoc vit̄ excoīcacione q̄ est grauissi- ma penaz. In hīc hiero. in eplā ad amīcū egritū cōsolatoria q̄ incipit. Quāq̄ certissime nouerim: dicit sic. Artis est medi- cine alijq̄tēs ignib⁹ ac ferro curare: q̄d mix si dñs n̄raz me- dic⁹ alax turbantib⁹ excutiat: morib⁹ examic: calamitatib⁹ pur- get: fortitudis ē n̄re: q̄s p̄ igneoz flūmas yaloz more purgat.

Nō debem⁹ p̄cipare i ci- bo et potu cū excoīcatis.

Nota omnia sequuntur.

Ecclesia vitur excoīcaciōe p̄ medicina.

De septē sacramētis ecclesie.

hec hiero. Beq̄ de septē p̄ceptis eccleie q̄ certēdunt ad oēs f̄
deles dicta sufficit. Nā sūt plura alia p̄cepta eccleie ad diner
fos stat̄ p̄sonarū q̄ causa b̄uitatis omitterit.

Qualiter rememoratio b̄ficiōrū oipotētis dei salubris
medicina languētis ad s̄tētis aie. Et agit̄ de septē sacra
mentis ecclesie dei in general.

Omnibilis est q̄ sic indignatio
nem prouocet atri
mi dei q̄ beneficia facere diuina. Ideo
tesse leone papa magnū periculum est hoī
nes esse ingratos deo: per oblitonem be
neficiōrum eius nec de correptione compun
gi nec de remissioe letari. Oportet ergo gra
tiosum esse hominem: et deuotum qui p̄cepta gratie et mu
nera eius manere sibi desiderat ac multiplicari. Felix itaq̄ q̄
bona gratiarum refecit in eum in quo est plenitudo boni
tatis et gratie. Cui si pro acceptis b̄ficijs gratos; nos exhibe
mus: locū in nobis facim⁹ vt maiora adhuc percipere merea
mur. Adhuc ergo diligētī o aīa: quot et q̄tra b̄ficiā tibi con
tulit oipotens ac ver⁹ de⁹. Que obsecro corda: q̄ lingue: q̄ vo
ces ad agēdas eis gratias: cōrēdere poterūt. Propterea Chri
stosom⁹ in lib. de cōpunctione cordis ait. Si in illis mortu
mur: et si oēs p̄tutes animi; expleam⁹ nihil dignū gerim⁹ ad
ea q̄ nos ip̄si p̄cipim⁹ a deo. Clama q̄ cū daut et dic. Quid re
tribua dño p oib⁹ q̄ retribuit mihi. Item cogita ac tecū mē
te renouue aurea h̄ba angustini q̄ te excitat ad agēdas gr̄as
creatori tuo in li. de spiritu et aīa. c. xix. vbi pulchre cōmemo
rat beneficia sibi a dño concessa dicēs. Miser ego q̄tuz debe
re diligere deū meū q̄ me fecit cū nō erā me redemit cū perie
rā nodū erāt et ex nihilo me fecit: nō lapidē: nō arborē nō autē
nō aliud de aīalib⁹: s; hoīem voluit me esse. Dedit mihi viue
resistere: d̄licernere. De multis periculis liberauit me. Cū
errabā reduxit me. Cū ignorabā docuit me. Quādo peccabā
corripuit me. Quādo cōtristabar solatus est me. Quādo de
sperabā confortabat me. Cū cecidi erexit me. Quādo steti ter
nuit me. Quādo iui duxit me. Quādo ueni suscepit me. Hec et
multa alia fecit mihi de⁹: de q̄b⁹ dulce erit mihi semp loq̄ sem
per cogitare: semp gr̄as agere pro oib⁹ b̄ficijs suis. Cū em̄
cūctis sit p̄sūdēs et cūctoz curā geret et singulis quasi oib⁹ pul
dēs. Ita totū ad custodiā meā occupatū video: vt si ego super
custodiā meā stabo q̄s oīm oblit⁹ sit et mihi soll itēdere velit
Sēp se presentē exhibet: semp se paratū offert si me paratū
inuenit. Quocūq̄ me uertero: nō me deserit nisi ego p̄i⁹ dese
rā. Neq̄ p̄ his oib⁹ q̄b⁹ repēdā habeo nisi in v̄ diligā. Nō ei
mel⁹ ac decētus q̄ per dilectionē repēdi pōt q̄b⁹ p dilectionē
dant̄: h̄ec aug. Etia loq̄es Chriostosom⁹ ad deuore meditā
dū: ordīnē mirabilē diuine puidētie nos excitat in sermone se

Hō debet esse
grat⁹ deo in 8
est plenitudo
bonitatis.

Verba deuot
tissima.

De septē sacramētis ecclesie.

ptuagesime. Qui scipit. Dignitas h̄iane originis. vbi sciat
Tibi celi die lucis splendore vestit⁹ et solis fulgorib⁹ decorat.
In nocte clarissimo lune speculo: et astroz; fulgore vario pol⁹
ip̄e illustrat: vt diei noctiq̄ vicissitudine et n̄serostas. tēposi di
gnoscat: et post diurnū laborē req̄es miseris mortilib⁹ p̄bea

tere mirabi
tur. Tēpora alteri⁹ vicibus imitant. Frōdescit silue amenā
tur cāpi prata virescit. Antimāta cūcta diuersis v̄sib⁹ p̄crea
ta edit fer⁹: parē imp̄tor: obsequia seruāt. Scatēt fōtes Am
Aurea verba.

nes stūt. Instituta terminis maria cohercent. Gaudet post
hyemē verna tēp̄tes: estatis flagrātia decoct̄ messes. Auti
nitas temulēta suas exhibet vbertates. Hyeme madidant̄ sa
bit⁹ terre. Suis instituta cūcta deseruit: solus hō deo non
seruit. Quid si tibi vniuersa natura p̄stater ediceret. Ego tibi
a dño rex parere p̄ata suz: ego circa te iussa implere iustitia fer
uare nascētia cūcta tribuere gentiois sperio iussa suz. Dent
q̄ pareo obrepero et te mutare nō mutor. Pareo iquā rebellī
obrepero p̄uocari: deseruio p̄ceptoz. Ceterz si mihi iustitia mu
tare: iussa quereere necessaria denegare: rerum dñs p̄cepisset
creatura cūctiā v̄duata retineret: nec q̄ p̄tēp̄neret v̄tēri⁹ eērq̄
p̄tēptoz hō digne. Interiret. hec Chrys. C̄p̄ q̄z doctozū diu⁹
p̄terony⁹ ad cogitādū imēta b̄ficiā a dño suscepta nos p̄
nocat in epla de hoīe p̄fecto. Que q̄dē epla scipit. Ecce tēp̄ a
te scribo. Ita inquitēs. Recordemur q̄ mūd⁹ ex nihilo a deo fa
ci⁹ est et q̄ cūcta aīalia per deū h̄bo op̄ifice vocata sunt. Et in
fra ita subūgit. Ille p̄ctoz vniuersitatis manu sua nos de li
mo terre facere dignat⁹ est: q̄ cogitatio vita est aīe. Cū h̄ec ē
p̄la rōvinēdit: vt cui se debeat aīa nō ignoret: an aliū p̄ter h̄c
decepta veneret ne vite sue mysteria velut vita auctores ado
ret. Nec ināriū elemēta miset vt nō iudicet digna q̄ sacra cre
dant̄: illi magis sit adorād⁹ q̄ tā mirāda p̄duxit. O h̄ agū
sta est hec et diuina cogitatio et h̄ vite plena ē. O h̄tū ip̄z h̄oz
ad oē studiū p̄bitario accēdit. O h̄tū illi malēstatē sui cōmen
dat auctoz. Cūz aliud ille nihil in creatura oi se p̄ter manu
dei formatū eē cōsiderat. Nō terra nō maria: nō celi: nō dent
q̄ sideratā insidant̄ puratā lucida hoīem solū culusā limē
et grauitoz et sordiditoz elemētū illa formatū est dextera. Cu
tus dextere palmo celi mēsurā in mēsurā. Cūz pugill⁹ terre
spacia tā infinita lacētis includit. rari sunt oīz illi fuisse. hec
hiero. Deuor⁹ etiā bernard⁹ ad agēdas gr̄as dño bonoz oīm
largitoz nos hortat i aurea explanatōe illi⁹ psalmi. Qui ha
bitat in adiutorio altissimi. Sermonē tertio: sic dicēs. Agam⁹ deuor⁹ docto
gr̄as factori n̄ro. B̄ficiatōi n̄ro: remuneratori n̄ro in oīz pot⁹
ip̄e nostre. Ip̄e em̄ retributor. Ip̄e retributor n̄ra. Nec alib⁹ tā
h̄p̄ia expectam⁹ ab ip̄o. Prīmū q̄b⁹ nobis p̄stittit nos ip̄i su
mus. Si q̄dē ip̄e fecit nos et nō ip̄i nos. partū ne tibi videā q̄z te artificium
te fecit. Cogita q̄dē re fecit. Mēpe etiā fm̄ corp⁹ egregis crea
turā: s; fm̄ aīma magis: vt pore ad imaginē creatoris iūgnē ad corpus.

Nota.

Nota diligē
ter omnia q̄
sequuntur.

rōnis pūcipē: beatitudinis eterne capacē. Porro ambo simū
pre ceteris creaturis maxime admirādā: coherentē sibi. Inco
prehēsbili artificio: iustigabili sapia cōditōis. Itaq; ma
gnū hoc donū ē: q̄ magna res hō. S; q̄ gratuitū putas: Pla
nū est q; nihil ante: pmeruit q̄ penitus nihil. hec bernardus.

¶ Septē sacramēta sunt maxima bñficia oipotentis dei.

Santpariter carō corde iter ma
ria bñficia: oipoten
tis dei sacra ecclesie nō rāda ac deuote cogi
tāda. Nā celestis medic⁹ dñs iesus hūanum
gen⁹ sanare cupiēs uenit in hūc mūdū p assū
ptionē ē hūane carnis: iuxta illōs. E. f. l. x. ca.
Ad annūciādū māfuetis misit me: ut mede
rer p̄ritis cordē: & predicarē captiuis: idulgētis rēclausis ap̄to
nē. Cāte q̄ppe hūilitatis ac māfuetudinis fuit dñs ies⁹ n̄r
medic⁹ aiarū ut ēt se medicū noiare nō dedignēt. Matt. ix. c.
dicēs. Nō est op⁹ ualētib⁹ medic⁹: s; male habētib⁹. Sup̄ q̄
bo Raban⁹ dicit sic. Sēipm̄ medicū dicit q̄ miro medicādū ge
nere p̄pter inlq̄tates n̄ras uulnerat⁹ est ut uuln⁹ p̄cōp̄ n̄rōis
sanaret. Prop̄terea aug⁹. ait. Magn⁹ de celo ad nos uenit me
dic⁹ q; magn⁹ p̄ totū mūdū iacebat egrot⁹. Hic ergo celestis
medic⁹ ad curādās morbidās egritudines hūani ḡnis: sp̄s
les obtulit medelas atq; tali mō sanauit egrotū sicut op̄stu
ne cōperebat egrotāt: p̄te egritudinē & occasiōē egrotādī at
q; ip̄s egritudinis curatiōt. Egror⁹ ille ē hō: morb⁹ autē ē cul
pa originalis. S; origo illi⁹ culpe l; p̄ncipalr fuerit ex cōfen
su rōnis: occasiōē t̄m̄ lumpsit & sensib⁹ carnis. Ad hoc q̄ p̄
medicna cōrūdet morbo oportuit q; nō t̄m̄ esset sp̄s: s; q; all
qd̄ haberet de sensibillib⁹ signis: ut sicut sensibilla fuerūt occa
sio atē ledēdū: ita eēt ei occasiōe resurgēdī. Et p̄ hoc medi
cna n̄rī uulner⁹ p̄sistit in ecclesiasticis sacramētis. ¶ Sūt igit̄ sa
cramēta noue legis medicne quas instituit celestis medic⁹ q̄
bus sanant egritudines aīaz. Hinc Ildor⁹ in. vj. li. ei h̄mo. c.
ix. dicit. Ob id sacramēta dñr: q; subtegunēto corp̄aliū rerū
uirtus diuina secretius salutē eorū dē sacramentoz operatur
Unde & a secretis uirtutib⁹ v̄l sacri: sacramenta dicunt. Que
ideo fructuose penes ecclesiā sūt: q; sc̄tis in ea manēs sp̄s
eorū dē latenter sacramētoz operat̄ effectū. Hec Ildorus.
Sicut ergo hūana corpa solēt repleri malis humoib⁹ q̄ q̄dē
si nō purgarent̄ hoīes deducerent̄ i mortē. Ita expedit habe
re medelas purgatiuas ut salus aīarū conseruet. Septē igit̄
sacramēta quasi medicne celestes uirtutes habent efficacī
simam ad euacuādū humores superfluos a stomacho lāguen
tis anime. Que quidē in numero septenario instituta sunt p̄
pter perfectionem numeri septenarij. quo ut hieronym⁹ Am
brosius. & Gregorius. Beda & Crisostom⁹ testatis: uirtutes
temporalitatis designat̄ eo q; septē diebus omne temp⁹ p̄

Celestis med
cus celestes
ordiat mede
las.

Sacramenta
noue legis sūt
medicne sana
tiue.

sentia uite cōprehēdit. Et ex hoc datur intelligi q; it̄ sit uir
tus sacramētoz: q̄ eū per septiformā spiritum sit remissio
oim̄ p̄cōp̄. Ideo septenari⁹ numerus teste Gregorio apud
sapientes hūi⁹ secuti quedā sua haberur ratione ip̄fect⁹.
¶ Cōueniēt̄ igit̄ celestis medicus dñs iesus septē instituit
sacramēta: q̄ septē sunt uulnera quib⁹ infirmatur humanus re
gen⁹. P̄mū uulnus est originale peccatū quasi fundamētū
atq; criminis: p̄ra qd̄ ordiatur bap̄tism⁹. Secūdū est pec
catū uentale: p̄ra qd̄ appropriate institutū est oleus extreme
unctiōis. Tertius est mortale peccatū p̄ra qd̄ est penitētia.
Quartum est infirmitas siue difficultas ad bonū: p̄ra qd̄ est
cōfirmatio. Quintus est ignorātia ueroz: p̄ra qd̄ est ordo
ordinatus debet esse doctus ut alios possit instruere. Sextus
est cupiditētia aīre: p̄ra qd̄ est matrimoniu. Septimus
est affectio ad terrena & caduca cū tēpore inordinato p̄ra qd̄
est eucharistia ubi uisibilliter deuidēdo ad inuisibilla rap̄e
accēdit ex cōmū. ¶ Cui ideo septē instituta sūt sacramēta
quia disponit nos ad septē uirtutes habēdas. Nā bap̄tism⁹
est sacramētū fidei: cōfirmatio spei: eucharistia charitatis: pe
nitentia iusticie: extrema unctio p̄fenerātie que est fortitu
dinis cōplētiō: ordo prudentie: matrimoniu temperātie.
¶ Aut septē sunt sacramēta: q; septē sunt diuersitates hoīz i
ecclesia dei. Prima est inrātū q̄bus ordiatur bap̄tism⁹.
Secūda est pugnantis q̄bus cōuenit cōfirmatio. Tercia est uires
resumētis quib⁹ ordiatur eucharistia. Quarta resurgētis:
istis instituta est penitētia. Quinta exētiū q̄bus datur extre
ma unctio. Sexta ministrātū q̄bus datur ordo. Septimo no
uos milites introducētis: pro istis institutū ē matrimoniu.
¶ Tercū q; status iudat̄ celestis fuit: quasi totus figuratis le
gis gratie: iuxta illud Pauli. j. ad Corin. x. c. Hec aut̄ oīa: in fi
gura cōtingebūt: ideo multa figurata allegare: possum⁹ ad
significādū eminētis dignitatis sacramentoz ecclesie dei.
hic Grego. in. xxxv. li. moral. ca. vij. ait. Septenario numero
sac̄re ecclesie uirtutes designat̄. v̄l Iohēs in apocalipsi
sac̄re ecclesie scribit: sed p̄ eas quid aliud: q̄ uirtutes lez: ce
lestis intelligi uoluit. Que nimirū uirtutes ecclesie v̄l plena
septiformis gratie spiritu signaret. Hic Iohēs sup̄ puerū mor
tuū septies sp̄s trasse de scribit. Sup̄ extincū populū quippe
dñs uenit̄ quasi septies sp̄s tratiq; ei dona sp̄s: septiformis
gratie miser̄ corditer tribuit. hec Grego. ¶ Septē igit̄ sacra
mēta p̄figurata sūt. Prime per septē lucernas ardētēs quas
posuit aaron ex p̄cepto dei sup̄ cadelas b̄rū tabernaculi. ut p̄z
fueri. viij. ca. Spiritu aliter aarō figurat dominū iesum xp̄m
qui i tabernaculo ecclesie sue septē posuit lucernas ardētēs: id
est septē sacramenta: quoz uirtute & merito anime. fidelium
illustratur. ¶ Secūdo septē sacramēta figurat̄ per septem buc
cinaz de q̄b⁹ dicitur Iosue. v. c. q; uulerūt septem sacerdotes

Sacramenta
noue legis dñs
tur i numero
septenarij oīz
re.
Septē sacra
mēta sunt cō
tra uulnera:

Septē sacra
mēta dispo
nūt ad septē
uirtutes.
Septē sacra
mēta signifi
cāt septē ad
tiones hoīz i
ecclesia dei.

Septē sacra
mēta varia si
gnificant.

Nota de nu
mero septen
ario.

Septē sacra
mēta sunt se
ptem lucerne
ardētēs in ta
bernaculo.

Septē sacra
mēta sunt si
gurata in se
prem bucci
nis.

de q̄b⁹ dicitur Iosue. v. c. q; uulerūt septem sacerdotes

De circumstantiis peccatorum.

ex precepto Jo sue septē buccinas: quaruz vsus erat in iubiloei
 & precedebat archā dñi. Ierū diei ibidē q̄ die septimo dilu-
 culo p̄surgētes filij israel circumierunt vrbem hierico septies.
 Cūq; septimo circuitu clangerent buccinis sacerdores: omni
 populo vociferāre muri civitatis illico corruerūt. Item septē
 tubē clangerē ea efficacā septem sacramētoꝝ denotant: quoz
 ministrū atq; septenario numero designati sunt que oīa figu-
 ralia sunt tāt in mysterij dignitate. ¶ Tertio sacramēta eccle-
 się figurata sunt in septē lottionib⁹ naamā de q̄bus dicit. iij.
 Regū. iij. ca. q̄ naaman princeps militie regis syrie si debuit
 mundari a lepra oportuit vt septies lauaret seip̄suz in iorda-
 ne iuxta p̄ceptū helysei. Uade helyseus dixit ei. Unde & laua-
 re septies i iordane & recipiet sanitatē caro tua atq; mīdabe-
 ris. Iste naaman peccatorē: lepra peccatuz mortale: helyseus
 sacerdotē quasi ministrū designat septē, yero lottiones sc̄p̄ez
 sacramēta denotāt: q̄bus crīminalia pctā tollunt. ¶ Quarto
 septies describit helyseus p̄pheta inspiratē sup puerū mor-
 tuum: vt suscitaret illū. iij. Regū. iij. c. sic dñs testis septies
 inspiravit quādo septē sacramēta instituit. ¶ Quinto septē sa-
 cramēta figurant per septē colūnas: de q̄bus dicit p̄. i. r.
 ca. Sapientia edificavit sibi domū & exidit colūnas septem.
 Hęc sapientia est dñs testis q̄ edificavit sibi domū ecclesie sue
 in qua erecti colūnas septē: id est septem sacramēta instituit
 quibus tota ecclesia fuit & roborat. ¶ Sexto septem sacra-
 mēta figurant per septē stellas & per septē candelabra aurea.
 Apoca. ij. ca. ¶ Septim o ecclesie sacramēta denotant per se-
 ptem lampades ardentes: de q̄bus Apoca. iij. cap. Septem
 lampades, ardentes erāt ante thronum dei. Taceo plura figu-
 ralia sacramentozū ecclesie dei: q̄ cum numerus septenarius
 sit multipliciter consecratus in scripturis sanctis: ideo ei⁹ di-
 gnitas multis varijsq; modis per omne corpus diuinaz scri-
 pturarū relucet. Hęc omnia de tertio gradu peccatoꝝ iuxta
 re voluit: vt peccatrici ac languētī anime darentur occasio: dili-
 gentius examinandi ac discutendi peccata operis. ¶ Quali-
 ter discussio peccatoꝝ que est origo & fundamentū contritio-
 nis d̄ fieri integraliter quo ad omnes circumstantias: & pre-
 cipue quo ad circumstantias aggravātes: & q̄ trahunt ad aliud
 gen⁹. Multa quoq; notabilia: valde pulchra & necessaria de
 huiusmodi circumstantiis peccatoꝝ tanguntur.

Septē sacra-
mēta designa-
ta sunt i septē
lottionib⁹ naa-
man.

Septē sacra-
mēta sunt sep-
tē inspiratio-
nes.

Septē sacra-
mēta sunt sep-
tē columnę.

Septē sacra-
mēta plurase-
penarius sig-
nificant: q̄

Sapientes vi-
ri & p̄siores
tenent scire
circumstantias
peccatorum.

Tertio hęc discutio vel examinatio
 ne peccatoꝝ aqua, originat cō-
 tritio obseruandum est vt fiat, integraliter
 quo ad omnes peccatorum circumstantias,
 Et ideo sapientes et docti viri: qui tam sua
 peccata aliorum indicant tam in consilijs
 in confessionibus tenentur omnino scire
 hmoi circumstantias: sicut cūcti pctōres q̄ ad veraz penitētiā
 peruenire

De circumstantiis peccatoꝝ.

peruenire desiderāt p̄ virib⁹ debent discutere an peccata sua
 in talibus circumstantiis: sint obuoluta. Idcirco ad maiorem no-
 sticiā scire oportet: quicū circumstantia dicitur a circūsto circumstan-
 tiis. Circūstare ergo nō aliud est q̄ circa: aliud stare. Illud autē
 quod circūstāt non est de essentia eius quod circūstāt: ideo il-
 la que circūstāt nos nō sunt intra nos: sed extra nos. Aliquo
 tñ modolactione sua dicunt attingere nos: vt p̄t p̄. exēplum
 de loco qui circūstāt locatū. Unde sc̄tus thomas in. i. ij. q. vij.
 ar. i. dicit sic. Nomē circūstātie ab his que in loco sunt deriua-
 tur ad actus humanos. Dicitur autē in localibus aliud circū-
 stare quod est quidē extrinsecū a re: tñ attingit ipsam vel ap-
 propinquat. et sc̄m locū. Et ideo quecunq; conditiones sunt
 extra substantiam actus humani: & tñ attingunt aliquo modo
 actum humanū circūstantie dicitur. Quod autē est extra sub-
 stantiā rei: ad rem ipsam pertinēs accidens eius dicit. Unde
 circūstantie actus humanozū accidentia eozū dicenda sunt.
 hec thomas. Idem dicit in. i. ij. q. xvij. ar. iij. ¶ Sunt igitur
 ex toto corde rememoriāde ac examināde i hęc circūstantie que
 trahunt peccatū ad aliud genus: q̄ plerūq; contingit in vno
 peccato esse multas deformitates quas peccatoꝝ tenet reco-
 gnoscere. hinc ysaas. lviij. ca. Hortatur peccatrice aiām di-
 cens. Dissolue colligationes sp̄ietatis: solue fasciculos dep̄-
 mentes. Intellige hic p̄ colligationes sp̄ietatis peccata mor-
 talia: sed per fasciculos dep̄metes intelligende sunt circum-
 stantie aggravātes pctm. Ideo subiungit ysaas dicēs. Et oē
 onus dirūp̄e: quasi dicat. Si peccata fuerint sic discussa: exa-
 minata p̄fecto onus pctōū dirūp̄it. ¶ Et ideo est diligēt
 cōsiderādū q̄ oēs circūstantie actus humanozū tribus modis
 se habēt ad actū peccati. ¶ Primo sunt alique circūstantie: que
 nec speciem peccati variāt: nec peccati aggravānt: vt puta ac-
 tū perē alienā manu: dextera aut sinistra: aut de mane aut de
 sero. Vel percussio homē inductū veste rubea vel alba. Hęc
 tales circūstantie dicitur se habere indifferētē ad peccatū: q̄
 riant, nec ag-
 nullā deformitatē aut inordinatiōē imponāt ad rōnē. Ideo
 gravāt pctm.
 neq; excusant pctm: neq; aggravānt: neq; mutāt speciem: vt di-
 cit sanctus thomas in. i. ij. lib. sentētiaruz. di. xvi. vbi querit.
 Cūq; circūstantia possit trahere peccatū in aliā speciem. ¶ Se-
 cūdo sunt alique circūstantie que nō variāt speciem pecca-
 ti: sed aggravāt
 tñ sed aggravānt peccatū. Unde sanctus thomas in prima. ij. q.
 xvij. ar. xj. vbi monet dubiū. Cūq; oīs circūstantia det specie
 acuti dicit q̄ circūstantia det speciem boni vel mali actus mo-
 peccatum.
 rali in q̄tum: respicit specialem ordinem rationis. Contingit
 autem quādo q̄ circūstantia non respicit ordinem rationis
 in bono vel malo: nisi p̄supposita alia circumstantia a qua
 actus moralis habet specie boni vel mali. Exēplum. Acci-
 pere alienū cōstituit specie furti: sed si addatur alia circūstan-
 tia: puta vt multū vel parū quis accipiat. Hęc circūstan-
 tia

Ubi dicitur: circūstā-
tias.

Quedā circū-
stantie: nec va-
riant, nec ag-
gravāt pctm.

Quedā circū-
stantie nō var-
iāt speciem: sed
aggravāt
peccatū.

Nota oīs.

De circumstantijs persone.

ita no respicit ordinē rationis in bono vel in malo: vel no inq portat aliquā deformitatē vel repugnantā ad rationē: nisi presuppōita prima circumstantia: quia. s. alienum accepit qd repugnat rōni. Ideo tollere alienū in magna vel parua quā titate nō diuersificat speciem peccati: nec est alterius speciei a primo: sed peccm̄ aggrauāt. Et ideo ille qui furat in ultum nō facit duo peccata: sed vnus tantū: pura qz furtum est grauius.

Quedā circū stātie variā e aggrauant.

Dat exēpluz b illo q furat.

Exēplū beo q fornicat.

Deformitas acti ad rōnē cōsiderāda. Nō solū gen peccatuz circū stātie sunt cōsiderāde.

¶ Tertio sunt alię circū stātie que speciem peccati variāt z aggrauāt siue actus human⁹ cui circū stātia aduenit sit bon⁹ ex genere: sicut cū aliquis dat elemosinā ppter laudē huma nā: siue actus sit malus ex genere: sicut cū aliquis furat rem sacrā: siue actus sit indifferens: sicut cum aliquis lenat festu cā de terra in cōtē mptuz alienius. Ratio huius assignatur a sancto thoma in. i. q. xvij. ar. x. vbi dicit qd qñqz aliqua circū stātia respicit specialem ordinē rationis vel pro vel con tra: oportet qz talis circū stātia det speciem actui vel bono vel malo: vt in hoc exēplo patet. Nō tollere alienūz habet spe ctem peccati ex ratione alieni: z ex hoc constituitur in specie furti: sed si cōsideretur super hoc prout furtū est factum in lo co sacro. Vel qz res ablata est sacra: tunc imponit aliā defor mitatē ad rationē: qz ratio ordinat non esse iniuriam: facien dam in loco sacro vel tollere alienum de loco sacro. Et sic tol lere alienū de loco sacro addit specialem repugnantā ad ordinē rōnis. Et ideo locus qd prius p̄siderabatur vt circū stātia nū cō sideratur vt principalis p̄ditio obiecti rōni repugnans: vt dicit beatus Tho. vbi supra. Similiter peccm̄ fornicatiōis in hoc cōstitit qd hō accedit ad nō suā: si aut addat hęc circū stātia vt illa ad quā accedit sit vxor alterius: hāc peccm̄ fornicatiōis trās fertur in aliud genus peccati. In adulterio: qz alienū violat tho rū: qd est grauius peccm̄ q̄ simplex fornicatio. Et sic dicitur ē de alijs generib⁹ peccōz: qz vbiqz est alia z alia repugnantia actus ad rationē vel alia deformitas acti: ibi est alia spēo et maior grauitas peccati. Ex dicitis p̄z qz ad discernendū: ad iudiciū p̄ctū: z qualiter vnū peccm̄ ē altero grauius nō sufficit cōsiderare genus vel speciem peccati: sed expedit oīno discute re circū stātia aggrauātes peccm̄: vt dicit oēdo crotos catho lic: signāter scūs Tho. in. ii. q. lxxv. di. xvi. vbi plura dicit hęc explanat sup hac materia. Et iterū in. i. q. vij. ar. ij. q. ij. q. iij. hoc idem diffuse in. i. q. x. vij. per totum.

De circumstantijs aggrauātib⁹ peccm̄ in speciall.

Et vmo agit de circumstantia persone.

Explicamus aliqua in generall de cir cū stātijs peccōz: sed qz de de sancto Thoma sermones morales vniuersa les: minimus sunt vtilis eo qz oīdēs in p̄ticulari b⁹ sunt. Ideo nūc magis in p̄ticulari de numero circumstantiarum aggrauantiū peccā agendū est vt peccō: q

De prima circū stātia persone. Fo. cxxx.

Verā querit p̄ficere penitētiā possit. diligētius rememorare ac discutere iniquitates suas: necnō curare morbidas peccōs: egritudines. actādē hōiores virulēros euomere a stomacho lāguētis ai: qz teste hieronymo ianua virtutū ac fundamētū totius p̄fectiōis z p̄sciētie puritas ac cordis mōdicia. Est ergo p̄siderādū qz splēdore ecclie Tho. in. iij. lib. senten. dist. vbi mouet dubiū. Curū veniēter enumerent circū stātie. Et iterū in. i. q. vij. ar. iij. assignat septē circū stātia aggrauātes peccm̄: sic dicit. Tullius i sua rhetorica assignat septē circū stātia que hoc vertu cōtinent. Quis: qd vbi: quib⁹: auctō: qz: cur: quō: qñ. Cōsiderādūz em̄ in actib⁹ humanis: qz fecit: qz: auctō: qz. Instrumētis fecerit: qd fecerit: vbi fecerit: cur: fece rit: quō: fecerit: qñ fecerit. Sed Aristo. in. iij. lib. Ethy. addit aliā. Tres qdā: nullō cōprehendit iniquitū. hec Tho. Magister aut Raymūdus de pena fortunatiōe cathalanus ordi nis. predicatoz: qd decretales compilauit de mādato gregoz: noni z plura alia volumina edidit p̄clarissima: vtrū solū in diuinis scripturis eruditissim⁹: sed humanarūz legū ac sacro rū canonū: necnō secularū litterarū sagacissimus interpretē qz in vta q̄ in morte: ac post mortē miraculis claruit. Hic de p̄dictis numeris circū stātiarū addidit octauā. s. quōtēs. Et vbi scūs Tho. z Petrus de palude z alij in p̄s p̄atlega to dicit. qd bne auctō. Ipse raymūdus dicit p̄ quos quōtēs. Et ideo in forma versu m̄ sic. Quis: qd: vbi: p̄ quos: quōtēs: cur: quō: qñ. Iste ergo octo circū stātie sunt diligētē examina de: p̄cipue qñ trahūt peccm̄ ad aliud gen⁹. Dicunt aut trahē re ad aliud genus qñ habēt specialem repugnantā ad aliqd p̄ ceptoz diuine legis. Verbi gratia: furtum simplex repugnat huic p̄cepto. Nō furtū facies. Si vero furtū in loco sacro hūc furtū ratioe loci sacri habet repugnantā ad aliud p̄ceptū qd est de veneratiōe sacroz: sic addit nouam spēm. peccati. Sed videamus de singulis circū stātijs.

De numero circū stātiarū.

Laus magi stri raymūdi.

Raymūdus adūgit octa uā circū stātia.

Que sunt circū stātie trahētes ad aliū genus.

De prima circū stātia persone.

Quina igit circū stātia aggrauās peccm̄ in vna parte persone peccatis que designat in versu p̄dicto cum dicit: quis. Hęc circū stātia s̄m thomas in. iij. lib. senten. di. xvi. respicit magis conditio nes persone peccantis. q̄m ad p̄prietates hōis q̄ substantiam persone. s. cuius status: cuius dignitatis: cuius offi cii: cuius p̄prietatis: cuius virtutis: cuius scientie: cuius sapientie: cuius ordinis: cuius etatis: cuius sexus: qz ex conditio ne persone variat substantia actus humanitēo qz aliquid cō p̄tū vni persone qd non competit alteri: vt dicit beatus Tho mas. Propterea in. i. q. lxxij. ar. x. dicit scūs Tho. qz ma gnitudo vel excellētia persone peccantis aggrauat peccm̄: vtrū liberatiōe p̄cedit. Secūdo de peccō qd prouenit ex susceptiōe

Magnitudo persone aggra uat peccm̄.

De prima circumstantia persone.

propter firmitate hanc nature: qz tale peccm mltm imputat ei q est maior i virtute: eo q minus negligit hmoi peccat: pmerere q est oino subterfugere infirmitas humana no sinit. Et ideo peccata ex deliberalioe pcedentia tatio magis allucimputant. Pro fuerit maior virtute scilicet dignitate: vel merito. Cuius isidorus in .ij. lib. de summo bono. c. xvij. dicit sic. peccata que incl pfectis leuia sunt pfectis virtutibus graua reputantur. Cato em manus cognoscit esse peccm qto maior qui peccat habet. Crescit em delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. Et sepe qb minoribus ignoscit maioribus imputat. hec Isidorus. Et inuenalis in satyris. vij. str. Omni animi viciu tatio ppeccat in se crime hz: qto qui peccat maior habet. Ratto huius est quadruplex sicut Thomam ibidem. Primo qd qz maiores facillius possunt resistere peccato. Pura qz excedit virtute aut scilicet: aut dignitate. Ideo Luce. xij. cap. .vi. Seruus scilicet volutat dicit: no facies digne plagis vapulabere multas. Et .ij. Petri. ij. c. Melius em erat illis no cognoscere vias iusticie qz post agnitioe reitorum conuerti ad deo qd illis traditum est: iuncto madata. Cogit em etia illud veri puerbij. Cantis reuersus ad vomitu r sus lora in volutabro lutt. hec ibi. Propter hoc dicitm qz grauisimū fuit peccm pmi angeli q scilicet: dignitate: pulchritudine: fortitudine. ceteros angelos superabat. Sic pariter dicitm qz peccm ad eum fuit grauisimū: qz ada habuit ois cognitioe possibile naturaliter hominū: fuit creati inhabitib: naturalibus integris r perfectis. Ideo sanctus Tho. in prima parte. q. cxiij. ar. iij. dicit. Sicut primus homo instituit est in statu pfecto qtuqz ad corpus vt statim possit generare: ita instituit est in statu pfecto qtuqz ad animā: vt statim possit alios instruere r gubernare. Non potest aut aliquis instruere nisi habeat scilicet. Et ideo primus homo sic instituit est a deo vt habeat omne scilicet in quibus aptus natus est instrui. Et in responsioe ad primū argumentū dicit sic. Primus homo habuit scilicet omniū per species a deo infusas: nec in scilicet illa fuit alterius rationis a scilicet nostrificur nec oculi quos cecornato ips dedt fuerit alterius rationis ab oculis quos natura produxit. hec scilicet thomas. Et quo p qz ada habuit excellentiaz scientie: r ideo grauius peccauit. hinc Isidorus i. ij. libro de summo bono. ca. xvij. ait. Sua peccauit ignorantia. Adā pindustria: qz non seductus: sed sciens prudensqz peccauit. Secundo grauius peccant maiores propter ingrattudinē: quia omne bonum quo aliquis magnificatur est dei beneficij: cui homo sit ingrat' peccado. Et qtuqz ad hoc quilibet maioritas etiā in temporalibus bonis peccatum aggrauat iuxta illud Sapientij. vi. cap. Potentes autem potenter tormenta patientur: ideo ratione ingrattudinis homo grauius peccat in lege gratie qz in lege veteri. Et baptisatus grauius peccat qz no baptisatus. Et

**Pora quat
suos rōnes.**

**Peccm pmi an
geli fuit gra
uissimū r qre.
Ad qz peccauit
grauissime.**

**Ad qz habuit
scientiā oim.**

**Gravius pec
cāt maiores
propter ingra
titudinem.**

De prima circumstantia persone. Fo. cxxxj.

Meritus in sacris graui' peccat in eodē genere peccati qz religiofus q non est in sacris. Et similit' fidelis adulter grauius peccat q infidelis: tum ppter noticiā veritatis ex fidei gener, tum etiā ppter sacramēta fidei qbus est imbui' r quib' peccado pumeliā facit: vt inqt sanctus Thomas in .ij. q. q. r. ar. iij. in responsioe ad tertium argumentū. Iterū sanctus Thomas in pma. ij. q. cxxj. arti. ij. in responsioe ad secundū argumentū dicit sic. Si quis post acceptā gratiā noui testamenti peccauerit: maior pena est dignus tanqz maioribus beneficijs ingratus r auxilio sibi dato no viens. Sed qstio animum pulsar. Diceret aliqz. Si plus punitur peccator christian' q infidelis: videt q melius esset. vt oēs essent infideles. Huic questione responder sanctus Thomas in cōmēto aureo sup epistola ad hiebreos ca. x. lectione. iij. vbi dicit. Alter postu mus loqui de illis qui fidē contēnuunt: qz isti proptie sunt cōtempores. Et alter de illis qui ex ignorantia fidem annuntiatam non tenent: quia talibus peccatum infidelitatis non imputatur. Sed ille qui fidem annuntiatam contēnit grauius punitur: quia peccatum infidelitatis martini est. Si ergo cōparemus iudeum r christianum qui non contēnit r vterqz sit adulter tūc grauius punietur christianus q iudeus: qz non solum pro aduiterio: sed etiam quia magis ingratus est. hec Thomas. Tertio granatur peccatum propter specialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinē persone. sicut si princeps iusticiam violer qui ponitur custos iusticie. Et si sacerdos fornicetur qui castitatem vovuit. Contra similes aut paulus ad roma. ij. c. Qui ergo alium doces te ipsum no doces? Qui predicas non furandus furaris? Qui dicitis non me chandum mecharis? Qui abhominaris idola sacrilegis facis. Qui in lege gloriaris per preuaricationē legis dei in honozas? Non em dei per vos blasphematur iter gentes. hec paulus. Que verba sicut Thomam in cōmēto aureo sup epistola ad Ro. iij. c. lectione quarta pnt legi interrogatine quasi euz quadam indignatioe. Vel remissive quasi asserendo similitū maliciā. Et hāc isa. j. ca. ait. principes tui infideles focū furuz. tur propt spe oēs diligunt munera sequuntur retributiones pupillo non stalem r. pu iudicant r causa vidue non ingredit ad illos. Item. Esai. iij. c. dicit sic. Dominatores populi mei inique agūt cōtra me dicit dñs. Et iugiter tota die nomē meū blasphematur. Propt hoc sciet populus meus nomē meū in die illa: qz ego ipse q loquebar ecce adsum. hec ibi. Quarto grauat peccm ppter exemplum sine scandali: qz vt inquit Greg. In exemplis vehe menter culpa extendit qn pro reuerentia grad' peccator honozat. Ad plurimū etiā noticiā puenit peccā maior' r magis dolens ea indigne feruntis si vir vel mulier nobilis atqz turpitudinē faceret magis ignominiosum esset peccm qz si illi faceret rustic'. Proptes dicit. Tho. in .ij. q. cxxxvij. ar. s. q.

**Questio pul
chra.**

**S. Tho. re
sponder.**

**Peccm grana
maliciā. Et hāc isa. j. ca. ait. principes tui infideles focū furuz. tur propt spe oēs diligunt munera sequuntur retributiones pupillo non stalem r. pu iudicant r causa vidue non ingredit ad illos. Item. Esai. iij. c. dicit sic. Dominatores populi mei inique agūt cōtra me dicit dñs. Et iugiter tota die nomē meū blasphematur. Propt hoc sciet populus meus nomē meū in die illa: qz ego ipse q loquebar ecce adsum. hec ibi. Quarto grauat peccm ppter exemplum sine scandali: qz vt inquit Greg. In exemplis vehe menter culpa extendit qn pro reuerentia grad' peccator honozat. Ad plurimū etiā noticiā puenit peccā maior' r magis dolens ea indigne feruntis si vir vel mulier nobilis atqz turpitudinē faceret magis ignominiosum esset peccm qz si illi faceret rustic'. Proptes dicit. Tho. in .ij. q. cxxxvij. ar. s. q.**

**Peccm grana
ppter scāda
lum.**

De circumstantia facti.

De pctō restō
stōsi.

pctm̄ religiosi graui⁹ est pctō secularis tripliciter: scilz rōne
voti: rōne p̄cepti: rōne scādali. Si hō religiosus nō ex cōiē
p̄cepti ex infirmitate vel ignorantia allq̄ pctm̄ qd nō est p̄ra
voti sue p̄fessionis cōmittit abiq̄ scādalo pura in occulto: le
uius peccat eodē genere peccati: q̄ secularis: q̄ pctm̄ ei si sit
leue q̄ abforbet ex multis opib⁹ bonis q̄ facit. Si hō sit mor
tale facilius ab eo resurgit. r̄ ideo nō rōa s̄ Thomā vbi supra
in respōsiōe ad tertiu argumētū. q̄ si religiosi ad hoc pueniūt
v̄t ex cōiēptu peccat efficiunt: pessimi r̄ maxime: cō: rigibiles:
vnde Augusti. ad plebez hipponensem ait. Ex quo deo seruit
re cepi: quomodo difficile sum expert⁹ meliores q̄ qui in mo
nasterijs profecerūt. Ita nō sum expert⁹ peiores q̄ qui in mo
nasterijs deliquerunt. Et sic etiā intelligit illud Chasostomi
super Matth. c. xxiij. capto vbi dicit. Latet delinquentes fa
cile emēdant. Clerici autē si male vixerūt in emēdabiles sunt.
Et propter religiosi qui peccat ex p̄ceptu dicunt habere colla
sub iugo dyaboli. De quib⁹ Hieronym⁹ ad damasum papā
in epla que incipit. Beatus dicit tue interrogatio: dispensa
tio futūra Indr. Sathanas cū aliq̄ sua arte deceperit r̄ pro
prium ei impoſerit iugum vltra ad vicioz abūdatiā nō pro
curat: sciens eum iam mortuum. hec Hierony. Et sic patet de
circumstantia: persone peccāns.

Nota

De circumstantia p̄tatis operi vel facti.

Secunda circumstantia aggrauās pecca
tū sumit ex parte p̄tatis ope
ri vel facti. hec designat in versu predicto p̄ ly
verbū qd. Per qd̄ intelligere debes substantiam
vel cōditionē facti vel operis perpetrati. Nam
s̄ Thomā in. iij. li. sen. di. xvj. per hāc circumstā
tiā iponatur ratio mali in actu. Et ideo sicut circumstantia si
nia est prima in aggrauando pctm̄ vt dicem⁹ q̄ p̄tatis ma
licie peccati magis cōsiderat p̄m̄ relationem ordinatā in si
nem. Sic pariter hie circumstantia p̄tatis dicitur secunda
in aggrauando peccatum q̄ omnia q̄ possunt peccato specē
tribuere in hac circumstantia includuntur: r̄ he sunt in q̄bus
consistit act⁹ moralis p̄tum ad bonitatem vel malitiam. Et
propter hoc philosophus dicit in. iij. li. Ethicor. q̄ p̄nci
palissima in actu sunt in quibus consistit actus r̄ culus gr̄a.
Alie vero circumstantie magis r̄ minus aggrauāt p̄m̄ q̄ his
duabus magis vel min⁹ propinque sunt. Et id temp⁹ r̄ loc⁹
minus aggrauare nata sunt: q̄ sunt cōno extrinsecā. S̄ in
re r̄ cōditio. p̄one magis: quia agens directius respondet
sini. Et post hanc modus qui respondet actui: post hoc in
strumentum quod pertinet ad modū agendi. Et hoc qd̄ez vt
in plurib⁹ accipiendum est ita esse tamen nihil prohibet in
gl̄iā aliter se habere: q̄ sermones q̄ sunt in motibus nihil de
terminatū h̄m̄: vnde in. ij. li. Ethicor. hec Thomas. Ita

Nota omnia

Qd̄o intelligit
tur ista circū
stantia.

De circumstantia facti.

ergo circumstantia: qd̄ nō debet p̄p̄te p̄siderari prout est substā
tia actus: puta q̄ occidit vel fouicat⁹: est: aut furatus est: sed
cōsiderat prout dicit cōditionē: facti vel actus. peccati: scilz
ipsaz p̄p̄tate: qualitate r̄ p̄tate: facti: vt puta: q̄ iste occi
dit p̄ncipē: percussit patrē: cognouit: virginē: vel maritatā.
Est quoq̄ aduertēdū s̄m̄ sanctuz. Thomā in. iij. li. sen. r̄ tē
rū dist. xvj. vbi querit. Anū omis circumstantia sit cōstīda in
respōsiōe ad. ij. argumēt. q̄ determinata p̄tatis peccati nō p̄t
facerdoti inotescere: q̄ nec ipse peccator hoc sit: sed sufficit q̄
cognoscat p̄tatem peccati que ex specie peccati confurgit. Cayn.
hec Thomas. Vidimus itaq̄ q̄ ratioe hui⁹ p̄tatis graui⁹
fuit peccatū. Cayn: q̄ pctm̄ Ade: q̄ grauitas: homicidij exce
dit p̄tate gule vel supbie que fuit in Adā. Sic etiā peccatū Ad
iudicādi
ta sp̄tali grauiora sunt ceteris partib⁹: peccatis corp̄alibus. Grauitas pec
cātū amplius ad discernēdū grauitatē peccator. Vel qualiter carit̄ expedit
vni⁹ peccatū est altero grauius: nō sufficit cōsiderare gen⁹ scilz circumstā
tia: vel specēz peccati: sed expedit etiā discernere. alias circumstā
tias: verbigrā. si moueat. questio. Quod peccatū fuit graui⁹
an peccatū Eue: an pctm̄ Ade. Huc questioij respōdet sic. s̄
Thomā i. ij. q. lxxij. ar. iij. vbi dicit sic. Grauitas peccati p̄
cipaliter attendit s̄ peccati specē s̄m̄ peccati circumstantia.
Dicēdū est ergo: q̄ si consideremus cōditionem p̄sone vtrius
q̄ scilz mulieris r̄ viri: pctm̄ Ade est grauius: q̄ erat p̄fectior
multere. An Augustin⁹ in illi. de vera r̄ falsa penitētia. ca. xliij.
dicit sic. In hoc em̄ q̄ sc̄z pctō: sit culpabilior quo est deo acce
ptior: ideo em̄ Adā plus peccauit: q̄ omi bono abūdicant. hec
Augustin⁹. Erat pariter maior dono sp̄tali p̄dit⁹ p̄pter ma
gnitudinē sciētie sibi date. Et iterū graui⁹ peccauit Adā pro
pter maiorē rebellionē. Maior em̄ fuit in obedientiā ei⁹: q̄ p̄
ceptū fuit primo sibi dātū r̄ deli. Eue per est. Et itā graui⁹ fuit
pctm̄ Ade: q̄ malus dānū scētū est ex pctō Ade s̄ Eue. May
in adā erat totū humanū genus virtualiter vt in principio
humanū genus: non autē ex peccato Eue. Mā si sola peccasset
non fuisset humanū genus infectū: sed ipsa sola a deo pun
ta grauius fuisset vt inquit sc̄s Thomas in cōmēto aureo
super epla ad Roma. quinto capitulo lectione. iij. et in. i. q.
lxxij. ar. v. r̄ in. iij. sententiarum distin. j. vbi mouet dubium.
Anū circumcisso debeat etiā mulieribus dari in responso
ne ad p̄m̄ argumētū. Si vero consideret peccatum Ade r̄
Eue. q̄tum ad ipsum genus peccati. Tūc vtriusq̄ pctm̄ equa
le indicabit: q̄ vtriusq̄ peccati fuit superbia. Vnde Augusti
nus dicit super. es. Gene. ad literā: q̄ mulier excusauit pec
catum suum non impari sexus: sed pari fastu. Sed q̄tum ad spe
ciem superbie grauius peccauit mulier triplici ratione. p̄m̄
mo quidem q̄ maior elatio fuit mulieris q̄ viri. Mulier em̄
credidit verum esse q̄ serpens suauit se q̄ deus prohibente

Quis pecca
uit graui⁹ an
Adā aut Eua

Quo ad sp̄
tā: implegra
uit⁹ peccauit
mulier.

De circumstantia loci.

ligni etum ne ad eius similitudinem perueniret. Et ita dicitur quod... circumstantia loci.

Nota omnia

De circumstantia loci.

Tercia circumstantia aggrauans peccatum sumit ex parte loci. Hec circumstantia denotatur in versu preallegato: ubi dicitur. Ubi est autem ubi aduerbium loci significat et interrogat in loco. Circumstantia ergo loci in qua sit peccatum est omnino consideranda: quia plerumque loci trahit peccatum ad aliud genus: ut dicitur est. Nam si fiat furtum in sacro loco. Hic autem addit specialiter repugnantiā ad ordinem rationis: quia furtum dicitur non esse in locis faciendis in loco sacro. Sic dicitur de eo qui committit adulterium vel homicidium vel alium peccatum in ecclesia que est locus deputatus ad cultum diuinum. Hic Augustinus in regula ad clericos ita ait. In oratorio autem nemo aliquid agat nisi ad quod factus est. Unde et nomen accepit. Etiam talis turpitudine facta in loco sacro videtur habere annexum contemptum dei et sacrorum. Ubi est autem maior contemptus ibi est maior grauitas. et per consequens voluntas peccantis iudicatur magis inordinata et superba. Propterea contra eos qui operantur illicita in locis sacris ostendit dominus Iesus ardentissimum zelum. Nam faciens flagellum de funiculis oburgauit acerrime omnes euidentes et ementes in templo: ut dicitur Matthei. et Joannis. Et dicit eis. Auferre ista hinc et tollite facere domum patris mei domus negotiationis. Etiam si peccatum fuerit factum in loco publico: pura quia turpia agit. aut blasphematur publice fornicatur ex quo sequitur scandalum plurimum: quibus etiam ipse hoc non intendat aut preuideat dicitur: nihilominus aggrauans peccatum. Iohannes veritas Matthei. xviii. c. ait. Qui autem scandalizauerit unum de pusillis istis que in me crediderunt expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius: et demergatur in profundum maris. Et Iudas in quibuslibet de sum. be. c. xx. ait. Datoris est culpe manifeste que occulte peccare. Dupliciter enim reus est. Qui aperte delinquit: qui agit et docet. hec Iudas. Qui in locis publicis peccat turpia dicitur vel agens vel etiam gaudere de malo. De qui

De tertia circumstantia.

Ubi est maior contemptus ibi est maior grauitas.

De circumstantia agentis. Fo. cxxxiij.

bus scriptis est: letantur cum male fecerint et exultant in rebus peccatis. Incaugustinus in epistola ad quendam comitem ait. Nullum scelus coram deo tam abominabile est quam preterita peccata vnicuique nostrum dimissa remittendo gaudere et inde exultare. Sic si falsi testes peccant in curia vel in pretorio ubi mali et criminosi puniuntur: signum est quod non erubescerent in oculo peccare. Idcirco talis culpa vel iniuria grauatur ratione loci que de se deberet multo potius incutere terrorem peccandi. Hec de quarta circumstantia dicta sufficiant.

De circumstantia instrumentalis agentis.

Quarta circumstantia aggrauans peccatum sumit ex parte instrumentalis agentis que dicitur in versu preallegato ubi dicitur per quos vel quibus auxiliis. Nam omnia auxilia: omnia media quibus peccata perpetrantur dicuntur instrumenta peccati secundum Iohannem in libro sententiarum. vi. xvj. Sicut enim ex instrumento quo quis operatur potest sciri utrum actus procedat ex malicia vel non sicut verbi gratia si quis percutit calamo et contigit talē mortis non est eiusdem criminis sicut si percutiat gladio. Et ideo ex instrumento que quis operatur potest sumi circumstantia vel conditio aggrauans vel alleuians actus principalis agentis. Sed quia non omnino actio fit per instrumentum: si curatur intelligere et velle. Iohannes loco instrumenti ponit nullius quibus auxiliis: eo quod omnia auxilia sunt quasi instrumenta actus ubi agens vult ad finem suum. Et sic interueniunt auxilia: factores: cooperatores: intermediatores in delicto sunt instrumenta peccandi. Iohannes cogita cum quibus vel pro quibus vel extra que vicia aut peccata perpetrasti. Hec circumstantia ratio magis aggrauat peccatum quanto maius fuerit nocuentis quod sequitur propter auxilia vel media peccati. Cogita ergo si fuis mediator alicui ad peccandum aut si tu peccando habuisti mediatores: quia quanto plures tanto peccatum iudicatur grauius. Quasi quis mittit anas fediuersa munera per diuersos. Contra tales scribit hieronymus ad nepotianum presbyterum. Epistola incipit. Petis a me nepotiane charissime: ubi ait. Crebra munuscula et subdaria et fasciolas et vestes ovi applicatas: roblatos degustatosque cibos: blandaque ac dulces lras scilicet amoris non habet. hec hieronymus. Hic paulus ad Romanos. Digni sunt mortem non solum que faciunt ea: sed et consentiunt facientibus. Etiam quanto enormius aut turpius vult quibus medio peccata delinuntur peccat. Verbi gratia. Intendit quod punire peccatum fornicationis et ad opus nepharium habet interuenientes viros religiosos talia grauisime peccat: quod videtur ministro christi ad opus diaboli. Sic in incitatorum vel fortiligum fecit vel procurauit incitationes et fortiligia cum sacramentis aut rebus sacramentalibus ecclesie. vel aqua vel cera benedicta vel aqua baptismi aut oleo sancto et huiusmodi grauisimum est peccatum. Cogita apostolus super hac circumstantia: si aliquid tuo consilio auxilio aut fauore traxisti ad peccatum: ut

De circumstantia agentis instrumentalis.

Nota diligenter omnia.

Modus peccandi est omnino considerandus.

Nota omnia que sequuntur. Zelus avarus est maximum scandalum.

solent scelerati viri et grauisissimi peccatores: qui letantur in malis quod est propter officium diaboli. Quod sicut nulli omnipotenti deo manus sacrificium offerri potest quam zelus aliorum eo quod boni aie est marum atque opum. Ita eorum ratio. Nulla offensa malorum deo fieri potest quam per mala christi efficiantur membra diaboli. Quicquid ergo fuerit est inducitur alicuius ad peccandum si aduersus plures puenire de siderat: expedit oino ut sicut fuit causa perditionis proximi: fuit sic pariter causa salutis et vite. Quod si non fecerit per nam sui delicti portabit. ¶ Multa denique sunt vicia et peccata que sunt et grauius ex sortito societatis puerse quam diligent rememora da sunt. Quod sicut bona multa huiusmodi vita sanctorum sic plura mala societatis affert malorum ut ait Hieronymus. hinc Chrysostomus super mattheum loquitur. Bonum malo si coniungit aut pares reddunt aut cito ab invicem separant. Amicitie enim aut gratia aut factus pares. Regum natura sic huiusmodi quoties bonum malo coniungitur: non ex bono malum meliores: sed ex malo bonum contumitur. Inmeritas enim reprimuntur potest huiusmodi peccata: et multos ad ruinam impellit societatis nequaquam. hec Chrysostomus. Et dicitur Hieronymus ad fabulosam de veste sacerdotali. Epistola scripta. Usque hodie in lectione veteris testamenti dicit sic. Multa nos facere cogit carnalis affectus: et cum propinquitatem respiciamus corporum et corporis et aie offendimus creatoris: hec Hieronymus. Et sic patet de quarta circumstantia.

De circumstantia finis que est portissima ois et aggrauans peccatum. circumstantia aggrauans peccatum sumit ex parte finis. Et notat in versu super allegato: cum dicitur: cur vel cuius gratia. hec dicitur principalissima ois circumstantia: quia ipsa mouet agentem ad agendum: et quod actus morales maxime accipiuntur spiritum a fine: ut huiusmodi scriptura Thomas in. i. q. vii. ar. iij. Et iteque in. iij. lib. sententiarum. di. vii. Ad indicandum ergo grauitatem peccatorum hec circumstantia est super oes alias considerata ut dicitur Thomas. Nam loquitur de fine a qua in moralibus actus humani spiritum recipiunt ut dicitur est. Et idcirco intentio peccantis super oia est requirenda: quod dicitur. s. Thomas in. iij. q. iij. ar. iij. in ratione ad. i. arg. Quantitas peccati non mensuratur ex nocimento facto sed multo magis attenditur intentio voluntatis puerse. vbi Hieronymus in. iij. lib. de sum. bono. c. xxv. ait. Oculi hominis intentio operis eius est. Et ergo intentio eius bona est et operum intentionis ipsius boni est. hinc Augustinus in. ii. de vera et falsa pnia ca. xv. dicit sic. In iudicio enim eorum considera da est elemosina tribuenda. Non tam considerandum est: quod quis datus que mere que affectione dat quod potest. et Ambrosius ait. Intentio operis tuo nomen imponit. Discente ergo diligenti teneborum psciam tuam: et cogita cur commisit peccatum aut ex infirmitate vel fragilitate. An ex ignorantia vel malicia vel indultia. Dicunt autem illi peccare de industria que studio ac de liberatione: iudicium mali agitur ut ait Hieronymus. Vel cur id est que sine peccati perpetrati. Viri sponte an coacti. Viri autem nocendi an innocendi. Viri subuocati an longanimitate huiusmodi

Finis est portissima circumstantia.

Intentio peccantis est requirenda.

Nota oia que sequuntur.

discussione. Utrum impulsus a tentatione an preuentus ab ea. Utrum ex cupiditate vel paupertate. Nam cum actus morales recipiant spectem ab obiecto ut dicit scriptura Thomas. Actus recipit obiectum aut formale actus sit finis ipse actus recipiet speciem denominationem et denominationem a fine: et sic sua grauitatem. Et ideo scriptura per a fine. Ibi fine mouet quis ad peccandum tanto grauius iudicabitur peccatum. Et breuiter oia peccata habent speciem ex obiectis: et ista Intentio istius differentia que attendit penes obiecta est prima et principalis quasi consequens speciem: ut huiusmodi scriptura Thomas in. i. q. lxxij. ar. iij. Amplius ut clari intelligas scriptum valeat et possit intentio voluntatis nostre. Scire debes secundum Thomas in. i. q. xij. ar. i. q. Intentio prima et principalis pertinet ad id quod mouet ad finem. Unde dicitur architecto et omnem preceptum suo imperio mouere alios ad id quod ipse intendit. Voluntas autem mouet oes alias vires aie ad finem. Manifestum est ergo quod intentio proprie est actus voluntatis. Ita intentio dicitur oculi: quia proprie proponitur voluntati finis ad quem mouet sicut oculo pauidem quo tendere debeamus. Et sic secundum Augustinum. Intentio dicitur lumen. quia manifesta est intendenti. Oesque operationes nostre et oes actus morales dicuntur vel boni vel mali: secundum quod voluntas eligens est vel bona vel mala. Nolo dicere quod actus elicitur a voluntate siue intentiones dant operibus nomen: naturam et nomen boni vel mali. sibi gratia Iudex intendit de aliquo negotio exequi iustitiam: et proprie hoc dicit elemosinam aduocato pauperum vel nocturno: et in exequendo iustitiam sunt sibi fauorabiles. Querit quid dicit talis actus an iustitia an inia. Respondet sic. Talis actus est magis dicens actus actus iusticie quam actus misericordie: quia intentio principalis ipsius iudicis referebat ad iustitiam. Et similiter est vniuersus qui intendit committere peccatum adulterium: cum aliqua muliere sed illa recusat nisi habeat pecunias. Rone cuius ille committit furum ut aliquid tribuat mulieri. Quid ergo dicemus. Nam a voluntate est quid iste actus dicenda sit adulterium: aut furtum? Rideo et oino: cogitant dico quod magis denominat adulterium quam furtum quia prima intentio tendebat in adulterium. Et per oppositum. Si alius peccat cum aliqua muliere ut possit eam de nocte expoliare aut pedicari talis actus potest dici furtum quam luxuria eadem rone. Denique rata est vis intentionis ac voluntatis quod vna et eadem operatio facta secundum variam intentionem solum dicitur diversum effectum pariter vel vici: boni vel mali. Verbi gratia. Cayn occidit abel fratrem suum et peccauit grauius. Gen. iij. ca. Dauid autem occidit goliath et meruit valde parui Regis. xvij. Sed vnde que so tanta diuersitas ut dauid occidendo mereretur reponere sibi. Cayn vero eternam damnationem ex homicidio consecutus fuit. Respondeo. Hoc rotum egit disparitas intentionis. Nam intentio dauid erat stabilita in vera iusticia. Cayn vero fuit agitur pura inuidia et malicia. Dauid expugnauit per turrim populi sui. Cayn autem occidit cecum: tenuitque et odio fratris sui.

Voluntas mouet oes vires anime. Intentio dicitur oculus et lumen. No. cxxliij.

Actus elicitur furum ut aliquid tribuat mulieri. Quid ergo dicemus. Nam a voluntate est quid iste actus dicenda sit adulterium: aut furtum? Rideo et oino: cogitant dico quod magis denominat adulterium quam furtum quia prima intentio tendebat in adulterium. Et per oppositum. Si alius peccat cum aliqua muliere ut possit eam de nocte expoliare aut pedicari talis actus potest dici furtum quam luxuria eadem rone. Denique rata est vis intentionis ac voluntatis quod vna et eadem operatio facta secundum variam intentionem solum dicitur diversum effectum pariter vel vici: boni vel mali. Verbi gratia. Cayn occidit abel fratrem suum et peccauit grauius. Gen. iij. ca. Dauid autem occidit goliath et meruit valde parui Regis. xvij. Sed vnde que so tanta diuersitas ut dauid occidendo mereretur reponere sibi. Cayn vero eternam damnationem ex homicidio consecutus fuit. Respondeo. Hoc rotum egit disparitas intentionis. Nam intentio dauid erat stabilita in vera iusticia. Cayn vero fuit agitur pura inuidia et malicia. Dauid expugnauit per turrim populi sui. Cayn autem occidit cecum: tenuitque et odio fratris sui.

Occidit cayn abel. Occidit dō solitach.

De circumstantia finis.

Exemplum de abrahā & sarā vroz sua riterit eo q dñs promiserit eis se daturū fillum Sed rñus abrahē cōmendat. Rñus vero sarē iuste vitupera tur: qz intentio abrahē tota pura & gaudiosa ē: tāto munere in gratiarum actiones ferebat. Nā credidit abrahā & reputa rum est ei ad iusticiā. Rñus autē sarē vituperatur: qz ex diffi dentia pmisit fuit mora ad rñsum. ideo Gene. xvij. c. dicit sic. Sara rñst occulte diceā. Postq̄ senui & dñs meus verulus est voluptati operaz dabo. Tertiū capn rephensus a dño super morte abel fratris sui dixit. Peccavi. Nam subiunxit. Adior est iniquitas mea q̄ vt venis merear. vt p̄z Gene. iij. c. Etā pharao dixit. Peccavi vt habet Exodi. ix. ca. Et pariter sanl reprehēsus a samuele dixit. Peccavi: qz preuaricatus sum ser monē domini. f. Reg. xv. c. Similiter rex anthiochus dixit. Peccavi vt haberetur. q. Dacha. ix. c. Nā dixit. Iustum est subditū esse deo & mortale nō paria deo sentire. Et deniqz ille famosiss imꝰ pditor iudas scarioth dixit & ipse. Peccavi tradēs san gulinum iustum. M̄thēi. xvij. c. nihilominus omnes isti ve niam non fuerunt consecuti. Sed dauid reprehēsus a nathā propheta dixit. Peccavi dño. & subito audire meruit ab eodē propheta. Dominiꝰ quoqz trāstulit a te peccatū tuum. vt dicit q. Regum. xij. capl. Ecce p̄num verbū p̄latum fm̄ diuersam intentionem operat salute & dānationē. Et sic patet quāta sit vis intētionis ac voluntatis que dat effectū operibus nostris denominationem virtutis & vitij: boni et mali. C̄d̄circo p̄o completō huiꝰ circumstantie notanda sunt aurea verba san cti thome in. i. q. lxvij. ar. lx. vbi dicit q̄ prima grauitas pec catorū attendit ex parte obiecti. ex quo qdē obiecto: tāto atten ditur maior grauitas in peccato q̄to obiectū eiꝰ est principa lior finis. fines autē humanorū actūs sunt ipse deus: hō & pro ximus. Quicqd̄ em̄ facimꝰ p̄pter aliq̄d̄ horū facimꝰ. p̄d̄ h̄ igit ex parte horū triū p̄siderari maior vel minor grauitas in pctō fm̄ additionē persone in quā peccat. C̄d̄circo qd̄ em̄ ex parte dei cui tāto aliq̄s homo cōsigit q̄to est virtuosior: vt dignior v̄ sanctior. Ideo in scriptura maxime vituperat: pctm̄: quod p̄tra seruos dei cōmittit: qz iniuria tali persone facta magis reddat in deū. iuxta illud Zacharie. ij. c. Qui em̄ restigerit vos t̄git pupillā oculi mei. C̄d̄circo aggrauat pctm̄ ex parte sui ipsius. Nam tāto aliq̄s grauitas peccat q̄to magis in psonā magis cōsictā seu naturali necessitudine: seu bñficiū: seu qua cūqz p̄mittēde peccauerit: qz talis: videt in seipm̄ magis pec care. C̄d̄circo in scripturis sc̄is vituperat maxie peccatum cō missum in psonas p̄d̄nquas fm̄ illud verbū p̄phetici. Filij p̄m̄ellā facti patri: filia p̄surget aduersus m̄rez suā. & Eccl̄. xij. c. Qui sibi neq̄s est cui bonꝰ erit: q. d. nulli. C̄ Tertio ag grauatur pctm̄ ex parte primi. Cōtra quē tāto grauiꝰ peccat q̄to pctm̄ plures tangit. Et ideo maxime vitupera t̄ peccatū

M̄ri fatent se pctōres sed nō p̄lequant veniam. Nota totorū.

Solꝰ d̄s dixit peccauit recto corde.

Gratias pec catorū p̄siderat ex pte obiecti. Nota sūt p̄p̄ trita aut p̄p̄ deū aut hos: aut proximi.

Gratias pctm̄ ex pte sui ipsiꝰ. Gratias pctm̄ ex pte primi.

De circumstantia numeri.

commissus in regē vel principē: vel in psonas in dignitate p̄sti tutas: vel i psonā publicā q̄ rēp̄sentat totā multitudinē. Max tale peccatū est grauitas q̄ peccatū qd̄ cōmittit in psonā pri uatam. Propterea specialiter dicit a dño. Principem populū tuū nō maledices. quasi dicat. Quia tale pctm̄ in sc̄d̄alū & tur bationem plurimorū redundat. Hec de circumstantia finis.

De circumstantia numeri.

Circumstantia aggrauās peccatum sumitur ex parte quāritatis nūc ralis & signat in p̄su p̄ ly p̄bū quoties. Et qz quoties est aduerbiū nūerū: iō diligētē nu merꝰ pctōrū mortaliū est discutiedꝰ ac reme morādus: qz pctā aggrauant ex fr̄quēntatio ne acꝰ propter inordinationē volūntatis que cōtinue augetur per turpes actus siue sint interiores: siue ex teriores tam in bonis q̄ in malis. Sup̄ hāc auctoritatē circū stantia debet fidelis aīa cōsictā suaz discutere de duobꝰ: sc̄z de numero peccatorū: atqz de cōsuetudine peccandi. Et primo quo ad numerū pctōrū scire debes q̄ nō solū pctā o p̄s: s̄z etiā peccata cordis pio possibili sūt numerāda ac discutieda: nec solū quo ad numerū: s̄z etiā quo ad grauitatē. Verbi gr̄a. Si habuisti desideria carnalia & deliberaſti p̄cedere ad opꝰ pcti cum aliqua muliere: sic discutere debes p̄sictā tuā: an talis mulier sit soluta: an virgo vel nupta vel religiosa. Et itē re memorādū est qua die talia cogitasti: in quo loco: qz similes circūstātie trahunt pctā cordis ad diuersas species sicut pctā opis. Qui p̄o h̄mōi discussionē negligit aut p̄tēnt: nō p̄ficiet verā penitentiā: qz p̄s nec habebit verā p̄ritionē pctōrū suoz. Et pariter numerꝰ pctōrū tam oris q̄ operis cogitandꝰ est ac p̄rum possibile fuerit recogitādus. C̄d̄circo ad maiorē emēde tiam huiꝰ circumstantie scire debes fm̄ thomā i. q. lxvij. ar. vi. qz volūtas p̄p̄te & p̄ se est causa peccādi & cōparat ad actū peccati sicut arbor ad fructus: vt dicit i glosa. sup̄ illud Mat. v̄. ca. Nō potest arbor bona fructus: malos facere. Quāto ēr go volūtas fuerit maior ad peccādū tāto hō grauius peccat. Sed qñ volūtas & opus peccati sūt separata: admittēt vt pu ta fm̄ aliud: & aliud rēpus sūt diuersa: pctā: qz ibi sunt diuer se aduersiones & p̄uersiōes. Verbi gr̄a. Si: aliq̄s habet vo luntatē deliberatā ad fomicōsd̄: turādū: occidendū: h̄mōi & mittit pro sic ad alia dimittēs: exequi illa voluntatē. Inde ad horā oportunitate se ingerētē cōmittit illa pctā: sic sunt diuersa. Sed si volūtas & opus sint p̄iuncta: vt causa & effectꝰ sic sūt vnū peccatū: formaliter. sed plura materialiter. Quia est vna ratio de ordinādi: s̄z plura sint de ordinata. Gramꝰ it̄ est peccatū actu exteriori cōmissus q̄ solū volūtatē. Max ipse actus exterior cōter ad auget volūtatē in malis operibꝰ: sicut & i bonis. hinc August. de sermone dñi in ip̄te: vt habet de p̄z

Circumstantia aggrauās su mit ex pte numeri. Nūerꝰ pctōrū est oīno cōsi derandus.

Etā pctā cō d̄s p̄ possib̄ li sunt nume randa. Nota diligē ter.

Mayor volū tas i pctō gra uius peccat.

Tres sunt pctōres diffe rentie.

De circūstantia numeri.

Hec circūstantia nō fert alter exponit. Consuetudo auget pctm̄.

U. dicit. q̄ dicit sic. Sicut tribus gradib⁹ ad pctm̄ peruenit: fugatione: delectatione: et confessione: ita ipsius peccati tres sunt tres differentie: in corde ⁊ in facto ⁊ in consuetudine tā q̄ tres mores. Una quasi in domo: id est cum corde confentur libidinis. Altera vero quasi iam prolata extra portam cum in factū procedit assensio. Tertia cum vis cōsuetudinis male tanq̄ molle terrena premitur anim⁹: quasi in sepulchro iam putrens. Que tria genera mortuorum dñm resuscitasse quisquis legit euangelis agnoscit. hec Augu. **¶** Alter potest ista circūstantia exponi: vt ly quociens refert ad consuetudinem. Nam cōsuetudo nō minuit pctm̄: sed auget. Et tanto graviora sunt peccata q̄ro diutius infelicem animā detinet alligatā. Et ideo difficiliter respicit peccator in peccatis consuetis ppter habitū male p̄suetudinis: cū habit⁹ sit qualitas de difficili mobilis: vt inq̄r p̄s. Est ergo diligenter aduertēdū q̄ in quolibet genere peccati graui⁹ est pctm̄: q̄ sit ex habitu: q̄ sit ex maiori libidine. Unde Isidorus in .ij. li. de re ma mo bono. c. xliij. ait. Peccati amittere est cadere in puretā. Cōsuetudinē vero peccati facere os puretatis cōsurgere me his q̄ cecidit valeat exire. hec Isidorus. **¶** Propterea horribilissimū est peccare: sed peius est peccādū cōsuetudinē facere: q̄ te ste hieronymo ad demetriā. Cōsuetudo est que aut vicia aut virtutes alit. Tertius athletā de institutione pauli filie sue. epi stola incipit. Beatus ap̄s paul⁹ scribit ad Corinth. dicit sic. Greca narrat hystoria alexandrum potentissimum regem orbisq̄ dominatōrē ⁊ in moribus ⁊ in incessu leontidis pedagogū sui non potuisse carere virtus quibus adhuc paruulus fuit infectus. hec Hieronymus etiam Aug. in .li. cōfessionum inquit. Lex peccati est violentia consuetudinis qua trahitur etiam inuitus animus eo merito quo in eam volens illabatur. Et in li. encheridion idē ait. Peccata q̄uis: magne ⁊ horrenda cū consuetudine venerint: aut parua essent nulla creduntur vsq̄ adeo: vt nō solū non occultanda: verū etiā predictā cōda diffamandaq̄ vident. hec Aug. hinc Salomon prouerbiorū. xliij. cap. ait. Prouerbis est adolecens ambulans iuxta viam suam etiā cum senuerit non recedit ab ea. Super q̄bus verbis dicit hieronymus in .ij. li. super parabolas salomonis dicit sic. Constat plerōq̄ in senectute dño donante manuari a. vltis q̄ adolecens habuerant. Et contra nōnullos illo se deserere: deserere circa senis virtutes q̄bus in adolecētia videbantur illustrari. Sed q̄ multo sepius quilo meior est eorum quibus ab adolecētia imbutus est in reliquis vite tempus exequi p̄uenit. prouerbis esse dicit: quia quod adolecens quisq̄ ceperit in senecta nō mutauerit: non tamē ipse semper ita venire confirmat. Idcirco autē huiusmodi p̄uerbium ponitur: ⁊ auditores suos a p̄ims etate virtutibus audere pernuadeat ne forte in senectute non possint deseri.

Nota diligēter.

Septi⁹ vicia adolecētie currunt in senium.

De circūstantia numeri.

vtre studia: q̄b⁹ i tenera etate macipari despererūt. Nā equo semel ē ibuta recēs feruuit odorē resta diu. Et greca narrat hystoria Alexādrū potētissimū regē orbisq̄ dñatōrē: ⁊ i moribus ⁊ in incessu leontidis pedagogi sui nō potuisse carere virtus. q̄b⁹ paruul⁹ adhuc fuerat infect⁹. hec Hiero. Nota q̄ verba q̄ hic tāgunt a Hieronymo de alexādro. sicte facta sūt ab eodē in epistola ad athletā: vt p̄z supra. **¶** Quāsi etiā dicit leste peccatrice ate vincere p̄suetudinē male viuēdi. Oñēdit hieremias. xliij. c. dicens. Si mutare pōt ethyops pelles suam: aut parā⁹ varietas suas: ⁊ vos poteritis bñ facere cū didiceritis mali. Sup̄ q̄passu hieronym⁹ .li. li. sup̄ hieremias p̄phētā ad Eusebiū: ita inq̄r. Quicq̄ em̄ dī nō nature est: s̄ studij et p̄rie. volūtatē q̄ nimia p̄suetudine ⁊ amore: peccādū quodāmodo in naturā p̄uertitur. S̄ hoc q̄ hoibus impossibile est deo possibile est: vt nequaquā ethyops ⁊ pardus suā violat mutari naturā. Sed ille qui i ethyope operatur ⁊ pardo dicitē apostolo. Oia possun in eo qui me cōfortat x̄po. Unde et in alio loco. Amplius inquit illis oibus laborant: nō ego autē est gratia dei que i me est. hec Hiero. Et sic p̄z q̄ difficulter raditur quod rudes animi perhiberūt: vt idē ait. ad athletā. Causatur em̄ habitus in nobis ex frequentatis actib⁹. Idē dicit philofophus in .ij. li. ethicoz. Quales sunt actus: tales habitus subsequuntur. Ratio autē quare grauius ē peccatū quod sit ex habitu assignat a sancto Thoma i. ij. q. clvj. ar. iij. vbi mouet dubiū. Vtruz incōtinens plus peccet q̄ intemperatus. Nota hic q̄ dicitur intemperatus ille qui peccet ex habitu. Incōtinens vero dicitur qui peccat ex fragilitate. Deducit ergo ibi sanctus Thomas talez rationē. Vbi est enim maior inclinatio volūtatē ad peccādū: ibi est grauius peccatus. In eo autē qui est intemperatus volūtas inclinatur ad peccādū ex propita electione que p̄cedit ex habitu per cōsuetudinē acquisito. In eo autē qui est incōtinens volūtas inclinatur ad peccatū ex aliqua passione. Et quia passio cito trās s̄i: habitus autē est qualitas de difficili mobilis. Inde est q̄ incōtinens statim penitet transire passione: q̄ nō accidit de intemperato. Quinimo gaudet peccasse eo q̄ operatio peccati ei sibi facta connaturalis s̄z habitū. Unde de his dicit puer bioz. ij. c. Letant com male fecerunt exultant in rebus peccatis. hec Thomas. Etā sanctus Thomas in cōmēto areo super epistolas ad Roma. i. ca. lectione. vij. dicit sic. Multa est habit⁹ victiosus virtuti opposit⁹. Unde ⁊ maiora peccare dicunt q̄ ex habitu peccat. p̄s. l. ij. Quid gloriaris in malicia qui potēs in iniquitate. hec Tho. Nullū quippe scelus: teste augustino corā deo raz ab hominabile est q̄ pretertra peccata vnicuiq̄ n̄m dimissa reminiscendo gaudere ⁊ inde exulta sic. hec de circūstantia numeralis Britatis.

De alexādro

Difficile ē vitare consuetudinem.

Nota totum.

Quis est item perat⁹ ⁊ q̄s iā cōmens.

Nota oia.

De circūstantia numeri.

De septia circūstantia modi.
Nota de mō qđ pponitur.

Septima circūstantia aggrauādo peccatū sumit ex pte modi agendi. Hec circūstantia signat in verbu allegato cū dicitur. Por aut ly qđo pferri dupliciter aut sub voce duarū partū vel duarū dictionū sicut illud Luce. j. ca. Qđo fiet istud qđ vtrūq non co gnouit. Que pda nō snt dubitanda: sed mo di agendi inquit ista. Nō enim purissima virgo fuit subita si cur euanece tarda sicut saramec dubia sicut zacharias s; modum inquit ita quo tale mysteriū fieri deberet: vt scs saluo virgi nitar; pposito mater esset. Aliqñ ly quomodo videt eē dicitio cōposita: r pōnif loco vni dictionis r accentuat pro vna dila cione: sic qđo dicitur est qualiter. Inquit ergo hec circūstantia de modo agēdi: qđ modus est quedā mēsuravel conditio: siue regula: siue temperamētuz cūm scēq rei. Propterea sanctus Thomas in tractātu de ppositiōibus modalib⁹ dicit: qđ mo dus ē determinatio adiacēs rei. Sunt aut qđ dicit qđ modus ē qđā discretio regulās oēs disciplinā sine qua virtutes sūt vicia. Et nota hic sū sancti Tho. in. j. q. v. q. ar. i. q. in re sponstone ad. v. ar. q. ille modus qđ ex circumstantiis accipit qđ bene vel qđ male: nō ponit circūstantia: s; est psequēs ad oēs circūstantias. S; spālio circūstantia ponit modus qđ pmet ad qualitātē actus. Puta qđ aliquis ambulet velociter vel tarde r qđ aliqđ pcutit fortiter vel remissē: sic de alijs. Hec Tho. In terroga ergo sciētā tuā r discute de mō quo cōmissi pccā: qđ grauat peccatū ex modo agēdi. Et qđo peccatū modo cōmittit tāto iudicat grauius. Verbi gfa. Qui fornicat cum muliere modo naturali peccat quidē mortaliter: s; in alto horribilius qđ peccat ptra naturā: s; si ratur t vanuz peccat. Sed qđ iurat per aliquē modū opprobriosuz p del mēbra vel scēp ei⁹ gra uis offendit. Idcirco inqre diligēter de mō quo pēgisti op⁹ peccatū: qđo turpiori modo sūt tāto sunt grauiora: eo qđ act⁹ morales a modo agēdi: pterūq receptiū specie vel grauitatē.

Quid ē mod⁹

Nota oia diliger.

De octaua circūstantia te pōis.

Peccatū cōmissū die festo ē grauius.

Octaua r vltima circūstantia aggrauans peccatū sumit ex pte tēporis. Hec qđ designat in predicto verbu cū dicitur. Est aut ly qđ aduerbium tēporis. Ideo hec circūstantia querit de tpe in quo qđ peccauit. Atq tpe festi ali vltiōm: puta tpe orōni pstituto: vt sunt festiuitates r tpe ieiunij. Verbi gfa. Si quis fornicat vel cōmittit furtū vel homicidiū peccat qđez mortali ter. Sed si talia sūt in die festo aliā deformitatē impozant que oit ex circūstantia sacre del aggrauādo peccatū. Nam peccatū mortale

mortale cōmissum in die festo habet specialitē repugnātiā ad tertiu pceptū diuine legis. s. Sabbara scitifices. qđ opus peccati est magis ferulle qđ opus manuale: vt dicit doctores catho licū. Et ideo talis circūstantia mutat speciē peccati aggrauat peccatū: qđ vbiq; est alia r alia repugnātia act⁹ ad rōnē. r alia deformitas act⁹: ibi est alia r alia spēs r maior grauitas pec cati. Hec de trib⁹ gradib⁹ peccatū: signāter de decez pceptis diuine legis. De septē peccis mortalib⁹. de qñq; sensib⁹ r cō xpo rets de trib⁹ pccatib⁹ theologicis. de qñq; moralib⁹: de septē opertib⁹ misericordie tā corporalib⁹ qđ spūalib⁹: de septē pccis contritiōē puenire desiderat. Quicūq; s; tā pā ac meritozū dīscussione pccatū suoz hūill corde pccerit pñis de meritozū Cōclussio ista dicit dñi iesu xpi dicit⁹ qđ talis qđcūq; fuerit veracitē thesaurū predictozū. Est Sap. vij. c. In finit⁹ est thesaurus est hoib⁹ quo qđ vñ sunt particeps facti sunt amicitie dei. Et sic p; de scba qđne.

Superest vt resoluamus tertiu dubiu. Nō querebat quāta esse debet reco gnatio siue discussio pro peccatū: vt deo fiat debita satisfactio. Et qđ in pcedētib⁹ fuit⁹ aliqualiter p lict. Ideo hūc qñtioni breuiter respondē: sic dī cētes. Vera pñitio nō mensurat sūm dolorē peccati sensitiue: sed multo magis sūm dolorē intellectiue r ratiōalio s; Thomā r oēs doctores catholicoz. Propterea nō est necesse corpora le dolorē esse mē de peccato qñs fortasse esset de rēpotali ma cōstitit hā cōs tritio. lovel in cōmodo: vt dicit Johānes gerson. Sufficit em penitē tiā qđ cōmissum peccatū s; blyere displiceat: r nequāq; in similita ti deū offendere veller. Nō em oportet talē esse dolorē de pccō quāle de se diuina deposcit immēstas cūq; sit impossibile: qđ iā proisus est s; finitā mostrū aut dolorē finitū iesse: necesse ē. Nec possum⁹ dignas deo referre gratias pro tātis ab eo susce pta bñficijs nec hoc indulgētissim⁹. Ille pater a nobis req; rit nisi tātū modo obediētā mādātoz suoz qđ sub eterne mor tis pena obseruāda mādauit. Dolor rñ de peccis tāto melior r laudabilior est qđto in alaz in corpore fuerit maior. Adhibē da est tñ circa hūc dolorē recta dīscussio: qđ nec cop⁹ destrui nec ratio ledi debet. Et idcirco homo peccator cognoscat creatorē suū tā enormiter offendisse: qđ cū sit infinit⁹ offensa in eū facta potest dici in finitū malū: qđ est ptra deū qui est in finitū bonū: ideo totis reallumpz virib⁹ debet se uero cordis examine interiora dīscutere. Atq; tā diligēter singula peccata mortalia inqre ac memorari: quē ad modū de re rēpotali ardua ac ponderosa cōnaret. Exēplo ill⁹ fatui qui p negligē

Quātum deat deat dolore peccatorū

Qui perdidit thesaurum dolet sic peccator dolere dicit.

ita sua magnus thesaurus ac localla multa perdidit. Qui cogitabat atq; iter recogitabat quos & quanta comoda poterat consequi ex thesauro amisso: ideo cu' amaritudine cordis dolere atq; yberime flebat. Sic peccatrix aia qsi farina thesauru' suu' amittit: peccado pdidit: ideo recogitado erit illi qsi summi boni: quo nil malus excogitari potest qd quicq; est infanti rebonitari: infiniti valoris: infiniti meriti: per qd solaz m' seriā peccati illud amittit. Tūc in simili cogitatioe aggrauat aia vehemēt' dolore cordis: p'pterea in infanti si fieri posset dolere debet de offensa dei. Dignū q'ppe est vt sicut p' entitanda corp' palli morte oimoda diligētia obseruat sic expedit vt p' recuperanda eterna vita ois cura ac vigilātia cauti' adhibeat testat' Augu. qui ait. L'ibeter debet facere immortalis futur' quectiq; faceret p' differēda morte moituar'. Et ideo rex scythiar' recogitabat deo seipm' nō dixit. Cogitabo: sed ira ait. Recogitabo tibrocēan nos meos I amaritudinē aie mee. Nā recogitare idē ē q' valde vel frequēter cogitare: q' lyre angmētar ac redupl'icat significatū dicitōis. Ille ergo qui recogitat pctā suā quodāmodo cogit anim' frequēter illoz reminit. Et sic fit deo sacrificiū gratissimū: de d' Dauid in psal. i. ait. Sacrificiū deo spūs cōtribulatus cor cōtritu' & humiliatū de' nō despicias. Qñ em' pctōr retractat in corde suo peccata cōmissa cogitādo affligit & amaritatē & sic eius spūs dī cōtribulat' & agitat'. O q' suauē est deo pariter & angelis tale sacrificiū. O vere q'rtū acceptabile. Tūc em' peccata contemnat mallo cōtritionis: ideo glosa sup isto psal' dicit sic. Cōtritio cordis est sacrificiū quo pctā solunt. & Origenes ait. Quāto ampl' cōpungimur: rāto magis pctōz vincula relaxant. Et cū subdit. Cor p'rtitū humiliatū de' nō despicias. Morādū ē s'm glosam: q' p'ius dicit p'rtitū: postea humiliatū: q' nō pōt cor humiliari corā sacerdote in pfessione nisi p'ius fuerit cōtritu'. Et sic p'rtitū pōt ad p'positā q'rtionē. Et per consequēs hec dicta sufficiāt de primo requisito ad contritionem.

Olig' diligētia obseruat p' mortandā mor' te: sic p' recuperandā erena vita fieri d. bet. De rege ezechias.

Qualiter ad verā cōtritionē requir' verus dolor siue de testatio siue displicētia singuloz mortalitū. Erunt valde pulchra ac necessaria documēta de dolore p'rtitiōis explicant. secundo q' ad verā cōtritionē requir' ver' dolor siue: detestatio singuloz pctōz mortalitū de q' in p'dicta examinate diligētia inq'sitio facta fuit. Est ergo diligētia p'rtitiōis q' pctōr dicit de pctis suis p'rti p'fecte & distincte. Primo em' op'z vt p'rat' p'fecte: sic vt nō solū actū: s; etiā affectū pcti tollat: p' detestatiōē volūtatis. Alio qñ t'p' sic dolēs nō potest dici nec est cōtritu' nec vere penitēs: sed est simulat' & mercenarius. Mora igit' q' ista detestatio siue dolor de pctis in volūtate: nil aliud est q' pcti displicētia q' excludit affectū pctis quo p'sistit tota essentia p'rtitiōis. Et ideo

Spūs noster quo dicit p'rtitū larus.

Dupl' dicit hō cōtritu' & pctis suis. Primo p'fecte

Dicitur secundo q' ad verā cōtritionē requir' ver' dolor siue: detestatio singuloz pctōz mortalitū de q' in p'dicta examinate diligētia inq'sitio facta fuit. Est ergo diligētia p'rtitiōis q' pctōr dicit de pctis suis p'rti p'fecte & distincte. Primo em' op'z vt p'rat' p'fecte: sic vt nō solū actū: s; etiā affectū pcti tollat: p' detestatiōē volūtatis. Alio qñ t'p' sic dolēs nō potest dici nec est cōtritu' nec vere penitēs: sed est simulat' & mercenarius. Mora igit' q' ista detestatio siue dolor de pctis in volūtate: nil aliud est q' pcti displicētia q' excludit affectū pctis quo p'sistit tota essentia p'rtitiōis. Et ideo

Augu. in libello de vera & falsa p'ntia ad xpi deuotā: dicit sic. Penitentis est quedā dolētis v'indicta puniēs in se qd' dolet commississe. Et trerū in eodē lib. ita inquit. Sūt plures quos penitet peccasse: sed non oimō referuātes sibi quedā in quib' delectent'. Non ad auertēs: d' h'm simulatū & multū a demono liberasse. per hoc docens nonnūq' nisi de oib' sanari. Et em' velle p' p'ceptū referuari: habēti septē demonia p'fice re potuerat sex expulsi. Expulsi autē septē v'fōmā crimina si mul' emēdāda doceret. Legionē autē ab illo eūciens neminez relinquit de p'fōmibus qui liberatū possideret. O hēdēs si peccata sint mille: oporteret de oib' penitere. hec Augustin'. Et itā Ildorus in .ij. lib. de summo bono. ca. xij. dicit sic. Ille penitētiā digne agit qui sic p'fērita mala deplorat vt futura iterū non committat. Nā qui plāgit p'ctm' & treruz admittit p'ctm'. Est quasi si q's lauet laterē crudum: quē q' magis abluat: t'p' to ampl' lutiū facit. Hinc Hierem'. Threnoz. ij. c. ait. Effunde sicut aqua cor tuū a' p'pectū dñi. q. d. Sicut aqua simplex nec substātiā: nec colōrē: nec sapōrē: nec odorē relinquit in vase vnde effundit: sic p'ctm' ab eo qui vere contritus est: totaliter in detestatiōe haberi debet vt totaliter ext'nguat'. Et si gnāter dicit ante conspectū dñi: q' propter ipsum solum debet quilibet cōteri de pctis: ideo Dauid in psal. l. ait. Tibi soli peccat' & malū corā te feci. Cōtritu' op'z vt peccator contērat' distancē: sicut de quolibet peccato mortalit' spālis habet cōteri distancē contritio. Dignū qu'ppe est vt qualis fuit in nobis intentio ad peccādū: tālis etiā sit ad penitēdiū deuotiō. Et grauiōra quidē pctā grauiōrib' sanctis reddēda sūt vt ait Aug. In Dauid in psal. ait. Posti dabis nobis in lachrymis in mēsurā. Que quidē mēsurā s'm glosam intelligit' pro modo culpāri: ideo Gregori' exponēs hoc verbū Dauid ita inq't. Potuz dabis nobis in lachrymis in mēsurā: vt valeat mēsurā cuiusq; rāto puniēdo vel penitēdo comp'stionis sue lachrymas d'bat q'ro se meminit meruisse p' culpas. Et itā sup illud Hierem'. Thren. ij. c. Dimissiones aquarū deduxerunt oculi mei: glosa sic dicit. Multas q'ppe in oculis aquas deduximus: cuz pctis singulis disparitas lachrymas dāmus: vt s'm multitudinē delectōis sit effusio lachrymarū. Et Dauid in psal. ait. Lauabo p' singulas noctes lecti mei lachrymis meis stratum meū: gabo. Sup quo h'bo Cassiodorus dicit sic. Per singulas noctes intelligere debem' singula pctā sup quibus singul' flere debem' ad hoc vt lēhēt lect' n'f're p'sentie. p'z igit' ex dicit q' pctōr si debet dolere vt de vno q' pctō mortalitū habeat spe cialit' p'rtitio. Ratio autē hui' assignat a scō Thoma in. iij. sentētia. dist. vij. vbi querit. An de singulis peccatis mortalt'z h'at' re q'rat' cōtritu'. Nā dicit. Diuersoz morboz diuerse sunt medicinē: q' non sanant oculū qd' sanat calcaneuz vt dicit Hieronim'. sed cōtritio est medicina singularis p'rtitiōis. Et ideo

De omni pctō mortalt'z habet specialit' cōtritio.

Ideus probat
illa ratio.

peccati mortalis: ergo non sufficit una communis contritio de omnibus; sed opus pro quolibet morbo mortali speciale habere medicinam: scilicet contritionem. preterea secundum Thome. ad 2. dicitur. Et in ceteris in speculo mortali. lib. 1. q. 1. pre. x. dist. vi. In omni peccato mortali est actualis auersio voluntatis a deo et conversio ad peccatum. Et quod contraria praxi curantur: tunc opus quod in omni remissione peccati mortalis sic etiam actualis auersio voluntatis a peccato et conversio ad deum. Que cum de auersio voluntatis a peccato dicitur contritio. Duricia enim voluntatis manentis in peccato non tollit nisi per voluntatis compositionem fractionem que appellatur contritio. Et ita. Contritio per confessionem exprimitur: sed opus singula peccata mortalia preterit: sed opus de singulis contritio. Preterea quod de omni peccato mortali requiritur specialis contritio.

Alia ratio.

Ed in hoc loco peccator diligenter attendat ne a proprio sensu decipiat. Etenim fornicat in illa cupiditate vitare caribidum. Nam sunt nonnulli qui leuiter transibunt ore tunc et non corde de peccatis: culpa se dolere simulat. Et sunt alii peccatores grauiissimi habentes quidam attritionem aut leues confessiones que in peccatis perseverant. Quidam vero habent plura de genere bonorum exercites de intimo peccatorum longa suspiria trahit qui etiam post varios ventus lacrymas vberissime fundit. Sed similes sicut ac gemitus non sufficit peccatrici alibi plagarum: ideo nota secundum dominum Johannem gerson in 1. pre. summe: in tractatu de corde vbi dicitur: quod non semper illi hoies sunt videlicet deuotiores aut sanctiores: quod magis abundantius in gemitibus et lacrymis et quibusdam confessionibus cordis carnalis ad quam seruis semineus est magis pennis et inclinatus: cuius ratio in hoc est. Nam ut sepe videmus contingit duos esse quorum unus ex compleride naturali huiusmodi cordis strenuus ad vitia nec ad lacrymas dispositus ita ut vir vel non sicut flere possit. Erunt autem alter cordis femineus qui ad omnem misericordiam occasionem ex affectu tenerradine in lacrymas commouebit. Et tunc stat quod premitus elidit deestrationem peccati sui in diebus in adesto: et laudabilis in casu est aliter. Talis ergo sic deestatio peccati sua non duru habere cor huiusmodi molle dicitur est. Constat ergo dolor vere penitentie in sola ratione dolor libero subiacet arbitrio. Vnde dolor est displicentia siue odium vel deestatio elicitur cum gratia que sufficit ad deestrationem peccati. Etiam supposito quod nullus dolor in corpore sequeret. Et nota quod verus dolor de peccato dicitur dolor maritimus: quod de nulla re altera palli tanta deestatio elicitur de corde rationis. Sic cum nullus est datus pene quod appareat dano culpae. Non est ergo mensuranda bonitas penitentie secundum doloris partem sensitiue sed multo magis secundum doloris partem intellectiue et ronalis. Ideo peccatrix alia in hominibus lacrymis ac gemitibus.

Olavana sicut
nisi cor sit bene
dispositus.

Mo. que dicit
Johannes gerson
son de lacrymis
et gemitibus.

Lacryme
corpales par
velut nisi cor
fuerit dispositus.

non multum consistat. Quia tanta plerisque preter quam sine merito accidit. Nam quibus etiam turcibus: iudeis: sarracenis: ac gentilibus suis et sacerdotibus pariter ingemiscit et lacrymans est affectus de qua habet ad illa. Nec mirum. Cum enim homo sit creatura rationalis deus suorum actus habet liberum arbitrium ad bonum et ad malum naturaliter horret peccatum. Ratio huius est. Quia homo constituitur in speculo per animam ronalis ut dicit sanctus Thomas in 1. q. 1. ar. 4. Ideo omne illud quod est contra ordinem rationis proprie est contra naturam hominis in quantum homo est. Bonum autem hominis est secundum rationem esse: et malum hominis est preter rationem esse ut Dionysius dicit in 1. c. de di. no. Quod virtus humana que hominem facit bonum et opus ipsius bonum redditur in quantum est secundum naturam hominis in quantum conuenit rationi. Peccatum vero in quantum est contra naturam hominis in quantum est contra ordinem rationis. Hinc Augustinus in 1. lib. de li. ar. Omne vitium eo ipso quod vitium est contra naturam est. Et hieronymus ad Mauricium filium sic dicit. Agnosce tibi a deo gratias non ad vitia: sed ad virtutes membra formata. Etiam Lactantius in 1. lib. diuinae uitae. cap. xi. ita inquit. Dico: dicitur igitur atque discerno non secundum hominem rationem: veritas est illud. Ciceronis quod ait. Volent nature obedire homini noscere non posse. Ergo si nocere homini contra naturam est: prodesse igitur homini secundum naturam sit necesse est. Quod qui non facit hominis se appellatio de pollat. hec Lactantius. Teste quoque Bernardo super cantu. Virtutis opus nature est et veniunt ad alium sine labore: vitia vero voluntati contraria et repugnata rationi. Preterea ergo ex dictis quod vitia et peccata sunt contra naturam hominis. Et ideo si gemitus: confessiones: suspiria: deestatio: lacryme. Remorsus conscientie et hominis accidit naturam homini non est mirandum nec in similibus considerandum ut diximus. Quis ergo realiter vitam suam emendare ac deo reconciliari intendit non debet vitia soporificata: aut verbositate. Quia teste lactantio. Nichil prodest intrusam huiusmodi conscientiam patemur deo. Quid agis ergo. O peccatrix alia: Quid machina? Quid cogitationibus? estuas? Custos te tuum sequitur. deli vitia habes teste quod non querit a te solita sed fructus dignos penitentie. Ideo expedit omnino duricia voluntatis manentis in peccato tollat per omnimodam voluntatis fractionem que contritio vel displicentia voluntatis appellatur: ut superius diximus. Tunc ergo magis de peccator prius esse ad lamentum: sicut in quantum fuit audacior ad culpam. Abscondatur itaque ferro acute confessionis vitia in ueterate consuetudinis. Quod ut ait hieronymus. In oburgatione accerrima contra susannam lapsam. Secum contentie molle exhibenda est pnia magnitudo. Teste quoque Ambrosio in 1. lib. de pe. Qui culpam exaggerauerit: exaggeret pnia. Doloris et clamatoribus ablutit fletibus. Erunt enim verisimiliter que contritio. si hominis assit exteriori fletus corpore talis: tunc abstinentio voluntatis. Si strepitus hominum deus laudat et corde vituperat. Inueniuntur: ois catho. In: diaboli: forte angelus. In: lupus: forte

Homomatu
raliter horret
peccati.

Lacryme et
gemitus: accl
dit hoi natu
raliter. Iam in
illis non est co
sidentum.

De contritione.

agnus: facies omnia: s; conscientia vulpina. Et q; teste seneca multo magis ad re pñner qualis tibi q; qualis vel sp; alijs videaris. Jdico o; est diligetia cauendū est ne peccarū aia ypocrisi aut simulatiōe aliqua sit inuoluta: qm̄ expedit vt ol fictiōe postposita vtrū dolorē habeat: sic vt affectus pōt fm̄ omnē sui patrē totaliter a corde amputē. Et tūc secura cāra re poterit illud Dauid. Dirupisti dñe vincula mea tibi facti ficabo postis laudis et nomē dñi inuocabo. Et iterū. Laquei contritus est et nos liberati sumus.

Simulatio y pocrisi tollē da est in vera contritiōe.

Impossibile est separare dolorē a cōtritiōe.

Ed pro recreatiōe peccatricis anime q̄ verā querit p̄ficere penitētiā pbam̄ multiplici rōne auctōitate et exp̄lo q; ver⁹ dolor nō pōt separari a vera cōtritiōe. Immo sicut ipossibile est spēm separari a suo genere fm̄ logicos: etiā ipossibile ē dolorē a vera p̄ritiōe separare. Et p̄mo q; non

Probat rōne q; dolor non pōt a cōtritiōe separari.

possit esse vera p̄ritiō sine dolore: q; verus dolor nō possit a cōtritiōe separari. pbat rōne sic. Clarū est fm̄ oēs naturales philosophos q; p̄traria p̄trarijs curant. Om̄e em̄ corruptibile simpliciter corūp̄it p̄tione sūt p̄trarij. Māstrig⁹ nō corūp̄it nisi p̄calorē: et simpliciter q̄cūq; a frigidō pponunt vt grandines nives: glacies: a solo calide dissoluunt. Et p̄pterea: perit⁹ medicus q̄busdā egros p̄virgitalida alijs vero frigidā iuxta naturas et qualitates morboz. hoc tñ in cōctis generat obferuat: vt medicus def̄ egritudinē cōtrariā: q; vtrū cōtrariōz expellit per reliquū. Infirmitas aut aie rōnalis est p̄ctm̄ morale: qd̄ cōsistit in cōplacētia voluntatis ad actū malū. Unde Augu. in lib. retractatiōis. et iterū in lib. de quab⁹ aialib⁹ dif̄finitens p̄ctm̄ fm̄ causam efficiētē. dicit sic. P̄ctm̄ est voluntas retinendi vel consequendi quod iusticia verat: aqua sentētia ap̄e dāc̄ intelligit q; voluntas est causa efficiens peccati: deo: vt sine ipsa nullū possit esse p̄ctm̄. et iterū augu. in lib. de vera religione dicit sic. Usq; a deo p̄ctm̄ voluntariū malū est vt nisi sit voluntariū nullo modo p̄ctm̄ sit. Iterū augu. et habe tur. xliij. q. liij. nabuchodo. Ita inq̄t. Quis ire nunq; de⁹ red deret meritū si nonspōtaneū inueniret hō h̄e p̄ctm̄. Et id si aliquis p̄ ignorātiā inuincibilē faceret aliqd̄ de gñe maloz non imputaret sibi ad p̄ctm̄: q; talis ignorātia tollit voluntariū. Cū ergo tota rō p̄cti mortalis cōsistat in cōplacētia voluntatis in actu malo: vt liquet ex dictis: vitq; displicentiā voluntatis de h̄mōi actu erit cōtrariū p̄cti: et cōtraria p̄trarijs curantur. opz omo vt p̄ctō: si curari d; a febre p̄cti mortalis q; rat medicū salutis dñm iesu xpm̄ atq; p̄ displicentiā voluntatis derehet p̄ctm̄. Iterū probam⁹ idē illa rōne sic. Rō dicit q; eo mō q; peccata cōmittim⁹ eo modo peniteam⁹. Sed peccauim⁹ srib⁹ modis. videlz: corde: ore et ope. Jd̄ decēs est

Infirmitas p̄cti

Tota rō p̄cti est cōplacētia in actu malo

Jdē probat alia ratione. Nota.

De contritione.

Fo. cxi.

vt fm̄ delicti cōditōne punitio fiat. s; i corde p̄tritiōe: em̄ ore p̄fessionē i ope p̄fatiōe: cōditōz. Et q; oia ista tria gñz omo d; p̄ctōz icipit a cordis cōplacētia: ergo iustū ē: vt ois remissio p̄ctōz a cordis p̄ritiōe icipiat. Q; fm̄ mēsurā delicti erit plagarū mod⁹. Et scō p̄bam⁹ p̄positū auctōitate. vñ anselmus in li. de similitudinib⁹: dicit sic. Sūt nō nulli q; se peccāto esse fatent s; nullū habere idē dolorē: dīnosunt q; necesse est vt doloat si veniā pmereri desiderat; q; ad salutē nō valet vt se q; peccāto cognoscat nisi habeat dolorē. Māsi dñs suo aliq; peccatorē et inde dolorē nō haberet: qd̄ puras: de eo dñs dicit. nō pōt esse siat: Quo em̄ offensā posset dimittere? p̄dū eū; p̄ offēsiōe sua ne dolore. nequā sciret h̄e dolorē? Radiculi pot⁹ q; alio videret si veniāz peteret de hoc vt se nō dolere fateret. Necesse ē ergo vt dolorē habeat quisq; de p̄petratis culpis. si veniāz pmereri desiderat. hec anselm⁹ et augustin⁹ in li. de paia ait. Memosue voluntatis arbit cōstituit p̄ctō nouā vitā inchoare nisi eūz veteris vite peniteat. Taceo plura: q; a deo clāz est q; verus dolor nō pōt a p̄ritiōe separari: vt ob hac sentētia nulla scōz doctoz dissentiat testimonia. Tertio p; p̄positū multiplici exēplo. Nō em̄ dñs terren⁹ graue offensā vt iusticiā remittere nisi p̄rito. Q; si diceret ore se dolere et dñs sciret p̄ritiam esse verā nō remitteret. Ita necesse. Jdeo petro apostoloz p̄n cū exēplo. cū nō dimisit offensam ante q; sciret amare. s; am si pet⁹ se uisisset et dixisset se fuisse cōtrarium mēdacter: xps nō remisisset illi p̄ctm̄ suum. hō quippe talib⁹ signis decipi pōt nō autē deus qui solus intuet cor: et nouit abscondita cordis. Hinc leo papa collaudās illas plagas ac dulcissimas lachrymas petri ap̄t in sermone de passione dñi. Qui incipit sacramētum dilectissimi dñice: passiois: dicit sic. Felices sancte apostole lachryme: me que ad diluendāz culpa negatiōis virtute sacri habuere baptismatis. Hinc em̄ de cetera dñi iesu q; labentē re p̄lucis delectio excipere et firmitatē scācti in ipso cadēdi p̄riculo recipisti. Uidit in te dñs nō fictā fidem: non dilectionē auerlam: s; cōstantiā fuisse turbatā. hec leo. Peccator quoz q; grauilissimus dep̄dator et homicida pessim⁹ fuit ille latro q; cū xpo crucifix⁹ est. Mā teste leone papa in sermōe de passione dñi q; incipit. Exigit fideles dilectissimi. Fuit h̄ic latro in diator viarum et salutē hominū semper infestus vsq; ad crucē. Et sicut ait Crisostom⁹ p̄nceps iniquoz fuit et mille malis imbut⁹. Sed tñ in cruce affixus magnā egit penitāz: vt pote qui magnū dolorē vere p̄ritiōis habuit. Mā cū esset sic affixus ac ppe mortis angustias videns in xpo admirāda signa sanctitatis: et p̄pura simplicitatē ināsuētudinē in nocētissimoz humilitatem: per maxime inter illos acerrimos corpois ahmitq; cruciat⁹: in tā xpi patientiāz: charitati: amicitia: vt pote qui orauit pro p̄secutorib⁹: ac crucifixoribus suis que sunt signa ap̄tissima vere sanctitatis. Jdeo tot⁹ in admiratiōe

anselm⁹

Contritio ha peccatorē et inde dolorē nō haberet: qd̄ puras: de eo dñs dicit. nō pōt esse siat: Quo em̄ offensā posset dimittere? p̄dū eū; p̄ offēsiōe sua ne dolore.

Probat ppo sicut multiplici

Nota diligēter singula.

Lachryme petri ap̄t.

De latrone q; cū xpo crucifixus est.

Mo. singula diligenter. Que fuit causa p̄sentis latronis.

Quid vidit la-
tro in xpo.
Conuertit la-
tro & increpat
collatorem.
Radio spūs
sancti illustra-
tus clamat la-
tro.

Latro ille ha-
buit tres vir-
tutes theolo-
gicas.
No. pulchra.

Latro erat or-
nat' charita-
te.

No. quāstel-
lizant verba
hieronymi.

Pena nō fa-
cit martyrem
sed causa.

Nota singu-
la.

De quersus est. Vidit preterea hic latro optimos mores atq
elegante dispositione organoꝝ in toto corpꝛ xp̄i. Precepit
in facie eiꝛ sanctissima aqua fluere videbatur fragrantia q̄
dam admira de sanctimonte. Idcirco vero, dolore cordis ex-
pauit. Cū tot' in xp̄m accensus alterū collatorem acerime
inreponens dixit ei. Luc. xxiij. Nec tu times desū qui in eadeꝝ
dānatione es. Et nos quidē in te. Mā digna factis recipimꝫ
hic vero nil mali gessit. Cūqꝫ talia diceret. Illico radio spūs
sancti illustrat' xp̄m saluatoꝝ ac redemptoꝝ mundi cognō
uit. Jō toto cordis desiderio cōuersus in eū dixit. Dñe memē
to mei dū veneris in regnū tuū. Ex q̄ verbo clare constat q̄ la-
tro ille habuit tres virtutes theologicās. s. fidē: spem: & cha-
ritatē: vt altibi lat' explicauimꝫ. ¶ Constat etiā ex hoc q̄ fue-
rit pre cunctis aptis ac discipulis xp̄i audax valde & animo-
sus. Mā cū dies illa fuerit paschalis solēntas iudeoꝝ non
dubitamꝫ ad tā grāde spectaculi plus q̄ centis millia p̄onaz
aduentisse. Vbi q̄ aderāt ap̄ hac discipuli xp̄i q̄ territ ac pau-
di erant militantes gementes ac flentes. Sed latro tot' ma-
gnanim' in cōspectu tantoꝝ armatoꝝ & inimicoꝝ xp̄i regiā
dignitatē eiꝛ ac innocētā plena voce predicauit. Nec miruz
q̄ vera charitas xp̄i qua tam tot' erat radiat' foras militri
moꝝ. Hinc Chrysostom' virtutem eiꝛ admira's ait. O res mi-
rabili crucifixi aspectu & dñm profiteris: cōdēnati vides si-
gurā & regis predicās dignitatē. hec Chrysostom'. ¶ Et itaqꝫ
diuus Hieronym' extollens magnitudinem cōtritionis hu-
lus beatissimi latronis: vt h̄ de pe. di. j. importuna. dicit sic.
Xp̄s in paradysum de cruce etiā latronē tulit: ne q̄s aliq̄d
do factū cōuersioneꝝ putaret: fecit homicidā penā martyriū.
hec Hieronym'. Que verba non sunt sic intelligenda vt in rei
veritate pena homicidij fuerit quersa in martyriū. Q: vt bꝛ
de p̄e. di. iij. Baptismi vice. Latro ille non p̄ noſe p̄tū crucifi-
sus est sed pro meritis facinoꝝ suoz. Neqꝫ q̄ credit' pas-
sus est: sed dū patere credidit. Et q̄ pena nō facit martyꝛē sed
causa: vt ait augu. Jō illud supplicij nō fuit martyriū. Sed
martyriū improprie p̄pter similitudinem facti: vt dicit ibidē
gloſa q̄ fidē & patientiā habuit sicut illi q̄ patiunt martyriū.
¶ Vel pena illa dū martyriū rōne p̄fessionis quā in patibulo
habuit. Q: sicut martyꝛ sic latro inter penas xp̄m apte p̄fire-
ri nō timuit. Vel bꝛ martyꝛ: quā illa pena ex magnitudine con-
tritionis introduxit eū subito in regnū sicut facit vepz marty-
rē. h̄c Chrysostom' in li. de reparatiōe lapsi dicit sic. Latro
ille q̄ p̄debat in cruce nō eguit pliritate t̄p̄o vt igressus pa-
radisi mereret: s; t̄m ei spacij sufficit q̄tum expedi potuit do-
nec vnū posset p̄ferre s̄monē: ita vt intra vnū momentū vo-
p̄oꝝ tot' vite secleribꝫ absolut': precedere ad paradysum
etiā ap̄os meret. hec Chrysostom'. Ex dicitis p̄ q̄ hic latro p̄
sola dolorē p̄ritiōis mirabil' saluat' est. Magn' etiā pecca-

tor fuit dāuid s; magnā peregit p̄niam scribens cantica: sua
in quibꝫ tot' videt effusus in gemitibꝫ & lachrymis. Mā dicit
Labozant in gemitu meo lauabo p̄ singulas noctes lectum
meū lachrymis meis straxi meū rigabo. Sicut de reſe ezechia
legimꝫ aliter ip̄o egrotate venit ad eū elafas dicens. Disſone
domit tue q̄ mortalis tu & nō vlnes: vt p̄. iij. Reg. xx. & Esa.
xxvij. c. Et sicut bꝛ ibidē. flent ezechias stetu magno. Sic
marta magdalene quersa ad dñm tota resoluta in lamentis
obtinuit veniā. Luce. viij. c. Sic nabuchodonozor: mattheus
paul': jache' maria egyptiaca: ac ceteri magni peccōes ma-
gnā egerunt p̄niam. Funde ergo lachrymas: p̄fuge ad medi-
cum salute: age p̄niam. Clama ad dñm & dic. Qm̄ iniquitatem
meā ego agnosco & peccm̄ meū cōtra me est semp. tibi soli pec-
caui q̄ tu sol' sine peccato es. Hinc ambrosi' in lib. de bono
mortis. c. vij. sic pulchre nos hortat ad penitēdinem dicens.
Noli inq̄t o hō diuine bonitatis & patientie thesauroꝝ cōte-
nere. Bonitas est dei ad p̄niam te p̄uocat: ad correctionem
inuitat. Duricia aſit tua q̄ in erroris p̄tinaia p̄uertas futu-
ri iudicij auget feueritatē: vt dignā retributionē moꝝ acci-
pias delictoz. hec ambrosi'. Et dicitis itaqꝫ p̄tā tam rōne q̄
auctoritate & exemplo q̄ ver' dolor nō p̄t a p̄ritiōne separa-
ri. ¶ Sed questio animi pulsat. Vtrū p̄ritiōis dolor debeat
esse maxim'. ¶ An pctōꝝ possit nimis dolere de offensa i deli
commissa. Pro responsione huius questionis notādi est sim-
lohanē gerson cancellariū parisiensem in cōpendio theolo-
gie. vbi mouet dubiū. Vtrū min' dolor possit esse p̄ritiō. Mā
dicit q̄ cōtritiō p̄t dici magna: maior: & maxima s̄m q̄ hō ad
maiores doloz mouet. Jō mag' theologie dicit q̄ dolor cō-
tritionis etiā minim' dñmodo fuerit informat' charitatis
sufficit ad delendū culpā. Dicit aſit dolor informat' charitatis
te q̄ vere elicit propozitū: cōfidendū & satisfaciendū: tūc ta-
lis dolor: bꝛ p̄ritiō minima. Et hec delect' t̄m, culpā & reatum
seu debiti pene eterne. Qd si dolor p̄ritiōis fuerit maior: de-
let p̄em pene p̄tū: debite. Si vō fuerit maxim' totā penā
et totā culpā delet. Ad q̄stionem ergo r̄ndem' cuz scō Theo.
in. iij. lib. sen. di. xvij. vbi q̄rit. Vtrū p̄ritiō sit actus virtutis.
In r̄sione ad p̄tūm argu. dicit q̄ in p̄ritiōne p̄t cōsidera-
ri triplex dolor: de pctō. Vn' quidem in p̄e sensitiua q̄ est pas-
sio quedā in carne: hic dolor: nō est essentialiter cōtritiō: sed
magis effect' cōtritionis. Sicut est pena exterior corporalis
est effect' virtutis p̄ntē ad recōllendū offensam q̄ in deū cō-
missa est officio mēbroꝝ. Sic etiā ip̄a virt' p̄ntē inſert dolorē tate ē p̄ritiō
ip̄i cōcupisibili ad recōllendū offensam q̄ in deū commissā & quō stelligit
est: iordinati acuz p̄ntē sensitiue. s. virtutis & cupisibili. tur.
¶ Ali' est dolor p̄ritiōis in mēte vel in volūtare q̄ nil aliud est
q̄ displicētia pcti ratiōe sue deformitatis. In quāvis pctm̄ est
factum in offensa dei. Et talis dolor est essentialiter p̄ritiō

De mag. de
nabuchodo-
natt. pau. ja
cheo & alij

Verba aurea
R̄ndē q̄stio-
ni lo. gerson.
No. singula.

Scripto theo.
directe resolu-
nit dubium.
Duplex dō-
lor.

Dolor i vlt
missa est officio mēbroꝝ.
ip̄i cōcupisibili ad recōllendū offensam q̄ in deū commissā & quō stelligit
est: iordinati acuz p̄ntē sensitiue. s. virtutis & cupisibili. tur.
¶ Ali' est dolor p̄ritiōis in mēte vel in volūtare q̄ nil aliud est
q̄ displicētia pcti ratiōe sue deformitatis. In quāvis pctm̄ est
factum in offensa dei. Et talis dolor est essentialiter p̄ritiō

De
no

et realis acutus virtutis ac vere penitentie. Idcirco si loqua-
 mur de dolore contritionis prout est in pre sensentia sicut ac-
 tu tu corporis maceratione: sic pot est indifferens sicut indi-
 screta pnia. de qua venor. Bernardus septimo dicit effectus ab
 bas seipm accusabat. Quapropter in hmoi debem doctrinam
 apostolicam sequi quod dicit. Tanquam castigati et non mortificati. Un-
 etiam scilicet Thoma in libro secundum di. xvij. vbi mouet dubium. Ut
 dolor contritionis possit esse nimis magnus dicit sic. In his oib
 dicitur accipi p mensura conseruatio subiecti et bone habitudinis
 sufficientis ad ea que agenda incumbunt. Et poter hoc dicit
 tur ad Ro. xij. ca. Rationabile sit obsequium vrm. hinc Hiero. ait
 De rapina holocausti offert quod vel ciborum nimia egestate vel
 manducandi vel somni penuria imoderate corpus affligit.
 Et iterum. Rationalis homo dignitatem amittit quod ieiunium charitati
 vel vigilas sensus integritati prefert. Sed si loquamur de do-
 lore contritionis put est in mente vel in voluntate: sic non pot
 esse nimis magnus. Nam considerans peccator bonum infinitum
 offendisse. In infinitum est possibile est dolere de salute habitus
 offerre: et si non actualiter. Id notanda sunt verba aurea sancti
 thome quod in primo libro secundum Albertum. ar. lx. vbi mouet dubium. Utrum spiritus
 debeat magis velle esse in inferno quam peccare. dicit sic. Contri-
 tus tenet in generali velle pati magis quam est pena peccati
 care. Et id quod contritio non pot esse sine charitate: per quam omnia
 dimittuntur peccati. Un charitas requiritur quodlibet pena homo con-
 tritus pelegat culpe: sed specialiter descendere ad hanc penam vel
 ad illam non tenetur. Quinimo stulte faceret si quis seipm vel alium
 sollicitaret super hmoi particularibus penam. Manifestum est enim
 quod sicut delectabilia pot mouet in particulari considerata in
 eoi. Ita terribilia pot terrat in particulari considerata. Et alii
 qui sunt quod minor tentatione non cadunt quod forte maior caderent
 Sicut aliquis audiens adulterium non incitatur ad libidinem:
 sed si per considerationem descendit ad singulas illecebras magis
 moueret. Et sicut aliquis non refugeret pati mortem pro christo: sed si
 consideret ad considerationem singulas penas magis retraheret.
 Et id descendere in talibus ad singula est inducere hominem in re-
 lationem et habere occasione peccandi. hec. Thomas. Debeat
 ergo spiritus habere cor mundi ab omni malicia: atque in tali dis-
 positione persistere ut sit paratus potius velle mortem quam decedere
 aliquod mortale committere. Et ratio huius est: quia tenetur ex peccati
 pro deo potius quam nos diligere. Un ergo mortale deus offen-
 das debem magis velle mortem quam seipm offendere. Et ista est ratio
 quare martyres mortui sunt: ut scilicet deus non offenderent per
 peccatum mortale. Nam vera charitas hoc requirit ut quilibet pena
 homo potius pelegat culpe. hinc anselmus in libro de similitudinibus
 et allegatur a sancto thoma in primo quolibet. ar. vbi supra
 dicit quod aliquis deus magis esse in inferno sine culpa quam in pa-
 radiso cum culpa: quia in inferno non sentit et penam: et pec-

De dolore: et
 contritionis.
 put est in volu-
 tate.
 Mo. pulchra
 verba sancti thome.
 Nota diligenter
 quod sequuntur

Clere contritio
 de potius eligere
 mortem quam
 peccare.

catos in paradiso non gauderet de gloria. hec ille. Etiam san-
 ctus Thoma in xv. quolibet. ar. ix. vbi querit. Utrum aliquis loque-
 do: comedendo: seu hanc deo committens peccet mortaliter. In
 responsione ad tertium arguitur. dicit sic. Non solum quod deus subire
 mortem ante quam peccet mortaliter: sed etiam ante quam peccet ve-
 nialiter: quia peccatum in quantum peccatum nunquam est eligibile. Si
 enim esset eligibile nunquam esset peccatum: et sic non peccarem si fa-
 cerem. hec Thoma. Et in libro secundum di. xvij. vbi mouet dubium.
 Utrum participare cum ex deo in casibus non concessis temper
 sit peccatum mortale. In responsione ad primum argumentum
 idem thomas dicit quod sicut peccatum mortale non pot bene
 fieri ita nec veniale. Et ideo sicut homo deus pot sustinere mor-
 tem quam peccet mortaliter: ita etiam quam peccet venialiter. Na-
 lo modo debuit quo debet venialia vitare. hec Thoma. Propter
 ea augustinus horrens valde peccata sua et cognoscens excel-
 lentiam diuine bonitatis dicebat se esse dignum oculis cecare
 plorando propter peccatum. Et ratio huius est: quia quilibet pecca-
 tor non solum eterna: sed temporalis morte dignus est. An-
 selmus quoque tacet vehementi dolore cordis atque ex pingue
 diue deuotionis dicebat. Utrum sic impinguent viscera anti-
 me mee: ut medulle corporis mei exscent. hinc Michas p
 pheta. scilicet ita inquit. Plangam et uulabo vadam spoliatum et nudum
 clam plectis velut draco et lucis quasi strutionis. Mo. quod in-
 ter omnia animalia irrationabilia plangit draco: et amariot. Et
 inter volatilia plangit strutionis. Id sunt quod dicit quod cum draco
 sit hostis elephantis ab eo plerumque occiditur et conuertitur: ne-
 tunc magnus facit plangit. Sed istud dicitur inramur: quia non
 est verisimile quod elephas occidat drachonem: per quos non facit
 plangit modo dicto: sed multo potius videtur quod draco debeat oc-
 cidere elephantem attenta magnitudine ac fortitudine draconis. Magnus ab-
 bernus de dracone allegat. Autem nam et Semerphos quod dicunt quod draco est cone.
 nomen generis quod sub se continet multas species. Dicitur igitur Dracones esse
 in philosophi quod dracones omnes sunt corpore valde magni: ita quod magni valde
 minoribus est quod cubito: et maior est triginta cubito: et sic sex. xxx. cubi-
 to: et ipse cubito. Indit. Etiam si sequitur plurimum et Solimum torum.
 phos quod forte Albertus potius referunt audita vulgi quam experta. Draco est ma-
 gnum draconem esse maximus inter omnia terre et maris: ita quod magis
 nec habere venens et esse erigatus in capite: os eius esse parum sicut
 magnitudine corporis et capitis sui. Morus huius est pestis terre et maris
 mus. Gulsiparu et hmoi cam dicunt esse: quia mortifera ac ve-
 nenosa comedit: non ex seipso est venenatus. Sed quante for-
 titudinis sit draco contra elephantem ostendit magnus Albertus vbi
 supra sic dicens. Draco si que cauda ligauerit occidit. a cau-
 de enim sine inuolutione: nec elephas cur est corpus sui magni
 radine. Id dicit Isidorus in xv. libro. et huiusmodi. c. liij. Affirmat etiam
 quod draco est maior ceteris serpentibus sine omnium animalium super
 ter et quomodo

Mo. diligenter
 verba sancti thome

Mo. de dracone

de dracone

Draco occidit
 elephante
 et quomodo

Quo intelligitur, verba.

ram. Et postea plura explicuit de dracone que etiam scribit Albertus: ita subdit. Draco circa semitas delitescens per quas elephanti solito graduntur crura eorum nodis illigat ac suffocatos perimit. hec Isidorus. Etiam dicit aliqui prophetam testat Albertus quod draco cum esset in frigiditate sanguine elephantis: quod quidem non posset facere nisi illi occidere. Et ideo quoniam dicitur quod draco occidit elephantes: et non econverso. Quomodo autem intelligitur iste plactus draconis de quo loquitur Micheas propheta in persona peccatoris. Nota quod quidam ita explanant: cum esset dicit. factus plactus velut draconis: quasi dicit. Et vehementer dolore cordis factus plactus horribilem eomodo quo solet draco horribiliter clamare. Nam dicitur Plinius quod Solum teste Albertus: ubi supra: quod voces draconum terribiliter aliam ita quod moriturus. Sic peccator vere piritur: debet vero dolore: cordis plangere et violare et fortiter clamare: ac petere a deo misericordiam. Sed pater doctorum Hieronymus super ista passum in primo libro super Micheam prophetam ad Paulam et Eustochium dicit quod Micheas propheta in hoc loco facit quasi profopopetam: et sub persona sua inducit dei placentis affectum. Est autem profopopetam quidam color rhetoricus: et fit quasi inanimatum loquitur ad animatum: vel quasi inanimatum ad inanimatum: ut terra loquitur fontibus et martibus. Vel sicut modum ut metaphora. Hinc Damascenus ait. Moritur scriptura et profopopetam. Id est personarum fictione ut sicut illud Ware vidit et fugit. Hieronymus ergo ubi supra ita inquit. Quomodo enim dracones terribili sibylla personant: ita hystorias eorum: qui de phisicis personantur: eo tempore quo vincuntur ab elephantis: ita et ego spoliatus et nudus incedam et faciam placentem magni velut draconum et lucis quasi strutionis. Nam magnus Albertus in. c. xlii. li. de animalibus dicit quod strutio est avis in desertis tyberie que in septem in nostris visis sunt paribus. Et hec avis fuerit lumentis est cinerea et tota bene penata pennis tamen plumalibus non fortibus existit. Secundo anno et deinceps Paulam in coris et colio et capite pennas omnino perdit denudato corpore: sed dura pelle protegitur a frigore et pene docti nigerrime. Coxas habet magnas valde: et crura carnosissima: pellis alba et digitos in pede habet sicut camelus. Unde camelon a quibusdam grecis vocatur ideo non tam avis quam medius inter gressibile et volatile esse videtur. Est autem alba a pedibus visis ad dorsum: forte ad quibus vel sex pedes: sed collum habet longissimum: et caput auferendum: et rostrum respectu sui corporis valde parvum volare non potest: sed talis extensis citius cursus. Hec avis dicitur stollida et mensile Julio onap: quia in sabulo abscondit: ut foueat ibidem calore solis: quod nudato corpore ea fouere non potest. Aliquando autem custodit ea et respicit ad locum in quo iacent: ideo rumor falsus est: quod visu ea foueat: inquit Albertus. Etiam hiero-

Nota quod est profopopetam.

Magnus Albertus, De strutione.

Natura strutionis.

abestus

Strutio est avis stollida.

onymus in primo libro super Micheam prophetam ubi supra dicit sic. Strutiones immemores sunt onorum suorum: et quasi non perierint in arena calcados pedibus bestiarum ferus relinquitur. Hec Hieronymus. Idcirco hec avis a Jeremia propheta dicitur crudelis. Un trenor. iiij. ca. filla: populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Sed sequitur quomodo salua veritate potest hec avis dici crudelis cum non habeat ungues ad lacerandum: nec rostrum dispositum ad feriendum: sed est nudata pennis et stollida. Pro responsione dicitur Hieremias lametabatur miseriam et crudelitatem populi sui innotorem quasi bestiarum dicens. filla populi mei crudelis quasi strutio in deserto: que cum sit avis stollida abscondit oua sua in arena: ita videtur crudelis illa sic dimittendo: quod naturaliter bestie quasi bestie crudelis diligunt ferus suos. Ideo Hieronymus super hoc passum in. ii. lib. super lamentationes: Hieremie ad fratrem Eusebium dicit quod in strutione simulatio et inmanitas propeccatoris designatur: quod strutio induratur ad filios suos quasi non sint sui. Sic pariter videtur contigisse in obditione Hieremiam per Chaldeos nam tanta fuit famies quod matres abscondebant cibum et permittebant filios et filias morti fame. Ideo subiungit Hieremias dicens. Parvuli petierunt panem et non erat quod portingeret eis. Quanta autem fuerit illa penuria vel potius miseria ostendit Josephus l. viij. li. de bello iudaeo. c. xij. ubi dicit quod tanta famies erat iudeis quod canes rabidi ferebant. et in. c. xij. eiusdem lib. Idem Josephus dicit quod mulier quidam plebeia maria nocte filia eleazarum necessitate compulsa lactante occidit filium coctis melle dicit comedit: reliqua servavit. Et hoc iudei crudeliores videtur strutione quod oua sua in sabulo relinquit et ea fouere negligit ut inquit Isidorus in. xij. li. et hystoria. c. viij. Ad propositum redendo si strutio ferus suos aut oua a bestis conculcatis ut ab hominibus ablati precepit iter omnia volatilia amare lugere et querulas voces emittit. Sic peccator qui occidit et conculcat a demone: propter peccatum est a mansuetudine cordis flere debet ac lugere offensam in deum factam. Et propter Hieremias propheta horrat peccatores ad lachrymas dicens. Plangite et violare: quod non est aueris ira furoris dicit a vobis. Et iterum. Laua a malleis cor tuum hieremiam ut saluas fias visquo morabunt in te cogitantes nocte. Iterum. Hieremias. vj. ca. str. Lucis vngenti fac tibi placentiam. Nota quod placentiam peccatoris aie assimilant debet mulier placentiam mortem sui vngentium dolor gradus est. Nam si plures haberet filios vno mortuo super alto posset solaris: sed quod ex solua filio mortuo non mater sola facta amarissime dolet. Et rursus Hieremias ait. Deduc quasi torretur lachrymas pro dilem et nocte et non taceat pupilla oculi. m. a. d. Sicut torrens solet cum impetu fluere: sic lachryme vere orationis ab oculis peccatoris aie fluere debent. Et cum subiungit dicens. Et non taceat pupilla oculi: in hoc pupilla oculi dicit glosa. Et propositum ratione. q. v.

Quod putera.

Pro ratione nota.

Quanta fuerit miseria in obditione hieremiam.

Peccator debet lugere exemplo strutionis.

Semp displiceat rōni ac voluntati peccā qđ cōmissi. Liquez igit ex dictis qualiter ad verā pñitionē requirit ver⁹ dolor. Et impossibile ē dolorem a vera contritione separare.

¶ Quod ad verā pñitionē requirit vna gñalis penitudo que detestatio tam de obliis qđ ignoratis moralib⁹. Et qđ dolor cōtritionis nō finit nec finiri debet in presenti vita.

Quid agēdū sit de peccāto obliis.

Obliatio dupliciter potest aliquid peccati potest esse obliis dupliciter.

Nota diligēter utriq̄ sequitur.

Magis videtur in speculo moralis quod dicit.

de peccato ignorantis. quod agendum. Duplex ignorantia.

Tertio ad verā contritionē requirit vna gñalis penitudo vlt̄ detestatio dirigat ad oīa peccā mortalia tā obliis qđ ignorantia cōmissa. de quibus peccā nullā habet noticiā nec sit qualis vel quāta fuerint: s; in quodā cōfuso sit se plura habere mortalia obliis qđ ignorata. Quidā autē agere qđ beat peccator in tali perplexitate: vt ad veraz perueniat pñitionē docet splēdor ecclesie thomas in. iij. li. sen. di. xviij. vbi querit vtrum de oīi peccato actuali pmissio a nobis debeam⁹ pñeri vbi ad scōm argumētū tale de peccatis obliis describit regulam dicēs. Obliatio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quod scilicet a memoria exciderit: tunc nō potest aliqđ inquirere illud. Aut ita quod parit a memoria exciderit et partiz maneat: sicut cum recolo me aliqđ peccatū fecisse in generali: sed nescio quid in speciali: tunc requiro in memoria ad recognoscendū. Et sicut hoc etiā aliqđ peccatū potest esse obliis dupliciter. Aut ita quod in generali in memoria maneat: sed nō in speciali: vt cū homo recollit se vni vel plura cōmississe et ignorat: aut si superbia: an auaricia vel luxuria. et tunc debet hō euz diligētia recogitare vt inueniat illud peccatū in speciali: quod de quolibet moralit tenetur hō spāliter cōteri. Si aut inuenire nō possit: sufficit de eo cōteri sicut in noticia tenet. Et debet hō nō solum de peccato sed de obliis eius dolere que ex negligētia cōsigit. Si aut peccatū oīno a memoria exciderit: sic ex impotentia faciēdi excusatur a debito et sufficit generalis cōtritio de omni eo in quo deū offendit. Sed qđ impotentia tollitur: sicut cū ad memoriā peccatū renouatitā tenet hō specialiter cōteri. Sicut etiam de paupere qđ non potest soluere qđ debet excusatur. Et tñ tenet cū primo potuerit. hec Tho. Idem dicit petrus de palude in. iij. li. senten. di. eadē. et magister Alencius in speculo moralis. li. ij. parte. x. di. vi. Nam dicit quod de peccatis obliis de quibus peccator post diligētia debita nō recollit aliqđ in spālī sufficit generalis pñitio. Tñ de peccatis quoz memoriā habet requirit specialis pñitio de singulis si peccator tēp⁹ habet quo possit de singulis dolere in speciali. Sed si tēpus nō habet cū de peccato requirat ab hōie: nisi qđ potest. Et cū in momento possit hō cōgitari sed nō potest in momento de singulis cōteri: sufficit sic vna generalis pñitio. hec sicut ad peccata obliis dicta sunt. ¶ Quāstio ad peccā ignorata. Considerādū est sicut magister in incertis in speculo moralis vbi supra quod duplex ē ignorantia: qđ

quod que tollit oīno voluntariū sicut in furioso et dormiente et talis excusatur a toto: deo de talibus non requirit pñitio specialis. Aliter dicitur. Alia est ignorantia quod non oīno tollit voluntariū: talis nō excusatur a toto quibus excusatur a toto. Vel dicit quod duplex ē ignorantia et cōmuniter dicit a doctoribus catholicis. Est enim quedā ignorantia turis: vt cū hō nescit furum: homicidum: vel adultērium esse peccatū. Alia vero est ignorantia facti: vt si homo nescit quod accepit esse alienā: sed puta suam. ¶ Circa primā ignorantia turis distinguitur: aut oīno fuit inuincibilis sicut in pueris et amētib⁹: et tñ talis ignorantia excusatur a toto sic pariter si aliquis dubitat in aliquo casu: fecit tñ diligētia inquirendo a peritis talis excusatur: quod fecit quod potuit. Et tñ sicut Thomā ignorantia eoz qđ quis posset scire: et tñ ad illa non tenet sicut theoreumata geometrie vlt̄ astrologie: aut quādam alia pñitio particularia nō ē de peccā. Sed si illa ignorantia turis sit vincibilis in hōie et voluntaria tñ si fuit affectata in nullo excusatur: imo ipsa ignorantia est speciale peccatū: vt dicit Thomas in. i. li. q. lxxv. ar. ij. Quis tenent scire cōmuniter ea que sunt fidelit et vniuersalia turis precepta. Singuli autē ea que ad eoz statū vel officū spectant. Sed si ignorantia turis nō fuit affectata: sed soluz quia negligēte scire aut intelligere: tunc talis excusatur a toto: sed nō a toto. Et proprie talis ignorantia dicitur crassa et supina: per methaphorā hominis crassi et supini. ¶ Quāstio autē ad secundā ignorantia facti etiam distinguitur: aut vel ignorantia fuit causa agēdi opus peccati: ita quod si fecisset illā circumstantiā que traxit in peccatū nō fecisset: imo nō doler illud fecisse. Verbigratta. Vir vxoratus cognouit alienam quā credebatur esse suam. Talis ignorantia facit excusatur a toto. si tñ debita diligētia pmissa fuit. Que si pmissa nō fuit: excusatur solū a toto: sed nō a toto. Vel ignorantia fuit cōcomitās acti. s; quod etiam si fecisset circumstantiā peccati: nihilominus fecisset: hec nullo modo excusatur. Proprietas magister sententiarum in. ij. lib. di. xxij. dicit sic. Est autē ignorantia triplex: scilicet eoz qui scire nolunt cū possunt que nō excusatur: quia et ipsa peccatū est. Et eoz qui volunt: sed nō possunt que excusatur et est pena peccati et nō peccati. Et eoz qui quasi simpliciter nesciunt: nō tenentes vel pponētes scire que neminē plene excusatur: sed sic fortasse vt magister punitur. hec magister sententiarum. Et dicit Gregorius in lib. moralis dicit. Qui lucem videt scit quid de tenebris estimet. Qui vero cādotem lucis ignorat etiam obscuro pro lucidis approbat. Et iterum. Frustra sibi de tenebris tenebre vel ignorantia blāditur qui vlt̄ libertus peccent libeter ignorant. vel infirmantur. Sed quod plura ignorantia ex negligētia: possunt per diligentiam sciri ac memorantibus tenet peccator: sollicitate facere quod hō se est: vt cū pas suoz cognoscat et scit. Ad hoc autē pūc camur exemplo David. Qui in psal. xvij. peccata occulta sibi vidit dñm pūc

Nota diligēter utriq̄ sequitur.

Ignorantia facti etiam distinguitur.

Triplex est ignorantia triplex magister in sententiarum.

Nota oīa.

causat dicit. Delicta q̄s stelligit q̄s dicit null⁹ p̄t illa stelligere aut scire p̄fecte: ideo subdit. Ab occultis meis munda me dñe ⁊ ab alienis p̄ce seruo tuo. In q̄b⁹ h̄b̄is orat David nō solū occultis: s̄ et alienis p̄cā sibi dimittit q̄s ad ea q̄ possunt ip̄sari r̄dne negligēte correctōis frat̄ne. Vel respectu correctōis q̄s ad p̄atos ⁊ p̄ncipes. Itēz David in psal. xliij. ait. Delicta iuuentutis mee⁹ ignoꝛaui⁹ meas ne memineris. Cū em̄ iuuet⁹ teste Augustino sit etas p̄culosa plena foetib⁹: obrepta laqueis: prona ad malū: difficilis ad bonū: qua feruet sanguis: p̄ncipētia dñatur: ad cui⁹ p̄culis solt. illi ena dñr q̄ dei m̄ta liberant: id orat dauid. Passiones iuueniles et p̄cā p̄ ignoꝛatā cōmissa sibi misericorditer relaxari. p̄z ergo ex dictis q̄nter de oblitis ⁊ ignoꝛatis op̄z habere ḡnalē peccatōis. n̄tudinē v̄l cōr̄tione. Cōsequēter nō ē p̄mittēdū s̄ v̄l ligēter notādū q̄ v̄r̄t⁹ p̄seuerātie. requir̄ ad verā cōr̄tione: q̄ teste de uoto Bernardo. p̄seuerātia est q̄ sola meret glōria sine qua nec q̄ pugnat victorilā nec palmas victorū p̄sequit. Tolle p̄seuerātiā nec obsequiū mercedē habet. nec beneficū gratiā: nec laudē fontido. Mentis nō d̄ncipit sed q̄ p̄seuerauerit vsq̄ in finē hic salu⁹ erit. Videmus ergo q̄ dolor cōr̄tione nō finit nec finiri debet in hac vita. Ratio huius est fm̄ Thomā in. iiij. l. sententiarū disti. xvij. vbi q̄rit. Atq̄ hec vita sit contritionis tēpus vbi dicit q̄ homo peccādo pe nā eternā meruit: cōtra eternū deū peccauit: ⁊ ideo sicut in finita est offensa in peccādo: q̄ est cōtra deū qui est infinitus. Ita exigit vt dolor de offensa p̄o modo possibilis sit infinit⁹: vt scilicet eternitatē salte vite hois habeat cum eternitatem simpliciter habere non possit: q̄ nō p̄t homo semp̄ viuere. Volo dicere si homo i eternū in hac vita viuere i eternū de peccō dolore deberet. Et semp̄ manere debet q̄ntum ad detestatiōē in memoria p̄petrati delicti: ideo si fuerit actualis recogitatio de peccō debet dolere ⁊ illud detestari. Alioquin videt̄ illud approbare ⁊ nouiter delinquere. Vbi dicit h̄go de lero victore prout allegat̄ a Thoma vbi supra: q̄ deus quādo absoluit hominē a vinculo peccati ligat eū vinculo p̄petue detestatiōis. S̄ detestatio perpetua est duplex que dā in habitu et ad hanc tenetur semper homo etiā post peccari p̄petuā remissionē. Quedam vero est detestatio peccati in actu ⁊ ad hāc nō tenet̄ semp̄ peccator. hinc Augusti. in lib. de vera ⁊ falsa penitentiā. c. xij. dicit sic. Vbi em̄ dolor finit de fiet penitētia. Et itēz i eodē lib. c. xij. ait. Cōr̄tione em̄ dolendū est de peccō: q̄ declarat ip̄a dictiōis virtus. Penitere est est penitētiā tenere vt semp̄ puniat in se vlcisēdo q̄s cōmissi peccādo. hec August. 3o Apoc. l. ij. c. Esto fidelis vsq̄ ad mortē ⁊ dabo tibi coronā vite. Et Job. xxij. ca. in q̄. Donec decedā nō recedā ab inocētia mea. hec ibi. Est ergo p̄seuerātia sp̄ritualis q̄nter ac virtutū ois p̄seruat̄ optima. Et sic p̄z q̄ necesse est

de iuuentute

Inuentus est etas p̄culosa.

Perseuerantia requirit ad penitentiam. Sola perseuerantia muret coronā.

Mo. d. offensa in deū factū q̄ re d̄. finita.

no

esse ē peccatrici aie habere cōr̄tione t̄a de oblitis q̄ ignoꝛatio mortalib⁹ ⁊ q̄ v̄r̄t⁹ p̄seuerātie requir̄ ad verā penitentiā. Quo ad verā cōr̄tione requir̄ vera deliberatio quo ad tria scz vt peccator habeat verū p̄positū abstinenti: cōf̄senti: ac legitime satisfaciendi.

Ratio ad verā cōr̄tione requir̄ debite satisfactōis deliberatio ac verū p̄positū directū circa tria: videlz abstinēdū p̄fectū dicit legitime satisfactū. Primo expedit vt peccator habeat verū p̄positū: abstinenti a peccō futuris. Nō em̄ sufficit dolere de p̄teritis: sed om̄i no opz voluntate deliberatā habere cauēdi a futuro. Est et q̄ peccator dicit manifestā: dicere hōtem posse de p̄teritis penitere sine p̄posito cauēdi a futuris. Vnius ratio est: q̄ cū oia peccā cōueniāt ex parte auersiōis a deo nec tolli possunt nisi per reuersiōis ad ip̄s deū: sequet̄ q̄ hō ex vna pte esset cū deo: scz ex eo q̄ penitet: ex alia pte q̄tra deū ⁊ auersus ab eo. scz ex hoc q̄ placet et aliq̄ p̄c̄m vel p̄teritū vel futurū. S̄ esse cū deo ⁊ esse auersus ab eo simul ⁊ semel implicat̄ p̄radictō: nō ergo nō est possibile q̄ hō vere peniteat nisi habeat p̄positū cauēdi a peccō futuris. Vbi Isidorus in. ij. lib. de sum. bo. c. xvi. q̄ h̄ba notant de pe. dist. iij. c. Irrius dicit sic. Irrius ē nō penitēs q̄ adhuc agit q̄s penitet: nec videt̄ deū poscere subditus: sed subsannare: sup̄bus. Causa reuersus ad vomitū ⁊ penitēs: ad peccā. Multi em̄ lachrymas indefinēter fundunt peccare. nō desinūt. Et in fine eiusdē capituli de seip̄o Isidorus ita ait. Quisq̄ ergo culpas p̄teritas plorat hūc necesse ē modū tenere vt sic admissa desinat ne iterū stēda cōmittat. Ue mihi misero Isidoro q̄ penitere retro acta negligo ⁊ adhuc penitenda cōmitto. hec Isido. Nota q̄ iste Isidorus fuit ep̄o Ispalēnsis vir eruditissimus atq̄ in secularibus litteris nulli suo tpe secūdu: q̄ nō min⁹ sanctitate q̄ doctrina insignis: q̄ oē corpus ecclie respicēdit: h̄c d̄ Isidor⁹ Junior ad differētiā alteri⁹ Isidori Senioris ep̄i cordubēsis. Qui nō dedignatur peccōre se inculpare. Sicut totē grauilissimi viri: vt Hieronym⁹ Augustin⁹ Anselmus Bernardus. q̄ scriptum est: q̄to maior est humilitas te in oib⁹ ⁊ corā te iuuenies gratiā. Sed ad p̄positū rededēdo dicit̄ q̄ ad verā cōr̄tione requir̄ p̄positū abstinēdi aspectus futuris. Hoc etiā p̄z in diffinitōe penitētie. Ambrosi⁹ Gregori⁹ q̄ diffinitio allegat̄ a magistro sentē. a sc̄o Tho. s̄ Petro de palude. a Durādo in. iij. lib. sentē. di. xliij. ⁊ ponit de pe. di. iij. sic. Penitentiā est p̄terita mala plāgere ⁊ plāgēda itēz nō cōmittere. Que quidē diffinitio datur p̄ duplicē actū. Prim⁹ ac̄ ē respectu p̄teriti. Ideo dicit q̄ penitētia est p̄terita mala plāgere. Sc̄o s̄o actus penitētie ē respectu futuri cū dicit. Et plāgēda iterū nō p̄mittere. T̄tio: s̄a q̄ in hac diffinitio de sumit̄ planct⁹ p̄ dolore iterorū q̄ resp̄

Deliberata voluntas cauēdi a futuro ē necessaria in cōr̄tione. Mo. pulchzā rationem.

Mo. q̄s dicit Isidorus de seip̄o.

duo isidori s̄. archiep̄o Ispalēnsis & ep̄o Cordubēsis

Diffinit. penitētie ambrosi⁹ ⁊ Gregori⁹

clis futuru scz vep ppositu vltentus no peccadi. Et sic in disti
nitioe penitentie de vly committere intelligit quo ad ppositu p
tunc cu peccat penitet. Noem ad vera penitentiā requir qd aliqs
vltentus no peccet sicut aliqñ in sermone ad populu latius
explicauit. Quamno est de essentia alicui rei aliqd futurū.
Cñ scds Tho. in. iij. lib. sententiā. dist. xliij. vbi mouet dubiū.
An si de reone vere penitentie sit vt vsq i fine vite pmanet: di
cisse. Illud qd futurū est nō pōt esse de subiecta vel de integritate
alicui virtutis nisi scdm q est pñens in apphēsiōe vel in
voluntate. Quia vtrūqñ ad habitū nō expectat aliqd futurū
habet em virtutē ē de reb pmanētib nō de successibus. Cñ
tota pfectionē suā hz simul in instāti q̄ tota simul i vñū actū
pōt affluere qd acti sunt similes habitib: vt d: in. iij. l. et. h. y.

Nota totum. Quō intelligā. Et sic qd futurū est nō est de integritate vel essentia penitentię.
An auctoritate hec Tho. Ille ergo auctoritates Augustini Ambrosij Chrysostomi
Iheronimi Gregorij arg: alioq: sanctorū doctoz q habent
doctoz augu: sicut ambrosij et alioz. No. omnia.

Et sic qd futurū est nō est de integritate vel essentia penitentię.
hec Tho. Ille ergo auctoritates Augustini Ambrosij Chrysostomi
Iheronimi Gregorij arg: alioq: sanctorū doctoz q habent
doctoz augu: sicut ambrosij et alioz. No. omnia.

Qui habet deliberatam voluntatem non peccat
pore: dicit beatus.

Quicūq; ergo fuerit in tali proposito canō
di pio tēpore futuro habet peni
tens dubio in se hēsurū infiniti valoris: sicut a bea
tus dicit pōr. iuxta illud in psal. xxxij. Beati quoq;
remisse sunt iniquitates et quoq; tecta sunt peccata.
Intuitus qd cōtritus est: beat' in sper si nō in re. Cāte quippe
vltentis ac meriti est deliberata voluntas abstinentiā peccati:
vt si aliqs moreret in tali pposito sine cōfessione sola pūitiōe
saluabit nūq; saluari poterit sine pposito. Implicito vel ex
plicito cōfiteā: sicut facit: et abstinet. Et q est tōge p̄stabilis.
Cāte vehemētie possit esse peccati displicētia et in hēsi
mētia ad deum qñ mens hōis auertit a peccō q nō remanebit
obligatio ad aliquā penā vltimā sanctus Tho. in. iij. l. p̄ra
gētiles ca. clyij. Sed p oppositū. Ille q nō habet verū ppositū
tum abstinentiā a peccatis pro tēpore futuro: nūq; erit gra
tius deo etiā si ageret oēm penitentiā mūdiline p̄sequens
pore: remissionē cōsequi peccatoz suoz: qd soli cōtrito remittuntur
peccata. Et quo p̄t q multi dñanā: q̄ tñ modo labijs
dicūt dñe miserere mei: sed corde polluti sunt et in mūditi hā
dētēs desiderium peccandi. Quib' ait veritas. Vix p̄p̄s la
dñs me honorat cor aut eoz longe est a me. Vt p̄fecto sanctis
miles regi antihoro q de patris suis vehemētē dolere videt
bat q etiā multa promissit: se facturū ob reuerentiā dicit vt p̄t.
q. Macha. x. ca. Sed q ore tñ erat humillatus. Ideo veniā
a dño nō fuit cōsecutus. Quapropter dicit ibi in textu. Orabat
seculus dñm a quo miam nō erat cōsecutus. Sic pariter legi
mus de Saule rege israel q̄ reprehēsus a samuele dicit. Peccauit
q̄ p̄uaricat' sup sermone dñi vt dicit. i. Reg. xv. ca. Sed
nec ipse veniā obtinuit eo q simulatē locutus est. Ore quidē
humillis videbatur: sed corde supbus fuit iudicatus. Expedi
tur saul.
Et vt q veniā a dño cōsequi desiderat: recitandū iusticie re
nēt. Ex p̄lo scilicet regi Dauid. Qui redarguitus a Na
bū p̄pheta puro ac sincero corde dicit. Peccauit dño. At sub
to audire meruit. Dñs hz trāstulit a te peccata tua nō morte
ris: vt p̄t. ij. Reg. xij. cap. Vere mirabile dicit. Saul clamat
peccauit. Idē clamat dauid: et si solus dauid veniā cōsecutus
est. Quārum ad naturā ambo hōies: q̄ ad dignitatē ambo
reges israel: ambo a samuele in reges cōsecrati. Ambo clemē
ter admoniti. Que ergo obsecro rāta diuersitas: Nisi q: da
uid vere cōtritus et humillatus ea q ore exp̄ssit recto corde
cōfessus est. Idcirco nō solum in labijs sed in corde opz habere
veritatē. Idē p̄t pōt de duob' latronib' cñ xpo crucifixis q
eandē penā sustinuerit: sed nō eadē finē cōsecutus fuit. Hinc
hieronimus allegatur a Thoma in castena aurea super
Marcū sic ait. Cñ iniquo veritas deputata: vñi relinquit. si
mistrum: alterum assumit dextrā sicut in die iudicij faciet. si
mili crimine tam dissimiles sortuntur p̄p̄ta. Alter antecedit

Qui nō hz p̄
positū cauet
a futuro non
pōt esse grat'
deo.

Quid dicit la
bys dñe misse
rere mei: simi
les! vult regi
antiocho.

Et dicit
Necipitit de
bet seq dauid

No. differend
tū iter cōfer
nonē dauid
saull.

peru in paradiso alter iuda in inferni. Confessio breuis vita
Efficacia co- acquiritur lōga. Et blasphemia finita pena plectitur eterna
risidōis pbat. **Hec Hieronymus.** Quante etiā virtutis atq; efficacie sit de hie
mūltiplici exē- rta voluntas abstineti a peccatis pater multiplici exēmplo.
plo. **Nā legitur** de quodā sancto heremita paulo mole q; ex parti
culari gratis sibi data a dño. potuit videre aliqñ statū homi
nis interius qñ ad animā. hie semel vidit peccatōrē quēdā
intrare ecclesiā r angelū bonū a lōge sequentē eū: malū vero
angelū vidit gaudere iuxta eū. Cū aut is peccator exiret ab
ecclesia: vidit sanctus pater totū oppositū scz bonū angelum
iuxta eū r malū a longe sequēre. Quod cum factis reculisset
ipsis querētibz quid in ecclesia fecisset respōdit. Nichil peni
tus. Quid ergo inquit cogitasti? At ille dixit. Cū legeret il
lud. **Isa. j. ca.** Lasciatini mundi estote. Cogitavi de feditate
peccōrū meorū r dolui vehementer de statu periculoso in quo
positus erā. Ex quo p; qñ valeat vera cōtritiō ac sui reco
gnitio. **¶ Item** de quodā latrone dicit q; compunctus corde ve
niebat ad quēdā sanctū virū vt pñteret ab eodē. Qui in via
occisus fuit. Intelligēs aut vir sanctus est mortuus orauit pro
eo. Cui reuelatū fuit: q; cōtritiō eū ppositio satisfaciēdi est
saluauit. **¶ De** alio magno peccatore ierem: q; corde contritus
scripsit pctā sua vt diligentius cōfiteretur. Cūq; vellet illa le
gere corā confessore: nihil penitus scriptum inuenit. Tūc ait
cōfessor. Fili aqua salutaris vere cōtritiōis deleuit peccata
tua. Est ergo cōtritiō illud mare magnum in quo pharaō rex
egypti cū toto exercitu suo submersit. **¶ Hinc** treno. q. c. Ma
gna est velut mare cōtritiō tua. **¶ Et** q; natura cordis huma
ni occulta est nec oculis pr; corporeis: q; solus de; intrat. cor
vt. dicit. **Regū. xvi. c.** Ideo multi circa ei; statū decipiunt credē
tes: illud deo gratum r humilitatū. Unusquisq; em; natura
liter sibi fauet r nemo suūp; deceptionē putat. **Nā** videm;
q; plures mortuos ac cūctos: quo ad exteriora q; ecclīas
sermones: peregrinationes atq; opera de genere bonorū fr
quētant. qui tñ in pctis vsure luxurie: simoniacis: mercede
nis: r hūmōi perferunt. Et nihilomin; cōfitent; absoluti: iōi
āno pūnticant; atq; p bonis xpīanis habent. **¶** r quo sumū
audaciā peccād;: q; familiaritas parit cōtēptū r vsus. conuer
tēt in naturā. Et q; ex frequēti acerbis generat; habitibus
ideo semp detestatores sunt atq; a scelere in scelus furibundo
imperu pcedunt. **¶ Hinc** Gregor;. Peccatus qd per penitentia
nō diluit mox suo peccato ad aliud trahit. Ideo peccatrix aia
diligētius aperit oculos mētia. sic atq; seipm pbat nō qui
dē simulator; vero experimēdo: quo noticia status cordis
sui pateat euidenter ne peccat cum reprobis. Sumat igit exē
pluz a radice arboris q; licet. occulta sit attamē efficacia: virtu
tis sue cognoscat; si pducit folia: si flores: si fruct; germinat.
Sic pariter natura cordis humani q; latet iurtrifecus: ex fruct;

Exēplū pauli heremite.

Exēplū cuius
dā latronis.
Exēplū de a
lio quodā ma
gno peccōre.

Natura cor
dis hūani est
occulta.

No. q; multi
decepti sunt in
corde suo.

etibus vere penitenti dignosci potest. Ideo ait veritas. A fru
ctibus eorū cognosceis eos. Et iterū. Opera que ego facio
ipsa testimonium perhibent de me.

¶ Propositū confitēdi requirit; ad contritiōnē.

Consequenter

ad verā; cōtritiō
nē requirit; vt pec
cator. vep; hēat ppositū ostēdat oia pctā nō cō
fessa. r de quib; pūus nō fuit. legitime absolu
tus. **¶ Vulnera em; clausa pluseruclāreke** **¶**
¶ golo h; cū putredo que intrus fuerit eicit ad
salutē. dolor aperit. Sicut ergo peritio ac discreto medico ro
tā plaga ostendēda est ab eo qui in corpore curari optarint;
ta illud dicit in. j. lib. de conso. profa. liij. Si opera medican
tis expectas opzvt vulnus detegat. Sic medico alax qui lo
cuz summi medici tener in terris oia pctōrū vulneratā cor
dis q; oris: rā operis q; omisitōis integraliter ostendenda
sunt: etiā quo ad singulas circūstāntias pctā aggravantes.
Videm; quippe in arborib; atq; in herbis vitētib; q; nisi ma
le radices euellent iteruz succrescit vt bonas opprimāt. Sic
pariter nisi eradiceat; pctōrū occasiones iterā multiplicentur
pctā. hinc Iere. **¶ Thren. q. c. ait.** Effunde sicut aqua cor tuū an
cōspectū dñi. Que pba duo p; gunt; p; tmo cōtritiōnē cū ar.
Effunde sicut aqua cor tuū. **¶ Seco** tangit; cōfessionē cum sub
dit ante cōspectū dñi. Ideo dicit glosa sup isto passū. Ante con
spectū dñi cor suū effundit q; sacerdoti tanq; dei vicario se cō
mittit. r iō dō in psal. ait. **¶ Dñe** ante te oē desideria meā r ge
mit; me; a te nō est abscondit;. **¶ Prop**ea tubemur pñterit; pctā
nra ad erubescētiā pariamur p pena. **¶** vt augu. in libe
lo de vera r falsa pnia ait. Laborat em; mēa partendo erube
scētiā: r qñ verecūdia magna est pena: q; erubescit. p xpo sit
dign; mia. hinc Grego. in. xxiij. li. moralū ait. **¶** Hec sunt vere
humilitatis insignia iniquitatem suā cognoscere: r cognitā
voce cōfessionis aperire. Quāte aut virtutis atq; efficacie
confessio sacramentalis q; fit ore sacerdoti: cōsiderari pōr ex
virtute cōfessionis cordis de q; dō in psal. xxxj. ait. **¶ Dixit** con
fitebor aduersus me iniusticiā meā dño r tu remisisti iniquita
tē pctā mei. **¶ Sup** quo Augu. r h; de pe. di. j. dicit sic. Magna
pctas dei: vt ad solā pmissiōnē pctā dimiserit. **¶** Nōndū pñū
ciar ore r tñ iam de; audit in corde: q; ipm dicere sū. quoddā
pñficare est. **¶** Uoti em; p ope reputat. **¶** hec Augu. **¶** 36 tante di
gnitatis est pñfessio atq; virtutis vt ad baptisimū virtutē co
netur pducere penitentem. **¶** Et pprie vt idē augu. in lib. de
natura r cōfessio est sal; atq; dissipatione victor; restau
ratur; pñū oppugnāre demonū. **¶** Quid pluz; **¶** Obtrunt os
inferni: portas aperit sicut magrallis diffinitio pñfessionis ex
primi: q; dicit. **¶** Cōtritiōe nō dolor de pctā voluntarie assumptis
8 14

Diffinitio
magistrallis
de cōtritiōne.

ad propositum attendi et satisfaciendi. Semp̄ em̄ vere p̄tritione est annexi p̄positi p̄tendit et satisfaciendi: dicit thomas Albertus Durandus p̄ter de palude ac ceteri doctores theolo- ḡ in. iij. sen. dist. xvij. sine quo nō pōt esse p̄tritio. vñ etiā Jfidorus in. q. lib. de sum. bono. c. xij. dicit sic. Ille p̄nam digne agit qui reatu suum satisfactioe legitima plangit. Hinc Hugo in. iij. lib. de mysteriis ecclesie. dicit sic. P̄na appellata ē q̄ si p̄tēta eo q̄ ip̄e hō se penitēdo punir̄ q̄ male admittit. Tria est q̄ sunt in p̄tione peccatoris: id est ip̄m pecc̄. forma: manus significat q̄ penitētia est de his q̄ mēte et voce et opere peccatim̄ hec hugo. Et Jfidorus vbi supra ita cōcludit dicens. Quāvis p̄ p̄nam p̄tiatione peccōp̄ sit sine metu: n̄ homo esse nō d̄: q̄ penitētia satisfactio diuino t̄m̄ p̄sāt iudicio nō h̄mano. Proinde q̄ miseratio dei occultat sine intermissione flere necesse est. Neq̄ est vñ op̄ p̄nam h̄e de pecc̄o securi- tate. Nā securitas negligētia parit negligētia ut sepe icaturū ad vicia trāfacta reducit. hec Jfidorus. p̄t̄ in q̄ dicit q̄ adve- rā p̄tritionē requiritur p̄positi ad tria directū iuxta b̄n̄dicta. Quod ad verā p̄tritionē requiritur motus libert̄ arbitrii tēdē- tis in deū: et plura notabilia valde pulchra apertuntur.

Libert̄ arbitrii quid sit.

Quinto ad verā cōtritionē requiritur motus libert̄ arbitrii. Et ad̄ libertus arbitriū vt dicit doctores catholici libera potestas et habitus voluntatis rōnalis q̄ hō pōt eligere et rōne iudicare: vel discernere. Augu. iij. i. lib. de gra et lib. ar. diffinit libert̄ arbitriū sic. Libert̄ arbitriū est facultas voluntatis et rōnis q̄ bonū eligat gra assistente: ma- lū gra desistente: s̄m̄ thō. in. iij. lib. cōtra gētilēs. c. clv. P̄t̄ ad libert̄ arbitriū est respectu eorū q̄ sub electione cadūt. Jō nota q̄ mot̄ libert̄ arbitrii est duplex vñ q̄dem quo voluntas vel mēs humana p̄ desiderii tendit in deū. et est alī mot̄ q̄ detestatur pecc̄m̄. vñ. i. thō. in. i. q. q. c. lxx. ar. v. dicit q̄ iustificatio imp̄ij est q̄dē motus quo mens humana mouetur a deo: a statu peccati ad statum iusticie. Op̄z igit q̄ mens humana s̄z motus libert̄ arbitrii se habeat ad vtrūq̄ extremorū: sicut se h̄z corpus localiter motum a b̄ aliquo mouente ad duos terminos mor̄. Vñ si est ad̄ in motu locali corp̄is: q̄ corp̄ motū recedit a termino a quo et accedit ad terminum ad quē. Unde op̄z q̄ humana mens dum iustificatur per motum libert̄ arbitrii: recedit a peccato et accedit ad iusticiam. Intel- ligitur autem iste recessus et accessus in motu libert̄ arbitrii s̄m̄ detestationē pecc̄i et desiderii s̄m̄ boni. iō augu. sup̄ Jōā. exp̄onens illud. Mercenarij aut̄ iugit. sic al̄. Affectioes nostre motus alia sunt. Hic ergo mot̄ libert̄ arbitrii quo mēs humana p̄ desiderii rapit̄ in deū et cōiungitur deo est dilectio dei sup̄ oia q̄ ad remissionē pecc̄i est necessaria. Q̄ sicut dicitur in i. thō. in. iij. lib. cōtra gētilēs. c. clvij. Dilectio ad deū

Mot̄ libert̄ arbitrii ē duplex.

sufficit mēte hōis firmare in bono p̄cipue si vehemēs fuerit. Displectētia aut̄ culpe p̄terire cū fuerit iusta magna si affert do- lozē. Vñ p̄ vehemētis dilectiois dei et odij pecc̄i p̄teriti excludit tur satisfactioe vel purgatorie pene. Et si nō sit iusta vehemē- tia q̄ totalit̄ penā excludatur h̄to vehemētis fuerit tāto mit- nus d̄ pena sufficit. hec thō. Est h̄ summū remediū J̄ pecc̄m̄ redire ad cor et querrere iud̄ i dilectionē dei. Nā cū hō dolet de pecc̄o p̄missio: in q̄tū pecc̄m̄ ē offensa dei: et J̄ deū sup̄ oia sibi de- lectū sequit̄ ex hoc vna ḡnalis detestatio sine displicentia oiz Op̄timuz re- p̄tritiōis. Vñ sup̄ illo v̄bo Luce. vñ. ca. Dimissa sūt ei pecc̄a m̄ pecc̄a ē redire ta: q̄m̄ dilexit multū. dicit glo. q̄ feruor dilectiois charitatis ad cor et i q̄m̄. ea rubiginē destruxit peccōz et p̄rouer. x. c. Aniuersa delicta oderit charitas. p̄t̄ h̄ q̄ mor̄: libert̄ arbitriū fer̄ siml̄ ad duo vult q̄dē vñ et negat aliū. Nā p̄terit̄ ad deū et simul detesta- tur pecc̄m̄. Sic et corp̄ simul recedēdo ab vno loco accedit ad aliū. Et sicut ignis statū cū ē ḡhar̄ mouet sursum: sic mot̄ li- bert̄ arbitrii q̄ est velle et nolle: sentire vel dissentire non est successim̄: s̄z iustitiam et simul spēctit̄ deū et fugit pecc̄m̄. Si- cut em̄ ad charitates p̄tinet diligere desitit̄ et ad charitates p̄tinet detestari pecc̄m̄. Jō feruor dilectionis de necessitate h̄z secl̄ cōsuetū odij p̄tritiōis: s̄z pecc̄i. Nota ergo duo ex supra- dictis p̄t̄mo q̄ta sit efficac̄ia et virt̄ illi mor̄ libert̄ arbitrii: q̄ alia peccatit̄ p̄ estuāta desideria rapit̄ i deū tāq̄ in simuz bonū sibi sup̄ oia dilectū. Est em̄ cā totū bonitatis ac p̄fectio- nis n̄e in deū et p̄t̄m̄: vñ Criso. in omelia q̄ incipit. Multe tēp̄tates dicit sic. Libert̄ app̄e arbitriū nos creauit deus vt voluntate nostra cā adiutorio dei q̄s volum̄ faciam̄. Et pu- blican̄ es potes fieri euangelista. si blasphem̄ es potes fieri ap̄to. si latro es potes paradisi colon̄ effici. si maḡ es potes deū adorare. Nō est vlla malicia q̄ p̄nitas nō soluat. Et ideo tanq̄ p̄ncipia malignitatus: hos eligit x̄p̄s: vt nemo se vq̄ in finem despiciat. Noli mihi dicere perij. q̄d dicit̄. Noli mi- hi dicere peccatū. Et quid dicam̄? Ad eū habes: voluntate sua si volueris emendare te et cupierē et petentem. Cū em̄ nō suuisteres secrete. Et q̄ pueri effect̄ es multo maḡ emē- dare te poterit. Accepit em̄ limū terre et formauit hoies. Dicit̄ t̄ mihi si noli: quō d̄ terra carnē fecerit: quō neruo d̄ quō ofe- sa: quō curē: quō venas: quō ocul̄: quō palpebras: quō odo- ratū: quō linguā: quō pecc̄: quō man̄: quō pedes: quō visce- ra: Quō sima. op̄at̄ sit mēbra. Nōne tra erat q̄ lacebat: Nō- ne vna substātie: Et inouit artific̄ virt̄ et variū op̄at̄ ē creaturā. Nūquid poteris dicere q̄ arte creat̄ sis? Sic neq̄ dicez pote- r̄ q̄ ḡne curant̄ v̄nera tua. Ut em̄ ignis cū vepres ac spinas imit- tus fuerit cōburit et p̄sumit fragillē materiā: sic m̄tomagis vo- luntas dei nostri delet et exp̄dit pecc̄a et radicit̄ auulsa p̄sumit. Sed festinan̄ dicit̄. Quō poterit peccator filius esse sanctus?

Mo. de libere arbitrio.

Nota effica- c̄ia mor̄: libe- ri arbitrii.

Mo. pulcras- simam criso- stomi.

Noli inquirere rationem: sed clementie ac benignitati divine attribue. Sed dicitis. Grandia sunt peccata mea et immensa scelerata. Et quis est sine peccato? Sed inquit. Ego pessime et super omnem hominem. Sufficit tibi ad placandum deum peccare. Desinere et benefacere. Dicit inquit tu peius iniquitates tuas ut iustificeris: recognosce quod peccasti. Si agnoueris in te ipsum correctionis factum est tibi. Suspiras ergo mecum effunde lacrymas: neque enim alius quod effudit mererit illa: sed lacrymas ad penam locavit: et ipsa contra puenit ad fontem. hec Chrysostomus.

Consequenter illa dilectio dei super omnia que fleuit in peccato est motu liberi arbitrii et dicitur in deum est diligenter consideranda atque caro corde custodienda. Nam talis dilectio est causa generalis deteriorationis peccatorum. Si enim displicet hoc aliquid peccatum eo quod sit deus super omnia sibi dilectum oportet et exsequitur: ut displiceat sibi. omnia peccata a moralibus. Sed talis dilectio dei super omnia est penitentia necessaria ad veram penitentiam: que facit vilesse omnia mundana propter deum ut dictum est.

Quid est amare deum super omnia.

Dilectio nostra ad deum est omnino caro corde custodienda.

Ad queris quid est super omnia deum amare? Dicit breuiter quod deum super omnia amare nihil aliud est quam deum sic diligere ut nullo pacto quodlibet aliud quam amare velit per quod perdere posset deum amorem. Et prope ista dei dilectio super omnia dicitur thesaurus alaz. Unde magnus Basilius in libro exameron ait. Thesaurus indefectibilis est amor diuini queque habet diues est: quo quicumque caret pauper est. Hinc Gregorius in libro vii. moralium. ca. lxxv. dicit sic. Cor durum atque a diuini amoris igne frigidum: eodem diuini amoris igne tanquam gelu in sermone spiritus loquatur ut ad sequentem vitam desideriorum est ardeat: quam prius audiens insensibilis manebat. Ex quo ardore et emollit ad amorem et roborat ad operationem: ut sic cut prius durum fuerat in amore secum: ita se postmodum fortem exerceat in amore dei: quod ante audire renuerat laz et credere et predicare incipiat. hec Gregorius Augustinus in libro. q. de manuali de verbo dei: quasi in fine. ibi dicit sic. Excita te nunc aia mea et erige totum intellectum tuum: et cogita quantum potes quale et quantum sit illud bonum quod deus est. Si enim singula bona delectabilia sunt: cogita in te que delectabilia sunt illud quod continet lociditatem omnium bonorum: non quale in rebus creatis sum? exprime: sed tanto differenter quanto differt a creatura creator? Si enim est bona vita creata que bona est vita creatrix? Si locusta est sal? facta que locusta est sal? que fecit omnem salutem? Si amabilis est sapia i cogitatione reipsum cognita: que amabilis est sapia que omnia fecit et condidit ex nihilo? Denique si multe et magne sunt delectationes in rebus delectabilibus: quoniam quanta est delectatio i eo que ipsa delectabilia fecit. O que hoc bono fruere quod illi erit: quod illi non erit? Certe que quod voluerit illi erit: que quod noluerit non erit. Ibi quepe illi erit bona corporis et sic quanta que nec oculi vident: nec auris au-

ditur: nec in cor hominis ascendit. hec augustinus. Item Augustinus in libro de cathezizandis rudibus dicit sic. Constat et perfectus deus esse amoris et si necesse fuerit amore illius moriamur que pro nullo amore placide ac benigne mori dignum est. Chrysostomus pariter super illud. Sic deus dilexit mundum ita inquit. Nemo amator carnalium erit si sit supra modum infans: ita inardescere potest in amorem dilecti sui: quem ad modum deus effundit in amore alaz nitarum. Propterea in libro de conceptione cordis. Idem Chrysostomus ita subiungit. Et si milies moriamur: si omnes virtutes antequam expleamus nihil dignum gerimus ad ea que ipsi percipimus a deo. Unde etiam quod in nullo indiget nisi in omnibus esse sufficit sibi. Tu cum non essem? esse nos fecit: antequam in spiritu tale nulli ex omnibus antemanibusque sunt super terram. paradysus plantauit: celum. extendit: terram subtrauit: luminaria accendit: in uentis mundo resplendentis. Et terram quod de fontibus fluminiibusque stagnis repleuit. Campos vero virgultis et floribus adornauit. Celis varis astros choris depinxit: ut nobis nocte die ipso. faceret gratiam: simul in somno salubres que que vires corporis repararet que labor diurnum assumit. hec et ista ex diuino beneficium remittens iustis illis: quod multo magis ea que ad dispensationem spectant vngenti filij dei. Queque per ea futura: promittunt bona per horas sigulas et momenta consideras et in corde suo discutens atque ad immensum beneficium eius pelagus attendas dicebat. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. hec Chrysostomus. propter quod dicitur quod mori liberi arbitrii que mens humana rapit in deum super omnia sibi dilectum requirit ad veram contritionem. Explicauimus itaque iuxta humilitatis nostre tenuissimi sensus quoniam requisita que necessaria sunt ad veritatem contritionis. Quibus ergo illa in se realiter et non sicut corde ore atque opere plenerit: securus exprimitur in gratie statu ac salutis eterne persistere et vitam eternam promereri: quoniam omnia peccata mundi etiam grauissima commisit. Sed peccatrix alia que ad statum vere penitentia puenire desiderat crebro i his deuotis meditationibus studere debet ut tandem suam operatum eterne glorie consequi valeat.

Mirabile dicitur omnino deum in omnibus esse creatoris.

Nota per hoc non libelli huius.

Ellicuntur ex dictis aliqua documenta que sunt valde necessaria ac diligenter consideranda ab eo que veram querit contritionem.

De omnibus igitur que supra explicauimus ellicuntur aliquid notanda que sunt diligenter consideranda ac caro corde retinenda: ut omnis error tollatur ab eis que veram contritionem promerere possunt. Nam sunt nonnulli que retrahunt a peccatis sulo diuersis ac variis respectibus que tamen non dicitur veram habere contritionem. Et ideo consideranda est que si homo propter timorem humanum vel mundanum: vel propter timorem penarum in contritionem retrahatur a peccato: penitus que facti sacrilegos: sanguinarios: rapaces: homicidas: paritales: fures: adulteros: lenones: furrones: maledicos: ac ceterorum criminum reos: non solum in futuro pena eterna: sed etiam in presen-

De diligenter omnia que sequuntur.

De necessarijs homini contrito.

Atq; illa pena punitio dicitur: idcirco querit ad deum et ei inherere propter timorem pene ibi consistendo: talis non dicitur penitens nec contritus: sed mercenarius. Nam talis timor dicitur servilis: quia querit pro modo dicitur propter timorem et fugit sub incommodum. Hinc Augustinus in libro de vera et falsa penitentia. c. lxx. dicit sic. Sunt quidem quos peccasse penitet propter penitentiam supplicia: sicut dupliment latronum peccata quia operantur penam sed si desit vindicta revertitur ad crimina. Ita est penitentia non ex fide procedens nec charitate munita. Id est sterilis mater et sine matre: nec non purgat peccata: nec sanat cetera. In hac nulla fit spes ventem nulla expectatio indulgentie. hec Augustinus. Propterea Gregorius in viii. libro. mora. dicit. Alta est compunctio si timore peritio quia pro amore nascitur: alta quia nascitur pro timore: quia aliter est supplicia fugere: aliud penitentiam considerare. quod dicitur. Quis multum peccato retrahant non tamen propter hoc intelligunt habere contritionem. Hinc Origenes. Oderunt peccare boni virtutes amore. Oderunt peccare mali formidine pene. Expediit ergo ad veram penitentiam timor: ille servilis transeat in timorem filialem. Nam filio est timere offensam patris. Unde Iudas in ii. libro de summo bono. c. viii. dicit sic. Necessario est oculo converso ut post timorem consergere ad charitatem dei debeat quasi filius: ne semper sub timore iaceat quasi servus. Tunc enim amore non conversionis ostendit: si denique ut propter diligimus quod propter servili mente vere ut dominum formidabamus. Ideo Augustinus allegat amagnum seneca. l. ii. c. xxi. inquit. Arbitrari libertatem querit deus non necessitatem: charitatem et non timorem. Et iterum opus non solum timere iudicem: sed et diligere. Conuenit itaque ad veram penitentiam habere deum supra omnia diligere: et quod actualis dei dilectio sit sibi causa et sola est moueat ad detestandum peccata. Hic Iudas in ii. libro de summo bono. c. xxi. dicit sic. Aliud est non peccare amore dilectionis dei: aliud timore supplicii. Qui enim amore charitatis dei non peccat: hoc refert de malis amplexatione iusticie boni: nec est delectat peccati etiam si sceleris impunitas puniat. Qui vero sola pena supplicii in se victa repellit: spiritus non expleat opus: peccati vitare tamen in eo voluntas peccandi. Volens sibi illicitum quod lex prohibere dignoscit. hec Iudas in amplius. Si quis abstineret a peccatis eo quod sunt opera postea vitium morali. Aut quod sunt contra honorem gloriam: et famam seculi. Aut quod reddunt hostem indignum ac vituperabilem: talis meretricius est: non penitens nec contritus. Ceterum. Sunt nonnulli qui de industria fugiunt peccata superbiae: ambitionis et arrogantiae eo quod superbia et arrogantiae sunt clamor: mordaces: intolerabiles fastidiosis: insectabiles: insupportabiles quod naturalis a communis conversatione hominum spernantur. Et sunt alii qui peccata corporalia luxuriae et gulae fugiunt: quia castitas sobrietas videntes diuini perstant in vita: aut teste Chrysostomo: illi qui in delicijs ac luxuriosis vitam ducunt resoluta quidem et otiosa motu: hora habet corpora: quod ad cumulum malorum accidit postquam: trement: inebriantur amara senectute: eis vita semper in medicis ac

Quidam abstinent a peccatis vanis respectibus. Quidam ratione virtutis. Alii propter gloriam. Alii alto modo. Quidam a luxuria cauent quia incidit in egritudines.

De necessarijs homini contrito. Fo. cl.

medicamentis. Scias vero illos sunt tardi: hebetes: graues: oblitus: quod dicitur in libro sepulchri: nec vult aliquid loci dicitur habere. Aut idem sitis a peccatis carnalibus abstinet quia homo peccata reddunt hostes bonales: itames: ac viles: eo quod gula et luxuria magis concitant eum: hauris a fallis: sicut de multis prophetis legitur quod huiusmodi delicias spernentes: sobrietate: castitate: et humilitate vixerunt: ut ceteris honorabiliores vel ut magis ac magis ad physicas disciplinas aptiores redderent. Etiam ex vitijs carnalibus oritur cecitas mentis quod mentis ex parte tollit tere omnem spiritualium cognitionem. Quidam vero custodiunt se a gloria: propter a vitijs et peccatis et a secularibus desiderijs timentes exulantes a gaudio et eremite. Idcirco omnes qui propter illos respectus retrahunt a peccatis ut dicuntur non sunt dicitur contriti: nec vere habent aut penitentes: sed sunt mercenarii querentes pro modo propter. Non est quod deum nec illi honorem aut reuerentiam sine obedientia: sed fugiunt sibi incommodum. nec talis detestatio a peccatis potest dici ac peccatis cum non habeat circumspectam boni finem: et propter non in forma gratia. Nec est contritio nec tollit aliquid peccati: sed ipsa actualis peccati: eo quod sit applicata malo sine actuali offendens deum: id non penitentia: sed pena meret. Sed vera: facta: indubitata: salubris atque catholica conclusio est: hec quia omnia homo qui saluatur cupit scire. Quia expediit deum omnino creatoris supra omnia diligere: non quidem propter neque linguarum opere et veritate: id opus peccata deserere: non propter vanos respectus ut dicuntur: sed quia peccata sunt offensa dei: sunt contra deum supra omnia sibi diligendum. Talis namque penitudo est vera et sancta quia alas ad veram correctionem prouocat et serminare facit fructus dignos penitentie. Supra quoque beatorum mansiones attingit atque supernorum angelorum cohortibus cherubin atque seraphim ad leticiam prouocat. Unde scriptum est. Gaudium est coram angelis dei supra vno patre penitentiam agente. De tubilis. Quod quidem gaudium anima in ecclesia toto corde desidero caros suos affectu cupiens. Hoc tempore alexandrius sextus pontifex maximus annu sacri tubileti quod dicitur annus plenarie remissionis ac redemptionis pro orbis vniuersis publicari iussit: quatenus fideles christiani in toto christiana religio ad satisfactum maximo debitis penarum propter innumerabiles et graua peccata quod fragiles peccatores tenent obnoxii ex thesauro inexhaustibili meritorum sacrarum in misericordia christi et sanctorum eius redderent idonei. Et quia tempore tubileti ad scribendum de penititione quod est salubris refectio silentio ac languore ale prouocat: summo seire debes quod tubilis dicitur a tubilo tubilique: vere penitentibus vere offert cordis tubilis. Vel quod est annus totius gaudij et leticie in quo indulgentia plenaria conceditur animabus leticia inerrabilis acquiritur. Figuratur autem tubilis in libro. Leuit. xxx. ca. quod dicitur in nomine synai dicitur ad moysen ut post septem hebdomadas annorum: id est septem septem quod simul faciunt quadraginta nouem sequens annus qui erat qui figuratur tubilis. Nam remittebat terra a cultura: quod non poterat fieri

Mo. singulari diligenter.

Straalij dicitur mentis ex parte tollit tere omnem spiritualium cognitionem.

Cetera: contritio dicitur: verum gaudium.

De tubilis:

Unde tubilis:

Figura tubilis:

De necessarijs homini cōtrito.

In anno Inbi
lei fiebat plu
ra ad gaudij
& letitiam.

Urael terrā colere: ferere: metere: & hmoi. Et pariter remitte
bat seruitū hominū: q̄ illo anno serui efficebant libert. Debita
quoq; & possessōes vēdite vel pignorate reuertebant ad prio
res possessores: & plura alia signa leticie fiebant dicit ibidez.
Que oia erant figurata legis gratie. Et p̄ptera Paulus. I. ad
Corin. x. ait. Omnia in figura p̄tingebat illis. Illa ergo signa
leticie anni iubilij implera sunt ad purū. Quādo q̄nquages
ma die post x̄pi resurrectionem descendit sp̄s sanctus in specie
ignis super ap̄tos. Unde in sacro die penthecostes q̄ est quin
q̄agesima & resurrectione dñi vtroq; die inclusorant ecclesia
sic dicēs. Parata sunt hec mystice pasche peracto tēpore sa
cro dierū nūero q̄ lege sūt remissio. Tunc em̄ ap̄t̄i repleti gra
tia sp̄s sancti acceperūt a summo p̄ntifice x̄po indulgētiā sa
eri iubilij: q̄ eis plenaria remissio & quo ad culpaz: & quo ad
penā facta iulianus q̄ eterne glorie que plusq̄ quicq; millia
annis fuerat clausa per x̄pm aperta est. Et pariter homo qui
tanto tēpore seruus & exul fuerat ad possessiōē antiq̄uā reg
ni glorie: q̄ per adā vēdita: deperdita: ac pignoratā fuerat re
uerfus est. Ad dētro a re iudouice princeps religiosissime q̄
semp a teneris annis sacras litteras venerat es: in quibus
claritudo tua nō sōlū permixtissime delectat: sed & valde erudi
ta atq; exercitata ē conuerto. Quam toto cordis desiderio de
precor vt sicut me ad scribendū de sacramēto vere p̄tritionia
induxit: ita me ad obsecro vt hec scripta
nostra que decore nominis tui p̄fulgent tanta suscipiantur
benevolentia q̄ta vigilantia ac sollicitudine elaborata sunt.

Ep̄stoll̄ rece
perūt iubilij
& quando.

Et delusso ope
ris.

In quibus si bona: si recta: si vera: si vtilia: si iusta: si sancta: si
iustitia: si scriptura: si dicit. Minus tamen propter humilitatis
mee tenuissimum sensum bene dixisse p̄fiteor.

Ep̄stana m̄o
laclie mutat.

Exp̄pleto itaq; hoc opere ad me esse redeundam cognosco:
Quia profecto fragilis mens nostra etiā cum recte loqui co
natur: extra semetipsam spargitur & plerūq; per aurā: huma
ni fauoris volitat. Sicut em̄ pro necessitate cibis sumi: sed
in ipso esu dum furtim gula surreptitē dēdī delectatio perm
secetur. Sic pariter p̄tingit vt recta intentio que aliquādo soli
deo placere appetit nebulis secularibus obducit. Ergo queso
vt quisquis hec legerit apud districtū iudicē solatiū mihi sue
orationis impendat. Et omne qd̄ in me: inordinatū deprehēdit
ris: scilicet dilatat. Hoc solum mihi leticie ac p̄solationis sug
est q̄ tantus princeps qui est origine nobilissimus: fidei hie
gritate clarissimus: omni virtute ornatissimus: necnō p̄pheticā
disciplinā atq; sacris litteris copiosissime eruditus. Hoc tēp
sacri iubilij ad iubilidū dño me puocauerit. Nam vt verum
fatear. Nemo vere potest iubilare in dño: nisi ille q̄ corde con
tritus & humiliatus fuerit. Et ideo cōtrito est medicina cele
stis in qua cōsistit vera religio: vera confessio: vera penitētia
que sola peccata & vulnera quib⁹ est subiecta imbecillitas car

In anno Inbi
lei hoc op̄cu
sodatur.

De necessarijs homini cōtrito. Fo. ch.

nis salubriter curat. Venite ergo ad me: ait veritas: oēs q̄ la
boratis & onerati estis & ego reficiā vos. O felix & suavis re
fectio que veruz p̄stat cordis iubilum. Nam solus cōtritus
dicere potest: cuius dicit. Dediti leticiā in corde meo. Si igit̄
hoc cibari atq; potu vere contritionis fuerim⁹ refectionē profe
ctio in domuz dñi letantes ibimus. Ibimus inq; iubilantes ad
redemptorem nostrū dominum iesum. Ibimus ad patres no
stros. Ibimus ad illos nostre fidei p̄ceptores. Ibimus gau
dentes ad supernas angelorum cohortes cherubin atq; sera letatur.
phim. Ibimus ad sideres māllones celestis iherusalē. Ibi
mus iubilantes ad intēdū angelos: sanctorū facies. Ibim⁹
ad illuz sanctorū retum instorūq; commentū. Ibimus ad sacros adregū
patres abrahā: isaac: & iacob: ad eos qui recubunt in regnō
dei. Ibimus iubilādo ad locum eterne iocunditatis vbi nulle
nubes: nulla tonitrua: nulle coruscationes: nulla vētorū pro
cellarū: neq; tenebre: neq; vesper: neq; estas: neq; hyemes: vices
variabū tēporū: vbi non est paupertatis metus: nō egritudi
nis imbecillitas. Nemo ibi leditur: nemo arescit: nemo inui
det: cupiditas nulla exardescit: nullum cibi desiderium. Non
triguit: non grādo: non pluit: non solis istius erit visus aut
lucē. Nec stellarū globi: sed sola dei fulgebit claritas. Domi
nus em̄ erit lux omnīū: & illud v̄p̄ lumē quod illuminat oēm
hominē fulgebit omnibus: vbi post labores & crūnas seculi
quies felix & suavis est refectione animarum.

Chens lector lege obsecro.

Aditionem in nouum annuz p̄mendā esse Jo. Ludo.
Uualdus vnaclissimi vir ingenij nō ignorabat. Quāobr̄ aut
reū ex officina sua hunc efferret partum: vltarum more labē
do in veram effigiem: ita formare destinarat vt vel inuido le
croi non potuisset nō placere: sed dum neapolitanum vlcere
gem: quo cum illi ob sacre pagine studiū magna est necessitas
dofequitur extremam opert: mansi imponere non licuit: vici
q; tamen formatū: vlcere: p̄nceps noster & publicandū: ab
his qui libros formis excudūt: impensis p̄p̄ijs imprimendū
curauit. Si qua itaq; candidellector parti castigata: aut mit
tante scripta de p̄des: p̄cipiti editiōni q̄ suo tempore emi
sa nō: h̄a repentino illius discessit: dabis venturū: qz om̄es
non sumus traditō: neq; omnibus oculi est vt libros venales
exp̄stos statim percurrāt: ecce frater hieronymus bellanus
sacre theologie professor egregie ordinis eiusdem conciona
tot tabulā alphabeticā indicem omnīū rerum que in singulo
quoq; libro p̄tinent: in hui⁹ op̄is calcē: tibi lector collocauit.
Quod nō parū vtilitatis voluptatisq; tibi offeret. Habebis
itaq; illi gratias: tibi em̄ gratificari iuduit. Vale et salue si i
terius hoc qualecunq; ep̄gramma nostrum: p̄tū leges.

Epistola.

Epigramma.

Pectora nonnunquam morbo si nostra premuntur
 Si caput immo dico sepe dolore labat.
 Succurrit subito eol precepta magistri.
 Pulchra qui medicus robora reddat adest.
 Mittitur eos cupidus mercator ad vnda.
 Afferat vt nostris pharmacha opemq; malle
 Si nostre egrotant celestia semina mentes.
 Non est que medici querere certet opem.
 Succurrit tanto vnaid cura periculo.
 Mentis enim morbos pellere posse docet:
 Hic liber hypocratis tanto preciosior arte est.
 Corpore mens quanto dignior et melior.

Ad reuerendum in christo patrem fratrem Johannem
 Indonicum vniuersalium sacrarum literarum interpreter ordinis
 predicatorum. frater Hieronymus de cerula de bel-
 sano eiusdem ordinis et facultatis humilissimus professor.

Namuis mibi negasti foret oculis
 reuerede pater me
 ritoque colende. Altam e inter graues multarum
 occupantes me velut alter Booz infertillissimam
 agrum tui non rati ruti Noabitidus ad colligenda
 aristas: s; velut vni ex operariis mercede ac pre-
 cio induxit. Qui opere consumptio noigrant: sed ipsam pacem
 requirit mercede. Quam quidem fateri ille benignus non solum
 apostolis veris et cunctis apostolis veris christicollis promissit
 dicens: Vos amici mei estis si feceritis que precipio vobis.
 Nece est illa igitur diuina merces: que amicitia nuncupat que
 cunctis diuitiis preponit que omnes sperat honores: omnes
 denique delicias ac bona temporalia antecedit atque transcendit:
 et vt ipse aurois sententia comemoze ipse scientie ac sa-
 me preponit et antefert. Sat igitur mibi erit premiu tua dulcis
 amicitia benigna memorabenti uolentiaq; suauis merces erit
 sempiterna: quia in xpo fideliter indissolubilterq; congluti-
 nata est sua omnes sibi vendicans actiones. Certam e hoc
 s me sepius efflagitasti ppter multorum laboris inuicem occu-
 pationes: quibus obrepentiu tuum recessus impedit: eras
 vt monumenta opusculi tui de veritate pditionis: que vrent
 volumine parcaq; castigatione edita ppter temporis angu-
 stiam: quacumq; possem ratione: industria: aut ingenio expli-
 carem: emendarem: corrigere: in medijs proferre et citius
 curarem. Ipsos quoque impressores pro viribus sollicita-
 rem ad compendiu omniumq; utilitatem. Quanquidem

Epistola.

So. clij.

requisitione iustam: h; uentisq; negare ipsemet non potuit
 nec fas esse dixit s; meas exuberet vires: qm suscipere tanu sui
 crotis emendationem et cogitatione et ingenio mihi difficile
 foret: dicente hieronymo. Standes materias ingenta parua
 non sufferunt. Quippe vbi ferme omnium reru ad salute ipe-
 ciantu alaru rationes exempla: ex multis: et pene innume-
 rabilibus auctoritatib; doctoru: et grecor; et latinor; essent
 no minus diligenter inquirenda et fideliter referenda: non
 menz esset censebam. Verum enim vero istum utilitatis affe-
 rat veritas ipsa contritionis ex eo cognosci potest: q nullum
 ferme hominum genus inuenitur cui non ex aliqua parte co-
 suluisse videatur cum auctor ipse per omnia fere scriptorum
 catholicorum tanq; in redolentia ac florida prata discurrens
 multiplex decore vestita pulcherrimarum utilitatum: vclu-
 ti florum speciosissimam sibi coronam confecerit dignissima
 queq; legendo. Nam virtutum viciorumq; nullum genus
 aut viam relinquit intactam vnde habeant mortales imitari
 quod cupiat: et fugere quod oporteat. Hinc habetur, quo iure
 homines eternam gloriam possideant: qua vt pena peccata
 omnia puniantur habent et ipsi sacri flamines tam consulen-
 do et declamando: quid ipsos mortales doceant: instruat pa-
 riter et moneant. Vnum omnis sexus: omnis etas: omnis
 hominum conditio oculos hic inuenire potest: quo se studio
 oblectet atq; negotio. Idcirco vt Lactantiu vtar verbis: Aut
 nerios sine vilo discrimine vel sexu vel etate ad hoc celeste
 pabulum conuocamus. Nullus enim suauior autque cibis e-
 t cognitio veritatis.

dimissio opis
 Distinguitur autem totum opus in duas partes principa-
 les. Videlicet in prohemium et tractatum. Prohemium inci-
 pit sic. Quoniam fundamentam et deuotissima ipse aucto-
 ris oratione inclusa. Et terminatur vbi dicit in primis. Folio.
 v. Tractatus vero quinq; requisita ad veram contritio-
 nem amplectitur. Sed nota q; primum requisitum tria du-
 bia longa ac diffusa comprehendit. In quibus multa ac va-
 ria explanantur, que sunt penitus necessaria ad rememoranda
 dum sine ad discernendum propria peccata. Cum etiam reco-
 dario siue exanimatio siue discitio de peccatis sit origo prin-
 cipium et fundamentum contritionis alter fieri non potuit
 quin aucto: aliquantisper transgredereur limites scriben-
 di. Ideo prudens lector non admirabitur si primum requisitum
 excedit forsitan modum q; in christians, non tantum
 oratio: sed magis pfectus queritur.
 Primum questio incipit ibi. Circa primum dubium. Folio
 vi. In qua aucto: probat, multis pulcherrimis auctoritatib;
 ac mi rificis exemplis q; ad placandum: trans omnipotentis
 dei nulli efficacius remedium haberi potest q; peccata sua
 recognoscere ac memorari.

Diuisio huius libri.

CSecunda q̄stio incipit ibi. Secundo loco mota fuit q̄stio. **fo. cxxv.** In qua auctor multa agit valde vtilia nō sōli clericis z relictis sed cunctis q̄ volūt p̄e vlture z qui op̄t̄t̄ proficere in vtroq; hōie. Ibi em̄ habes mirāda de dignitate cordis h̄sami. Et quare deo vult diligi ab hōimne ex toto corde. Iterum habes v̄tr̄ib; q̄d̄ib; p̄ciōz. Et itez d̄ decē p̄ceptis diuīe legē. De septē p̄ctis moralib;. De quib; sensib;. corporalib;. De tribus virtutibus theologicalis. De quattuor virtutibus moralibus. De septem operibus mīe corporalib;. De septē elem̄s spiritualibus. De decē p̄ceptis ecclesie. De septē sacramētis. De circumstantiis peccatorum que sunt valde vtilēs imo necessarīe confessoribus predicatorib;. z iudicibus.

CTertio q̄stio incipit ibi. super est vt resoluam;. **fo. cxxviii.** In qua auctor determinat sub breuitibus. Quid sit v̄a p̄tr̄itio z que qualis z quāta esse debeat. Secundum vero requisituz ad cōtritionem. Incipit ibi. Vltimus secundo. **fo. cxxviii.** Ibi enim auctor plura aperit de dolore contritionis que sunt vni cuiq; necessaris ad intelligendum. Et qualiter multū decipiatur qui credit habere contritionem et non habent. Et q̄ im possibile est verum dolorem a vera contritione separare v̄o de plura notabilia z lege singula diligenter.

CQuartum requisitum Incipit ibi. Tertio ad veram contritionem. **fo. cxxix.** Illuc traduntur documenta quid agere debeat peccator tam circa moralia oblita q̄ per ignorantia commissa et q̄ virtus perseverantie requiritur ad veram contritionem.

CQuintum requisitum habetur ibi. Quarto ad veram contritionem. **folio. cxxv.** In quo agitur de vero proposito absinendi: consistendi: ac legitime satisfaciendi. Et q̄ ille qui habet propositum non peccandi dicitur beatus et quomodo.

CQuintum requisitum habetur ibi. Quinto ad veram contritionem requiritur. **folio. cxxv.** vbi agitur de motu liberi arbitrii tendentis in deum. Et quid sit amare deū super oīa. Et tandem post quedam aurea documenta penitentib; necessaria totum opus terminatur in gaudium z leticiam celestia Hierusalem.

Ad maiorem autem euidentiam eorum que pertractantur in toto isto opere scire deo q̄ omnia in sequētī tabula per ordinem alphabēti designantur secundum ordinem litterarum. Et ideo si op̄tas cito inuenire materiam tibi gratam. Requirit in tabula numerum folio: si. Currite ergo lectores z in libro isto quasi in speculo limpidissimo oculos cordis figite. Vltimū que sitis labore alieno gaudete inuenitis sine labore p̄p̄t̄o colligite sicut in agro fertilissimo. Alligate rosarum manipulos in florido prato v̄naldū vt v̄nere valeatis cum rege regum christo in eterna gloria.

Amen.

Incipit

Incipit Tabula.

Aron et prece pro dei posuit septem lucernas ardentes super cāde labrum tabernaculi. **ii. cxxviii.**

Aron spiritualiter significat xpm q̄ i tabernaculo ecclesie posuit septē lucernas. **i. septē sacramēta. eodem.**

Abel Ioseph David F̄p̄oz multi alij p̄ inuidia traditi sunt. **c.**

Abyssum anime sue nō intrat hō sed potius admirat altitudinē syderum z maris profunditatē. **ccv.**

Absolon occidit fratrem suū amō. p̄sequitur patrē z sedat cōcubinas ei;. **rl.**

Absinthia cibi z potus est bonū optimū mēdicū p̄ra luxuriis. **lxxvi.**

Absinthia z castitas dispōnit hōies ad intellectuale op̄ationē. **ccxij.**

Absinthet aliqui a peccatis multis respectibus. **cc.**

Accidia dicitur ab accida grece vel ab a quod est sine z cōtra curā latine quasi sine cura. **cvj.**

Accidia dicitur ab accida: q̄ dicitur acidus acida acidis: quod idē est q̄ acerofus seu frigidus. **eodem.**

Accidia est quedam frigiditas spiritualis ex qua anima cuz difficultate mouetur ad bene operandū. **eodem.**

Accidia propter opponitur fortitudini z aliquādo dicitur tristitia q̄ opponitur leticie spirituali. **eodē.**

Accidie diffinitiones z descriptiones multe z varie dant. **eodem.**

Accidie. vi. sunt illie: v̄z malicia rancor: pusillanimitas: desperatio: torpor: euagatio mentis. **eodem.**

Accidiam detrahunt oēs creature tam spirituales q̄ corporales taz in sensibiles q̄ sensibiles. **cvij.**

Actualis deuotio z singularis reuerentia requiritur ad corpus christi legitime inspicendū. **clv.**

Adular: o: fr̄dēs atque decipit bōis temporalib; vel sp̄sualib; peccat. **ccxj.**

Adulatio est simulata dilectio emolliens mētē rigore veritatis. **eodem.** Adulatores sūt veri inimici: q̄ aīas cōtrāpūnt moralitū mētib; blādam vultus infigunt. **eodem.**

Adulatio grauissimuz p̄ctū: q̄ hoc tēpore v̄biq; regnat. **v.**

Adām habuit omnem cognitionem naturaliter homini possibilem z fuit creatus in habitibus naturalib; integris z perfectis. **ccxxi.**

Adā fuit institutus i statu p̄fecto q̄stū ad corp; vt statū posset gnare. **eodē.**

Adā fuit q̄stum ad aīas ita p̄fecte institutus vt immediate posset alioq; gubernare z docere. **eodem.**

Adā habuit oēs sciētias ita institutus est a deo p̄ species infusas vt oēm cōgnitionē haberet. **eodem.**

Adē sciētia nō fuit alterius rationis a sciētia nostra sicut nec oculi cecini si fuerunt alterius rationis ab oculis nostris. **eodem.**

Adām gratius peccauit q̄ Eua propter excellentiam scientie z dignitatis quā habuit. **eodem.**

Adām peccauit ex industria: q̄ non seductus: sed sciens z prudens peccauit: Eua vero seducta fuit. **eodem.**

Adām blāditus feminels victus z in paradiso terrestri etectus est. **lxxix.**

Adoratio triplex: est latrice: ouile: et yperdulce. **ccxv.**

Adoratio est signū siue actus maxime reuerentie intertoris hōis. **ccxv.**

Adoratio est actus charitatis z fidei z spei acēt actus iusticie. **ccxv.**

Adoratio dicitur pietas quo ad effectū: religio vero quo ad determinationē eusebia quo ad cultū. **ccxv.**

Adoratio latrice an angel; possit adorari: pulchra q̄stio cū exēptis. **ccxvi.**

Adorauit abrahā angelos tres q̄ apparuerūt ei p̄cedēs i terrā. **ccxvi.**

Adoratio latrice quo ipi angeli adorari possunt. **ccxvi.**

Adorant deos al enos i quibus superstitiones incantationes z obfex

rationes varias obseruat. xxxix.
Adulter dicitur qui alieni thori ieris vel
quasi ad vxore alterius accedens. liij.
Adulter et adultera debent cum tri pe-
na mortis se cunctis omnes leges ex-
cepta euangelica. ibidem.
Affectio ad terram cum corpore inor-
dinato est contra septimum sacrum. contra
quod est ordinata euangelica. xxxviij.
Agere gratias debemus deo factori et gu-
bernatori nostro. et quod ipse est retribu-
tio nostra. xxxvi.
Allegoria dicitur ab alleon grece quod
est alieni latinez gorce sententia quasi
aliena sententia. xliij.
Alexander magnus in exercitio belli
fuit modestus et prudens: in octo vero li-
bidinosus et crudelis. xliij.
Alexander propter oculi ad quos et
gesta seclera et vitia deuenerit: et quos
nephasia commiserit. ibidem.
Alexander crudeliter effectus non ueritas et
fides propositus ac multos principes suos i-
terfecit ut sua narra hystoria. ibidem.
Alexander fuit discipulus aristorelis
et regis ac dominus mundi se appella-
ri iussit. eodem.
Alexander raris fiduciam in multis
dabat ut illo pite arma hostium inera-
mes non timerent: in illa gente adit quod
non calcauerit nullam obsecit vrbem quod
non expugnauerit. ibidem.
Amor cogit amare dicere multas mi-
ra de re amara. xvij.
Amantum est ignorare iudicium: mo-
dum nescire ratione carere: nec aliud
cogitare quam quod diligunt. xvij.
Amor nostrer debet esse rectus et totus
inter deo deditur: nulli creature de-
bet subijci. xxxviij.
Amor nunc est ociosus: operam esse
magis si verus amor est. xxxix.
Amor inordinatus diuiniat: ab om-
nibus sapientibus vituperatur quia
impedit virtutes. lxxj.
Amicitiam querere an ille teneatur
cul facta est iniuria. cvj.
Amicitia melior est fama honore scilicet

fla et ob bonis exterioribus. lxxij.
Anagoga dicitur ab ana quod est sursum et
goge ductio quasi sursum ductio. xliij.
Anima neglecta corpus non seruatur quod
salus corporis ab ipsa anima dependet. liij.
Anima amarica fortiter cogitatio peccati
quod commisit contra creatorem suum. viij.
Anima multa irretita peccatis vnguentis
sibi sibi facit purgationem quod dicitur ama-
ra recordatio peccatorum. viij.
Anima rationalis propter recogni-
tionem sui non solum immortalitate reno-
uare potest et vitam eternam acquirere. xix.
Anime potentie et ceteri sensus possunt
omnes renouari: instar et similitudinem
aquile. xx.
Anima peccatoris spiritualiter reno-
uari debet ad instar serpentis. xliij.
Anima peccatoris per artus torquentur in-
tra sicut serpentes: quando per sacramen-
ti confessionis accedit ad satisfaciendum. xliij.
Anima rationalis quare non possit in istis
bonis temporalibus quiescere. lxxij.
Anima rationalis est infinita: capacitate
incomposita existat: sempiterna
in duratione. lxxij.
Anima rationalis secundum philosophum
est et anima animalis figure triangulari. lxxij.
Anima damnati requiretur in die iudicii
de manu illius qui fuit causa damnationis
illius. xc.
Anima nostra fertur in cognitionem
trinitatis per tres prophetas theologicas
scilicet per prophetas tribus personis. cv.
Anima nostra fides dirigit summe ad
credendum et assensum ubi deo deficit. co.
Anima nostra per seipsum dirigitur in
summe ardorem intendit: et ita ex-
pectando. eodem.
Anima liberatur a peccato et a morte
per elemosinam et non paritur illam ire
in tenebras. eodem.
Animus nostrer quotidie vocandus
est ad rationem reddendam pro salute
consequenda. viij.
Anima peccatoris cogitatio propriis
secleribus ad fouem aquae vitæ. ad

dam ielsum currere: debet. xliij.
Androcles philosophus alexandro
magno inhibuit vinum dicens. Me-
mento metui alexander sanguinem
terre bibere. xxxviij.
Angelus phibuit iohanni euangeli-
stam ne eum adoraret adoratione la-
trile multis rationibus. xxxvi.
Angeli boni conditiones tres sunt.
primo ut terreat in principio appariti-
onis: in medio confortet: ad bona hor-
tel. Et tunc in fine confortet. xxxviij.
Angelus malus stupefacit in princi-
pio et presertim bonis: in medio instigat
ad mala: et tunc solatus reliquit. xxxviij.
Angelus non potest loqui nisi in corpore assum-
pto: nec quibus potest alter formare. lxxj.
Angelus an debeat adorari adora-
tione latris vel alta adoratione: vide pul-
chram questionem ibidem per totum. xxxvi.
Angeli tres apparuerunt abrahe quod
cum vidisset procedens in terram ado-
rauit. xxxvi.
Angeli quomodo adorari et qua ado-
ratione debeant. eodem.
Angelus: uel angelus: principatus: pote-
states: uirtutes: dominationes: et pro-
phetæ herubin: et seraphin: subsistunt itel-
lectuales dicuntur: nouem ordines
angelorum appellantur. cvij.
Angelus nomen officij est non nature.
Iude siquid et astraxaturina et crea-
ture intellectuales dicuntur. cvij.
Auditus est secundus sensus corpora-
lis: sic dicitur quod uocatur auris. cvj.
Auris dicitur quasi ante rapitum son-
num et quare est huius toruosa et curua
ut aer ingredatur. eodem.
Aures sunt instrumenta multorum pec-
catorum: quia uel ad iracundiam uel
ad sacrauitam uel ad uanitates, inci-
tant homines. eodem.
Auditio misse in diebus defunctis et fe-
litas est: et tunc per spiritum ecclesie sub pe-
na peccati mortalis. xxx.
Annus discretions quis sit et qua in-
etate esse dicatur multiplex a docto-
ribus optato assignatur. eodem.

Annus discretions dicitur scilicet al-
quos quod quis est doli capax: uidelicet
quod habet vinum rationis: et scilicet discerne-
re inter bonum et malum. eodem.
Annus discretions quo ad confessionem
secundum aliquos est annus octauus quo
ad matrimonium quartusdecimus. eodem.
Annus discretions precise assignari
non potest: quod in quibusdam acceleratur.
In quibusdam retardatur. eodem.
Aquila dicitur autem regalia: siue rex
autem sicut leo rex: ferax: et uolans
mentorum. lxx.
Aquilari sex genera esse dicuntur.
Inter que herodius principalis esse
dicitur quasi heros autem. eodem.
Aquila trita dicitur ex sento patre ale gra-
uan: et oculi: et ligantur rostris suis. et.
Aquila renouatur et non amplius et mo-
dum renouatio est et naturalibus
uirtutibus describitur. xx.
Aquila moraliter significat peccato-
rem: qui descendit in fontem quod sacra-
mentis passionis christi recognoscitur:
de diligenter totum. eodem.
Aquila decem proprietates habet quas
quilibet peccator bene contritus habere
debet si saluari cupit. eodem.
Aquila habet altitudinem uolans pro-
pter quod contemplationem quantum emul-
lationem. eodem.
Aquila habet oculos nimis acutis
unde ab acumine oculorum aquila
nuncupata est. eodem.
Aquila tres acuitates habet: uidelicet
uidere: edere: uenire: quod peccatorum
uentri dicuntur. lege totum. eodem.
Aquila oculos ipsi altere contritus ha-
bere debet in contemplatione rerum
diuinarum: quod nota habet. dicuntur. eodem.
Aquila est velocissima ad praesens: sic
peccator contritus uolens et promptus
esse debet ad bene operandum. eodem.
Aquila diuidit praedam ceteris anima-
libus: sic uerus christianus communica-
re debet primo oia bona sua. eodem.
Aquila in stum: ponit nidum suum
ne pueri rapiant: sic contritus deside-
ratur. vj

ria sua in celestibus ponere bz. eodē.
 Aquila ex industria renouat sic p̄ri
 t̄ studis i corde p̄positis in futuro ha
 bere bz. vt se renouet. eodem.
 Aquila habet pulchritudinē mēbro
 rum sic peccator seipsum renouans
 pulchritudinē cōfiteēte et bonorū mo
 rum; habere debet. eodē.
 Aquila inimicā serpētē et illā interl
 mit sic cōtinus p̄ra diaboli vigilās
 esse bz. ne decipiat. xxi.
 Aquila habet mirabilem curā filioꝝ
 sic contritus sollicitudinē habere bz
 circa salutem p̄rimozum. eodē.
 Aquila nō timet tonitrua: sic cōtr̄
 timere non debet tribulationes et q̄
 cunq; tentamenta. eodem.
 Aristoteles per inuidiam platonis li
 broz cōburi fecit: et multa falsa ei de
 improbit. cxxv.
 Aristoteles fuit magister et rector ale
 xandri magni et multa opera ad eum
 direxit et scripsit: vide r. eodem.
 Aspia serpens est q̄ ex astutia ne incā
 tatoris audiat aurē vñ in terrā: alte
 ram vero cauda obturat. cxxiiij.
 Asturia serpētis ostendit: qz totū cor
 p̄ exponit vt caput defendat in quo
 p̄ncipalr̄ vita ei cōsistit. eodem.
 Assentire deo facit fides. Spes cōfi
 dere: charitas deū amare. xlvij.
 Auaricia nulli parcat nec deū timet
 nec modū h̄z nechoies. verē. cxxj.
 Auaricia trahit cor hominis ad di
 uersa inuisa et nocua: et plerūq; est
 causa mortis corporalis. lxxij.
 Auaricia latine que phylargiria gre
 ce dicit est inordinatus amor habēdi
 diuitias. lxx.
 Auaricia est appetitus inordinatus
 nō solū pecunie sed etiā sciētē et ho
 norū et cuiuscunq; alteri boni. eodē.
 Auaricie pulchra q̄nto an ei distint
 tio seu desertio sit bene data. eodē.
 Auaricie questio optima respōsio
 quō differat a vitio superbie. eodem.
 Auaricia dicitur ydolorum seruitus
 quā auarus exhibet auaricie fidem

spem et charitatem. lxxij.
 Auaricia cōparatur ydolatricē sacē
 perforato inferno mari et igni. lxxij.
 Auaricia sola inueneficit cum cetera
 victa senescant in homine. eodem.
 Auaricie insatiabilitatē per pulchre
 boetius describit. eodem.
 Auaricia senilis est monstro simills
 vt pulchre declarat p̄ Senecā. eodē.
 Auaricia est detestabilis: qz est causa
 omnium scelerum: et radix omnium
 peccatorum. lxxij.
 Auaricie pulchra descriptio per ver
 sūs Juuenalis. eodem.
 Auaricia ē viciū et peccū detestabile:
 qz totū corpus hōis uulserat. eodē.
 Auaricia totaliter est fugienda: qz est
 contra deum contra p̄mū et contra
 seipsum. eodem.
 Auaricia mētē suffocat: et aiaz macu
 lat: totū hōem distrahit. lxxij.
 Auaricia philosophi et sapientē fugē
 runt ne eoz mētēs aueritaret a philo
 sophiar auitute distraherent. eodē.
 Auariciam vt iugamus pulchrum
 exemplū refert hieronymus de erā
 rone philosopho. eodem.
 Auaricia contrariatur misericordie
 clementie dilectioni pietati que vir
 tutes regie dicuntur. eodem.
 Auaricia soluit omnia iuramentā hū
 mana q̄ diuina. eodem.
 Auaricia est fera pessima: dñs crude
 lior tyāntica q̄ corda obijpōssidet. eo.
 Auaricia est horreda abjolb: qz red
 dit hōies cūctis exosos. lxxv.
 Auaricia est fugienda q̄ generat septē
 fillas sceleratissimas. lxxvi.
 Auaricia et superbia quō et qualiter dif
 ferat intra se. lxx.
 Auarus dicitur quē est auid⁹ auri et nū
 q̄ opib⁹ tēporalib⁹ facta. ibidem.
 Auarus nō solū dicit ille q̄ rapit: lie
 nāz q̄ sita cupidissime seruat. eodē.
 Auarus dicitur ydolatra similitudi
 narie: et velut ydropicus qui q̄to
 magis bibit tanto magis sitit. lxxij.
 Auarus licet diues sit tamen semper

estuat ea semp. videt. egere. eodem.
 Auarus simillis est aranee qui se eni
 scerat vt musca capiat. lxxij.
 Auarus est maritus diaboli qui susti
 net multos labores et cruciat⁹ et plu
 ra incōmoda. eodem.
 Auarus sicut vt barbarus regnat vt
 tyranus crudelis et ideo visibus leo
 nibus et lupis comparatur. lxxv.
 Auertio voluntatis a deo reperitur
 in omni peccato mortali. cxxvij.
 Auertionē bz habere a peccato ipse
 peccator conuersionē ad deū. ibidē.
 Auctoris supplex de peccato ad ipos
 lectores. cxi.
 Auctoris excusatio humilis de con
 clusione operis sui. cxiij.
 Auctoris excusatio cōtra mordaces
 et obloquētes. lxi.

Baptismus est
 dinstus contra peccū ori
 ginalē q̄ dicitur quasi primū
 et fundamētū oim alioꝝ
 peccatoꝝ. cxxvij.
 Baptismus est sacramentū fidei: cō
 firmatio spei: et eucharistia est sacra
 mentum charitatis. eodem.
 Baptisat⁹ fidelis magis peccat in eo
 dē gñe peccat⁹ nō baptisatus. cxxij.
 Baptisat⁹ iohānis austeritas et absti
 nentia magna fuisse per hieronymū
 egregie declaratur. lxxij.
 Bellū intestinum periculosius est et
 crudelius bello extrinseco. lxxvij.
 Bella extrinseca licet multa mala fa
 ctant: at tamen bella intrinseca sunt
 crudeliora. eodem.
 Bella ciuilia gesserunt romani post
 destructionem cartaginis. cxiij.
 Bellavaria homini insurgit ex ocio
 et luxuria: auaricia: sedicio: inuidia:
 et multa alia vitia. eodem.
 Bella ciuilia ex ocio orta sunt inter
 maris et syllā bellā et ciceronem
 iulij et pompeij. eodem.
 Beneficio dei rememoratio est salu
 ptis medicina aieclāguētia. cxxvi.

Beneficia diuina facere puocat in
 dignatione altissimi et seipm. ibidē.
 Beneficia collata hominibus a deo
 null⁹ narrare potest nec gratias di
 gnas referre. eodem.
 Benignitas sola dei est q̄ facit pecca
 torem similem sanctis. cxli.
 Bernardi abbatis optimum salu
 mentum est sal cum fame. lxxvij.
 Bernardus magnam fecit abstine
 tiā vt suā pudicitia custodiret. eodē.
 Bernard⁹ robertū nepotem suū pul
 chre hortatur ad sollicitudinē et bonā
 vigilantiam circa familiā. cxi.
 Benedictio patris firmat domos fi
 liozum: maledictio vero maris era
 dicat fundamenta. cxli.
 Beata mens hominis est q̄ nec adu
 latur nec adulanti credit q̄ nec de
 pit neq; decipitur. cxxj.
 Beata virgo maria merito credit
 dit xpm fuisse inter natos et cogna
 tos h̄ fuerit saluus. cxxvij.
 Beate virginis actus credendi et vo
 lendi quem post cōceptionē filij ha
 buit semper fuit meritorius. eodem.
 Beata virgo ita p̄matus tenet in
 ter mulieres sicut dies dñica inter
 omnes alias festiuitates. lxxij.
 Beatus dicit potest qui habet volun
 tatem non peccandi. cxxv.
 Beatus est in spe et non in req̄ pec
 catis se p̄feruat. eodem.
 Bibere vinum non debent monia
 les et q̄ sunt cōtinēte dicat. lxxvij.
 Biblia translata fuit ex hebreo in
 grecum ante incarnationem xpi an
 niz trecentis quadraginta vno per se
 ptuaginta interpretes quoz septen
 tes sunt cognominati. cxxvij.
 Biblia secundo translata fuit p̄ aq̄
 lam p̄selitū post ascensionē dñi an
 nis centum viginquatuor. eodē.
 Biblia tertio et quarto post aquilaz
 theodotion post theodotionem sy
 macna translulerunt annis triginta
 tribus. eodem.
 Bible alia editio facta fuit cui⁹ in

terpreses ighozantur post symacum
 annis octo. eodem.
 Bible editioem sextā z septimā mi
 ro labore origenes edidit q̄ etiaz se
 ptuaginta interpretes correxerit. eodē.
 Biblia scādē de hebreo in latinū sol^o
 diuina hieronym^o trāstulit ceteri ve
 ro de hebreo in grecuz. eodem.
 Iesus dixit quasi. bucca Iesus q̄ non
 bene epilicat h̄ bayel nō bene format
 litteras in prolatione. cxiij.
 Blasphemia est peccatū grauisimū
 ratione superationis aliquoz pecca
 torum mortalis. cxxi.
 Blasphemans q̄ cōsiderat significa
 ta h̄ boz semp peccat mortaliter. eod.
 Blasphemie pulchra distinctio quan
 do est peccatum mortale: et quando
 non. eodem.
 Blandum vulnus insignit in cordi
 bus hominū adulatoris: q̄ animas
 z mētes suis suauitatib^{us} corripit. eo.
 Blandicō femineis prim^o parit sedu
 ctus ē sic a padiso elect^{us} fuit. cxxix.
 Blandicō femineis Sanson David
 z Salomon seductis infatuati cecide
 runt a gloria sua. eodem.
 Bona fama est preclarior cunctis re
 bus temporalib^{us} ideo est propinquo spi
 ritualib^{us} bonis. cxxxiij.
 Bona fama est precipuum bonuz in
 ter omnia bona exteriora que homo
 possidere potest. eodem.
 Bona fama spiritibus quib^{us} bona fama
 est propinquior sunt tres virtutes vi
 delicet laus honor z gloria. eodem.
 Bona fama appetēda ē ppter hono
 rē dei: edificatōnē proximi: nō ppter
 se: q̄ sic esset vana gloria. eodem.
 Bona fama est nobis necessaria pro
 pter alios ne scandalizentur aut ma
 lum exemplum sumant. eodē.
 Boni odoris fama sine operibus bo
 nis nihil valet nihil proficit. eodē.
 Bona alterius negando famam
 indirecte semper ledit. primū. eodē.
 Bona fama directe leditur multipli

citer q̄ pctm̄ adangetur vel bonuz
 de factis mala inuentione. eodem.
 Bonum nomen in hoc seculo equi
 ritur bene viuendo: bene loquendo:
 bene operando. eodem.
 Boni tenent credere hoīz fore z esse
 boni: h̄ se occulte sit mal^o. cxxviiij.
 Bona quattuor ntitur auferre testis
 falsus. s. iustitiae: honoz: famaz z au
 rictam. lviij.
 Boni p̄m̄ hoīs est vitas p̄ra quā
 inimic^o pcedit p̄ litē z p̄ritionē. eo.
 Bonum scdm̄ est honor z quē quat
 tuor modis pcedit cōitio prumelia
 improprio z derisio. lviij.
 Bonū tertium proximi est fama con
 tra quā falsus testis procedit per v̄
 lum detractōnis. eodem.
 Bonū q̄rtū. p̄m̄ est amicitia p̄ra
 quam falsus testis pcedit p̄ susurra
 tionem. eodem.
 Bona ignia veniēt nobis ad neces
 saria si p̄m̄ sollicitudo fuerit de bo
 nis spiritualibus. lxx.
 Bona ignia nō p̄nt satiare nec q̄ta
 re appetitū anime rōnalis. lxxiiij.
 Bona ignia v̄nico actu a multis sta
 mul possident est impossibile. lxxliij.
 Bonis spiritualibus solus deus re
 plet animam rationalem. eodem.
 Bonitas est pietas mentis q̄ reddit
 homines deo amabiles. lxxv.
 Bonitas dei nos puocat ad p̄nam
 duriciam vero cordis ad pseueren
 tiam peccati. cxiij.
 Bona sua distribuentes in merenti
 bus: cōna tormēta alab^o suis prepa
 rāt. lxxxiij.
 Boni sine malis h̄bū. plati n̄scit^o est
 cordis. lxxxiij.
 Boni filij q̄ a parētib^{us} magz diligēt
 q̄re p̄m̄ mortū ē q̄ mali filij. cxiij.
 Boni iuvenes cognoscēt esse in hoc
 quia libenter sequuntur viros bo
 nos z sapientes. cxiij.
 Bonum remedium contra peccatuz
 luxurie est auertere oculos ne videāt
 vanitates. lxxxiij.

Bonitas tact^o est signū boni intel
 lect^o: q̄ molles carne sūt aptimēte
 duri aut sunt min^o apti. cxiij.
 Bon^o nō est q̄ libi n̄ est est intusse vi
 aēdo z operādo. cxiij.
 Bonitas est gracie plenitudo i solo
 deo est: h̄o igrat^o ēē nō dz. cxxviij.
 Bilinguis z detractor sūt a deo ma
 ledicti q̄ pacē primoz turbāt. lviij.
 Bientis epistola lōgas q̄stiones ex
 plicare nō p̄t. lxxviij.
 Bientiores vite sūt aialia m̄tra cocti
 ta: v̄t p̄t exēplū de passertib^{us}. eo.
 Bimalls efficit h̄o in cotu ex ipetu
 passiois. p̄t turpē actū. lxxviij.
 Bursi aial efficit h̄o z irrationabile
 in actu colt^o ppter volūtate q̄ per
 uertit sensuz z debilitat aiaz. lxxix.
 Bunta animalia nō sūt necerāt ocul
 dēda s̄m̄ optationē aliquoz p̄t illū
 pceptū nō occides. cxiij.
 Bula grece ap̄d latinos mēsurā dicit
 tur. lxxviij.
 Buccine septē ex quaz voce murt
 hietico ceciderūt septē sacramenta
 ecclesie figurabāt ex quoz p̄tute ma
 chine diaboli sūt destructe. ibidem.
 Buccine septē claugentes efficacē
 septē sacramētoz z septē donozum
 spiritualū sancti benorāt. ibidem.

Caritas re
 rit: vt p̄ritus eligat
 p̄m̄ quālibz penaz
 h̄ deū offēdere. cxiij.
 Cardiacā passio dz
 pull^o cordis q̄ cordiani grece dz q̄
 latine cor sanat q̄si h̄us cor ardens.
 Charitas est radix oim̄ virtutū sicut su
 pbia ē radix oim̄ vitiōz. lxxliij.
 Charitas dirigit animā desiderādo
 summū bonū z amādo illū. cxiij.
 Cartago dirupta fuit a romanis et
 ipsi cartaginenses in captiuitatem
 ducti sunt. cxiij.
 Carnalia peccata licet sint maloz
 infamē sua s̄m̄ ip̄ozis culpe. lxx.

Carnis maceratio opponitur de di
 recto p̄ra ip̄m̄ virtū gulle. cxiij.
 Carnē suā vnusq̄sq̄ macerare dz ab
 stinētis q̄rtū valitudo p̄m̄rit. ibid.
 Castitas est pulchritudo aie p̄ quaz
 hoīes efficiunt filies angelis. lxxxiij.
 Castitatis p̄ta sunt maria luf p̄p̄a
 noz ceteramina z de eis rara est vi
 ctozia. lxxviij.
 Caste viuetas diuiti^o vnū: vt p̄t exē
 plū de elephāte z de eumūctis. eodē.
 Castitas illibata videri non p̄t vbi
 cōscētā cupiditat^o inq̄nauit. lxxxiij.
 Castitas z abstinentia disponūt hoīez
 ad intellectuāle opationē. cxiij.
 Cēsus nō est i crigine s̄z inordinat^o
 affectus est diuitias habēdi. lxxxiij.
 Cēctas mētis p̄ncipalr̄ p̄ouenit ac
 out ex ip̄o p̄rito luxurie. lxxviiij.
 Celestis medic^o celestes ordinat me
 dicias vt egrotos possit sanare. cxiij.
 Ceruus cū vulnerat^o fuerit q̄rit fon
 tes a quaz sic petōs fontē diuine gra
 tie q̄rere debet. cxiij.
 Ceru^o acute audit aurib^{us} erectis sic
 cōt̄ritus erigere debet aures cordis
 sui ad celestia desideria. fo. cxiij.
 Ceruus venenata laena fugit sic cō
 trit^o occasiones peccādū que ipsuz in
 ficere possunt. eodem.
 Ceru^o i se cicatate z macie narādo onē
 ra alioz supponat sic p̄rit^o onera z d
 fecit^o p̄m̄ sui paritēter dz ferre. ibi.
 Ceruus est agilis in suo cursu: sic cō
 trit^o agilitatem contemplādo cele
 stia habere debet cauendo a carnali
 bus desiderijs. ibidē.
 Ceruus mutat cornua sic h̄o dignita
 tes vitare debet que per cornua i scri
 pturis designant. eodem.
 Ceruoz p̄p̄uitas contrito conuenit
 qui mutat cornua. i. deponit super
 biaz per sui recognitiōnem. ibidē.
 Ceru^o est natura siluestris habitādo i
 montib^{us} z locis desertis sic seruus p̄t
 fugere dz ad loca solitaria. ibidem.
 Ceru^o p̄p̄uitas conuenit contri
 to cuius cor soligatur per contritiōnem.

hem in aduersis tolerandis. ibidem.
Cernus habet multa medicinalia se-
cundum diuersitatem membrorum
etna que omnia spiritaliter homi-
ni contrito conueniunt. eodem.
Cerni mod^o renouationis varie opti-
miones a doctoribus assignantur. le-
ge rotum quia curiosum est. xliij.
Ceruozum mos esse cum senescant in
uentos serpentes extinguere eoziq;
membra mossibus dilantare et dein-
de sicrideo fontem vitium querit
vt feruentia venena extinguant. ibi.
Cernus spiritaliter animam peccatri-
cem denotat que moszum serpentis
tolerat idest moszum diaboli. ibidem.
Cib^o etecl^o nos de paradiso: efurios
nos illic perducit. lxxvij.
Cib^o et pot^o superflu^o sunt causa lu-
gubris: maxie vero poratis vini. eodē.
Cibus et pot^o inmoderata perturbat
rationem et mentem hominum. c.
Cibaria nō sunt in vitio s; voracitas
ebrietas et inordinat^o appetit^o. cii.
Circumstantia dicit^o a circūsto. vñ cir-
cūstare est circa alid stare. cxxix.
Circumstantie diligenter examinan-
de sunt precipue que trahunt ad aliū
genus peccandi. ibidem.
Circumstantie trahentes ad aliū ge-
nus peccati habēt speciale repugnā-
tiam p̄ra alt quod preceptum. ibidē.
Circūstantia aggrauās peccati ali-
quando sumitur ex parte p̄ritatis
operis. cxxxiij.
Circumstantia aggrauans peccatum
sumitur ex parte numeri. cxxxy.
Circumstantia modis agendi aggra-
uat peccatum. cxxxyij.
Circumstantia ex parte temporis ag-
gruat peccatum ibidem.
Circūstantia est multiplex: put habes
diffuse vide a fo. cxxv. vsq; ad foliū.
cxxxvij. vbi habes multa notabilia.
Contritio est fundamentum totū^o p̄-
fectiōis et ianua salutis sine qua nul-
li hominum potest esse salus. liij.
Contritio est medicina celestia et la-

uachum suauissimum anime can-
dor eterne lucis. ibidem.
Contritio h; mirabile et infinitā virtu-
tem in operatione salutis et ale. ibidē.
Contritionem veram sui habere ne-
mo potest scire ex cognitione natura-
li sed solus de^o sit. eodem.
Contritio est fons aque salutaris in
quo fonte omnia carnalia desideria
extinguntur. eodem.
Contritionis efficacia quanta sit ab
effectu cognoscitur: nam ligata solu-
tū et aduersa mitigat. eodem.
Contritione sola aia peccatri; recō-
ciliatur creatori suo. ibidem.
Contritio vera est summa et nobiliss-
sima philosophia q̄ consistit in cogni-
tione suūp̄suis. eodem.
Contritio est principium quo ani-
ma peccatri; saluari potest et ianua
salutis intrare. eodem.
Contritio a qua salus hominum de-
pendet ad hoc vt sit perfecta quinq;
requiruntur. eodem.
Contritio vera continet in se veraz
sapientiam: summam philosophiā;
et salutem anime rationalis. eodē.
Contritio vera et perfecta datur a
solo deo tanq; a patre luminum: a
quo bona procedunt. eodem.
Contritiōis pulchra declaratio ex tri-
bus dubijs sumitur. vi.
Contritiōis p̄e principū sit ex ip̄a dis-
cussioe peccatorum mortalium. eodem.
Contritio est p̄fectio cordis et hūili-
tas mētis cū lachrymis y contentis de
reconditioe p̄ci timore iudicij. eod.
Contritio facit peccatorem humilita-
tum deo appropinquare. et a proprio
sensu recedere. eodem.
Contritionis effect^o exterior est p̄-
ruptio lachrymaruz: sed tamen non
est de necessitate. eodem.
Contritionis principuz venit ex re-
cordatione peccatorum et ex timore
iudiciorum dei. viij.
Contritionis cura de esse spes: qz ti-
mor sine spe desperationē gnat. eod.

Contritio vitium sit dolor de pecca-
tis voluntarie assumpt^o pulchra q̄
sua et curiosa. eodem.
Contritio vera est continua me-
moria peccatorum et nullum reme-
dium vitius: ea inuenitur. eodem.
Contritionis signū potissimū est co-
gnoscere iniquitatem suā: qz ille do-
let qz peccū cognoscat suum. eodem.
Contritio perfecta et vera habet an-
netum p̄positum p̄ntēdū et satisfaciē
dūquādo commoditas datur. viij.
Contritionis ynguentum quomo-
do p̄ficiatur scōm Bernardum vide
in expositione illius verbi danielā con-
culcavit cor meum. eodem.
Contritus solitudinem habere de-
bet circa salutem proximoz: qz est maxi-
mus sacrificiū qd deo offertur. xij.
Contrit^o cōparatur ceruo p̄pter ex-
multas ac varias proprietates q̄ spi-
ritualiter ipsi p̄ritio pueniunt. xij.
Contritio vera sanat in peccatore di-
uersas firmitates spirituales sicut
ceruus corporales. xliij.
Contritio ad hoc vt sit vera oportet
vt sit integra vqz ex toto corde: et de
oibus peccis q̄ sunt in memoria. xxy.
Contritio generalis requiritur quā-
do tempus vel memoria non est in
speciali de peccatis. cxxliij.
Contrit^o p̄mo et añ oia de recognosce-
re omnia peccata sua et ex toto cor-
de ardēter illa inuestigare. xlv.
Contritio originatur ex discussione
peccatorum per ipsas circumstantias
discurrendo. cxxxi.
Contritio an sit de omni peccato mor-
tali habenda. cxxxyij.
Contritio de esse ex rationali et non
sensitiva. eodem.
Contritio vera nō potest ēē sine dolo-
re. cxxxiij.
Contritus an potius debeat eligere
esse in inferno sp̄s ap̄li^o peccare. cxy.
Contrit^o de habere cor mundi ab oi-
malicia. xlv.
Contritio vera consistit i dolore intel-

lectiue patris et rationalis et nō sen-
sitive. cxxxy.
Contritio ad assimilatur aspide lina-
pide. eodem.
Contritus ad instar strutionis de-
bet fieri peccata sua. cxxxy.
Contritus absolut^o a vitia p̄cti re-
ligatiōis p̄p̄no delectatiōis. lxxij.
Contritio est illud mare magnū in q̄
se p̄p̄no cum toto exercitu sub-
mergitur. cxxij.
Conuentionis pulchra et magistra-
lis distinctio. eodem.
Contritionis vere declaratio et me-
dificatio pulchra. cxxvij.
Contritio procedens ab amore dis-
fert a contritione p̄ timore. cxiij.
Contritio sola introducit nos ad re-
gnū glorie. cxiij.
Conteruntur aliqui de peccatis va-
rijs cōditionibus et respectibus. cxiij.
Cognitio suspensus est summa philo-
sophia initium salutis ex qua timor
et humilitas oriuntur. liij.
Cognitio suspensus est multū diffici-
lis qz est omnium causarum rerum
difficillima. eodem.
Cognoscere seipsum est origo fons
et causa salutis sic peccati teo. vi.
Cognoscere proprias iniquitates ē
remedium efficacissimuz ad placan-
dum iram misericordie dei. eodem.
Cognoscere p̄p̄tas h̄itates p̄re re-
cōciliari deo: qz pessimū gen^o p̄ci ē
noile intelligere p̄p̄ta delicta. eod.
Cognoscere seipm̄ hec requiruntur
videlicet: vnde: quomodo: quid
quantum quib^o et qualis. nota totū:
quia necessarium est. viij.
Cognitiōis op̄ite de directo oppo-
nit^o p̄ra luxuria: et sit q̄ruoz. lxxxiij.
Cognitio sola ad actum criminis
mortalis cum delectatione ratiōis
est peccatum mortale. xxy.
Cognitio est principuz omnis pec-
cati qz ois actio mala ex ip̄a cogita-
tione procedit. xxy.
Cognitiōis male in corde nutritē

crudeli vulnere animam pinguunt in
amissione gratie det. eodem.
Cognitio finis vite et diuina bono
rū inducit nos ad bñ operā dñi. xxvij.
Cōubitus illiciti sub pena peccati
mortalis semp est prohibitus et in
telligitur sub noie mechie. lxxvi.
Coniugis multū ex ipā libidine actu
mortalis sunt vt piz per exemplum in
cronica martiniana. eodem.
Coniugis cōiugalit nūq̄ pōt fieri sine
aliqua labe peccati sed vide aliā opti
mionem ruzoem. lxxvij.
Cōfitemur peccata nostra vt erube
scentiam patiamur pro pena. cxi.
Confessio vera per signa hūilitatis
cognoscit in planctō peccatorū. eod.
Confessio ppter eius virtutem puri
tati baptisimonia equiparat. eodez.
Confessionis pulchra diffinitio seculi
dum suggestum. eodem.
Confessio et satisfactio semper sunt
annexa contritioni. eodem.
Confitendi ppositum habet anne
xum effectū confessionis in casu neces
sitate dummodo ait contritio. viij.
Confessio reddat q̄ peccati distrahit
confiteri liceat cui peccare non li
cet. xxij.
Cor vt vere sit cōtritus et hūilitati plu
rar eq̄unt ex q̄b̄ vera punitio sui co
gnitio sunt ptes pncipales. liij.
Cor nostruz semp debet erigi ad cle
mentiam superius luminis quā i o
bus opib̄ nostris inq̄rere debem⁹. v.
Cor miser peccatoris p̄pungitur in
recordatione luoz peccatorū ex do
lore mentis. vi.
Cor anime peccatrici nō potest cu
rari nisi p̄terit: p̄terit autē penitē
dō: p̄terit dō: p̄terit dō. xxij.
Cor peccatoris p̄bui debet igne cha
ritatis ad deum per d̄rectionem cō
p̄rari si soluarī op̄at. xxv.
Corde hūian nō bilitas multā a rō
nibus comprobatur tam ex scriptu

ra sacra q̄ ex auctoritate p̄hoz. eod.
Corde toto conuertit ad dñm decen
tissimi et iustissimi estratione pit
mogeniture. eodem.
Cor humanū inter oēs alias partes
corporis p̄mo p̄pugnat ex toto in vtero
matris primo generatur. ibidem.
Cor p̄mū q̄ an oia debeo deo quasi p̄
mogenitū q̄ oia primogenita de iu
re dei sunt et deo debentur. eodem.
Cor solum a nobis de⁹ perit ad in
star cuiusdāz aīz q̄ solū cor p̄de co
medit. eodem.
Cor nostrū non debet inclinari nisi
ad d̄rectionem solū d̄lectura illud.
Diliget dñz ex toto corde tuo. eodē.
Cor n̄z si fuerit p̄ aliqua pte i amo
re alicui⁹ rei p̄ ipā pte est min⁹ ad
deū. Jō ex toto corde nō diligit. eod.
Cor est p̄imum p̄ncipium oīz mē
brozū et virtum v̄tialū. et iō ratio
ne p̄ncipij deo debetur. eodem.
Cor est p̄mū p̄ncipium in animal
omnia mēbra mouēs sicut voluntas
mouet oēs potentias anime. eodez.
Corde ad deū cōuertit est ex toto mo
tu voluntatis p̄ueri q̄ mot⁹ noie cor
dis voluntatis nosat et intelligit. xxvj.
Cor humanū situatū est i medio cor
poris. iō rōne sit⁹ deū ex toto corde
diligere debemus. eodem.
Cor elegit de⁹ ad habitandū tanq̄
mediū. q̄ semp in medio habitauit
deus. eodem.
Cor situatum est in medio corpis vt
conferret illud et vitā insinat i om
nes partes eius. eodem.
Corde ielo animal moīunt ideo rō
ne cōseruationis vite deus cōserua
tor diligend⁹ est. eodem.
Cor est causa operationis vite et ab
ipso i alijs partib⁹ corporis ipā opa
tio descendit. xxvij.
Corde humanū virtus et tota effica
cia dilectionis in deū rēdere debet
tanq̄ in p̄ncipij beatitudinis. eo.
Cor tūm omni custodia serua d̄
lecta explanatio christi. Rom. i. eodez.

Cor dicitur quasi custodia omnium
rerum vel quasi custodia: q̄ natu
ra posuit plures custodias pro con
seruatione eius. eodem.
Cor in hōie est sicut caltrum obfes
sum a multis inimicis cui multi adi
tus ad iurandum sunt positi. eodē.
Corde potē sunt quinque sensus ex
teriores et potentia tractabilis et con
cupiscibilis p̄ quas potēs vita ve
lut hostes ingrediuntur. eodem.
Cor si non fuerit rectum cum deo cl
to labit ad varia et diuersa via. eo.
Cor non curans de gaudio perfecto
nec diuinum querens auxilium a ce
lesti amore elongatur et terrens oc
cupatur. eodem.
Cor h̄z libez dñm in toto corpore
sup̄ alta mēbra. Jō rōne dominū. et
libertatis totū deo debetur. eodem.
Cor renes ex lingua difficillime re
gi possunt in corpore humano. xxvij.
Cor humanū in desiderio felicitatē
eternę non fixum instabili et volubile
semper est. eodem.
Cor vanum instabile et vagū d̄r dum
suo ducit arbitrio et diuino caret cō
silio. eodem.
Cor situatū est i sinistra parte eo q̄
affectio et p̄na semp sit et proclutus
ad terrena qui per sinistram partes
significatur. eodem.
Corde nostri motus sicut liber est
nec aliquid obediēs. ita amor n̄ liber
et rectus in deo esse debet. eodem.
Cor humanum semp mouetur: et iō
ratione motus ip̄sum deum ex toto
corde diligere debemus. eodem.
Cor humanum sic se h̄z ad totū cor
pus sicut celum se h̄z ad vniuersum
orbem. eodem.
Corde cessante motu vita anima
lis deficit sicut si cesset motus cessz oia
pariter cessant ab operacionibus
suis. eodem.
Cor h̄z effectus fructus acuitatē in fi
ne rubedine circūquaqz ex q̄b̄ innu
tur q̄ deum diligere debemus ex to

to corde. eodem.
Corde humanū tanta est efficacia et
frus vt vno t̄p̄i p̄ncto totum ce
lum astra et mundum illudret. xxvij.
Cor paruum est et magnū cupit et tā
ta est ei⁹ potestas q̄ celus et mund⁹
et non sufficitur. eodem.
Cor vno momento tanta machinaē
q̄ oēs hoies mundi vno anno non
possent illa perficere. eodem.
Corde vitans ducit nos in cogita
tionē diuinā q̄ vbiqz diffus⁹ est per
essentiam et potentiam. eodem.
Cor humanū est acutum i fine p̄ q̄
datur intelligi q̄ h̄z d̄z seipsum acce
re per eleuationem mentis in amo
rem dei q̄ finito est oim. eodem.
Cor humanū est totū rubicūdu p̄ q̄
denotat ardor charitatis: q̄ de⁹ a no
bis diligit ac venerari debet. eodem.
Cor meū inflammatū est sez per ar
dore vere charitatis pulchra et nota
bilis explanatio. eodem.
Corde hūian amplitudo tāta est vt
deū suscipiat q̄ celū et terrā. ipler. cc.
Corde hūian tāta est h̄z p̄as ac in
sustentabilis vt nulla recreata possit
repleri. eodem.
Cor n̄m tāta dignitatē decoratū
p̄ habitaculo solius dei conseruare
debemus. eodem.
Cor n̄m est p̄ncipium peccati: q̄
oīs cogitatio mala de ope illicito in
corde p̄ius fundatur. eodem.
Corde n̄o magna custodia adhiben
da est: q̄ bona et mala diligēt in ma
a cordi. trahunt. xxx.
Cor est fūdamētū oīm p̄oīz et ma
larum cogitationum. eodem.
Corde toto p̄uertitur a deū si certis
simū anima habeat⁹ i p̄tate firmis
simū i fide p̄missimū i dilectōe. eod.
Corde toto cōuertitur si cogitatio
nea oēs in deū d̄ratur⁹ si affectio
retorquemus. Et omnes ep̄ationes
prop̄erium faciamus. eodem.
Corde toto p̄uertit ad deū est ex toto
motu voluntatis ip̄m amare. eodem.

Corde pat' p'terit' h' h' illiari. cxxvij.
 Cordis h'ant natura est: occulta nec
 oculis intueri pot. fo. ciiij.
 Co. epi' culis sc'bz p'cepti fit i' interiora
 p'cipiens i' quous p'posito: i' q'nta
 gradu p'ctm temp est. fo. xxix.
 Cōcupiscētia ē duplex vna ē act' vo
 luntatis aliq' ē act' sensualitatis. lxxij.
 Cōcupiscētia carnis null' hoim eua
 dere pot' p'pter p'ctm primoz parētū
 ex q'bz natura corrupta est. lx.
 Cōcupiscētia sensualitatis v'z repu
 gnātia rōtis p' inclinationē ad malū
 vel p' difficultatē ad bonū. eodem.
 Cōcupiscētia sensualitatis habet ualtes
 differēt' q' habituales ē actualis mo
 tus q' est p'ctm. eodem.
 Cōcupiscētia est auriga malicie sedū
 rōtis origo: fouea scādalarū. eodem.
 Cōcupiscētia pot' ēē p'ctm morale tri
 plic' mō sc'm doctores. lxxij.
 Cōcupiscētia p'imo nō ē p'ctm morta
 le q' cōplicit' res spalis vt habeat
 quomodocūq' illicitū. eodem.
 Cōcupiscētia ē p'ctm q' ad malū finē
 ordinat' ē semp mortale est. eodē.
 Cōcupiscētia v'z esse p'ctm mortale q' si
 q' parat' ē p'tra mandata dei facere:
 autēq' amittere bona spalia. eodez.
 Cōcupiscētia effertis v'z fertū vuln'
 q' qd ordinatū ē sp'z matrimonii. lxxij.
 Commemoratio bñficiōz dei multū
 valet ad inducēdū p'ctes vt ipm dili
 gāt ex toto corde. fo. xxvij.
 Cōtumelia est iniuria siue vituperiū
 alicui' est ipem obiectū vide circūsp'c
 tiōe ibidē declaratas. xxij.
 Cōtumelia ē q' expellit iuriose cul
 pa alicui' ad hōnestatē est. fo. lviij.
 Cōtētio ē ipugnatio veritatis ex p'fidē
 tia clamor' p' p'ctm falsū dicit'. lviij.
 Coenu pulchra explanatio sc'bz Au
 gustini exponētē illud Dauid. Noli
 te exaltare coenu. xxij.
 Coenu p'ctōis dignitates sunt sup
 borum: coenu iusti sunt munera xpi
 Jo. Exaltabuntur iusti. eodē.
 Coenu cerui p'bus expellit serpētes

ex odore ē sedat dolorē dētū est ace
 to decocti albertum. xliij.
 Chylostrom' pulchre hōtat' p'ctōez
 ad fontē aque viue in explanatiōe il
 lus psal. Cōstemiui domino quo
 niā bonus. eodem.
 Circūsp'ctus ē prouidus dicitur in
 omnibus operibus suis qui deum p'
 oculis habet tanq' videntem omnes
 actus eius. xxvij.
 Coluber sicut inficit animam quoad
 corpus ita peccatum inficit animam
 iuxta illud quasi a facie colubū fuge
 peccatum. xxij.
 Cōseruās alienā vitā merei vt ēē p'
 p'ia vitā eidē ierue. xliij.
 Cōsensus a dño p'denat q' voluntas ē
 impedita sc'bz hie. xxx.
 Cōuersio ad cōmūabile bonū se h'z
 in peccato q' si materia: auerte autēz a
 bono in cōmutabili ē formalis ratio
 peccati. lxxij.
 Cōuultū est quolibet verbis p'ctm
 de hōnētare siue culpa siue pena ex
 p'lmatur. lviij.
 Cōmunicans in cena dñi h'z sabbato
 sancto vtrum satisfact' ecclie. cxxij.
 Cōmunicare q' hō debeat p' satisfā
 ctiōe p'cipiti ecclie legē pulchras opi
 niones. eodem.
 Cōmūtio fidelis triplex ē p'ima corpa
 lis. sc'da mixta. tertia pura spiritalis.
 lxxij.
 Cōsuetudo peccati ē qd horribile ē
 valde periculosum. xxvij.
 Cōsuetudo auget p'ctm p'p' habitū q'
 est qualitas: de difficult' mobilis. eodē.
 Cōsuetudinē male p'cedū difficile ē
 vincere. eodem.
 Creatio mūdū qd de hōies fecerit ter
 rimo terre induit noo ad referēdū ei
 dē gratias. cxxvij.
 Creature sensibiles detestāt' acciditā
 vt sunt apes to mite ē silia. cxiij.
 Creature habētēs alaz vegetabiles
 ipaz acciditā detestant'. eodem.
 Creature inasate vt sol luna et astra
 ipm viciū vituperantur in eorum di

scursu. eodem.
 Creature diligēde sunt p'pter deū qz
 ipse non frumur: s'z solo deo. xxvij.
 Culpa p'cti mortali fundamētū sumit
 a corde itaq' a p'ncipio. xxx.
 Culpa originalis si p'ncipalit' fues
 rit ex sensu rōtis: occasiōē tñ sumit
 p'pter ex sensib' carnis. cxxvij.
 Cupiditas ē crudelitas maria ē vel
 le fieri diuitē d' paup'are medici. lxxij.
 Cupiditas ē facta bñs h'z ipm quau
 dā turpē i'fuitatē acq'rendi. lxxij.
 Cupiditas ē radix oim maloz ē eun
 cta peccata ex ea p'cedit. eodem.
 Cupiditas ipz v'z dicitur homicida q'
 plura p'petrare fecit exēplū d' Achab
 z Naboth. eodem.
 Cupiditas v'z occupatio pessima pac
 tidēs: qz ē hōis mortifera. eodē.
 Cupiditas assimilat igni z v'z p'fan
 ditas vt abyssus abyssuz inuocās id
 est cōfessionē. eodem.
 Cupiditas sp'icat alz sectarib' curis
 z sic a sp'ali' retrahit eodem.
 Cupiditas agit p'tra deū z p'tra proxi
 mū multipliciter. lxxij.
 Cupiditas ē radix oim maloz q' p'ncip
 ali' ois peccati ad appetēdū ista cor
 ruptibilia. lxxij.
 Cupiditas triplex distinguit'. p'ci
 mo prout ē inordinat' appetit'. Se
 cūdo put ē gen' p'cti. Tertio put ē q'
 dā sc'lnatio nature corrupte. lxxij.
 Custodia dei ad hōies ē vigilā pa
 rata z p'ntua dñi nō velim' est ex toto
 corde diligere. xxvij.
 Custodia magna ad hōies est cordi
 nō qz bona z mala h'z ab eo p'ncipali
 sui. xxx.

Annat' mul
 l' qz i' mōdo tabis: dicit
 miserere mei. cxiij.
 Dauid restōscriptio pul
 chra rōne p'ncipis mediū: z finis. viij.
 Dō reg' sublimitas: dignitas quātū
 p'ca fuerit ex multis cāis apparet. lx.
 Dauid dicitur optimus propheta rō

actū p'oz i' humano genere propter
 gratias iustas. eodē.
 Dauid multis synonymis z laudib'
 per hieronymum extollitur. eodem.
 Dauid bñlic' ē: qz ista mltā carnia cō
 ponebat ē dectābat. eodem.
 Dauid nou cognoscens seipsum nec
 gratiā deiruit in multis celeribus z
 peccatis. eodem.
 Dauid excusat p' Josephū hystoricū
 hebr' est. eodem.
 Dauid peccauit p' iniusticiā magnaz
 p'ferēdo sentētiā iniuste cōtra Da
 uid phiboseth nō audita p'te. eodem.
 Dauid peccauit p' sup'biā: auaritiā z
 inasē gloriā dinumerādo populum
 p'tra voluntatē dei. x.
 Dauid peccauit p' adulteriū accipie
 do bersebec vxore v'z. eodē.
 Dauid h'z esset iust' artamē v'z nar
 rat a multa alia peccata cōmisti. xij.
 Dauid peccauit p' simulationē z h'z
 p'ocrisim volēs p'ctm suū occultare ex
 dormitione v'z est vxore. eodem.
 Dauid peccauit vicio dupl' ei' as: qd
 est magnum peccatum exosum deo z
 hominibus. eodem.
 Dauid peccauit turpissime in occu
 latione sui peccati. eodem.
 Dauid peccauit inebriēdo vitā v'z
 rum iustum z timorem. eodem.
 Dauid fuit homicida nō ex impetu
 ire: s'z ex lōga discutiōe animi. xi.
 Dauid peccauit multipliciter p'ctō
 homicidatē: qz multū alū occisi sunt vt
 vitas occideretur. eodem.
 Dauid peccauit infamādo Titim
 virum p'bz apud Iosab p'ncipi p' m
 litie. eodem.
 Dauid peccauit p' negligētā z cōtem
 ptū quā diu perliuit in peccatis com
 missis. eodem.
 Dauid multas deformitates i' pec
 cando passus est: p'pter ingratiūdi
 nē erga deū. eodem.
 Dauid grauissime peccauit qz v'z
 lauit iusticiā quam ipse seruauit: z
 alto seruari facere tenebatur. eodē.

Quid nō intelligēs parabola pphete
re pntis in lam pira seipsum. xlj.
Quid perā vsgrauant p sepre circū
stantias. eodem.
Quid meret veniā a deo qz veram
habuit pntionē z ingenuz. eodem.
Quid agēs pntiam p sui satisfactio
ne cōposuit illū psalmum. Differere
mei deus. r.
Quid sicut fuit exēplar peccādi tra
z penitēdi. yr hiero. z Chysostomus
pulchre declarāt. eodem.
Quid fudit i iururiā a luxuria i ho
micidium ex homicidio ad alia perā
pulchri exēplam. lxxix.
Quid plderans beneficia a deo si
bi collata p horas singulas gratias
agebat. xxx.
Quid meruit veniā: qz recto corde
dixit peccant. cxxxv.
Deus sol⁹ pccōi ex sua liberali gra
tia verā pntionē z anime salutē con
cedit. iij.
Deus solus delet iniquitates pccōis.
ideo merito glorificand⁹ z honoran
dus est. viij.
Deus nō tm quantitātē pccī respicit
sz etiā pccōi pccōrum. xix.
De⁹ nō perit a nobis solūmō cor iur
ta illud silli pbe mihi cor: ruz z salu⁹
eris. xxxv.
De⁹ dz zelotip⁹ pphaliter ase rōnalis
yr mult. rōnib⁹ pprobaf. eodē.
Deū tuente nō possum⁹ nisi ex toto
corde illū queramus: id est ex ppta
voluntate. xxxvi.
De⁹ eligit semp medū ad habitan
dum yr pulchris deductionib⁹ z rō
nib⁹. cōprobatur. eodem.
Deus vult habitare in corde hoīs qz
struat⁹ ē in medio corpi⁹: medū est
habitatō del. xxvij.
Deus imēlus est id a nobis sine mē
tura vult amari fm aug. eodē.
Deus qz est inextor cunctis reb⁹ ideo
sup oīa tota mēte diligēdus est. xxx.
Deum vel scōs turpib⁹ verbis im
scere si quēpiū fuerit vel scōdalu⁹

auditiōibus est mortale pccū. xxxi.
De⁹ sol⁹ adorād⁹ est adoratiōe lairte
qz est dominus vntuerforū. xxxv.
De⁹ nobis multis nobis inorescit
tā hebraice qz grece z latine. xlj.
Deus est p̄ super oīs patres cui ple
nissime rō paternitatis puenit. lxx.
Deus seruit cupiditatē lanima ra
tionalit⁹: ex hoc cognosceret dignita
tem suam. xl.
Deus querit libertatē nō necessitatē
charitatē nō timorem. sfo. cl.
Deū amare sup oīa quid sit. cxxix.
Deus pmitit aliqū ruere in pccū
luxurie yr enter virtum supbie. lxxv.
Deus angelis supbiētib⁹ nō peper
cit quāto magis pccōib⁹ ingratias q
sunt terra cinis. lxxvj.
Deus ordinat vnticut⁹ rei actio
nes suas secundum p̄prietatez na
ture sue. lxx.
Deus est vbiqz per essentia p̄sentia z
potētiā.
Deus in nulla creatura q̄scere vo
luit nisi in solo hōie vnde nō amph⁹
operatus est in creatōe: sed quēnt
in eo. lxxxiij.
Deus pccōi semp se presentē exhibe
ret parat⁹ offeri: dummodo ipse pec
cator sit disposit⁹ z paratus. cxxvij.
Dei nomē assumēdū ē magnificēdū
multipliciter z laudādū. xl.
Deo soli duplex honor debet respec
tu finis z respectu fiducie. lxxij.
Debitū recōsilitatiōis duplex est p̄
mum est necessitatis secundum perfe
ctiōis. cvj.
Decima pars oīm fructū q̄ recollig
unt in p̄dijis noīe decime intelli
guntur. cxxij.
Decime dabant in veteri lege ad su
stentatiōē ministrorū dei. eodē.
Decimus solvere tenent hoīes tū de
iure naturali qz diuino ex mandato
ecclesie. eodem.
Decime qdā sunt personales qdā p̄
diales: qdā mixte. cxxxiij.
Decimarū opitōnes multe: z varie

z doctorib⁹ assignant. eodem.
Decimarū pulchra resolutio sz bim
thōmā. eodem.
Decimaz obligatio nō soluz fundat
superius positā sed supius diuinum
z naturale. eodem.
Decline nō sūt exigēde vbi p̄uetudo
nō est vel scōdalu ouit p̄t. eodem.
Defortitas ac⁹ reducēda est ad rō
nē vbi species z grauitas peccati con
sideratur. cxxix.
Declaratio applicat intentionē ad ea
in quib⁹ aliqz delectat. lxxvij.
Delectoz gna mīa sūt z alia sūt peri
culosa q̄ nō estimantur. vj.
Demones liuore p̄cūsi desiderū ho
mīnū mouent ad luxuriā p̄ sent⁹ cor
pōis nostri. lxxxi.
Demostenes fugebat vinū qm̄ vene
nū ideo fuit eloquēs vngento acutis
simus. lxxvij.
Demostenes plus olei in studēdo qz
vini in bibendo cōsumpsit: yr inquit
hieronymus. eodem.
Demostenes ad studū litteraz no
cre fugeōs oēs artifices z opifices p̄
ueniente. eodem.
Derisores multi scōll reperitur q̄ i
stāmati zelo iudice ip̄ bonis operib⁹
detrahunt. iij.
Derisio ē de honestate allucit⁹ cā lu
di tūcēs erubescētis p̄imo. lxxij.
Desiderabilia qnqz p̄mittūt hono
rātib⁹: parētes. eodem.
Detractio est aliene fame per fba oc
culca denigratio. Vide alias, descre
ptiones. lvi.
Detractores tenent ad restitutionē
iame similit⁹ z audientia aliter sal
uari nō possunt. lxx.
Detractores petores sunt latronib⁹:
qz illi bona depozita: detractores p̄o
bona spiritualia auferit. r. eo.
Detractores z bilingues sunt causa
multoz maloz p̄t: r odia intusdū
sequuntur oblocutionibus eoz. ix.
Detractores sp̄ sit deo odibiles m̄
tis maledictionib⁹ eos replet. cxxix.

Detractōis pprium est b: nā hāmas
z nomē auferre bonū abfctis. lotdē.
Detractio trib⁹ modis fieri p̄t q̄ ad
bonū p̄tū vtz negāde: acēdo: p̄uer
tēdo. cxxij.
Detractores rabidos hieronymus
pulchre p̄ mltas auctoritates repre
hēdit. cxxvij.
Detractio singulorū pccōz mortalū
q̄ dolor ver⁹ dz requit ad verā cōtra
tionem. lxxij.
Detractio taz de oblitis qz ignora
tis moralib⁹ est gñalis z necessaria
penitudo. eodem.
Detractio gñalis pccōz mortalium
ē necessaria p̄ cōplēmeto p̄ntiōis.
cxlviij.
Detractio p̄pna pccōz est duplex
fm̄ doctores. cxxij.
Desperatio dicitur ex de z spero vñ
desperare est a spe cessare. cvii.
Diabol⁹ in celo peccant p̄ supbia
sic p̄im⁹ hō in padiso. sericli. lxxij.
Diaboli adoratio qnqz nō solū ē ex
cūtabilis. sz meritoria vide pulchras
rōnes fm̄ Robertū holcoth. cxxvj.
Diaboli trāfiguratur in effigie xp̄i
an̄ adorans p̄ illusionem peccet pul
chra q̄stio z curiosa. eodem.
Diaboli adozare trāfigurati quā
do q̄s possit sine pccō opte a sancto
Thoma declarāt. eodem.
Diabolus p̄ q̄ signa cognosct possit
qz sit malus: itez bon⁹ appareat. cxxvij.
Diabol⁹ q̄s sub specie bon⁹ mona
chū deceperit. eodem.
Diaboli adoratio sz aliqz sp̄ ē p̄t
p̄ tres rōnes ibidē assignatas. eo.
Dies q̄ dicunt egyp̄taci si obseruāt
est maximū peccatū secundum Au
gustinum. xxxix.
Dies dominica vel festinus sabbatū
dici p̄t: qz sabbatarum requies. di
ctur. xlj.
Dies dominice laudes p̄pter restitu
tionem iesu xp̄i m̄i explicant⁹: p̄
hiero. z alios doctores. cxxij.
Dies precedemes iestū restitrecto

nis sunt magis inducti ad deuotionem propter officia diuina. fo. cxxij.
 Dies. vij. hebdomade diligant totam rem quae uita nostra incipit mediat et terminat. fo. cxxvij.
 Differentia magna est inter istas diuitias et humanas propter innocentiam et ornamum. folio. iij.
 Differentia penitentiae pulchre a doctoribus catholicis designat. fo. cxxij.
 Diffidentia mentium inter diffidentiam uitorum ex qua oritur tristitia. cxxij.
 Differentia magna est inter fructum fructus uirtutum et creatis et solo deo fructum secundum Augustinum. cxxvij.
 Dilectio dei super omnia est necessaria ad remissionem peccati. cxxij.
 Dilectionis feruor habet consuetudinem odium sui propter. eodem.
 Dilectio nostra ad deum est toto corde cultu et uoluntate. eodem.
 Dilectio nostra non debet esse octofa sed pfeuerans et continuo motu ad deum qui tot bona nobis dedit. fo. cxxij.
 Dilligens deum est in omnibus circumspiciens quasi illum continue uidens ut dicit Augustinus. cxxvij.
 Dilligens est deus ratione principij uoluntatis quae est principium omnium membrorum uitalium. cxxvij.
 Dilectio peccatorum est uere ac pfecte propter uoluntatem principij et origo eius. vij.
 Dilectio siue recordatio peccatorum debet esse debet uide in tertio dubio per totam. eodem.
 Dilectio peccatorum est dispositio ad obtinendum gratiam spiritum sancti ex qua omne bonum procedit. ibidem.
 Dilectio peccatorum debet fieri ex toto corde per ueram dilectionem et optime declaratur. fo. cxx.
 Dilectio peccatorum cum fuerit interfecta magna affert dolori. fo. cxxvij.
 Dilectio peccati est inhectio mentis ad deum. ibidem.
 Dilectio peccati potest esse tantum in penitentia et possit dolere omnem penam. ibidem.

Dilectio in oibus et pfecta in ipsa conditione est adhibenda. fo. lxxvij.
 Dilectio dicitur a discernendo ideo quod sit discernere inter bonum et malum dicitur discernere. cxx.
 Dispositio illustratim pfecta in doulci ad spiritum sanctum hoc opus fuit uirtutibus generalibus propter futura. lxxij.
 Diuinus amor est thesaurus indeficiens. cxxij.
 Diuinus auxilium in quocumque opere spiritus sancti in auctoritate scripturae et philosophorum. v.
 Diuine scientiae lumen est peccatorum necessarium ut reducat ad uirtutem per quam deus cognoscitur. ibidem.
 Diuino cultui multa usurpata sunt quae honoribus de feruntur humanis aut nimia humilitate aut per adulationem. cxxvij.
 Diuinitas sit instrumentum quod homines facti sunt habere ad peccatum. lxx.
 Diuinitas et res temporales sunt bonae et laudabiles per se et conformes naturae humanae. lxxij.
 Diuinitas possidere non est uirtus sed illa male possidere illis a uirtute peccati est. ibidem.
 Diuinitas sit necessaria quae sit in ista uirtute. ibidem.
 Diuinitas ex ipso uirtute cognoscitur an ad bonum an ad malum possidet. ibidem.
 Diuinitas temporales sit infinite mutabiles corpore et transitorie deo non de siderante. lxxij.
 Diuinitas non factus homines insignes sed in se illis uirtutes insignes reputant. lxxij.
 Diuinitas est herba expellens tancula uenenata a uulneribus comesta vel superposita. cxxij.
 Diuinitas corporum causat diuinitatem effectum et desideriorum. cxx.
 Diuinitas factus arguit diuinitatem cordium. ibidem.
 Doctores moderni scribentes magis recitantes dicuntur propositores. eodem.
 Doctrina et disciplina docentur subditi a principe doctore et sapiente. ibidem.
 Dolor de peccatis uoluntate assumptum est signum.

est signum uere contritionis. vij.
 Dolor habet tres esse rationes et non corde simulatorios dicitur. cxxij.
 Dolor uerus de peccatis dicitur maximus quae a corde et ratione procedit. cxxij.
 Dolor uere penitentiae in sola ratione consistit. ibidem.
 Dolor non potest separari a uera contritione probatur multiplici ratione a uoluntate et exemplo. eodem.
 Dolor in parte lenissima est affectus contritionis in intellectus uero est actus uirtutis. ibidem.
 Dominice dilectionis obseruantia non est ex uirtute dei sed ex contritione et conseruandae ecclesiae. cxxij.
 Dominice dilectionis operatio non cadit sub precepto christiani sed affirmatiue quantum sabbatum iudeis. ibidem.
 Dons spirituales in nos descendere dicitur gradatim per diuini luminis quod gratia dei nuncupatur. v.
 Draco est nomen generis quod continet sub se multas species. cxxij.
 Draconis plangit est amarior inter omnia animalia irrationabilia. ibidem.
 Dracones sunt corpore ualde magnitudo quae non potest esse minor. v. cubito. eodem.
 Draco est maximus inter omnia animalia terrae et maris. eodem.
 Draco quare ferit uirtutes sit contra elephantem. eodem.
 Nulla est adoratio rationalis creature quae exhibet aut ratione dignitatis aut uirtutis aut bonitatis. cxxij.
 Duo sunt omnino necessaria scientia et fama conscientia propter nos facta propter proximum. cxxij.
 Duplex uirtus ostendit propter aliam in corde habere sunt sitis uenatoribus. x.
Betudo sensus uoluntatis ex gula quae reddit hominem debilem ad intelligibilia. cxxij.
 Ebrietas extinguunt lumen rationis et inserit notabile damnum in anime et uoluntate.

Ebrietas quoties mala facit ostendit dicitur ostendit per suos effectus. lxxvij.
 Educatio et disciplina in puerticia inducunt optimos quae ex consuetudine conseruantur usque ad senectum. lxxij.
 Efficacius remedium homo propter nullum habere potest quam peccata sua recognoscere. vij.
 Efficacia lachrymarum quibus sit apud deum gratia atque acceptissima ex gratia collata consideratur. ibidem.
 Efficacia uere contritionis probatur multiplici exemplo. cxxvij.
 Ecclesia est quedam maiori iustitiae et commune ius christianorum. cxxij.
 Elemosyna consideranda est secundum intentionem tribuentis qua mentes quas affectione datur. cxxvij.
 Elemosyna liberat animam a peccato et a morte non patitur illam ire in tenebras. ibidem.
 Elemosyne corporales assunt digniores spirituales pulchra quae sit. cxxvij.
 Elemosynarum corporalis ad spirituales duplex est comparatio. ibidem.
 Elemosyne spirituales multo rationabiliores sunt digniores corporales sicut aia est pfectior corpore. eodem.
 Errores sunt plurimos in oratione sum auctor operis coram deo deuote exponit. v.
 Erroribus suis peccator delectatur non uis peccatis uetera delicta obstruendo se existimat excusari. vij.
 Esau non propter gallinam sed propter lentitiam punam perdidit. cii.
 Euagatio mentis octo filiis generat. cxxij.
 Euagatio mentis aliquid est generalis aliquid specialis. eodem.
 Eua si sola peccasset non fuisset generum humanum insectum sed sola acriter fuisset punia. cxxvij.
 Eua grauis peccauit quam adam triplici ratione uidelicet relationis singulatio inductionis. eodem.
 Excusatio ipsius auctoris humiliter sit contra detractores per uerba. lxxij.

ronym. v.
Etas matuta tenet s̄uetudines q̄s
florida adoleſcētia cap. iij.
Excommunicatio est modifica ratio
precepti facti ab ecclia contra rebel-
les ⁊ inobediētes. cxliij.
Excommunicatione maior excoīcari
participantes cum eis scietēz non
necessitate peccāt moraliter. eodes.
Excoīcatio duplex est maior ⁊ minor.
Minor autē separat a participatio-
ne sacramentorum. eodem.
Excoīcatio maior sepat a sacra-
mentis ⁊ communioe fidelis ⁊ a quo
libet actu legitimo. eodem.
Excoīcatio maior excoīcā-
tione scietē participā incurrit mi-
nozem excoīcātionē que nō tran-
sit in tertiam personam. eodē.
Excoīcātos vitare nō tenemur
etiam in diuitis nisi fuerint publice
declarati. eodem.
Excoīcāto excoīcātiōe ma-
iori p̄it oēs participare qui p̄inētur
in hoc versu. Utile lex: humile: res
ignozata: necesse. eodem.
Excoīcāto minor p̄trahit parti-
cipādo cū excoīcāto maior ex-
coīcātiōe in casu nō cōcesso. eodem.
Excoīcāto est quedam medici-
na afflictua que debet esse ad mede-
lā nō ad interitum. cxliij.
Excoīcāto minor hoc versu
declaratur. Dolorare valde cōmūta
mensa negatur. eodem.
Excoīcāto est exclusio a cōione quia
excoīcare est extra p̄munionē facere
vel cōmunionē p̄uare. eodem.
Excoīcāto triplex est: videlicet
maior minor: ⁊ que a deo infligitur p̄
peccatum mortale. eodem.
Excoīcātiōis pulchra declaratio: an
participās leui verbo peccet mortali-
ter vel incurrat minozē. cxvj.
Excoīcāto participās in diuitis vel
in cōtēptū ecclie temp̄ peccat mor-
taltiter: incurrit minozem. eodem.
Excoīcāto minor aliquando

est mortale aliquando veniale secun-
dum circumstantias. eodem.
Excoīcāto est grauisima om-
nium penarum licet ecclia pro me-
diciā vtatur. eodem.
Excoīcāto sacrarum litterarū est
res p̄fatiſſima ⁊ laudabilis in prin-
cipe. iij.
Exemplum trium regū peccatores
per veram contritiōem conuertit de-
vent ad deum. viij.
Exemplum pulcherrimū: penitendi
est Marie magdalene que tota ac t̄a
ta commisit crimina. xvij.
Explanatio pulchra scdm Augusti-
nū super illud: Dauid. Cōfitebor ad-
uersum me. viij.
Explanatio illius verbi: conuertit
ezechias faciē suā ad parietem scdm
Chrysostomū ⁊ Augustinū. xliij.
Explanatio pulchra super illud fili
prebe mihi cor tuū: salu⁹ eris. xvij.
Explanatio scdm Augustinū super il-
lud. Conuertere ad dñm deū tuū ex
toto corde tuo. cxvij.
Explanatio notabilis sup illud Will-
ses ex toto corde ⁊ extota anima ⁊
mente tua. cxvij.
Explanatio super illud: q̄ amat pa-
trē matrē plusq̄ me nō est me dign⁹
scdm Hiero. xxvij.
Explanatio Augustini super illud
Diliges dominum deum tuū ex toto
corde tuo. cxlj.
Explanatio pulchra sup illud inflā-
māti est cor meū ⁊ renes mei p̄muta-
ti sunt scdm Bernardū. cxix.
Explanatio multiplex sup illud ver-
bū. Curā habe de bono nōte. xxvij.
Explanatio pulchra scdm Thomam
super illud. Velum templi scissum est
⁊ petre scisse sunt. xxvij.
Explanatio p̄maticū Thomam
secundū sensum litteralē. Memoro
vt diē sabbati sanctifices. xliij.
Explanatio secunda super eodem et
verba secundum intellectū mysticū
vel spirituale. eodem.

Explanatio tertia super eadē verba
Memoro vt diē sabbati sanctifices se-
cundū sensum allegoricū. xliij.
Explanatio quarta super eadēmet
verba. Memoro ⁊c. secundū sensum
anagogicū. xliij.
Explanatio quinta super ipsum m̄ter-
itum p̄cepti. Memoro vt diēz sabbati
⁊c. facta p̄ metra pulchra. eodē.
Explanatio pulchra quarti p̄cepti
honoris parentes perver sus notabi-
les. xliij.
Explanatio quinti p̄cepti: non occi-
des p̄ pulchra metra declarata. eodē.
Explanatio pulchra scdm Thomam
super illud tradidit illos deus in pas-
siones ignominie. ij.
Explanatio super illo p̄bo. Quō fiet
istud qm̄ virū nō cognosco. cxliij.
Explanatio pulchra sup textū p̄cep-
ti per carmina aurea facta. iij.
Explanatio pulchra scdm Thomam
super illud. Queritur inter dispensa-
tiones q̄s fidelis inueniatur. ij.
Explanatio septimi p̄cepti: nō furtus
facies p̄ pulchra p̄sus facta. eodē.
Explanatio notabilis sup illud pau-
li. Loquimini veritatem vnusquisq̄
cum proximo suo. lxij.
Explanatio per pulchra metra super
octauum p̄ceptum: non falsum testi-
monium dices. iij.
Explanatio pulchra sup illud pauli
nō regnet peccatum in vestro morta-
li corpore. eodem.
Explanatio noui p̄cepti: nō deside-
rabis vxores pximi tui per carmina
pulchra. ij.
Explanatio scdm Hiero. super illud
sauritas diuitis non sinit eum dor-
mire. ij.
Explanatio scdm Hieronymum
super illud: vbi est thesaurus tu⁹ ibi
est cor tuum. eodem.
Explanatio sup illud: nemo p̄dit deo
seruitēz mānonē scdm Hiero. lxij.
Explanatio scdm Hieronymum sup
illud dices difficile intrabit in regnū

celorum. eodem.
Explanatio per pulchros p̄sus sup
decimum p̄ceptum: non concupisces
rem proximi tui. eodem.
Explanatio notabilis sup illud pauli
dat⁹ ē mihi stimul⁹ carnis mee. lxvj.
Explanatio pulchra sup illud pauli.
Et ne magnitudo reuelationum ⁊c.
tollat me. eodem.
Explanatio sup illud dauid supbi iniq̄
agebāt vsq̄ quaq̄. torū. eodē.
Explanatio sup illud. Delicta quis
intelligit ab occultis meis munda
me. cxvij.
Explanatio sup illud dauid. Et emi
dabo a delicto maximo id est super
bia. eodem.
Explanatio secundum Gregorū su-
per illud q̄ inclina uerit oculos suos
ipse saluabitur. eodem.
Explanatio sup illud. P̄ter vxores
tuāsi q̄ patris crimē scire. lxvij.
Explanatio notabilis sup illud per-
didisti oēs qui fornicant abs te. eodē.
Explanatio alia scdm Augustinū super
dicta auctoritate: perdidisti oēs qui
fornicant abs te. eodem.
Explanatio pulchra super illud for-
nicatio ⁊ vinum ⁊ ebrietas auferunt
cor. lxvij.
Explanatio sup illud audi filia ⁊ vt-
de ⁊ inclina aurē tuā Hiero. lxvij.
Explanatio pulchra super illud con-
turbat⁹ est in ira oculus me⁹ anima
mea ⁊ venter meus. cxvj.
Explanatio super illud vsq̄quo pla-
ger dormis quādo confuges a som-
no tuo. cxliij.
Explanatio boetij sup illud oris sol
⁊ occidit cōra accidiam. ibidē.
Explanatio sup illud adoleſcēs am-
bulās iuxta viā suam. cxvj.
Explanatio super illud si mutare pe-
reit ethyops pellē suam. ibidem.
Explanatio sup illud potū dabis to-
bis in lachrymis i mēsurā. cxvij.
Explanatio sup illud. Lauabo p̄ sin-
gulas noctes lectū meū. eodem.

Explanatio super illud Michæe pi-
 gam et uulabo et faciam plantarum ve-
 lur diachonem. cxiij.
Explanatio super illud faciam luctu
 quasi stridionum. ibidem.
Explanatio super illud Jere. deduc
 quasi torrentem lachrymas. ibidē.
Explanatio super illud: sic deus dile-
 xit mundum. cxli.
Explanatio super illud: quid retribu-
 tuam domino pro omnibus que re-
 tribuit mihi. ibidem.
Explanatio super illud effunde sicut
 aqua cor tuū an cōspectu dñi. cxlvij.
Explanatio super illud dixi confite-
 bor aduersum me. ibidem.
Explanatio super illud: memento mel-
 dñe dñs ueneris in regni tui. cxlvij.
Ezechias rex israel seipsum recogno-
 scens per contritionē ingemuit et mise-
 ricordia cōsecutus est. viij.
Ezechias rex est pulchrum exemplū
 peccatorū penitentū misericordia
 a deo impetrandi. xij.
Ezechias natus fuit ex pessimo pa-
 tre acham sicut abraham habuit isa-
 re ydolorum cultorem. ibidem.
Ezechias fuit natura benignus insti-
 tuerat religionem cuius laudes ioseph.
 recitat. eodem.
Ezechias egrotauit graui languore
 et propheta ad eum mittitur uisita-
 mentum faciat. ibidem.
Ezechias peccauit p supbia nō reco-
 gnoscens bona sibi a deo collata. eod.
Ezechie gna pctōz varia fuisse expo-
 nunt p rabi salomonē et iosephū. eo.
Ezechias peccauit nolens accipere
 uxorem cōtra dispositionem legis et
 dei uoluntatem. ibidem.
Ezechie regis varie fuerunt opinio-
 nes tam hebreoz doctorū q̄ catholi-
 corum. ibidem.
Ezechias cū esset uir insti- ac it mens
 deū fuit castigat⁹ ne nimia felicitas
 laboreretur. ibidem.
Ezechias infirmitate corrept⁹ est. ne
 post incredibiles triumphos cor ei⁹

laboreretur in superbiam. ibidem.
Ezechias scdm hier. et magistrū hy-
 storiarū fuit percussus a deo q̄ condi-
 gnas gr̄as p uictoria nō egr. xij.
Ezechias scdm iosephū est punitus
 qz elatus alo laudes deo secundū ri-
 tū iudeorum non ceclit. ibidem.
Ezechias fuit punitus a deo q̄ the-
 sauros nō solt regios: sed et tēpil per
 lactantia assyris ostendit. ibidem.
Ezechias egrotauit vsqz ad mortem
 propter ingratitudez quā habuit
 cōtra deum non cognoscēdo libera-
 tionem habitam. ibidem.
Ezechie penitentia mirabilis appa-
 ret in contritione animi et effusione
 lachrymarum. ibidem.
Ezechias audicōs vba isayē pphete
 alo pternat⁹ est flere cepit. ibidem.
Ezechias recognoscens se grauius
 deliquisse humiliter et deuote orauit
 ad dñm. ibidem.
Ezechias faciem suam ad parietem
 conuertit: qz ad templum propter in-
 firmitatē ire nō poterat. ibidē.
Ezechias recognouit seipsum et me-
 rito sue contritionis indulgētiāz me-
 ruit salutem. ibidem.
Ezechias nō fuit sanctior dō q̄ fuit
 an ed nec tossa q̄ fuit post est. ibidē.
Ezechias excessit omnes reges q̄ ad
 quedaz particulāria et sic questio ista
 soluitur. eodem.
Ezechias pfregit serpētem enēū quē
 iudei adorabāt et incēsus adolebant
 sic alios reges excessit. xij.

Aciens elemo-
 sy nā vi-
 ro malo credēz bonus
 fit nō peccat: imo ppter
 elemosinā: meret. xxvij.
Facies hoim distimiles
 sunt et q̄ta est diuersitas faciētib⁹ tā-
 ta est in eoz cordib⁹ desiderijs affe-
 ctioib⁹ et passioib⁹. cx.
Facies dicitur: a factio factis: qz facies
 facit noticiam hominis. ibidē.
Facies hominis est clara: qz in ea re-

lucent opera mirabiliora dei. ibidē.
Facies magis demōstrat dispositio-
 nem cordis: quia in ea uigent omnes
 sensus. ibidem.
Facies hominis spiritualiter cōsciē-
 tia intelligitur luxta illud faciē tuaz
 laua. i. conscientiam. ibidem.
Facies pulchra sicut gratiosa est in
 conspectu hominum sic conscientia
 munda in conspectu dei. eodem.
Factores auxiliatores mediatores i
 aliquo delicto dicuntur instrumēta pec-
 candi. cxvij.
Facies multa carnalis affectio cogit
 ex quibus creatorē multotiens offen-
 ditmus. ibidem.
Falsum testimoniu tribus modis et
 tres persone in iudicio facere p̄nt ac
 uisus testificans iudicēs. lvi.
Falsa accusans aliqz et deficiens in
 probatione debet sustinere penas ta-
 liois. eodem.
Falsus testis eandē pensam sustinere
 dz quā primo falso pcurabat. eodē.
Falsum testimonium dicens contra
 proximum est sicut iaculum vel gla-
 dius vel sagitta acuta. ibidem.
Falsus testis quattuor bona n̄rit au-
 ferre uidelicet ueritatē: honore famā
 et amicitia. ibidē.
Fallacia est sili anarctice: q̄ fit per s̄-
 ba decipientie in oculo. lxxvj.
Fama est preciosior cunctis rebus tē-
 poralib⁹ ideo est propinquis bonis
 spiritalibus. xxvij.
Fama est nobis necessaria ppter p̄-
 mium ne scandalizetur. ibidē.
Fama dupl̄iter leditur aut directe
 aut indirecte scdm Tho. ibidē.
Familiaritates oīno fugere expedit
 pro cōseruatione castitatis. xc.
Familiaritates feminarū religiosi
 fugere debēt: qz est res multū pericu-
 losa scdm hieronymū. lxxix.
Felicitas uera atqz perfecta ē cogno-
 scere corde contrito dominum Iesum
 christum. iij.
Femine quedam tempore perfec-

tionis se in flumen precipitauerunt
 et sancte ad Augustino reputant. l.
Femine in omni genere animalium
 sunt molliores masculis exceptis u-
 sa et leoparda. lxxij.
Femine nobiles aliq̄ copulant⁹ ho-
 minibus uillissime cōditionis: propt̄
 luxuriam secundum hieronymū. xc.
Fenestre decē in corpore hois sunt p
 quas mors intrat ad aīam. cxliij.
Fenestrarum ipsarū declaratio pul-
 chra per quas tot et iāra mala oriū-
 tur. cxv.
Festa multa instituta sunt: ab eccle-
 sia ultra dominicā sub precepto. cxix
Festiuitates q̄ sunt: de precepto sunt
 sanctificā de iuxta illud Memēto ut
 diem sabbati sanctifices. cxix.
Finus omnino considerandus est a
 nobis: qz ex fine boni uel mali repu-
 ramur. cxv.
Finus circumstantia est prima in ag-
 grauando pct̄i qz q̄ritas malicie cō-
 sideratur ob ordine finis. cxv.
Finus mouet agentes ad agendum
 et actus morales ab ip̄o sine spem af-
 sumunt. ibidem.
Figura cessat adueniente ueritate sicut
 sole adueniente tenebre cessāt. lxxij.
Fides dirigit alaz credendo et assen-
 tiendo spiritualibus. ibidem.
Fides facit deo assentire spes i deo
 p̄fidēs: caritas facit deū amare ibi.
Fides catholica non requirit ut ad
 omnes sicut miracula sed solum q̄t
 est expediens. eodem.
Fille ioh̄ peccauerit mortalliter qz
 inebriauerit patrem suum et ince-
 stum commiserunt cum eo. xi.
Fili puniuntur propter iniquitatē
 patrum temporaliter: ut pater exem-
 plum de filiis Dauid. xij.
Fili quattuor Dauid occisi sunt in
 uisionem sceleris sui propter: mo-
 rem iusti uite. eodem.
Fili boni aliquādo nascuntur a ma-
 lis: parentibus et e contra exempluz
 habes de abraham et ezechia. ibidē.

Filij inhonorantes parentes merentur privari vita naturali & gratie tadem glorie. xliij.

Filijs honorantibus parentes quare longa vita promittitur pulchra questio secundum Thomam. ibidem.

Filij boni quare aliqui potius moriuntur quam filij pravi. vide pulchram responsionem secundum Thomam. eodem.

Filij possunt merito expelli a patre propter inobedientiam & rebellionem. eo.

Filij habent tria a parentibus videlicet esse nutritum & disciplinam. eodem.

Filijs sceleratis contra parentes ponitur pulchrum exemplum ciconie in eorum confusione secundum Ambrosium & Hieronymum. xlv.

Filij non tenentur obedire parentibus in his que sunt contra deum & bonos mores. ibidem.

Filij quod qualiter debeant esse suis parentibus converterari vide pulchram modum secundum Hieronymum. xlv.

Firmamentum intelligitur octava sphaera que est inter celum cristallinum & elementa. lxxij.

Fomes dicitur a foueo foues inde fomes vel fomentum. i. nutritum vel fomes idem est quod radix. lx.

Fomes secundum Thomam est inordinata concupiscentia sensibilis appetitus habitualis. ibidem.

Fomes peccati secundum naturam est equaliter otibus secundum rationem vero persone magis in uno quam in alio. eodem.

Fundamentum totius perfectioris & laudabilis virtutis est puritas conscientie & cordis mundicius. xxx.

Fornicatio simplex semper est peccatum mortale. lxxxj.

Fornicatur honeste vel corporaliter vel spiritualiter vel criminaliter vel per quoscumque aliam culpam. ibidem.

Fornicatio templi dei violat per imundiciam carnis quae incorruptio proximum deo facit. eodem.

Fornicationes prius offendere sunt a corpore nec postea protrumpant in

opere. eodem.

Fortis et constantis animi est in adversis rebus non perturbari. fo. cv.

Flagella dei peccatoribus cognoscuntur reatum suum ad veniam respiciunt vero vero ideo cognoscuntur rebus ad perditionem. xvj.

Franciscus petrarcha maximam patitur invidiam ab emulis suis. xvij.

Franciscus petrarcha lauream erexit que figura est alienius veritatis ut auctores istius operis ait. ibidem.

Franciscus petrarcha veneratur loca sacra ubi maria Magdalena penitentiam egit. eodem.

Franciscus petrarcha ornatissima carmina composuit in laudem marie Magdalene. eodem.

Franciscus petrarcha vitam solitariam aggressus est indutus exemplo Marie Magdalene & obiit in heremitorio agrum paravini. ibidem.

Fraus committitur circa species vel substantiam vel quantitate vel qualitate. liij.

Fraus est deceptio perfecta facta in presentia illius qui deciditur. lxxvj.

Frateres contemplativi nolentes laborare manibus per beatum Antonium sunt mirabiliter redarguit esse electi. lxxj.

Fruus est amor inherere alicui rei propter seipsam: ut dicit augustinus et ceteri doctores catholici. xxvij.

Fruus utendis et uti fruendis nulla iniquitas maior reperiri potest secundum Thomam & augustinus. eo.

Fruus duplex est perfecta & imperfecta: perfecta est que habet tantum ultimum finem laud habitum impfecta vero non habitum. ibidem.

Fruimus solo deo creaturis vero uti mur et ideo ipse diligende sunt propter deum. eodem.

Furtum non facies est septimum preceptum divine legis: ego totum quod pulchrum est. liij.

Furtum dicitur a furere vel a fure ut id est obfusco quod est obscura

re: quod sur obscuro tpe vadit. ibidem.

Fur & latro differunt. eodem.

Furtum committunt quicumque rem alienam retinent vel vnum ipsius rei inuito domino. eodem.

Furti nomine intelligitur omnia illicita viurpatione vel alie nec & sceleratissima etiam furtum dicitur. ibidem.

Furti tunc peccata moralia est magis periculosa propter satisfactionem faciendam. eodem.

Furto apud scitas nullum aliud scelus maius reputabatur nec gravius puniebatur. liij.

Furti & latronum species & differentie multae reperuntur & nominantur ut ibidem declaratae. ibidem.

Fures appellantur omnes reges principes & domini temporales itruis per viam autem fraudem aut per perditionem: & tenentur ad restitutionem. liij.

Furtum magnum exemplum & pulchrum recitat valerius de dicto socratibus contra tyrannos. eodem.

Ayus cali

gu la propter oculum factus est flagitiosissimus & crudelissimus ut hystorographus refert. xlvj.

Ayus caligula tante libidinis fuit ut sorores proprias stupro pollueret & postea illas exularet. ibidem.

Ayus cesar propter excellentiam imperii videtur voluit honorari. xv.

Ayus cesar per magnitudinem dignitatis humanis perdidit intellectum. ibidem.

Ayus cesar in se simulachrum suum in templo hieronymus pontificis. ibidem.

Genus mortis est in peccatis si vivere & seipsum non cognoscere. liij.

Gena crucis duo sunt vna corporale & aliud spirituale. q.

Genus abstinentie est sensum suum abstrahere ab his que per tactum gustum visumque deceptis. ibidem.

Genus crucis est motus animi resistere ligare contra viduitatem eius

interiore homine facere. ibidem.

Gratia & bonitatis plenitudo a deo solo est: deo homo non debet ingratus esse. xxxvj.

Gratias debemus agere deo tam pro factis remunerato quam pro immo spei nostra & premium. eodem.

Gratiam dei meruerunt habere filij leui propter eedem suorum & patriarcharum factum. liij.

Gratia divina aliquando superabundavit in peccatoribus non immo spei pluri de dauid & ezechia. xvj.

Gratia semper preedit auxilium sicut in obedientia mollit imperium. xxxvj.

Gratias agere deo debemus & oia scilicet in nomine Jesu sine verbo: sine opere incipiamus. xlvj.

Graechorum tumultus & seditiones post destructam cartaginam in populo romano insurrexerunt. xlvj.

Gradus peccatorum tres sunt ad quos oia alia peccata reducuntur. v. cordis ortus & operis. xxx.

Gradus primus peccatorum tam mortalium consistit in corde sine omnibus doctoribus catholicis. eodem.

Grauantur peccata lingua multipliciter ex condita de loquentis & audientis ut ex frequentia dolo deliberatione & similibus. eodem.

Grauitas homini decet & potest esse pro catholico cetero ut refert hieronymus. lxxxj. q.

Grauitas seruari debet in proferendo in istam aliquam: exemplo moysi ex senioribus israel. ix.

Grauitas moysi magna est de xantim quiete quando nec dicere nec audire de quoque oblique permittit. eodem.

Grauisimum fuit peccatum primi angelis ratione sue dignitatis & scientie quibus ceteros precebat. fo. cxxxj.

Grauitus peccant maiores quam minores propter ingratitudem quod bonis collata sunt & beneficia dei. folio eodem.

Statur peccatum ppter speciales
 repugnantiam acti ipsi peccati ad ma-
 gnitudinem persone. eodem.
 Statur peccati propter scandalum
 seu malum exemplum. eodem.
 Statur peccatum religio si tri-
 plici ratione: ratione contempti et ratio-
 ne scandali. cxxxij.
 Statur peccati cognoscere non
 solum oportet per genus: sed etiam per
 ipsas circumstantias scire. eodem.
 Statur peccati magis attenditur
 scilicet species quam scilicet circumstantia. eodem.
 Statur peccati consideratur magis
 ex parte obiecti. cxxxv.
 Statur aut peccati ex parte sui mul-
 tiplici ratione. eodem.
 Statur peccatum aliqui ex parte
 proximi et tunc maius peccatum est quam
 si solum est dignior. eodem.
 Stegorius sanctus et rhetor lumē sibi
 in hunc mundum non potuit ena dere. cxxvij.
 Stegorius libros coburendos petras
 dyaconus defendit ob quorum de-
 fensionem miraculose spiritus deo red-
 didit. eodem.
 Sula et luxuria sunt vitia carnalia et
 consistunt circa delectationem tactus. lxxvij.
 Sula minus impedit operationes homi-
 nis circa intelligibilia quam luxuria. eo.
 Sula est solum corporis causa autem
 ciborum appetitus videtur et alias. su-
 le descriptiones. cj.
 Sule dedit magis bestie quam homines
 dicit debent. eodem.
 Sule vitium propter immoderantiam
 cibi et potus: perturbat rationem et
 mentem hominum. eodem.
 Sule filie quibus sunt ves eberudo me-
 ris: inepta leticia: loquacitas: imun-
 dicia: curritas. eodem.
 Sula multa nocumenta et damna in-
 fert homini quam ad vitam quo ad corpus. cxi.
 Sulosi et delicati multis rationibus
 et causis se excusant quam abstinere non
 possunt. eodem.
 Sule vitium non consistit in cibo: sed in
 occupacione non regulata. eodem.

Sulosi multa exempla habes tas
 ad bonum quam ad malum. eodem.
 Sule grauitas an sit maximum pec-
 catorum tripliciter potest considerari. eodem.
 Sule peccatum consideratur ex par-
 te materie: ex parte peccantis et ex
 parte effectus. eodem.
 Sule vitium nouem nocumenta: con-
 tra animam infelicem producit. eodem.
 Sule species si scire opus quod est
 te sint pulchritudo declarata. sibus. eo.
 Sule vitio dicitur quod boni factus
 est virtuosus totum deperdit. eodem.
 Sulus est quartus sensus corporalis et
 dicitur agnoscere quod gustata per gustu
 tur transeunt. cxiij.
 Sulus inducit hominem ad multa
 peccata nisi retineat per spiritum rationis. cxiij.
 Sulus non regulatur omnes generis de
 honestate et ad vitia disponit. eodem.
 Sustantia ac discretio virtutes omnes
 habet lingua eorum quam corpus nutrit. eodem.

Habes cordi

Spositus ad scitiam de-
 derit et in indolere as-
 ficitur hunc mundo sem-
 per est in peccato mortali. cxxix.
 Habitus tales subsequuntur qua-
 les sunt actus quod ex frequentate acti-
 bus generatur habitus. lxxvij.
 Habitus venereorum cum difficultate
 possunt dimitti. ut patet de puellis
 corruptis in tenera etate. eodem.
 Hamilliar propter iras dicebat car-
 thaginensibus quattuor leoncales a-
 lere contra romanos: id est quattuor
 filios suos. cv.
 Hamibal iuravit patri suo halmica-
 ri nunquam habere pacem cum Roma-
 nis. eodem.
 Helleus spiritualiter significat sacer-
 dotes in hanc leprosum peccatorem. cxxvij.
 Helleus septies super pueros mortuus
 spiravit ut illis succideret. eodem.
 Homo iustus semper in primordio sermo-
 nis ex humilitate accusator sui est et
 pulchre auctores ipse exponit. vj.

Homo quod incipiens ex habitu pec-
 cati et semper delectatur in crimine. eodem.
 Homo differt ab homine per quedam
 particularia: sicut stella differt a stel-
 la in claritate. xj.
 Hotes mentes ad instar animalium
 brutorum sunt. cxxvj.
 Homo vere corripitur scientiam habet spi-
 ritus sancti et intelligentiam diuina-
 rum rerum qua diriguntur in agendum. cxxij.
 Homo zelotus efficitur furiosus mul-
 ta fingit. multa suspicatur multa inter-
 rogat et aliquid iracundiam occidit. cxxv.
 Homo cognoscit decursum vite sue
 mediantibus decem preceptis dili-
 genter examinantibus. cxxij.
 Homines ne peccent in adoratione
 requirunt fideles considerationes et de-
 nota attentio. cxxv.
 Hotes redduntur cauti ipsa adoratione
 ne per pulchras rationes sancti. ho-
 mie declaratas. cxxvj.
 Hotes habentes continue et habitua-
 liter bonam intentionem et rectam deum
 possunt semper licite adorare. cxxvij.
 Homines possunt mereri per fidem er-
 roneam: Robertus holcothyt pluribus
 rationibus et exemplis demonstrat. eodem.
 Homines operantes ea que gloria
 dei manifestant adimplent hoc pre-
 ceptum non assumpes nomen dei tui in
 vanum. xl.
 Homo non baptizatur credens nisi se fuisse
 se baptizatum illa sola fide saluat. eo.
 Hotes occisio potest esse iniusta triplici-
 ter de causa. ij.
 Homo eget duplici cibo spirituali et
 temporalis: quod duplici substantia est
 compositus. lxx.
 Homines in hoc mundo hospites ad-
 uene et peregrini sunt: sacra scriptu-
 ra asserit. lxxij.
 Hotes opificii a deo voluntarie for-
 matum est. cxi.
 Homo naturaliter horret peccatum. cxxix.
 Homo potius debet eligere esse in
 sereno sine culpa quam in paradiso cum
 culpa. xij.

Homo debet eligere potius mortem quam
 peccare mortaliter. eodem.
 Homo dupliciter debet contestari de
 peccatis suis. cxxvij.
 Homicida est destructor humani ge-
 neris quia priuat mundum suppo-
 sitis. xi.
 Homicidii genus duplex est spiritalis
 et videlicet et ipse. vide eius distinctio-
 nem. ij.
 Homicidii species sunt quattuor: mo-
 dis videlicet corde: opere: omissione. eo. d.
 Homicidii corporale fit etiam quattuor
 modis prout infra notatur. eodem.
 Homicidium est grauis peccatum
 adulterio et furto. lxx.
 Homicidium secundum se non est co-
 cupiscibile sicut adulterium et fur-
 tum: quod non habet rationem alicuius
 boni futuri. eodem.
 Herinactus quod et hericus dicitur peccator
 contrito conuenit. cxxij.
 Her et onam percussus sunt a deo quod in
 actu matrimoniali semen extra vas
 fundebant. ij.
 Her causa delectationis ne thamar co-
 ciperet. Onam quoque ne suscitaret seminem
 fratri suo semen fundebant. eodem.
 Humana mens facile mutat propter
 vanam gloriam. cxi.
 Humana mens non potest unice actu ce-
 lestis cape et ad terrenam hanc. cxiij.
 Humanam laudem querens diuinam
 amittit gratiam. lxx.
 Humane leges per multas rationes a di-
 uinis legibus distant. eodem.
 Humane carnis miseria quanta sit: et
 totis similitudinibus cognoscitur. lxxvij.
 Humanum corpus crescit usque ad vi-
 cessimum annum annu scilicet opti-
 mione per philosophum: sancti thome et
 aliorum. cxi.
 Humane originis dignitas inclinat
 nos ad contemplationem ordinis di-
 uine providentie. cxxvij.
 Humilitas auctoritas pro declaratio-
 ne facta super. et precepta ex ipsa exen-
 satione sui cognoscitur. lxx.

Humilitas nos deo similes facit superbia vero similes dyabolo. lxxij. Humilitas dicitur conferuatrix carnos et radit omnium virtutum. lxxij. Humilis peccator labi in quocumque vitio vitium est superbo arroganti in vno solo. eodem.

Humilitas nulla tam celsa reperitur quam dulcedine glie non tangatur. lxx. Humilitas deus electos suos diuersis tribulationibus vt ad celestia dirigit exemplo pauli. lxxij. Humilitas non solum a diuina lege sed etiam a philosophis poetis et oratoribus extollitur. lxxij.

Humilitas vera qualis sit et quibus conditionibus cognoscatur. eodem. Humilitas vera per veram et bonam patientiam ostenditur. eodem. Humilitas descriptione variet. lxx. Humilitas sola inter filios dei et filios dyaboli secundum Cassiodorum differentiam facit. lxxvij.

Dolatrie peccatum est grauissimum olim peccatum quia a deo est imitatio eius. lxxvi. Dolatria est excedere debitum modum cultus diuini tribuendo creature quod deo uenit. lxxv. Dolatria est vitium ita grauissimum peccatum sicut si aliquis contempno proprio suo rege alium maximo honore proponeret. lxxvij. Dolatria est origo siue causa omnium peccatorum quia eo apostata a deo. eod. Dolatrie auaritia parat quod est horribile peccatum et quod sit ratio eius vide pulchram declarationem. lxxij. Felicitum est adiuuamentum virtutis non sanctitatis perfectio secundum hiero. lxxvij. Felicitantibus inter alios cibos vult carnium solus inredundat. lxxvij. Jeronymus malignitatem inuidie passus est vt in pluribus locis conuenitur. ciiij. Jeronymus pater doctorum rephē

dit eos suos et detractores. lxxvij. Jeronymus solus biblia de hebreo in latinum egregie transtulit. eod. Jeronymus peritiam habuit quattuor linguarum hebreo: grece: caldee et latine. eodem.

Jeronymo damasus papa committit officium celebrandum in ecclesia ordinari. lxx. Jeronymus psalterium totum diuisit per feras et per nocturnos decantandum. eodem.

Jeronymus instituit vt in fine omnium psalmorum diceretur Gloria patri et filio. eodem.

Jeronymus epistolas et euangelia per anni circulum ordinauit in ecclesia esse decantandas. eodem.

Jeronymus cum esset annorum. lxxvij. in partibus hierosolymis post asperam penam obiit in domino. lxxvi. Jeronymi constantia mirabilis fuit quod nisi a rigiditate sua flecti potuisset nisi per paulam vt ipse exponit. eod.

Jeronymus summis laudibus extollendus. eodem. Ignorantia duplex ponitur a sancto Thoma. cxiij.

Ignorantia aliquando dicitur iuris aliquando facti. eodem. Ignorantia iuris non excusat ab educatione nisi illos quibus igitur ignorare vt sunt pueri. cxiij.

Ignorantia iuris diuersimode declaratur a sanctis doctoribus. cxiij. Ignorantia facti multiplices habet declarationem. eodem.

Ignorantia triplex. eodem. Ignis extinguitur a qua et subtractione lignorum sic luxuria lasciuia et subtractione ciborum. lxxvij. Infidelitas desperatio et odium dei opponantur de directo contra virtutes theologicas. cxy.

Infidelitas prouenit ex eo quod ipsam dei veritatem non credit. eodem. Job patientissimus et iustus agebat gratias deo pro filijs suis ratione pe-

ternitatis. cxyj. Job prudentissimus ac timens deum innumerabiles tentationes vixit maxime vitium luxurie. lxxvij.

Ioannes euangelista in hoc mundo et in regno celorum fuit excellentior multis angelis. lxxvj.

Ioannes euangelista prohibet est adorare angelum propter tres pulchras rationes quod ibidem denotatur. eo.

Ioannes euangelista excellentiam diuine nature sublimius atque perfectius ceteris euangelistis descripsit. xx.

Ioannes euangelista diuinitatem Christi a deo verbo vire disputans quaesita alius volat. eodem.

Josephus hystoricus et doctor hebreus fuit. cxiij. Josephus declarat quot et quanta mala fuerunt in obsidione hierusalem. eodem.

Ipocritis et simulatio tollenda est a vera contritione. cxxix. Inquietudo ingerit hominibus solitudinem et curas superfluas circa ista transitoria. lxxvj.

Ira est ab ira quod est flamma quia terribiliter inflammat cor hominis. cii. Ira est passio quod dicitur siue feruor appetitus sensitiui secundum Thoma. vide alias descriptiones secundum hiero. et ceteros. eodem.

Ira subtrahit plura bona destruit honestatem corporalis dispositio mutando gestus. eodem.

Ira impedit potestatem naturalis rationis quod obnubilat oculum mentis. cii.

Iracundia animalia parum vident et pariter fetus suos imperfectos vt canes. eodem.

Ira tria mala facit. primo obnubilationem mentis inducit. Secundo prouenit sensibilitatis Tertio lubricationem memorie. eodem.

Ira est cautela sophistice vt disputando pronocet locum ad diuersitate

scientie extra propositum. eodem. Ira debet vinci per modestam patientiam et pietatem. eodem.

Ira que est ad bonum laudatur ad malum vero vituperatur. Exemplum habes de Moyse irato quod occidit. xx. multa hominum. c. iij.

Ira lux veritatis admittitur spiritus sancti et elucidatur a cunctis detestatur. eodem.

Iram vincere et illam cohibere maxime virtutis est exemplum habes de architareno. eodem.

Ira est causa omnium victoriarum quia clausa recondit virtutis et aie. eo.

Ira est mater crudelitatis et impietatis: exemplum pulchrum habes de Alexandro magno quem et alia exemplis. eodem.

Ire sex sunt filie que pulchris versibus declarantur. eodem.

Isidorus quod de ipso dicitur et quantum se de peccatis accuset. cly.

Isidorus duo fuerunt videlicet maior episcopus yspolensis et minor episcopus cordubensis. eodem.

Isidorus maior fuit vt eruditissimus non minus sanctitate quam doctrine clarus. eodem.

Isidorus laudes quot et quanta volumina proferunt ab ipso auctore recitantur. cxy.

Inuidia est odium felicitatis alienae vide alias pulchras descriptiones quod ibi ponuntur. cxiij.

Inuidi dicuntur ab inuidendo eo quod bona proximorum videntes dolent. eo.

Inuidia est monstrum damnosum humane tranquillitatis caliditas sahana. eodem.

Inuidia mutat omnes status hominum sed magis religiosos et literarios et semper est inter partes. eodem.

Inuidorum detractores euadere non poterunt philosophi nec doctores nec sancti viri. eodem.

Inuidia est toxicum charitatis ostia iniquitatis putredo fametatis securi

dñi Hieronymi Augustini et Ro-
 bertum Holcorth. G.
 Inuidia habet plures diffinitioes
 & descriptiones fm Tho. Robertum
 Holcorth. & alios doctores. eodē.
 Inuidia h̄ multa remedia ad illam
 curandū. eodē.
 Inuidie totalis sumaria descriptio p
 duos pulchros versus annotant. eo.
 Inimicus dicitur ille q̄ peccat ex habi-
 tu cōtinēdo q̄ ex fragilitate. cxxxiij.
 Inuēto diaboli ad tēdū ē vt a iam
 peccatrice cōpōsensu subuertat. lxxvij.
 Inuēto dei est. vt p̄ tribulatioes pec-
 catōz humili & humilitatē p̄bet & p̄-
 batuz ad gratiā reducat. eodem.
 Inuēto peccatis primo est inq̄rēda
 q̄ aggrauat & alleuat peccatū. cxxxiij.
 Inuēto si bona est opusci⁹ bonū erit
 & e contra. eodem.
 Inuēto de oculi⁹ volūtatis quia docet
 finē quo sedere debem⁹ sicut oculus
 corporis. cxxxiij.
 Inuēto nostra s̄ lumē q̄ sicut lumē
 incedēte illuminat sic inuēto ad ope-
 rādū volūtate illustrat. eodem.
 Inuētoes sine acti⁹ eliciti⁹ volūtate
 nomē boni vel mali dāt operibus no-
 stris. eodem.
 Inuēto humana obumbratur multo
 tiens factu mundano. cij.
 Irrisus est superbus vt canis pecca-
 tor impatiens. cxlv.
 Iubileus dicitur annus plenarie re-
 missionis. clj.
 Iubileus s̄ a iubilo in bilas q̄ p̄tri-
 nis iubiliū tribuit. eodē.
 Iubilet figura i sacra pagina cōtine-
 tur. eodem.
 Iubilet anno op⁹ istud componitur
 & cuditur. eodem.
 Iudiciū h̄sanoy actuum difficile est
 vt patet pluribus exemplis ibidem
 possit. xij.
 Iudicia dei occulta sunt hoib⁹ & ea q̄
 ipsi laudāt reprobā sunt apud deū &
 e contrario. eodem.
 Iudicia multa apud homines vidē

tur reprobā quē apud deū sunt gra-
 ta. hoc patet exemplis ibidem deno-
 tatis. eodem.
 Iudiciū ferre d̄ salute alicui⁹ siue eccl̄
 trario temerariū ē vt p̄ exēplo Olee
 t̄gētis archam. eodem.
 Iudex tenet credere testib⁹ & sic iudi-
 cās inocētiē ad mortē meref. cxxvij.
 Iudex eccl̄astic⁹ scōz p̄bata iudicās
 adulterā ē verā coniugē vel ecōtra
 mereur. eodem.
 Iudex i die sabbatū duplicabāt sacrifi-
 ciū. Rō vero duplicatiōis qd̄ signifi-
 cat declarat ibidē. xlij.
 Iuramentū de se elicitū & honestū rō-
 ne obligat & finit. cxxij.
 Iuramentū adiuuētū est ad subueniē-
 dum veritati a qua aliquādo homo
 discedit. eodem.
 Iuramentū vt p̄bem⁹ sicut medicina. eo.
 Iurās sine iudicio discretiōis licet iu-
 ret verum assumit tamē nomē dei in
 vanum. xl.
 Iurās sine causa legitima maxie per
 s̄ba q̄ sonāt quāsdā irreuerentiā vel
 turpitudinē ē peccatū. eodem.
 Iurans p̄ creaturas vel per alia vel
 per consimilia oia in deum reduci-
 tur quia obligata sunt deo grauitur
 peccat. eodem.
 Iurās falsum peccat mortaliter & po-
 nit in deo ignoratiā q̄ credit illū ne
 scire verū. xli.
 Iurās falsus rogat deū p̄tra se vt anti-
 mā ei⁹ puniat. xl.
 Iurans falsum tollit societatem que
 sibi iuncte credit & ponit finē per iu-
 ramentum. eodem.
 Iuuentū ē etas piculiosissima & ple-
 na squels. cxliij.
 Iuuent⁹ b̄n̄ & laudabilē exercitātā
 dicit q̄n̄ optimis morib⁹ ibuta virtu-
 tib⁹ ornata & studijs literarū ē a tene-
 ris annis erudita. ij.
 Iuuentis pulcher & timberbis epheb⁹
 dicitur ab eo qd̄ est valde & epheb⁹ in-
 cidius. liij.
 Iuuenes lasciuū munusculū per nu-

trices & alumnas multoties virgines
 corrumpunt. xc.
 Iusticia veritatem nouit personam
 non accipit deum solū imitat. lxx.
 Iustificatio impij est qd̄a mor⁹ a sta-
 tu peccati ad statū iusticie. cxlvij.

Lachryme p̄ q̄s pecca-
 ta delentur & interiores
 purgant macule i spe-
 cm dei sūt valde dulces.
 vij.

Lachryme felices dicuntur quia in-
 cendia peccatorum extinguntur exem-
 plo magdalene vt Hieronym⁹ dicit
 & Augustin⁹. cxxix.
 Lachrymari & opera bona exercere
 quis non potest nisi cor ei⁹ fuerit cō-
 tritum. eodem.
 Lachryme corporales parum valent
 nisi cor sit dispositum. eodem.
 Lachrymantur & dolent troci. iudei
 & gentiles et tamen ille actus nō est
 contritio. eodem.
 Lachryme & suspiria accidunt homi-
 nibus naturaliter. ideo non est con-
 fidendū in illis. eodē.
 Lachryme petri apostoli virtutem
 habuerūt baptismatis. cxl.
 Languor est morbus siue infirmitas
 ad mortem que nō potest sanari me-
 dicina sed solo mtraculo. vij.
 Latro qui cū xp̄o crucifig⁹ ē magnas
 egit penitentia. cxij.
 Latronis quersio fuit p̄pter admi-
 rāda signa q̄ vidit i xp̄o. eodē.
 Latro illustrat⁹ gr̄a spiritus sancti co-
 gnouit xp̄m redēptōrē mōdi. eodē.
 Latro habuit res d̄ntes theologia-
 les vicit ap̄los magnanimitate. eo.
 Latro ex cruce licet tarda fuerit con-
 fessio transiit in paradysum per ve-
 ram contritiōē. xxi.
 Latro in fine vite sue conuertitur q̄
 etiam sera penitētia apud deum va-
 lida est. xvij.
 Latronis laudes narrant ad plenuz
 p̄ Hieronymū & alios doctores. cxij.

Latria est prima adoratio q̄ soli deo
 cōuenit. xxxvj.
 Laudē trāctū petrarche vteq̄ de-
 cursas p̄ ip̄m auctore laudabiliter ex-
 ponunt. xvij.
 Laurea significat victoriā pugne le-
 gitime certāti scōz ip̄z auctore. eodē.
 Laurea vt ip̄e auctor exponit sapien-
 tiaz denotat q̄ sola homines beatos
 facit. eodem.
 Lazar⁹ recepit mala i vita sua dices
 s̄o bona tēpotalia. lxxxvj.
 Lazar⁹ & diues differūt sine vn⁹ por-
 tat i paradysum ali⁹ ad infernū. eodē.
 Lectio diuinay scripturay tollit vi-
 tiaz ad deū aliaz dirigit. cix.
 Lex peccati est p̄seruendo violētia qua in-
 uit⁹ trahit anim⁹. cxxxiij.
 Lex mādada dei est iō iudicio q̄ scōz
 leges puniūt malefactores a deo re-
 munerātur. cxlx.
 Lex humana est q̄ consistit in homi-
 ne & considerana experientia facia illa
 iudicat. lix.
 Lex diuina a deo est q̄ nō solum exte-
 riora verum etiam secreta cordis in-
 tuetur. eodem.
 Libertas ale cognoscit ex rōne dñi q̄
 i corde possidet homo que ē libertas
 bitri. cxviij.
 Libertatē & dñituz h̄z ale in toto cor-
 pore & sup oia mēbra. eodem.
 Liberalitas est virt⁹ regia q̄ reddit
 hoies gratos & benignos. lxxviij.
 Liberalitas p̄ ip̄os effect⁹ cognoscit
 q̄ d̄neri sunt. eodem.
 Liberalitas sic holtem reddit obis
 amabilem sicut auaricia reddit exo-
 sum. eodem.
 Liberalis h̄o deo assimilat q̄ dat ob-
 bus assuetē tā iustis q̄ iniustis. eodē.
 Liberalitatis officiu ē cōit peccatū da-
 re etiā ingratis & inimicis. eodē.
 Liberalitas p̄terea & bonitā mēta
 sunt que homines reddunt deo am-
 abiles. eodē.
 Liberalitate Citi⁹ Ctespasi filij dñi
 est delictē h̄ant generis. eodē.

Libido insita ob procreationē filio
ru si limites suas excedat redundat
in virtū. fo. lxxij.
Libido et luxuria pueniūt i materia
et forma: s; sine differūt. lxx. ad.
Libido ferreas mentes domat et vi
ros feroces molefcere facit. lxxij.
Libertū arbitriū est hūilitas volūta
tis qua elligit et dicerit. c. lxxij.
Libertū arbitriū est facultas volūta
tis elligēdi bonū vel malū. eodē.
libertū arbitriū motū duplex ē. lxxvij.
Libertū arbitriū motus fertur ad bonū
nā vñ vult aliud negat. c. lxxvij.
Libertū arbitriū motus maritā s; tra
tem habet. eodem.
Libertū arbitriū homines creauit deo
vt faciant qd volunt. eodem.
Lingua tenerā mētib; est vt vix rati
neri possit. Ideo pctā locutiōis sunt
bñ d scurēda. xxx.
Lingue peccata quō grauatūr ex in
tencōe et ex affectu loquētis. eodē.
Lingua corrigenda est q; mobilitas et
instrumentū cordis est ideo facilis
ad peccandum. xxxij.
Lingua cohibere ne turpia proferat
verba optimum remedium est con
tra luxuriam. lxxvij.
Lingua pandit mores hominis q; vt
vanus sermo vane consciētē iudex
est. eodem.
Lingua dicitur lingua dō: q; ligat s; ba et
voces p articulos sonos. c. lxxij.
Lingua h; virtutē gustatiū et discere
iudā oīm illoz q; corp; nutrit. eodē.
Lingua v; ad duo: v; ad sermones
explicādos: v; ad gustādos cibos. eo.
Lingue dispositio qualis eē debeat
per pulchre declarat ab ipso aucto
re. c. lxxij.
Literarū studia meli' a teneris an
nis inferuntur: q; ingenia tunc sunt
prompta. c. lxxij.
Loquelle vsus homini datus est ad
exprimēdū cōceptū mētis et verita
tem vt sic hoies se inuicē inuēt. lxx.
Loquelle officio inser omnia artifi

cia nil mirabilis. eodem.
Loquēte perfecte: duodecim instrumē
ta cōcurrūt: ex parte aīe q; ex pte
corpōis. eodem.
Locutio vera pfecta fieri nō pōt nisi
ex vatione corpōis et aīe. eodē.
Loth exuīsa a pctō mortali tam de
ebrietate q; etiā de incestu. xj.
Loth recipiēs āgelos hospitiū cre
didit illos hoies eē: rñ apud deum
meruit. xxxvij.
Loth ex filiabus suis genuit Moab
patrē moabitā: ex alia autē genuit
Amon patrē amonitā. p. c. lxx.
Lucretia seipā occidit ppter amī
sam pudicitā vñ merito ab oib; ex
tollit licet nō mernerit. xlii.
Lucretie epitaphiū pulcherrime cō
positū fuit per ouidii scdm aliquos
Luna eclipticā solē: opponēs se inter
terram et ipsū solem. fo. c.
Luxuria absolute: large dicta signi
ficat qualēscq; supfluitatez ab hoīe
desideratā. lxxvij.
Luxuria ppte et stricte sumit p quā
buscuq; voluptatib; venteris. eodē.
Luxuriosus dicitur q; solus in diuersis
et variis corpōis voluptates. eodē.
Luxuria est immunditas desideris
libtica mētior ac p; pstatio. ibidē.
Luxuria ē vitii capitale ex q; hō. pce
ditur multa pctā perpetrāda. lxxvij.
Luxurie vitii multum letificat dia
bolo. eodē.
Luxuria occupat mentē et nocet vir
tutibus et rebus temporalibus. ibi
dem.
Luxuria disponit hominez ad mul
tas infirmitates corpōales: vt lxxē
plis pater. eodem.
Luxuria inter omnia mēbra corpo
ris valde nocet oculis stomacho et
cerebro. eodem.
Luxuria ex suo actu inducit hoīem
ad mortē: vt exemplo patet in crō
nica martiniana. eodem.
Luxuria obnubilat mentem et ob
fuscat intellectū et quasi stolidos

homines facit. lxxvij.
Luxuria facit homines insānre et in
ducit illos ad mīra icōueniētia exē
plū pulchri habes de Sāfōne. lxxij.
Luxuria est qdā vilcosa delectatio q;
luxuriosos trahit ad nephās. lxxij.
Luxuria reddit hominē: fatūsi denti
grat gloriā scā daltzā p mīsi: exē
plū habes de Sāfōne. lxxij.
Luxuria cōs potentias aīe et omnes
pntes dissipat et totum hominē exa
gitat. lxxij.
Luxuria sapientibus nō cōuenit q;
generosos animos frāgit et ad vitiā
inducit. eodem.
Luxurie pulchre diffinitiones a thō
mā hieronymo. et alijs doctoribus
assignant. eodem.
Luxurie pulchra explanatio p hōis
out. li. de ar. amā. notata est. ibi.
Luxuria tollit grām oīm virtutum et
ipāz aīaz eternaliter occidit. lxxij.
Luxurie acrus qualiscunq; s; deli
beratus extra limites matrimonij ē
pctū mortale. ibidem.
Luxuria omnez cognitōnē bono
rum spiritalium tollit. lxxij.
Luxurie remediū ē trāscare rursus
et insidias cogitāōes a corde. eodē.
Luxuriosus sibi preponere d; mor
diuini iudicij in consideratione sup
pliciorum. lxxij.
Luxuria fugiendo superat. Alia hō
vitiā vincunt resistēdo. c. xj.

Magdale
na que
tor cō
tritione fuit peccator
bus exēplum peniten
ti. xvij.

Magdalena seipsam cognoscens p
penitentiaz meruit exaltari sup oēs
āgelos. ibidem.
Magdalene mirabilis puerisio pre
dicatur que maculas suas recogno
scens fortiter ingenuit. eodem.
Magdalena ex vberementi contritio
ne raptā sudis lacrymas: vt pe

des Jesa lauerit et vsq; ad mortē fle
re non cessauerit. eodem.
Magdalene lacryme s; virtutē: facti ba
pismatis habuerit. eodem.
Magdalenam meretricē appellat: vt
dicunt Hieronymus: Christophom; et
quidam alij. eodem.
Magdalena aliquib; apostolis. pre
ponit et sup ipsos exaltat. fo. c.
Magdalena ob eius admirandam et
stupendam penitentiam p mīsiōis
pphetis apostolicis et angelis est
ignozata. eodem.
Magdalena miris latrodibus exollit
p Hieronymo: Ambrosio: Augusti
num et alios doctores. eodem.
Magdalena in vitiā deuotiōis s; frācti
scus petrar. coluit et honorauit. eodē.
Magdalene laudes et vitiā tam in
gratia s; in gloria ornatiōis p au
rea metra. s; franciscus petracha ex
ponit. xvij.
Magdalene loc' pntē horribilis d;
esse: vt ipse auctor declarat. ibidem.
Magdalena credens christū esse or
iūmū meruit quechūlus sic. eā cre
dere voluit. c. xvij.
Magica ars et alie incantationes ter
ribiliter reprehēdunt a beato Augu
stino. xl.
Magister principalis christus ē: quia
ab eo ceteri magistri processerūt et cō
tinne pcedunt. c. xvj.
Magnum ingenium indicat et ma
gna s; rus est nō trāscitior nō s; p se
cia sapientia. c. v.
Mali homines aliquādo dicuntur
ferri et ministri dei quo ad executi
nem diuine iusticie vt patet per exē
plū de Nabuchodonosor. xv.
Mali non solū iustis equari p peni
tentia sed illos superare et āccedere
conantur exempla habes de paulo et
stephano. xvij.
Malus ex continuatione boni nō me
liora sur: sed bonus potius per ipiū
contaminatur. lxxij.
Maledictio ē q; malū alicui ipso

catum. Alde alias descripiōes scōm
 Thomā & alios doctores. xliij.
 Valida est habitus viciosus virtutis
 oppositus. cxxvij.
 Varius Tullius rex oratorum & la-
 tine lingue illustrator fuit. cccj.
 Varyzem non faciū penā sed ipsa
 causa. cclj.
 Videri i multū pferēda est patri rō-
 ne laboris hūris & dilectōis. clviij.
 Videri per quas rationes magis di-
 ligat filios q̄ pater multas doctoi-
 bus assignant. eodē.
 Vires quot et quāta patiānt auro
 re filioꝝ a hieronymo pulchre des-
 gnatur. eodem.
 Vichart q̄s pōt p semetipsum tripli-
 eter vey p̄pando cogitādo & assentiē-
 do: p̄p̄tē molliētes tūc dē. ij.
 Vichans p̄p̄tē sōdomitici horri-
 biliter peccat deo & hominibꝫ inter
 oēs spēs luxurie est grauiꝫ p̄p̄tē. eo.
 Vichās cū alalibꝫ brutis cōmittit
 scelꝫ nephādissimū & fm aliquos dē-
 malꝫ p̄p̄tē sōdomia. ij.
 Vichātes est brutis fm oēs leges
 tā diuinas q̄ humanas debet paritē
 occidi p̄pter detestationē criminis. eo.
 Vichās cū mulieribꝫ p̄ sex spēs pec-
 cat luxurie diu offēdere: deū q̄ oīalī-
 p̄tē mortalia. eodem.
 Vichie spēs sunt fornicatio: stuprū
 incestꝫ: sacrilegiū: rapī: adulterium:
 eodem.
 Vichādo q̄s peccat vtr̄q̄ aū mulier:
 pulchra. quomodo. eodē.
 Vichule iuueniles plene vino & da-
 pibꝫ magis estuāt igni q̄ ethnel mō-
 tes scōm hieronymū. lxxxvij.
 Vichus est parum sumere. quot die
 q̄ raro multus. lxxxvj.
 Vichō nostra superba apprehende-
 re nō pōt diuis cū p̄p̄tē cognitionē
 suā nō app̄hēdat neq̄ cognoscat. ij.
 Vichō humana aliena vitia contē-
 plans in cognitionē suozū peccato-
 rum p̄uente nō pōt. ij. & iij.
 Vichōdium qualiter q̄s peccatum

monstrare & qualiter veniale: vide bo-
 nam distinctionē eius que ibidem.
 p̄ sanctum Thō. declarā. fo. xxxij.
 Vichodatus triplex: est videlz locosū
 officiosum & dānosum. cxxij.
 Vichodatiū tollēduz est ex oibꝫ rebꝫ
 p̄tra hēdīs: q̄ peccatum: est. lviij.
 Vichodatus omne ingiendū est q̄-
 drupli ratione. eodē.
 Vichodatum omnes vitare debent
 ne filiū diaboli dicant: q̄ diabolus ē
 pater mendaciū. eodem.
 Vichodatum non solum verbo cōm-
 mitteri: sed & opere vtr̄ dicere se xp̄s-
 tum & opera xp̄i non facere. eodem.
 Vichodatus tollit societa. em q̄ homo
 est ianmal politicum & sociabile & p̄-
 p̄ter mēdaciū dissingitur. lviij.
 Vichodatum fugiendū est p̄pter
 amissionem fame & honoris. eodem.
 Vichodatum reddit dominos mari-
 me principes: p̄elatos religiosos in
 fame. eodem.
 Vichodatum an semper sit peccatum
 mortale aut veniale. eodem.
 Vichodati ad questionem responso
 & pulchra assignantur per ipsū Tho-
 mam. eodem.
 Vichodatum dicitur eoꝝ contra mē-
 tem vadari: deo mentiri est cōtra mē-
 temē ire. folio eodem.
 Vichodati officiosa et locosa p̄nt esse
 cōtraria charitatī: rōne scandali vel
 damni & sic sunt peccā mortalia. eodē.
 Vichodatum pericolosum p̄p̄tē di-
 citur quod fit contra charitatē & ho-
 norē proximi. eodem.
 Vichodatum pericolosus dicit a ver-
 bo per nequiā penecare idem est
 q̄ perfecte occidere. eodem.
 Vichodati suorum peccatorum est
 remedium efficacissimum ad impe-
 trandum gratiam del. vj.
 Vichodati continuata cum contri-
 tione peccatorum mortalius est ma-
 gnum ipsorum remedium apud deū.
 eodem.
 Vichodati dea sapientie ydēns buca

tam inmensentē ex sufflatione iuda-
 rum illas proteci propter deformita-
 tem facit. cclj.
 Vicherie delicis & delicis miseris cō-
 mutant ex hoc seculo in aliud vel ex
 miseria huiꝫ vite in aliā vitā. lxxxvj.
 Vichericordia sola est virtus & orna-
 mentū christiane religiōis. cxxvij.
 Vichericordia dicit quasi miser habēs
 cor d alteri miserā suā reputat. eo.
 Vichericordia mala morte pisse Au-
 gustinꝫ dicit se nunq̄ legisse. eodem.
 Vichericordia multos intercessores ha-
 bet propter opera charitatis q̄ ope-
 ratas est. cxxvij.
 Vichericordia opera multū proximi
 impēdunt: sed opera iniquitatis nō
 deserunt. eodem.
 Vichiam non audites in diebꝫ festi-
 nis ex cupiditate lucri aut ignoꝝtia
 crassa vel p̄p̄tē mortali peccat. ccc.
 Vichodicas & temperatus cibus est vit-
 lis anime & corpori. lxxxvj.
 Vichodus est dēterminatio adiacens
 rei scōdum Thomam. cxxxiij.
 Vichodus est discretio quedam regu-
 lans omnem disciplinā sine qua vir-
 tutes sunt vitia. eodem.
 Vichodus p̄titionis qualis aut quo-
 modo esse debeat a doctoiibus assi-
 gnatur: q̄ sciat peccator dīscutionē
 peccatorum facere. vj.
 Vichodus quo filiū diligere debent pa-
 rētes dat a hieronymo. clviij.
 Vichoyes q̄re videbat h̄re facit comu-
 tā duplex assignatur exposito a do-
 ctoiibus. xxxiij.
 Vicholitas est peccatum gravissimū
 quia intēto nature frustratur ratioe
 generatiōis. ij.
 Vichomiales & que sunt deo cōsecrate
 vinum bibere nō debent secundum
 hieronymū: sed illud quasi venenū
 fugere. lxxxvij.
 Vichontales sub specie sanctitatis mu-
 nusculis corumpere & a bono p̄posi-
 to reuocare scōdū hieronymū dia-
 belicū est. cc.

Vichontales quomodo qualiter se de-
 beant habere hieronymus optime
 declarat. eodem.
 Vichontalibus est interdiciendum ne
 manuicula aut litteras mittant vel
 suscipiant ab aliquo absq̄ licētia su-
 perioris. eodem.
 Vichonumentus dicitur a memoria eo
 q̄ mentē moueat. cxxvij.
 Vichuller subditur viro propter imbe-
 cillitate nature & propter debilita-
 tem corporis & quia habent minus
 de vigore. ij.
 Vichulleres naturaliter habēt animū
 vitē timidum flexibile: ideo dicit ma-
 sculus occasio. ij.
 Vichullerū glia est inornamētis p̄cio-
 sis ex quibꝫ ad luxuriā corruūt. lxxxij.
 Vichuller speciosa nisi fuerit sobria et
 pudica ē sepulchris dealbati. lxxxij.
 Vichuller excusator participādo cum
 viro ex cōmunicato rōne subleciōis
 sed nō cōtra. cxxiij.
 Vichuller grauius peccat q̄ vir q̄tū
 ad specie p̄tē q̄ iur supbia. cxxxiij.
 Vichuller grauius peccat viro rōne
 elatiōis suggestiōis & iudiciōis. eodē.
 Vichuller grauiꝫ punita ē q̄ peccat
 tripliter videlz q̄ credit diabo-
 lo & peccat in deū & proximum. eodē.
 Vichurmutatio est querela cum impa-
 stētia scōm tholcoth. xxxiij.
 Vichurmutare solēt homines tripliter
 aut contra deū aut cōtra superiores
 res aut p̄tra proximum. eodem.
 Vichurmutatio multum deo displicet:
 Ideo populum israel propter ipsam
 grauius punit. eodem.

Abuchodonosor rex
 babilonis summaximū
 exemplum peccatorū
 bus ad penitentiam cō-
 uertitur. xv.

Abuchodonosor tātas sudit lachry-
 mas penitentiā agendo q̄ oculi eius
 carnei effecti sunt. eodem.
 Abuchodonosor fuit gētilis & ydo-

terra in dicitur dei seruus quasi ad
 executionem iusticie secundum volu-
 tatem dei. eodem.
 Nabuchodonosor excecatus super-
 bia viciorias potentie sue tribuebat
 non deo. Ideo postea percussus est a
 domino. eodem.
 Nabuchodonosor pugnavit contra
 Erphazar et voluntate divina vicit et
 multas puincias subjugavit. eodē.
 Nabuchodonosor fecit sibi statuas
 aureas et exterminavit deos alienos
 et quesivit in ea et per ea adorari quas
 si deus. eodem.
 Nabuchodonosor percussit a deo ce-
 citate mentis et efficit bestialitas: quod de-
 vocari volebat super terram. eodē.
 Nabuchodonosor auditivo voce de ce-
 lo super eum ruentem et dicentem quod be-
 stia efficeretur. eodem.
 Nabuchodonosor secunda imagina-
 tionē suā trāstiat est in bestias: ut cete-
 ris principibus dare exēplū. eodem.
 Nabuchodonosor amisit vsum loqui
 le. put refert magister hystoriarum. eodē.
 Nabuchodonosor spiritus esset demō-
 stramē non fuit ligatus aut reclusus ab
 angelis et seruis suis: ex precepto da-
 nielis. xvj.
 Nabuchodonosor agens penitentiam
 panem non comedit nec vini bibivit
 consilio danielis herbis ac legumi-
 nibus utebatur. eodem.
 Nabuchodonosor saluatus est: quia re-
 cognovit iniquitates suas. eodem.
 Nabuchodonosor propter orationē da-
 nielis propheta et propter humilitatem et
 recognitionem sui teste scriptura sa-
 cra fuit misericordiam precatur. eodē.
 Nasus tris habet officia: unum dicit
 est spiritus alius accipiendi odores ter-
 rā purgamenta cerebra emittere. xj.
 Nasus quomodo sit instrumentū odo-
 rantis: et ad quid sit compositus optime
 per auctorem declaratur. eodē.
 Nasus est ornamentū faciei cuius ca-
 rētia tota facies deturpat. cxij.
 Nasum propheta parabolam pro-

politur ipse dicitur: ut ex proprio ore con-
 uinceretur. xj.
 Nasus plura notabilia applicavit do-
 uid et futura predicta. xij.
 Natura humana exaltata est super
 omnes angelos: ut oēs asserat docto-
 res propter verbum incarnati. xxxvj.
 Naturalis ratio dicitur a ceteris diuino
 cultui populi necessaria. miltiter. cxvj.
 Negotiatores huius mundi a negocia-
 toribus christi multa distantia diffe-
 runt. lxxvij.
 Nero in adolescentia sua erat bone in-
 dolis et clemētia ceteros superabat. xxiij.
 Nero propter oculum libidiniosus et
 seculo matrem sorores et consanguini-
 tates violavit. eodem.
 Nero ad tantam dementiam libidin-
 nis venit: ut virum sibi matrimonio
 copularet. eodem.
 Nero persecutor sensuissimus christia-
 norum fuit qui Petrus Paulus et ceteros
 preceptores suos occidi iussit. eodem.
 Neronis crudelitates quot et quante
 fuerint: Boetius per carmina sua pul-
 chre ostendit. eodem.
 Non assumes nomen domini tui in
 vanum habet tres pulchritas exposi-
 tiones secundum Hieronymum. Chyso-
 stomum et Augustinum. xxxix.
 Non assumes nomen dei tui in vanum
 litteraliter accipiendo pulchra exposi-
 tio secundum Thomam et ipsum auctorem. eodē.
 Non est possibile deo et mundo seruire
 vni pulchre declarat hier. xliij.
 Non solum genus peccati: sed et spes et
 ipse circumstantie considerande suntque
 aggranat peccati. cxix.
 Nostra mens discutienda est ut con-
 tritionem veram consequatur ac sa-
 lutem. vj.
 Noster animus quotidie est exami-
 nandus pro salute consequenda secundum
 Bern. Aug. et Hugonem. vij.
 Nullus peccator dissidat neque despe-
 ret exemplo Nabuchodonosor qui
 post multa peccata saluatus est. xvij.
 Nullus sine crimine viuere potest

leg cogitatione locutione opere aut
 omissione secundum Lactantium. xxx.
 Nullus obligat ad tenuitatem ecclesie
 nisi vice simi puniti anni. cxix.
 Nullus ledit nisi a seipso secundum Hie-
 ronymum: Chysostrum. lxxij.
 Nullus scelus est tam odiosum deo quam
 peccator impenitens qui letatur de
 peccatis preteritis. cxvii.
 Numerus septenarius est perfectus
 quadam perfectione naturali ut ali-
 qui sapientes dixerunt. cxvii.
 Numerus peccatorum est omnino con-
 siderandus. xxxv.

Blitio de aliis re potest
 haberi dupliciter aut ge-
 neraliter aut specialiter. cxliij.
 Occidere seipsum secun-
 dum aliquorum opinionem erat licitum: sed
 occidere alios non licebat. xli.
 Occiderunt seipso octo sapientes vi-
 delicet cleares: crisostomus: zeno: empedo-
 cles: cathe democritus: ambrochlores:
 theocritus: ut scribit Lactantius. eodē.
 Occiderunt seipso multi alij videlicet
 Curtius romanus Decius codrus
 empamindas et plures scilicet valerij
 pauli: Orosij et Augustini. eodē.
 Occidētes seipso dicitur homicide
 et maxima scelus committunt. l.
 Occisio hominis potest esse iniusta tripli-
 ter de causa. eodem.
 Occisiones pro quibus luxuria vitas mul-
 te sunt secunda Bern. et Hiero. cxij.
 Oculus peccatorum renouatur ad in-
 star aquile quoniam et cor ad celestia
 desideria eleuantur. xx.
 Oculos auertere a vanitatibus est opti-
 mum remedium contra luxuriam. lxxliij.
 Oculus est sensus vniator cunctis et
 viciator cerebri vni oia emanat. eodē.
 Oculus iter omnes sensus corporis
 est nobilior quia voluntas ex eo ma-
 gis cognoscitur. eodem.
 Oculi custodiendi sunt: ut dicit Au-
 gustinus ne taceant in aliquam se

minam. lxxv.
 Oculus est ianus et principium formę
 carnis: quia libido queritur dum
 videtur. eodem.
 Oculi sunt fenestre per quas peccata
 ingrediuntur ad cor. eodem.
 Oculus impudicus secundum Augustinum
 est nuncius cordis impudici. eodē.
 Oculus preferat omnibus alijs sensu-
 bus corporeis sicut animus omnes
 sensus excellit. cxv.
 Oculi sunt speculatores nostri die ac
 nocte. Ideo i summo sunt collocati. cx.
 Oculos sibi eruerunt multi philoso-
 phi: ut propter excessus de Democrito ne
 male operaretur videret. eodem.
 Oculi precipitant nos in multis vicijis
 in eis consistit tota luxuria nostra. eodē.
 Oculi sunt iudicij mentis et mouent
 omnia membra ad operandum tam bo-
 na quam mala. eodem.
 Oculi in rebus natura non reperit quod
 dei cognitionem intrare possit. xxxij.
 Odoratus est tertius sensus corporis: pota-
 lissimus. cxj.
 Odoratus nihil aliud est quam quidam
 actus sine passio odorandi secundum
 ipsum actorem. eodem.
 Odores potiores vanos et pauperes
 abhorrentes pulchra reprehensio pro
 ipsum actorem. eodem.
 Odit puenire hoc quod voluntas hominis
 ipsi diuine bonitatis errat. cxv.
 Offensa facta in deo dicitur infinita
 ratione obiecti. x.
 Omnes leges tam diuine quam humane
 peccati aduiterij detestant multas ra-
 tionibus. cxlv.
 Omnis culpa mortalium sumit origi-
 nem a cordibus secundum fundamentum. xxx.
 Omnia precepta legis antique subij-
 ciuntur et reducuntur a mandatis le-
 gis noue. xxxliij.
 Omnia precepta legis antique non
 ne reducunt ad actum diligendi. eodē.
 Omnis diuinitas ac superfluitas hu-
 iusmodi sunt prohibita sub pena pec-
 cati mortalis. xxxix.

Omnia quecumq; fecim⁹ siue h^obo siue opartide semp in noie Jezu incipere debemus: vt inqt Paulus. xl.
 Omnia lex est preceptum diuinum qz leges comunitur bone sunt: z omne bonum a deo procedit. xlii.
 Omnia homo noie p^onti intelligit qz ois homo omni homini p^ontius amicus est secundu naturam. lxiij.
 Omnia peccator superbus dicitur qz diuina precepta contempuit habere operando. lxiij.
 Omnia superba est intollerabilis habitu in cellu: gestu secundu Guillerms operaldum. lxiij.
 Omnes potentie anime z ois virtutes peryitit luxurie distpanit qua in seletat ebetat. lxx.
 Omnia bona vel mala fiat aut ppter diu aut ppter p^orimu. cxxy.
 Opinio de ezechia rege diuersa fuit secundu magistrum hystoriaru Hieronymum. xliij.
 Opera corporalia que i die festo fiut sine peccato hec sunt videlicet necessitas ecclesie vtilitas p^onti supertiois auctoritas. xliij.
 Opera carnis supare possum⁹ si non ad remedia adhibere vellim⁹. lxxxiij.
 Opera misericordie corporalia septem sunt z pulcherrime declarit. cxvi.
 Opera mie corporalia substantiater vntico versu continentur. cxvij.
 Opera mie spsalia optie declarant z vntico versu coprehendunt. eodē.
 Opus leue fieri solet etiā si graue sit cum eius p^onti cogitat. cix.
 Ordo diuine prouidentie circa creaturas vere admirabilis et stupendus est. cxvij.
 Oratus ois fugiendus est: qz ad libidie p^onti: vt Hieronym⁹ z Chrysothomus dicūt. lxxxiij.
 Oratus vestiti si non esset culpa neq; qz ex^opli daretur de diuite epulone qui iduebat purpura z bysso. eodē.
 Origenes vit ingento excellētissim⁹ morum z vite sanctitate clarus i eru-

ditione sacrarum scripturarum similitudo non est lucet: vt auctor dicit. xcvij.
 Origenes adamāntus dicit paup⁹ castissime vite fuit ita vt genitalia sibi amputaret. eodem.
 Origenes oprabat mort pro fide: et multavoluntaria edidit: vt auctor ipse commemorat. eodem.
 Origenis opinio diuersa fuit iter doctorum catholicos qz precessit Hieronymi cōtra: in quaginta annis. eodē.
 Origenem Hiero. laudat z aliqz. vit superat. Ita vt dicat de eo vbi bene nemo meli⁹ vbi male nemo pei⁹. eo.
 Origenis defensores fuerunt. Eusebius z didimus qui vt refert Hieronymus asserunt eū plus olei qz vini consumpsisse. eodem.
 Origenē Hieronymus hereticum nominat: qz inter aliostrerros asseruit demones in sine esse saluandos. eodē.
 Origenes trāstulit bibliam corerit septuaginta interpretis cuz asterico z obelo. xcvij.
 Originale peccatū est p^onti z fundamētū alioz peccatorū cōtra qd ordinarus est baptisimus. cxxy.
 Oratio deuotissima ac preparatoria ad impetrādū verā cōtitionē elegāter ab auctore composita est. v.
 Oratione intellexit daniel omnia qz ventura erāt super Babuchodonosor rege babilonte. xv.
 Orationē obtinuit daniel: vt anni in mēses z mutarentur z ad p^ontium gradū rex reduceretur. eodem.
 Oratio mutat diuinam ordinationē sicut patet exemplum de trib⁹ regib⁹ maxime de ezechia. eodem.
 Orō cōtra luxuriā p^onti ipsum auctores humiliter z breuiter sit. xliij.
 Orationis pure magna est virtus qz celos velut nūc⁹ fidis penetrat. cxv.
 Orare nō debemus cō cōcōcatis nec in diuinis participare. cxv.
 Os qd mentitur occidit animā z pulchra proprietates oris. lviij.
 Octo hias est mater olim victorū ac

passio omnium tētatōnum. xxi.
 Oculum facile inducit ad immundas cogitationes. eodem.
 Oculum fatuitas multa mala facit vt exēplis patet. eodem.
 Oculo multū p^onti clari z generosū z virtutibus dedit: postea scelera t^onti effecti sunt. eodem.
 Oculo Sāson: Daud: Sedecō: Saul: Salomon: z qz plures alij perdidit gloriā suā. cxli.
 Oculo romani vacantes ad ciuitate in seclina bella deuenerunt. eodem.
 Oculo luxuria: auaricia: bella: varia: seditōes: z multa scādala oriunt. eo.
 Oculum solum ille nō est qui nichil operat: sed etiā qui p^ontiue laborādo nichil lucrat. cx.
 Os morbida relinquens gregem a lupis deuoratur: sic mortalitas sola ait Hieronymus. xc.
Omnis christi dicitur sensus speculuz origo z remediū optimū languētis anime. xxiij.

Passio christi fuit figura ta euidentissime in lege moysi: vt patet in discursu ipsius. eodem.
 Passio xpi fuit totū mūdū salus. eod.
 Passio xpi fuit valde dolorosa ppter diuinitatē z hominorū. cxliij.
 Passio z propassio differunt. li.
 Passio p^onti iudicium rationis dimittit cōtra sequēs hō auget. xxiij.
 Patres sunt multi: videlicet diuina: hō: carnalis: spiritualis: dignitatis: etatis: tutele: vel cure. xliij.
 Pater carnalis est sup ois alios patres diligendus z honorandus multū p^onti ratione. eodē.
 Pater potest expellere filius propter rebellionem sibi factam: sed non eodē uerso. eodem.
 Pater diuinalis dicitur de⁹ qui proprie est verissimus pater ratione creationis gubernationis z remunerationis ideo super omnes honorandus z solendus est. xliij.

Pater spiritualis est sacerdos z filius: pater vero temporalis sunt reges: principes et domini temporales qz omnes sunt honoādi. eodē.
 Patres etatis sunt seniores: patres iurionis vel cure sunt benefactores nostri: ideo ratione vitandē in gratitudinis honoādi sunt. eodem.
 Pater habet rationem excellētiorē p^onti qz mater: ideo magis diligendus est. eodem.
 Pater magis diligit filium in honoribus qz mater in aduersitatibus: vero filij mater magis tristatur qz pater. xliij.
 Patres antiqui patriarche sanctissimi fuerunt valde diuites in temporalibus: vide pulchrum discursum. lxxxiij.
 Pater nosier Adam propter peccatis consensuz a paradiso voluptatis expulsus est. lxxxiij.
 Parentes in quibusdam gradib⁹ p^onti ponuntur vroz et filijs in aliquibus vero postponuntur secundum Thomam. xliij.
 Parentes diligere est p^onti gradus plenitudo naturalis: hoc declaratur quatuor rationibus. eodem.
 Parentes quare diligunt filios a ratione certitudinis: similitudinis vntionis z duratōis. xliij.
 Parentes curam habere filiorum debent z ad cultum diuinum illos excitare exēplo beatissimi Job qui pro filijs suis quotidie orabat. eodem.
 Parentes magis videntur amare filios in honoribus mundi qz in seruitio dei magis corpora qz animas. id arguendū sunt secundu Hieronym⁹. eo.
 Paradisi colonum mulier de possessione eiecit scdm Hieronymum. cx. f
 Paulus apostolus per tētatōnes z tribulationes humiliatur. xliij.
 Paul⁹ plures perogatiuas habuit lege illas. eodem.
 Paulus hortatur peccatores ad reuocationem inuenturis. xliij.
 Paulus heremita habuit speciales

gratiam a deo vt statum hois cogno
sceret interius. cxlvij.
Peccata non intelligere est pessimu
genus peccati. vij.
Peccati sic aliam intoxicat sicut coluber
inficit homine. xxiij.
Peccata occulta reuelare aliquando est
peccatum mortale aliquando venia
le. xxxij.
Peccati semp est phibitu maxime die
festis: quia magis violatur peccato mor
tal. q̄ operetur nulli. xlij.
Peccata contra naturam dicuntur pas
siones ignominie. id est q̄ non sunt no
mine digna. li.
Peccata sp̄salia sunt grauiora et a deo
magis odiosa peccatis carnalib. li.
Peccata cordis pro possibilibus sunt nu
meranda non propter ipsum nume
ram sed propter grauitatem ipsius
peccati. xxxvi.
Peccare ex consuetudine est valde peri
culosum. eodem.
Peccator debet dolere de culpa p̄missa
veluti si p̄didisset hereditatem. xxxvij.
Peccatores habentes leues copunctioes
dicunt attriti et non contriti. xxxix.
Peccator non solum eterna sed etiam
temporal morte dignus est. cxlij.
Peccatorum remissio a cordis contri
tione incipit. cxli.
Peccata sp̄salia sunt maioris culpe
peccatis carnalib. triplici rōne. lxxij.
Peccata carnalia habent mortuum
impulsum vel hemētus q̄ spiritus
illud est concupiscentia carnis secu
dum Tho. lxxij.
Peccata carnalia sunt maxime execra
bilia: q̄ sunt minoris culpe sunt tamen
maioris infamie. eodem.
Peccati. liij. modis p̄petrat i corde: ho
minis sc̄m declarationē. S. ego. lx.
Peccati mortale elongat nos a deo et ni
hil est q̄ sic magis elonget. lxxij.
Peccati principaliter in appetitu inordi
nato consistit seu in voluntate. lxxvi.
Peccata ex deliberatione facta tanto
magis illi imputant q̄to fuerit eius

conditio maior. cxv.
Peccata spiritualia ceteris paribus
sunt grauiora peccatis carnalibus vt
multis exemplis. cxv.
Peccatum mortale commissum in die
festis grauius illo quo peccatur alio
tempore. cxv.
Peccator debet conteri distincte sc̄li
cer de quolibet peccato mortali. cxv.
Peccatoribus de leuitibus peccatis
indulgentiam polliceri sine peniten
tia est res temeraria secundum Hie
ronymum. xvi.
Peccator debet intrare domum ob
scuram conscientie sue. xxxv.
Peccatrix anima debet conuerti ad
dominum ex toto corde ratione ste
tus. xxvi.
Peccatorem ad amandum deum ni
hil potest eum melius commouere
q̄ recordatio beneficiorum. xxvi.
Peccatoris conditio plangenda est
quia cito preterit q̄ delectat. lxxliij.
Peccatum obliuiscitur dupliciter:
aut in generali aut in speciali. xxxv.
Peccata multi fugiunt non ratione
offense dei: sed vt euitent egritudi
nis infirmitates. cx.
Peccatorum tres sunt differentie in
corde in facto: in consuetudine. cxv.
Peccatores se multi fatentur esse: q̄
non consequuntur veniam vt patet
per multa exempla. xxxv.
Peccator non tota consistit compla
centia in actu malo. cxl.
Peccatores multi timēt perdere glo
riam paradisi qui non sunt contriti
sed dicuntur mercenarii. cl.
Peccatum quod per penitentiam non
deletur mor sua pondere ad altum
trahit. cxlvij.
Peccatoris consilio ex deuotione tria
sp̄sialiter significat. eodem.
Pecunia que simoniacis recipit non
debet restituere simoniacis: sed de pau
peribus erogari. liij.
Pecunie sapienti vtro sunt in seruitu
tute: insipienti vero impius. lxxliij.

Penitentia perfecta cogit libere suffer
re oia. cxlvij.
Penitentia sua et perfecta variis diffini
bus doctorum declaratur. cxv.
Penitere est penitentia tenere vt semp
peccati se puniat. cxlv.
Penitentia duplex est. scilicet respectu pre
teriti et respectu futuri. eodem.
Penitentia non solum requirit q̄ vltimū non pecc
et. sed requirit p̄positū p̄ tunc. cxlvij.
Periurū est sicut auaricie q̄ sepe eue
nit in videntes et ementes. lxxvi.
Periurū sicut est peccati mortale siue ex lo
co vel lapsu lingue vel leuitate si iu
rans p̄pedit q̄ dicit. xxxij.
Periurū est grauius peccati homici
dio rōne obiecti et sc̄m loci tenet post
idolatram. eodem.
Periurū crimine incurritur dū vsū iu
rādi facim. eodem.
Periurū de directo nobis phibet i p̄
cepto non assumes nomē dei tui in va
num. xli.
Perseuerantia de necessitate requiritur
ad verā contritionē. cxlv.
Perseuerantia sola meret coronam
glorie. eodem.
Plato phos princeps discipulū socra
tis et aristotelis magister diuini dicit
propter contemplationem rerum diuina
rum. xxv.
Plato multa cognouit de scripturis
sanctis legens in egypto libros vete
ris testamenti. eodem.
Plato exponit librum Genesim sc̄m
Thomam. eodem.
Plinius repetendit ab Alberto eo
q̄ multa falsa scribit. xxviij.
Potestis esse sunt tres: vix voluntas in
tellectus et memoria. xxvi.
Precepta affirmatiua in lege moysi
sunt. cxlvij. quia tot sunt in corpore
hominis oia. xxxliij.
Precepta negatiua sunt numero. ccc.
lxv. q̄ tot sunt dies in anno. eodem.
Precepta in duabus tabulis moysi tra
dita generant differentia iter doctorum

res catholicos et hebreos. eodem.
Precepta diuine legis sunt specula
anime rationalis In quibus homo
continue seipsum speculari debet.
eodem.
Precepta ordinata ad deum: sunt
tria secundum doctores catholicos.
eodem.
Precepta data ad dilectionē primi
que erant in secunda tabula sunt se
ptē. eodem.
Precepta legis secundum iosephum
et rabbi moysen et alios hebreos
erant in vtraque tabula quinq̄. so.
eodem.
Preceptū primum diuine legis quo
dirigitur in amorē dei est: non habe
bis deos alienos. eodem.
Preceptum secundum diuine legis
est non assumes nomē dei tui in va
num. xl.
Preceptum tertium diuine legis est
memento vt diē sabbati sanctifices.
xliij.
Preceptum primum secunde tabu
le quod est quartum in ordine de
calogi est honora parentes. folio
xliij.
Preceptum quintum diuine legis
est non occides quod prohibetur ex
p̄tēte loquendo non imp̄tēte. so.
xliij.
Preceptū sextū non mechaberis lar
ge acceptur pro oi illato eductu
seru tactu et cogitatu. li.
Preceptū septimum diuine legis est
non furtus facies vbi multe species
furti declarantur. liij.
Preceptū octauū non falsum testimo
nium dices contra proximum tuum pul
chrum est. lvj.
Preceptum nonum diuine legis est
non concupisces vxorem proximi
tui. lx.
Preceptum decimum diuine legis
est non concupisces res proximitatis.
eodem.

Precepta ecclesie multa sunt, sed pauciora ad quorum observantiam tenentur omnes sub pena peccati mortalis sicut septem vide de singulis. cxxi. Predicatores et magistri theologie plus merentur docendo et consulendo quam divites elemosinas faciendo. eodem. Predicatores nolentes gratiam dei impartiri magis peccant quam divites pauperibus non lubuientes. eodem. Presumptio inducit desperationem desperationem vero sola caret ventura. cxxii. Principis dispositio accelerans hoc opus ad imprimendum fuit futura virtus legentibus. iij. Principia exercitatio esse debet circa divitiarum scripturam et lectiones. eodem. Principes populi mirabantur de amantia Nabuchodonosor regis. xvj. Principis epilogo propter cumulum virtutum suarum in fine operis. cxxiii. Principis laus ex nobilitate originis scilicet et virtutis. eodem. Prout dicitur diuine ornatus mirabilis apparere in omnibus creaturis. lxxv. Populus iudaicus fuit plenus figuris obscuritatibus ex lege sibi data per moysen. cxx. Perditio est deceptio fraudulentem facit in absentia ipsius decepti. lxxvi. Protopopeya est color rhetorice quam inanimatum loquitur animato vel econverso. cxxliij. Publicanus et apostolus paulus fuerunt exempla penitentium peccatorum. cxxli. Pudicitia servatur illis modis prout Iuvenalis poeta describit. lxxvii. Puer in quinquennio habet medietatem totius sui augmenti secundum naturales. cxx.

Puer quique annorum dicitur est prope permissi blasphemie. cxxi. Pueri non nisi eo tempore sunt concipiendi quo inducuntur ad confessionem. eodem. Pulchritudo anime est eterna et immortalis decore corporis infirmis esse deficit. lxxix. Pusillanimitas debet quasi parum habere

animi et derivat a passio quod est parvus. cxxij.

Questio curiosa
Quosa quare homo potius inclinatur ad peccata carnalia quam ad alia vitia. lx. Quomodo et quare homicidium est gravior peccato adulterii et furti. lx. Questio pulchra quare deus permittit in hunc cupiditatem insatiabilem. lx. Questio quare deus permittit ut daretur paulo stimulus carnis. lxxv. Questio pulchra an diffinitio suavitatis sit bene assignata. lxxix. Questio notabilis quomodo superbia et avaricia intra se differant. eo. Questio curiosa quomodo differant radix peccati principium vel initium. eo. Questio vitiosa utrum liceat thesaurizare et quibus libere et quibus non. eo. Questio pulchra an sollicitudo rerum temporalium sit licita. lxx. Questio qui excusantur et qui non excusantur a teumio. cxx. Questio an sit de peccato. eodem. Questio curiosa quare paulus non sanavit thimothem sicut cecos. lxxviii. Questio an peccator possit minus dolere de culpa quam debeat. cxxli. Quanta discussio animi peccatorum esse debeat ut vera contritionem consequatur pulchre notatur ibidem. vj. Quanta sit efficacia lacrymarum apud deum accepta. vj. Quanto magis peccator intelligit peccata sua tanto amplius gemit. xj. Quantum valet verendum peccatorum ex fructu gratie percipiente intelligitur secundum Gregorium. vj. Quando in corde hominis est vera contritio tunc deum esse presentem per gratiam cognoscimus. vlij. Quare et quibus rationibus David dicitur hircus per hieronymum et Josephum declaratur. lx. Quanta fuerit superbia Nabu. rex et exponit super illud Danielis. Nonne

hec est babilonis civitas magna. xv. Quanta sit de custodia ad ipsam hominem optine ab Aug. declarat. cxxvi. Quanta sit efficacia cordis humani propter ex mobilitate et celeritate eius. cxx. Qualis sit animus hominis et quales mores ipsius ex sermone cognoscitur. cxxliij. Quis magna est virtus probo nolle audire detractores quod audies peccat sicut detrahens. lx. Quis sabbati figurabat quietem corporis christi in moxumero secundum theodorum. cxxij. Quieres tres anime requirunt antequam perveniant ad ultimam et perfectam quietem. eodem. Quicquid modum excedit in rebus virtutum est quia virtus in medio consistit. cxxvii.

Raymundus
Raymundus predicatoris fuit vir devotissimus et doctor eruditus. cxx. Raymundus fuit compulso de generalibus et summam compotuit quod raymundina dicitur viri in re sanctissimis fuit. eodem. Rancor debet a ran quod est ira et cor. id rancor est odium in corde ineteratum. cxxij. Rapina est violenta usurpatione rei alienae cum iniuria proximi. liij. Rapina debet quicquid per violentiam primo aufertur. eodem. Rapinas committunt principes ponentes pedagoga et subsidia stultis. eo. Recordare est frequenter et valde cogitare quod hinc augmetur significatum dictionis. cxxiv. Recordatio diligens peccatorum mortaliu debet discussio languentis anime. liij. Recognitio suppositi miranda operatur in peccatoribus sicut leo noster papa. xvij. Regule valde vitales ad discernendum gravitatem peccatorum ab ipso auctore assignantur. cxxv. Regni celestis et regni terrestris differant legibus et ydromate. lix. Regni celestis ydroma est veritas

terrestria vero est falsitas. eodem. Regis et cuius regni sit alimus ex loquela cognoscitur. eodem. Religiosi et clerici mercantibus exercentes fures dicitur quod agunt contra professionem suam. fo. lv. Religiosi et clerici qui ornata se polliunt peccant mortaliter. lxxix. Religiosis simulatores si sit in visio non est culpa christiani nominis. kc. Religiosus peccans ex ignorantia vel ex infirmitate levius peccat eodem genere peccati quam seculari. cxxxi. Religiosi peccantes ex contemptu efficitur pessimi et incorrigibiles. cxxxi. Remedium optimum contra peccata est ad cor proprium redire. cxxliij. Remedium nobilissimum languentis anime est passio christi. Remissio peccatorum si haberi debet requiritur actualis delectatio ipsorum. cxx. Remissio peccatorum per septiformem ipsum fit unde virtus sacramentorum procedit. cxxvii. Rerum cursus naturalis est quaedam motio ad preceptum divinum. xvij. Rerum natura sic ordinata est ut bonus contaminetur potius ex mala societate quam econtrario. cxxxi. Regnum magnitudine non geritur virtutibus aut sceleritate corporis sed constantia auctoritate et scientia. cy. Responsio pulchra auctoritas aut auctoritates sanctorum dicentium potentiam fore de futuro. cxxvi. Restitui non debet pecunia per simoniam recepta sed in elemosinam dandi debet. liij. Retinere alienum est peccatum grave et periculosum nec possunt absolvi nisi restituantur. lx. Romanorum matrone fugiebant virum quasi venenum. lxxvii. Romani prohibebant vinum semineis ut patet per exemplum de metello qui uxorem occidit eo quod vinum biberat. eodem.

Abbat dies qua
 re est ob-
 fernandus multiplici ra-
 tione declaratur. xlii.
 Sabbati dies quibus ra-
 tionibus translaturum sit in domini-
 cam. eodem.
 Sacra scriptura ante incarnationē
 domini fuit a septuaginta interpre-
 tibus translata. xcvij.
 Sacram scripturam post ascensionē
 dñi a q̄ pluribus fuisse translata
 demonstratur. eodem.
 Sacramenta ecclesie tanq̄ marina
 officia deuote sūt reuerēda. cxxvij.
 Sacramenta noue legis sunt medi-
 cine spirituales quib⁹ sanantur egri-
 tudines animarum. eodem.
 Sacramenta a secretis virtutibus
 dicuntur q̄ virtus diuina in eis se-
 cretius latet. eodem.
 Sacramenta noue legis dātur in nu-
 mero septenario propter perfectio-
 nem ipsius numeri. eodem.
 Sacramenta ordinata sunt cōtra se-
 ptē vulnera quibus genus humanū
 infirmatur. eodem.
 Sacramenta septē figurantur p se-
 ptem conditiones hominis: per septē
 lucernas: per septē lucernas: per
 septē lotiones nasmani: per septē
 columnas: per septē candelabra p
 septē stellas. eodem.
 Sacerdos propitius d̄ d̄cumq̄ h̄z po-
 restatē ordinariā vel denegatā. cxx.
 Sacrificium deo offerendū p salute
 aie est spiritus cōtribulatio. vij.
 Salomon sedauit gloriam suam p
 pier luxuriam ⁊ ab hominabilis fa-
 ctus est. lxxix.
 Salomō post multa scelera reco-
 gnouit errorem suum ⁊ egit peniten-
 tiam. lxxx.
 Salomō per mulieres deperuatus
 est ⁊ ydolatravit. lxxix.
 Salomon perse necessaria iſsi diu-
 tias ⁊ miseriam renuendo. cxi.
 Saulon occidit seipsum ⁊ quid sit de

salute anime eius. l.
 Sapientia vera non requirit eloqui-
 tiam mūdialē sed purā veritatē. liij.
 Sapientis et insipientis magna dif-
 ferentia. vij.
 Sapientes viri h̄nt semp cōscientie
 remorsus. eodem.
 Sapientes omnes detestant avari-
 ciā multis rationibus. lxxxij.
 Sapientes interdum irascunt quia
 in multa sapientia multa indigna-
 tio occurrit. ciiij.
 Sapientia diuina celestes diuitias
 et immortales honores appetit. cx.
 Satisfactio penitentis pensatur. itē
 tum diuino iudicio. cxxij.
 Securitas parit negligentiam ne-
 gilgentia infantum facit. eodem.
 Securitas inducit peccatōes ad peccā-
 dum. eodem.
 Sensus q̄nq̄ corporei ⁊ potentia cō-
 cupiscibilis sunt potē p quas mor-
 inrrat ad animam. cxliij.
 Sensus corporis sicut si precellunt
 diuersitate locorum ita precellit di-
 ginitate operationum. cxy.
 Senecāz forte martyrem hieronym⁹
 affirmat. l.
 Seneca preceptor fuit neronis ⁊ est
 bonis moribus imbutus. eodem.
 Serpens est callidior ⁊ astutior cete-
 ris animalib⁹. ⁊ d̄ dyabolo comparatur
 xxliij.
 Serpēs d̄ a serpo serpis: q̄z serpere
 est latenter incedere. eodem.
 Serpens magna vitium astutia i re
 nonatione sua. eodem.
 Serpēs astutia in tribus maxime
 ostenditur. eodem.
 Septura pdest mortuo dupl̄. cxxij.
 Sepultura an inter elemosinas cor-
 porales enumeretur. eodem.
 Sepulture mortuos est opus miseri-
 cordie corporalis. eodem.
 Signum pessimum in peccatore est
 non velle compungi de peccato. vij.
 Strene nautas cantu decipiunt q̄
 buleasserunt. lxxxij.

Symonia fit multipliciter opere in-
 tentione ⁊ consilio. lxxij.
 Sobritas accipit nomen a mensu-
 ra: q̄z bria mensura est. lxxxvij.
 Sobritas magis attenditur circa
 potum q̄ circa cibum. eodem.
 Sodomite derelicti a ḡra dei labun-
 tura scelere in scelus. ij.
 Sodomite q̄z pessimi sunt:ideo de-
 bent comburi aut decapitari. eodē.
 Sodomite viciū tunc habuit pun-
 ctum q̄z ⁊ idolatria. eodem.
 Sodomite viciū incrementum ha-
 buit sub iasone pessimo. eodem.
 Sol⁹ de⁹ adorā⁹ est adoratioe la-
 tric. cxxij.
 Sollicitudo rex tpalli an sit de se li-
 cita vel non. lxx.
 Sollicitudo temporalium potest tri-
 bus modis illicitē fieri. eodem.
 Sollicitudinem habentes de rebus
 spiritualibus temporalia bona suc-
 cedunt. eodem.
 Sollicitudinem religiosi non esse
 necessariam quiddam superstitiosi
 asserunt. eodem.
 Sollicitudo tpalli nō est p̄mitterē-
 da maxime in necessario vite. eodē.
 Sollicitudo discreta dicitur puden-
 tes sine puidēria est laudabilis. eo.
 Spes dirigit animū ad ardua inui-
 tando et expectando. cxy.
 Spe sublata labuntur hoies in vi-
 tia. eodem.
 Spiritus tunc dicitur contribulat⁹
 quando peccator retractat peccata
 commissa. cxxij.
 Strutis est avis stollida q̄ grece ea-
 melon dicitur. ciiij.
 Strutionis plactus est amarior in-
 ter volatilia. vide plura. ibidem.
 Superbia est initium omnis pecca-
 ti per quam peccator a p̄ceptis dei
 recedit. eodem.
 Superbia est peccatum subtile ⁊ dif-
 ficile ad cognoscendum. lxxij.
 Superbia detestanda est triplici ra-
 tione. eodem.

Superbia est appetitus inordinat⁹
 propter excellentie. eodem.
 Superbia vnde deriuetur et quid
 sit multe sunt diffinitiones. eodē.
 Superbia est grauissimum omnium
 peccatorum ⁊ probatur multiplici ra-
 tione. eodem.
 Supbia est regina: mater: radix: in-
 tium: ⁊ principis omnium peccōr. eo.
 Supbia est ruina et dissipatio vitē
 tutum. eodem.
 Superbia non parit loco nō plone
 non t̄plnō statim non ferul. lxxij.
 Superborum hoim signa ⁊ conditio-
 nes cognoscunt variis modis: vide
 pulchra notabilia. eodem.
 Supbie species modi mlti sunt. eo.
 Superbia maior inter alias species
 dicitur p̄pocritiss. lxxvij.
 Sufurratio quid sit ⁊ quomodo dif-
 ferat a detractioe. lxxij.
 Sufurro q̄z intendit amicitias sepa-
 rare magis peccat q̄ detractor. eod.
 Sulti multi facti sunt alienas mu-
 lieres concupiscendo. lxxij.

Actus est q̄ntus
 s̄mo cor-
 poris et per totum corp-
 pus diffunditur. cxij.
 Tactus nō est carne s̄z
 in mērio ⁊ intra carnem. eodem.
 Tactu probatur quicquid ceteris
 sensibus indicare non possum⁹. eo.
 Tactus duo sunt genera videlicet
 interius et exterius. eodem.
 Tactus ē nobilissim⁹ sensus: ⁊ mul-
 ta peccata per eum fiunt. eodem.
 Talis est recompensatio eiusdem
 rei scilicet vindicta que fit ex deli-
 cto. lxxij.
 Tentationes varias contritus time-
 re non debet. eodem.
 Tempus decursim ab adam v̄q̄z
 ad resurrectionem christi dicitur te-
 nebrosum. cxij.
 Temporales res ⁊ b̄nities sunt bone
 et laudabil. s de se. lxxij.

Temporalia bona non pnt satiare nec
quiescere appetitū hominis. lxxij.
Temporalia bona vnicō contentu a
multis possideri nō possunt. lxxvij.
Temporalia & spiritalia differūt qz tēpo
ralia valde desiderant anteq̄ huma
nauit: spūalia vero ecōtra. cxxv.

Tēperantia & abstinentia optimū re
mediū sunt p̄ra luxuria. lxxviiij.
Tenentur oēs ad confess. onē semel
in anno: nec dupliciter possunt nisi p̄
papam. cxx.

Theodosi⁹ Imperator qz erat iracun
dus ideo erat multis p̄cipiōs & suis
iudicijs & mā datus. clix.
Terentius poeta habuit detractores
sō. cxxv.

Theaurizare an licet et quibus li
cet. lxxi.

Theaurizare ecclesiasticis p̄sonis
non licet. eodem.

Tēstimoniu falsuz cōmittere potest
hō in cōmuni locutione. lvi.

Timor domini induxit peccatorem
ad humilitatem. liij.

Tisor sine spe non contritionē sed
desperationē generat. vj.

Timor multipliciter declaratur. vi.

Timothens discipulus Pauli fuit
vir magne abstinentie. lxxvij.

Timothens nō fuit sanatus a pau
lo qz non erat expediens. eodē.

Thomas de aquino sp̄idior ecclesie
cannos dentes passus est: vir ipse au
ctor dicit. cxxvij.

Thomas de aquino origie illustris
amator sapie & diuinis: secularib⁹
lris plenissime erudit⁹ fuit. cxxvij.

Thomas de aquino for et tanta vo
lumina scripsit: vt merito stupor in
humano genere dici possit. eodem.

Thomas est diuinitus nominatus
vt ipse auctoz assignat. cxxvij.

Thome doctrina est ab ecclesia col
laudata & approbata. eodem.

Thomas non solum scētia: sed a scētia
& miraculis claruit et pluribus
aljs laudibus extollitur. eodē.

Corpor est quedaz instabilitas p̄
pter quam homo non potest induci
ad executionem mandatorum dei.
fo. cvij.

Tota vita magdalene miris laudi
bus extollitur. xvij. & xvij.

Torum tempus septem diebus desi
gnatur quibus vita nostra termina
tur. cxxv.

Tantum genus humanū erat vir
tualiter in adam et ideo virtualiter
peccatum transfusum est in posteros.
cxxxij.

Tres q̄tes anime req̄runt añs hō
perueniat ad eternā requitē. xliij.

Triplex est adoratio: vjz iactia du
cta & p̄perdita. cxxv.

Trinitas sola replebit animam ra
tionalē s̄m suas potētias. lxxij.

Tristitia que procedit ex desidia
celestis patrie est laudabilis. cvij.

Tristitia vituperabilis est q̄n homo
appetit prosperitatē huius mudi so
lum. lviij.

Turpis verbis des̄ vt scētōs immi
scere si contempnus vel scandalum
ortatur morale est. cxx.

Turpitude facta i loco sacro p̄pter
circumstantiam loci aggrauat pecca
tum. cxxliij.

Anus aspe

ctus mulierū facit mo
lescere corda virorum.
lxxv.

Quantitas in corde volu
ptas in rebus falsitas in lingua re
gnat & dissidit regit p̄it. cxxvij.

Venena serpentum tot sunt quot ge
nera ipsorū & tot pernicles quot spe
cies. xliij.

Venerum charitatis est spes rerum
temporalium & acquirendarū. xliij.

Venerce voluptates abūditāz ama
ritudinis habent: licet videant dul
cedinem habere. lxx.

Venerela assuetio nunq̄ mutat: vt
Quidius exponit. lxxxiij.

Veniā cōsequi meret q̄ rectitudinem
iusticie tenet exemplo dauid. cxlvi.
Veniā peccā cōsistit nō tenemur ex
vi p̄ceptis sed soluz ex institutione ec
clesie. clix.

Veniā & peccā delez p̄ olenz extreme
vntionis. cxxvij.

Virorum ignorātia est cōtra: q̄ntum
sacramētū contra quod est sacramē
tum ordinis. eodem.

Verbum sine bonū sine malū est cor
dis nonclus. lxxliij.

Verba lubrica & stultiloqua inferūt
delectationē luxuriosis. eodē.

Verecundia peccatorū multaz vjz ad
penitētiam faciendam. eodē.

Via virtutum difficilis: via vjz vitio
rum facilis. liij.

Virgilius poeta clarissimus emulos
et detractores passus est. cxxv.

Virginitatē amittam p̄ corruptionē
potentia diuisa nō pōt recuperare. lxx.

Virginitas sermo d̄z eē prudēs mode
stus rarus pudore p̄ciosus. lxxliij.

Virgines q̄nt quāsdā pestē figmenta &
succos vitare debēt. lxxij.

Virgines x̄po dedicate diligēde sunt
equaliter aut nulle. cxx.

Virtus diuina tūc incipit eē i asa q̄n
p̄sumptio incipit deficere. vliij.

Virtutes diuine mortales & dōa spū
scti relictur cōtrito p̄ grām. cxx.

Virtus q̄ oib⁹ ē necessaria ad salutē
in medio consistit. cxxvij.

Virtuosus & sanctus i3 moriatur cito
corpaliē actiōe tamen & virtute diu
vitur. xliij.

Virtus sola discernitur apud deum
nobilitas & iusticia. cxx.

Virtute sine certamine possita i oculū
bonū i perfectū d̄. cxx.

Virtutes connaturales hominibus
vicia vero cōtraria nature. cxxliij.

Virtus q̄nt ad habitū non expectat
aliquid i futurū i3 est p̄manētis. cxxij.

Virtutes theologice sunt tres q̄bus
s̄a in trinitate fertur. cxxij.

Virtutes mortales sūt magis necesse

arie virtutibus intellectualib⁹. eodē.
Virtutes hāne aliqui dicitur moia
les vel cardinales: vjz politice. eodē.
Virtutes & vicia naturaliter sunt ius
cō opposita & q̄ vna caret non d̄ vir
tuosus. eodem.

Vir ē calid⁹ & sic⁹: nō nō est tā facilis
ad cōpassionē sicut mulier. xliij.

Viri sapientes & cōfessores scire tenē
tur circūstātas p̄cip̄. cxxij.

Vita longa aliqui datur malis ad dā
nationem tam temporalem q̄ i spū
tualem. xliij.

Vita nostra propriē longa q̄n est
plena virtutibus. eodē.

Vite solitarie lana pulchra s̄m Se
necā & alios sapientes. cxxij.

Vita carnalis cōsistit circa delecta
tiones tactus venerēoz. lxxvij.

Vita acquisita i adolēctia persene
cūte corrūt in senis. cxxvij.

Vita pariter & virtutes per consue
tudinē retinent. lxxvij.

Vinctes luxuriose in iuuentute etiā
dū senuerint erūt inhonesti. eodem.

Voluntas dei est causa olim merito
rū & gratiarum. v.

Voluntas mouet omnes potentias
anime rationalis. cxx.

Volūtas propria est causa vnicuiq̄
vel dānationis vel salutis. xi.

Volūtas bona ē p̄ quā reformamur
ad similitudinē dei. xij.

Volūtas bona faciendi pro opatio
ne facti reputatur. lxxvij.

Volūtas mouet oēs vires ale ad fi
nem et sic intentio est actus volun
tatis. cxxliij.

Volūtas vna & eadē opatio facta
secundū intentionē variā effectū di
uersum sortitur. eodem.

Volūtas proprie et per se est causa
peccandi et comparatur ad actum.
cxxxv.

Volūtas aliqui est peccā iuncta ope
rationi aliquā dō vero sine actu ope
rationis. eodem.

Volūtas est causa peccati & sine ipsa

nullum potest esse peccatum. cxxv.
 Mollior debet abstinendi a fu-
 ruro est necessaria in p[er]tione. cxxv.
 Mollior debet abstinendi tanto efficaciter
 est ut mortens sola contritio salutari
 potest. cxxvi.
 Cuius multitudines pro opere reputatur.
 cxxvii.

Vota stulta et irrationabilia non sunt
 obsequanda videtur portare et alia
 superstitiosa. cxxviii.
 Cuius debet esse de re discreta et rationa-
 bilis. cxxix.

Uotum est refectio quedam promissio
 spontanea. eodem.
 Virtutes habent odorem mirabilem
 non ex odore precepto ad cada-
 uer locis remotissimis currunt. fo.
 cxx.

Virtutes et quae etiam trans mari-
 na dicuntur sentire cadavera. eodem.

Vbi passio fu-
 it nobilissimum remedium
 ad salutandam generum
 humanum. xx.

Vbi sitiens aequa viue ad quem cur-
 rare debent peccatores. lxxix.

Vbi omnia precepta antiquae legis
 reduxit ad duo. cxxxi.

Vbi dicitur pater magister princeps
 palatium quo ceteri patres et magistri
 dicuntur. cxxxi.

Vbi sequens debet habere humili-
 tatem virtutum comes. lxxxi.

Vbi irridetur a pharisaeis eo quod diu-
 itias contempserit. c.

Vbi exemplo patientes debemus to-
 lerare detractores et inuidios. folio
 eodem.

Vbi habuit corpus optime complexio-
 natum et dispositum: quia miraculo-
 sum fuit. cxxxi.

Vbi hospita dulcissima fuit martha
 cxxxi.

Vbi peruersi dicuntur colere bo-
 na fallacia et argolare. cxxxi.

Vbi debent in festiuitatibus os-

terre cor suum per contritiones deo:
 xli.

Vbi plane religionis perfectio in misericordia
 pietate consistit. cxxxi.

Vbi tanta populus insepuitur pro-
 pter gratiam et fidem sibi annu-
 tam. cxxxi.

Iesus quia
 totus clemens et ben-
 ignus est omnes ad se
 venientes acceptat.
 fo. li.

Iesus videns lachry-
 mas peccatricis Magdalene om-
 nes culpas ei dimisit. cxxxi.

Iesus dicitur fons speculorum: origo
 remedium et salus totius generis hu-
 mani. xx.

Iesus fundamentum esse debet anti-
 me fidelis: ut illum ad se trahat. fo.
 cxxxi.

Iesus semper elegit medium tamen in
 vita quam in morte et post mortem. fo.
 cxxxi.

Iesus dicitur saluator: quia venit
 peccatores saluos facere et legem pro-
 cis dare. cxxxi.

Iesus signum magnus humilitatis
 ostendit dum pedes discipulorum la-
 uit. lxxxi.

Iesus fuit celestis medicus et venit ad
 sanandum genus humanum per assumptio-
 nem carnis. cxxxi. et cxxxi.

Iudas miseratur a deo ezechias egro-
 tum: ut mortem et annunciet. folio
 cxxxi.

Iudas peccata ezechiae regis dete-
 xit quibus a deo fuit punitus. eodem.

Iudas precepto dei reuertitur ad eze-
 chiam dei placatus et longitudinem vite
 annunciat. cxxxi.

Iudas declarat quomodo Iesus
 sit pater et redemptor noster. f. cxxxi.

Prophete dicuntur quod sub specie agni
 geruntur lupi. xli.
 Propheta conditiones describitur
 a hieronymo. lxxxi.

Bachus prin-

ceps publicanorum pe-
 nitentia ducit meruit
 recipere dominum Iesum
 christum. li.
 Zachet exemplo omnes publici pec-
 catores maxime usurarij et raptores
 restitutionem facere debent. eodem.

zelotia est amor inordinatus qui
 oritur ex amore non patientie con-
 sortium in re amata. cxxxi.
 zelotia homines conditiones et leui-
 tates. eodem.
 zelotus est deus anime rationalis
 Ideo dicitur deus fortis zelotes. eodem.
 zelotus sponus dicitur christus plen-
 oculis ante et retro. eodem.

Finis.

Impressum Lugduni In edibus honesti
 viri Antonij du Ry Anno a Christo
 nato Millesimo quingente-
 simo vigesimo sexto
 die 30 ultimo
 Januarij.

